

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

DL 42225.1

HARVARD COLLEGE
LIBRARY

FROM THE BEQUEST OF
JAMES WALKER
(Class of 1814)
President of Harvard College

"Preference being given to works in the Intellectual
and Moral Sciences"

20

Classics

Nanegatzi Gregor.

ՄԱՍԵԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ե. Ե. Խ. Ե. Ե. Ե. Յ

—

ԳՐԻԳՈՐ ԿԵՐԵԿԵՑ

"Grigor Narekatsi"

Gregorius Naregatzi, Saint.

ՄՐԲՈՑ ՀՕՐԻ ՄԵՐՈՑ

Գ Ը Լ Կ Գ Ա Ը Լ

ԽԵՐԵԿԵՑ ՎԵՒՑ ՎԵՐԵԿԵՆԻ

The Literary Works
 of
 Our Spiritual Father
 Naregatzi Gregor
 Venice
 St. Lazarus
 1840—1199

Ի Ա.Ե.Խ.Տ.Տ.Կ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄՐԲՈՑՆ ԴԱՀԱՐՈՒԻ

ՅԱՄԻ 1840 ԹՄՁԹ

"Grigor Narekats'i"

~~Our Sainted Father's~~

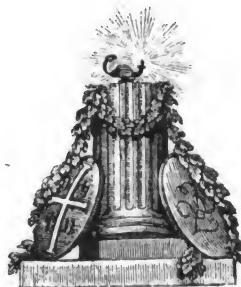
5
Gregorius Naregatzi, Saint.

ՄՐԲՈՅ ՀՕՐՆ ՄԵՐՈՅ

Գ Ռ Ե Գ Ո Ռ Ե

ՆԵՐԵԿԵՑ ՎԵՆԻՑ ՎԵՐԵԿԵՆԻ

ՄԵՏԱՆԱՊՐՈՒԹԻՒՄԵՐ

Ե Ա Ե Կ Ե Տ Ի Կ

Ե ՏՊԱՐԱՆԻ ՄՐԲՈՅՆ ԴԱՅԱՐՈՒ

ՅԱՄԻ 1840 ԹՄՁԹ

Labourious Theses
of useful teachings, of
soul-winning repentance,
of advice for the condemned
soul that is penitent, &
rules on conduct, of ready
answering, of revelation of
the invisible, of confession
of sins.

Disclosing of mysteries, the
spread of secrets, exposition
of the hidden, strong Salves
for incurable diseases, eff-
ective remedies for incom-
prehensible pains, possibilities
of diverse fatigues and
dangers in Confronting
The powers of Nature,

occasions of tears and
causes of prayers.

The Book on Lamentation
given by the request
of the Monastic fathers
and the many Hermits.

Naregatzhi Gregor (George)
Hermite

Դ Բ Ա Ե Թ Ե Ւ Ե Ք

ՑՈՂՆԱԹԱՆԱՀԱՅ ԲԱՆԻՑ ՕԳՑԱԿԱՐԱՑ,
ԱՊԱՀԱՄԱՑ ՀՈՂԵԸԱՀ, ԽՐԱՑՈՒՑ ԱՆՁԻՇ ՍՑԴՏԱՆԱՑ,
ԶԴՎԱԿԱՆԱՑ, ԿԱՆՈՆԱՑ, ԿԵՆԱՑ, ԿԱՄԱՎՐՈՒԹԵԱՄԲ
ՑԱՆՉԵԱՌՈՒԹԵԱՑ, ԱՆԵՐԵՒՈՒԹԻՑ ՑԱՑՑԵՈՒԹԵԱՑ,
ՄԵՂԱՆԱՑ ԽՈՍՑՈՎԱՆՈՒԹԵԱՑ Ճ
ՑՈՒՑՄՈՒՆՔ ԴԱՂՑՆԵԱՑ, ՏԱՐԱԽՄՈՒՆՔ ԽԱԽԿԵՑԵԼՈՑ,
ԱԱՆԴԻՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ ԹԱԳՈՒՑԵԼՈՑ, ՍՊԵՂԱՆԻՔ
ԶՈՐԱԿՈՐՔ ՎՐԱՑ ԱՆՐՃԵԿԱԿԱՆԱՑ,
ԴԵՂՔ ԱԶԴՈՂԱԿԱՆՔ ՑԱՌՈՑ ԱՆՑԵՍԱԿԱՆԱՑ,
ՀԱՐԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲԱԶՄԱՄԱՆԵԱՑ ԵՐԿԱՆՑ/ԱՑԱԿԻՑ
Ի ԴԻՄԱՑ ԿԱՐԵԱՑ
ԱՄԵՆԻՑ ԲՆՈՒԹԵԱՑ, ԱՄԴԻՔ ԱՄՏԱՍՈՒԱՑ,
ՊԱՏՁԱՄԻՔ ԱՂՋԹԻՑ -

Ի ԽԵԴՐՈՑ ՀԱՑՑՄԱՆՑ ՀԱՄՑ
ՄԻԱՆՉԱՆՑ ԵՒ ԲԱԶՄԱՑ ԱՆԱՊԱՏԱԿԱՆԱՑ
ԱՍԱՑԵԱԼ

ՄԵՏՏԵԵՑ ՈՊ ՀԵՐԳԱՌԵՎԵԼԵՎ,

Գ Բ Ի Գ Ա Բ Ի

ՆԵՐԵԿԵՑ ԳԵՐԵՒՑ ԳԵՐԵԿԵՆԻ

ԳՐԻԳՈՐԻ

ԵՎՐԵԿԱՅԱԿԱՆ ԱՐԵՎԱԿԱՆ ԱՐԵՎԱԿԱՆ

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. ՀԱՅՆ Հառաջանաց հեծութեն սրտի՝ ողբոց աղաղակի քեզ վերընճայեմ, տեսողդ գաղտնեաց. և մատուցեալ եղեալ՝ի հուր թախծութեան անձին տոչորման՝ զպտուղ ըղձից ձենձերոյ սասանեալ մտացս, բուրվառաւ կամացս առաքել առքեզ: Այլ հոտուտեսցիս հայեսցիս, գթած, քան՝ի պատրագն բոլորապտուղ մատուցեալ ծխոյն բարդութեն: Ինկալ զսակաւամանեայ բանիցս յօդուած քեզ՝ի հաձութի, և մի՝ի բարկութի. ելցէ՝ի խորոց աստի զգայութեց խորհրդակիր սենեկիս՝ վազվաղակի ժամանել առ քեզ՝ կամաւորական նուեկը բանական զոհիս, ողջակիզեալ զօրութք ճարպոյ՝ որ յիմն է պարարտութիւն: Լու՝ի գնեւս իմ ընդ քեզ դատ խառնեալ աղերսիւ, հզօր, մի իբրև զհամբարձումն ձեռաց ամպարշտեալն չակոբու, ըստ բողոքելոյն լասայեայ, և զանիրաւուին Շաբելոնի՝ տաղտկառ քեզ երևեսցի: զոր առակ եւթանամներորդի երկրորդի սաղմոսին ազդէ: այլ իբր զբուրեալ խոռնին հաձոյական՝ի խորանին Աելովայ, զոր Պաւիթն

կանգնեալ նորոգեաց տապանակին հանգստեան՝ի գերութենէն դարձելոյ, որ 'ի վերստին գիւտ կորուսեալս հոգւոյ առակի, ընդունելի կամաց քոց լիցի:

Բ. Ռայց քանզի ձայնդ ահաւոր դատաստանիդ հատուցման՝ ուժգինս հնչեցեալ՝ի ձորն վրէժիսրն-դրութեն, կրկինս ինձ երկնէ մարտից յարուցմունս, այժմէն գուշակեալ շարժմունս յուղմանց ներհակա կանաց, որ յիմումս անձին ցուցանի, խռովութիս ամբոխից, հարեալք ընդ միմեանս զէն առ սուսեր՝ խորհրդոցն հոյլք, չարեայն ընդ բարիմն, և գե-րեալ զիս 'ի մահ ըստ հին դիպուածոյն՝ որ նախքան զշնորհին ժամանել առ իս. զոր ընտրեալն առաքե-լականացն դատուց Պաւղոս՝ առօրինակեալ զլլով ով-սէս, զանի փրկութին յաղթող ցուցանէ: Ա ասն զի թէ մերձ է օր տն, որպէս գիր ասէ, 'ի հովիտն անձուկ ասպարիսին չովսափաթու և հեղեղատին լիեդրոնի, փոքր հանդիսարանացն իրաւանց ժամադրութեց, որ կենցաղականաւ այսր յաւիտենիւ զհանդերձե-լոցն ինձ կերպարանեն, ապա ևս յաւէտ մերձեցաւ՝ի վերայ իմ արքայութիւնն այ մարմին եղելոյ, մե-ծապիս գտեալ զիս առիթ վնասուց՝ բազմաց տոկո-սեաց՝ զանազան մասանց յանդիմանողաց շշմարտա-պատմից, քան զձեռին նորին վերակացումն անդ ու-րեմն երբեմն՝ 'ի հարուածս եղովմայեցւոց և փոշտա-ցւոց, և այլոց բարբարոս ազգաց: Վանզի այն ըն-տրութիւն ամօք չափեցաւ, իսկ պատուհաս իմումս պարտուց առանց աւարտման ունի զսահման: Ահ, գուք և որոգայթ անձողոպրելի, ըստ մարդարէին և առակողին. տագնապաւ մեծաւ առ դուքս ինձ հա-սեալ՝ զամօթն մշտնջենաւոր աստին գծագրել:

Օոր միայն քո է հրաշագործել պտուզս դեղոց՝ 'ի հնարս կենաց ամենալարան տարակուսանաց հո-գւոց վտանգից, քաւիչ ամենայնի՝ գովեալ՝ 'ի փառս անձառս անսահմանելի բարձրութեն, յաւիտեանս յաւիտենից :

ԲԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

**ՎԵՐԱՊԵՏԻ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի .**

**Է ԽՈՌՈՑ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՄՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ**

Ա. Լուտ արդ քանզի առ բարձրեալն ած յօդա-
ւորական շրթամբք կարդաս, որ գործովք միայն
գրաւի և ոչ ստեղծաբանութեամբ կաշառի, որ
յիշիպտոս միշտ ունին զարտիդ զդարձն, զի՞նչ օրի-
նակ առ այս քեզ նմանագոյն և յարմարական աս-
տանօր եղից՝ անձն իմ պարտաւոր, պատժակիցս
կործանեցելցն Առդոմայ, ըմբերանեալ դատախազս
Անուելի, անարի բարբարոսս քան զտիկինն հարա-
ւային, վատթարագոյնս քան զի՞անան, յամառե-
ցեալս քան զի՞մաղէկ, անբժշկականս քաղաք դրօ-
շելոց, նշմար մնացեալ ապստամբութեն հինն Իսրայէ-
լի, յիշատակարան պահեալ ուխտազանցութեն զու-
դայ, կշտամբեալս գեր քան զի՞առոր, տարամեր-
ժեալս քան զի՞այդան, խորթաբարոյս քան զի՞ալի-
լեա, աններելիս քան զանհաւանն Արփառնառում,
պարսաւեցեալս իբր զի՞որազին, բամբասեցեալս ը-
Շեթսայիրդայ, անպարկեշտ ծաղկեցեալ ալիքս Լափ-
րեմի, աղու աղաւնիս միշտ յիմարութեամբ՝ այլ ոչ
հանդարտութեամբ, ի կորեանց առիւծուց անձնա-
կան օձս եղեռնային, կերպս ձուոց քարբից լցեալ
ժանտութք, պատկերս վերջին հարուածոցն Լու-
սաղէմի, ըստ բանին տէրունի՝ և տեսանողացն ձայ-
նի, տաղաւարս մերժեալ՝ հասեալ՝ ի կործանումն,
խորտակեալ դրացս վստահարան, և կրկին ծըր-
դեալ շինուածս խօսուն, թողեալ ժառանգութիս
յարմարական, մոռացեալ տունս ածակերտ, ըստ
բանից նախագրեցելցն Առվլսէսի, Իաւթայ և Լա-
րեմիայի, յարկս բանական՝ ունողս բորոտութեան,
հարուածեալ խրատու քերմանն, օրինիւ կազդու-
րեալ, օծեալ կաւովն՝ ողոքական հեղութքն, անձաւ

բակ գտեալ յեւս հնարից, քակտեալ վերստին ձեռամբ շինողին, արտաքս ընկեցեալ իրաւացի հատուցմամբ հրամանաւ հզօրին՝ի տեղի անսուրբ, հերքեալ տարագրեալ խորոցաւ մեծաւ՝ ամենայնիւ առանց իննայելոյ, ծածկեալ դրամն յերկրի չարեօք, ըստ աւանդակորոյս ժխտողին՝ որ յաւետարանին ցուցանի :

Բ. Ա. Ա. լ գու ած, ածդ հոգւոց և ամենայն մարմոց՝ ըստ դաւանելոյ ածաշնորհին, երկայնամիտ և բազումողորմ՝ ըստ պենը կոշնանու ձայնին, չնորհեակատարել՝ի քոյդ հաճութիւն օրհնեալդ կամաց՝ զակը ընաւորեալ մատեան մաղթանաց այսր ողբերգութեան։ Աւ ընդ լարով սերմանել բանիս՝ի նախրնաց չուս աստիճանաց օթեանացս պատրաստուե, ՚ի կատարածն ժամանելոյ հաւաքման հնձոցն, դարձայց բերկեցեալ լրութիւն քաւութե՛ պտղոյն երանութե՛ որայիցն բարուե։ Ո՞ի տացես ինձ արգանդ սրտի անորդի՝ իբր Խարայելի, և ստինս աչաց ցամաքեալս՝ ով ամենագութե։ Ուր բանական մաղթողիս՝ հզօր և ողորմած, նախ քան երկնի, և երկին երկրի, և նա ցորենոյ և գինւոյ և ձիթոյ, և նոքա Խարայելի։ Աւ երկնաւորացն աղերս որ առ քեզ՝ հոգւոյս աղդեսցէ, քան թէ տարերաց ապականացուաց։ ՚Իսու ստեղծիչ և ես կաւ, բաց տարակուսելոյս՝ի մուտս մաղթանաց այսր հեծութեան՝ կամն քաղցրութեան՝ զօրանալ աստէն։ զի մի՝ի բանալ վերնայինն երկնի՝ անընտիր գտեալ կրթութեան վայելման լուսոյ, իբր զնիւթ մնմոյ սպառեցայց ջըն ջեալ՝ի միջոյ։ Ո՞գի զրկելոյս, ըստ մաղթանաց գուման ասողին, և ոյժ թալկացելոյս, և կեանք մաշելոյս՝ մտացս խղձիւ, այլ ոչ տաժանմամբ կրից՝ աշխատութ զքեզ ինդրելոյ, առ զաւանդ մաղթանացս, և տուր զողորմութիւն քո չնորհացդ. ընկալ զփոքրս՝ի տկարէս, և չնորհեա զմեծդ առ՝ի հզօրէդ. զօրացս զբանս զդըման, առաքեալ՝ի մեզ հոգի՝ի բարձանց՝ ածաշունչ պատգամօքս՝ի սմանեղելոց։ Պարգևեա բարերար՝ զառակն Խսայեայ, լուսաւորեալ առ ճշմարտուին, մատուցանելով մահու արժանոյս՝ ընդ պղնձոյս գոյի անարգա ձայնի՝

զոսկի քո շնորհի, ընդ անզարդուն երկաթոյս սեռութեան գունոյս՝ պղինձ պձնելի, ցոյցք առաքինութեան, հրաշեկ ի իբանանու: Ի՞նչեմք կարծրացուցանես ըզսիրտ եղկելցյս՝ չերկնչել՝ ի քէն, անձառ և ահաւոր: Ո՞ի եղեց անպտուղ՝ ի փոքր վաստակոյս՝ իբր ապահան սերմաննող անբերրի երկրի: Ո՞ի լիցի ինձ երկնել և ոչ ծնանել, ողբալ և ոչ արտասուել, խորհել և ոչ հառաջել, ամսել և ոչ անձրեւել, ընթանալ և ոչ հասանել, ինձ ձայնել և քեզ ոչ լսել, պաղատիլ և անտես մնալ, կողկողել և ոչ ողորմել, աղաւել և ոչ ինչ օգտել, զոհել և ոչ ձենձերել, զքեզ տեսանել և գատարկ ելանել: Ուր ինձ նախ քան զկարդալս իմ առ քեզ՝ միայնդ հզօր: մի զանվճար տանջանացն տոյժս՝ ընդ թուով աւուրց մեղզօք կեցելցյս չարագործիս ինձ հատուցաներ: Ա եցո զիս գթած, լուր ինձ ողորմած, մարդասիրեա ներող, ինյայեա երկայնամիտ, պաշտպանեա ապաւեն, բարերարեա հզօր, ազատեա ամենակալ, կենագործեանորոգող, վերականգնեա ահաւոր, լուսաւորեա երկնային, բժիկեա հնարաւոր, քաւեա անքնին, ոզարգեատրեա առատ, չնորհազարդեա աննախանձ, հաշտեա անախտակիր, ընկալ անոխակալ, սրբեա՝ ի պարտուց օրհնեալ: Եթէ յառեցից զաջս իմ, նայեցեալ՝ ի հայեցուածս երկուց վտանգից յառեցուածս թշուառութեան, զքոյդ տեսից փըրկութի՝ յոյս և ինամակալ. եթէ նկատեալ դիտեցից՝ ի վեր յամենագրաւ ուղին սոսկալի, հրեշտակ քո խաղաղութեան քաղցրութի՝ ինձ պատահեցի: Հոյց ինձ նար՝ ի յելցն աւուր չնչոյս արձակման՝ մաքրութե ողի լուսով ամբարձեալ՝ ի յերկնաւորացն երջանկաց՝ պարգեաք սիրոյ քոյ եկեալ հասեալ: Ի յարդարոցն կատարելոց կարեաց ինձ կըցորդ ժամանեցուացես. զանակնկան բարի՝ չարիս՝ ի յուսահամառութեանն աւուր չնորհեցես: Վաւ լիցի քեզ, բարեբանեալ, որ փրկուհի ես ամենայնի, եթէ ախտացեալս քո ոչխարի՝ գազան դժնդակ տացես ուղեկից, մեղօք մեռելցյս՝ անախտ կեանք, կործանելցյս պարտեզք՝ փրկութի:

Գ. Եղդեւք մոռասցիս զբարերարելց՝ ակնկալու-

թիւն : անտեսեսցե՞ս զգթասիրելդ՝ ինսամող . այս լայլեսցե՞ս զմարդասիրելդ՝ անփոփոխ . նհանջեսցե՞ս զկենագործելդ՝ անվախճան . թողուցո՞ւս զողորմութիւնդ՝ երջանիկ պտուղ : Դշաւաղեսցե՞ս զքաղցրութեղ բարեչնորհ ծաղիկդ . անպատուեսցե՞ս զնիւթպանձանաց քումդ ձոխուեն . յեղանակեսցե՞ս զփառոս հերաց քումդ բարձրութեն . ոչ պահեսցես զվայելքա կան զարդ պայծառութեան քումդ պսակի : Աթէ ողորմածացն է երանութիւն, իսկ դու բնաւ իսկ արքայուի լցեալ փափաքմամբ, ոչ զբոլորն պարգևեսցես փրկութի . ոչ մատուցանիցես դեղ վիրացս, ոչ սպեղանիս խոցուածոյս, ոչ դարման տկարութեանս, ոչ ծագեսցես լրյս 'ի խաւարի՝ յուսացելրյս 'ի քո զօրութիւնդ՝ կենաց պարգևդ տիեզերաց, որ միայնդ ունիս փառս ինքնութեամբ իսկութիւն և յարակայ մշտնջենաւորութիւն, վկայեալ 'ի բնաւից, օրհնեալ և փառաւորեալ յերիս յաւիտեանս, և անդր քան զպայման սահմանի իմանալեացն յաւիտենից. ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԻՌՈՐԴ

Վերսախն յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Տէր իմ տէր տուիչ պարգևաց, ինքնաբուն բարի, ամենից տիրող հաւասարապէս, միայն արարիչ զբնաւս յոչէից, փառաւորեալ, անքնին, ահեղ, ահարկու, սոսկալի, հզօր, սաստիկ, անտանելի, անմերձենալի, անըմբոնելի, անիմանալի, անշառելի, անտեսանելի, անզննելի, անշօշափելի, անորոնելի, անսկիզմն, անժամանակ, անշամանդադղիտութիւն, աներկեան տեսութիւն, ձշմարիտ էականութիւն, բարձր և խոնարհ, օրհնաբանեալ գոյութիւն, անստուեր ծագումն, ամենափայլ ձառագայթ, խոստովանեալ լրյս, անտարակոյս վստահութիւն, ան-

տարտամ հանգիստ , անյեզլի կնիք , անսահմանելի տեսիլ , վկայեալ անուն , ձաշակ քաղցրութեան , բաժակ բերկրութեան , հաստիչ հոգւոց հաց , օտար մթուեց սէր , աներկրայ խոստումն , ծածկոյթ ցանկալի , զգեստ անկապուտ , օթոց բազմալի , զարդ փառաց , ձեռնիկալու մեծ , ապաւէն գովեալ , աննուազելի չնորհ , անպակասելի գանձ , անսապական անձրե , արփիացնցուղ ցող , ամենատեղաց գեղ , ձրի բժշկութի , կրկնաձիր առողջութի , վեհագոյն խրախոյս , անսպատիր կոչումն , համօրէն աւետիս , ստրկամեծար թագաւոր , աղքատասէր պաշտպան , մըշտահարուստ տուիչ , անխափան դիմեցումն , անսահանջելի հրաման , անհամառօտ յոյս , երկար տեսողութիւն , անզղական տուր , ամենաբաշխ աջ , արդարակշիռ ձեռն , անաշառատես ակն . միիթարութեան ձայն , սփռփանաց լուր , բերկրութեան բերումն , անուն կենդանի , նախախնամող մատն , անդայթագղելի ելք , անխարդախ ընթացք , կենդանարար կամք , աննենգելի խրատ , աննախանձ պատիւ , լայնական հնարք , անձկական պայման , անգտանելի հետք , աներևոյթ շատիդ , անչափագիր պատկեր , որքանուկի անսահման , աննմանական տիպ , անզուգական գութ , ողորմուի բազմազեղ խոնարհութիւն տօնելի , համբոյր փրկական : Եւ ևս քան զայս ազգմունք վայելքականք՝ ածութենդ նուիրելիք . օրհնեալ , գովեալ , բարեբանեալ , քարոզեալ , աւետարանեալ , հոչակեալ , հնչեցեալ , պատմեալ , անխաբելի կամօք աղաչեալ , և որ ինչ առ մեզ բերին առ 'ի քէն հոսմունք քաղցրութե , զոր հանդերձելոցն ձառից լուսաթանեն կերպաւորութիք . որով զուարթցուցանիս 'ի փրկութին իմ , երանութի , իբր 'ի պարարտութենէ իմեքէ ախորժ տենչանօք լցեալ . զի ոչ իմովս ինչ մնոտիապատուաստ փառատրիս երգով , այլ զի պատճառ իմն առցես զփոքրս աղերս մեծիդ փրկամնաց :

Բ. Եւ քանզի առ ամ հասակ տնկեցեալ յերկրի ազգ բանականաց՝ այս պատուիր նկարագրական նորոգ մատենի ողբոց նուագի , որ զամենեցունց ունի զկրից պատահմանց նշաւակեալ յիւրում պատկե-

ըի , իբր կցորդ մեծգիտակական կարեաց համայնից , առ բոլոր գումարս բազմահողով տիեզերակոյտ քրիստոնէից , առ նախնի ժամն ժամանողաց , և առ երկրորդ կոչեցեալ չափու արբունն , առ որ 'ի կատարած աւուրն կալեալ՝ սակաւաձեռն ծերութքն , առ պարտաւորս և արդարս , առ ինքնարգոյ բարձրայօնն և սխալեալ անձնադատ գտեան , առ բարին և եղեռնագործս , առ նկունս և առ արիս , առ ստրուկս և ներքոյանկեալս , առ սեպուհս և գերաշխարհիկս , միջակայնոց և պայտազտաց , շինականաց և տոհմականաց , արուաց և իգաց , հրամայողաց և հնազանդելոց , գեր ելոց և նուաստից , վեհից և փոքրունց , պատուականաց և ռամկաց , ձիավարժից և սոսկականաց , քաղաքականաց և գեղջկաց , արքայից գուռողութեց 'ի սանձս ահաւորին ըմբըռնեցելոց , միայնացելոց՝ վերնականացն խօսակցաց , մաքրականաց տիրանուելր զգաստուեց , քահանայական երջանկակրօն ընտրութեց , այցելութեանց բարեգգեստից դիտողութեց , աթոռակալուեց նախագահից սրբանուաւէր տեսողուեց . որոց ոմանց աղերս աղաւանաց , և ոմանց խրատ բարեաց առ դէմս աղօթից այսու մատենիւ մատակարարեցի , ձեռնարկեալ հոգւոյգ զօրութեամք՝ կարգել ինձ մաղթանս բազմադիմիս , և ամենեցուն սոցին խնդրուածն՝ գըթութե մեծիդ յանդիման լինել սովաւ հանապազ :

Գ. Եւ արասցես զսյն ընթերցողացն 'ի սիրտս յըստակս՝ բժշկութիւ հոգւոց և մաքրութիւ յանցանաց , թողութիւն պարտուց և արձակուրդ մեղաց կապանաց : Եղեցի բղխումն արտասուաց սովաւ վարժելոցն , և պարգևեալ տացի 'ի ձեռն սորին աղաւաւընից : Ընորհեսցի տէր և ինձ լը նոսին առ 'ի քէն զզջումն կամաց , և նոցա իմովս ձայնիւ շունչս բարեհամբոյրս . նուիրեսցի վասն իմ այսու մատենիւ պաղատանք նոցին , և բանիւս այսու հեծութիւնք նոցին ընդ իմ ինսկեսցին : Ինդ համբոյր ճաշակման այսր ողմերգութե , շնորհ լուսոյ քայ մտեալ բնակեսցի : Եթէ ելքեն ինձ բարեպարիշտք ընծայիլ սովաւ , ընկալ կենագանեօքն վասն քո , գթած , և զիս ընդ նոսին . Եթէ ախտս ինչ արքանուերս կաթուածոց ա-

շաց սովիմը բերիցի, եղեցի՝ ի քէն ինամակալ՝ և
յիս անձրեւեալ. Եթէ գրեսցի և՝ ի փրկութիւն կար
գեսցի հաղորդելոցն յայս կիրս կենաց, արասցես կա-
մաւ քո օրհնեալ՝ և ինձ համարեալ: Եթէ հեծուիս
անձահաճոյս՝ ի ձեռն այսր բանի՝ ի գաղտնեաց ու-
բուք յառաջ եկեսցէ, օգտեցայց քե բարձրեալ՝ և
ես ընդ նմին. Եթէ ձեռն մաքուր՝ ինկով հանդեր-
ձեալ առ քեզ համբարձցի, հասցէ միասցի ընդ իմս
ձայնի և աղաշողացն աղերս յառաջ մատուցեալ:
Եթէ պաղատանս բազմադիմիս ընդ իմս երկնես-
ցի, լիցի և ինձ քե և վասն սորին կրկին նուիրեալ.
Եթէ յարդեսցի այս անձին բանի պատարագ՝ քեզ
՝ ի հաճուք, նախայլոցն ընդ իս քե ընծայեսցի: Եթէ
՝ ի տիրամանաց ինչ ձանձրութէն ոք նուաղեսցի, կանգ-
նեսցի վերստին հաստարանաւ այս հառաջանաց՝ ի
քեզ յուսացեալ. Եթէ համբարտակն վստահութե-
մեզօք յատակի, այսու արձանօք պատկանեցելովք
աջով քո պաշտպան՝ դարձեալ կառուսցի: Եթէ
յուսոյն ձգարան սուսերբն յանցանաց հատեալ
կտրեսցի, կցեսցի դարձեալ միւտանդամ՝ կամօք ա-
մենակալիդ բարւոք պատուաստեալ. Եթէ վտանգ
մահու անձնական ցաւոյ զոք պաշարեսցէ, գտցէ
փրկութիւն սովաւ առ՝ ի յօյս կենաց՝ յաղօթելն առ
քեզ կեցուցիչ. Եթէ տաջնապաւ ոք տադակուսի՝ ի
սիրտ խոցիցի, քաղցրութեամբ քո՝ սովաւ ապրեալ
ողջասցի: Եթէ անքաւելի կորստեամբ պարտեաց՝
յանդունդս ոք խորոց իցէ ընկլուզեալ, եկեսցէ՝ ի
լոյս կարթիւ այս հնարից՝ քե պատսպարեալ. Եթէ
թմբրութք խարից խաւարին գործոց իցէ ոք վնա-
սեալ, զօրասցի անդրէն վասն քո՝ միայն ապաւէն՝ ի
քեզ ապաստան եղեալ: Եթէ պահպանակն վստա-
հութե զանձն ուրսուք լրցէ, ընկացի այսու միջնոր-
դիւ ձեռն քո զնա՝ ամփոփեալ՝ ի նոյն հաստատու-
թե. Եթէ ամայի՝ ի զգուշութէն պահողացն ոք դե-
գերեսցի, սպասեսցէ սովիմբ առ՝ ի նոյն դարձ նորո-
գողիդ: Եթէ սարսուռ դիւային ջերման՝ դողու-
թք ինչ զոք խուզեսցէ, սթափեսցի՝ ի սոյն յայս նը-
շան խոստովանեալ և երկրպագեալ խացիդ խորհը-
դոյ. Եթէ անօրէնութեան մրրիկ խորտակիչ հողմոյ

յանկարծ բախեսցէ զհաստուածս մարմնոյ շինուածոյ մարդոյ յերկրային ծովուս , հանդարտեսցի անդրէն ղեկաւ այս թևոց 'ի քեզ պատկանեալ :

Դ. Եւ արասցես լինելդեղ կենաց առ հնարս ցաւոց հոգւոց և մարմնոց քոց ստեղծուածոց՝ զայս կարգեալ սահման ողբոց մատենի սկզբնեցելոյ յանուն քո՝ բարձրեալ : Օ սկսեալս իմ դու կատարեա . եղիցի հոգի քո խառնեալ 'ի սա . շունչ զօրութե մեծիդ միասցին 'ի քո ինձ չնորհեալ ստեղծաբանուինս . զի դու տաս զօրութե վհատեալ սրտից , և ընդունիս փառսյամենեցունց . ամէն :

ԲԱՆ ԶՈՐՌՈՐԴ

Վերսախն յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողն առ նոյն աղբա մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ քանզի սկիզբն կալայ խօսել ընդ քեզ՝
որ 'ի ձեռին ունիս զշունչ կենդանութեան հոգւոյս բազմանեղի , յիրաւի սարսեալ գողացեալ տագնապաւ մեծաւ յաւէտ երկնչիմ . վասն զի ահաւոր և անտանելի և 'ի սահմանէ բանի փախչելի յիշատակ անձողոպրելի անաշառդ քո ատենի 'ի կըշտամբումն իմ պարտաւորի՝ արարիչ երկնի և երկրի : Կա զի և չկը իսկ բժշկութիւն բազմավտանգ սաստ կութե վիրացս անողջանալի , խայթմաննց խածուածոց մահաբերին բերանոյ ժանեաց՝ որսողին զանձնիմ 'ի կորուստ : Ո՞անաւեանդ զի ոչ գոյ պատասխանի , ըստ առակողին , յաւուր պատերազմի , և ոչ բանիւ իրաւանալի , և ոչ վերարկուաւ պատապարելի , և ոչ դիմակօք կեղծաւորելի . ոչ առ երեսս բանիւք մատչելի , և ոչ կերպարանօք երբեք խաբելի , ոչ յօդուածովք բանից ստելի , ոչ արագմամի ոտից փախչելի , ոչ թիկանց դարձուցանելի , ոչ դիմաց ընդ երկիր մածուցանելի , ոչ բերանով ընդ հողհատե-

լի , ոչ 'ի խորս երկրի զօղելի : 'Ի անզի մերկ են քեզ ծածկեալքն , և հրապարակեալեն աներեցյթքն . արդարութիւն իմ նուազեալ և խսպառ ունայնացեալ . մեղանքն յայտնեցեալ և յաւետ առաւելեալ . չարիքն իմ մնացական , և ես կորստական . իրաւանցն կշիռ պակասեալ և անիրաւուին խսկցն զօրացեալ . բարեացն բերք հալեալ , և սխալմունքն արձանացեալ . աւանդն կորուսեալ , և դատակնիքն այժմէն գտեալ . մահուն մուրհակ գծեալ և աւետեացն կտակ եղծեալ : Ռարերարն տիրեցեալ , և բանսարկուն ուրախացեալ . հրեշտակաց գունդն թաղծեալ , և սատանայ խնծղիւք պարեալ . վերնական զօրքն ողբացեալ , և ստորնայինքն բերկրեցեալ . սպանողին մթերք լցեալ , և պահողին գանձն կապտեալ . օտարին կողմն կանգնեալ , և ստացողին պարգև մատնեալ . հաստողին ձիր մոռացեալ , և կորուսցն հաղըքն պահեալ . երախտիք փրկին հենգնեալ , և բելիար զուարթացեալ . կենացն աղքիւր փակեալ , և գոռողին ժանդժանդիս ժամանեալ :

Բ . Եւ արդ ոչ ապաքէն ըղձալի էր , ըստ գրոյն կանխութեն նախաճայնելոյ , ոչ ստեղծանիլն երբէք յարգանդի և ոչ նկարին 'ի յորովայնի , ոչ 'ի ծնունդ յառաջապայիլ և ոչ 'ի լցո կենաց հասանիլ , ոչ 'ի թիւս մարդկան գրիլ և ոչ 'ի հասակ աշման ամբառնալ , ոչ 'ի պատկեր գեղոյ զարդարիլ և ոչ բանիւ հանդերձաւորիլ , քան ըստ այսպիսեաց սաստկագունից և սարսափելեաց ըմբռնիլ պարտուց , զոր և ոչ վիմաց կարծրութի բերէ , թողթէ մարմնոց լուծականութի :

Գ . Եւ արդ տուր բարեգութ՝ աղացեմ զքեզ , տուր ինձ ողորմութի , որ զայսասիկ դու ինքնին քեզէն քոյովդ բանիւ մեզ սահմանեցեր ասելով , թէ տուք զայդ նուէր յանուն փրկութեն ձերոյ այ , և տուրք եղերուք . զի զողորմութի կամիմ , և ոչ զպատարագ : Ըհա բարձրացիր վերստին ինկեալ այսրյիշատակաւ , որ ունիս զամենայն , և 'ի քէն է ամ , և քեզ փառք յամենեցունց . ամին :

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Ետ արդ ես երկրածինս մարդ՝ կենցաղականաւ անկայուն գոյիւ զքաղեալ, և յիմարութք պատրողականաւ գինեաւս յիմարեալ, որ ամենայնիւ ստեմ, և ոչ միով իւիք ձշմարտեմ։ Քամնզի որովվք դիմօք վերագրեցելովք նշանակօք աղարտեցելովք՝ յանդգնեցայց լինել յանդիման քում դատաստանիդ, ով իրաւադատ ահաւոր, անձառ, անպատում, հզօր ած բոլորից։ Քանզի դասեալ աստըստին՝ ի սոյն զապերախտութիւն մեղուցեալ անձինս առ քումդ երախտիս, ցուցից վիրաւունս քո միշտ զօրացեալ և զանիրաւուիս իմյաւեկտ պարտաւորեալ։ Որ արաբեր զիս՝ ի քո պատկեր պանձալի՛ ի ճեռն վեհիդ տպաւորութե՛, զտկարս օժանդակելով։

Բ. (Օ) արդարեցեր բանիւ, փայեցուցեր փչմամք, մտօք ձոխացուցեր, իմաստիւք աձեցուցեր, հանձարովհաստատեցեր, 'ի չնչականացն որոշեցեր, հոգւով իմանալեաւ խառնեցեր, իշխանականին գոյիւ պձնեցեր, ծնար հայրաբար, մնուցեր դայեկապէս, տածերստացողապէս, տնկեցեր զամպարիշտս'ի քումդ գաւթի, ջրովն կենաց ոռոգեցեր, աւազանին ցօղով մաքրեցեր, կենացն վտակաւ արմատացուցեր, հացիւդ երկնայնով ջամբեցեր, անձային արեամեդ արբուցեր, անհպիցն և անհասանելեացն ընտանեցուցեր, զաշ երկրեղէն 'ի քեզ համարձակեցեր, լուսովդ փառաց վերածածկեցեր, զհողանիւթ մատունս անմաքուր ձեռացս 'ի քեզ մատուցեր, զմախիրս անարդ մահացու՝ իբր զնշոյլ լուսոյ յարգեցեր, զհայր քո հզօր ահաւոր օրհնեալ մարդասիրապէս և անարժանիս իմոյ անձին կնքեցեր։ Ոչ կիզեր զբերանս լցեալ նանրութք՝ 'ի ժառանգակիցն կարդալ զքեզ, ոչ կշտամբեցեր զյանդգնեալս 'ի քո

կցորդութիւն, ոչ ստուերացուցեր զտեսիլ աշացս 'ի քումդ ակնարկութի, ոչ արգելանաւ կապանաց ընդ մահապարտացն տարագրեցեր, ոչ խորտակեցեր ըղդաստակ բազկիս՝ որ անմաքրապէս առ քեզ համբառնայր, ոչ մանրեցեր զոստո իմոց մատանցս 'ի շօափելն զբանդ կենաց, ոչ պատեցին զինե մառափուղք 'ի ձօնելն զքեզ՝ ահաւոր, ոչ փշեցեր ըղպարս ատամանցս յըմբոշինելն զքեզ՝ անսահմանելի, ոչ գնացեր բարկութեամբ խոտորմակ՝ խոտորմակի ընդ քեզ հետեղով, իբր ընդ վրիպեալ տունն Խարայէլի, ոչ խայտառակեցեր 'ի հարսնարանիդ զանարժանս քումդ պարերգուե, ոչ 'ի գծուձ հանդերձին տեսիլ զանօրինեալս յանդիմանեցեր, ոչ կապանօք ձեռացս և ոտիցս յարտաքին խաւարն հալածեցեր :

Գ. Օ այս ամենայն մասունս բարեաց և զներելոյդ երկայնմտուի ընկալեալ 'ի քէն՝ բարերար, օրհնեալ և յամենայնի միջու երկայնամիտ, փոխազբեցի վնասակարս պարտեաց՝ անթիւս և բազմօրինակ անօրէնութիս, մարմնականաց և անձնականաց՝ ամենակիր բազմածուփ խորհրդոց յուզմանց երկրաքարշուեց։ Օ այսոսիկ քեզ, ած իմ և նոր, ընդ այսքանեաց բարեաց փոխաբերեցի. զայս քեզ ինձէն հատուցի չարիս, ըստ մովսիսեան յանդիմանութեն առակի, մոռացեալ զիմաստուի և սիրոզս յիմարութեն։ Օ այսց բարեաց երախտեաց կաձառս՝ ընդունայնութեն գնացիւք՝ չարաչար ունայնացուցի. զայս լուսաւորութի չնորհաց անձաւից 'ի բարձրելոյդ իննամոց բարդեցեալ մրրկաւն խելագարութեն ցնդեցի։ Իւ թէպէտ բազում, անգամ ծանուցար կարկառմամբ ձեռին քո այցելութեն ձգել զիս առ քեզ, ոչ հաւանեցայ ըստ մարգարէին որ զլարայէլի ամբաստանութեան. և թէպէտ խոստացայ դաշնաւորեցի քեզ հաձոյանալ, և ոչ ընդ այսմսահմանաւ ուկստիւ փակեցայ, այլ գարձեալ զնոյն նիւթեցի չարիս, անդստին յոշն առաջին մատեայ, փշոցն մեղաց հերկեցի զանդաստան սրտիս յորոմանն արդիւնատրութիւն։ Իւ իս ելանեն առածք ածարեալ նոր մարգարէիցն. քանզի մնացեր յինէն խաղողոյ, և ես ընդ այնորիկ փուշ-

շառաւիղեցի . դարձայ յանախորժ դառնութ պտղոյ՝
այգիս օտարացեալ . բռւռն հարի զանհաստատ հող-
մոյ , որովք միշտ տատանեալ այսր անդր տարաքե-
րիմ . ըստ ձայնի երանելցն ։ Եոբայ ընդ Ճանապարհ
իմն անդարձ գնացի . 'ի վերայ աւազոյ շինուածն յի-
մարութեան կառուցի : Այնատարր հետովլք խա-
բեցայ կենացն անձկալեաց հասանել . փակեցի ին-
ձէն զելիցն ուղևորութի . բացի կամաւ զկորստեան
խորխորատն : Խոցի զպատուհան լսելեացս իմոց առ-
բանիդ կենաց ընդունելութի . կափուցի զաքաց հոգ-
ւոյս հայեցուած առ ՚ի զկենացն դեղնկատել : Աւ
ընդոստեայ ՚ի թմբրութեց լքմանէ մտացս ՚ի պատ-
գամ փողոյդ ահաւորութե . ոչ զգաստացայ ՚ի բո-
ղոք գումի հրափորձական աւուրն ընտրութեան . ոչ
երբէք զարթեայ ՚ի նիրհմանէ քնոյն մահացուի , որ
՚ի կորուստն կարապետէ : Աւ ետու հանգիստ քոյ
հոգւոյդ ՚ի մարմնեղէնս տաղաւարի . ոչ ընդ բնոււթի
չնոյս խառնեցի զմամն չնորհաց քումդ պարզեի .
իմոյս ձեռոք կոչեցի կորուստ , ըստ առակողին , զհո-
գիս կենդանի մահացուցանել :

Դ. Աւ զի՞նչ է ինձ սակաւս և նուազագոյնս յօ-
դել սահմանս կսկծելիս չափաքերականս , մինչ ան-
ցեալ է ըստ քանակութի և վրիպեալ ըստ բժշկու-
թիւն : Այդ քո է ընձեռել կեանս հոգւով մեռե-
լոյս , և անոխակալութք մատչել առ այցելութի դա-
տապարտելոյս որդի այ կենդանւոյ . քեզ փառք յա-
մենայնի . ամէն :

ԲԱՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ՎԵՐԱՄԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակոզի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՇ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Ասկ արդ զի՞նչ բարւոք գոյ առ այս , կամ
ո՞ր օգուտ ինձ առ սոյն սահման ընթացից ձայնիս

Հեծութեան՝ լքանել, և ոչ զամբարեալ շարաւ մահացու վիրիս՝ խարանաւ բանիս արտաքս հերքել, և կամ զծանըութ արտիս մթերեալ ցաւոյս հոգեկան խիթոյս, իբր տաղտկացուցանողական հնարաւորութ, մատնամուխ զգուանօք փսխել:

Բ. Եշւ քանզի ոչ գտայ արժանի պարծելոյ՝ ի փառս ընդ սբցն դաս, որոց լի են բերանք նոցա ծաղու, և շրթունք իւրեանց ցնծութք, ըստակողին և սաղմոսողին, 'ի կարգն երկրորդ դիմեցից՝ զնմանիսն իմ յիշատակել համայն աստանօր. թէպէտ առ իմում թերութե բարուց անբարեաց՝ և նոքա յաղթականք իցեն, իբր ապաշաւեալն քան զանապաշխարն։ Տանելի եղել Վանասէ առ իմոց պարտուցս առաւելութիւն. պատուեցաւ և փարիսեցին առ դմէնէիս ամբարշտութին. գովեցաւ աննառակ որդին առ անդարձիս ուխտազանցութիւն. յիշատակեցաւ կեղծաւորութին որդւոյն Լմասեայ առ անշնորհութին ապախտաւորիս. օրհնաբանեալ եղեւ աւազակն, որ դատա խազն է անհաւատից. պատուեցաւ և կինն պոռնիկ՝ սկզբնամայրն ապաշաւողաց։ Ոչ պակաս քան զիարաւոն զստեղծուած արտիս իմ խատացուցի. ըստ օրինակի խոռովութե մրրկաց ծովու ծփեցայ. ոչ այնքան սարսեցի և պատկառեցի 'ի սաստկաւթէք քումդէ հրամանի, ողքան ալիք ծովուն յեղերացն։ Ինդ թիւս չափուց կշոռութե առ իմս գործոց՝ և աւազոյն կոյտ սահմանեցաւ. պակասեաց անբաւիցն շիղջք առ համբարս իմոցս անօրէնութեց։

Գ. Օի թէպէտ և յայժ բազում են մանունքն 'ի յափունս ջրոյն համահաւաքեալք, այլ ուրոյնք և առանձնականք 'ի ծննդոց աճելուէ. իսկ մեղանք իմոյս յանցանաց՝ անթիւք. զորս անհնար է առնուլ 'ի միտ։ Ոմն և ծնունդք իւր, ոմն և շառաւիդք իւր, ոմն և բիճք իւր, ոմն և արկածք իւր, ոմն և փուշք իւր, ոմն և արմատք իւր, ոմն և հաստուածք իւր, ոմն և պտուղք իւր, ոմն և նշխարք իւր, ոմն և Ճիւղք իւր, ոմն և ոստք իւր, ոմն և արմկունք իւր, ոմն և Ճիրանք իւր, ոմն և մատունք իւր, ոմն և խըրտմունք իւր, ոմն և զօրութիք իւր, ոմն և ազդմունք իւր, ոմն և նշմարանք իւր, ոմն և տիպք իւր, ոմն և

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆՔ
մնացուածք իւր , ոմն և ստուերք իւր , ոմն և մթու-
թիք իւր , ոմն և յարձակմունք իւր , ոմն և հնարք
իւր , ոմն և պատիրք իւր , ոմն և դիտմունք իւր , ոմն
և դիմեցմունք իւր , ոմն և չափք իւր , ոմն և խորք
իւր , ոմն և գարշութիք իւր , ոմն և կայծակունք իւր ,
ոմն և կիրք իւր , ոմն և մթերք իւր , ոմն և գանձք
իւր , ոմն և ցնցուղք իւր , ոմն և աղբերք իւր , ոմն
և գիւտք իւր , ոմն և շանթք իւր , ոմն և հրզեհմունք
իւր , ոմն և պատկառանք իւր , ոմն և վիհք իւր ,
ոմն և անդունդք իւր , ոմն և բորբոքմունք իւր , ոմն
և աղջութիւնք իւր , ոմն և ամպրոպք իւր , ոմն և
կայլակք իւր , ոմն և հոսմունք իւր , ոմն և հե-
ղեղք իւր , ոմն և սառնամնիք իւր , ոմն և դը-
րունք իւր , ոմն և շաւիղք իւր : Հնոյն և տապ իւր ,
հրամն և գոլորշիք իւր , հալոցն ճարպին և ՃԵՆ-
ՃԵՐՄՈՒՆՔ իւր , օլինդին և դառնութի իւր , կործա-
նին և հնազանդեալք իւր , բռնաւորն և յԵԼՌԵ-
զակք իւր , գոռոզն և սպառազէնք իւր , աւազա-
կապետն և գումարտակք իւր , գազանն և կորիւնք
իւր , խածանողն և ծակոտուածք իւր , ապականա-
գործն և նմանիք իւր :

Դ. Այսոքիկ պետք են գլխաւորութեանց ա-
պականողաց ոգւոց համայնից , դասեալք ընկերամք
նուածութիք մասանց՝ իւրաքանչիւրոք՝ ի սոցանէ բիւրք
բիւրուց և հազարք հազարաց . իսկ զհամայնիցս թիւ-
նա միայն զօրէ իմանալ , որ զառ՝ ի մէնջ չէութիւնն
գրեալ՝ իբր զէուի գործոց տեսանէ : Եշ արդ եթէ
ոք զանձն ոչ խարեսցէ , և առ երեսս ոչ կերպարա-
նեացի , և կեղծաւորաբար ոչ անհաւտեսցէ , և
մարդ զինքն ծանիցէ , և հասարակաց բնութք վա-
րեսցի , և երկրածին զանձն դիտեսցէ , և՝ ի չափու
իւրում կանոնին կացցէ , իմասցի ծանիցէ զնախա-
թիւ մասունս արկածիցդ վերագրելոց , թէ ոչ ընդ-
ունայն ինչ գրեցի և կամ զընաւ իսկութին աւհմա-
նեցի , որ՝ ի մերս բնուե պտուտկի ազգի ազգի վրի-
պականութի . այլ՝ ի բիւրուցն արգասեաց չարեաց
չափ մի երեւեցուցի , զի նոքօք և զայլն իմաստասի-
րեսջիք , թէպէտ և ոչ բաւանդակապէս :

ԲԱՆ ԵՒԹԵՆԵՐՈՐԴ

**ՎԵՐԱՄԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի.**

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ ԽՈՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Լյու զի մի զփրկութեանն վստահութիւն 'ի սպառ կարեցից, և ապազէն եղեալ մատնեցայց այս քանեաց աներեւութից ընդդիմամարտից, ողք ոչ այլ ինչ են՝ քան թէ ընտանիք թշնամիք ինքնածին բուսեալք զոր վերագրեալքոդ սահմանեցին՝ զորքանութիւն պատկերին ձեւոյ եղեալ ահարկուս, ցուցից առ սմին բազմաբոյլ բոնութեան մարտկացդ՝ զօրեղ ախոյեանս ածականս՝ ամենայաղթողս և անսպարտելիս, թէ և կսկծելիս կիրս և դժուարակութ պատուղս ծառոց անհասանելեաց, և անկոփ ճանապարհաց երկը և տաժանմունք։ Ի՞անզի զայն ամգունդս չարուե բանսարկուին զօրաց՝ սակաւ մի արտօսր կաթուածոց աշաց, իբր զՃՃիս զեռունս բազմուտանիս խխայթից երկրի տկար խլոտմանց՝ անկեալ 'ի վերայ ծորումն ձիթոյ կամ դոյզն դեղ ինչ սատակական, ցամաքեցուցանէ . և դոյզն մի հառաչումն սրտի հեծութե ելեալ'ի յոգւոյ, իբր չնչումն հարաւային ջերմութե խառնեալ յարեւու, զսառնամանեաց սաստկութիւն հալէ. քանզի ըստ միումնչնմանութե հեշտածինք են, և ըստ միւսումդ դիմադրութե դիւրամեռք։

Բ. Լյու ես ոչ երբէք կասեցից դատել զդատապարտեալ՝ բանից կսկծմամք, պարսելզպարտաւորեալ՝ իբր զխասակար անփրկանաւոր անհամոզելի. վասն զի զոմանս սատակեալ 'ի յիմոց նեղչացն, ոմանց զօրութիւն տամ կենդանանալառ հոգւոյս կորուստ։ Տունկա դառնոստեան, որ զգարշութիւն անառակ վարուց ծաղկեցի. բարունակս ապականաբեր և մահողիուզեան, որ զկորստեան գինին երկնեցի. Ի՞անանու զաւակս՝ և ոչ ի՞ուդայի, և ասից

մեծին՝ Կանիկէլի . որդիս գեհենին , և ոչ արքայութեա . ժառանգս դժոխոց , և ոչ փառացն փափաքելեաց . նիւթս տանջանացն , և ոչ հանգստեան : Ամերախտը առ երախտաւորդ , ապաշնորհս առ բազմապարգեղ , միշտ մեղուցեալս առ երկայնամիտդ , դառնացուցիս քաղցրութե բարերարիդ , ծառայս չար և վատ , ըստ տէրունեան յանդիմանութեն , իմաստունս զշարիս գործել ըստ Լյոյյեայ նախասացութեամն , ժիրս առ ժանդագործութիս զազրուե : Փոյթս առ ՚ի բարկացուցանել զտէրն , մշտաշարժս առ գիւտս սատանայականս , հանապազորդեան վիշտս ստացողնեն , թոյլս առ բարեացն թուիչս , ծոյլս առ երանութեն ընտրութեան , դանդաղս առ դիրմունս խոստացելոցն , անարիս առ կարիս պիտանեացն և օգտակարացն , պաշտօնեայս տիրադրուժ երախտամոռաց :

Գ . Այ անձինս մեղաւորի , զի զարարին իմբարկացուցի . վայ որդոյս կորստեան , որ զկենդանութեն ձիր մոռացայ . վայ պարտապանիս անհամար բիւրուց քանքարաց՝ որ ոչ գոյ հատուցանել . վայ թեռնակրիս ծանրութե մեղաց դժնէից , որ չունիմ գառնալ առ հանգտարարն . վայ վնասակարիս տէրունեան պարտուցն , որ չիք հնար յանդիման լինել հզօրին . վայ եղէգնախորիւ կիզանողականս նիւթոյ , որ տոչորելոց եմ՝ ի գեհենին . վայ ինձ առ այս յիշատակ , զի նետք բարկութեանն այ այրեցելովք են գործեալ . վայ յիմարութեանս , որ ոչ մտաւեցի ըզծածկեցելոցն յայտնութե հանդէս . վայ ամբարշտիս , զի միշտ անդադար ոստայնս չարեաց կիեցի . վայ զմարմինս պարարողի կերակուր որդանցն անմահից , կտտողացն թունաւորաց զիանդդ համբերեցից . վայ ինձ առ արբումն մահուն բաժակի , որպէս զյաւիտենականն տուժեցայց . վայ ինձ առ ելս անարժան հոգայս յեղկելի մարմնոյս , իբր դատաւորին չշմարտի յանդիմանեցայց . վայ ինձ առ նուազութի իւղոյն լապտերաց , զի անարծարծելի է աղօտանալն . վայ ինձ առ ձեպ տագնապի ահին պակուցման , յորժամ առագաստին մուտն փակեացի . վայ ինձ առ ձայնին ահաւորուի դողացուցաց և սարսափելեացն բանից՝ Երկնաւոր թագաւորին վճռաւ կնքելոյն , թէ ոչ գիտեմ զքեզ :

ԲԱՆ ՈՒԹԵՐՈՐԴԻ

**ՎԵՐԱՄՈՒՏԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.**

Ի ԽՈՐՈՇ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Ե՞ւ արդ զի՞նչ գործեցես անձն իմ կորու-
սեալ, կամ ուր թաքիցես, կամ զիանդ ապրեցիս,
կամ որպէս եցես՝ի մեղաց բանդէ: Ի՞անզի բա-
զում են պարտիքդ և անթիւ հատուցմունքն, սաս-
տիկ կշտամբանքն և անվախճան նախատինքն . ան-
ողորմ են հրեշտակքն և անկաշառ դատաւորն,
հզօր ատեանն և անաշառ բեմն, քստմնելի սպառ-
նալիքն և անողորմ հատուցմունքն, աչարկու հրա-
մանն և մերկապարանոց յանդիմանութիւնքն. հրե-
ղէն են գետքն և անանցանելի են վտակքն, թանձ-
րամած խաւարն և արտաքոյ այցելութեան մառա-
խուղն . ապականութեան է գուքն և մշտնջենաւոր
է տագնապն, ամենագրաւ տարտարուն և անզերծ
սառնամանիքն: Եւ արդ արդարեւ քեզ են գան-
ձեալ դառինքս այսոքիկ դմնդակք և տարժանելի
օթեանք անըմբերելեացդ պատուհասից, ով անար-
ժան անձն իմ մեղաւոր, չարագործ, պոռնիկ, բազ-
մարիծ, և սահման անդաստանի բնաւին անմաքրու-
թեան: Ի՞հա զարդինս գործոց ձեռաց քոց ժա-
ռանգեցես՝ թիւրեալդ՝ի յուղղութեանց և զա-
ռածեալդ՝ի մաքրութեանց, տարագրեալդ յար-
դարութեանց և՝ի կարգաց պարկեշտութեանց, ու-
նայնդ՝ի լիութեց հոգեպարզե հարստութեց, նա-
խանձարկու բարերարին և ամենակալ թագաւորին:

Բ. Եւ քանզի կառուցեր քեզ անել արգելան
և անփախչելի որոգայթ, խոստովանեալ քեզէն
զանբժշկականդ քո վեր և զանօրինակդ հարուած,
վկայելով զանձինդ զպարտականդ մահու զանբու-
ժելիդ բեկութիւն, ով չարդ՝ի բարեաց, ով դառ-
նութիդ՝ի քաղցրութեց, ով խաւարդ՝ի լուսազար-

մից, ով կապտեալդ 'ի պՃճնելոց, ով գսրովեալդ 'ի գովելոց, ով անբարիշտդ 'ի բարեպաշտից, ով շըն չականդ 'ի բանականաց, ով անմիտդ 'ի մտաւորաց, ով անհանձարդ յիմաստնոց, ով անմաքուրդ յընտրելոց, ով մահացուդ 'ի կենդանեաց, ով խոհերականդ 'ի սրբոց, ով արթիոդ 'ի պարկեշտից, ով կեղծաւորդ յարդարոց, ով անպիտանդ 'ի պիտանեաց, ով անարդդ 'ի փառաւորաց, ով նուազդ յառաւելութեց, ով գերիդ 'ի գերագունից, ով նուաստագոնդ 'ի վեհից, ով աղքատդ յընչեղաց, ով անարժանդ 'ի փրկութեանց, ով տնանկդ 'ի բարձրութեց և 'ի հոգեոր հարտութեց, և հատուածեալդ յօրհնելոց:

ԲԱՆ ԿՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ. նոյն ազերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԷՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Ես արդ զի՞նչ արժանաւոր ըստ քեզ բամբասանս շարագրեցից 'ի կտակ մաղթանաց մատենի այսր ողբերգութեան, ով անձն իմ թշուառ, ամենապատկառ և առ պատախանիս բանից անբարբառ, անպիտան այս և սթցն մասնակցութեան։ Օ ի եթէ զլի՛ մի ծովուց 'ի յորակութիւն գեղոյ յեղեղեցից, և զդաշտս ասպարիսօք բազմօք սահմանեալ 'ի տարածումն լայնութե քարտենի չափեցից, և զպուրակս յոքունց անտառաց շամբից եղեգանց 'ի հատուածս գոյութե գրաց կազմեցից, և ոչ զթիւ մի 'ի բարդելոցն անօրէնութե զօրեցից ընդ գրով սահմանի գրաւել։ Լա՝ զի թէ զմայրս ի իբանանու 'ի մի լուծ կշռոց զօղեցից, և կամ զյեառն արարատեան 'ի կէտ ամքարձման նժարի միոյ արդարութե միջնորդ կացուցից, ոչ հաւասարէ այնր հարթուք համազուգակցել։

Բ. (Դ)առս ամբարձութել՝ ստուարաստեղն՝ տերեւալից՝ ունայն՝ ՚ի պտղոց, նմանակից յաւետ հարազատ այնը թղենուոյ՝ զոր նրան գոսացոց. քանզի սազարթօք վարսից, այս է՝ արտաքին դիմօք բարեշուաք կերպից՝ իբր պսակաւ իմիք պաճուծեալ, բացականացն գոս բաղծալի. իսկ եթէ մերձեսցի տնկողն խուզել զինողելին, գտցէ զեեզ ունայն՝ ՚ի բարեաց և գարշելի՝ ՚ի գեղեցկութեանց, ծաղը տեսողաց և նշաւակութիւնք նախատողաց: Օ ՚ի եթէ ապաժաման յանզգոյշ ժամուն հերապանծ տունկն պտղակորյս անկենդան, որ դյոզն պատկերն է, անպատրատից, եկն ընդ անիծիւք, և կամ երկիր ոռոգեալ ցօղով, և ոչ բազմապատիկ զաւանդս արգասեաց երկրագործութեան տածողացն մատուցանէ՝ լքեալ մոռանի, իսկ դու՝ ով անձն իմ եղկելի, սահման բանաւոր և տունկ կենդանի՝ և ոչ՝ ՚ի ժամուիրում պտղաւոր, իբր ոչ զնոյն կրեսցես պատիժ նախնում առակիդ: Ա ան զի զշամայնն ընկալար՝ ՚ի քեզ անպակաս յառաւելութեց, սկզբնաւորեալ՝ ՚ի մարդն առաջին և մինչեւ՝ ՚ի սպառումն ծննդոց նորին, զբերս գործոց նանրուեց և զգիւտս նորոգս՝ ատելիս և անախորժելիս հաստողին զքեզ այ:

Գ. Եւ վասն զի եղի զքեզ նպատակ հանդէայ երեսաց տեսութե մտացս՝ անձն իմ անսպիտան, վիմօք ձգելոց արձանաց բանից, իբր զանընդել գաղան վայրենի՝ անողորմաթար զքեզ քարկոծել: Այս թէպէա և ոչ պատահիմ անուանիլ արդար, սակայն յառաջնումն պատասխանո՞յ իբր ընդ ուսոխի ումեմն՝ ընդ անձին յօժարամիտ կամօք ոգորիմ, ըստ իմաստուեն բանի. և զյոյզս մտաց խորհրդոցս գաղտնեաց իբր զգինաւորեալ յանգաւորուի չարութեց գործոց խոստովանեալ, քեզ տարածեցից՝ ած իմ և նր: Օ ՚ի որով չափով չափեցից զանձինս ստգտանք, ՚ի քոյզ աննուազ գիւռեց այսրէն չափեցայց՝ ընկալեալ ըգնորհդ. յաձախագոյնս ընդ մեծագունիցս պարտեաց: Եւ որքան վիրացն հարուածք անբժշկականք և անհնարաւորք ձարակեսցին, այնքանք չափովք կրկին առ սմին և իմաստք արտեստից բարձրեալ բժշկիդ բարեհոչակեալ լուսաւորեսցին. և ՚ի պարտուցն

առաւելութին, նոյնքան փոխատուիդ առատատրութին բարեբանեալ միշտ պսակեսցի, ըստ ինկաւորդ քում առակի : (Օ) ի քո է փրկութիւն, և 'ի քէն է քաւութին, և աջովքո նորոգութիւն, և մատամք քո զօրեղովթին, և 'ի հրամանաց քոց արդարութիւն, և յողորմութեանց քոց ազատութիւն, և յերեսաց քոց լուսաւորութին, և 'ի դիմաց քոց զուարձութիւն, և հոգւովդ քո բարութիւն, և օծմամք իւղս քոյ սփոփութին, և ցօղով չնորհի քոյ՝ զուարթութին . և դուտաս միիթարութին, և մոռացուցանես զվհատութին, և բառնաս զխաւար վշտաց, և զհեծութին ողթոց 'ի ծաղը փոխես : Այւ քեզ վայելէ օրհնութին գովութեամք հանդերձ յերկինս, և յազգա հարցն և 'ի ծնունդս նոցա, և յաւիտենից յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՏԱՄՆԵՐՈՐԴ

ՎԵՐՍԱԲԻՆ յաւելրած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏՈՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Եւ արդ քանզի միավէս մատնէ կորստեան և զղջումնն ուժգնապէս և մեզանչելն մոլեգնաբար . զի թէ և օտարացեղ իմն են 'ի միմեանց այլայլութիք նմանութեցն, սակայն զկերպարանս երկարան չիւրոցն առ միմեանս եղեալ, զմի և զնոյն վհատութեան ծնունդս արտադրեն : (Օ) ի մինն զհզօրին ձեռն իբր ապիկար թերահաւատէ, իսկ միւսն ըստ նմանութեան քառոստանեաց պաճարեղինաց յանգգայս եղեալ, զյոււսոյն առասան խզէ . վասն որոյ ընդ առաջնումն միշտ փաղաքշեալ հանապազ խնդայ սատանայ, իսկ երկրորդաւան՝ ըստ նմանութե լափլիզող դժոխորովայն գազանի՝ իբր կերակրով արեամք պարարի :

Բ. Եւ արդ իբր զգանեալ բազմահարուածեան հեծանաւ և յափն մահու ժամանեալ, դոյզն ինչ

դարձումն չնչոյ ընկալեալ և յոգի կենդանի եկեալ կազդուրեցայց, պատսպարեցայց, կանգնեցայց, յարեայց յանկենդանականս կորատենէ, օժանդակեալ վ՛շի ձեռամբն՝ որ գթածն է յամենայնի.՝ի բարերար յերկնաւոր հօրէն՝ փրկութեան և բժշկութեան պտուղ ընձեռեալ ինձ մեղրոցելցյս, ախտացելցյս և մահացելցյս: Եշ սկզբնաւոր ողբերգութեան այսր աղերսանաց՝ զհաւատոցն շինուած կառուցից. քան զի և ոմն ՚ի նախնեացն սոքիմբք զինեալ, փոխեցաւ իսկոյն յանմահականն վիճակ վերին. զալաշխարութեն գեղ ընկալեալ, ապաշաւանաց թոշակաւն ըզգրաւականն անեղծութեան աստեն ժառանգեաց, ՚ի վեր քան զորոց առաքեալ ընդ նմին ցուցանէ, որք զհանդէսն մրցանակին յերկրի կատարեալ, ապագայիցն և երկնաւորացն յուսոյ հաւատացին, և անտեսիցն Ճոխութեամբ փարթամացան: Իսկ զիրախոյս տէրունի պաշտելի բանին յիշեալ առ սմին, զի ամենայն ինչ հնարաւոր է այնմ որ հաւատացին, է զի և զշարփն ընտրականացն բարեմասնութեան այ համելեացն զննեալ աստանօր, զայս պատկեր բանի ընկալաք նախնի գահերէց առ ՚ի սրբութեցն մուտ սովիմբ հանդերձել. առանց որոյ և ոչ նորն փառաց զիւրմն առ մեղ հրաշագործեաց զօրութիւնս, եթէ ոչ նախ լժակից ինդրեաց բարերարութեանն իւրոյ զհաւատուն մեր. օւստի և կեանս ընձեռել զօրէ ինքն իշխան բաւականութեամբ առլնթեր գոլով այ. քանզի հաւատք քո կեցուցին զքեղ, օրհնաբանեալն այ բերան վկայեաց: Վանզի արդարեւ սեռն տեսութիւ և կատարեալ իմաստութիւն և առ ած ընտանութիւն և բարձրելցյն ծանօթութիւն հաւատոց մամն՝ երթանիկ և ընտրեալ անուն, որ յարաձգեալ մնայ անվթար և անփակելի, պատուակից գոլով սիրոյ և յուսոյ: Ո՞ի եթէ փորու սերմանի գոյի հատի մանանիոյ չափոյ նուաստի հաւատք զլերանց մեծութիւն փոխէ զօրեղապէս ՚ի սիրոս ծովու, ապա յիրաւի ընկալաք զայսն սկզբնաշաւիլ առաջնորդ կենաց՝ աներկմիտ պաշտօն առ ած, որ զապառնիսն և զծածկեալմն առանց երկբայութեան ՚ի հոգւոյն աչ տեսանէ, Երբորդութեանն փառատրելի անուամբն:

պատուեալս հաւատք՝ ընդ սիրոյն դասեալ և յուսոյ։
 Օ ի թէ և զերիսն հատուածս առանձնաւորականս
 ՝ ի մի և ՚ի նոյն խորհուրդ դիմեսցես, յաւետ մե-
 ծասցիս նոքօք՝ ՚ի յած քանզի թէ հաւատաս ՚ի նա,
 և սիրես ։ որով և յուսաս աներեւութից պարգեաց
 նորին։ ՚իմա փառք յաւիտեանս ։ ամէն։

ԲԱՆ ՄԵՏԱՍՍԱՆԵՐՈՐԴ

ՎԵՐԱՄԱՆ ՅԱԼԵՐՈՒԱԾ ԱԿՐԻԲՆ ՀԵծութեան նորին հսկով
 առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի։

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՒՑ

Ա. Ե՞ր արդ ես յետինս դաւանողաց՝ ունայն
 ՚ի բարեաց, նայեցեալ խորհրդով մտացս ՚ի սկզբնա-
 ւարն իմ եղելութիւն ՚ի ձեռն ձեռին ստացողին
 իմոյ յանէից յուսով հաւատամմ ՚իշի ՚իշի առնել
 զոր կամի։ ՚ի անզի հաւատացի, վասն որոյ և խօսե-
 ցայ խրատեալ ՚ի աւզոսիւ, ուսեալ ՚ի ՚իաւթայ, թէ և
 արդ կենդանի մաղթանք նոցա այց ինձ արասցէ ։ որ
 պէս հաւատովք ճանաչել զնա, և զգօրութի յարու-
 թե նորա, ըստ առաքելոյ, և զհաղորդութի չարչա-
 րանաց նորա, և որ զկնի բերին ասացեալ քն։ Կցորդ
 է սմին և յոյժ նմանատիպ՝ ՚ի հաւատան խսկապէս և
 ՚ի նորսգս այս փոխադրութի, որ ՚ի մեղայն ՚ի քա-
 ւութիւն, և ՚ի չարագործութենէ յարդարութի, և
 յանմաքրութէ ՚ի սրբութի, և յանքաւելեացս պար-
 տեաց մահու յանցանաց՝ յանդատապարտն երանու-
 թիւն, և ՚ի ծառայական կապանացս յերկնաւորն ա-
 զատութիւն։ ՚ի անզի զիարդ ոչ արդեւք չքնաղ քան
 զբան՝ և ՚ի մթութ երկեանութեն խաւարի զտեալ և
 ՚ստուծով օժանդակեալ և օգնեալ սիրտ մեղաւորի, որ
 ընդ մարմնապէս ծիծաղէն՝ առնմին հեծէ հոգեպէս։
 Որ թէպէտ և յամբարձմանէ բարձրութեն գերագու-
 նիցն կայից՝ ստորասուզեալ ծանրութեն յանդային
 վէին խորիսորատ գքոյն կործանման, նորագիւտ մե-

դոքն անջրելեօք, ուսի և նշխար նշուլից՝ փրկութեն կենաց հպաւոր, իբր կայծակն լուսոյ պահեցեալ՝ ի միտո և յոգի, որպէս զհուրն նշանաւոր և զարմանաւոր թանձրամած՝ հրաշխաք մակարդեալ վեհին հրամանի՝ ի յատակս ներքինս նիրհեալ ջըհորոցն։ Ուստի և մեղուցելոյն խսպառ թաղծելոյ, և անկնկալութե բարւոյն բարձելոյ, և համարձակութեն չնորհին լքելոյ, յուսալ վերստին անդրէն միւսանգամ նախապարզեիցն փառազարդութեց դարձեալ հասանել. քանզի և յածուստ անդուստ հանդերձի և այս ներգործիլ առ սոյնս. վասն զի սա զտուողին զօրութեն ամենահնար աւետարանէ։ Քոր խունկ հաճութեն մեծապէս հոտոտի ած, քանյամենայն բուրումն անուշից, և քան ՚ի խառնեան երբեմն ազացմամբ՝ ՚ի սպաս խորանին, որ է կերպարան անձանց խոնարհից զիշեալ բեկութք՝ առ ՚ի միութեն նոյն նմանութե։ Ըստ որում հարցեալ փրկչին ամենից՝ ցոմանս ախտացեալս տեսանելեօք, հաւատայք ասելով առ այդ թէ կազող եմ առնել ձեզ զայդ, ոչ պարզեաց աչաց նոցա լոյս, եթէ ոչ նախ զհաւատոցն գրաւ ընկալաւ։ Վանզի զինչքան զմեռելութեն քառօրեայն գիոյ առ կենդանութիւն մեզ անյաւագոյն, առ որ կանանցն ժամանելոց ՚ի յոտս արարչին հաւատոցն հանդերձանօք, անյապաղաբար զփառացն այ տեսին զհանդէս՝ ՚ի յեղօրն կենդանութի։

Բ. Լակ աստատին անկապուտ չնորհին մնացելոյ զինի մեղանացն՝ հզօրագոյն են վկայք։ Լախ Լոնովք, զինի ԼՀարոն, յետնոցա ՚լաւիթ, դարձեալ և Պիտորու ։ ընդ որս և փոքրն լրջիազար, որ ՚ի մեծէն այ ողորմեալ՝ մեծագունիցն վկայեցաւ։ Լուելորդ է առ այս և քանն առակի անառակ որդւոյն։ թողում զպունիկն՝ որ ՚ի տնե գովեցաւ, և զմաքսաւորն՝ որ ՚ի բարեգործէն յիշատակեցաւ, և զաւազակն երջանիկ՝ որ յարձակումն վերջին չնչոյն հաւատովքն պսակեցաւ, և զոր անքաւելին են պարտիք՝ զհաղորդեալքն սպանման մահու արարչին։ առ որս և գինաւորն ընտրելոց Պիաւղոս, որ երբեմն նախնին էր անօրինաց։ Հորոց ոմանք ծանօթութք օրինին գլուխալք անդրէն կանգնեցան բիւրապատկեան գերաւ

զանցութքան զնախակրօնիցն առաւելութե : Խսկ որ
նախ քան զօրինակին տուշութի՝ զաւանդն պահեալ
հայրենի մերձաւորագոյն գոլ պատուիրանի սկզբնա-
հօրն դաւանուեն , որ և զնախնոյն պարտիս ինքեան
վարկուցեալ , զնորայմն իւրովքն տուժեաց կրից
տաժանմամբ , ոչքաւեցաւ միայն ծածկեալ՝ իյերկրի ,
այլ չարչարելեաւն մարմնով բանականաց բնութե
կենաց կարապետ՝ յաղթող զօրապէս բռնութեան
մահու փոխեցաւ : Խսկ ոմանք ՚ի բուսոյ տհաս հա-
սակին չարութեամբն յերկարագեալ , ՚ի կատարեալ
տիս ժամանակին ոչ ՚ի բարձրութեանն կայից հո-
սեցան , քան թէ ՚ի ստորնականաց թշուառութեանց
դժնէից կենացս ՚ի կամարն երկինից համբարձան : Հու-
թէ այն ժամանեաց կանխաւ՝ զօրացեալ , ՚ի չարեացն
դարձ , որ մինչեւ յոսկեղէն նիւթը յեղանակեալ հո-
ղոյս գոյուեն , և պատկերն աղքունի ՚ի պատիւ կեր-
պիս մերոյնկարեալ աղքունականն քանգակուածով ,
անկորուստ և անփոխադիր և յաղթող դաւաճա-
նութեան զմերս ենթադրեալ բնութի , ապա առա-
ւել յուսափի է այժմ մերկապարանոց լուսաւորու-
թի անքօզ և անվերաբկու՝ նորամբ ՚ի ուխտեալ .
որով և միշտ հաստատեալ պահի ՚ի մեղ բանն նորու-
նի , ըստ մարգարեին ձայնի , ուխտ խաղաղութեն և
կնիք հաստատութե առ հաշտարարն միջնորդ՝ երկ
նային անմահ կենդանի և մշտնջենաւոր բարեխօս :
Դպա ուրեմն ըստ այսու կանոնի Շմարտագունի , և
անփոխադրելի սահմանի , և արարչաւանդ պայմա-
նի , համբուրեմ հաւատոց շրթամբք զպատկեր բա-
նիս , և ակն ունիմ փառացն չնորհի . քանզի արդարեւ
յարդարացուցանելն զմեղ այ ոչ ոք զօրէ դատա-
պարտ առնել , ըստ առաքելական բանին սահմանի :

Գ. ԽԱԼՅԱՍ անստուերագիր վստահութ ապաս-
տան , կամ կործանեալ՝ կանդուն , թշուառացեալ՝
յաղթող , վրիպեալ՝ ՚ի դարձն կենդանական , ամե-
նաթշուառ չարագործս՝ յիշոյն , մահու մատնեցեալ՝
՚ի կեանսն , ընդ ապականութիք վաճառեալ՝ ՚ի ծիրն ,
դժոխային գործովք գրաւեալ՝ ՚ի լոյն , ստորնա-
սէր անամսակենցաղս՝ յերկինս , կրկին գայթակ-
ղեալ՝ ՚ի վերստին փրկութին , մեղօք կապեցեալ՝

՚ի հանգստեանն խոստումն , անքժշկական վիրօք վարանեալս՝ ՚ի դեղն անմահացուցիչ , ստամբակեալս վայրագութի՝ ՚ի սանձան հանդարտութե՛ , սրացեալս վարատական՝ ՚ի կոչումնն , ապառում դժնդակս՝ ՚ի հեզութին , ընդդիմաբան լրտացողս՝ ՚ի ներումնն : ՚ի ՎՐ ՀՅՏԵ՝ ՚ի հայր նորին հզօք և ահաւոր , յանուն և՝ ՚ի կամն բարերարութ հոգւոյն շշմարտի . օրհնաբանեալ իսկութեանն և մի ածութեն՝ զօրութիւն և արքայութիւն , մեծութիւն և փառք յակիտեանըս . ամեն :

ԲԱՆ ԵՐԿՈՏԱՍԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

ՎԵՐՍԻՒՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՇ ՄՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. ՚Ի՞ւ արդ քանզի յաւէտ յառաջնում զըղջմանն յուսահատութեանն բանիւ լքայ , և տարակուսանաց հեծանաւն՝ ՚ի մահ ձագկեցայ , աստանօր՝ ՚ի յուսոյն կերպարան փոխեալ՝ յարդահատել համարձակեցայց , զիշրորդութին նք կարդալով յօդնականութիւն ինձ մեղաւորիս : Որ և անդստին իսկ յօրհնաբանեն և ՚ի դաւանեն զկենդանարարն ընաւից ած , իսկոյն և կոչումն ընտանի ձայնի ահաւորութե անուան նորհաձիրն բարերարի՝ մահացելցու է կենդանութի , ըստ մարդարէին նախաձառութեան , թէ որ կարդայ զանուն նոն , նա կեցցէ : ՚Իսկ ես ոչ միայն կարդամ , այլ նախ հաւատամ մեծութե նորին . ոչ եթէ վասն պարզեաց նորա մատուցեալ յողոք գեգերիմ , այլ իբր զկենդանութի իսկապէս , և զշնչոյ տուրեառութի հաւաստի , առանց որոյ ոչ է շարժողութի կամ ընթացութի . զի ոչ այնքան յուսոյն հանգուցիւ , որքան սիրոյն կապանօք բերիմ : Ոչ՝ ՚ի տուրմն , այլ՝ ՚ի տուրողն յաւէտ կարտիմ . ոչ փառքն են ինձ անձկալի , այլ փառաւո-

րեալն է համբուրելի . ոչ կենացն փափառանօք , այլ կենարանին յիշատակաւն միշտ ձենձերիմ . ոչ վայելիցն տարփանօք հեծեմ , այլ հանդերձողին տենչանօք յերիկամանց աստի կականիմ . ոչ զհանգիստն խնդրեմ , այլ զհանգուցին զերեսս աղաչեմ . ոչ հարսնարանին խնձոյիկք , այլ փեսային անձկութեմ մաշիմ : Ա ձեռն որոյ զօրութե վստահապէս ակնկալութե վերագրեցեալց յանցանօք բեռանց՝ աներկմիտ յուսով հաւատամ'ի կարողին ձեռն ապաստանեալ , ոչ քառութե միայն հասանել , այլ զնոյն ինքնտեսանել՝ յողորմութիւն և 'ի գթութիւն յերկնիցն ժառանգութիւն , թէպէտ և յոյժ եմտարագրելի :

Բ . Իշտ արդ բազում պատկառանօք ամաշեցելոց դիմաց կորացեալ , զմիշնորդ ազդման կափուցմանց երկակի շրթանցս՝ արժանափակ աղինիւ կարկելոց՝ առ անհամարձակ լեզուիս շարժութիւն , նորոգեցից 'ի յերդ հառաջման պաղատանաց յեղանակութեանց աղիողորմ հեծեծանաց՝ 'ի բարձունս աղաղակելոյ :

ՄԱՂԹԱՆՔ ԶՕՐԱԿՈՐՔ ԱՐՀԱՏԻՐԱՑ ԳԻՇԵՐԱՑՆՈՑ

Գ . Ինկալքաղբութեամը , որ ած հզօր , զբառնացողին զաղացմանս . մատիր գթութեամը առ պատկառեալս դիմօք . փարատեա , ամենապարզե , զամօթական տիպութիւն . բարձ յինէն , ողորմած , զանբերելի ծանրութիւն . անջրպետեա , հնարաւոր , զմահացու կրթութիւն . աւարեա , միշտ յաղթող , զիսաբողին հաճութիւն . բացադրեա , վերնային , զմոլելոյն մառախուղ . կնքեա , կեցուցիչ , զկորուսչին լնթացմունս . ցրուեա , ծածկատես , զըմբռնողին չար գըտմունս . խորտակեա , անքնին , զմարտողին դիմեցմունս . Հեառնագրեա քո անուամբդ զլուսանցոյց երդ յարկիս . պարփակեա քո ձեռամբդ զառաստաղ տաճարիս . գծագրեա քո արեամբդ զմուտ սեմոց սենեկիս . կերպացո զբոնշանդ 'ի հետս ելից մագթողիս . ամրացո քո անովդ զհանգտեանս խշտի . մաքրեսցես 'ի հաղթեց զծածկարան անկողնոցս . պահեսցես քո կամօքդ զտառապեալ անձն ուղւոյս . անխարդախ ա-

բացես զքո չնորհեալ շունչ մարմնոյս . կացուցես շըափակ զպար զօրուդ երկնայնոյ . կարգեցես 'ի դիմի ընդդէմ դիւացն դասու : Ծուր հանգիստ բեր կրութե մահահանգոյնս նիրհման 'ի խորութե դիշերիս , բարեխօսութք հայցուածոց մը ածածնիդ և ամենայն ընտրելոց : Ի միփիեալ պարուրեա զպատու հան տեսութեանց զգայարանացս իմաստից անզար հուրելի զետեղմամբ 'ի ծփական խռովութեց , կեն ցաղական զրաղմանց , անրջական երազոց , խօլականաց ցնորից , յիշատակաւ քո յուսոյդ անփնասելի պաշտպանեալ : Եւ սթափիեալ վերստին 'ի ննջմանէ ծանրութեան ամենաղդաստ արթնութք , հոգենորոգ զուարթութք 'ի քեզ արձանացեալ , զայս ձայն մաղթանաց բուրմամբ հաւատոցքեզ , ամէնօրհնեալ թագաւոր փառաց անձառից , փառաբանողաց երկնագումար խմբից երգակցեալ , յերկինս առաքել : Ո ի դու փառաւարուեալ ես յամենայն արարածոց յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵԲԵՔՏԱՍԱԱՆԵՐՈՐԴ

Ա Երատին յաւելիւած կրկին հեծութեան նորին հսկողք առ նոյն աղերս մասպիտանաց բանի .

Դ ԽՈՌՈՑ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Ե թ բարերար հզօր ահաւոր , հայրդ բարի ողորմութեանդ չնորհի , որոյ անունդ իսկ մեծիդ զգթութիւն և զընտանութի աւետարանէ , քաղցր դժնէից և անգոհացողաց : Ինդ քեզ և որդիդ քո իրեւ զքեզ , զօրաւոր ձեռն իբրև զքոյդ , անժամանակ տէրութեամբ ահեղ , ընդ արարչութեանդ քում բարձրացեալ : Եւ հոգիդ նր ձշմարտութե բղիսեալ առ 'ի քէն անապառութք , կատարեալ իսկութի գոյի , էութիւն մշտնջենաւոր , հաւասար քո անիւ , փառակից որդւոյ քոյ տէրութք : Երրեակ անձնաւորութիւն՝ համայն անքնին , տրոհեալ 'ի դիւ

մաց՝ ուրոյն զատուցմամբ. իսկ միաւորեալ համազուգութութեր, նոյնագոյ ընսութեալ տիրապէս, անշփոթե անանջրպետ՝ միով կամք և կցորդութեր. ոչ երիցութիւն ումենմ 'ի յումենմ և ոչ քթթել մի ական առնուազութիւն միոյն ժամանեալ, քան թէ պատճառսիրոյ երկնայնոյ անստուեր լուսոյ՝ որ առ մերն է ծանօթութիւն, միով պսակաւ սրբասացուե անսկզբնաբար ածաբանեալ: Վանզի արդարեւ վերաձայնեալս այս խոստովանութիւնն երեքփառատրեանդ դաւանուե զվէնն հաւատոյ Աթետրոս երանեաց. իսկ զդատապարտելոյս անձն մեղքը՝ բարեհրամանքո ակնարկութեամբ, ով ինսդրողդ գերելցյս, հրաշանորոգ արդարացուացէ: Վանզի թէպէտ և քո իցեն պարզեք, և քո ողորմութիւք, այլ ոչ՝ ի պարզեան ես այնքան հոչակեալ, որքան յողորմութեն. զի երկրորդն ըզքոյդ յաձախիէ զփառս, իսկ առաջինն զձգնաւորացն յայտնէ զգործս. զի պարզեք՝ վաստակոցն են փոխատրութիւք, իսկ ողորմութիւք՝ մեղսուցելոյս բարերարութիւք:

Բ. Եւ արդ մի զօրասցին մարդկայինս գործք առաջի քոյոցդ չնորհաց, ած գթութեց, թէ և անդր իսկ իցեն քան զօրէնս հասարակաց ընաւորականս հոսմանց. այլ յաղթող եղեալ քոյդ երկայնմտուե, նուազ եղեցի առ քումդ մասին ընթացք երկրածնաց: Վանզի և որ մաքրութեն պերձանային օրինականացն վատահութիւք, 'ի լուսաւորել քոյդ արդարութե գուշակ ներկայիս, ամենանուազ անձկութեամբ լքեալ հրէութիւն յետնեալ, և յաւէտ ընդտարագրական ողորմելոցն, առաւելնոքա դտան կարոտեալ մարդասիրութե: Եւ քանզի ամենայն ինչ հնարաւոր է քեզ, բարերար, լուր պաղատանաց գուման հեծութեանս՝ որ կարդամն առ քեզ. ողորմեա, կեցո և մարդասիրեա: Օի քո է երկայնմտութիւն, քաղցրութիւն, փրկութիւն, քաւութիւն, և փառք յամենեցունց յաւիտեանց ազգաց. ամէն:

ԲԱՆ ՉՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴԻ

**ՎԵՐԱՄԱՏԻՆ ՅԱՌԵԼՈՒԹ ԿՐԿԻՆ ՀԵծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մազթանաց բանի.**

**Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ**

**Ա. ♫ԱՆԱՑԻՄ առ քեզ լուսոյ Շառագայթ, ար-
քայ երկնաւոր, գովեալ անպատում, որդի անձառ
մեծիդ այ խոնարհեցո զունին քո՛ բարձրեալ բարե-
գութ, կենաց ապաւէն, նորոգ մերձեցեալ կրկին առ
տանօր՝ի հառաջումն նուազս ձայնի վիրաւորելոյս :**

**Բ. ♫Եցուցեալ է երբէք, եթէ աղաչեաց զքեզ՝ի
ձեռն աւազակացն սրոյ խողխողեան, քանզի կար-
կամեալ էր. ոչ ձայն պաղատանաց զկնի արձակեաց,
քանզի անկուխնչ էր. ոչ մատամքքն տատանելոց
զաղետ վտանգին յայտնեաց տեսողիդ, քանզի խոր-
տակեալ էր. ոչ աչս կողկողագինս արտասուօք ող-
բոց՝ բարերարիդ յանդիման կացոյց, քանզի վնասաւ
պարտ էր. ոչ՝ի պատգամ բանից միջնորդի զողոր-
մածիդ կամս համեցոյց, զի անայցելու էր. ոչ հայ-
թայթ մամք խորտակեալ մարմնոյն արիւներանգ ներ-
կուածով ձորձոց զգթածիդ զսիրտ հմեցոյց, վասն
զի անյօյս էր. նա և ոչ ծնգովքն հաստատուք իբր
գարշապարաւ ոտին վարեցաւ, այն զի անյարիր էր.
քանզի կիսամեռն ասել կենդանւոյն՝ սակաւ ինչ
նուազէ՝ի մեռելութենէ: || Վանաւանդ զի՝ի քոյոցդ
խրատեալ ըանից, և բարերարեալ քոյդ ողօրմու-
թք, և փառօք քո լուսազարդեալ, ոչ միայն զի ոչ
վերջացաւ՝ի հակառակն քո ընթացից, այլ ստահա-
կեալ ապստամքութք յիւր թշնամեայն թիւյաւե-
լաւ, ընդ նոսին դաշնաւորեցաւ, միաբանեաց ատե-
լեացն քոց :**

**Գ. ♫ակ դու բազմապարզեւ, բարերար, անոխա-
կալ, ամենակեցոյց, ոչ միայն զի ոչ պահեցեր զչաւ
բագործին մեղաց յիշատակ, այլ և ոչ բանիւ յան-
դիմանեցեր. ոչ ոտն հարեր անկելոյն, այլ կարեկ-**

ցաբար մատուցեալ զծայրագոյն ցուցեր զիմնամս։ Աչքահանայապէս ըստ ահարովնեան տկար օրինին՝ զօրաւոր առ մահուն պաշտօն՝ դատապարտիչն անիծիւք և բռնալիր քարանցն ձգմամբ՝ ի խորտակումն խոցելոյն արագեալ մատեար. և ոչ որպէս ղետականն կարապետային անկատարագործ՝ ի յերկուցն միջին բաժանեալ խորոց, հնոյն լրումն և նորոյս սկիզբն, ունայն՝ ի հոգւոյ յապաշխարանն հանդիսացեալ՝ զվիրաւորելոյն տեսեր զվտանգ, զի մի սատակիչն օրինակութ տապարաւն արմատակտրաւ՝ զմահուն պաշտօն՝ ի քեզ նկատեալ, յառաջ քան զփորձ առակայիցն սատակեացի. այլ հեթանոսացն պահպան անուն ասորեստանեայցն, ողք՝ ի հրեիցն ընկալեալ զօրինս ամբողջ պահեցին, զոր նոքա մոռացան, նոյին կցորդեալ մարմնոյդ վերարկուաւ մերակերպարան խառնութք, զագատարարն գծագրեցեր զաւետիս առ օտարազգիսն. և անձաբարդ ներգործութք անսապականաւ ձեռն կարկառեալ, յարուցեր զմարդն նախնի մեղուցեալ՝ ի մահ իւրովքն ծննդովք։ Օ տրտութցելոյն միրտ բերկրեցուցեր, և զվշատեան հաստատեցեր, և զթշուառացեան միանգամմ՝ կրկին զուարթացուցեր։ Կազանին կենարար օծմամբն և բաժակաւն լուսոյ լուր. հացիւդերկնայնով արարչականդ քոյին մարմնով նոր յեղանակեցեր։ Ա երակացութեամբ երջանկացն աղանց ընտրելոց յանձանձեցեր, զրգեցեր և ինամարկեցեր։ Հանդարտընթաց գրաստուն տաձողութեամբ անզզուելի պահեցեր, մինչեւ յարկն լուսոյ ածեր։ Իձեռն երկաքանչիւրոց միջնորդաց՝ նախնեաց և երկրորդաց տուչութե կտակաց կենդանականաց, մարդասիրապէս դարմանատրեցեր։ Այս որպէս երբեմն ընդ ԱՌՍէսի՝ թես տարածեալարծուոյն օրինակաւընկալար զնա, և ՚ի հանդիսան հանդարտութե երկրին բարութեան առաջնորդեցեր, և զբանին կերակուր ջամբել հրամանատրեցեր վարդապետութեց։

Դ. Այս որդ որ զբնաւն ծայրագունին բարութելուսոյ յամենայնի բովանդակապէս հրաշագործեցեր, զօցտողին զգանձ քեզ սեպհականեալ՝ զքո ստացուածն առ քեզ դարձուցեր, կեցո և զիս մաքրեալ

'ի մեղաց պարտեաց, որ ձրի պարզեւես և անպատ-
րաստից . ընդ որոց և ինձ տացես քաւութիւն և
բժշկութիւն, բարեգութ, զօրեղ անքնին, ան-
եղծ, ահաւոր, օրհնեալ միշտ յաւիտենից յաւի-
տեանց . ամէն :

ԲԱՆ ՀՆԳԵՏԱՍԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԲՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա. Խոսկ գարձեալ աստուստ վերստին առ նոյն
հեծութիւն սրտիս վտանգի ինձէն մատուցեալ, սռ
վին նուագաւ 'ի նոյն ոճ բանի՝ զամենապարզեղ
արգահատեցից, տագնասպեալ ոգւոյս վտանգիւ 'ի
սպառ . իբր մեռեալ կենդանւոյ անմմահիդ մաղթեմ
այ խոստովանեալ ընդ փառացդ քո զիմն անարգու-
թիւն, և առ չարեօքս իմովք զքոյդ բարութիւն .
որովք յաղթեալ գտայ քան թէ բժշկեալ, և ամա-
չեցեալ քան թէ համարձակեալ, ուխտակորոյս ա-
ւանդամոռաց :

Բ. Խոսկ կրկին առակն որ առ իս, որ ոչխարին
տրուակն տարացուցիւ, որ յետին անզգայութեանն
էր մատնեցեալ՝ մոլորեալ, և 'ի լերինս ուր ոչ է
այցելութիւն ընդ գազանականացն դիւաց և կոլցն
վշյրենութեն թափառեալ, ոչ մերձաւոր գոլ սակաւ
մի հօտին, ոչ բան ունէի, որով և զցաւոյն աղէտ
պատմէի, ոչ ձեռն ձգողական, որ համերցն է ազդո
գական : Խոսկ դու միայն գովեալդ յսկզբանցն յա-
փտեանց և յարդի ծնելոցս, գտեալ ըստ մաղթա-
նաց գոշմանն երգողին՝ զիս զմեղուցեալս յաննշոյըն
մոլորութեն, ինսամողօրէն տեսչութիւն կամաց հովիւ
կոշեցար . և ոչ միայն հոգացար, այլ և ինդրեցեր .
և ոչ գտեիր միայն, հրաշագործ, այլ անժառելիդ բա-
րերարութիւն սիրոյ 'ի կենդանարարդ քո յուս բար-

ձեր, և ընդ երկնային զօրուն գասեցեր՝ի հայրենիդ քո ժառանգութիւն։ Եյւ արդ դու հզօր կենարար օրհնեալ այցելու գթածդդ յողորմութե՛, եթէ զնո սա ընկալար զապարանեալն աղերսանաց, որ մինն ՚ի միջոց մահու սահմանի էր չարչարեցեալ իսկ միւսն ըստ անբանիցն անզգայութե՛ վտարանդի բացամեր ժութե՛ յանբնական վայրի վարանեալ, ՚ի բառաւ ձայնի բարբառոյ, որ անկերպաւոր աննշանական, ածային բարեխնամութեղդ տնտեսեցեր զտիեզերա հրաշն ինամողուի առ կորուսելոյն մեծ թշուառութի՛, յայտնեաց վերատին և արդ գթութեցդ խորք և բարերարութեցդ հոսանք՝ առ անօրինեալս առաւ ւելուք վերագրելոցդ օրինակութեամբ, առ բազմա ըինակ մահու պարտականս, առ որ ՚ի բարութեանց խառնից քաղցրութեց յատուկ համն չար, առ ան դամն մարմնոյ արժանաւորս հատման, առ համա ձարակ ամենաբոլոր ախտացեալ հոգիս վիրաւոր, առ հաւասարեալս անզգայուեց անամնոց, առ օտար բացեալս յընտանուէ իմաստնոց, առ աննմանս հան գունակից բանաւորուեց։ Որ եթէ տարացոյց գոյր, ես ասէի. թէ նմանակից գոյր իմ, պատմէի. թէ հանգունակից գոյր, ես ձառէի. թէ հաւասար գոյր, ես գրէի. թէ զուգագործ գոյր, ցուցանէի. թէ օրի նակ գոյր, ես ազգէի. թէ յանցեալն, հայթայթէի. թէ ՚ի ներկայումն աստ, ես յուսայի։ Ի՞այց քան զի անցեալ է ըստ օրինակ, և հրաժարեալ ըստ նմա նութի, զոր միայն քո է քաւել, բժշկել և կենա գործել, կենդանարար համայն մեռելոց, նորոգութիդ տիեզերաց։

Գ. Օ ի եթէ սնցն սրտի տեսուէ երջանկին ՚Իաւ թայ անօրէնտութի՛ չարեաց բարձրացեալ ասի քան զգլուխ, և ըստ ծանրութեց բեռանց դժուարակրե լոց յանցմունք մեղաց, իսկ որ առ իս կրին սխալ մօւնք գերազանցէ քան զհեղեղին ջրակուտակ տիե զերասոյզ ամենասպառ ծովում յորդութի՛, և գլխոց լերանց վերագրէ։ Լ. Ա. Հնչեսցէ օդ քո քաղցրութե՛ իբր առ ՚Այսիւն, և որ զլերինս հալէ զօրութի՛, ցա մաքեցուցանել զշիղս ջրակոյտս բազմակոհակ՝ և երկրակործան իմոցս պարտեաց և լեռնասկարկառ

բարձրութեան մեղացս ամբարձելոց : Եշտ համառա տեալ զբան քո հզօր՝ ամենակար հնարաւորութիւնը հակիրծ հատուցմամբ , արասցես ահա ելս քաւուե՛, ըստ մարդարէին , առ երկարաձիգս անօրէնութիւն . և ներելով իմն յամառութե՛, ով երկայնամիտ ողոր մած օրհնեալ թողցես միանգամայն , բարեգործեա ցես իսկապէս , հատցես բոլորովին զանվճարելի պար տուցս զաքժանահատոյց տոկոսեացս տոյժս տարժա նակիրս : Ա, ա զի և չի իսկ առ քեզ ցասումն սրտի , և կամ բորբոքումն բարկութեան , որպէս ոչ կրին նենգութիւնք և կամ նշմարանք մթութեան . քան զի կեանք են 'ի կամաց քոց և լոյս , և ոչ արարեր զմահ և ոչ խնդաս ընդ կորուստ մարդոյ ըստ 'Իաւ թի և Աղոստմոնի :

Դ . Եթէ մարդկան կարգեցեր զայս կէտ սահմա նի մեծի պայմանի՝ 'ի բարեվիճակդ քո կանոնաց՝ ոչ փոխատրել անդրէն չարի չար , այլ եւթանամնիցս եւթն թողու անդուստ 'ի յաւուր զիւրաքանչիւր մեղանաց զպարտս . և այդ բան առ մեզ , որ միշտ 'ի ընութե ունիմք բնաւորաբար ուղերձեալ զբիծս չա րեաց անհամար բիւրուցնորոդ յայտնելոց , որք օրի նաւորին երեխն յանդաստան սահմանի ամենաբռյս փշածին ընութենս , ըստ անսուտ քո վկայութե՛ , որ թէ միտք մարդոյ 'ի խնամն չարի են արձանացեալ 'ի մանկութէ : Օ ի որ զկատարեալ մաքրութիւն ուներ աւետարանիչն կենացդ բանի Հովհաննէս , և զինքն ընդ հասարակաց ընութե Ծակցեալ , հաստատեաց գչշմարտութիւն քո առ իմն ստուիյոյժ արդարացեալ . թէ ասեմք , ասէ , մեղս ինչ մեք ըունել , սուտ առնեմք զնա : Եշտ արդ կատարեալ է բան քո ինկեալ , և 'ի գլուխ ելեալ անպակաս 'ի ստուգութենէ առ իմն մոլորութիւն և դժնդակ անիրաւութիւն : Ա ան որոյ ինայեա յիս ողորմութեամբ , քաղցրութեան ձա շակաց աղքիւր , միայն օրհնեալդ յամենայն յաւի տենից + ամէն :

ԲԱԿԱՎԵՇՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

**ԱՆՔՐՈՍԹԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողն
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.**

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա. Արդ դու միայն ած երկնաւոր՝ բարձրեալ,
բարեգործ. քո է զօրութիւն, քո ներողութիւն, քո
բժշկութիւն, քո առատութի, քո են պարզեք, քո
միայնոյ են ձիգը ձրի, քո քաւութի, քո պաշտպա-
նութի, քո հնարք անիմանալիք, քո արուեստք ան-
գտանելիք, քո չափք անչափելիք, դու սկիզբն և դու
կատարած : Վանդի ոչ երեկը ստուերացուցանէ
զլայս ողորմութեն քո՝ խաւար սրտմտութեն. վասն զի
ոչ ես գրաւեալ լրոնդ մասսամքք ախտից՝ ՚ի վերդ քան
զբան : Պատկեր անպարագիր անդր քան զորքանու-
թի կշռութեն, միշափ լայնութիւն փառաց, անտար-
բափակ ընդարձակութիւն հատու զօրութեն, անամ
փոփելի առաւելութի բացարձակութեն, անտկարա-
նալի բարերարութիւն գթութեն : Ղու դարձուցա
նես, ըստ մարդարիէն, յայգ զստուերս մահու . որ
իջեր կամաւ ՚ի տարտարուն ներքին արգելականացն
բանտի, յորում և մաղթանացն դուռն էր աղխեալ,
և գերեալ անտի զմթերիցն կապուտ վտարանդե-
լոցն հոգւոց, սուսերը հրամանի յաղթական բանիդ
զկապ ստակման մահուն խցեցեր, և զմեղացն կար-
ծիս ցրուեցեր : Ղարճ առ իս՝ որ զբնշամ զընդա-
նաւ վիս տղմասիգ գբոյս յերկաթս մեղաց, վիրա-
ւորեալ խոցմամբ լլաքաց բանսարկուին նետից :

Բ. ՂԱԼԴու յամենայնի տէրդ բարերար, ըստ ՚ի
մէջ խաւարի, օրհնութեղ գանձ, ողորմած, գթած,
մարդասէր, կարող, զօրաւոր, անպատում, անքնին,
անձառ, բաւական ըստ սցյն Հակոբայ, անհնարիցդ
ամենից դիւրապատրաստ հնարաւորուի, հուր ծա-
խիւ զխուիւս մեղաց, ծածանչ կիզանող ընդհանրա-
կան թափանցանցութեն խորհրդոյ մեծի, յիշեա զիս

յոդորմութենքո, օրհնեալ, և մի յիրաւունս քո. 'ի ներազութենքո, և մի 'ի հատուցման. յերկայնմտութեան քան 'ի հաւաստութեն: Եթէ կշռեսցես զմեղանաց իմոց ծանրութի, ընդ քաղցրութեն քո և մի ընդ արդարութեն. զի առ սակ նախնումն՝ յոյժ է նուազեալ, իսկ 'ի ներհակ վերջնոյս՝ յաւետ ծանրակիր:

Գ. Խմբ մատիր առ իս, բարութի, որպէս յունկանն բժշկութի հակառակ քո համբարձելոյն. բարձ 'ի մեղուցելոյս զհողմ մահու խոռվութեանս, զի հանգիցէ յիս ամենակալ հոգիդ խաղաղութեան: Եւ քեզ փառք յամենայնի, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ԵՒԹՆԵԼՏԱՄՆԵԲՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Այդ աղաւեմ զինամակալդ վտանգաւորաց տաժանելեաց կրկից թաղծութենց հոգւոց վշտացելոց, մի յաւելուր հեծութեանս ցաւ, մի խոցեր զվիրաւորեալս, մի դատապարտեր զպատժեալս, մի տան չեր զչարչարեալս, մի գաներ զհարուածեալս, մի գլուքեր զանկեալս, մի կործաներ զդայթագղեալս, մի մերժեր զհեռացեալս, մի տարագրեր զհալածեալս, մի ամաշեցուցաներ զպատկառեալս, մի կշտամբեր զհարթուցեալս, մի խորտակեր զքեկեալս, մի խոռվեցուցաներ զամբոթեալս, մի ալէկոծեր զբացեալս, մի սասանեցուցաներ զդդրդեալս, մի շփոթեր զմրցրկեալս, մի կեղեքեր զգիշատեալս, մի ջաղջախեր զքեկեալս, մի գոշեր զմորմոքեալս, մի կուրացուցաներ զիսաւարեալս, մի զարհուրեցուցաներ զառշեալս, մի խորովեր զիսարշատեալս, մի մահացուցաներ զհւանդանու, մի բեռանց ծանրութեան մատներ զտկարաւ:

Ա՞մ անուրյաւելուր կարկամեալ թիկանցս, մի կըրկ նակի ողբումն դառն հեծութեանս, մի ուժգնապէս վարեսցիս առ հողս, մի սաստկապէս առ մոխիրս, մի անաչառապէս առ ստեղծուածս, մի աշարկութեամբ առ փոշիս : Ա՞մ ընդհարկանիր խստութք մեծդ ընդ փոքուս, լցադ ընդ ստորնականիս, քնութեամբ բարիդ ընդ՝ ի ընէ չարիս, ողկոյզդ օրհնութե ընդ պտղոյս անիծից, քաղցրութիւնդ իսկապէս ընդ համայն դառնութեանս, փառաւորեալդ անփոփոխ ընդ ամենեին անարգիս, կենացդ նշխար ընդ կաւոյս զանգուածոյ, տէրդ տերանց ընդ տղմիս երկրայնոյ, աննուազ լիութիւնդ ընդ չքաւոր ստրկիս, անկապուտ չոխութիդ ընդ անպատսպար տառապելցյս, անկարօտ բարութիդ ընդ ամենաթշուառ աղքատիս : Ի՞անզի ով ոք հասեալ յառաւօտ՝ և 'ի ծագման լուսոյն խիթայ մթանալ, և կամ ընթերակաց կենաց՝ մահանալ, կամ ազատուե՛ և պարտաւորիլ, կամ չնորհաց՝ և դատապարտիլ, կամ փրկութեան՝ և մատնիլ, կամ նորոգման՝ և եղծանիլ, կամ օրհնութեան՝ և տարագրիլ, կամ բժշկութե՝ և վիրաւորիլ, կամ լիութե՛ և նուազիլ, կամ յաճախուե՛ հացի՝ և քաղցնուլ, կամ գետոց հոսանաց՝ և պասքիլ, կամ մայրենի գթոց՝ և նենգիլ, կամ ինսամոնց ածեան աջըդ՝ և զզուիլ :

Բ. Խւ արդ ընդ ախտացելցյն սաստկապէս մարմնայն բորոտութե հոգույս վտանգաւ և ես պաղատիմ, տէր եթէ կամիս, կարող ես զիս սրբել : Ի՞նդ աչացուացն նեղելոց մշտագիշերն խարխափանօք՝ մեծակական ձայնիւ հառաջեմ . ոչ որդի անուանեմ՝ յաւթի, այլ ծնունդ էիդ այ դաւանեմ . ոչ միայն ռարբի կոչեմ, որ վարդապետացն է պատիւ կարծողական զիսկն գիտելոյ, այլ տէր երկնի և երկրի հաւատամ : Այ ձեռինդ միայն ձգմամբ հպաւորութեան, ով բարեգութ ած մերձաւոր, այլ՝ ի բացեայ գոլով միջոցաւ մեծաւ՝ ակն ունիմ զօրելքո բանիդ առ իմ բժշկութի : Այ թէ ինչ խտրոց կասկածանաց միջոցի բանի, որ երկմտութեն կարծի նշանակ, ՚ի մէջ արկանեմ կամելցյն և ողորմութեն, այլ կամիս որ պէս բարեգութ, և կարես որպէս զարարիւ . ասա

բանիւղ , և բժշկեցայց : Ինդ հարիւրապետին հաւատոց և ես Ծակցեմ . ոչ մինչ անձուկ միայն բացակայութեք հեռի լինելով խորան՝ ՚ի խորանէ հաւատամազգելքոյ կարողութեղ առ յարուի և բժշկուի , այլ՝ ՚ի վերինն երկնի բազմելով և ՚ի ստորինն երկրի բովանդակ , առ հրաշիցն սքանչելութի ոչ ունիմ հատուցանել :

Գ. Շնորհեա ինձ , որպէս դատակնիք բանին քով վճռեաց առ պոռնկին ընդունելութիւն , հնգից հարիւրոց դենարաց պարտուց շնորհաբաշխութի՝ ածքարութեց և տէր երանութեց , որ յաձախն ընձեռել բազումն փառաւորիս , և ՚ի շատն մատուցանել նովին չափ սիրիս , և յառաւելն ողորմել կրկին բարդաւածիս , և յայպքան բարիս իրաւամբք գովիս , և ամի տէր գոլով հաւասարորդ ձանացիս , և որ զբուրն ունիս՝ ընդ մերումն կը ուիս , և անձառելեաւգ ձրիւ մերայնովքս վճարիս , և ընդ երկրաւորիս զանվախճանն պարտ վարկանիս , և մեծագրեալ քո ըզմերն՝ վեհս գոհաբանիս , և ՚ի սակաւուն տուչութի դոյցն փառաւորիլ ոչ ամերարտաւանիս : Ի քա և ինձ զնոյն գթուի ունողիս զգործս անհամար պարտուց . զի և ՚ի ձառս երախտեաց քումդ պարգեաց՝ նորին իսկ սակով սիրելն կարգեսցի . և քեզ փառք յամենայնի . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹԵՒՏԱՄՆԵՐՈՐԴ

ՎԵՐՍԱՄԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Այդ ես ծնունդս մեղաց , որդիս մահացու երկանց , արդարեւ անսահման բիւրուց քանքարաց տուժից գոլ հատուցանող ՚ի միում աւուր : Ի այլ ոչ թէ առ փոքրիւթի մարդկային մտաց հայցեմ ներութի , այլ առ աննուազ լիութի փրկչիդ Հնի Քնի

պաղատիմ մարդասիրութիւն . որ չեի երթեան՝ և ստեղծեր, ըմաղթեցի՝ և դու արարեր, չե ևս եկեալ՝ ի լոյս՝ և տեսեր, ոչ յայտնեցեալ իմ՝ և գթացար, ոչ կարդացեալ՝ և խնամարկեցեր, ոչ համբարձեալ ձեռն՝ և նայեցար, ոչ պաղատեալ՝ և ողորմեցար, ոչ կերպացեալ ձայնիս՝ և լուար, ոչ հեծեծեալ՝ և ունկնդրեցեր, գիտելով զարդեան դիպուածոյս՝ և չանտեսեցեր, նախահայեցադ ազօք նկատեալ զպատժապարտիս շարադրծութիւն՝ և յօրինեցեր : Եւ արդ գլու արարեալս և զքեւ փրկեալ և զայսպանեաց խնամոց յանձանձեալս մի՝ ի սպառ կորուսցէ մեզացն հարուած գիւտք բանսարկուին, մի յաղթեսցէ յամառուես իմոյ մառախուզ՝ ներողութեն քո լուսոյ, մի սրտիս կարծրութի՝ երկայնամիտ բարութենդ, մի մահացու մաեղիս՝ ամենակատարգ լրութեն, մի տկարուին նիւթոյ՝ անպարտելիդ բարձրութեն :

Բ. Ծա կարկառեմ զկարկառեալ բազուկս հոգւոյսյանուն քո, հզօք, արասցես ողջ իբրև զառաջիւնն մինչ՝ ի գրակալին փափկուեն զպտուզն կենաց կթեի : Լաշկանդեալ գոսացեալ՝ ի կոր կործանմամբ ընդ կնո՞ն տագնապելոյ՝ կայ անուղղելի հոգւոյս թշուառութի, ընդ երկիր աջուցեալ մեզացն կքմամբ՝ սատանայական բուռն կապանօք, զի մի զերկայնոյդ ընկալցի զաղջոյն . խոնարհեայ առ իս, միայն ողորմած, զի բարձրացուսցես զփայտս խոնարհ բանաւոր անկեալ, և զօրացեալս ծաղկեցուսցես՝ ի բարի կրօնս վայելքութեն, բայ ածարեանութեան նք մարդարեին : Որպէս զի ծնէ կոյրն անկըւսաւոր՝ չունիմ տեսարան, որով զստեղծիդ նկատեալ զկերպ մաղթեցից, հզօք բարեգութ, միայն դու պաշտպան ակնարկեալ խնամովք անձառ քոյ սիրոյ՝ ի չնչական խօսուն քո անօթս, յանէից գոյաւորութիւն լուսոյ հաստեացես : Բնդ երկոտասանամեայ շարեօք չըարչարեալ վշտագին կնո՞ն տանջեցելոյ՝ գետովք մեղանաց արեան հեղեղիմ . հայեաց ՚ի բարձանց անմատոյց լուսովք պարածածկեալ, ուր ոչ է քողանցք ձեռաստեղծական վերարկուի ձորձոյ, այլ տարածումն հրաշից ամենայն ռւրեք զօրացեալ : Ոչ օձու-

Թեամբ իւղով՝ պատժապարտս ընդ մեղաւորին մատուցեալ առ կենդանածիր ոտից գարշապարդ՝ զկաթիլս աչացս վարսիւք հերացս ընծայեցուցանեմ, այլ զամբիծ հաւատս ամբարձմամբ բազկացս ստոյդ դաւանմամբ հոգւոյ ողջունիւ շրթանց կափուցմամբ զերկիր համբուրեմ, խառնեալ հեծութիւ աղթերցս արտասառւաց՝ բժշկութիւն հոգւոյս աղերսեմ։ Առնեալ մեղանօք հոգւոյս գոյութիւն լուծեալ մեղկութեամբ, և յերկուց կայից միայնակողմամբ անհաստատ հետովք, զբնթացից գործին՝ նահանջմամբ չարին՝ զհետեականն բարձողուի շինուածոյ մարմնոյս՝ առ ելս ծառոյն կենսառիթ պտղայն խափանեցելցյ, պատսպարեցես անդրէն վերստին, միայն հնարաւորդ առ ՚ի ֆրկութիւն։ Օ ժառաբանարան հաստուածոյ կերպիս ՚ի քէն եղելցյ՝ ամրափակ խըցմամբ համբ համրացոյց արգելհողմն բանսարկուին։ Հոգիդ քո ազգեալ մեծդո ողորմութիւ, ըստ յաւետարանին բժշկեցելցյ, հրաշափառապէսբարեգործեսցես բանդ կենդանի՝ ինձ խօսողութիւ անսայթաքելի։ Ինկեալ կամ չարեօք ՚ի մահին ախտից ընկողնոց մեղայ՝ դի կենդանին և խօսուն մեռեալ, կարեկցեալ իմումն թշուառութեան՝ ողբականօք քքուանաց ձայնից, ովքարեցար որդի նոյ, օրհնաբանեալ աչացդ ցողով վերականգնեսցես ՚ի կենդանութիւ, իբր զսիրելին ՚ի յանշնչական մեռելութենէ, Այսոյդ դառնացողս ՚ի դբի մեղաց կամ տարակուսեալ, ձեռն մատուցեալ արտե անստուեր որդի բարձրելցյ, հանցես զիս ՚ի լոյս քումդ նշութից։ Ինդ աղիողորմ թշուառութե կանչանման ձայնի այրւոյն ՚ի ՚ային մօր միամարին, տատանմամբ մատանցն, կոճմամբ կրծիցն, հռոմամբ արտասառւացն, տուայտանօք տիրութեան գիւմացն, ևս պազատիմ վերջին հեծութա, տուր յուսահատելցյս զքաջալերութիւ միսիթարութե գթած քուբանիդ, ասելով և ինձ գովեալդ բարի ստեղծիչ աշխարհի, թէ մի լար գերի բազմաց ողբալի։ որով ընդ պատամնոյն կենդանացելցյ ՚ի վշտացելցյ ծնողին սփրոփանն՝ զամենապարտ ոգիս ընկալայց ՚ի քէն ընդ նմին կրկին նորոգեալ։ Ինդ այսակիր անզգայելցն դիւալլուկ և քարակոշկոնք հեղձամղձուկ եղկե-

լի անձանցն , քստմնելի գիսախոփւ հերացն , վայրեներես բանդագուշելոցն , 'ի քէն ողորմեալ փրկիչ բոլորից , իբրև զնոսին առ քեզ դիմեցից . հերքեալ մերժեսցես զգունդս չարացն ապակամնողաց 'ի բոխորանէս , զի ժամանեալ հոգիդ քո բարի այսրէն հանգիցէ , լցեալ զմարմինս մաքրութեն չնչոյս՝ զգեցմամբ անդամոցս , զգաստ արասցես զխելագարեալս ամենաթշուառ : Ինդ գերեցեալ դժոխաբնակաց վը տարանդելոցն հոգւոց արգելեալ կամ 'ի վտանգի . զջառագայթ ողորմուե փառաց քոց ծագեալ լցյադիմ անձկութեն , 'ի կապանաց օցտողին զերծեալ զիս ապրեցուացես : Կաղտնորոգայթ անսերեսութերակ վը իպակակ արահետ գաղութեն մեղացս ջրգողեցեալ ոգւոյս կերպարան կայ 'ի տագնապի . զծածկեցեալն 'ի տեսողութեանց զշարագործին թիւնիցն այտուցմունս , քո ինքնաւորդ զօրեղութեն որդի այ , գթածարար առողջացուացես : Ը քազմազան տարազսցեցն զանազանից ախտաւորութեանց մահացուցանողաց իւրականօք կորստեան բերիւք , դժնդակարմանն շառաւեղօք հաստատեցելովք 'ի յանդաստանի անօրէն մարմնոյս , տարակորգեցես 'ի ձեռն ձեռինդ ամենակալի , որ արօրագրեալ միշտ՝ և մշակես զսահմանս հոգւոց առ բանիդ կենաց արդիւնատրութիւն :

Գ. Խւ քանզի անցաւ ըստ նմանուն օրինակութեց յանցուածոցս վէր , ըստ ճարակոյն քաղցկեղի , առ ընաւ անդամն մասնաւորեալ զախտին տարածումն , չիք սպեղանի իբր Խարայէլի առ անշափութիւնն խարանացն մատուցանել . 'ի խարսխաց բարձիցս մինչեւ ցափն կառուցման լրութեան անդամոցս չէ առողջութիւն , այլ ամենևին անբժշկուի : Խակ դու՝ ողորմած բարերար օրհնեալ և երկայնամիտ թագաւոր անմահ , լրւր պաղատանացս արգահատութեն սրտիս վտանգի , որ կարդամն առ քեզ տէր 'ի նեղութեն :

ԲԱՆ ԻՆՆԵՒՏԱՄՆԵՐՈՐԴ

**ՎԵՐԱՄԻՒՄԻՆ ՅԱԼԵՐԱԾ ԿՐԻԲԻՆ ՀԵծութեան նորին հսկողէ
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.**

Ի ԽՈՐՈՇ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԺՈՑ

Ա. ԱԱՑԵԱՑ ամենահայեաց տեսութիւն կենաց
բարութեան յուսոյ 'ի մեծաբարբառ աղաղակ ցա-
ւագնեալ անձինս հեծեծանաց : Ենհաս մեծութիւն,
անուն ահաւոր, բարբառ կենդանի, լուր ցանկալի,
ճաշակ ախորժելի, կոչումն պաշտելի, բարութիւն խոս-
տովանելի, ազդումն խնկելի, իսկութիւն դաւանե-
լի, էութիւն փառատրելի, գոյութիւն օրհնաբանելի,
տէր չնու ընդ հօր գումար գովեալ և երկրպագեալ, և
ընդ հոգւոյդ սեյ բարձրացեալև վերաձայնեալ, որ
միայն մարմնացար վասն մեր ըստ մեզ, զի արացես
զմեզ վասն քո ըստ քեզ, լոյս ամենայնի, յամենայ-
նի ողորմած, հզօր, երկնային, և այժմ զլուծեալ և
զիսորտակեալ հողանիւթ անօթմ' ածօրէն հրաշա-
կերտութիւն, աղացեմ գթած, նորոգ հաստատեա :
Օ քոյին պատկերս մեզօք հնացեալս՝ 'ի քրայս հա-
լցաց կայծակամթ բանիդ, պաղատիմ առ քեզ,
վերստին ձուլեա : **Օ** խախտեալ շինուածս քումդ
հանգստեան խորանի մարմնոյս՝ պահպանաւ հոգւոյս,
մաղթեմթ բարերար, 'ի բնակութիւն քեզ մաքրա-
գործեա : **Ո**'ի հատուցաներ չարեացն իմ գործոց
զնոյն փոխատրութիւն : **Վ** բրեալ եմ ըստ մարգա-
րէին բանի՝ և ոչ 'ի գինւոյ. թափեա զմբուրս անօ-
րէնութենթ թմբրութենթ մահու բաժակիս՝ ազատարար
հրամանաւդ ամենակեցոյց, զի մի զքոյդ քամեցից 'ի
վերջին աւուր յետնում հատուցմանն :

Բ. Վ աղար ես յիրաւունս քո, և յաղթող 'ի դա-
տաստանի . Եթէ մահու մատնես, չշմարիտ են գործք
քո . Եթէ դատապարտես՝ աստուստ սկսեալ զտան-
ջողականն կշտամբութ, ստոյգ են հատուցմունք քո .
Եթէ յանդունդս խորոց սուզեսցես, թէ զկենդանու-

թի շարժմանս բարձցես, թէ զբանիս զօրութիւն ունայ նացուացես, թէ զաշաց պատուհանս ստուերացուացես, թէ զկենացն ձաշակ՝ի քեզ ինքն ամփոփեցես, թէ զհասարակաց կերակրոյս դարմանս բարձրցես, թէ զաւուրցս հարստութիւն համառօտեսցես, թէ ընդ ինման քաղցրութեն ցողոյ՝ և հուր տեղասցես, թէ ՚ի լրութենէ բանի քոյ սովեցուացես, թէ զականջացս գրունս խցցես, թէ զշնորհիդ ձիր կտրեացես, թէ զգետին յատակի ոտիցս սասանեցուացես, թէ յանձկալի երեսաց լրուոյդ քոյ հանցես, թէ ՚ի համօրէն աշխարհէ աստի հերքեսցես, թէ փայլատակմամբք հրոյ պակուացես, թէ անրժշկական ցաւք դատեսցես, թէ զիւաց չարաց մատնեցցես, թէ գաղանաց ժանեօք մանրեսցես, թէ հողմով ցաման հոսեսցես, և թէ այլինչնորոգ արարած տանջանարանաց կազմեսցես՝ չար քան զտարտարուսն և սաստիկ քան զգեհենն, թաւաւորագոյն քան զորդունսն, տարակուասելի քան զիսաւադն, երկիւղագին քան զիորիսորատն, ողորմելի քան զմերկաւթին, վը կայեմ անձամբ անձին՝ յոյժ պարտապան գոլ սոցա:

գ. յշքանզի յաւէտ տպաւորագոյն են նմանութիւն փոխատրութեցն առ աղդակցութիւն մեղանացն՝ իբր պատկերակիցք միատեսակը զուգաշաւիզք նշանակիցք այսր խորհրդոյ, արդ կաքեսր է խոստավանել և յանդիմանել զերեսացն ծածկոյթս առ ծանօթութիւն խնդրողին: Որպէս՝ զի ոչ թերմն սիրով առ ընկերին կարիս մատուցայ, յիրաւի ՚ի նախնուն վտանգին տագնապեալ սառնում: յշք զի ոչ զցանկականն խրօխտականուն սանձեցի, յարժանի կրեմեղկելիս զանգովանալի զկեղումն: յշք քանզի ոչ սիրեցի զլուսոյդ աւետիս, արդար հատուցմամբ՝ ՚ի մը թութիւն ըմբռնողական միգին կորստեան վրիպեալ դանդաշեմ: յշք զի ոչ խտրեցի զմանունս փոքրունցն յանցանաց, իբր անշնառակարք վարկանելով, պատկանապէս ՚ի խած անողականացն զագիրն զեռնոց խթեալ խոցստիմ: յշք զի ոչ ձեռն կարկառի առ կիրս վտանգաւորին՝ այց առնելնմին, ՚ի գէպ իսկ ըստ գծագրութեն այսր օրինակի ապականունն գրոյնուիրեալ մատնիմ:

Դ. Եւ արդ ոչ յանձնուստ ամենաբարի գանձուցդ չարիս, և ոչ՝ ի լսայդ նշուղից խաւար, և ոչ յապաւինութեղի գայթագուցի, այլ եւ ինձէն կորըստեան որդիս զտի զայսսափիկ. մեղանք անօրէնութենիմոյ գանձեցին նիւթեցին զայսքանեաց բարկութենմթերս. հոգւոյ իշխանին մալորութեն հնազանդեալ, թողի զտեղի քո նորա, ըստ գրոյն խրատու յանդիմանութեն: Եւ բանզի յայտնեցաւ յետուստ գաղտնեաց առականաց մարմնոյս ամնդամոց, և արկաւ զերեսօք կերպիս անվայելուց ստուեր ամօթոյս, ըստ մարդարէին առակի, տգեղու ցուցեալ զիս ամենելին իբր մերկացեալ խայտառակեցեցյ պոռնկի, ծագեալ յիս զլոյս քաւութեն արքայ երկնաւոր. զի թօթա փեալ զմեղաց փոշիս, ըստ աւետեաց ձայնին դարձելոցն ՚ի Շաբելովնէ, նստայց վերստին կանգնեալ ՚ի հողոյ, և ՚ի հաստատութիւնուսոյդ հիմնացեալ անսասանելի, ըստ եսայեան բանին, զգեցեալ զզօրութիւն քաղկի կարութեն նախնում մաքրութեն, վասն մեծութեն փառաց քաղցրութեն ամենապարզե քոյ ածութենդ. օրհնեալ յաւիտեանս. ամին:

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՒՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակովն աւ նոյն աղերս մալթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆԱՑ

Ա. Տէր տէր անոխակալ և երկայնամիտ, ներող, բարեգութ, հզօր, ողորմած. ահա ճշմարտութեն են գործք քո, և խոստովանեալ դատաստանք քո. վկայեալ են ընտրութիք քո՝ տեսողդ ծածկութից: Շնդ երից երջանկաց մանկանցն՝ որք կիզանողական բոցովն փորձեցան և ոչ մնասեցան ՚ի Շաբելովնի, զնոցա թախծութեն զերգն հառաջեմ, մեղայ, անօրինեցայ, յանցեայ, ապստամբեցայ, և պատուիրտնաց քոց ոչ անսացի: Եւ քանզի մաքուր

գոլով՝ ի մնասուց նոքա, և զայս խոստովանութիւն
գոշեին, իսկ ես ընդ նոցայն՝ նովին աղերսիւ ձայնակ
ցեալ սմին ողբոց երգուեն, և այլ յաւելից՝ ամենա
պարտս մահու : Ինդ Դանիէլի երանեալ և սբ մեծ
մարգարէի, որ 'ի քում հարազատութեն ազգակա-
նութեն տանն ըստավիղ շառաւիղ ընտրեալ, զնո
րայն առեալ ընդունական և նուփրական բանից պա
զատանս, իմովս պատժականութեն գոչմամբ հեծու-
թեն և այլ կրկնեցից : Կ մէջ գիտութենս՝ անպատ-
շաճականս դնացի, զարտուղի սիսալեալ դժնդակա-
պէս . այս է ամենայնիւ ամենայն իրօք մեղանչեն :
Ռստ սահման կշռութեն կամաց քոց արտաքս վաղե-
ցի . որ է հաւաստի կերպարան բասիր անօրէնուեն :
Ինդիտիցն չափոց չարութեն գործոց լրումն յաճա-
խութեն նիւթեցի . որ է ճշգրիտ պատկեր յանցաւո-
րութեն : Ոպառնացար, և ոչ զարչուրեցայ . արգա-
հատեցեր, և ոչ երբէք լուայ . որ է ապստամբութեն
յայտնի նշանակ : Ի՞եղ արգարութիւն հանդերձեցեր,
բարերար, և ինձ ամօթ և պատկառանս պատրաս-
տեցեր . քեզ փառս վայելքականս, և ինձ նախատինս
յարմարաւորս . քեզ քաղցրութեն յիշատակ, և ինձ
մաղձ քացախեալ 'ի կատարածի . քեզ բարեբանու-
թիւ անլուելի, և ինձ ձայնս ողբոց աղաղակի . քեզ
օրհնութիւն երգոց խնկելի, և ինձ մերժումն տարա-
գրութեն . քեզ իրաւունս բազմարժանիս, և ինձ պա-
տասխանատուուիս ամենավարանս . քեզ բարձրու-
թիւ անճառ գոլվեստից, և ինձ զանիւն լիզելց պա-
տիւթ ձաղանաց :

Բ . Եւ արդ ընկալար դու բարեաց ընտրութենց
անկշիռ սահման՝ զքոյոցդ ախորժականաց կնորկաց
պտղոց վերառեալ ըստ քեզ, և ես զիմոյս աստեն առ
սմին պարաւաւանս յոգունս կրկնակի բարդեալ ինձ
ըստ իս : Կակ եթէ անարատիցն մաղթանաց այս էր
յանձնառութիւն, իսկ ինձ զորս հիւսեցից շարս և տոզս
բանից դարովականաց, որ քան զամենայն դժնեայս
յաւէտ վրիպեցայ : Ոլորեցայ անառակ ընթացիւք
'ի միտս վայրենիս . յանդքնեցայ շրթամբք խօսից 'ի
բանս երկրաւորս . զակատեցայ անկասելի 'ի պատ-
կառելեացն գործոց : Ոքացայ, վերացայ, որ յետ

սակաւ մի ժամանակի՝ ի հող մահու եմ իջանելոց .
 գոռոզացայ , բարձրացայ , որ և ոչ զգրաւական հոգւ-
 ոյս տուրեառութե նշոյս ունիմ՝ ի ձեռին : Ի՞մ
 բարտաւանեցայ փոխս նշաւոր , ամպարհաւածեցայ
 կաւս ձայնաւոր , հպարտացայ հողս անարդութեան,
 'ի վեր ամբարձայ մոխիրս մերժելի , բազուկ կառու-
 ցի բաժակս մանրելի : Տարածեցայ առաւելիքը վեհ ,
 և դարձեալ իբր զհերքեալ առ իս ինքն ամփափե-
 ցայ : Ի՞արկութեն բոցով ցոլացայ տիղմն բանաւոր .
 իբր զանմեռ ոք մեծամտեցի , որ ընդ քառոտանեաց
 մահու եւմ փակեալ : Կիրկա արկի կենցաղոյս սիրոյ ,
 և 'ի քեզ թիկունս փոխանակ դիմաց դարձուցի . 'ի
 թուիս մտաց ընդ խաւար խորհրդոց սլացայ . զան-
 արատ հոգիս մարմնոյս փափիկութե յաւետ վտտե-
 ցի . զզօրութի աջական կողմանս տկար արարի , ահե-
 կանացա կայից ուժգնուի տալով յաղթեցի : Օ քեզ
 իսկ տեսի հոգացեալ վասն իմ , զոր չէ աստ գրելի , և
 ոչ պատկառեցի . իբրև զհաւ վայրենի սրացայ , ըստ
 ովսեւանս բանին առ Երիեմ , 'ի նախնին իմ սովո-
 րուի : ՀՅաղօթարանն վայրի ընդ պատաղմունս այսր
 կենցաղոյս շրջանակեցայ . ոչ կացուցի յոտին զերի-
 վար մտացա երասանաւ բանին : Ծնդ հին չարութեցն
 նորոգ ինչքնաստեղծութիւնս գտի . անուրս ըստ ՀՈ-
 բայ ծանունս և անտանելիս ինձէն ինձ սաստկացու-
 ցի . առի գած անկարկատելի , ըստ Երեմիայի , զանձն
 իմ արարի . իբր զվեժած անգրելի կոչման , ըստ առա-
 կարկուին , 'ի մարդկանէ համարոյ եղծայ . իբր զհան
 դերձա ինչ ապարահից , ըստ Եսայեան բանին , զազ-
 րացայ . որպէս զթրծեալ աման խեցեղէն փշրեցայ
 անարձարձելի . ըստ բամբասանացն Եղոմայ՝ ի մար-
 դարեւէն զըորրորդ չափն անօրէնութեան սատակման
 ինձ պատրաստեցի : Եւ զինչ ստութիւն առ այս՝ և
 զայս յաւելու ընդ այս . քանզի զվրանն իսկ դիւա-
 նուեր ԱՌողոքայ առի ինձ այսրէն՝ առ դժոխոցն ժա-
 ռանգութի , լքեալ զերկնայինն յեղանակաւ իմն օ-
 րինակի նմանսակիր ձևակերպութեան , որպէս առակ
 պատկերի աստեղն Եթիանայ բարելականի՝ յԵս-
 բայելէ պատուեցեալ ցուցաւ՝ ի Աինայ :

Գ . Եսկ արդ զի՝ ի նախնի չնորհին համարձակու-

թէ դարձեալ փոխեցայ, զրկեցայ, ելայ, հեռացայ, բաժանեցայ և անպատուաստելի կտրեցայ, արդ ընկալ զիս տէր վերստին կերպարանեալ՝ի պատկեր հոգւոյ, զանարժանս կենաց իբր զմահապարտ, իբր զշարագործ, իբր զպատկառեալ, իբր զկոխան եղեալ բանսարկուին, որպէս զանբժշկելի մանրեցեալ, որպէս զհասեալ յատակս մահու, որպէս զգարշեցեալ, որպէս զխոտան գտեալքո կոչմանդ, որպէս միանգամայն 'ի կորուստ վարեալ, որպէս դեգերեալ, որպէս վանեցեալ, որպէս տարակուտեալ, որպէս թշուառացեալ, որպէս վհատեալ, որպէս կործանեալ, որպէս խորտակեալ, որպէս բեկեալ, որպէս զթախծեալ, որպէս յոդի տրտմեցեալ, որպէս թշնամանեալ։ Իսկ դարձեալ ակնարկելով՝քո՛ գթած, մարդասէր, հզօր, 'ի յաղերս բանիս՝ որպէս զզացեալ, որպէս խոտավանեալ, որպէս 'ի յոտս քո դիմեցեալ, որպէս զապաշխարեալ։ Ով կըլես, գրես և մեծ համարիս զհառաւ հոգւոյ և զազդումն չնցոց հեծութեան, զկսկիծ շրթանց, զպագել լեզուի և զտիրականութիւն երեսաց, զկամն խորհրդոց և զյօժարութիւն խորութէ սրտից։ Ով փրկութինդ ես անձանց, և տեսողուզ գործեցելոց, և ստեղծիչ բոլորից, և բժիշկ վիրաց աներելութից, պաշտպան յուսացելոց, և բարեխնամող տէր ամենեցուն։ Եւ քեզ փառք յամենայնի, յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱԱ. ՔՍԱՆԵՐՈՐԴԻ ԱՄԱԶՆԵՐՈՐԴԻ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ. ԱՍՑՈՒԾՈՅ

Ա. Եղանգի ես ինձէն անձամբ իմով ինքնագրաւ 'ի մահ՝ ոչ կացի երբէք 'ի յոտս մնարդոյ, և ոչ սիրու բանականի ստացայ, ըստ գրոյն, և բանդու փրափախեցայ 'ի նախակարգելոցդ, և ոչ ընդ բար-

ւոք ուղին ընթացայ , ընդէ՞ր ոչ զիսոտորնական հետոցն խաւալրայնոց զգէմն ցուցից՝ ի սահման կարգի պայտ ընթերցուածոյ : Ի՞ռ որս ածեալ յարմարեալ առ սոյն զկերպարան տեսակի բանիդ երեսաց , ըստ վերագոյնոյ նշանակելոյ անփոխաղբելի պահելով , խոստովանեցայց վերստին դարձեալ աստանոր զմնացեալ չարուեցն զբիծս , զոր յաջորդաւդ է իմանալի :

Բ . ( ) տար ժանտագործս արժանապատիժս՝ ածեցուն արարի գնացիւք անսաստութեան զգումոյն Շնչլարայ : Կաքաւս կայթից և ցոյցս վաղից խաղալ կայն դիւաց գարծելեաց ձարտար խաբօղաց ծուլութիս իմով շնորհեցի : Պահս գաղոնիս և խոցուածս անյայտս ՚ի կործանեցելոցն դահճաց ընկալայ : Ու հերքեցի զվանեալսն խացիւն ՚ի՞նի , քան թէ անդրէն առաւել կրկին իսկ զօրացուցի : Ու ամս իմոյ հիքոյս անօրէնուե անունոյ Հյոհ հայհոյի ՚ի մէջ այսականաց , որպէս վասն Կարայէլի ՚ի մէջ հեթանոսաց : Վարուածս հարուածոց վնասակարս ապականութեանց ժանդոյ և թրթրոյ և այլոց կերչաց վատնողաց զծաղիկ հոգւոյս , ըստ մըյն Հյովելեայ հրաշական ողբոցն , որ ՚ի ցոյցս երկրի վասն Կարայէլի՝ յառակս հինից և չարաց հոգւոց , յիս ինքն տնկեցի . ստեղծանել զնոսապատրաստեցայ , քան թէ սատակել : Շնէլոս կուտեալ հաւաքեցի անձին իմում մարտիկս մահազէնս . կշտամբիչս ինձ գոյացուցի անիրաւս և անպատկառելիս . ներհակս ինձ զօրացուցի ապառումն և անկռուելիս . դառինս ինձ առի մասունս ընդ քաղցրաւենեացն ձաշակաց , առ ստացողն միշտ նենգաւորս , և առ բանսարկուն յաւէտ հաւատարիմս : Վշաղ աղէտիս , վիշտ վտանգիս , խաւար ամծթոյս , մութ պատկառանացն . զիա՞րդ և առ բանիս յանդիմանութի համարձակեցայց . մեծ է ձայնս գուժի , և անքերելի բողոքս աղաղակի : Պանզի թէ զհոգիս էր զիմ տեսանել , տգեղս և նուաղս և ամենեին ներգեեալս , ցաւովք հեծուես ՚ի վերջինս վարեալ վարանումն , և մրձոտեալ աղտեղեալ գունով զաղրութե իբր զպաշտօնատար մեհենի . վամն զի նոյն է սպաս տանել ձուլեալ պատկերի , և մեղաց ախտի : Վշդ ես գնացի ընդ այս Ճանապարհ կորստեան

հետոց խաւարի . ետու զբաժինն քո ցանկալի յանապատ անկոխ , ըստ մարդարէին որ առ քահանայսն Լարայէլի ամբաստանութե :

Գ . Եւ զիա՞րդ ասացից անձին իմումմարդ՝ գրեալը ընդ անմարդիս . և իբր անուանեցայց բանական՝ անքանիցն յիմարութե կցորդեալ . և որպէս կոչեցայց տեսանողական՝ մթացուցեալ զլոյս որ յիս . և ընդէր համբաւեցայց զգայական՝ զիմաստիցս դրունս փակեալ . կամ որովք ցուցայց տպաւորութին նկարագրուե անեղծին շնորհի՝ անձամք ինձէն յոգի մահացեալ . նաև ոչ շարժողական և կամ շնչական ունիմ անուանել , թողթէ հոգեկան կամ մտացընդունական . անպիտանս՝ ի թիւս անօթոց , անարգս՝ ի քարինս որմոց , արհամարհեալս՝ ի կարգս կոչեցելոց , վատթարս՝ ի յազգս հրաւիրելոց , արհաւրօք մահու պակուցեալս , անխրախուսելի՝ ի բոլորեցունց՝ ցաւովք և տանջանօքն Երուսաղեմի ըստ Երեմիայի բանին խրատեցեալ , պակասեալ աւուրցս՝ ի հեծութի , և ընթացք ամացս՝ ի հառաջմանէ , ըստ նուագարանաց երգողին : Երբ ասուի՝ ի ցեցոյ և փայտ՝ ի յորդանէ , ըստ իմաստնոյն բանի , ի խիթմանէ սրտիս հալեցայ . իբր զոտտայն սարդից մաշեցայ , ըստ սաղմոսողին , և խոտան գտայ . իբր զամպ առաւատեայ և զցող վաղորդայնի , ըստ մարդարէութեանն ձայնի , սպառեցայ : Եւլ ոչ՝ ի մարդոք ունիմ զյոյս , եթէ անիծեալ՝ ի տեսանողէն անյուսադրելի վշատիմ , այլ՝ ի քեզ տէր իմ ոգեսէր , որ ընկղմեալ՝ ի քոյդ գթութեանց բարեաց անբաւից , և՝ ի բևեռելզին ժամու՝ ի խաչին մաղթեցեր . մեծդողորմուե առ հայր քո բարձրեալ՝ քո չարչարողացն : Երդ շնորհեա ինձյոյս քաւուե , կեանք և ապաւեն , և՝ ի տուր շնչյս թշուառի՝ առից զոգիդ քո բարի : Եւ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով՝ զօրութին , յաղթութի , մեծութի և փառք յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերատեխն յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակող
առ նոյն աղերս մազթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Արքեալ այլաբանեցից՝ ի նոյն շարունակ բարգեալ զկշտամբանացս եղանակի դարովեալ անձինս, ածեալ մատուցեալ կրկին կացուցեալ նովին պատկերաւ ՚ի նոյն պայմաննի . թերեւս գրեսցէ ինձ ամենագետն զայս յանդիմանութեան դատակնիք կոկծեցուցանողականս բանի չշմարիտ խոստովանութիւն համայնից գործոց գաղտնութեց չարեաց :

Բ. Այլ ոմն ձիս խօսնական կարծրերախ սանձակոտոր արձակերասան, յովանակս անհամբոյր վայրենական և անկրթական, երինջս աւողական անուղղական և անվարժական : Արդոս մոլեգնական տարագրական և կորստական, մանուկս մեղանչական անխրատական և վարատական, տնտեսս մահապարտական տարտամական և անգործական, քա նականս աննասնական գաղանական և անմաքրական : Շիթ ենիս ամայական անպտղական և կործանական, մարմինս հոգւոյս իմ թախծողական դատողական և տանջողական, խոցեալս անբժշշկական անխնամական և անկանգնական : Ասկի շարս կայսերական՝ արդվատնական և անգտական, ծառայս սխալական փախըստական և թշուառական :

Գ. Հա ես ինքն ինձէն կամաւորապէս անձնամատն և մարմնակործան, հոգեկորոյս և միշտ մտախաք, կամակոր իսկ և սրտաբեկ, ուշամոռաց և հանձարագրաւ, զգայազիրկ և իմաստասպառ, յայրատատես և եղեռնալուր: Իշս աստուստ և անդուստ բնաւիւք բորբոքմամբք մահաբեր երկամբք վնասեալ, ոչմիովիւիք տեսութեամբ ՚ի գործ ընտրուեքեղ ալիտանացուս, տէրդ բոլորից . ողբամ զորովայնն, որ երկնեացն զիս . աշխարեմզստինսն, որ գիե-

յուցին . ընդէ՞ր ոչ մաղձ մակարդեալ ընդ կաթինն ձգեցի , և զիա՞րդ ոչ դառնութի ինձ ընդ քաղցրութե ջամբեալ մատուցաւ : Ծի եթէ ես ինձէն անձին իմում գմնեայ դատախսազ համբարձայ այսքանեօք բանիւք , և ունիմ տակաւին զսուր բարկուես անխոնարհելի , ով ոք ՚ի յերկրածնաց աստի զիս ողոքեսցէ . զամխայտառակիեցից , զընաւ էութիւնս դատեալ տուժեցից , զշամօրէն զինասակարացն ըզգունդ գանեցից , զիսոցողացն զինուորութեց դատախազեցից , զգայակամնացն գլխաւորութիւնս կշտամը բեցից : Ո՞եղայ ամենայնիւ յամենայնի , ողորմեած գթած . ոչնոր ինչ գտեր յիս զյանցանացս պարտեաց մառախուղ , այլ նոյն եմ յաւետ նովին պատահմամբ պարտաւորութե , անկցելի ձորձով սխալեալ առաջի քո՝ անփոփոխելի , ևդու միայն իսկապէս գթած օրհնեալ մարդասէր , ընդ աջմէ իմոյս փրկութե կանխեալ ներութե անայլայլելի :

Դ . ՚ըդ մատո , խնամակալ հզօր , երկնաւոր , բարի , ամենից հաստիչ յուչից , զբանիդ զօրուե իմաստից կայծակն ՚ի գործի աղդմանն լեզուիս շարժուե , առիթ մաքրութե յամենուստ զգայակամնաց գոյաւորութեց յիս մասնաւորելոց՝ քո ձեռակերտից , սոքօք առ ՚ի քէն եղելովք և բժշկելովք կրկին հանդերձանօք , անպակաս ձայնիւ , անհատ բարբառով , քեզ վերընծայել գոհաբանութի ՚ի փառս մեծուե հօրդ բոյ այ մերոյ , յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերսաին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՅ

Ա. Տէր ած ամենայնի , զօրաւոր յամենայնի , անպարագիր և անվայրափակ տեղի ամենեցուն . բռլր իսկութե հուալ յամենեսին , անուրեք վայրից ,

և չիք սահման առանց քո : || Երեւեալ երբեք, և ոչ
տեսականութիւն առանց քո ծագման լուսաւոր :
Փառք ահաւորուն, անուն անհասութեան, կոչումն
մեծութե, ձայն անբաւութե, իսկուն անքննութե,
անմատչելի հեռաւոր, և անընդմիջելի մերձաւոր,
տեսող հեծութե, նկատիչ թշուառութե, մօտա-
կաց թախծութե, ամենաբոյժ հնար անձարութե,
հայր գթութեց, ծագող ողորմութե, ած միիթա-
րութեան :

Բ . Հայեաց տէր ողորմուք՝ ի պատկեր վշտաց դառ-
նուն բազմավտանգ կրիցս կարեաց, զոր հանդէպքո
տարածանեմ . կցորդակից լեր բժշկապէս, և մի ի
խոյզ ընտրութե կոչեր դատաւորաբար : Մշտարեւ
մեծ է վտանգ տարակուսանաց ցաւոց այսր վարան-
ման, յորժամ իցէ մարմինն մեղօք դրաւեալ, և
անձն ի գործոց շարեաց ոչ մեկուսացեալ, գործ-
նականացն գործի սովորութիւն կարեաց կապեալ,
զանգուածն հանդերձանաց մահացու կրիւք շաղա-
խեալ, զգայութիւն սրտին իմաստից խեթիւ խոցո-
տեալ . ակնկալութիւն բարեացն բնաւին բարձեալ,
և ի բանականունն ընդ անասունս դասակարգեալ,
և զազիր գարշութիւն ընդ գոյութեն շարամանեալ,
և տեսսականացն ողջ ելով իմաննալիքն վիրաւորեալ,
և ի սաստկութենէ յանցանացն յիշատակի յաւէտ
յուսահատեալ, և տագնապաւ նախագործելցն
միշտ տարակուսեալ, և յօտակունի աղերսին ի սպառ
պղտորեալ, և խղձիւ մոտացն յուզմանց կրկին ձեն-
ձերեալ, և ձեռն ի մաձի գործոյն զյետնոցն հե-
տազօտեալ, և կերպ ի յառաջ դիմեալ՝ ոտք ի
վերջ կոյս յետահարեալ, և գիտութեամբ էիցն՝ ի
չեիցն միշտ խարեցեալ, և ի մոտացն մարտ՝ ի փո-
քունցն յաղթահարեալ, և ի թառանչ սրտին հա-
գագին դուռն հրդեհեալ, և խոնաւ զօրութիւն
քմացն ամենայն ուրեք տոցորեալ, և անարև մի-
գով յամենայն մասանց պարփակեալ, և լայնութիւն
ակնկալութեանն ամեննեին ի սպառ ամփոփեալ, և
անքերելեացն տոյժ՝ ի զգալին տպաւորեալ, և եղ-
կութիւն կորստեանն ի յուշ անդ եկեալ, և դատա-
կնիք հատուցմանն ի դիւանի մտացն գրեցեալ, և

բարերարին ակն 'ի ցասումն իմն երևեցեալ, և լոյսն բնութիւն՝ զանկուածոյ հողոյս զայրացեալ, և ահաւա ըռութիւն էին ընդ փոքրկութիւն բնութեան ընդհարեալ, և միշտ որոտմամբ բանից բանաւոր մոխրոյս բարկացեալ, և իրաւանցն վիմօք զարժանիս մահու կոշկուալ, և որ իմն է տաղանդ՝ յանառակս աստեն կորուսեալ, և պատուական իրին ստացուած իբրև անարդ յերկրի թաղեալ, և տաժանմանցն արդասիք ծուլութեանն մթով ծածկեալ, և իբրև զի՞ բաց բարձեալ նշմարան ճրագի չերեւեալ, և պատասխանարան լեզուիս՝ յիրաւանցն օտար՝ կարկեցեալ, և անհամբոյր ըրթանց դրութիւն օրինաւոր դատմամբ պապանձեալ, և յուզմունք մտացս՝ 'ի զանազան մասունս ցնդեալ, և զկեալս 'ի վերայ օգտին ու ինչ գիտացեալ, և 'ի կշուութիւն բարւոյն ընտրութեան յիմար երևեալ, և ընթացք ելիցն նշանջմամբ չարին խափանեալ, և վառարան իւղոյն ածիւնովն հնոցի լցեալ, և անուանս գիր 'ի կենաց մատենէն եղծեալ, և կշտամբանք ընդ երանութեան անդ արձանացեալ։

Գ. Եթէ զինուոր տեսանեմ; մահու ակն ունիմ։ Եթէ պատգամաւոր, խստութե. Եթէ մատենագէտ, մուլչակի կորստեան . Եթէ օրինաւոր, անիծից. Եթէ աւետարանական, փոշւոյ ոտիցն թօթափիւլոյ. Եթէ բարեկրօն, յանդիմանութեան. Եթէ ապառում, կսկծման. Եթէ ջրովն ընտրութեան փորձիմ, խորտակիմ. Եթէ գեղ ինչ դատման ձգեմ, սատակիմ։ Եթէ բերս նկատեմ բարութեան, 'ի կարծեաց չարեացս փախնում. Եթէ ձեռն համբարձեալ, կորանամ. Եթէ փոքր ինչ խրտուիլ, սարսեմ. Եթէ սակաւ մի թնդիւն, ընդոստիմ. Եթէ 'ի խրախճանս ըմպէլեաց հրաւիրիմ, դողամ. Եթէ մեծիդ յանդիման լինիմ, սարսափեմ. Եթէ 'ի հարցումն բանի կոչիմ, կարկիմ. Եթէ իրաւամբք քննիմ, համրանսամ։ Մշտ այսքան ամենաթշուառ և ողորմագին տարակուսանացս 'ի վերայ միմեանց բարդելոց, որք զստորև զգայականաց սրտիս գոյութեն 'ի ներքուստ անտուստ անթժշկական ցաւօք՝ աներեւակի նետիւք խոցութեալ, անարտաբերելի մշտակիր յարամնաց

Հանապազամուխ բեեռեալ աստուստ ընդ հոգւոյս,
ցեալ շարաւով կրկին հարուածով, վտանգ սատակ
ման մահու գուշակեն : Ինարախ մթերից պատեալ
զերկաթով գաղտնեացս ծածուկք ազդեն ինձ տագ-
նապս՝ վերս պահեալս անխնամարկելիս ընդ ելանչոյս
տուրեառութեն . յորոց նեղունց շարաչար ձնշեալ
ազաղակ ձայնիս, խառնեալ արտասուօք՝ կողկողա-
գին թախծանօք հոգւոյ, բարեգործիդ հնարաւո-
րութեն յերկրաստեղծիցս նահատակաց ընդ իմ մաղ-
թողաց, վերջին հեծութիւն և ես ընդ նոսին արտա-
սուօք ողբոց ամենեքումք նուիրողօք՝ զաղերաանս
ըղձիցս ՚ի ստորնայնոցս աստի յերկինս առաքեմ :
Հնորհեա տէր անդորրութիւն կենաց հանգստեան
ողորմելի վաստակեցելոյս ՚ի յընդունայն երկրագոր-
ծութիւն, համայնդ յամենայնում, ամենայնիւ ստա-
ցեալքեզ փառս :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՒԴԻ ԶՈՐՅՈՒԴԻ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈԾ ՄՐՏԻՑ

ԽՕՄՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա . Ե՞ր արդ որոց խնդրոց արժանաւոր վարկա-
նելով զիս մատչմ աղերսել, արքայութեանն յոր-
մէ վրիպեցայ, եթէ փառացդ վայելութեան յորմէ
զրկեցայ, թէ կենացդ անմահականաց յորմէ հեր-
քեցայ, թէ ընդ հրեշտակմն պարակցութեան յոր-
մէ տրոհեցայ, թէ ընդ արդարմն մասնակցութեան
յորոց ձեղքեցայ, թէ ուռ որթոյն կենդանւոյ յոր-
մէ քանցեցայ, թէ ոստ տնկոյն բերկրութեան յորմէ
գօսացայ, թէ ծաղիկ փառացն շնորհի յորմէ թա-
փեցայ, թէ պանձանացն ժառանգաւոր յորմէ կորա-
ցայ, թէ հայրենի ծոցոյն հարազատ յորմէ ընկեցայ,
եթէ զգեստովն լուսոյ պարծիմ յորմէ մերկացայ,
եթէ ՚ի ստացող դարձին յուսացայց յորմէ խորթա-

ցայ , եթէ 'ի լուսոյն իղձս դիմեցից յորմէ մեկնեցայ , եթէ զիսուսին յոսկերան յօդիմ յորմէ մերժեցայ , եթէ 'ի թևն նորա մերձիմ յորմէ օտարացայ , եթէ յապաւէնն ապաստանեցայց յորմէ խեթ-ացայ , եթէ 'ի փրկութեն նորոգուի յորմէ մահացայ , եթէ 'ի գդաստութեանն զուարթութիւն յորմէ ես լքայ , եթէ 'ի կանոնն կենացն ուխտի յորմէ փոխեցայ , եթէ 'ի սահմանն հաստադրական յորմէ սահեցայ , եթէ յանշա՞րժ վիմին պնդութիւն յորմէ սասանեցայ , եթէ 'ի շա՞րս գումարտակին յորմէ հոսեցայ , եթէ 'ի քաղաքն անդրանկաց շինիմ յորմէ գերեցայ , եթէ հանապազորդեան հացին աղօթեմ զոր ոչ վաստակեցայ , եթէ փոխադրութիւն երկանյն խմողեմ յոր ոչ քրտնեցայ , թէ պարզե՞ցն պասկեցայց յոր չհանդիսացայ , թէ արձան ինձ կենաց գրեցից յորմէ ննջեցայ , թէ զերախտեացդ ձիր յիշեցից զոր միշտ մոռացայ :

Բ. ՌՀա հատաւ և կամ խզեցաւ լար կենաց յուսոյն , տիրեցայ 'ի բորոտութեանցն գարշութէ համայն ախտացեալ , ամենայնիւ սպառեալ զմարմինս ապականութիւնն շրջապատեալ՝ մեռոյց այ : ' Ես զն պալար փայլունակ տգեղ լոնացեալ , մնացուած ինչ պահեալ նախունակ երկդիմի կերպին , որ զկրկին անմաքրութիւն նշանակէ , պարծանացն նշոյլ ամենեին ինձ շիջաւ , փրկութիւն մատնեցաւ , բարին ստուերացաւ , եկը կենացն բնաւին փակեցաւ , միսիթարութիւն բարձաւ , դատաստանին ատեան մերձեցաւ , թոյնք մահուն ինձ արծարծեցաւ , սպանեալն կրկին ինձ կենդանացաւ , լաստին դադարք վիմօք խցաւ , շաւիզն յուսոյն կուրացաւ , նորհին ծածկոյթ յինէն մերկացաւ , փառացն վայելքուի ստուերացաւ , հանձարն առաջնորդական խափանեցաւ , կշտամբանացն փուշ բազմացաւ , անօրէնութեն ուղեշ ծաղկեցաւ , բոց գեհենին ինձ բորբոքեցաւ , ծառայութեն լուծ սաստկացաւ , ստրկութեն կապ զօրացաւ . ունողն յարկին կառուցման ահա անկաւ , բարձրութեն վստահարան կործանեցաւ , բնտանութեն միաւորութիւն անջրպետեցաւ , սրբութեն սիրող հոգին այ տրտմեցաւ :

Գ. Եւ քանզի զվերջինն համբուրեցի դառնուի ,
տանջանս՝ խէթս՝ տիրուիս , վիշտս հոգեկանս , ցաւս
անխնամարկելիս , տարակոյս անկուսադրելիս , ամօ-
թանս անպարուրելիս , խայտառականս անվերարկե-
լիս , պատկառանս անհամարձակելիս , փախուստս ան-
դառնալիս , հալածանս անմարդասիրելիս , երկայն
ուղեւորութեա ապաձեռն անթոշակութիս , իսկ դու
փրկութի զօրութի և օգնութի , ողորմութի լուսա-
ւորութի քաւուի և անմահութի տէր ՀՅ ՎՌՇ , որ-
դի այ կենդանուոյ , արարիչ երկնի և երկրի , որ ըն-
ձեռեւս ջուզը պասքելոցն 'ի ծարաւուտ վայրս անա-
պատի , օրհնեալ , բարեգութ , հզօր , մարդասէր ,
երկայնամիտ , ինամակալ , հնարաւոր , այցելու ,
պաշտապան աննախանձ , պահապան յաղթող , կեանք
անկորուստ , միջնորդ երկնային , լիութի աննուազ ,
երանութի տօնելի , ձեռն ձգեալ սիրոյ ողորմութե-
քոյ աջոյ՝ ընկալ և մատո քաւեալ և սրբեալ զիս
զամենապարտս՝ բանգ կենդանի՝ առ հաւասարապա-
տիւ քո հոգի , զի քե վերստին հաշտեալ յիս դարձ
ի : Եւ 'ի ձեռն քո իւրովն կամօք մաքուր նուի-
րեալ , զօրեղն ինքնութեամբ զիս հօր ընծայեալ , ան-
դէն առ նմին նովիմբ միշտ 'ի քեզ շնչոյս ողջունիւ
կապեալ ընդ շնորհիդ՝ 'ի քեզ միանալ անբաժանե-
լի : Ա ամն որոյ քեզ ընդ հօր բում հոգւովդ սրբով
երրեակ անձնաւորութեանդ 'ի միում բնութեա և 'ի
մի անձութեա քառք , և 'ի ստեղծականաց էից գոհա-
բանութի յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴԻ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴԻ

Վերաստին յաւելուած կրին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մազթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. ԱՅՑՑ քանզի 'ի վերայ այսքանեաց գերու-
թեանց ամենաթշուառ վտանգաւորիս մի զմիով

ելև ելս առնելոյ, զոր զկերպարանս անցիցն՝ի մաս
նէ վերաձառնեալքը նախագրեցին . ուստի և փո-
խեալ զեղանակքանիս՝ այլոչ զեղկութիւն աղէտիս:

Բ. Լ. յն զի ծով է ինձ ծփանաց կենցաղոյս բեր-
մունք յոյժ նմանագոյն . յորում կոհակօք բազմօք
անթիւ դիմեցմանց տատանեալ հոգիս՝ի յայսմ աշ-
խարհի մարմոյս շինուածով իբր ՚ի նաւակի : Օ որ
Խսայիաս մարգարէ զյանկարծադէալ կատարածն
որ՝ի պարսկականն հինից՝ Խըրուսաղէմի և Աամա-
րիայ կործանմանն , նմանութիւն այսր օրինակի կեր-
պաւորեցոյ . որ և առ իմն հոգեւորական խորտա-
կումն զուգաձայնել՝ ոչ է սխալական : Քանզի մինչ
դեռ չուեի ես յանհոգութեն անտարակոյսն վստա-
հութիւ , դոյզն կասկած արկածից՝ի միտ բերելով
առ խտրոց փոքր միջոցին , որ ՚ի մէջ հանգստեանն
և աշխատուեն , իբր այն թէ հասեալ իցեմ , ձմեռն
յամարանի բքաբեր հողմով ժամանեալ երեքա-
լեանն դիմակցութիւն ամբոխեաց զհանդարտութիւնն :
Ուստի նաւն՝ի բախմանէ վայրենի ալեացն խորտա-
կեցաւ : Ձեւոցն ձեռնարկութիւն քայլքայեցաւ , կայմն
ամբարձման՝ի կայից իւրոց խլեցաւ , առագաստին
թուշարան յանկարկատելի ծուենս պատառեցաւ , շի-
նուածոյն շուրջ անզպրդեցաւ , առասանք ձգողակա-
նացն խզեցաւ , տեսարան գլխոյն դիտակի խոնարհե-
ցաւ , ապաւանդակին պարան կտրեցաւ , ապաւինու-
թիւն խարսխին լուծաւ , լուծք ստուարք ամոլիցն
կցորդութեն բաժանեցան , սամիք ուղղացն հետոց
գալարեցան , լաստ հիմանն հաստարանի ընկղմե-
ցաւ , զեկացն կառուցմունք անդրէն սուզան , չուոցն
յարմարուիք պակասեցան , ոլնափայտին պատսպա-
րան իսկոյն բեկաւ , կապարանք զըստին հաստուածոյ
յօշատեցաւ , գոգք ամփոփման ծոցոյն կազմածոյ ան
արգեցան , խելք շրթանցն եզերաց խախտեալ ոս-
տեաւ , պաղպաջունք բազմականացն անկեալ բար-
ձաւ , վանդակապատին վայելուի յատակեցաւ , գա-
հաւորակին հանգստարանն շփոթեցաւ , մածմունք
տախտակաշաբք՝ի միաբանութենց միմեանց անջատե-
ցան , հեղոսսք պնդման բեեռացն քարշեցան : Ի բգա-
սիք իրին յիշատակարան ողբոց ինձ նմանեցաւ :

ւուղիղն Հանդէպնաւին գեղերեալ ողբայ , ձեռն 'ի
ծնօտի եղեալ արտասուաց գետս իջուցանէ : ՚ Աը-
մարք սակաւ ննայուածոցն՝ 'ի ծայրից ծփմանց ազ-
դելոյ ծովուն , իր խողիսողեալ բանաւոր , ողորմա-
գին թախնծանօք հեծէ : ՚ Ա ան զի թէ զբարի նաւա-
պետն երկնաւորօնն զօրօք յաշխարհիս ծովու առ
'ի զիսորտակեալս իմ տապան իմանալի գոյուենս առ-
ցէ աշխարել բանիս յարմարուի , ոչ ինչ վրիպեսցէ
'ի ստուգուէ : ՚ Քանզի արդարեւ ելաց բարեգութն
տէր յառակ մարդկութեանս զթաղեալ ազգակիցն ,
ելաց առ նմին և զլցրուսաղէմ մոլեալ և զնչուդաս
մոլեգնեալ , յորոց երկուցն կորեաւ վստահութիւն
յօրինակ նմանութեան աղարտեալնաւի . իսկ միւն
Հասեալ յատակս անդնդոց՝ առասան յուսոյն ձե-
ռամբ ունողին յանքոյթն արտաքերեացխաղաղուի :

Դ . ՚ Ծդդ իցէ՛ թէ յաւելց հայել զբազմախոր-
տակելի տապանակ մարմնոյս իմոյ նորոգեալ : ՚ Ծէ՛
արդեւք տեսանել զփշրեալս նաւ ողբալի հոգւոյս
ողջացեալ : ՚ Ծէ՛ արդեւք տեսանել զբաժանեցեալս
միջոցաւ մեծաւ՝ վերստին կցեալ : ՚ Ծէ՛ արդեւք տե-
սանել զյոքնաթախիծ միրտ վշտացելոյս բերկրե-
ցեալ : ՚ Ծդդ իցէ՛ ակն ունել նայել զյաւէտ խաթա-
րեալ կերպարան ընութեանս կրկին հանդերձեալ :
՚ Ծէ՛ արդեւք թէ տեսից զբակտեալ տաղաւար թւ-
շուառացելումն միւսանգամ կանգնեցեալ : ՚ Ծէ՛
արդեւք յուսալի նայել զտարամերժեալ գերիս ա-
զատեալ : ՚ պաքէն գուցէ՛ ակն ունել զանկեալ 'ի
չնորհէդ լուսոյ դարձեալ կազդուրեալ : ՚ Ծդեւք
տեսից զվայելութիւն ընտանիդ քո պայծառու-
թեան յողորմութիւն ինձ երեւեցեալ : ՚ թէ տե-
սից երբեւք զալենատխուր կերպարան հոգւոյս ի-
մոյ ժպտեցեալ : ՚ Ծդեւք լուսոյց ընդ ձախի գուժիս
աւետեաց համբաւ ինձ առաքեցեալ : ՚ Ծդեւք տե-
սից զբիւրակործան վնասեցեալս անօթ կազմեցեալ :
՚ Ծէ՛ թէ տեսցեն պատուհանք աշացս իմաստից ըզ-
մուրհակ պարտուցս իմոց պատառեալ : ՚ թէ յայտ-
նեացի օրն իմ անձկութեան չնորհին քաւութեան
բարւոք ինձ ծագեալ : ՚ Ծդեւք մտից 'ի խրախնա-
նուի խորանին լուսոյ բե առաջնորդեալ : ՚ Ծէ՛ թէ

կենդանի լինիցին ոսկերքս , ըստ Եղեկիէլի , ցամաքեալքս 'ի կենդանութեանց եկաւորութեամբ ազդողական չնշյս զօրացեալ : Եցէ՞ թէ յաւելից հայել 'ի տաճար ՚որ քո , աղաղակամ մարգարէին 'ի պորտոյ կիտին , հերքեալս 'ի լուսոյ որ կամ առաջի քո ամաչեցեալ : Եթէ լինիցի խաւարամնունդս մշացելոյ ծագման առաւօտ : Եթէ հասցէ տեսանել զտագնապեալս մշտասառոյց յեղանակս գարնանն մօտ : Եթէ տեսից զցօղ անձրւոյն կանաչացուցանողն հոգւոց ինձ արօտ : Եթէ իցէ՞ արդեւք նկատել զպազանաբեկ հերքելի ոչխարս վերստին կամաց գթութեան քո հօտ :

Դ . Եւ քանզի ըստ բանին ՞ յորայ շուրջ պատեալ են չարեացն հնարք ընդ որ ոչ կարացից անցանել . իսկ եթէ լյս ողորմութեան բարերար կամաց քոյ ցուցի , գթութեան քոյ դուռն բացցի , ճառագայթ փառաց քոյ ծաւալեսցի , ինամք ձեռին քոյ յայտնեսցի , արեգականդ կենաց օր տարածեսցի , առաւօտիդ ըղձալի տեսիլ մերկացի , առաւտութիւն քաղցրութեան քոյ աղքերացի , վտակ արարչիդ կողից հոսեսցի , ծորումն անապակ սիրոյ քոյ հեղցի , ծագումն աւետեաց չնորհի քոյ երևեսցի , պարզեիդ քո ծառ ծաղկեսցի , մասունք օրհնեալ մարմնոյդ բաշխեսցի , համառօտեալս ակնկալութիւն հանդիպեսցի , հատուածեալ ձայն ողջունի քոյ նր լուիցի , հեռացեալդ խաղաղութիւն մերձեսցի . յայսոսիկ յաւետ սովին սահմանաւ երանականաւ հաւատ ընկալեալ յուսոյ հաստատնոյ , ապաւինեալ 'ի հոգիդ քո ՚որ , որ ընդ հօր քում պաշտի ձայնիւ քաղցրութե ընդ քեզ փառատրեալ 'ի լյս անմատոյց , որով կեանք և երանութիւն քաւութիւ հանդերձ ընծայեալ ինձ մեղապարտիս . յաւանդ անկորուստ ընդ իս պահէլով առհաւատչեայ ժշմարիտ յիշատակի , 'ի ձիր անեղծութե անուամբդ անձառելեաւ ահաւորութեան հզօրի սցյ միայնոյ և անքննելի տէրութեան երրեակ անձնաւորութեանդ՝ որ եսդ յիսկութե յէութե և յարակայութիւն բարձրութե քաղցրութիւն ողորմութեամբ և մարդասիրութիւն պսակեալ հանդերձեալ և թագաւորեալ : Եյտ առ ամենեսին ամենայնիւ

յամենայնի կարող ես, գթած և քեզ վայելէ փառք
յայսմ յաւիտենի և՝ ի հանդերձեալ մշտնջենաւու-
րութիւն յայտնութե աւուրին մեծի, յաւիտեամս .
ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՎԵՃԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ ԽՕՄԳ ԸՆԴՈՒՆՈՑ

Ա. Երարդ ստուգապէս և իրաւաբար, ընդ որս
որք ըստ ձայնից կողկողանացն և զբանիցն յարմա-
րութիւն հանդերձեն, 'ի նոյն գիր բերեալ զա-
ւարտմունս տանցն, որովք առաւել սաստիկ մոր-
մոքեալ ձմբեցուցանեն զաղէտս կարեացն սրտին ըլ-
ձից առ արտասուացն բղնմունս . ուստի և բազմեալ
իմ'ի գլուխս պարու ակմբից դասու այնր երախա-
նայ որք զլալեացն յեղանսակեն բանաստեղծութի,
և ես ընդ նոսին նոցին հեծուէ աւաղական ձայնար-
կութեամբ զանձինս տարածանսեմ զվշտակրութի,
որ ոչ բնաւեին մեռեալ աշխարհի, և ոչ իսկապէս
կենդանի այ, ոչ ջերմսոսկ և ոչ ցուրտյասուկ, բստ
առակի աւետարանջն գրեալ 'ի յայտնութեամն .
Երիցս ատելի երրեակ տէրութեն և ամենատես ա-
րարչութեն : Եւ այս են պատկանեալ թախծակա-
նացն կերպադրուէք, կրկին ողորմելի այսու երևե-
ցեալ՝ որ 'ի մի գիծ սահմանեալ կացուցանեն զթշուա-
ռուեցն զօրինակ, այսպիսի կցորդութիշ շաղկապեալ :

Բ. Պարտուցն ժխտեալ տաղանդացն՝ ձեպով
մեծաւ 'ի տուժի, ես ապիկար մատնեալ անարժան
գործովքս յիրաւի, վատնիչ արքունի գանձուց կրկնա-
դատ և անթափելի, պատասխանատու մեծին ըմբըռ-
նեալ անհրաժարելի, բեւր քանքարոյ խնդիր՝ ես չու-
նիմ կիւռ մի ունկի : Ենքարեխօս կապեալ 'ի պա-
հեստ դառն արգելանի, հեծումն և վաստակ ցաւոց

Ճաշակեալ յաննշոյլ բանտի, անապաւէն տանջեալ անթոշակ կամ ողորմելի. այլ յեղանակ ինձ ողբականաց աստուստ կնքեցի, փոխատրեցի սովորն բարբառով կոծ կահծելի, կարգադրեցի շրջաբերութե՛ի նոյն պայմանի, անհատական թիւ խորհրդական երկեակ տամնեկի : Այլքատութեանն հնոց յամենուստ մասնց մրրկի, անպատապար թշուառ վտանգեալ սրտիւ ՚ի գրաւի, տարակուսեալ հոգւով ապաշնորհ այր՝ ՚ի վրիտակի, անինամելի հայցմամբ դատաստանն յինէն պահանջի : Այեղաց և մահու զինուք զգայարան գաղտնեաց խոցի, անփրկելի մատնեալ բռնուել չարեաց գերի, սուր սուսերաւ սաստից գոյութիւ բնութեանս յօշատի : Յիշատակաւբեմին աստատին՝ ՚ի դատաստանի, անձագելի մոռայլ չարատես աչաց երեւի, անձեռնկալ կապեալ եղկելիս ՚ի տարակուսի, ահարկութիւն դիմաց պատկերի վերնոյն տեսանի : Հոյժ անարև և անվերարկու ՚ի տարտարոսի, անապաւէն մոլար մորմոքեալ՝ ՚ի հուրգեհենի, անյայտնելի կորուստ կործանեալ՝ ՚ի մեղաց վհի : Ահա զոր ունիմ արծաթ անպիտան ոչ երբէք յարգի, և ոչ ընդունի և կամ համբարի՝ ՚ի գանձ տէրունի, հայցուած պղտոր և ձեռն անմաքուր աննուիրելի : Այլ բեկեալ սրտիւ մատանց տատանմամբ յոյս առեալ գարձի, զգէմն ՚ի յերկիր եղեալ պաղատիմ մօրըդ Հնի, բարեխօսեա մաղթեա քաւութիւ ինձ մեղաւորի՝ դու զօրաւոր փրկանակ կենաց իսկուհի երկնի, քեզ օրհնութիւնք ձայնից և բուրմունք ինկոց ՚ի յերկրի, և անուշից իւղոց մատուցումըն յամենայնի :

Գ. Այդ յասացեալ ողբոցս հիսուած այլ մասնյաւելի, բարեբարին չնորհաց արտասուաց պտուղ մատուցի . զկորստեան խորս չափելով զորքանն երբէք ոչ գտի, մասնաւորօք բանիւք ՚ի հանգէս նորին ջանացի, զմտաց արագեալ զթես յերեսոյթ իրին ոչ հասի, զուշին պարտութիւ յանվթարելեացն բաժակ բարկութեան ՚ի ձեռն իմ առի, զտարտամութիւն տարակուսանաց իբր ճաշակումըն մահու արբի . և այժմ զյանցիցն յաճախութիւ ողորմելի ձայնիւ յերգարի : Աներեսոյթ կրակարան տապոյ բորբռքմամբ

մ-ծաւ անզովանալի , անտեսական իմն քրայս հա-
լոցաց սաստիկ եռացմամբ անշինանելի , պաքս նե-
տից պատկանեալ դեղովք 'ի շումարան խորութե-
սրտի , խիթք ցաւոց խոցոտման մահու 'ի գնացս ե-
րակաց գոյութեան լերդի , կիրք երկանց անձարակ
չեպոյ 'ի պատուած աղեացս անելանելի . անզօրելի
դեղոց ջերմութի 'ի յերիկամանց մասունս երկակի ,
անհնարաւոր դառնութի մաղձի 'ի նախադուռն ի-
մոյս կոկորդի : Ուաղս ձայնից քրուցանողաց 'ի փողս
չնչոյս խոշորս հնչի , բազմահատուած էութի բնուես
ներհակք միմեանց 'ի պատերազմի , երկչոտութեամբ
կարծեաց վարանեալ ամենայնիւ կայ 'ի վտանգի .
հարազատաց դաւաճանութի անհաշտելի 'ի կոտո-
րուածի , ոչ մեռեալ և ոչ կենդանի թաղեալ 'ի մե-
ղաց գարշութե տղմի , կասկածաւոր պատժապար-
տութեք վերակնարկելով քեզ բարերարի , յանակն-
կալս կենաց վշէ արտաքերել 'ի լոյս անձկալի :

Դ . Կոյն ինքն որ զայս բան տպաւորեաց՝ ընդ եր-
ջանկացըն պսակեսցի , ակնարկելով քո ողորմութե-
անսարատիցըն հաղորդեսցի , վասն գենման այ բա-
նիդ՝ բարեգործեալ քե կենդանասցի . օրհնութիւն
գովեալ քո շըթանց 'ի գլուխ բաշնողի այսր մատե-
նի , հաստատեսցի լոյնականութի սողոմնեան բանիս
առակի , նկարագրեա հոգւով քո բարձրեալ 'ի նո-
րոգումն անեղծանելի . զի դու միայն ես երկայնա-
միտ ներող , քեզ փառը յամենայնի . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹԵՆԵՐՈՐԴ

Ա Երաստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղելս մաղթանաց բանի .

Ի ԽԱՐԱՑ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա . Այս քանզի ընդ ողբածայնիցն բանաստեղ-
ծութեց վերընծայելոց զգրութի թուոցս յարմա-
րեցի կական և հեծութիւն , հառաշանք կողկողա-

գինք, դառնութեն լալումն և արտասուաց երգ, դարւ ձեալ սկսայց զծառ պաղատանացս խոստովանօրէն զզչականաբար զգաղտնածածուկն յայտնաբարբառ. զի անդրադարձուք սկզբամամբն և վերջաւորօքն քա. ոփւք, զնոյն համաձեռուի՞ ի մի թախանձ նմին մաղ. թանաց հոգեկեցոյցն խոնարհուեն անտանօր եղից:

Բ. Ա՝ Եղայ մեծիդ բարերարութեն անարգս մեղայ, մեղայ ծագմանդ ճառագայթից՝ խաւարս մեղայ, մեղայ չնորհացդ անբաւ երախտեաց՝ արդարեւ մեղայ, մեղայ սիրոյդ վերնում գթութեն յայտնա. պէս մեղայ, մեղայ ստացողիդ յոչեութեն ստուգա. պէս մեղայ, մեղայ գերունակ գոգոյդ գրգանաց՝ ան. բաւս մեղայ, մեղայ սննուազ լուսոյդ վայելման՝ նենգողս մեղայ, մեղայ ճաշակման անձառդ կենաց՝ բազումն մեղայ, մեղայ անհաս պարգևացդ ձրից՝ հանապազ մեղայ, մեղայ գովիեալ մարմնոյդ այ՝ մա. հու չափ մեղայ, մեղայ պաշտելի արեան արարչիդ՝ իսկապէս մեղայ: Վհա արդարեւ օրհնեալ է հա. տուած բանի յուսադրական սրտի այսր մեղայի, սոյն սա պատուելի աւանդ, անմուռաց պատուելը, հայրենեացն տուր, նախահարցն օրէն, համայնից թոշակ, անհերքելի բան, գորաւոր պատասխանի, կենդանութեն կամուրջ, ախորժելի վերնոյն, սիրելի սրբոց, անխղելի կապ, հրաշալի բարբառ, անշրջելի պատճառ, բաղձալի աղելս, փափաքելի սեղան, արբ. տաքեկ հնչումն, անհնարից ճարակ, կարծրութեան վանիչ, անձապաշտից սահման, հեթանոսաց գիրք, վաղնջուց կանոն, քրիստոնէից հարազատ, արարչու. թեանն յաղթող, անծրպետ հզօր, խարոց ահաւոր, արուեստ բարձրութեն, խորութի անչափ, հիացման աեսիլ, խորհուրդ կնքեալ, ընդ որ չիք ումեք ան. ցանել, եթէ ոչ անըմբռնելի մտաց արագմանն զսա ծանիցէ: Զայն բարեպատեհ հրաշաւորական, որ ոչ յիշատակեցաւ 'ի վերջին դատակնիք դասուն լքելս. գուցէ առ նմին խզեալ համառօտ զվրի. ժակն իրաւանց մահուն հասելս, յորմէ ընտրութին ապագործ եղեալ, զսահմանն յաւիտենական քակ. տեսցէ: Օ արդ փառաց մեծութեն, որով նոյն ինքն ածութին պսակեալ բարգաւածի: Վամազի ով ոք

Դիմեալ կալաւ զեղոերաց սեղանոյ այսր սրբութե ,
և ոչ առժամայն պրծեալ՝ի պատժոց անարատ գտաւ :
Իսկ եթէ Ռքար զարմեան , և Այտուղ կիսեան , և
Յուղա սիմոնեան , ասելով զսոյն ոչ արդարացան , և
ես վկայեմ իրաւամբք խոստովանեալ զայս պայման
բանի , զի ակամայիցն բռնադատելոց ոչ է կատա-
րեալ սէր , ուստի և ոչ բովանդակապէս փրկութի :
Իսկ ես կամաւ համբուրեմզարձեալ կրկնելով զեր-
ջանիկ բանիդ զմիրտութե հարազատս :

Գ . Ա Եղայ երախտեացդ մոռացութե՝ վերստին
մեղայ , մեղայ մարմնոյ ձեռն յոգի հարեալ՝ յիմարս
մեղայ , մեղայ առ կեանսդ դրժողութե՝ իսկ և իսկ
մեղայ , մեղայ բանիդ ապախտ առնելով՝ չարաչար
մեղայ , մեղայ 'ի յօր սատակման ինձէն ստիպեալ՝
վատթարս մեղայ , մեղայ պարտականս անկենդան
մահուն՝ ձաղելիս մեղայ , մեղայ անպատկառս քո
բարձրութեան տաղտկալիս մեղայ : Ա Երջին ինձ
կրկին աշխար հոգեոր՝ զի 'ի կորուստ և 'ի կործա-
նումն ինձ երեւեցաւ , զի անդարձս վարատեցայ , զի
որդիս թշնամի գրեցայ , զի 'ի բարձանցն երկնից ըն
կեցայ , զի փուշս վարուց դիզի : Եւ ևս առ սմին
ողքք աղաղակի , զի անձամբ զանձն անարգեցի , զի
բագին կորուսին գտայ : Ռ Ա Հ Լ իմն կսկիծ դժնդակ
սրտի , զի զիս ունին առ որ չեմ , զարտաքնայար-
դար բաժակս անմաքուր , զըռեալ որմն գարշունակ,
զսին պարծանօք պաճուճեալս , զլոյսս 'ի մուայլ
շրջեալ , զգերանակիր ակնս թշուառացեալ , զջահս
փառաց շիջեալ զամենայնիւսյամենայնի ամենայն
իրօք վնասակարս , առ տնօրինականսն տէրունականս ,
առ յայտնութիւնսն անձայինս , առ երեմունսն ա-
րարչագիրս , առ խոնարհութիւնսն սարսափելիս , առ
այն զոր տեսի աչօք իսկ իմովք , առ որ մեծ է պա-
տախտանսատուութիս քան առ համօրէն աւետարա-
նին զարմանս , հիացմունս , հոգս հալողականս , ան-
դաճմունս անհնարաւորս , թուականութիւնս մտաց
անբարդելիս , ելմունս անկատարս , իջմունս անհաս-
տատս , յուսահատութիս յարմարականս , յանդի-
մանութիս պատշաճականս , ձաղանս պատեհագոյնս ,
նզովս իրաւացիս , անէծս արժանահատոյցս : Ա Եղ

այսոքիկ են մեղաւորիս իմ կշտամբութիք, և ինքնահարուած տանջանաւորութիք :

Դ. Եւ քանզի կարող ես զայս ամ զպարտութուլ, և զիսայթուածս մահու բժշկել, որ ողորմութեց, ած բոլորից, ԿՌՇ թագաւոր բարձրեալ հօրոդի, ստեղծիչ գթած բարերար, օրհնեալ առատ հարուստ, ահաւոր հզօր ողորմած, տեսուչ ձեռնկալ հաստիչ, ապրեցուցիչ դարմանիչ կեցուցիչ, երկայնամիտ անսիսակալ ապաւեն, բժիշկ գովեալ երկնաւոր, անձառ լցո կեանք, յարութիւն նորոգութիւն քաւութիք . եթէ հայեսցես մարդասիրութք, ըստ որում քոյդ են սովորութիք, նայեցեալ՝ ի քեզ կողկողիմ և ես . եթէ լուիցես, հառաւեմ . եթէ ունկն մատուցանիցես, պաղատիմ . եթէ անսայցես, աղերսեմ . եթէ ներեսցես, աղաշեմ . եթէ առ իս դառնայցես, գոշեմ : Ապա եթէ անսես առնիցես, կործանիմ . իսկ եթէ առ ոտն հարկանիցես, լամ . եթէ զոգեպահն ոչ ընծայեսցես, մեռանիմ . ապա եթէ ահարկու դէմն ցուցանիցես, սատակիմ . իսկ եթէ սաստեսցես, գողամ . եթէ խեթիւ տեսանես, սոսկամ . ապա եթէ սաստկանաս, սարսափեմ . եթէ հալածես, հեծեմ . իսկ եթէ ընդ վայր հարկանիցես, հերքիմ . եթէ զողըոց վհատութիս ոչ առցես, տագնապիմ . եթէ խստանաս, փախնում . ապա եթէ սպառնաս, ընկճիմ : Իսկ եթէ քննես, քարկոծիմ . ապա եթէ ուժգինս ակնարկես, սուզանիմ . եթէ ոչ անխայեսցես, մերժիմ . եթէ կոչեսցես, խիթամ . իսկ եթէ աչ յառեսցես, ամաշեմ . եթէ ձայն տացես, երկնչիմ : Օքարեացն պարգև մատնեալ, զերանուին թողեալ զննորհն լքեալ զուկստն ցրեալ, զաւանդն կենաց մոռացեալ, զհամարձակութեանն վստահութի կորուսեալ, զստեղծիչդ էիցս բարկացուցեալ զանձառութի շնորհին ընդունեալ, զպառույն պատկեր այլայլեալ : Իսկ եթէ առ այս խեղդ մահու հեծութեց ցաւոյ մարդասիրեալ՝ առ իս ժամանեցուացես, որ ՀՅՇ ՎՇՇ, զազդեալն գիրնանիլ՝ ի յիս, եթէ բժշկութի դադարեցուացնէ զմեղս մեծամեծս, որով ամենառատ քաղցրութեամբ պատուատեալ՝ ի քեզ, զքոյդ կերպարան լուսոյ նկարեալ

յոդի՝ վերստին գտեալ պնդեցայց քաւեալ, և ստեղծեալ կրկին՝ ի փրկութիւն անմահից կենացն անախ տականաց . և քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք յաւիտեանս.. ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

ՎԵՐՍՏԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Այս արդ զ՞րս յայտնեցից, և յաղագս ոյց նշանակեցից, և վասն որպիսեաց ձառեցից, և զ՞րքան ծածկեալս մերկացուցից, և կամվասն որոց խոստով վանեցայց . զներկայից՝ զոր արդէն ունիմ, թէ զանցելոցն՝ զոր մթերեցի . զապագայիցն՝ յորոց կասկածեմ, թէ զբազմասահ շարժուեցն՝ յորոց գլորեցայ . զիրքըն ինձ համարեալ՝ որ է այ մեծ գրեցեալ, թէ զանկերպագրելին չիշտատակելի . զնուազն՝ որ է առաւել, թէ զթեթեւագոյնմն՝ որ են ծանունք . զհոգեկանացն կրից կորուսչաց, թէ զմարմնականաց ախտից սպանողաց . զառ դրունս հեշտականացն, թէ զծայրակոտոր վնասակարութեցն . զաներևութիցն, թէ զտեսականացն . զառ ձեռն հպաւորուի, թէ զառ նոյն ինքն շունչ հեռաւորութի . զլայնականն դիւրին խածմունս, թէ զերկարաւորն նետաձուի . զիսորութեանն զանչափութի, թէ զամենածախին յայտնատեսիլ . զյուքնագլուխն պոռնկութի, թէ զառողջութենս անքածշկութի . զպարարումն չարին մարմնովս, թէ զսովլիլն բարւոյն հոգւովս . զիսնամոնվս հանդիսանալ յոչ ախորմելիսն այ, թէ զռոնադատութենս դոռամբ ձգին՝ ի նոյն մոլեգնութի . զառ՝ ի մահն մեղաց, թէ զընդունայնութենն կարծեաց :

Բ. Վրդարեւ որպէս կամաւ խելագար զերծեալ՝ ի ձորձոյ, զառականացս տեսիլ յանդիմանեցի, զընդդէմն գործեալ իմաստնոյն, որ թէ հանձարեղքն

վերարկեսցեն զամօթս իւրեանց, օտարացեալս՝ ի կրօնից, հեռացեալս՝ ի կարգաց, ՚ի սրբութեն անսուրբ, ՚ի կուսութեն անմաքուր, յարդարութեն ամբարիշտ, ՚ի բարեպաշտութեան վնասապարտ, բերանով մերձ առ ստացողն և հեռի երիկամամբք, շրթամբքս պատուամատոյց, ըստ մարդարէին, այլոչ եթէ սրտիւս : Եւ եթէ պարտ է զքստմնելիսն ասել աստանօր, չար քան զտանջանմն յանդգնութիւ, իբր զուր իմն պաշտօնատարս այ, ՚ի միտս անկայունս երկեակ ձանապարհաւ մահու վարանեալ ջանամ և ոչ ինչ օգտիմ, պնդիմ և ոչ հասանեմ, փութամ և ոչ ժամանեմ, անձկամ և ոչ տեսանեմ, փափաքեմ և ոչ հանդիպիմ, կարօտիմ և ոչ պատահիմ, ունիմ զամենայն երկրի, և եմ պատգամաւոր աղօթանուէր ամ աշխարհի : Ի ԱՅԼ թող զբազումն զայսոսիկ, բարերար, և մի ունիցիս դիւրինք են քեզ զսոսին եղծանել, քան ինձ տաժանաւորս աջով նկարել . վասն այնորիկ գրեցի առանց իննայելոյ, զի դու առաստավիշն ջնջեսցես, օրհնեալ, որ վասն մեր մեղաւորացս երկայնամիտ անուանեցար, ըստ մաղթանաց բանի հեծութեն սրտի ԵՎ զբի երջանկի, յոյժ նեղեալ անձն և ձանձրացեալ ոգի բանին յիշատակաւ, որ զսոյն պատմէ . յամ կրից մահացուցանողաց վտանգեալ, անկեալ՝ ՚ի վիհ գարշութեն մեղաց անդնդականաց ապականութեց . քան զի չհաւատամ, թէ լսես իսկ ինձ, ըստ Յորբայ ձայնին : Ի բոդ ես ինձէն ինքնադպրով անձնադատ գերի՝ կամաւորապիշն մատն եղեալ բնութեանս, արգելվ փակեցի կնքեցի առ յինէն յամենայն մասանց զկենայն հնար, զի ՚ի փրկուի մեղօք կապելոյս կըրկին մեծացիս գովեալ :

Գ. Եւ քանզի ՚ի մարդարէին բարւոք խրատեալ փորձ գտցուք, մաղթել ընդ նմին հոգւով քո երգեալ՝ յուսով հաստատնով ՚ի քեզ ապաստանեալ. առեք ընդ ձեզ բանս, ասէ Ովսէէ, և գարձարուք առ տէր ած ձեր, և ասացէք ցնա, կարող ես թողուլ զմեղս . զի ընդունիցիք զբարիս, և վայելեսցեն ՚ի բարուեն անձինք ձեր : Ի հա ած խօսեցաւ, և ով է որ ոչ լուիցէ . նոյն ինքն վկայեաց, և ով է որ ոչ

Հաւատասցէ : Արդ այսոքիկ վճիռ պաշտելի , նուի բեալ պայման , սահման նոյնագոյ , կենաց աւետիս , կէտ տէրունի , դուռն բարութե , սփոփանաց հրաւեր , ծգրիտ պատկեր , անստգիւտ գանձ , անմոռաց յիշատակ : Այսու առ սոյն և ես հաւատ ընկալեալ , աստուստ վկայեմ սմին՝ ընդ մարգարէին , կարող ես յամենայնի թողուլզմեղանս բազմաբեղունս . և ևս զօրասցիս կրկին բարձրացեալ՝ առ ամենաթշուառ կործանեալ հոգիս : Քամենայնի իշխես , ամենայնի բաւես , ամ ուրեք հասանես , ամենից բռնութեց յաղթես , զամ կարծրութիւն փշրես . զամ ընդդիմահար վանես , զամ խստութի վատնես , զամ սրացեալ ընդդուսնես , զամ դառինս անուշես , զամ դըժուարամոքելիս քաղցրացուցանես , զամ զպարտս չնորհես , զամ յանցանս թողուս : Լարող ես , զօրաւոր , հզօր , հնարաւոր , ամենարուեատ , զամենեցուն զմեղա ընկրտմել և չքացաւցանել բառնալ՚ի միջյ , իբր զՃաճանչ փոքր կայծական սահմանեալ՚ի չափուից՝ անկեալ ընկլուզեալ կորուսեալ՚ի տիեզերաւ տարածն ծովու :

Դ . Արդ բանիւ մաղթանաց վերծանողացն այսմ մատենի , ողորմեա վմսն՚իսացի և չարչարանաց մահու որդւոյ քոյ , հայր գթութեան : Ոկիզն առաքողի որբերգութեան ձայնի այսմ արտօսրածին նուագի , որ զայս գեղ փրկութեան կենաց մեզ յարմարեցոյց , եղիցի բժշկեալ յանուն քո հզօր : Որ հետսելից խոստովանութե մեզ նկատեցոյց այսու պայմանաւ պատշաճականաւ , լիցի անարատ յիւրոցն պարտեաց : Որ զհպարտութեանն թես հարթել մեզ վարդապետեաց՚ի սոյն կանոնի կենաց պատգամի , եղիցի զերծեալ՚ի չար կապանաց մահու արկածից սկզբնականաց վերջնոց և միջնոց , լրբրոդութեղ բարեգործեալ ,՚ի նորոգութի լուսաւորութե . ընդ որում և մեք գրեսցուք երջանիկ գտեալ ընդ սմին :

Ընդգիմամարտ գիւաց այս նուագ ազօթից , և գիւասարսուու չերմնաւագնապ ախտաւորութեց Աստուծով փարատիչ :

Ե . Արդ այսքանեացս անբաւից հրաշից հանդերձիւ հայր ամենաստեղծ՝ անունդ ահաւոր , ձայն սար-

սափելի , կոչումն ընտանի , բայ համբուրելի , աղդումն սքանչելի , հրաման սոսկալի , էութի անքննելի , գորութի անձառելի , իսկութի անբառելի , զօրութի անզննելի , կամք ամենաբարի , տէրութի ան սահմանելի , մեծութի անչափելի , բարձրութի անբռ վանդակելի , որքանութի անկշռելի , առաւելութի անհասանելի , պատճառ որդոյ հայրութք , այլոչ նախադրութք . քեւ և 'ի ձեռն քոյդ անպարագիր զօրութենդ սաստեա տագնապող և դիւական տեն . դիս ջերմութե , որ սպրդեալ մուծաւ ընդ մեղաց , զի փախիցէ 'ի մարդոյս՝ զարհուրեալ 'ի սիրալի և յանբառելի արեան վտակի գառինդ երկնաւորի , որով սրսկեալ միանգամ 'ի մշտնջենաւորս համայն մաքրեցաք :

Զ. Եւ արդյայս պատկառելի խոնարհուէ արար չակերտս խորհրդոյ , ամաչեսցէ սատանայ 'ի գործն չարեաց իւրոցն հրեշտակաց . տանջեսցի և հալածեացի , հեռացեալ և արտաքս առաքեալ 'ի շինուածոյ խորանէ քումդէ քնակութեան յարտաքին խաւարն . Եւ ջնջեալ մաքրեա զարտասուս ողբոց , ի դիմաց մերոց , և զհառաչումն ձայնիս հեծութե , 'ի սրտից մերոց : Եւ յիշատակաւ հարման հեղուսիցն քըստ մնափուշ տաժանատեսիլ ողեպահանջից , որով պըն դեցաւ միածինդ քո յաշտարակ խալին , ցաւեացի չարին : Եւ 'ի կողահերձ սայրասուր սլաքէ ուժգին բախմանէ , որով զվելին մեծ ընկալաւ , 'ի սպառ սատակեսցի սկզբնարար մահուն : Եւ զի խոնարհեցոյց զգովեան գլուխ յաւանդել զոդին 'ի ծոց քո , բարձրեալ ապստամբութի անբարի բարուցն իւլիսարայ 'ի կոր կործանեսցի , ամիւ հերքեալ 'ի կորուստ : Եւ զի զօղեալ ծածկեցաւ անմահն իսկութիւն յորովայնի երկրի , այսու ամբարձեան հպարտութի կարծեալ գոռովզին 'ի յատակս մահու դժոխոց մթին ստուերին յառեալ դիտեսցէ . և յիշեսցէ զառաջին հարուածն անբժշկական , որով մահացաւ դիմամարտութի թիւնից վիշապին կենարան կրիւք ամենազօրին : Ա ասն զի 'ի փառս քո , հայր ողորմութեան , իբր 'ի գովեստ որդոյ քոյ հոգւովդ սրբով զայս խոստովանիմ . քանզին ոչ պիտակ ինչ

սոսկ զօրուեն ուսմի զմիւսմէն առ մի խորհրդականն խորութեան, այլ զանակիզն բանդ անձնաւոր ընդ անժամանակդ հօր փառաւորեմք : Եշտ քեզ միայնոյ որ Խըրորդութեղ, հաւասարապատիւ տէրութեղ, համարուն անբաժին ինքնութեղ՝ օրհնաբանութին, գոհութին, զօրեղութիւն և անձառ վայելքութի մեծութե, բարեվիճակ հարթութե, զուգակշիռ հաւասարութե յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՒՐԴԻ ԻՆՍԵՐՈՒՐԴԻ

ՎԵՐԱՄԱՏԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Ե՞ր արդ դու միայն սկիզբն բարեաց, գթութիւն անձառ, որդի բարձրեալ միոյդ նայ, որ զողնոյն զօրն թողութեան ցուցեր փրկարան, և ոչ կորատեան դատապարտարան, յեղանակեալ ինձ զաւուրն չար առ մեծ աւետիս ակնկալութե : Իմիշկ ախտացելցյս, հովիւ մոլորեալ ոչխարիս, տէր ապաւինեալ ծառայիս, գինի անապակ մեծ տրտմեցելցյս, սպեղանեաց դեղ վիրաւորեցելցյս, ազատութի մեղօք գրաւելցյս, օրհնութի բարեաց մերժելցյս, կնիք շնորհաց խոտելցյս, օծումն կոչման կապտելցյս, կանգնումն վերստին կործանեցելցյս, պատսպարան հզօր գլորեցելցյս, օժանդակ վեհ գայթակղեցելցյս, գուռն բարձրութե տարակուսելցյս, սանդուխոք երանութեն եղկելցյս, Ճանապարհ շաւզաց մոլորելցյս, թագաւոր ներող պարտելցյս, քաղցր յուսադրութիւն լքելցյս, ձեռնկալ կենաց հերքելցյս, մեծդ միայն և ամէնառատ, որ զլիութիւն բարեաց սահմանեալ հեղուս անշափ յաձախութիք քան զոր խնդրեմք և խմանամք, ըստ Պաւղոսի գոհաբանութեն : Քանզի իննուց յըսնից և թուոց երից և ըրեակ տասանց ՚ի վաղորդայնէ տունջեանն առ մուտս արեւուն, անդօւստ առ նմին յաւէտ կարկառմամք

իսկ և իսկ՝ ի սոյն անարգել սրտիւ, 'ի վեր է քան զազերսանաց անկնկարութիւն մարդկան, բարեգործել մինեանց շնորհատրութիւն . իսկ առ իմն թշուառուե և անարգութե զքոյդ եղեալ փառս, ամենակարող զօրութիւն աչեղ, բոլորից ած, օրհնեալ տէր ՎՇ, որովք սահմանեցի կշռութիւն չափոյ հաստողիւն ընդ հողոյս հաւասարութիւն կցորդեալ: Վանդի մնաս յայսոսիկ անբաւ և անհետազօտելի, ամենեին բարի անման բարկուե խաւարի, ուստի յոյժ նուազ են քում մեծուե աստեղացն թիւք, զորս գոյացուցեալ յոշէից յորջորջմամբ անուան կնքեցեր, և կմհ հիւթ երկրի՝ 'ի յօդս հեղեալ, զոր 'ի չքոյից հաստեալ տարածումն յատակի կառուցեր, քան ինձ նախադրեալ համարդ սակաւուե, որովք քեզնմանիլ վարդապետեցեր:

Բ. Այս ծածկեցաւ և ընկղմեցաւ 'ի քոյդ լոյս կամաց երկայնմտութեն հանուցը չարութիւն, իբր գոյզն մուայլ 'ի տապ արեւու, և որպէս աստուստ իսկ կիրք բնութեց զհասարակաց բարուց ցուցանէ: Վանդի ով ոք 'ի մարդկանէ մեղաւ, և ոչ զղացաւ, ով ոք զազրացաւ, և ոչ ամաշեաց. ով ոք գարշեցաւ, և ոչ պատկառեաց. ով ոք սխալեաց, և ոչ ապաշաւեաց. ով ոք կործանեցաւ, և ոչ հեծեծեաց. ով ոք գայթակղեցաւ, և ոչ ստրջացաւ. ով ոք պարտեցաւ, և ոչ ինքեամբ ըմբերանեցաւ. ով ոք պատրեցաւ, և ոչ յոդւոց ելաւ. ով ոք ճաշակեաց լեղի, և ոչ դառնացաւ. ով ոք անկաւ 'ի բարձրութենէ, և ոչ ընդոստեաւ. ով ոք կորոյս մեծութիւն, և ոչ աշխարեաց. ով ոք զրկեցաւ յերանուէ, և ոչ ելաց. ով ոք կապտեցաւ 'ի շնորհէ փառաց, և ոչ ողբաց. ով ոք գտաւ ինքեան վնասակար, և ոչ ըստգտաւ. ով ոք մերժեցաւ յերեսացն այ, և ոչ հառաջեաց. ով ոք լոււաւ զայ սպառնալիմն, և ոչ սոսկացաւ. ով ոք ընդ մի չարեացն՝ հազարս չաւաղեաց. ով ոք մերկացեալ յաւուրս ձմերայնոյ, և ոչ զոփացաւ. ով ոք անօրինեցաւ, և ոչ քարամբք զմիտմն կոծեաց. ով ոք ետես զստրուկն յիւրում մեծուե, և ոչ զկծեցաւ. ով ոք կատարեաց չարիս, և ոչ զինքն իսկ նզովեաց. ով ոք ախտացաւ, և ոչ զանձն դսրովեաց. ով ոք յամօթալեացն գործեաց, և ոչ զիւրն մարմին

Ճաղեաց. ով ոք՝ ի պատկառելիսն հպեցաւ, և ոչ զօրն իւր անիծեաց. ով ոք զգործեցեալսն յիշեաց, և ոչ տապացաւ. ով ոք զգաղտնիսն մտաբերեաց, և ոչ խորովեցաւ. ով ոք զծածուկննկատեաց, և ոչ մահ կորստեան խնդրեաց. ով ոք զաներեսոյթսն կեր պաւորեաց, և ոչ կրկին յերկիր կորացաւ. ով ոք ընդ մեղացն հեշտութե բոց անշէջ հնոցի ոչ խառնեաց. ով ոք զինասակարսն բնութեանն, և ոչ պապեցաւ. ով ոք զկամաւ ներգործեալսն, և ոչ սատակման ինքեան աղօթեաց. ով ոք զանձառելիսն, և ոչ խռովեցաւ. ով ոք զանկրելիսն էութեանն, և ոչ թախծեցաւ. ով ոք զմեծամեծսն, և ոչ մաշեցաւ. ով ոք զանբժութեն ապականարարսն, և ոչ տոչորեցաւ. ով ոք զտարագրութեն պատճառ յանցմունս, և ոչ տագնապեցաւ. ով ոք զերեսացն աղտեղի տեսիլ, և ոչ բարկուե վերնոյն զանձն պարտ վարկաւ. ով ոք զմի՝ ի կարեռացն մեղաց յաշս կերպացոյց, և ոչ զինութ մահու խոցեցաւ. ով ոք զինայտառականացն, և ոչ վայս վշատութե ընդ հեծութիս ձոյնին հիւսեաց. ով ոք յարքայական գահոյիցն տնանկացաւ, և ոչ կարկամեալ՝ ի վայր գլորեցաւ. ով ոք ընդ պսակին պերճութե հող՝ ի գլուխ եղեալ, և ոչ կրկին չարչարեալ յոգի մահացաւ. ով ոք ընդ պայծառութանին քրծազգած եղեալ, և ոչ տիրեցաւ. ով ոք զկեանս իւր կորոյս, և ոչ արեան արտասուս երկնեաց. ով ոք ընդ արկանելեաց լուսոյ խաւար զգեցաւ, և ոչ նուաղեցաւ. ով ոք՝ ի վերայ սգոյ սիրելոյ ոչ թառամեցաւ. Ահա այս կերպարանք ճշգրտագոյնք պարտաւորիս յանդիմանութե, տիսուք դէմ, քաղեալ ճանանչ, ցամաքեալ խոնաւութիւն, երիթացեալ շուրթն, անշքեալ տիպ, տրտմեցեալ ոգի, այլայլեալ ձայն, կրկնեալ պարանոց։ Աւ զի թէ ոք զիսկութիւնն իսկ նշանակեսցէ, ոչ անօրինէ. անամբարտաւանն միտ, անհըպարտ սիրտ, անխնդրող պարզեի թշուառ, անաղերսալի պասքեալ ինքնակշտամբելի դեգերեալ, իրաւամերժ սովեալ, արդարալլուկ քաղցեալ, պատշաճադատ հարուածեալ, ինքնավկայ մահապարտեալ, արժանապէս հանեալ, անձնանէծ եղելի։

Եւ զայս թարգմանեալ ցուցանէ արդարագործ փարիսեցին կշտամբեալ, և մեղապարտ մաքսաւորն բարեհամբաւեալ:

Գ. Եւ արդ եթէ զշարիսն՝ հնարաւորութիւն բանս արկուին գտողին զմեղ գայթակիցեալս, զիւրսն 'ի մեղ սերմանիս առ օրն համարեսցի, զիարդ ոչ զբարիսն տնկեալս 'ի մեղ հոգւոյ արութիւնս 'ի խնամակալութիւն կամաց կեցուցչիդ ոն և օն գրեսցես, տէր բարեգութ, հզօր և յաղթող, բաւիչ մեղուցելոց, կարող յամենայնի առ ամենայն փրկութիւն: Եթէ զանդունդս առ երկինս փոխես, և կամ զիսաւար մթութեան 'ի լրս հաստատես, եթէ զդառնութիւն լեղւոյ 'ի մանանայի քաղցրութիւն կազմես, և կամ զկոծ սաստկութեաց վշտաց 'ի պարս դասու բերկութեաց կարգես, դիւրինք և հնարաւորք են քեզ այսոքիկ . և ևս քան զսոսին բաւես առ նոսին տիրեալ համայնից ահաւորապէս . և քեզ փառքյաւիտենից յաւիտեանս . ամէն:

ԲԱՆ ԵԲԵՄՆԵԲՈՐԴԻ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղբան մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՃՈՑ

Ա. Եւ արդ ձշմարտեսցի բան քո, ողորմած բուժրից ած, ներող և օրհնեալ, 'ի բազմագթելին դարձաւորութիւն աւուրն պատկերի զղջման մեղաւորին . թէ և առ յետին իսկ շունչն իցէ ընտրութիւն, և կամ 'ի մէջ չարութեանն փոխադրութիւն: Ո՞անաւանդ զի դժնեայ կցորդս այս անձնիշխանական՝ միշտ մարտիկ, խաբող չողոքորթ, յարեալ 'ի ստութ, ըստ առակողին արածող հողմոց, գժուարունելի հաստողին փախչող, գերեալ որսողին մոլեկան մարմնոյս, ներհակ տնկակից, յոգնապատճառեան ամենավարան, զոր քո է գիտել զքանեացն

յաճախութիւն : | Ճառ զինի մեղանացն, ողորմագինս իմն ողբարկութիւն վհատականս տաժանակոծս բազմաւաղելիս, քո առաջի նր գթարկութիւն գրեալս արտասուօք, թառանչս թշուառութեց կարգելոց անբաւս չար վտանգից մեղատագնապ պատկառեցելոյն :

Բ. | Ճառ զի մի կրկնաբանութիւն 'ի շատինօսութիւն կը թեսցի, առաւելք քան զսոյն այսու ողբարի, քան զի ոչ երբէք համարձակի խնդրել իւր զարքայուի, այլ զտանջանացն թեթևուի . ոչ ընդ կենդանեացն 'ի լոս, քան թէ ընդ գերեզմանականացն զգայական չնչովն 'ի խաւար . ոչ ընդ ամբարձեալսն, այլ ընդ բեկեալսն և ընդ խորտակեալսն : | Հանգըստեան իւրում վաստակեալ, 'ի խրախութեն խնքեալ . կերպ 'ի ծաղր, և աչք 'ի յողանումն . երեսք զսփոփանս ձեւացուցանէ, և արտասուքն զդառնութիւն սրտին ճշմարտէ : | մականակը երկու յերկոսին ձեռին, մինն արեամք և միւսն կաթամք . երկու բուրանոցը կայծակնաւորք, մինն խնկով և միւսն ճենաշերիւ . սկաւառակը կրկին կրաւորականք համոց, մինն քաղցու և միւսն դառնութե . բաժակը զոյգ առ երկուս բերմունս, մինն արտօսք և միւսն ծծումք . տաշտք կրեցեալք 'ի ծայրս մատանց, մինն գինի և միւսն լեզի . դրունք տեսանելեաց ներհակաց, մինն 'ի լաց և միւսն 'ի վրիպումն . խանութեք հալոցականաց հակառակութեց, մինն արծարծէ և միւսն շիջուցանէ . հայեցուածք դիմաց երկուց, մինն դոյզն ողոքանօք և միւսն անխայելի բարկութեամք . համբարձումն երկակի բազկաց, ոմն 'ի հարուածս և ոմն 'ի մերժումն . դէմք կրկնակի կերպից, մինն տիսրեալ և միւսն ցասուցեալ . կշտամբանք ընդ միոյ երկու, մինն աստեացս և միւսն ապառնեացն . ապաւինուկը կարծողականք, մինն գոնէ և միւսն թերևս . 'ի մի բերան երկակի բարբառ, մինն եղկութիւն և միւսն խուզովութիւն . երկուս ազգմունս 'ի միում սրտի, մինն կեղակարծ յուսոյ և միւսն ճշգրիտ կորստեան . ամպ լըթագոյն ահագնատեսիլ կրկին տեղացմանց, մինն նետս և միւսն քարինս . որոտումն ահեղ երկոցունց բերմանց, մինն կարկուտ և միւսն հրացան . ցայդ

յաւագին երկուց վտանգից, մինն լալոյ և միւսն մահու . առաւօտ սգոյ երկուց բողոքմանց, մինն սաստից և միւսն սպառնալեաց . արեգակունք երկու ՚ի յերկուց ծայրից, մինն խաւարի և միւսն կիզման :

Գ. Լթէ հարուածոց աջ կառուցանի , ինքեան վարկանի . և թէ ձեռն պարզեածիր , ոչիւր ակն ունի : Ա պարծանս ուրուք կորանայ , յամբարձումն գլխոյ ընկճի , ՚ի չարեացն յիշատակ հեծէ , ՚ի ձառս մաքրոց պատկառէ , ՚ի պատմութիւնս հանդերձելոցն երերի : Լթէ օրչնի յումեքէ յայտնի , ՚ի ծածուկ զանձն անիծանէ . եթէ գովեստ յումեքէ լսէ , պարսաւանօք զինքն կշտամբէ . եթէ դարովեսցի սաստկապէս , ինքեամբ ինքեան վկայէ . եթէ ձաղեսցի ուժգին , սակաւ հատուցումն առաւել պարտուցն գրեսցէ . եթէ ըզձումն մահու ինքեան լսիցէ , այո ասէ , և դարձեալ կրկնէ . և եթէ որոգայթ մահու չայթեսցէ յերկնէ , հազիւ զդէմնն համբառնայցէ : Օ իւրոց իրաւանցն մատեան խփեալ , զպատախանութեն յոյս լքուցեալ , զհամարձակութեն ընթացս փակեալ : Լւ եթէ ոչ էր անփրկանաւոր կորուստ գերելցն , զիւրովին երթալ ոչ ինչ դանդաղէր : Լքդարեւ վայ մեղաւորին՝ որ տարակուսեալ կայցէ ՚ի վերայ երկուց չանապարհաց , ըստ հոգելից բանի իմաստնոյն :

Դ. Լւ արդ զինարդ ոչ ողորմեսցիս , բարեգութ , այսքանեացս ձայնարկութեանց կողկողագինս հեծեծանաց , որ անուամբս այսու մեծացար , թէ ողորմած եմ ես տէր : Հա առ չարութի գերւոյս բարութի քո , առ մահապարտիս դառնութի քաղցրութի քո , առ կորուսելոյս յայտնութիւն ձառագայթ քո , առ յանդգնելոյս մոլութիւն ողորմութիւն քո , առ խակութի վնասակարիս հեղութիւն քո , առ կործանելոյս այցելութիւն աջ քո , առ լինկզմելոյս վերբերութիւն ձեռն քո , առ բժշկութի անողջանալի խոցուածոյս մատն քո , առ պակուցելոյս պաշտպանութիւն ոգի քո , առ ապախտաւորիս իմ վստահութիւն երկայնմուռի քո , առ օծումն ամենադժիս զօրութի քո , առ մեղաւորիս քաւութիւն հրաման քո , առ փախուցելոյս ապաւինութիւն ոտք քո , առ

սրացելոյս պատսպարութիւն բազուկ քո, առ վրիպելոյս առաջնորդութիւն լոյսքո, առ տարակուսելոյս հնարաւորութիւն հանձար քո, առ անիծելոյս կրկին ստացումն օրհնութիւն քո, առ վշատելոյս քաջալերութիւն խրախոյս քո, առ վշտագնելոյս միսիթարութիւն բաժակ քո, առ նեղելոյս ընդարձակութիւն կամք քո, առ ատեցելոյս կոչումն սէր քո, առ հաստումն սասանեցելոյս բան քո, առ հոգւով վիրաւորելոյս կաթուած արեան քո, առ աներևոյթ միթերս ցաւոցս ակնարկութիւն քո, առ յուսահատելոյս անդրէն ընտրութիւն իշխանութիւն քո, առ պատուաստումն կտրեցելոյս կցորդութիւն քո, առ խաւարաւմահու ծածկելոյս նշոյլկենաց քոց, առ խոռվեցելոյս իմ հանդարտութիւն խազաղութիւն քո, առ վայրագութիւն օտարացելոյս ողջոյն քո, առ մոլորելոյս դարձաւորութիւն ձայն քո։ Օ ի դու տիրես ամենայնի գթութիւն, և յիք 'ի քեզ մասն ինչ խաւարի։ և ոչ է բարուի առանց քո, և քեզ վայելէ փառք յաւիտեանա։ ամէն։

ԲԱՆ ԵՐԵՄԱՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Աւրատին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի։

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ
ԽՈՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Ա. արդ քանզի բազմացուցի պայմանաւրանիս զաղեւտ տագնապի հեծութեան ձայնիս մեծ հառաջանացս անսփոփելի իմոյս վտանգի։ զի դու ողորմած սկզբնահայրդ խոստովանութեան անյայտ ծածկութից որդի այ կենդանւոյ տէր { յու քո, քաղցրութեամբ նայեսցիս քաւել։ Վարդարեւ կարող ես, շշմարտապէս բաւական ես, եթէ կամիս հնարաւոր ես։ Կամիս առաւելապէս, որպէս և կարես։ Հարստանաս մեծապէս ընդ տալն քան եթէ ընդ առնուլն, բազմանան քեզ գանձք 'ի ցրուելն

քան՝ ի ժողովելն , յաճախեն ստացուածք քո՝ ի սփռելն քան՝ ի ձշգելն , կուտին քեզ համբարք՝ ի տարածանելն քան՝ ի շտեմարանելն : Հաւատամ այսմ ամենայնի՝ դտանել քե ելք փրկութեան . Հաւատամ անարգս ընդ պատուականին , յուսամ ընդ Աքրահամու և ընդ Աննայի . զի մինն բանիդ քո հաւատաց և միւսն քահանայապետին բարբառոյ անսաց : Ա ասն որոյ և ոմն՝ ի խորին ծերութեանհամար որդւոց հայր հաստատեցաւ , զառանցեալն և զամուն արգանդ Ապոայի՝ անդաստան պաղածին արդեան օրհնութեան բազում ժողովրդոց մարդարէից սրց և թագաւորաց ընտրելոց հայել յուսացաւ : Խակ միւսն զանհանդերձելի երկիր որովայնին սենեկի եւթնեակ զաւակօք բարդաւաձեցոյց , որ է թիւ մի անբաւութեան զընաւն նշանակելոյ զէութիւն , ածութենն յարակայութեան սահման անհետազօտելի , և աւազանին նորածին որդւոց անհատ յորդութիւն : Այս թիւ պանծալի , որում ոչ է կէտ կցորդի և ոչ սպառուած վախճանի , այլ կոյս ոմն է ուրոյն ընտրութիւն նուիրեալ յաւէտ անձառվիճակաւ համայն յաւիտենիւ , դժուարաթարգմանելի մերոց իմաստից :

Բ . Վարդ համարեա յարդարուի անյուուսալի փրկութեանոց զամենավարան ձայն կողկողանաց սրտիս հեծութեան ; ընդ նախագրելոցն երջանկաց եղեալ և դասեալզայս դաւանուի փոքր հաւատոց իմյոյ խըն դրուածոց . զի կեցից և ես առ նոքօք բերկրեալ ընդ նոսին , բուռն հարեալ քան զիմոց գործոց ըզքոյդ չնորհաց : Ա անաւանդ զի կրկին բարձունքեն և փառաւորք և քան զչափ կշռութեան բանի գերագոյնք , իմումս խորվութեան հաշտարանք և հզօրապէս քաւարանք , և կարծեաց թերութեան մըտաց սլացեալք . ընդ արեան քո ահաւորի և ըստ մարմնոյ ծնողդ քո խնկելի . պարք առաքելոցն , դասք մարդարէիցն , գունդք մարտիրոսացն՝ ձիաւորեալքն հետեակ սպառազէն արիութեամք մերկամարտիկն մըցութեամք , գումարք միանձանց , բոյլք բանականաց ընտրելոց , ժողովք բարեկրօնից , հոյլք հոգեղինաց յերկրէ երկնաւորաց , զինուորութիւնք վեր-

նականաց ընդ մեզ կցորդելոց , աւանդք երախայրեաց , մատուցմունք զուարակաց , լուցմունք զամբարաց , բուրմունք ինսկոց իւղոց հանդերձանօք , յաղթանակք փրկական նշանաց , կառուցմունք խորանաց ածաքանակաց , ձեռք քահանայից չնորհիւ կատարելոց : Ու շարժումն անձին յիշատակ այ , առ փոփոխումն գարշապարի , առ կարկառումն աջոյ և ամբարձումն բազկի , առ բարիս գոհուի , և առ գթել աղաւանք , առ բանս ընտանիս , առ խօսս հասարակաց , առ ձայնս ընտառականս , առ գործոց յաջողուածս , առ առաքինութեն ջերմութիս , որ 'ի տունջեան և 'ի գիշերի՝ ընթացմունս օգտակարաց հոգեորաց՝ քեառաջնորդեալք . 'ի նիրհելև 'ի զարթնուլ , 'ի պատերազմի ազգաց , 'ի մարտս դիւաց , 'ի հակառակութիս հերձուածոզաց , առ փոքունս , առ մեծամեծս , առ ձգումն ըմպելեաց և ձաշակումն կերակրոց , և որ ինչ միանգամ'ի կիրս մեր կերպանան , եթէ հեշտականս եթէ տատամսելիս . վասն ոմանց աղօթս մնալ 'ի նոսին , և յաղագս ոմանց՝ զի զերծ արասցես պքանչելապէս հնարիւք անձառիւք . հաւատացեալ յամենեցունց , թէ բաւական ես յամենայնի , կաթնաբոյծ հատակաց , տիոց պատանեաց , մտաց վայրենեաց , ստամբակաց գոռոզաց . մինչ զի առ թատերս տեսարանաց , և առ կոյտս խառնիշաղանձ բազմութենց , և կամ առ կաքաւս կայթից անախորժականաց կամաց հզօրիդ՝ ոչ ես մոռացեալ :

Գ. Եմդ դու ստացար զամենեսեան , և քո են ամենեքեան , և ողորմեսցիս ամենեցուն՝ միայն բարեգութ . զի թէ և մեղիցեն , քո են . վասն զի 'ի քում համարի են . քանզի գիտեն զգօրուի քո , ըստ առակողին մաղթանաց : Որում և ես կցորդիր թշուառս բանիւ վկայեալ սորին յանցաւորապէս . յանդգնիմասել , թէ որ կարդայ զքեզ գովեստիւ , ծանուցեալ զքեզ թէ իցես , թէ և եւթեամբք իցել վարակեալ կրկնապատիկ պատժաւորութեամբ , առ այս օրինակ կիրթ ձեռնարկուեն , զիարդ ոչքո իցէ : Հորս է տեսանել 'ի մէջ արջնատես ագռաւուց՝ սպիտականիշ երամս աղաւանեաց , 'ի մէջ խրոխտականաց ձիոց անմաքրից՝ որոջ հանդարտաբարս , 'ի

թիւ շանց գաղանականաց գառինս նուիրելիս , հեզութի՞ի խստութեն , կատարելութի՞ի թերութեն , խոնարհութի՞ յամպարհաւաճութեն , ձշմարտութի՞ի ստութեան , միամտութի՞ի մանկութեն , անքծութի՞ յայլամտութեն , բարօրութի՞ի չարութեն , պարկեշտութի՞ի կտութեն , ողորմութի՞ յանդթութեն , ապաշաւանք յանյուտասութեն , քաղցրութի՞ի բարկութեն , հաշտութի՞ի թշնամութեն , անոխութի՞ի խածանողութեն , քաջալերութի՞ի լկութեան , օրհնութի՞ի նետաձգութեան : Քոր ոչ բաւականացայ երբեք ՚ի դատել ձգքրտապէս , թէ ովլ յերկրածնաց աստի կանխեսցէ ժառանգել զքեզ , որ միայն անաշառաբար կշտամբես իրաւամբք զարդարութի՞ առամսպարիշտ մաքուրն և առ պոռնիկ զղջացեալն . առ ամենեսին բարեգործ՝ միայն թագաւոր օրհնեալ՝ ի բարձունս և յամենայն յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴԻ ԵՐԿՐՈՐԴԻ

ՎԵՐԱՄՈՒՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղլթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏՏՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Արդ ես յետնեալս ՚ի նախադրութեանց արժանաւորաց գրեալինձէն ընդ պարտաւորմն պատժոց , հայցեմ զողորմութի՞ ընդ ամենեցուն մաղթանաց . ընդ նկունս և անհամարձակս , ընդ տկարմն և փոքրկունս , ընդ ընկեցիկսն և արհամարհեալս , ընդ տարագրեալն և առ քեզ դարձեալս , ընդ երկուացեալն և ձշմարտեալս , ընդ կործանեալն և յարուցեալս , ընդ ընկճեալն և հաստատեալն , ընդ գլորեալն և կանգնեցեալս , ընդ մերժեալն և ընկալեալս , ընդ ատեցեալն և զգաստացեալս , ընդ անառակեալն և զըսպեալս , ընդ հեռացեալն և մերժեցեալս , ընդ հերքեալն և սիրեցեալս , ընդ պատկառեալն և զուար-

թացեալս ,ընդ ամաչեցեալսն և ինդամտեալս : Լալ
ես պատմեմ աստանօր դարձեալ՝ ոչ զմեղսն Երուսա-
ղէմի , ըստ մարգարէին հրամանառութեանն որ առ-
ժողովուրդն նախնի , և կամ տանն Յակոբու զան-
օրէնութիս նորա , այլ իմոյս ժամանեցից յայտնու-
թե . քանզի աւաղ ընդ աղէտս մահու յարելով ըստ
մարգարէին , յանդիմանեցից զիս ինքն ինձէն իմովս
ձայնիւ ըստ սաղմոսողին . որպէս զի յանձնառական
յայսմ համայնապատում խոստովանութենէ ոչ կա-
րօտացեալ կրկնակին , միանգամայն 'ի սպառ սրբե-
ցայց օրհնեալ հրամանաւ էիդ :

Բ . Լալ արդ կրկնելով ծունդ բարերարիդ քաղց-
րութեան , տարածեալ զանձն իմ առաջի , զ'ի մահ
ուլորմանն ցուցից կերպարան . որ 'ի հող խոնարհեալ
մածայ ընդ երկրի , և ընդ անցաւորս այս կենցաղ
կորստեան՝ անասնական գետնաքարշուե տողնոյ սա-
հեցմամբ՝ կամօք բևեռեցայ : Լալ 'ի քեզ տէր յե-
ցեալ՝ իբր 'ի հաստարան կենաց գաւաղան 'ի յար-
մատոյն Դաւթի ընծիւղեալ մարմնով անձառ շաղ-
կապմամբ՝ յանեղ անդութիւն , կանգնեցայց անդրէն
կիսայար՝ պատկառեալ 'ի քոցդ երախտեաց 'ի վայր
կորացեալ դիմօք , աչք 'ի բարձունս յառեալ ողոր-
մագին տեսառութք 'ի քեզ մերձդ 'ի հեծութի , ընա-
ւին ողորմութի , բոլորովին քաղցրութի , զլիճ լու-
սոյս արտաստուք լցեալ՝ պաղատանս յուսոյ առաջի
մեծիդ վերընճայեցից : Ուր ամենառատ աննուազ
երկայնմտութք՝ քո դառնացուցիս , միայն դու 'ի
յամենայնի սահման փրկուե , ած բոլորից , անձառ
մեծութին , անքովանդակելի ընուին , անքննելի իսկու-
թի , հզօր գօրութի , կարող բարերարութի , անպա-
կաս լրութի , անձառ ժառանգութիւն , վայելսական
վիճակ , առատ պատրաստութի , անստուեր իմաս-
տութի , տենչալի տուրք , անձկալի ձիր , բաղձալի
բերկրութի , անստիսուր հանգիստ , անտարակոյս գիւտ ,
անկապուտ կեանք , անձախելի ստացուած , անփո-
խանորդելի բարձութի , ամենարուեստ բժիշկ , ան-
սասանելի հաստատութիւն , դարձուցիչ մոլորելոց ,
դաիչ կորուսելոց , յոյս ապաւինելոց , լոյս իսաւարե-
լոց , քաւիչ մեղուցելոց , ծածկարանդ փախուցելոց ,

անդորրիչ խոսովեցելոց , փրկութիղ մահացելոց , արձակիչդ կապելոց , ազատիչդ մատնելոց , պատսպարանդ սահեցելոց , վշտակիցդ գայթագղելոց , երկայնմատութի տարակուսելոց , լուսոյ տեսակ , ցնծութե ցոյցը , օրհնութե անձրև , հոգի երեսաց , զօրութիւն դիմաց , հովանի գլխոյ , շարժարան շրթանց , ազդումն բանի , կառավար անձին , բարձումն բազկի , ձգումն ձեռին , երասանակալդ սրտի , ընտանի անուն , մերձաւոր ձայն , կցորդութի հարազատ , խնամածութի հայրենի , խոստովանեալ անուն , պաշտեալ պատկեր , անպարագիր տիպ , երկրպագեալ տէրութի , բարեբանեալ յիշատակ , խնդուե մուտք , անվրէպ շաւիղ , փառաց գուռն , ձմնարտութե ձանապարհ , երկնամեմ սանդուղք : Եւ այլ բազմութի բանից գովեստից անհամար կարգաց և աանց անբաւից , զոր ոչ բերէ բերան երկրածին , և ոչ տանի գործի մարմնեղէն , և ոչ կցուեն իղձք հոգեղէնք :

Գ. Այլ քեզ հայր ամակն տեսողի , ածդ ամենայնի . նայեա ՚ի պաղատանս հառաջման ձայնի քոյոց ծառայից , և եթէ յաղախնաց ոք աղաշեսցէ : Եւ ընկալ զցօղ ողբերգութե լալոյ արտասուաց աչացս ցանկասիրի՝ յանարատ ոսս մարդեղուե քոյ , ՚ի՞ն , և օրինակաւ խորհրդոյ հերաց կնո՞ն յանցաւորի՝ զառ քեզ դարձն և զդաւանութի , և համբուրիւ շրթանցս առ հաշակ փրկութե կենացդ հաղորդուե համաշնչապէս զանքակ միութի . և զնայն գթութի նորին ողորմութեամին ընկալեալ՝ ՚ի քէն , բարերար , գրաւականեսցես զմեծդ պարզե ընդ փոքրու հաւատոցս . և ՚ի ձեռն գթութեան սիրոյ քոյ առ քո անձկալի անունդ խոստովանեալ ծառայիս , դարձցին ձմերունք հողմոյն խատութի , ՚ի յօդ հանդարտութի , և մրրկին սաստկութի՝ ՚ի սիք ախորժութի , և կարծիք երկիւղին ՚ի մեծ վստահութիւն , և պատուհաս պատժոցն յերանութեան պատահումն , և վտանգք թախծանացն ՚ի հոգեւոր խրախճանութի , և ալէկո ծութի ծփանացն ՚ի խոր խաղաղութիւն , և ղեկացն թեարկմունք յանքոյթ նաւահանգիստն , և բերք բեռանցս մեղաց փոխարկեսցի ՚ի թոշակ շնորհաց : Եւ յայսքանեացս ամենից բիւրուց բարութեցս ՚ի

քէն եղելոց՝ մեծասցի անուն հզօրիդ խնկեալ և խոռ
տովաննեալ, ամաչեսցէ բանսարկուն շարեաց՝ հեր-
քեալ և հալածեցեալ, ունախնասցին մուրհակը մե-
ղացու, խզեսցին հաղթքն, որոշեսցին որոգայթքն,
կապտեսցին կապանքն, վանեսցի վիշն, վերասցին
վնասքն, պարսեսցին պատրանքն, ջրեսցին մեղքն,
պատառեսցին պարտիքն, խորտակեսցի լուծն, քակ-
տեսցին քեղիքն։ Եւ ընդ մուայլ մթութեան շա-
րեացն յանցանաց և դիւացն բանակաց պաշարողաց՝
արե փառաց քոց ժամանեսցէ կեցուցանել փրկել
և լուսաւորել, յաջմէ և յահեկէ, 'ի դիմաց և 'ի
թիկանց . և եղիցի նշոյլ առաւօտու հոգւոյ գար-
նայնոյ ընդ ակնկալութե սպասողացն քումդ երե-
ման։ Օ ի դու ես բարերար առ ամենեսին, և հը-
նարաւոր են քեզ ամենայնք . և ամենեցուն զկեալն
կամիս և զգիրկութին բազմաս։

Դ. Ով ամենապարգև ձեռն ընի ՚՛՛սի, և առ իս
դարձիս կարկառմամբ շնորհի աջոյդ քոյ ՚ոքյ ընա-
կեալ միացեալ, և ոչ հեռացեալ յանձկութե սրտէ
սիրոյ սենեկիս . և անեղծական քո նկարագիր՝ նըշ-
խար պանձալի լուսոյ քրիստոնէական փրկաւէտ կոչ-
մանո՝ ընդ իս պահեսցի, միջնորդեալ ընդ քեզ 'ի
մատեան յաւիտեան կտակաւդ կենաց հոգւոյդ ա-
ւետեաց երկնից յօրինողիդ։ Եւ քեզ միայնոյ պատ-
ճառիդ, և միոյդ 'ի միոյ պատճառէ, և ունողիդ ըզ-
պատճառ միոյ, երրեակ անձնաւորութեանդ և միոյ
ածութեանդ վայելեն փառք յերկնաւորացն վեհից,
'ի սրբոցն դասուց, յաւիտեանս յաւիտենից։ ամէն։

ԲԱՆ ԵՐԵՄԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐԲՈՐԴ

Վերատին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Այդ զյարմարութիւն պաշտաման բանիս
'ի խայրեաց հոգւոյս քեզ նուիրելոյ, օրհնեալ բարե-

գութ, կցորդելով ընդ իննկազգեստիցն զուգամասնապէս խառնեցես՝ ի յանուշութիւն կազմութեան իւղոյն Ա՝ արիամու կնոջ բարեպաշտի : Հոր հաւասարեալ նոյնութք ընդ երջանիկ պոռնկացն՝ ի քէն ընկալելոցն յաւետահրաշ յարգանօք, պարարեսցիս մեծապէս ի մովս բանիւ նուաստիւ, ընկալեալ յանհաս և՝ ի բարեբանեալդ գլուխ բարձրելցոյդ, անկըտամբելի՝ ի բամբասանաց սաղմոսին, մի օծցէ զտերեուսուոց գագաթան եւղ մեղաւորին : ԱՅԼ արասցես զօրանալ կրկին յաճախութեամբ բուրժան խոստովանութեան այսր մատենի՝ ի բազումն ազգեալ համասփիու ամենատարած և աշխարհալիր տանն տեսակաւ, ըստ օրինակի համեմատութենոցայն յիշատակի : Անզի դունոյն տէր զգաստացուցիչ նախնի չարախորհից կանանց մեղաւորաց, որոց առակեալ զմարդարեին կերպարան՝ քումդ ձմարտատիպ պատկերի յեղանակեցեր, անտուստ առ սոսին անձառներգործուք՝ ի յիս վերաբերեալ զծայրագոյն շնորհին կատարումն : Ինդ անամնական գարւոյն կերպարոյ զբազմահամբար պտուղ ցորենոյդ կենացդ հացի, ընդ ապականացու արծաթոյն՝ զարդունականդ պատկեր, ընդ յիմարարար թմբքուե գինուոյն՝ զբաժական արարչիդ, ընդ իւղոյն առելցոյ՝ ի յայրատ կնոջէն հնոյ ժողովրդեանն՝ զօծումն շնորհին առ իս գարձելց, ընդ զերծման գլխաշուք կտաւոյն՝ զանապականութեան վերարկուն, ապարանջանին պշնութք՝ զթոփիս բարեմանութեան, օրինիւն և աւետարանաւն՝ հանդերձ գործնական առաքինութքն, ընդ ունկանն գնդի վայելքականն զարդու զանստուեր յիշատակ տէրունականդ ձայնի, ընդ քայլու պերձութեան լանջացն՝ զլուքնահաւաք աւանդս ուղղութեն քոյինակրօն լծոյդ քաղցրութեն :

Բ. Ի՞նյայց զի՞ է յայսոսիկ ինձ պարծել, և ոչ վերը տին՝ ի սոյն պատկառել : ԱՅԼ յայլ օրինակ փոխեալ զմատեան մաղթանաց այսր ողբերգութեն, որ ինչ ինձ է յարմարաւոր, ամենայնիւ հատուցից ըզպատիժ պարտուցս իմոց մեղանաց, ի մարդարեիցն տառից բերեալ համառօտս՝ ի սոյն յարկ մուծից սաստիկ դաստիսազ . ընդ ողբոց նոցին լծակցեալ,

քան թէ ընդ բերկրումն նոցա պարել. յորս հառաշանս, ձայնս հեծութե, բողոքս բարկութե, նախատինս խորտակման, լալումն կարեոր: Ի յլ մեծիդ այ գթութի ամենաժաման՝ կանուխ ազդեցաւ յիմ յուսատրութի, առ որս՝ զդմունս, խոստովանութիս, աւետիս, պարգևս, լուսոյ երևմունս, խրախոյսս ածայինս, փառաց ժառանչութիս, հրաշից յայտնութիս, սքանչելեաց տեսուխս. յորոց ոմանք յոյս ընձեռեն, և ոմանք վհատութիս բազումն մատուցանեն. յորս ես կամաւ կործանեալ՝ կորստեանն վիճակեցայ: Օ ի եթէ զգեստ այ զվարագուրին պատրուակ ասաց Երեկիել, յորում արար ժողովուրդն կուտս կարկատունս, որով պոռնկել ասէ՝ ի նոսա, իսկ որքան պատիժ անմաքրութենս եղեցի զած զգեցողիս ներբոյ և արտաքոյ: Օ արմանամ, թէ զիարդ ոչ կիզում: Հիանամ, թէ իբր ոչ այրիմ. ափիմ, թէ որպէս ցափշտակիմ՝ տանջեալ, լքեալ, չարչարեալ, ջաղխեալ, մանրեալ, խորտակեալ, կըտրեալ, բաժանեալ՝ ի յօրինակէ ժանեաց կորուցն, ըստ գրոյն: Ի յլ այս միայն է պահեցեալ ինձ նշոյլ յիշատակի փրկութե յուսոյ, զի քնեան աւետարանն կեանս է ամեննեին, ՚ի կերպարանաց պատկերի բանին ծանուցեալ. որով առ մեղանմն դարձն, առ պարտիմն չնորհն, առ եղծումն նորոգութիւնն, առ անօրէնութիւնն քաւութիւնն, առ վէրն բժշկութիւնն, առ վտանգն անդորրութիւնն, առ պատերազմն հանդարտանալն, առ հուրն անձրեն, առ պատուհանն պարգևն, առ ակն կալութ սատակմանն՝ ձիրն, առ գործարան մահուն կենացն ազատութի:

Գ. Եւ զի՞նչ է ինձ զայսքանեաց յիշմանց՝ ի թիւ արկանել, և ոչ զանձառելիսն աստանօր դասել: Յիշատակաւ հօրն բարձրելց՝ յորդին կցորդութի, յանուն միածնին՝ առ հայրն ընտանութիւն, սոցին ակնարկութե ընդ հոգւոյն հաղորդութիւն. խաչին փրկանք, բանին սփոփութիւն, բարւոք վարձ կամացս առ կշռութ գիտողին, աւագանն կենդանարար՝ հաշտութեանն միջնորդութիւն, և այլք ամենայնք անթիւք բարիք՝ ի բարերարէն բարգեցեալք, ազատք՝ ի

Հարկէ, արձակը 'ի թցյ, իշխանականք և ոչ իշխեցեալք : Այսոքիկ են, որ ինձ 'ի մէջ դառնութեամահու՝ կեանս անտարակոյս աւետարանեն . քանզի եթէ ոչ զայսոսիկ ունի, կանխաւ արդեւք կորուսեալ էի իսկ և իսկ ըստ բանի երգողին : Աչ փոքր կութք որդւոյ զհայր փառաւորեմ, ոչ նուաստուք հոգւոյ զրոդի նախագասեմ . համափառ ունիմ զերեսեան՝ և նոյն արարութք : Վանզի և 'ի դէմս հոգւոյն սեյ այս են աղաւանք, նախրնծայ սկզբան պատարագին՝ յորում գառնոդ երկնաւոր զենանի, զայս աղօթեցի :

Ալբեք, որ նախ քան զպատարագն մատուցանի :

Դ . Ամենակալ բարերար մարդասէր ած բոլորից, յօրինող երեսութից և աներեսութից, փըրկող և հաստատող, խնամող և խաղաղարար, հօր հզօր հոգի, հայցեմք բազկատարած մալթանաց գոյն մամք հեծութեն յանդիման եղեալ զբեզ ահաւորիդ : Ատշիմք մեծաւ դողութք սաստիկ երկիւղիւ մատուցանել նախ զբանականս զայս պատարագ քում անզնին զօրութենդ, իբր աթոռակցի փառակցի և արարչակցի հայրենի անկապտւ պատուոյդ, և քննողի ծածկութեն խորոց խորհրդոց ամենակատար կամաց հօրդ : Ամենառուելի՝ զբեզ առաքչի, փրկչի և կեն դանատուի՝ և արարչի ամենայնի : Ի ձեռն քո ծանուցաւ մեզ երրեակ անձնաւորութիւն միամնական ածութենդ, յօրոց մի և դու ձանաշխա անհաս : Վե 'ի ձեռն քո առաջինքն նահապետական տոհմին շառաւիդք՝ տեսանողք անուանակոչեալք, զանցեալսն և զգալոցսն, զեղեալսն և զոյ գոյացեալսն անսուռերաբար բարբառով բանի վերապատմեցին : Ոգի այ բարողեալ զբեզ Առվակսի, որ 'ի գնաանքո 'ի վերայ ջրոցն, անպարագիր զօրութիւն, ահեղ շրջարկութք տածողականաւ թեապարփակ պաշտպանողորէն գթասիրեալ 'ի ծնունդս նորոգս՝ զաւագանին խորհուրդ ծանուցեր : Եսոր կերպարան օրինակութեան՝ նախ քան զկառուցանել զլոյցդու մածուած վերջնում վարագուրփու՝ յօրինեցեր, կա-

ըող տիրապէս, զբովանդակ բնութիս ամենից բնաւից բոլորից գոյից ամենայն էց յանէից : Ի՞և ստեղծանին՝ ի նորոգութիւն յարութե ամենայն եղեալքս առ ՚ի քէն յայնմ ժամանակի, որ է օր վերջին այսմ կենցաղի, և օր առաջին երկրին կենդանեաց : Ի՞եղ հնազանդեցաւ միութեամբ կամացն որպէս հօրն իշրում ազգակիցն քո, էակիցն հօր անդրանիկն որ դի մերովս կերպիւ . զքեղ աւետարանեաց ձշմարիտ ած հաւասար և համագոյ հօր իւր հզօրի, և զառ ՚ի քեղ հայհոյութիւնն անքաւելի քարոզեաց, և իբր զածամարտիցն զքո հեստելոցն չարաբանական բերանս կարկեաց, և զիւրն չնորհեաց արդարն և անարատն գտիչն ամի, որ վասն մեղաց մերոց մատնեցաւ, և յարեաւ վասն զմեղ արդարացուցանելոյ : Երմա փառք ՚ի ձեռն քո, և քեղ բարեբանութիւնդ հնդ հօր ամենակալի, յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

Դարձեալ կոկնեսցի ՚ի նոյն կարգ բանի, մինչև վատահութիւն լուսոյ հրաշապէս յայտնեսցի աղքեալ, աւետարանել վերափին վկրկն խաղաղութիւն :

Ե . Աղաքեմք և աղերսեմք արտասուալից հառաջմամբ յամենայն անձնէ զփառաւորեալ արարչութիւղ անեղծ և անստեղծ անժամանակ հոգւոյդ գթածի որ բարեխօսդ ես վասն մեր յանմունչ հեծութիս առ ողորմածդ հայր . որ զսուրբմն պահէս, և զմեղուցեալսն մաքրես և տաճարս կազմես կենդանի և կեցուցիչ կամաց բարձրեալդ հօր : Արդազատեա զմեղ յամ անմաքուր գործոց, որ ոչ է հաճոյ քումդ բնակութե . և մի շիֆրին առ ՚ի մէնջ լուսոյդ չնորհաց փայլմունք ՚ի տեսականացս աշաց իմաստից . վասն զի զքեղ ուսաք միանալ ՚ի մեզ ՚ի ձեռն աղօթից, և ընտիր վարուց խնկելոց : Եւ քանզի մինդ յլարրորդութիւն պատարագի, և միւսդ ընդունի՝ հաճեալ ընդ մեզ հաշտարար արեամբ անդրանկի իւրոյ, իսկ դու ընկալցիս զմեր պաղատանս, և յարդարեսցես զմեղ օթեւանս պատուականս ամենայն պատրաստութիւն ՚ի վայելումն ծաշակման երկնաւոր գառինդ, առանց պատապարտու-

թե ընդունել զայս անմահացուցիչ մանանայս կենաց նորոյ փրկութեն : Եւ հալեսցի 'ի հրոյս յայսմանէ գայթագղութիս մեր , որպէս մարդարէին կենդանախարոյկ կայծակամքն 'ի ձեռն ունելեացն մատուց ման . զի յամենայնի քոյդ քարոզեսցի գթութիւն , որպէս որդուվդ այ հօր քաղցրութիւն . որ զանառակ որդին մերձեցոյց 'ի հայրենի ժառանգութիւնն , և զպունիկն յառաջեցոյց յերկնային արքայութիւնն արդարոցն երանութեան : Այս այս և ես մի եմ 'ի նոցանէ . և զիս ընկալ ընդ նոսին իբր մարդասիրութե կարօտեալ մեծի , չնորհօք քո ապրեալ զարեամբ Վահ ստացեալս : Օ 'ի յայսմ ամենայնի՝ յամենայնի ծանիցի քո ածութիւդ ընդ հօր փառաւորեալ համապատուաբար 'ի մի կամն և 'ի մի իշխանութիւն գովուեն . զի քո է գթութիւն և կարողութիւն և մարդասիրութիւն , զօրուի և փառքյաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՈՐԴ

Վերասին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողին
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՏԻՑ ԽՈՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Այդ առ այսոքիկ թշուառացեալ շնչոյս իմոյ իզձք , և առ քեզ դաւանութիք յարմարականք , որ բովանդակես բանիւ զամենայն՝ ած , զոր 'ի նախնին ձառեալ և յերկրորդումն ցուցից : Խակ յանդիմանուին գրաբանականս 'ի կոյտս բազմութեն ազգաց , և թարգմանուիս ժողովրդոց , զայս արդահատութիւն մաղթողականս նուիրեցի , զոր ներքնաշարեալքդ սահմանագրեն գոհաբանութիք :

Ի հանդիսարանս խօսից ատենի բանս մաղթանաց , որով հոգին այ հաշտեալ հասանէ յօգնականութիք :

Բ. Աղաւեմ զանփոփոխելի տէրութիւն ամենազօր հոգւոյդ հզօրի , առաքեա զցող քաղցրութեան

քոյ, և բարեգործեա 'ի յանձին և յիշխանական ազգման զգայուե զամենալից չնորհս բազմապարզե քո ողորմութե : Եշ հերկեա զբանական անդաստան մարմնեղէն կարծրացեալ սրտիս՝ յընդունակութի արդասեաց հոգեւոր սերմանդ : ՎՌում ամենիմաստ էութեղ խոստովանիմք զամենայն պարզես 'ի մեզ ծաղկեալ և ածեցեալ . որ ձեռնազգես առաքեալս, լցուցանես մարգարէս, ուսուցանես վարդապետս, բարբառեցուցանես համերս, և բանասզակեալ ականջս խից . որպէս ազգակիցն քո էակիցն հօր անդրանիկն որդի քոյին գործակցութեամբ ներգործելով զայս ամենայն, բարողեաց զքեզ ած հաւասարակից իսկութեղ հօր : Ընորհեա և ինձ մեղաւորիս խօսել համարձակութեամբ զկենդանարար խորհուրդ աւետեաց աւետարանիդ, հետեւ արագաթուիչ ընթացիւք մտաց ընդ անհուն ասպարէզս քոյինաշունչ կտակարանաց : Եշ 'ի դրուս հանդիսի մեկնութե բանի՝ նախաժամանեսցէ առ իս գթութի քո, խօսելով յիս զարժանն և զպիտանիմն և զհաճոյն քո 'ի ժամանակի, 'ի փառս և 'ի գովկեստ ածութեղ քո, և 'ի լրութի շինութե կաթողիկէ եկեղեցոյ : Եշ կարկառեա 'ի վերայ իր զամենամերձ աջ քո, և զօրացո զիս չնորհօք գթութեղ քո . փարատեա 'ի մտաց իմոց զմէդ մթութե մոռացութե, ապաքինեալ ընդ նմին զիսաւար մեղաց, ամբառնալ ուշիւ իմաստից՝ 'ի կենցաղոյս երկրէ 'ի բարձունս : Ուսաւորեա 'ի յիս վերատին զծագումն անստուեր հրաշից գիտութե ածուե քոյ, հզօր, արժանի լինել առնել և ուսուցանել յօրինակ բարեաց ածանէր լսողաց : Եշ քեզ ամենայն փառք յամենայնի ընդ հօր ամենակալի և ընդ որդոյդ միաձնի և բարերարի, այժմ և յանվախճան յակիտեամս . ամի՞ն :

Իսկ զհաւատոյ սահման բանի ընտրութե չնորհի կենաց կանոնի առ համագոյնք Եշրորդութեն՝ զայս վարդապետեցի, զոր շաւիդ կարգիդ վերանկարէ :

Երրորդութիւնը՝ անյայլականն նորոդ ստեղծաբանութեան ազգեալ յայ, յոր ինչ ՚ի Նիկիայն սահմանեցաւ հաւատ :

Գ. Այստովանիմք և դաւանեմք, պաշտեմք և Երկրպագեմք զգուգափառ միութիւն ամենամեր Երբորդութեանն, ածութիւն անձառ, միշտ բարի, նոյնագոյ, հաւասարապատիւ, անհաս իմաստից թեւոց սլացման, ՚ի վեր քան զօրինակ և անդր քան զնմանութիւն, գերազանց գոլով սահմանի անպարագիր բացարձակութեամբ, յառաջքան զհիմն յաւիտեանց անտարրափակ էութեանց ստեղծականացն կարգաց, օրհնաբանութիւն անթարգմանելեաւ ամենահարուստ մեծութեամբյաւէտ պսակեալ հաստիք ժամանակաց և որ ՚ի ժամանակի են կերպաւորեալը, ինքն պատճառ հանդերձիւ և յարմարապիս յօրինիչ տեսականաց և աներեւութիւն : Ոչ անուամբ չափեալ և ոչ յորջորջմամբ նշանակեալ, ոչ որակութիւն նմանեալ և ոչ քաննակութիւն կշռեցեալ, ոչ օրինակաւ ձեւացեալ և ոչ որպիսութեամբ ծանուցեալ, ոչ ՚ի թերութիւն տարածեալ և ոչ ՚ի լրմանէ ամփոփեալ, ոչ ուրեք երբեքի գրաւեալ և ոչ ՚ի տեղւոջվայրի երևեալ :

Դ. Հայր գթութեանց՝ ունող ամենայնի, և ածհանուրց որ յերկնի և որ յերկրի, բաց ՚ի բանեն միայնոյ՝ որով զամենայն ինչ ունի. ստեղծիւ չնչոց ամենից, բաց ՚ի հոգւոյն իսկակցէ որով զհամայնն կազմեաց :

Ե. Ո՛ինն յերջանկափառ համազօր ահաւորութիւն երիցն անձնաւորութեանց խոնարհեալ ՚ի վերուստ անտուստ ՚ի ստորինս, որ էրն իսկ ՚ի ընէ անբաժ ՚ի ներքնոց՝ անկապուտ մնալով փառացն աթուոյ, և անկարուտ դիմացն ծնողին սիրոյ, մտեալ ՚ի սենեակ կուսին արգանդի պարզաբար, և ելեալ անտի յօդաւորաբար մարմին էապէս անորոշելի, անթերի մարդկութեամբն և անպակաս ածութիւն : Ո՛ի որդի հօրն միայնոյ, և միածին անդրանիկ ածամայր տիրածին կուսին, արարին յեղականումն մարդելով ձշմարիտ սկզբնածին. ահա ոչ զինի եղելոց եր-

կրաստեղծից նմանութեն, այլ նոր և չքնաղ, թաւ գաւորաց վեհափառ, որ ոչ ցուցաւ 'ի դարս, և ոչ գոյացաւ 'ի ժամանակս, անդրանիկ ըստ սաղմոսողին, քան զամենայն թագաւորս երկրի. անապական խառնութեամբ կերպացեալ զմերս 'ի մարմնի, ըստ օրինի հոգւոյ ընդ մարմնոյ, և ոսկւոյ ընդ հրոյ, և կամ յայտնապէս իսկ ասել՝ լուսոյ ընդ օգոյ, ոչ փոփոխեալ և ոչ անջատեալ։ 'Իսին ինքն եկեալ կամաւորութեն, 'ի խան մահու, իբր զգառն անարատ 'ի սպանդ վարեցաւ, և հանդերձեաց զօրեղ ինքնիշխանութեն զարարածոց իւրոց փրկութի. չարչարեալ իսկութեն կենդանեօք՝ եղաւ 'ի շիրմի անորոշելի յածութեն. եռօրեայ թաղմամբն 'ի դժոխս՝ անդարամետականացն վհատելոցն բանտարգելիցն քարոզեալ ցուցաւ նորոգումն և լցու։ Եւ աւարտեալ զտնօրինականացն զփրկանաւորն զտնտեսութի, ածապէս վերակենցաղեաց. և կառավարեալ 'ի թեւ հողմոց՝ ելեալ 'ի Վրովկաս ամսով անքննութեն ծածկեցաւ. համբարձեալ գեր 'ի վերոյ ամ երկնի, նստաւ Ճոխութեն յաթոռն իւրական սկզբանաժառանդ հօրն հաւասարութեն, յորմէ և ընաւ իսկ ոչ մեկուսացաւ, անկորուստ առեցելովն և աննուազ սեպհականօքն։ Որով և եկեսցէ 'ի դատաստան հատուցման, քննել զծածկեալոն կըուութեամբ չափոյ արդար իրաւանց. որում սպասեմբ և յոր աղօթեմբ, հաւատացեալք յամի՛ անմիւ ամենակալ տէրութենորա. որ արդարեւ մինն է միայն 'ի միայնոյն՝ 'ի միոյն փառակցուի յաւիտեան երկրպագեալ։

Զ. Ռարեբանեմբ միշտ և օրհնեմք ընդ որդւոյ և ընդ հօր և զհոգի էուեն նոցին, ամենազօր, Ճմարիտ, կատարեալ և ոք, որ յանէից գոյացոյց զբուցը եղեալքս ամենայն. ինքնագործ հոմիշխան երկուցն ևս ընդ նմին անեղծ և անսահման թագաւորութեն. որ ինչ պատճառն առաջին և բանն ահաւոր նորին ինքնութեն, նոյն ինքն և հոգին բարձրացեալ։ Ռարի ինքնակալ, ամենից բաշխիչ զհօրն պարզեւս 'ի գովեստ անուան փառաց միածնին. որ աղեաց յօրէնսն, չնչեաց 'ի մարգարէն, փշմամբ աղգակցին տպաւորեցաւ յառաքեալսն, կերպիւ ա-

զաւնւոյ ցուցաւ 'ի Յորդանան 'ի մեծութիւն փառաց եկեղյն, փայլեաց 'ի գիրս աւանդականաց, արար հանձարեղս, զօրացոյց իմաստունս, լոյց վարդապետս, օծ արքայութիւն, օժանդակեաց թագաւորս, ետ վերակացուս, հրամանատրեաց փրկութիւն, չնորհեաց ձիրս, հանդերձաւորեաց քաւութիւն, զմլրտեալս 'ի մահն Վշի՛ 'ի բնակութիւն իւր մաքրազարդեաց . զոր հայր և որդի, զնոյն և հոգին ներգործեաց, և ինքն է ած ինկեալ տիրապէս ամենայն յամենայնի :

Ե. Վանզի ոչ նախաթուելովն յլըրորդութենն ոք մեծ ինչքան զմիւնն, և կամ զկնի անուանին նուաստագյոյն առ նմանն, և կամ 'ի մինն ասելով խառնակութիւն գոլ դիմացն, և կամ յերիցն տրոհումն ուրոյնութիւն ել կամացն : Վանզի անմեծար հայր ամենայնիւ, եթէ ոչ զբանն ունիցի ինքեան զօրութիւն . որպէս ոչ գոլով ընդ նմա հոգւոյն անհաց գագ ոմն և անկենդան և առ ամենայն հրաման նուազեալ : Խակ բանն եթէ ոչ անուամբ հօրն ծանիցի, որբ ոմն և կամ լքեալ և կամ 'ի մահացուել ումեմնէ ոչէի : Որպէս և հոգին եթէ ոչ 'ի պատճառէն նշանակեսցի, ապաշուք ոմն թափառեալ՝ իբր զշունչ ինչ անդասելի : Խալ եթէ ոք հակածառական բանիւ յաւակնի կապտել զհայր 'ի յիւրմէ բանէն, որ թէ էր երբեմն յորժամ' և չէր, և անբանութեանն բամբասանօք պատուել վարկանի զվեհին մեծութիւն, և կամ ստրկութիւն տացէ բղնողին՝ ոչ բնաւորաբար գոլով հոգեոր, որով այլ իմն գոյութիւն օտար մուծանել և կամ ամբոխումն ինչ այլայլական յանարատ պատիւ միութենք իր յըրոիդութեն, զայնպիսին քարամբք պարաից հաւատոյ բանից, իբր զգմնդակ դևս դիմամարտիկս զազանականս, հերքեալ 'ի միջյ 'ի բաց հալածեմք, եղեալ 'ի նզովս զնոյնս ընդ նոսին՝ փակեմք ընդդէմ նոցին զկենացն մուտ եկեղեցականս գաւթի : Ուատի զսք յըրորդութիւն փառաւորելով 'ի նոյն տէրութի միակցորդ հաւասարութեն, զուգաձայն սրբարանութիւն, հանգունատիպ հարթութիւն, օրհնեալ և փառաւորեալ յերկնի և յերկրի, 'ի ժաղաված անդ-

բանկացն, և յազգս երկրածնաց բանականաց, յափառանս յաւիտենից . ամէն :

Է. Վարդ զայս գոյումն ծածուկ խորհրդոց կերպաւորելոց յայսմ մատենի՝ ամենալուր ականջաց մեծիդ այ ընծայեցուցի . սովիմք սպառազինեալ, և ապա մոտի ՚ի հանդէսն : Վայլ ոչ եթէ կարօտեալ իմոյս ինչ ձայնի այսու մեծանաս, որ մինչը ստեղծեալ էր քո զամենայն՝ նախ քան զլինելն երկնի փառաբանչօքն անմահից և երկրաստեղծս բանաւորօք, դու քեզէն ՚ի քումդ լրութե փառաւորեալ իսկ էիր. այլ զի զմերժեալս զիսյարգեսցես, անձառ քաղցրութի, ճաշակել զքեզ բանիս հաղորդութի : Խակ զի՞նչ պարտ իցէ ըստ արքունական հրամանիդ կենաց կանոնիդ ասել Վայսայի տեր, և զհրամայեալ պատուէրդ ոչ առնել . որ ինձէն իսկ զիս զոսկելէն տախտակս խօսուն՝ նուիրեալ քումդ պատգամի, զգրեալս մատամբդ այ՝ եղծի, որ և խորտակելն է իրաւացի . և ես տիրատեսակ մրով զերկրորդն նմանութի առեալ հայթայթեմ : Վ. ՅԼ արդ քանզի բազմօք պաղատեցայ դրուակօք խանդաղատականօք, որ ոչ է գրեալ ՚ի յայս կարգ ձայնի, լուր, բարեգութ, ըստ սմին բանի այնմ ամենայնի և վզիցի, և այս աղերս բարբառոյ հայցման աղօթից յօդեալ ընդ նոսին . թերեւս ՚ի մաքրոց և ՚ի կամարարից այս նուէր հացի պանից բաղարջուց իւղով զանգելոց ՚ի սեղան փառացդ քոց մատիցէ :

Թ. Վ. ՅԼ դու բարերար և յամենայնի մարդասէր, Վանդ մի՝ այ միոյ, հզօր և ամենակալ, որ յաղթես գթութիւննամոց քաղցրութեան քո, ոչ հասարակականաց միայն մարդկութես իմոց գոյակցաց, առ որս յաւէտ է ամբոխութիւն բիւրամանեայ հակառակութի, այլ և հրեշտակացն անախտականութե, նաև և ես քան զայս սրբասնելոցն անսարատութե . յորոց մի էր և հեղիաս, որոյ ցոյցք խստուեն՝ ՚ի Վ. որեք լերինն նշանակեցաւ յերիս օրինակս, ՚ի շարժումն մեծ, ՚ի հողմն ուժգին, ՚ի հուրն կիզանողական . իսկ քոյդ հեղութիւն երկայնմտութե՝ ՚ի հանդարտութի մեղմութե օդոյն քաղցրութեան . քանզի կամաց ողորմութեց դու միայն ես, ըստ գրեցելումն : Ա. ասն

զի թէ և հաճոյք գտան մերասերքս առաքինութեն յեղանակեալ յայլ նմանութիւն վերնային, սակայն երկրածինք են և նոքա, ընտրեալք՝ ի մարդկանէ. իսկ դու ոչ ունիս չարանալ իսկութեք բարիդ, յամենայնի օրհնեալդ, ամեննեխն փրկութիւն, ամենայնիւ հանգիստդ, համայնից անդորրուիդ, համօրէն ախտացելոց գեղ առողջութեան, աղբիւր ջրոյ կենդաննոյ ըստ Երեմիայ: 'Կարձ առ իս և ողորմեա ինձ, որ այնքան ծարաւես պասքիս անկարուոդ ած իմում փրկութեն, մինչ զի զուարթնոցն երկնից անմահից օրհնաբանողաց բան իմն ընծայեցեր մարդկորէն փրկական քահանայապէս և քաւչապետաբար' անեղծական յարակայութեք մշտնջենաւոր պաղատանս օրհնեալդ քո գթութեն՝ ի մերոց դիմաց կենցաղականաց վասն իմ լքելոյս հաշտութեն մաղթել, ողորմեա Երուսաղէմի. որ է լուսաւոր խորհուրդ յայց ելանելոյ մեծիդ յայտնութեն առ հրեշտակականն թափուր տեղի ստորանկելոց՝ ի ձեռն մարդկան՝ քո կցորդութեք աւետարաննեալ առակաւ այսր օրինականս, Երուսաղէմի:

Ժ. Երդարեւ լուար բարեգութ, անսացեր թագաւոր, ունկնդրեցեր կեանք և յոյս, 'ի միտ առեր երկնաւոր, յարգեցեր հզօր, նկատեցեր ծածկագէտ, տեսեր ինամակալ, կարեկցեցեր անպատում, խոնարհեցար միշտ բարձրեալ, նուաստացար ահաւոր, յայտնեցար անձառ, ամփոփեցար անսահման, քանակեցար անքնին, մածար ձառագայթ, մարդացար անմարմին, շօշափեցար անքանակ, կերպաւորեցար անորակ, լցեր իսկապէս զաղաշողացն բաղձանս: 'Կու իսկ եղեր թշուառացելոյս ինձ՝ ձայնիւ զուարթնոցն բարի բարեխօս, միջնորդ կենդանի, պատարագ անմահ, սպանդ անվախճան, նուեր մաքրութեն, ողջակեզ անձախ, բաժակ անսպառ: 'Հասողորմած, մարդասէր, օրհնեալ, միշտ կատարեսցես առ մեղուցելոյս զբարեբաստութիւն կամաց քոց կենդանատուաց, գովեալ երկայնամիտ. և քեզ վայելէ փառք յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

**ՎԵՐԱՍՈՒՅԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի.**

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԺԱՑ

Ա. Ես արդ , տէր զօրութեանց , մեծութիւն
ահեղ , անստարակոյս տեսաւորութիւն , կամք ամեն-
ընդարձակ , առատութի անպակաս , ով ոք զօրեսցէ
տօնել հանդիսիւ պարերգութէ 'ի միոյ կաթուա-
ծոյ ցողոյ քումդ բարուե , որ ցանկ դեգերիս պատ-
րաստել պատճառս հնարից իմում վրկութէ : Եւ
զոր մեծն է գրեցից պատմել յապառնիմն . քանզի
ոչ անուանեցար հրեշտակասէր , և որ զպետութիւնս
նոցունց հաստատեցեր , այլ և զերկինս ղամբարօք
նոցին զմատանց քոց գործ , ոչ գրեցեր երբէք սի-
րել զնոսա . այլ առել 'ի պատիւ մեծաց գովեստից
առաջին դասեալ զմարդասիրուին : Ո ամն որոյ կըր-
կին մեծացուցեր քեզ անուն անձառ՝ 'ի խորհուրդս
սոսկալիս . զերկնայինս լրասակերպիցն կոչեցեր ըզ-
նոսին սպասաւորս և գլխաւորս յատուկ մատակա-
րարութեց . իսկ զստորնայինն ծնունդս մահկանա-
ցուաց տիրական և անձական պաշտելի անուամբդ-
պերձացուցեր : Ենցեալ վերստին ըստ սահման կըշ-
ուութե չափոյ , լայնեցեր քեզ կտակս գոց ձառից
անբաւից զանապակ ծորմանն ծայրագունին վեր-
նում բարութեանն : Եւս և 'ի մարդամնալդ քո միդ
յէրութէն , ոմանց վասն ինքեանց և կիսոց վասն այ-
լոց զեղեր առատութէ զտուրս կենաց , արուեստս
բազմօրինակս , պանչելիս ածագործս , նշանս ձմար-
տատեսիլս : Որպէս զի թէ անդամալուծին պակաւ
սելոյն 'ի հաւատոցն՝ հոգաբարձացն առաջարկութէ
զցոյցս յուսոյն՝ գթացեալ ողորմեցար , և որշափ զօ-
րեսցէ առաւել բան քո ամենակար առ ախտալից
մարմնոյս մաքրութի աղաղակողիս հառաչման . քան
զի արդարեւ մեծ են չափք հրաշից , բան զանմաք-

րեալս հոգի նք հաստել, զլուացեալս պատկեր անտիրելի աղտոյ ներգործել. նա զի և երկրորդս առաւելուց յաւազանին չնորհ յաճախեալ՝ զփառմն հայրենի բարձրացուցանե :

Բ. Դու ես տէր որ սրբես զմեզ, որպէս ընտրեցելոյն քո նախատպաւորեցեր Առովակսի. դու ես, որ 'ի մեղս և յանօրէնութիւնս վերակացու եղել տոհմին Յակոբայ, մինչ յեղիպտացւոցն երկրի ընդ խաւարն հեթանոսաց ընտանենային. Դու ես, որ օրէնսգէտ առնես զմեղաւորսն 'ի ձանապարհի, ըստ բանի երգողին Դաւթայ. դու ես որ փոխատրես զքարեղէն սրտից կարծրութիւն 'ի լոյծ կակղութեն մարմնոյ գոյութեն բանի ընդունելութեն : Դու ես, որ բաւես ընձեռել սիրտ այլ, և ձանապարհ մի՛ երկընչել 'ի քէն զբովանդակ կենացն սահման. դու ես, որ տաս զերկիւղ քո 'ի միաս խստութեն առ քեզ ուշունել հաւատովք, ըստ մարդարէիցն ձայնի :

Գ. Օ օրհնեալ քո շրմանցդ զաշխարհաստեղծ բերանոյդ զածեղէն անձրևացդ զկեցուցանողդ կաթուած մատո լսելեաց դրանց բացարան, որով զօձին խորամանկուի բանսարկութիւնից բարձրես և բժշկեցես : Ամենակալդ ձեռօք զիսոսականացս շարժողական գործի ըմբռնեալ՝ ազդեա զօրութիւն ձայնի, որ տաս ընաւից ընտրութիւն բանի . զի դաստիարակեալ զպատշաճականն՝ մի յանդզնաբար խօսելով իբր զնախնին լքայց 'ի յուսոյդ, և անբանութեն մատնեցայց վանեալ յորսողէն : Դուսաւորեա վերստին զխաւարեցեալ հոգւոյս աչս կենդանաբաշխ ածցյդ կարկառմամբ, զի մի համարձակութեն շիթեալ լապտեր չնշմամբ վիշապին՝ 'ի ներքոյ գրուանին ստորածածկեցայց : Բարձ զանօրէնուխն իմ, տէր, և ընկեա 'ի խորս ծովու. որ է փոքր առակ մեծութեն քումդ անբաւուե, ըստ մարդարէին, զիմ ընկղմել չարութիւն : Աանգնեա կործանեալս անձին նշան վստահութեն, զի մի յուսահատութեն կոթողկառուցեալ զծածկեցելոցն բողըքեցէ : Բաց, հզօր և գթած, զբժշկարանիդ կենաց վարդապետարան, զի զառ 'ի ներքոյսն մշակութեն կորուսչին սերմանց՝ մանկաղաւ կամացդ հուսլ առ արմատ խու-

զեալ հնձեսցես : ' Ակմ եղեալ հետեւել առ քեզ բո
լըրիցդ ած՝ պետրոսեան օրինակութեամբն , ' ի կեն-
ցաղիս ծովու մեղանացս ալեաց ընկլուզայ . մատո
ժամանեա զաջդ կեցուցիչ յօդնականութին ինձ սա-
սանեցելոյս : Ի՞նդ քանանուհւոյն ձայնի ' ի խորոց
սրտիս պաղատիմ , տովեցելոյս ասպականասպաս կազ
կանձողական ամէնաթշուառ վտանդաւորիս , ա-
պրուստ կերակրոյ փշրանաց հացի ' ի բազմազեղդ
քո աեղանոյ մասնաւորեսցես : Ի՞րա փրկութիւն նիւ-
թոյ խորանիս սրդւոյս դառնուեն , որ եկիր ինդրել
և կեցուցանել զիս զկորուսեալս : Օ ի քո է մեծու-
թին , յաղթութին և զօրութիւն , և դու ես քաւու-
թիւն և բժշկութին , նորոգութիւն և երանութին , և
քեզ վայել է փառք և երկրպագութիւն յաւի-
տեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ՎԵՃԵՐՈՐԴ

ԱԿՐՍՄՈՒԻՆ յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն ազերս մազթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա . Եր քանզի անթիւ են յաճախեցեալ և գե-
րազանցութեամբ միշտ առաւելեալ փրկանաւորդ
արգասիք շնորհաց առ պարտուցս իմոց առաւելու-
թին , չարչարանացդ հանդէս և յանձնառութիւն :
Օ ափդ ամֆոփիչ ամենից հոգւոց գոյից արարիչ ' ի
գործարանի մահուն նշանի խաչին հեղուսեր , զի
զձեռնարձակութինն իմ ընդդիմութեան կամաց քոյց
լքցես : Օ ընթացողականդ լժակցութին երկոցունց
ոտիցդ կեցուցողաց՝ յանարգելութեանս պատճառ
' ի պատժարանի փայտին մածուցեր , զի զփախու-
ցեալս վայրագութին թշուառացելոյս գրաւականես-
ցես գթածարար :

Բ . Աչ գուանալ ձեռաց կոփողացն հրամայեցեր
օրհնեալ գագաթանդ , որ զթզենւոյն տունկ առժա-
7

մայն չորացուցեր, զի և զառ իս ներելցյդ օրինակ կանխաւ աւետարաննեցես : Ոչ գանողացն ապիրատութիւն զնոստովանեալգ ած սպառնացար, որ զարուսեակն մթացուցեր, զի մահացելցո անձին բարութիւն հանգստեամբ հանդերձ գործեցես : Ոչըդ հայէջոյշացն հնարաւոր չարաբանութիւն կապտեցեր, որ զլուսնին պատկեր երանգաւ արեան գունեցեր, զի զանհամարձակ լեզուս՝ի գովեստքեզ զօրացուցես : Ոչ նախատողացն մոլեզնութեան սաստեցեր, որ զտարերս սասանեցեր, զի զթշուառացեալս գլուխ գիշութենդ օծմամբ իւղեցես : Ոչ ՚ի մոլորեցուցին կարդալ զքեզ ածասպանիցն՝ զօդուած ծնօտիցն բաժանեցեր քակտեալ՝ի միմեանց, որ զկարծրութիւնմացն հերձեր, զի զանունակս բարեաց հոգին՝ ՚ի բերմանէ ընդունայնութեն ողորմութեամբ հանդարտեցուացես : Ոչ զպահապանացն սուրս ընդերաց իւրեանց մատուցեր, որ զորովայն օձին սահեցման հողոյ մատնեցեր, զի զտառապեալս մարմնոյ ոսկերս իրը՝ի գանձարանի պահեալ, կենաց յարութեն արժանացուացես : Ոչ ՚ի կնքելն զշիրմն փականս կենդանակիր քո գերեզմանին՝ անդրէն յորսայսեալս զնոսին յանդունդս երկրի սուզեցեր, զի՝ի տապանակի անձինս զնշխար լուսոյդ հանգոււցես : Ոչ ՚ի համբաւելն զքեզ կորուսեալ, և իրը զերկրաւոր մարմին գողացեալ, համայնաջինջ և ամենասպառ զսերմն ծննդոցն կրծատեցեր, զի զիս զանարժանս յիշատակի ընտրուեն բարեաց՝ անկորուստ և անվիասելի ընդ փրկեցելոցն հաղորդեցես : Ոչ յարծաթոյն կրկնակապէն կաշառածգութիւն, որ ՚ի գանձարանէ հօրքումնուիրանաց քեզ գրաւ մասնուեն և անարգութեն մասնաւորեցին՝ զուրացողացն մոլեզնելոց, ըստ հին հարուածոց հանոյն Ուովարու՝ ՚ի յարձան քարի յեղանակեցեր, զի զիս զվրիպեալս՝ի հաստատութեց և ընդ իշխանութեն մահու վաճառեալս՝ արեամբ քո փրկեալ, ՚ի հաստատութիւնիդ կառուացես : (Ծ)րհնեալ կրկն, օրհնեալ վերստին, յամենայնի միշտ օրհնարանեալ յաւիտեանս յաւիտենից : ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄԱՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՎՆԵՐՈՐԴ

**ՎԵՐԱՄԱՏԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն առերս մաղթանաց բանի.**

**Ի ԽՈՐՈՇ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ**

Ա. Լուրդ այդ գումարտակ վերադասեցեալ բարեխորհութեան քոյդ պարգևաց առ իմ երախտիս,
ով ամենագութ բարերար գովեալ և ամենազօր ,
թէ և սակաւք շարադրեցան աստանօր եղեալ, այլ
արքայազունք են և իշխանականք ինքնակալութեց ,
որդիք զօրութեանց , ծնունդք վեհից , մեծափառք ,
լուսանորոգք և հրաշապատիւք . յաղթողական վեր-
ամբարձութք դրօշիւք հռչակեալք ըստ գլխոց գլխոց
պսակապաճոյք գեղազարդելոց , բերեալ ընդ ին-
քեանս անթիւ պետուիս օրհնաբանողաց , համբոյրս
հեզա երջանիկս և խաղաղականս ածային հարազա-
տուեց այնոցիկ նահանգաց , զորոց մարդարէն մաղ-
թեաց ասելով , զարթու տէր զգօրութիւնքո , և եկ կե-
ցուցանել զմեզ . որք յոյժ զօրեն հալածել զմեղս , և
զանյուտուեն կարկուտ հալել և փախուցանել , քան
թէ նախամարտիկն զինուորութիւն երկնային պարուն
ղգիշերավարն խաւարասէր սկզբնաներհակ բարւոյն
այ : «Ի՞ անցի և զմնաւն այսքանեաց ձրից որ՝ի բարձ-
րելոյն ինձ անձրեւեցաւ տկարիս , թշնամնոյս և ա-
պախտաւոր ծառայիս , անձառ է ասել . իսկ եթէ հա-
մարձակեացի ոք զօրել խօսել , զսակաւս՝ի բազմացն
քան թէ զիսկութիւն համանգամայնիցն . առ այսոսիկ
զառաջին նիւթն յիշելով յորմէ հաստեցաւն , իբր
զտկար ոք նկուն՝ի զօրութէ մեծէ հելքեալ պար-
տեսցի :

Բ. Լուրդ թէպէտ և այսպէս գրեցի , և դարձեալ
զնոյն վկայեմ առ թէրի խակութիւն հողոյս՝ և կա-
տարելութիւն հաստողիդ , և առ բարիսն իմ չար-
ժանութիւն , սակայն ամենալոյս աննախանձ և բազմա-
զեղուն գովեալ արարչութեղ զօրեղութե վանեալ

Են կարծրութիք արտաքերուեն սրտի բանսարկուին. որ քարին առակաւ՝ յուսահատն վհատուեն, սպառմամբ խոպանման աղքերացս երկուց, որ 'ի զգայականս լոգեմայ բղիսել պատրաստեաց տնկողն, զի ոռոգեալ ծաղկեսցի նովաւ՝ որ 'ի յիս բարեգործութեն կենսատունին դրախտ, ահա մի ցամաքութե արտասուացս՝ աղանդահնար պատրանօք՝ չարաչար խռ բամանկեսցէ վերստին հանել՝ ի փափկութիւնախնում վիճակին : Իսկ յորժամ կացցէ ած համբարձեալ հրաշիւք արուեստից 'ի մէջ աստուածոց հաշտարանացն խաղաղութիք, բարձեալ ընդ ինքեան զշնորհացն կտակ, առ որ ամենայն վնասակարութիք խարդախութեց և կարճմտութիւնք սրտնեղութեց իբր ընդ վիմեղէն լերին պնդուեն բախեցեալ ցնդին, ծրոյ օրինակաւ սակաւու հեղեալ, և կամ հողոյ խորտակմամբ փշրեալ:

Գ. Լրդ չե իմ կշտամբանքս՝ ըստ ձայնին ՀՅորայ՝ 'ի մարդկանէ իցեն, այլ յամենատես աչաց վերին հրամանիդ, մտեալ ընդ խղճիս տագնապ երկիւղիս, սոսկամ սասանեալ յամենայն կարծեաց. ապաւինիմ և արդ անձամբ բեկելով 'ի յոյսդ հաստատութեան կենդանի անեղծ. զի ողորմութիք նայեցեալ՝ ի յիս իբր 'ի պարտաւոր կորստեան պատժոց, առաջի բարերարութեան երկնայնոյդ յանդիման եղեալ ապաձեռն անթոշակութիք, զքոյդ երախտիս անպատում փառաց բերելով ընդ իս՝ յուշ քեզ արկանեմ. որ ոչ մոռացմամբ զբաղեալ նիրհէս, և ոչ թարթափ մամբ աչաց ընդմիջեալ զշեծութիւն կրից անտեսես : Ա երացոյինէն, աղաշեմ զքեզ, խաչիւդ լուսոյ զիւղդ վտանգիս, հոգարկութիք տրտմութենդ՝ զտարակուսելի տիպութիս, փշանիւթ պսակաւն՝ զբողբոջ մեղացս, զարկուածով գանին՝ զհարտւած մահուս, ապտակին յիշմամբ՝ զկարիս ամօթոյս, թըշնամանօք թքոյն՝ զանգուսնելի գարշութիս, լեզոյն ձաշակմամբ՝ զհոգւոյս դառնութի : Իհաքո են այս ամբարութիք անբովնդակելիք՝ այ միոյ միածին որդի : առ որովք զքարութիս իմ յիշատակեալ զամենօրհնեալ անուն քո կարդամ բարձր աղաղակաւ իմանալեացս պաղատանօք : Տես 'ի խոստովանութի

զղման պարտութեան ամացեցելոյս , և տուր ողոր-
մութի որդոյս սատակման մահուն անմահի . զի՞ի
բազմութե իմոցս մեղաց՝ վերստին կրկնեալ նովին
աճեցմամբ առաւելութք՝ քո ողորմութիդ աւետա-
րանեացի , հռչակեալ հնչմամբ ահաւորութե յերկ
նի և յերկրի : Եւ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով
փառք յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

ՎԵՐՍՏԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն ազերս մազթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա . ԱՅ88 արդ որպէս երբեմն յայլ ընթերցուա-
ծի որ՝ ի սկզբնաւորականացն կարգի՝ զմեղանացն
զիսաւարային ծնունդս գլխաւորացն օրինացն մարմ-
նականացն անդամոց գրեցի , յորոց տիրեցայ ժա-
ռանգս մահու , նոյնպէս և յայսմսահման ընտրու-
թե բանի զլուսածնելոցն զազատարարն օրէնս հոգ-
ւոյն կենաց որ՝ տէր Հյա յիշատակեցից նուազս
յոքունց , իբր յանբաւ բազմուեց ծովու կաթիլմի
առեալ :

Բ . Քանզի են արդարեւ կայսերականք ոմանք՝ ի
բարձրութեն գահի բազմեալք , թոշակաւն նորհաց
լրեալք և հարատացեալք : Ուագաւորն և սիրե-
ցեալք իւր , արքայն և պատուաւորք իւր , պաս-
կեալն և իշխանականք իւր , բարեհոչչակեալն և
հնչմունք իւր , յաղթողականն և փողք իւր , զօրա-
ւորն և մարտիկք իւր , գովլեցեալն և փառք իւր ,
փեսայն և պարաւորք իւր , դշնոյն և օրիորդք իւր ,
փեսաւէրն և հանդերձանք իւր , ազատութիւնն և
շնորհք իւր , այցելուին և ձեռն իւր , խոստումն և
քաւութիւն իւր , պահպանուին և աջ իւր , պարգեն-
և զարդ իւր , նշանն կենաց և ամրուի իւր , կնիքն և
նկարագիր իւր , աման և հովանի իւր , արուեստն և

հրաշք իւր , հոգին և անեղծութիւն իւր , ռանն և կատարած իւր , ուխտադրութին և լրումն իւր , զօրութին և հրամանք իւր , լուացարանն և սքանչելիք իւր , մանանայն և անապականութին իւր , վէճն կեն՝ դանի և վտակը իւր , սիւնն հրոյ և ձառագայթ իւր , որոտումն և ազգմունք իւր , յօյն վերին և փրկութիւն իւր , ծառն օրհնութե և պտուղք իւր , բարունակն և բարուկիք իւր : Եւ զի մի զբնաւոն ասելով յամենայնէն վրիպեցայց , իբրյարեգակնէ այլայլեալ աչաց տկարուին , 'ի շատն ասել լրեցից և 'ի սական ժամանեցից , բաւականացեալ ամէնապիկարկարիւ :

Գ. Բայց աւաղ յաւէտ աստանօր թշուառացելում եղկելի անձինս , քանզի կարգ բանիս բերէ ինձ խառնել ընդ ձայն աւետեացս բողոք գուժիս . վասն զի ընդ այսոսիկ աւընթեր սորին գայ արդարութին և կշիռքն , վճիռն և հատուցմունքն , քննութիւնն և լոյսն , յանդիմանուին և դամբարքն , մերկութինն և պատկառանքն , յայտնութին և ամօթն , ամբիծն և վաստակքն , թիւրեալ և պատիժքն :

Դ. Կարձեալ վերստին աշխար կրկին եղկելոյս , քանզի գայ հասանէ առ հասկ հասակիս անհնարին բարկութե մանգալն առ հունձմն , դատաւորն առ ատեանն , հզօրն առ բեմն , սպառնացեալն առ կորուստն , բազուկն առ դատաստանն , գաւազան խրատուն առ հարուածն , սպառազինութիւնն առ նախանձն , հովիւն առ ընտրութին : Վ. անզի բանն զոր խօսեցար ընդ իս , նա դատի զդատապարտեալ 'ի վերջնումն աւուր հատուցմանն : Այլ կանխեա , բարեգութ , նախընծայ քաղցրութեամբ առ նուազ հեծութի վարանական երկիւղիս , և զօրութի ընձեռեա ձեռամբդ օրհնութեան 'ի յետին տագնապիս առաջինդ քո օգնուե՛ միիթարել , բժկել , քաւել և կենագործել : Եւ քեզ փառք յամի յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄԱՆԵՐՈՐԴԻ ԽՆԵՐՈՐԴԻ

**ՎԵՐՍԱՒԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.**

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Ա. Քանզի զկերպարանն առաջին լքի՝ ՚ի խասակարին թելադրութենէ իմովս ծուլութեամբ կորուսեալ՝ ՚ի սպառ, ցուցից արդ այժմուս զհնոյն յիս տեսակ. ողորմելի հեծութք թափսեալ՝ ՚ի հոգի, առաջառ խայտառականօք հրապարակաւ ՚ի յեկեղեցիս բազմութե ազգաց վերապատմեցից բարձր ձայնիւ, բարբառով մեծաւ աղաղակելով։

Բ. Ա. Ատեանս շնչական բարդեալ՝ ՚ի յինքեան ներքոյ և արտաքոյ ողըս և վայս և ձայնս, ըստ տումարի տեսլեանն Լզեկիէլի, քաղաքս անպատուար և անմանչարձան, յարկս ունայն՝ ՚ի դռնափակաց ամրութեց, աղս տեսակաւ այլու համեղութք, ջուլս աղտաղտին անսախորժելի ծարաւեաց արբման, գետինս անօգուտ հերկագործութե, սահմանս լքեալ հեղեղավայրս կնիւնոյ, խոսքանացեալ և տատասկաբեր անդաստանս, ածախնամ երկիրս անձնաւոր՝ որ բանսարկուին պատրանաց մշակեցայ, եւղընծիւղ փայտս պտղակորոյս, հատանելի ծառս ունայնաբոյս, կրկնամեռ խօսուն տունկս անյոյս, ամենաշէջ ձրագարանս անլոյս։ ՚Արդ վերստին առ սոյն բերելով զայս նմանուի աւաղականաց, բազմօք կրկնեցից ։ որ ամօթոյնդառն պատուհաս պահեալ կայ հիքոյս, կըշ ծումն ատամաննց և անկէտ լալումն աչաց եղկելոյս, հայրական ցատումն անսպութելի՝ դառնութե որդոյս, ապականուին աննորոգելի՝ մեղուցեալ մարմնոյս, նոր կշտամբուի գտողիս չարեաց՝ ախտացեալ հոգւոյս, տարտամ տագնապի տարակուսանաց՝ ելից գերելոյս, զոր երկնային զօրքն մատուցանեն թշուառացելոյս, ՚ի խրձունս որոմանցն վկայելով՝ վոանգեցելոյս, ՚ի ձայն ահարկու զանքժկուին աղդել լքելոյս,

Գ. ԱՇա արդարեւերգս կատակերգութեան շնարահար պոռնկի, յածեալ և կոծեալքաջ հնչեցուցեալ ողբս ողօրմելիս և զկծեցուցիչս, ըստ առաջաւոր բանին Լապյեայ՝ որ 'ի պատգամին Ծիւրոսի։ Օ ի թէ նա զդիպուածն փոքր անցից ապառնեացն 'ի մօտոյ իմն տպաւորեալ, բողոքեր դիմակս դիմակս կերպից կերպից աւաղականաց, ըստ կոծողացն կաքաւելց, իսկ առ իս որչափս և որպիսի՞ս ձայնս մրմնջեցից վշատեցուցիչս։ որ գալստեանն տն սպասեալ առանց վրիպանաց, մնայի անպատրաստ և անհանդերձել։ Լրդ եթէ զդատաստանացն աշաւորութիւնի կրկնեցից, բազմացուցից ինձ աշխար. ապա եթէ զփորձն իսկութ ցուցից, յաճախէ ինձ երկիւղ. իսկ եթէ զկերպարանացն տեսիլ գրեցից, առաւելուն ինձ հատուցմունք, զի կանխաւ նկատեալ զայնս և ոչ անագան ապաշաւեցի։ Լալ իննայեալիս, գըթած, մարդասէր, հզօր, բարերար, ամենապարզեած թագաւոր, օրհնեալ յակիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՄԱՆԵՐՈՐԴԻ

Ակրսաին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՄՑՈՒՆՈՑ

Ա. ԱՄԵԿԱԿԱԼ ած բարերար ստեղծիչ բողորից՝ լուր հառաջանաց ձայնիս վտանգի, և յերկիւղէ տագնապի ապագայիցն կարծեաց փրկեա կարող զօրութք զերծեալ՝ ի պարտեաց. քանզի բաւական ես յանենայնի առ անենայն հնարս զօրանալ անբաւմեծութք և իմաստութք անսահմանելեաւ։

Բ. Լու քանզի ուշիւ մոտացս տեսեալ՝ ի հեռուստ զհանդերձելոցն հանդէս ահաւորափայլ, նկատեմ ինձէն աստանօր կանխաւ զտիւն լուսոյ սրբացն յուսոյ, զօրն խաւարի պատժապարտիս պատուհանի. ուստի ոչ զօրէ ոք յէիցս առ պատսպարան փախը.

տեան . ոչ անդունդք խորոց , ոչ վիհք վհից , ոչ բարձրութիւնք լերանց , ոչ անձաւք քարանց , ոչ կարծ- րութիւնք արձանաց , ոչ ծերպք ծակաց , ոչ փա- պարք փոսից , ոչ սորք հեղեղաց , ոչ բաւիղք խոր- շից , ոչ շտեմարանք յարկաց , ոչ ծածկութիւնք սենե- կաց , ոչ եմակք հովտաց , ոչ ծործորք դժուարաց , ոչ վերադրութիւնք բլոց , ոչ արձակմունք շնչոց , ոչ անբաւութիւնք ծովուց , ոչ սահանք յորձանաց , ոչ հեռաւորութիւնք եղերաց , ոչ ողբամունք ձայնից , ոչ հեղեղք արտասուաց , ոչ տատանմանք մատանց , ոչ համբարձմունք ձեռաց , ոչ պաղատանք շրթանց :

Գ . Լ՝ յսոցիկ սասակութեց մասանց անձողոպքե- լեաց դու ես , տէր ՎՌ , հնարք և գաղաղք դիւլու- թե և անդորրունք փրկունք ամենամեղս հոգւոյ . արդ հայեա 'ի յանզերծ վտանգիցս շըջադրութի՝ միայնդ քաղցր առ ամենեսեան : Ելյզեա սուսերաւ յաղթա- կան կենազէն խաչիդ զցանցս վարմիս , որ յամենայն կայից պաշարեն 'ի մահ զգերիս , և հան 'ի յանդորր զոտս ասասանեալ թիւր ընթացողիս : Իմշկեա զհրա- տապ ջերմնական տօչորումն մղձկեալ սրտիս , մեր- ժեա զդիւային չարահնարութեանս շշովկ քո պար- տաւորիս , հալածեա զյուսահատ անձկուն հոգւոյս մթուի չարի կենակցիս , գրուեա զծխամած թանձ- րութիւն բռնութե մեղացս երևոյթ մտելցյս 'ի յիս , կորո զզազիր թխատիպ կրիցս ապականութես կա- րիս : Երոգեա զպատկեր լուսոյ պաշտեցեալ փա- ռաց մեծութե անուան հզօրիդ յոգիս , զօրացո ըգ- նորհիդ փայլումն 'ի գեղդիմացս և 'ի կերպարան տեսութե մտացս հողեղինիս , յարմար յերիւրմամք կացոյ յարդարեալ՝ որ զքոյդ բերէ նկատումն՝ նշու- լազարդ մաքրութիւ զտեալ զմուայլս մեղաւորիս , ածային կենդանի անեղծ երկնաւոր լուսով քո ծած- կեալ յօրինակս երիս : Օի դու միայն ես օրհնեալ ընդ հօր 'ի գովեստ հոգւոյդ պրոյ յաւիտեանս յա- փիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

**ԱՆԻՍԻԹԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.**

**Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ**

**Ա. ՈՐԴԻ այ կենդանւոյ օրհնեալ յամենայինի,
հօրդ ահաւորի անքնին ծնունդ , որ տկարանայ առ
'իքէն և ոչ ինչ . որ 'ի ծագել անստուեր նշուլից ողոր-
մութեն քոյ փառաց՝ հալին մեղք , հալածին դեք ,
շնջին յանցանք , խզին կապանք , խորտակին շղթայք ,
կենդանածնին մահացեալք , բժշկին հարուածք , ող
ջանան վէրք , բառնին ապականութինք , տեղի տան
տիրութիք , նահանջին հեծուիք , փախնու խաւարն ,
մեկնի մէգն , մերժի մառախուղն , փարատի մուայն ,
սպառի աղջամուղն , վերանայ մութն , գնայ գի-
շերն , տարագրի տաճնապն , չքանան չարիքն , հա-
լածին յուսահատութիքն , և թագաւորէ ձեռն քո
ամենակար , քաւիչդ ամենային :**

**Բ. Ո՞ւ ոչ եկիր կորուսանել զմարդկան ոգիս , այլ
կեցուցանսել . թողինձ զանթիւ չարիմն իմքազում
ողորմութիք , զի դու միայն ես յերկնի անձառ , և
յերկրի անզնին , 'ի տարր գոյի , և յեզրս ծագաց
աշխարհի , սկիզբն ամի և յամի ամենայն լրմամք ,
օրհնեալ 'ի բարձունս , և քեզ ընդ հօր և հոգւոյդ
սրբոյ փառք յաւիտեանս . ամէն :**

ԲԱՆ ԳԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆԱՑ

Ա. **Տ**իր ած գթութեն, փրկութեն և ողորմութեն,
քաւութեան և նորոգութեան, բժշկութեան և
առողջութեն, լուսաւորութեն և կենդանութեն, յա-
րութեն և անմահութեն, յիշեա զիս յորժամ զայցես
արքայութք քո՝ ահաւոր, հզօր, բարերար և ամենա-
ստեղծ, կենդանի, գովեալ, ամենակատար, մերձ՝ի
հեծութիւն համայն եղելոց : Ինդ խաչեցելցն ընդ
քեզ պաղատիմ, որ ոչ ըմբռնեալ վասն քո և ոչ
կապեցեալ, ոչ կախեալ և ոչ բեկուեալ, ոչ կռփեալ
յանուն մեծիդ և ոչ անարդեալ, ոչ լըկեալ և ոչ
նշկահեալ, ոչ խորտակեալ և ոչ մահացեալ, և ար-
քայութեն արդարոց մասին անձկալեաց լուսոյ ար-
ժանի ցուցեալ, իրաւամբք ուխտի երդմնականաւ
ամենիւն ազգեալ զանփոփոխութի՞ բարեացն տուե-
լոց, փառաւորեցեր առյօյս փրկուեն՝ի սպառ լքելցաւ

Բ. ( )ը հնեալ օրհնեալ և գարձեալ օրհնեալ, և
զիս ընկալեալ նովին հաւատովք կանգնեա 'ի կոր-
ծանմանէս, բարերար բժշկեա 'ի հիւանդութեցս
ախտից, ողորմած . յեզերաց մահուս դարձո զիս 'ի
կեանս, կենդանութի՞ քո եմ և ես, կեցո ընդ նմին,
ապաւինութի . անձամբ մեռելցս կենդանական շունչ
ընծայեցո, յարութի, կեանք, անմահութի, անպակաս
բարութի, անսպառ չնորհ, անփոփոխ ներողութիւն,
աջ ամենազօր, ձեռն ամէնիշխան, մատն ամենա-
մերձ: Լամեաց տէր և փրկեցայց, անկնարկեա միայն
գթութք՝ և արդարացայց, ասա բանիւ՝ և վաղվա-
ղակի անարատ գտայց, մոռացիր զթիւս չարեացն՝
և անդստին համարձակեցայց, առատաձեռնեա՝ և
արդէն 'ի քեզ իսկ պատուաստեցայց . փառաւո-
րեալդ յամենայնի յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԳԱՐԱՄՍԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

**ՎԵՐՍԻԻՆ յաւելուած կրին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.**

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

**Ա. Բագասկան կրթականութեան ամենափորձ
հնարաւորութք պատճառ կենաց անախտականաց,
թագաւոր զօրաւոր երկնաւոր՝ տէր ՀՅ ՔՌ . ած
ամենեցուն, իմանալեաց և տեսականաց . ահա դու
՚ի յիս ըստ մարգարէին՝ որ ընդ ասելով՝ նոր կցոր-
դութեն . առ որ բարեզարդ դաշամբ այս բանի ընդ-
քեզ միութեն, լուսաւորեցայց կրկին ողջացեալ շնչով
և մարմնով, ամենայնիւ կարող և անվանելի :**

**Բ. Ոչ կարօտանաս սպեզանեաց առ պատրաս-
տութիւն պատանաց հոգեկան վիրաց, ոչ ժամանակի,
ոչ միջնորդի, ոչ աւուրց երկարաձգութեան, ոչ փո-
փոխս մատուցանելոյ, ոչ հատման, ոչ խարման, ոչ
սրագործութեն, ըստ երկրաւորս դեղատուութեան,
առ որս միշտ է վրիպութիւն և ամենասխալ տարակու-
սութիւն : Վ. ԱԼՔԵՊ արարքիդ հոգւոց և մարմնոց
ամ ինչ լուսաւորեալ է, ամենայն ինչ առաջի է,
ամ ինչ գրեալ է, ամենայն ինչ դիւրին է, հա-
մայնն հնարաւոր է, իմաստն գլխաւորեալ է, խոս-
տումն լցեալ է, կամեն կատարեալ է, քո կտակն
աւետարան է, քո վշիռն ազատութիւն է, քո մա-
տեանն շնորհ է : Աւ փակեալ ես ընդ օրինօք, ոչ
պարունակեալ ես ընդ կանոնաւ, ոչ արգելեալ ընդ
նուազութք, ոչ խոնարհեալ ընդ հնազանդութք,
ոչ պարագրեալ ընդ փոքրկութք . ոչ չափեալ ես ընդ
սահմանաւ, ոչ վրիպեալ՝ ի բարկութէ, ոչ այլայլեալ
ինչ՝ ցասմանէ, ոչ ախալեալ՝ ի խստութէ, ոչ ամ-
բոխեալ՝ ի խռովութէ, ոչ դղոդեալ յանդիտութէ,
ոչ փոփոխեալ յողորմութէ, ոչ պակասեալ՝ ի բարձ-
րութէ, ոչ լքեալ յայցելութէ, ոչ տկարացեալ՝ ի
փրկութէ : Կառ սկիզբն և լրումն ամենայնի, և ՚ի
քէն է ամենայն . և քեզ փառք և երկրպագութիւն
յաւիտեանս . ամէն :**

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՅՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ ԽՕՄՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Ա ՍՑՈՒՆԱՆ անսահման, ծնունդ այ հարա-
զատ անթարգմաննելի, արարիչ բնաւին եղելոց,
Քո թագաւոր, լոյս՝ի խսաւարի սրտից մթացելոց.
ընդ մեզ լրմամբ և ընդ առաքչող իսկութք, մե-
րայնովս զբոյինսդ ծանուցանող հրաշապէս : Հայր
քո օրհնեալ երկնաւոր անձառ՝ որ առաքեացդ զքեզ
՚ի վերուատ, ում փառակիցդ ես արարչութք . այն-
քան հոգացաւ փրկութեն իմոյ տարագրեալ գերւոյ,
մինչեւ զքեզ իսկ մատնեաց մարդկան : Իսկ դու կա-
րող գորով՝ի վեր քան զվիշտս, զտնտեսութեանն ա-
ւարտեալ խորհուրդ՝ հաճեցար ընդ պարտեցելումն
զմահուն ճաշակել բաժակ անթերի մարդկութք և
անպակաս նածութք : Եւ հոգիդ ոք կենդանարար՝
որպէս քո և հօր քոյ իսկակից, և համապատիւ էու-
թք ծնողիդ և ծնիցելցոյ : Ո՞ի Երրորդութի կատա-
րեալ՝ի գիմաց երից անորոշելի հատուածոց, անըս-
կիզեն և անժամանակ, բնաւին բարերար, համայն-
կենդանարար, բոլորից խաղաղարար, ստեղծիչ գոյից
և յօրինիչ ամենից, անքակութք և միով բնութք
փառաւորեալ :

Բ. Իսկ եթէ հայրն գթած երկնաւոր հզօր՝ մին
յեռւթէ վասն մահապարտիս յանցանաց մատոյց
զմիայնակ ծնունդդ յանքնին ծոցօյն, ոչ անխայեալ
յորդիդ՝ի համապատիւդ և ՚ի սիրելիդ, այլ կամաւ-
նուիրեաց մահու չարչարողացն զինու, ըստ մարգա-
րէութեն Օ աքարիայ . վասն զի զարթնուլ սրոյն՝ի
վերայ հովուին, և հարկանիւնոյն ինքն հօտապե-
տին, և ցրուիլ ոչխարացն հօտին, որպէս օրինակն
նուրբ նախագրին և ուխտադրութիւն խորանին և
նուիրումն արեան սպանդին և առակ խորհրդոյ

աբրահամեան պատարագին , զփրկութի՞ թշուառացելցու 'ի կամաց կեցուցիդ յառաջագոյն նկարագրէր . և արդ հիմ տրտմիս անձն իմ կործանեալու յանձուստ հնարաւորութեց , այլ 'ի քումդ ինքնագործ հակամիտութեց . կամ ընդէլր զիս խորովես՝ յուսահատութեք սատանայականաւ զմիտս հարեալ . յուսայան , խոստովան լեր նմա , և նա հոգայ վասնքո , ըստ դաւթեան սաղմոսին , և այլ մարդարէի կեն սախրախոյն բանի :

Դ . Խսկ յեղանակ ինամարկելց հաստողին 'ի վերէ քան զսահման կշուռե մտաց հրեշտակաց և երկրականաց . և եթէ բեւրս կրկնեսցի , ոչ լինի չափեալ . քանզի անբովանդակելցն և բարերարելն է անձառելի : Խա զի ոմն օրհնեալ զո՞մն օրհնաբանեալ յերրորդական համագոյութին առաքեաց . իսկ նա 'ի հաճութի կամաց առաքչին մեռաւ . և միւսն ահաւոր՝ 'ի յերկուցն հաւանութի՝ մեծաթան բաղձանօք մաղթէ : Խսկ համարաւոյ միակամութեանն ցուցակ՝ առ 'ի զնոյն բարի ներգործել , որպէս հոգին կենդանուցն և բանն բանականին , պայծառութիւն փառացն և կերպարան էութեանն : Առ կեանսն փոյթ , առ ողորմութինն սթափ , առ ձեռն կալութինն պատրաստ , առ փրկութիւնն կազմ , առ առատութինն յորդ , առ յաճախութինն զեղուն , առ անքաւութինն լի , առ աննուազութինն փարթամ , առ երկայնմտութինն ձոխ , առ անհասութինն բարձրեալ . մի յարրորդութի կատարեալ 'ի յանձանց երից , օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԳԱՄԱՄՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերսախ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՏԻՑ
ԽՈՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . Ե՞տ արդ յոյս բարեաց տնկեալ 'ի սրտի՝ անձն իմ կործանեալ , և գօտեաւն հաւատոց պլն .

ԴԵԱԼ զԵՐԻԿԱՄԱՆԳԴ երկակի մասունս՝ զկրկնապրզ-
տոր խորհրդոցդ զցանկականիդ գործարան, խոս-
տովան լեր բարերարին այ՝ զմտացդ իբրև զգործոց,
զխորհրդոցդ իբրև զլրութեանց, զանտեսիցն իբրև
զյայտնեցելոց, զսրտիդ ծածկութից իբրև զբարբա-
ռումն ձայնից, զակնարկուեցդ իբրև զարդիւնակա-
նաց մեղանաց, զազդել շրթանցդ իբրև 'ի գլուխ ե-
լւլոց չարի, զոտիցդ հետոց իբրև զպատուիրանաւն
այ վազողաց, զձեռացդ ձգումն առ ցասումն իբրև
'ի հեղումն արեան գործողի, զծիծաղելն բնաւին
իբրև զկամաւորական լքումն չնորհի, զերդմնականն՝
որ թէ 'ի հանդէպս թէ 'ի տարադէպս՝ իբր զգոր-
ծակցութիւն խաբողին, զամբարտաւանութին իբր
զհին կործանիչ նախաստեղծին բարձրութէն, զսրտին
նեղութին իբրև զթերութին հաւատոց, զմեղկութին
իբրև զպարտուի զօրաւորին պնդութէ, զտրտունցն
առ վտանգս կրիցն՝ իբր զուրացուի ուխտին որ առ
տէրն, զապարասանութին իբր զթուն ինն անգթու-
թէն, զամբարհաւաճութին իբր ոչէիւք առ վեհան
գոռոզութին, զհպարտութին իբր զկամակոր հարա-
զատ գտողին չարեաց, զակամայիցն ընդ կամա-
ւորացն, զբռնացելոցն ընդ հաւանականացն, զե-
կամմիցն ընդ բնաւորականացն, զանօրէնուիսն ընդ
ապաստուածութէն, զփոքունսն ընդ սաստկագունիցն,
զնուազունսն ընդ յոլովիցն, զանձառիցն իմոց իբր
զձառելեաց գիտողին, զանգրելոց վնասուցն իբր
զնկարելոց տեսողին 'ի յարձան մագնեստիս վիմի,
զթեթեագունիցն առ խտիր մտաց իբր զստուար
ծանրութի բեռանց, զինդիր չափոյ ծածկելոցն իբր
զջշով պահանջումն սատերն սակի 'ի բերանոյ կի-
տին կորիւնի չորեգբրամեան կշռութէն, զանդնդակա-
նացն գործոց իբր 'ի յականն այ արագ ժամանելոց։
Օ այսոսիկ յաճախեա կուտեա կրկին յանձնառու-
թեամբ, վերստին պատմեալ աստանօր մեծաւ հե-
ծութիւ զէկոցն իբր զեղելոց, ընծայեալ այ զպար-
տութիւ վանեցեալ անձինդ. զի ընկալցիս 'ի փոխա-
տուեն զշնորհօք թողուի պարտուց մեղաւորին, զոր
տէրն արդարացոյց և հրաշափառապէս հոչակեաց,
ամենապատիկ ներբողիւ կրկնեալ զգովիեստ զդմանն
քան զպարասաւանս մեղացն։

Բ. Բարդեա և դիզեա անձինդ մեղապարտի բամ՝
բասանս յոքունս զքոյսն խոչերս բազմամանեայս,
անձն իմ կշտամբեալ յոքնախթանդ բանիւ . զշա-
րութին, զանօրէնութին, զվրիպութին, զառ ՚ի մար-
տին հանդիսէ փախուստ, զպարտութին, զմոլեգնու-
թին, զամբարշտութին, զապաշութին, զթմբրութին,
զքունն արթնական, զառ ՚ի յընթացմն զնիրհումնն,
զխորհուրդն օտարոտի, զբանիցն նանրութին, զզազ-
րութեն հաձութի, զյամենալն ՚ի նմին, զփափա-
գելն այ ատելեացն, զաներկիւղութին, զանսաստու-
թին, զանհարթութին, զթերութին, զթիւրութիւնն,
զլուծութին, զձշութին, զանկապ արձակումնն, զծի-
ծաղականն, զվրնջողականսն, զկատակերգականն,
զգայթագդականսն, զպատրողականսն, զանդէպքա-
ջութիւնն, զանյարմար մարտսն, զառանց օրինի ա-
րիութիւնն, զիսեղդմունս հոգւցյն, զտատանողականն
զերկոտութիւնն, զբազմատեղնեան ճիւղմն զրա-
հետականս, զանպատկառ փարաքմունսն, զգժտու-
թիւնն, զգժդմնութիւնն, զանդատ ատելութիւնն,
զմարմաջմունսն դիկրմբոնողականս, զփոքունցն
զանկշուութիս, զխոստմանցն դրժողութիս, զուխտիցն
մոռացութիս, զնմանեացն այլակերպութի, զկեղ-
ծեացն քողարկութի, զփառամոլութեն մորտառի,
զյօնիցն յաւակնութի, զապիրատութիւնն, զինքնա-
սիրութիւնն, զնախագահիցն տենչութի, զհատուցա-
նելն եղեոնականացն, զնոցինմն զանշահ աղձատանսն,
զվայրապար բերմունսն, զընթացակցութիւնն խորա-
մանկութեն բանսարկութին, զբանին սերմնակաթուի,
զվաճառումն կենացն ընդ գնոց սատակմանն, զկո-
րուստ աւանդիցն, զհայրենեացն ծախս, զկապարանն
ձգողական, զփոկով Ծոյ երնջոց անխզելի ըմբունմամբ
զանօրէնութիս, զյարաթաթաւ տղմաբնակութիս,
զլքումն լաւացն, զընթագրութիս անկարծիցն, զկնի
դարձն առնոյն դարձ դաժանական, զնորոգ մտացն,
զօտար խորհրդոցն, զանկայուն կամացն, զհաշման
հագագին, զէութի շնչոյն, զլւմն քան զսահման կա-
նոնացն դրութեն զիշխանականին զամենափիո բաց-
արձակութիւն, և զոր չէ ձառելի և կամ գրելի և
կամ պատմելի և կամ յերեսս դիմաց բերելի :

Գ. Եւ արդ զիարդ բժշկեացիս, անձն իմ եղկելի,

'ի յայսքանեաց տիգաց խոցոտեալ, բարձեալ թռ-
ղեալ այր մի տարագիր անողջանալի , ըստ մարդա-
րէին . քանզի մի 'ի վերագրելոցդ բաւականապէս
զօրէ սատակման , թող թէ այսքան դասք սպանողաց
դժնեից դահճաց շուրջ պաշարողաց : Ո՞ւ անաւանդ
զի ոչ այսու և եթ նմանագրութեամբ կըռի տարա-
ցոյց տարժանեցելոյս , այլ զոր օրինակ անթիւ բազ-
մութիւն կայտառաց կարծաց խայթողականաց՝ 'ի
ստորին մասունս ծայրից տտնոցն զօրհասական թոյնս
բերելոց , և յաման մաշկեղէն արկեալ ամփոփէ զե-
լիցն շաւիդ կապարանին շրջափակութեամբ , ցու-
ցանի արտաքուստ բարիոք , իսկ 'ի ներքուստ համ-
բարք չարի և պահեստ կորստեան և կոյտ կակծման
և գործնեայք սատակման և մշակք մահու : Ի՞շտ
այսոքիկ են ամբարեալքն քո անօրէնութեան տա-
ժանեաց թշուառաքիրան թոշակք , անձն իմպարտա-
կան կըռկին սատակման . որ կամմաւորաբար ընկալար
'ի քեզ , զոր թշնամին սերմանեաց 'ի վերայ ցորե-
նոյն՝ յագարակի աշխարհիս . ով այր անմաքուր՝ ամ-
բարիշտ և ծոյլ , բնաւին ատեցեալ , սիրողդ մոտացդ
ախորժմամբ զլցեալն նամ անառակութք , և զոր
առաքեալ ցուցանէ զթիւս բանիցն սարսափելեացն
կըտամքողաց , աստուստ սկսեալ մինչե 'ի կատար
կանոնի այնը պայմանի , և որ հասեալ են , արէ , յայ
իրաւանցն վերայ , եթէ որք զայսպիսիսն գործեն և
կամ կամակից են , արժանի են մահու : Ի՞շտ ես
ինձէն զիս ինքն պարտ վարկայ կրկին հատուցման
կորստեան սատակման 'ի մահ դատապարտութ . այլ
անխայեայիս ողորմութեամբ՝ բարեգութ , կենդա-
նի , հզօր , կամարար , կարող , հնարաւոր , օրհնեալ
յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ՎԵՐԱՄԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Այս վրիպեալ ես յաւէտ ամենապատիժ ,
միշտ դժմնեայ վայրենաբարոյ անձամբ անձին մահու
կշտամբիչ , արածողս զերամնակս զազիրս վայրագա-
սունս խոզից արօտականաց գարշուն մեղաց նախատ
վարձկանութեանց , հովիւս տածողական զհօրանս
ուլուցն ամայաբնակաց՝ի վրանս հովուացն , ըստ եր-
գոյն երգոց առ իս առակին . որ ոչիսկ ծանեայ զիս
երբեք գիտել , թէյով և յոյր պատկեր և վասն ոյր
գոյացայ :

Բ. Հա ՚ի յոտա տանողականս կրողաց երկուց
միակցորդ խորհրդականաց , ըստ ձեւոյ հրեշտակի
կառուցար , իբր ՚ի թռուիչս թեւոց կրկնաբարձ բազ-
կաց վերատանողաց յաշխարհն հայրենական հայել ,
ով յիմար , զիարդ քեզէն կորացար յերկիր , զաս-
տեացս միշտ հօգացեալ դիպուածս , ընդ ցիուս անա-
պատականս համարեցար : Իբր զճրագ բազմաբե-
րանեան ՚ի յաշտանակի մարմնիդ հաստեցաւ գըլ-
խոյդ բոլորութեն , զի և այսու ՚ի յօրինակէն չնորհէ
մի օտարասցիս զած տեսանել , և զմնացականացն
իմաստակիրել : Իանականութենն յարգանօք կրկին
ձոփացար , զի զյաղթանակ բարեմատնութենն որ առ
քեզ եղեն՝ անարգել լեզուով խօսեսցիս : Ձեռինդ
հաստմամբ յարմարուածեան մատանցդ շառաւեղք՝
զգործնականացն տնօրինել զսնտեսուի , իբր կցորդ
համացեղութք ամենաբաշխ աջոյն այ՝ ած կոչեցար :
Եւրից հարիւրոց և տասանց լեցից յօդիւք շաղկա-
պեցար , յարեալ ՚ի քեզ ընդ նոսին ՚ի նոյն և պատ-
շաճական մատունս չափոց ադգողականաց հինգ ըզ-
գայութեց , զի մի և երեւելիդ նիւթականուի քումդ
տեսուե մտացդ դիտման անդատ եղիցի . զի ոմանք

ստուարք են և զօրաւորք, և այլք փոքունք են և պիտանիք, կէպք կարծրակերտք և աղդողականք, են և գողտրականք և պատկառելիք : Խսկ թարգմանութիւնք սոցին տեսութեն՝ ի քեզ են նկարեալ իբր յարձանի անջնջականի անձն իմ եղբելի . որպէս զի և տարր ժամանակաց և շարտնակ հետեման աւուրցն առ պսակ ամին, իբր կանոնաւ իւկիք սահմանեալ մասամբ՝ անսխալ և անայլայլելի պահեսցի :

Գ. Դարձեալ այլօրինակ հոգեռորական, որ զսիրոյն յօդուած շաղկապէ ՚ի մի առ եկեղեցի, քեխորհրդածի . իբր զի առանց բնաւից զուգամանութեն կապակցել լծով հաւանականաւ զվեհն ընդ փռքուն, մնասեալ է հաստուածոյն անարատութի յանուն Քափի ժողովելոցն . որպէս ՚ի հատումն և ՚ինուազուն միոյ յանդամոցս անարդացս պատուաստելոցս ՚ի մարմնի, կրծատեալին է յօրինուած կազմութեն մարդոյդ քում սենեկի զգայականի, և շրջեալ է ընտանութիւն պատկերին յանարդ փոփոխութիւն : Եւ արդայսպիսեազ, և ևս քազմօք անզուգական հրաշակեր տութեք եղական պատկեր այ՝ կշտամբեալ ՚ի սպառոգի իմ գերի . և թէպէտ յառաջին նմանութիւն կողապատեալ գտար պատուիրանին յանցաւորութեք ՚ի դրախտին կենաց, այլ աւազանին լուսազարդ չնորհիւն զհոգւոյն փշումն առեալ, և նմանուի ես կերպարանին . և արդ ընդէ՞ր կրուտսեր զփառուն երկնաւորս, իբր նախաստեղծն երթեմն զվիճակն երկրաւոր յլ՛ջին դարաստանի . ընդէ՞ր փակեցեր քեզէն քեզ զերկին, և զվերելիցն դուռն աղխեցեր . ընդէ՞ր խառնեցեր ընդ ջրոյն մաքրուե զախտ արտասռացդ տարժանուե . ընդէ՞ր զուացեալ զձորձ վերարկուին գարշելի գործովք զազրացուցեր . հիմ զեգեալ հանդերձին մեղաց պատմուածան անկառակ վարուք քեզ արկեր . ընդէ՞ր զտանողացդ ոտից սրբութիւն ճանապարհաւն ժանդից աղտեզեր . ընդէ՞ր կրկնեցեր իրաւադատին զուխտազանցութիւն հին պատուիրանին . ընդէ՞ր մերժեցար ՚ի պտղոյն չնորհաց, իբր յլ՛դամ ՚ի ծառցյն կենաց . ընդէ՞ր նենդեցեր քեզէն քո կամաւ զանստուեր յուսոյն յարակայութիւն . ընդէ՞ր

պատկառանք անհամարձակելիք քոյին դիմացգ նը-
պաստեցեր . ընդէ՞ր զինեցար ընդդէմ քո ներհակ ,
ով ընդունարան խելագարութե . ընդէ՞ր որսացար 'ի
ծուղակ մահու՝ թողեալ զարահետն վստահութե .
ընդէ՞ր կարթիւ պատրանաց ածար հաղորդդ մարմ
նոյ կենդանարարին : Այլ վերստին յուսացեալ 'ի նա
կարդա նմա ապաւինելոյս քաւիչ նորոգիչ փրկիչ
կեցուցիչ և կենդանարար , ողորմած ինամող մար-
դասէր և անօխակալ բազմագութ , օրհնեալ յաւէ
տեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԳԱՅՐԱՄՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Ետ արդ զի՞նչ գոյ ասել ամաչեցելոյս յերե-
սաց մեծիդ ահաւորութենէ , բայց եթէ համրանալ
և հող 'ի բերան եղեալ լուել 'ի սրտի , ըստ մարդա-
րէութեն խրատու , ահա 'ի բարելոյն կարկառեալ 'ի
յոյս : Իսկ եթէ զփականս շարժողութեան շրթանցս
բացից , բռնադատեցից խօսել կամեցեալ , դարձեալ
զնոյն ձայն կրկնակական եղերերգուե լալեաց բազ-
մութե խէթ մտացս յառաջադրիէ :

Բ. Եւ արդ ողաճկից մեծ մեղաւորին անօրինե-
լոց կամաւ առ ՚ի մահ՝ զնորին գոյումն երկրորդեցից
և ես ընդ նմին . մեղայ տէր մեղայ , և անօրէնուեց
իմոց ինձէն վկայեմ : Հիւսեալ ընդ նմին զբանս յիս-
ներորդի սաղմոսին , անթիւս գրեմզպարտուցս սակ
անձինս մեղաց՝ քան զհիւղ երկի հողմահոս փոշւոյ
ընդ օդս ամենայն տարածեցելոյ:

Գ. Ենեղայ յերկինս և առաջի քո , ընդ անառակ
որդւոյն պատկառեցելոյ հայրենի գթոյդ վերստին
դարձեալ թախսանձ արկանեմ . զողորմելին ձայն ա-
ղերսանաց արտօրածին ողբովլք գոյման 'ի տիսուր

դէմս մատուցեալ առաջի քոյ տարածանեմ, հայր գթութեանց, ած բոլորից, չեմարժանի կոչիլ և ոչ բնաւին առ այս անուանիլ, ոչ միայն որդի, այլ և անպիտան ապաբան վարձկան: Ինկալ զսովեալս տարագրական, պարտական վնասուց. և զցաւ քաղցյս լվանաց նեղոյս նուաղեցելոյս՝ կենաց քո հացիւդ բժշկեսցես: Եր ընդ առաջ քո ողորմութիւնի սկզբնաւորս ապաւինուն. զգեցո, գթած և անոխակալ, անօրինեալս մեղապարտի վնախակապուտ հանդերձին ծածկոյթ. աւանդակորոյս ձեռացս աղտեղեալ մեղքը՝ զինիք մատանոյն համարձակութեամենառատ կամճք մատուցես: զգաղշապարացս թշուառութիւն մերկութե ոտիցս՝ պատսպարութ աւետարանական ամրավերարկու օդիցս կօշկաց՝ ի յօձին թիւնից միշտ ամրացուսցես: Օ զուարակդ պարարակի եղինդ երկնայնոյ, որ է միածին որդիդ քո օրհնեալ իսկապէս մարդասիրութիւն, կարօտելոյս բարեաց նուիրեա. որ մատուցեալ միշտ և անպակաս մնայ՝ ի լրութեան, յարակայ զենեալ՝ ի սպանդարանի անվթիւ սեղանոց անսպառութիւն, բոլոր յամենեսին և ընաւ յամենայնում, էութիւն յերկինս և իսկութիւն՝ ի ստորինս, աննուազ մարդկութեամբ և անթերի անդութիւն. փշրեալ և բաշխի՝ ի մասունս անհատս, զի զհամայնն հաւաքեսցէ առ՝ ի նոյն մարմին իւրումն գլխոյ. քեզ փառք ընդ նմին, հայր ողորմութե, յաւիտեանս. ամին:

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերսաին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող առ նոյն աղերս մաղմանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. ԱՐՁԵԱԼ, հզօր, անսկիզբն, անեղ, անբովանդակելի, աննիրհելի ակնդ նկատող, ծնող անքնին փառաց միածնիդ. իրաւացուսցես զիմս ու-

ղորմութիւն հերքեցելըս ընդունելութեան առ երկնայինս և առ երկրաւորս : Տօնեա զկեալս կորուսելըս վերնականացն պարերգութեամբ, աւետարանեա բանիւդ օրհնութե զկենդանութիւնի իմ մահացելըս, զբարեբաստութիւն կամացդ յայտնեա, գովեալ բոլորից գոյից եղելըց, ստացիր անուն քեզ անձառ և ինձ թշուառիս նորոգ փրկութիւն, կորուսցես զգիր մուրհակի մեղուցելըս ամբաստանութեան, զվաճիր հոգւոյս մահու ջրեսցես կայլակք արեան որդուոյդ սիրելոյ, վստահութիւն փրկութե բարեաց արեամբ ՎՇի քոնկարեացես, ցոյց զպանչելիս քո բարեգթութենդ՝ ի ձաշՀարսանեաց քում հարազատի : Ո՞ի փակեսցես դիմելոյս առ քեզ զառագատ սրահի կենացդ յարկի, մի տրոհեսցես՝ ի բազմականացդ և՝ ի բարեացդ քո զրկեսցես, մի պահեսցես՝ ի գանձարանիդ զնիւթեալիմ պարտուցս անօրէնութիւն, մի կնքեսցես՝ ի քսակ բարեացդ զզազրութեց իմոց գարշութիւն, մի երկարս ինձ զվեր մեղացս՝ ի յախտալից մարմիս ծածկեսցես, մի զփրտութիւնեխութեց ցաւոցս ինձ տնկակից մահու մնացուսցես, այլ բարձ բանիւ քոյդ ողորմութեց զժանտուին ապականարար, որպէս զի զատեալ՝ ի հիւծմանց ախտից՝ առողջութեն պատրաստեցայց . Հարաւորեա, գթութենցդ հայր, մեծ խոցուածոյս զօրեղ սպեղանիս, կարևոր կործանմանս՝ բարի այցելութիւն : Օք եմ, տէր ոգեսէր, թէ և առ մի նուագ բեւրս մեղիցեմ, բայց ոչ գրեցայց համայնմեղուցեալ, տուիչ կենաց իմոց բարերար,՝ ի շնորհ պարգևաց կենաց քոց ապաւինեալ . զի ձանաշելդ զքեզ բովանդակ արդարութիւն է, և գիտել զգօրութիւն քո՝ արմատ անմահութե, որպէս և կամիսաւիսկ գրեաց իմաստունն . և դարձեալ տիրելդ քո, ասէ, ամենեցուն, ինայել տայ քեզ յամ . և դարձեալ, մօտ է քեզ յորժամ և կամիս կարող գտանել :

Բ. Լ. Ա. Առ Ողոմնի յուսոյ աղերսանք իմոյս առեալ տիպ . քանզի ոչ այլ ոք բազմամեզ ողքան զնա ինձ զուգաշաւիդ . երբեմն որդի, ապա ատելի . երբեմն միջնորդ խաղաղութե այ ժողովրդեանն, և յետոյ խարիս որոշման բազում խորովութեն . երբեմն

օրէնք կենաց կացեալ, և յետոյ մուրհակ մահու հաստատեալ . զերկնաւորին պաշտօն ընդունեալ, և զօտարին անուն ծանուցեալ : Կնակատձառ օցտող, անկարօտ զրկող, անսովելի գող, գրգեալ տրտնջող, փափկացեալ փախստական, սեղանանենդ սարտուցեալ, անպատճախանի վնասապարտ, քաղցրամնոյց հայհոյիչ, զաւակ հայրատեաց, կտակարանացն մատնիչ, Ո՛ովսէսի չարախօս, մոռացող երախտեացն, իմաստուն մխալական, ամենագէտ յանցաւոր, ամօթապարտ զղացեալ, տարակուսեալ աշխատող, աղաւաւոր կուապաշտեալ, յամբային դարձաւոր, կաղակարծ ընկալեալ, կասկածաւոր հաշտութիւն, յապայս յիշատակ, յերկբայս փրկութիւն, չաւատալի գիւտ, 'ի մասնէ մնացուած, խարդաւանեալ գերի, կիսակտուգր պրծեալ, կամաւոր անձնամատն, տըմարդի յղփացեալ, բազմալրէպ հանձարեղ : Ի յրնթացս բանից երկեակ որոշմանց՝ ամենայն ուրեք բանս արկեալ ողաց և ձաղանաց, մեծ պարսաւ և փոքր գովիլեստ՝ իբր 'ի վերայ ինքնազրաւ կորստականի, երգիծանութիւն խառնեալ ընդ աշխար . բաննորա թելաղիր բարգաւաճութեն ամենայն հասակի, և խոտորումն նորին 'ի շրթունս բնաւից թառանչ թախծութեն ողորմելիս իմն աղցեալ :

Գ. • (Օ արմանամ, ՎՀատիմ տարակուսեալ ապշութեամբ . զի թէ նա այնքան գթեաց, ինձ զի՞նչ պատահեացէ . զիա՞րդ անկաւ ամբարձեան, զիա՞րդ սասանեցաւ հաստատեան, զիա՞րդ կործանեցաւ կառուցեան, իբր օտարացաւ ծանուցեան, զիա՞րդ զակատեցաւ զաւակն ընտրութեան, զիա՞րդ սրացաւ մերձաւորն, զիա՞րդ աղօտացաւ փայլեցեան, զիա՞րդ պատանդեցաւ ազատեան, զիա՞րդ անօրինեցաւ ուսուցիչն, զիա՞րդ նուազեցաւ հռչակեան, զիա՞րդ անարգեցաւ փառաւորն, զիա՞րդ փոքրկացաւ մեծատունն, զիա՞րդ ամբարշտեցաւ բարեպաշտն, զիա՞րդ ամբարհաւաճեցաւ ընտրողն, զիա՞րդ ունայնացաւ պատարունն, զիա՞րդ կտրեաց զուխտն որ ընդ բարձրելցն : Պատկառեմ ասել, թէ և ընդ սանդարամետականին կապեցաւ . զի՞ կայր նորա և կոոց, ուստի սէրն ընդ պատկերաց, վասն էր կամքն ընդ

խտրանաց . զիա՞րդ ոչ յիշեցաւ յանդիմանութիւնն
լլամուէլի առ լլաւող եղեալ , հմայք , ասէ , մեղք
են , և ցաւ և աշխատութիւ ածէ թերափ 'ի վերայ .
զիա՞րդ ոչ հայրենի յանդիմանութիւնն , կուռք , ասէ ,
հեթանոսաց գեք և անշունչք են , և նման նոցա լի
ցին պաշտօնեայք նոցա : Տէր միայն ածէր զնոսա ,
լլովսէս նախագրեալ յառաջաձայն ձաղանօք սաս-
տիկս իմն ամբատանէ , ոչ էր ընդ նոսա ասէ ածս
օտարոտիս , զոր ոչ ձանաչէին հարք նոցա : Ո՞ւր է
մահամատոյց այլազնեայ արձանն Փագովրայ , ո՞ւր
տգեղն և անպանծալին սիդոնացւոց իգական ամե-
նանզով ձուլածոյն , ո՞ւր կանացի կերպին անգրելին
խայտառակութիւն զազիր տեսակին , որով ամօթայ
մարդարէքն զանասնօրէն դիմեցումն անխտրաբար
յանուն չարութեան անժուժկալ դիւկն անանձաբար
ձօնեալ մուշէին : Տարաւ զէութիւ բարեբաստութիւնն
որ ցնախնին որսաց 'ի կորուստ , յաղթեաց մեծու-
թիւն իմաստիցն առաւելութե , գերեաց գոռողու-
թիւն , յիմարեցոյց փափկութիւն , վանեաց արձաթն
ծառայեցուցիչ , յոդի դատեցաւ զայրն տօնելի հին
զէնն կործանողին , 'ի գրկացն այ հանեալ 'ի յոտս
ստամբակին գթեցոյց , մեռոյց մեղկութիւն , թմրե-
ցոյց ծուլութիւն , արթեցոյց շուայտութիւն : Ով դիւ-
րապատիր մարմին երկրածին , որովք ձայնարկու-
թեամբք զքեզ աւատղեցից . քանզի ոչ տիրապէս առ
նա հանդիպի ընդդիմարդանուիս , այլ ամենից սխա-
լազագ՝ կամաւ վրիպելոց . վասն զի նավաւ է իմանալ ,
թէ անիրաւ է պարծել յիմաստս մարմնոյ , եթէ ոչ
լուսուծով դատեալ ընտրեսցի . որ զի թէ առ այս
պայմանի յիմար ոք իցէ , և 'ի հատզին կամ յուսաս-
ցի , ոչ ևս 'ի նորայոց անտի ինչ կրեսցէ :

Դ . ՎԱԼՔանզի սաստիկս և քստմնելիս ունի լլո-
ղոմն զդարձին իւրոյ յիշատակարան ինքնապարտամ
կշտամբութեամբ , իբր մեռեալ իսկապէս համայն
աշխարհիս անձնասիրութեան . զոր եթէ զիսկն ոք
նկատեսցէ , լլույնսութքն է իմանալի . այլ և 'ի մա-
տեանս քահանայիցն և 'ի գիրս լուրիայ սիլոնացւոյ ,
յորում զփոյթն իւրում ընթացիցն արտաստելիս
իմն յեղանակէ . զուր ջան , անօգուտ վաստակ , ան-

միտ հետեւումն , անշահ արշաւանք , անկայուն երկը ,
օտարին իմաստաք , ոչընչից հալովք , բամբասելի բերք ,
անյարմար վարկածք , մնոտի սերմանիք , աւազափուլ
շնուածք , ապականացու ստացուածք , քամահանաց
տաժանմունք , ինքնամարտ կուիւ , ընդ ոգւոյ իւրում
դատ , ընդունայնաթուզ քիրտն , վնասակար փափաք ,
կորստական շաւիդ , վրիպակ ձանապարհ , կործանա-
կան կրթութիք , մոլորապատիր վարժուիք , հանա
պազասիալ տեսութիւն , ակնայայրատ պէռութիւն ,
պոռնկակերտ կերպարան , ախտաբորբոք նիւթ ,
դժնեատեսիլ գոյն , յոքնատիսուր գեղ , յոլովամեղձ
ծուխ , շոգի ցնդելի , վաճառ մերձ 'ի յառ , տաղա-
ւար քակտելի , ընդվայր աղաղակ , անպատճառաւոր
ծաղը , արհամարհելի ասպարէզ , անձնավաճառ դիր ,
սատակչական ելք , աննած մտածմունք , ստայօդ ձառ ,
զայրացուցանող զրոյցք , եպերանաց խծրիծ , խելա-
գարութեան խնդիր , ամօթանաց ցոյցք , խայտառա-
կանաց յայտնութիք , առակ ապառնեացն , ապաշա-
ւանաց գործ , ըմպահկանաց պատմութիւն , հեղգացե-
լոց օրինակ , խորիսորատ ծածուկ , որս խաւարային ,
մահագուշակ վիհ , անյատակելի անդունդք , ուղեկ
ցութիւ սպանողաց , յիմարութեան բարբանջմունք ,
դարանակալաց վայր , խարիսուլ յարկ , շնուած սա-
սանեալ , կամուրջ խախտեցեալ , երևոյթ փախչե-
լի , խաբող շողոքորթ , անոսայ մատնիչ , ընդդեմ
բարձրելցյն հակառակութիւն : (Օ այս ամ մասունա-
բանից խոստովանական կանոնադրութիւն , 'ի սիրտս
ընաւից նախասերմանեաց յաղովազ կանոնադիր
դարձելոց զղջման . որպէս զի մի պարծեսցի ոք 'ի
մարդկանէ բամբասաւորօք զինուորեալ նետիւք
զանձն և զընկերն խոցոտելով . քանզի կուապարիշտ
է քողով ծածկեալն , որ զկերպարանն միայն ունի ,
և զոչ ախորժելիս առեղծչին կատարէ :

Ե . Եւ արդ նա՝ որ ոչ այնքան մեղաւ որքան
զղջացաւ , մի 'ի սպառ պախարակեսցի . այլ յիշեսցի
այրն այն 'ի բարի , իբրև զիինն յուսադրութեն 'ի
տէրունի ոտսն դիմելոց , յորդամհոգւովն էջ յայ-
ցելութիւն ածութեան անբաժանելեաւ՝ կենագործել
զանդ խոստովանեալն . զոր մեռեալքն ահա կեն-

դանեացս անտարակոյս բերին աւետիս : Ի՞նդ ու րում մաղթեալ իմ պարտաւորի՝ իմաստութեն ոչ ժամանելոյ , 'ի մեղանացն մասն կարգեալ, բարեբանեալ մեծիդ պաղատիմ . լից զնուազդ իմ բանագրութի՝ 'ի յերշանկին հանձարեղութի . նիւթեսցին ներկայիս հայցմունք՝ 'ի բարգաւածին յարգաւորութին՝ 'ի գերախարան արքային աղերս . այցելուի ինդրոցս դիցի քո ընտրեցեալ վեհ արքայորդւոյն , զոր միաճնիդ օրինակեցեր : Հարեանն կցորդութի՝ զքո փառակիցդ ճաշակեցաք . տուր փրկուի քոյս ծառային , ամենահնար , զօրեղ , ահաւոր , 'ի ստեղծողիդ փառս ամեցուցեալ զանքաւելի մեղացն շնջումն : Հիշատակաւ խորհրդոց բարեաց ընդ ողորմեալն նորոգեացես . որ ամենահամախորժածաշակ բազմապահոյք առակագրուէք զանուիդ քո քարոզեալ՝ 'ի մատեան լուսազարդ կտակի , եկեղեցոյ ընծայեաց հետս բարութեն խոստովանութի՝ մատչել առքեզ , հայր : Վանզի ոչ հեռի յողորմութենէ առ այս ցոյց բանի է իմանալի , թէ անյուառութեանն կաթուած չէր անկեալ՝ 'ի յեռանդն սրտին ըղձից , որ զՃեպ զղմանն փոքր ինչ կասեաց :

Զ . Ե՞րդ՝ 'ի յուշ բերեալ զոր՝ 'ի քեզ անձառելի բարեմասնութիք , զգթութի՝ քո ողջունեացես . որով զկոչկոձեալն 'ի բազում դարուց՝ բամբասանաց քարաձգութի՝ երանութեն վերաբժանացո . որ յոքնահոսան արտասուաց ելիւք զմէջ յատակի յարկին հեղեղեալ ապարանիցն իւր խրախճանութեն՝ սաստկականիծն ապաշաւանօք , հօրն կրիցն գերազանցեաց ողորմելի ոգւոյն հեծութի . զոր՝ 'ի յաշաց բանիդ քո արտօսր՝ առ որ մերովս՝ 'ի յիւրն ախտակրեաց , երկանամիտդ ներողուէք միացուցեալ խառնեացես , գթած . և զանյարմարն առ նա կաթեցեալ զսաղմոսին բարեբանուի , 'ի փառս էակցի որդւոյդ կնքելով նովաւ կեցուացես զնաքաղցրութեամբ ընդ աղքասս ժողովրդոց : (Օ այս պաւետիկոս ոմն բարեշնորհ արգահատէր ընդ Ողոմնի , ամենայնիւ վարձս վարկուցեալ համակցորդ զուգաձայնութի՝ իրք կենդանեաօք նովաւ ընդ նմին վասն նորին աղերսել առքեզ , զոր յաւելուած կարգիդ տնտեսէ : Վանզի և

աւստացւոյն՝ ՚ի նմանէ ստեղծեալն բազմահրաշաւ-
որն մնարդարէաձառն պատմագրուի անձութեն ար-
դարացուցիչ զլովոմն աղորմեալ կարգէ .որ զի ան-
պարսաւ է աղօթեն, քան չարաբանեն վասն նորին:

Ե . Օ որ և ես մաղթեմ մեծ վստահուք՝ նմանա-
կից այսը հեծութեն և զիմն ընդ նմին ընծայել գո-
չումն . զի թէ կորուսցես զմեզ դատեալ ըստ գոր-
ծոց, ոչ պակասին փառք քո, զի իրաւամբք քո Ճա-
նաչիս . իսկ եթէ գտցես, այնքան բարձրանաս, որ-
քան մեծութեղ քում վայել է . քանզի յաւէտ օրհ-
նաբանելի ես դու երկրորդաւս՝ ողորմածութեամբ,
քան նախահրաման սաստկութքն : Դարձիր տէր՝
դարձիր քաղցրութք՝ ՚ի խնամն գթուեն ձրի և ամէն-
առատ պարզեօք սիրոյ միխթարել յաւէտ գտըրտ-
մեալքս համաշաւիդ տագնապաւ տապոյ տոչորման
անթշշականի : Ձեռն եղեալ ֆրկութեն նորոգես-
ցես վերստին, քաւեալ և պատսպարեալ՝ ՚ի մեղսա-
կործանս խորտակմանէ : Եւ քեզ միայնոյ սկզբանդ
և անսկզբանդ, ընդ սկզբանդ և սկզբնաւորիդ սկրզ-
բանց՝ սէ Երրորդութեղ և միում աստուածութեղ
փառք և իշխանութիւնաւիտեանսյաւիտենից. ամէն :

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ԽՆԵՐՈՐԴ

Աւրատին յամբուած կրկն հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղմանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ
ԽՈՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա . Ետ արդ մի տիրեսցեն անօրէնութիք քում
պատկերիս կայսերականի արքայութեանդ վերնում,
ած բոլորից լուսոյ . մի կապտեսցէ գոռոզն ապրս-
տամբ զզարդ փշմանդ շնորհի՝ ՚ի քո ստեղծեալս կեր-
պէ . մի թագաւորեսցէ մեղքն խափանեալ՝ մարմնոյս
մահացուի առ ՚ի գրաւել զիս ՚ի նոյն . Ոիք իմ թա-
գաւոր առ իշխել շնչոյս բաց ՚ի քէն, ՚ի՞ն, որ ան-
բոնադատ հնազանդեցուցանես . լցոյն քաղցրու-

թե , որ բանաս զկարիս մեղաց ամենակարդ բանիւ , որ արեամբդ քո ստացար և մարմնովդ կերակրեցեր . որ կարգեալ սահմանեցեր ուխտ կենաց անփոխաղբելի , որ յոդի քո կնքեալ կցորդ քեզ գրելով , հօր քում մատուցեր ժառանդակցապէս . որ յանուն զենման միշտ յիշատակաւ քո չարչարանաց առնոյն բարերար աղօթել համարձակեցեր , ստեղծիչ ամենից և կեանք : ' Իու ես ած ամենայն հօգւոց , որ մեծացուցեր զայս տուրս չնորհաց քան զամենայն գործոց քո հրաշ . ոչ զերկինս իւրովլքն զարդուք և հրեշտակացն պայծառութեք , ոչ զերկիրս և զմարդկութիւն և որ առ սոսա են զարմանուիք , ոչ զսահման լայնութեն ծովու և որ 'ի նմա են եղելովթիւնք , ոչ զանդունդս աղխիւքն հանդերձ և որ 'ի նմա են անբաւուիք , ոչ բարձրացար յօրինմամբ այսքանեօք վեհիւք՝ որչափ առ իմս կարեկցութիւն , յասեն քո որ մարդարեիւն՝ քաղցրութեց յուպոյ բարութիւն , ով է ած իբրև զիս կարող թողուլ միշտ զմեղս և ջնջել զանօրինութիւն : Ահա արդ ինսկեալ են բանք քո , ողորմած , և խոստովանեալ բարերարութիւն , փառաւորեալ խորը խորհրդոցդ , և երկրպագեալ զեղմունք չնորհացդ :

Բ . Դրդարեւ ոչ ոք բաւէ յէիցս թարգմանել խօսիւք նիւթական լեզուի 'ի մասանց այտի քումդ գթութեանց զոր առ իս ցուցեր , յօրինիչ . քանզի և մեծ իսկ է զօրութիւն զհնացեան անդրէն նորոգել ըստ առաջնումն պայծառուե , քան յանգոյից ստեղծագործել : Աւ զի ոչ է քո տկարութիւն , որ զօրութիւն ես ամենայնի , առ որ բան քո միայն ազդեալ զլրութիւն գործոցն զլխատորէ , ահա յարիցես փառաւոր լինել , բարեգործ , 'ի ստացուածս այս կրկին անյուսալի փրկութենս . զի իրաւամբք ուխտի բարձրացի՝ հաստատուն եղեալ մեծապէս օրհնաքան աւետեաց քո ձայն 'ի քաւելզյդ չնորհ ծանուցեալ , ողորմութեն լուսովդ ուղերձեալ քան 'ի ճանապարհ ստեղծանելցն : Օի առ մինն արարիչ միայն ճանաչիս , իսկ առ միւսն՝ առաջնով կոչմամբն և երախտաւոր . ընդ կերպացուցանելցյն և քաւիչ , ընդ նորոգելցյն և բարերար , ընդ հաստելցյն և ողորմած ,

ընդ կազմելոյն և հնարաւոր, ընդ յօրինելոյն և հեղ, ընդ նկարելոյն ամենազօր, ընդ առաջնորդելոյն և լոյս, ընդ տաճելոյն հովիւ, ընդ դարմանելոյն ինամիչ, ընդ ողջ պահելոյն բժիշկ, ընդ ձեռն կալուեն զօրավար, ընդ անպարտութեանն թագաւոր, ընդ արարչութեանն քաղցր, ընդ ամենատուր պարզեացն առատ, ընդ միշտ անսալցն ներող, ընդ ոչ բարկանալցն անսփակալ, ընդ կարեացս վշտակցելոյ ծածկագէտ, ընդ յանձանձելոյ գթոցն ապաւէն, ընդ գերունակ գորովցն ած, ընդ անպառ բարութեն՝ օրհնեալ յամենայնի :

Գ. Լոր որպէս ստեղծեր մինչ ոչն իսկ էի, և ծանուցար ինձ գոյացուցիչ, և այժմ զհոգի մազթողիս մարմնոյս տառղաւարաւ յարդարեա անդրէն վերըստին յանարաւութի մաքուր սրբութեն նախնի լինելութենն . զի բազմացի առաւել աճեցուն եղեալ յաձախ տուչութի անսահմանելի քոյդ սքանչելեաց նորոգ ներկայիս, քան զանցելոց հնոցն ստուերականաց : Խշ. ընդ ձառելոյս զթիւս մեղացս՝ որքան մտացս թեւս ընթանայ զանբերելիսն յիշատակել, արդարացայց յանուն քո հզօր . և 'ի պատմելս ինձէն զանձին իմոյ բիծ, և դու թողցես զամբարշտութի բազում մեղանաց խոստովանելոյս, հզօր, ծածկատես, ամենափրկիչ . զի մի ծայրագոյն լրութեաւետեացս, դարձեալ նախնումն կարօտացայց՝ երանելով սաղմոսիւն զնորհօք փրկեալսն մկրտութեն . և փշովք մեղացյոգի խոցուեալ, ձեռն քո միսեցի յիս առաւելապէս այժմէն վերստին, ծանրս առնելով զբեռոն պարտեացս քան զքաղցրութիւն պարզեւացդ, այլ ազատեա զիս օրհնարանեալ հոգւովդ սրբով, աղացեմ զքեզ՝ տէր ամենայնի, յօրինաց մեղացն և մահու : Քաւ լիցի, թէ անկցի ընդ տկարութեն սահմանաւ ձշմարտութենդ ծաշումն իբրև զբոյցն օրինակ . քանզի ուր քաւութի է թագաւորեալ վտարեալ են մեղք, և 'ի խրախոյա կենդանի բանիդ՝ ոչ է յուսահատուի, և ամբարձեալ քոյոցդ չնորհաց՝ հալածեալ են պարտիքն, և մերձ գոլով ձեռինդ այ՝ ոչ գոյ անհնարութի, այլ ամենեին լուսաւորութի, բովանդակապէս զօրութի, անպարտե-

լի կարողութիւն։ Վո է փրկութիւն, կենդանութիւն, նորոգութիւն, ողբարձութիւն, միանդամայն և քաղցրուի, արքայութիւն, անեղծութիւն և փառք յաւիտեանս ։ ամէն։

ԲԱՆ ՑԻՄՆԵՐՈՒԴ

Աւրատին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐԾՑ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. ԱՅԵԼ արդ, քանզի որպէս ոչ է առանց ՞Շի՞
այ ոգւոց փրկութիւն, և ոչ առանց տեսման աշաց՝
առ լյս զուարձութիւն, և կամ առանց արուսե-
կին նշուլից արևու երբեք քաղցրութիւն, այսպէս
և ոչ առանց խոստովանութեան ծածկութից և
ստգուանաց անձին՝ քաւութիւն։ Օի զի՞նչ օգուտ
քեզ է մաքրութիւդ, եթէ ընդ փարիսեցւոյն դա-
տեսցիս, և կամ զի՞նչ վնասեսցեն զիս պարտիքս,
եթէ ընդ մաքսաւորին գովեցայց, և կամ ո՞ւր ասի
պարսաւեալ մաքքարէն Հյովիշ՝ երիցս կրկնելով
զանձինն եղկուի, և կամ զի՞ գուցէ սրբոյն դատաս-
տան առ ՚ի յիշատակ աւուրն մեծի, և կամ իբր
արդեւք անմաքուր իմասցի շրթամբք լասայի՝ հեռին
՚ի գործոց տանն Խսրայէլի, և զիարդ ած պարտա-
ւոր պաշտի աղամեան մաքմանչ՝ իմոյս կարեկցեալ
յանցաւորապէս առ հայր աղօթել, և կամ յո՞րս
թարգմանի առած առակին, թէ սիրտ իմաստնոյն
՚ի տան սգոյ, և սիրտ անմտին ՚ի տան ուրախութե։
Օի որ զսխալէն Շամայ անձին իւրառմոչ ոչ գրես
ցէ, և զմեզս ամենից ինքեան ոչ համարեսցի, իբր
երջանիկն արքայից զհարցն, կորոյս զիւրն արդարու-
թի՝ որպէս անախտակիր գոլ բնութենս. և ոչ բերկ-
րի սիրտ առ զուարթութիւն երեսաց աւետեօք յաւ-
սոյն, ըստ ասացելոյն, եթէ ոչ յառաքելոյն ՞Շի՞ ու-
սեալ՝ ամիւ ահա ըստ այ տրտմեսցի։

Բ. Ամդ ըղձալի է ինձ յաւետ աստանօր խրատն

հին՝ նորոգ ընկալեալ՝ հոգեւոր հանձարեղին, զոր տէրն իսկ երկրորդեաց, երթալնստել ոչ յառաջին բարձին հպարտից ընդ ամբարշտացն նանրախորհուրդ ժողովելոց, ուստի Դաւիթ և Երեմիա ուխտիւ կամսնի սահման հաստատեալ հրաժարեցուցին, այլ ընդ զղացեալմն սրտիւ պատկառեալմն մեղք՝ և ՚ի դատաստանաց մեծին պակուցեալ ահիւ հատուցմանն, յետնոցն հաւասարեալ աստին՝ ի յերկրի կամաւ խոնարհուն, ուստի բարձրեալն ած պարեալ բերկրի. որով ընդ նախադասեալմն՝ ի բազմականն երանութեան համարձակեցայց, թէ ես և թէ նա հետեւեալ սովիմք։ ՚ու որ զերծեալ՝ ի բամբասանաց բամնի մարգարեին, որ՝ ՚ի վիչսս ոմանս ակնարկի. մի յիս, ասէ, մերձենար. մաքուր եմ, և ով զիս տեսանիցէ։ ՚ոյլ զանկիրուն խոնարհութիւն երջանկին Դաւթի ինձնպաստ առեալ ասել ընդ նմին, ես իբրև զանասուն համարեցայ հերքեալ՝ ի զգայութէ, և հասին չարիք ինձ շուրջանակի. և նեխեցան և փաեցան վէրք իմ՝ ՚ի յանզգամիս անդժշկութի, և զայլոց ոմանց ընտրելոց՝ յասորեստանի՝ զկամաւորն կշտամբութի մեղապարտութեն անձանցն անարդարից. ընդ որս և զլոցի մեծի քահանայի զասելն՝ ես ինձէն առեալ բարբառիմ, թէ և ոչ զերեսս բաւական իցեմ համբառնալ՝ ՚ի վեր առ քեզ ած։

Գ. ՚ըդ ես ճշգրիտ պատկեր ամենայն երկրի՝ զիմն խառնեալ ընդ նոցին պարտիս, և ՚ի նոցայոցն զառ իս դառնութի կրկին առաւելեալ, նոքօք հեծեծեցից. թէպէտ և չէ ինչ պիտոյ գարշութեն գունյ՝ դարձեալ տգեղութի։ ՚հա արդ մեղայ, զի ան մտութք գործեցի զոչ հաճոյն քո բազմօք սխալեալ յանցաւորութեամբք, նայեալիս, գթած, որ պէս երբեմն յուրացութեն ըմբռնեալ Պետրոս, զի յոյժ ունայնացայ։ ՚ ուսաւորեա ինձ զողորմութեղ քո ճառագայթ, ամենեկին բարերարութի. զի ընկալեալ զօրհնութիւն քո, տէր, արդարացայց կեցից և մաքուր եղէց յանստեղծիցն քո իմոց լկողաց։ ՚ունիմ համարձակութիւն զմեղապարտ ձեռինս հաստուած առ քեզ տարածանել, մինչև մատուցես զօրհնեալդ քո զաջ՝ ՚ի նորոգութի դատապար-

տեղսոյ : Եղդ յաղթեա վերստին իմում յամառութե քոյին հեղութեղդ առ իս ժամանեալ մարդասիրապէս . և զամենայնն յամենայնի ամենայնիւ քո կարողութեղդ զառաջին չարինն միջնովքն և վերջնականօքն թողինձ , հնարաւոր անհասից Քո թագաւոր լուսոյն արդարոց :

Դ. Նեմ արժանի յիշել զանուն քո օրհնեալ , զի վսասակար եմ բարեգործիդ մահու հարուածոց առ կնիքն , առ շնորհն , առ փչումն , առ պարգևն , առ աւանդն , առ ձիբն , առ անունն , առ որդէգրութիւնն , առ պատիւն արքայական , առ պատկերն , առ դրումն , առ օճումն , առ Շոխութիւնն , առ համարձակութիւնն , առ ընտանութիւնն , առ կեանսն , առ լրյուն , առ երանութիւնն , առ յօյան , առ փառուն , առ անխոնարհելի բարձրութիւնն , առ պսակն անկատալի , առ խոստմունն ծածկեցելոցն , որ քեւ տէր Քո բազմօք աւետարանեցաւինձ յամառելոյս իմիս և քարբիս՝ ունկնախից և լսելափակ անլուր ական ջացս . որ միշտ յառաւելութե քումդ բարութեան յոքնապատիկ յաւետ քան զայն չարիքն իմ յաձախեալ , 'ի սպառ կործանեցին , մերժեալ 'ի կենաց ընդ մահ կապեցին , ծառայ կարգեալ ապականութե : Եւ արդ դու միայն իրաւակշիռ և շշմարտադատ բարերար՝ օրհնեալդ 'ի գթութե , մեղայ քեզ անօրինեցայ անիրաւեցայ . վասն որոյ և եղծայ զեղծայ յանցեայ ամբարշտեցայ . և ոչ լուայ խոստովանեալ և երկրպագեալ գովեալ քո բանիդ , որ դու իսկ երևեցար անձառելեաւ քո սիրովդ , զոր գրեն իսկ մեծէ , և նշանակելն սարսափելի : Քեզ արդարութիւ և փառս և մշտնշենսաւոր գովութիւ , և ինձ պատկառեցելոյս 'ի քէն , ինսամակալ , քաւութիւ և ողորմութիւն և բժշկութիւն , օգնութիւ և պահպանութիւն սրտի և ոգւոյ . բարեբանեալդ յամենայնի յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ. ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վ երստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մազթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Այս արդ առ երկրածին ոք պաղատեցայ այրս մահացու ամենապատիր, եթէ ընդունայն է առ զաղակելն. առ մահկանացու բանսկան, եթէ սուտ իցէ փրկութին առ յուսոյն վստահութի. առ մարդ ոք եղծական, եթէ ընդ տկարութե բանին և նանիր է գօրութին. առ իշխանս երկրաւոր գահից, եթէ, անցաւոր է ընդ ինքեանս և իւրեանցն բարութի. առ եղայր ոք հարազատ, եթէ կարօտ է կամելցյն առ անձինն անդորրութի. առ հայրն իմ երկրաւոր, եթէ պակասեալ են խնամմականքն ընդ աւուրցնուած զութեն. առ մայրն իմ որ երկնեաց, եթէ կասեցան դժութիքն ընդ նահանջել կենդանութեն. առ թա գաւորութիւնս աշխարհի արդեւք, ողք զմահացուցանելն միշտ արուեստաւորեն քան զկենագործելն. այլ առ քեզ բարերար ած օրչնեալ՝ի բարձունս, որ կենդանի ես և զկենդանութի տաս ամենայնի, որ և յետ վախճանին զօրես անեղծապէս նորոգել:

Բ. Որ եթէ փախնումք 'ի քէն, դու զկնի ընթանաս. եթէ տկարանամք, զօրացուցանես. եթէ վրիպիմք, շաւիդ դիւրութեան ուղղես. եթէ պատկառիմք, քաջալերես. եթէ ախտանամք յանձն և 'ի մարմին, քժշկես. եթէ գարշանամք մեղօք, մաքրես. եթէ ստեմք, քո ձշմարտութեղ արդարացուցանես. եթէ յանդունդս ներքինս սուղեալ գլորիցիմք, յերկինս ցուցանես. եթէ 'ի կամաց մերոց ոչ դառնամք, դու դարձուցանես. եթէ մեղանչեմք, ողբաս. եթէ արդարանամք, ժպտիս. եթէ օտարանամք, սգաս. եթէ մերձենամք, տօնես. եթէ տամք, ընդունիս. եթէ յամրանամք, երկայնամուես. եթէ մեքժխտեմք,

դու առատապէս շնորհեալ ընձեռես . եթէ լքանիմք, տրտմիս . եթէ արիանամք, խնդաս :

Գ . Որպէս հարիւքորդ երկրորդ սաղմոսն օրհնաւ բան հրաշաւորական զվհատելցյս զսիրտ սփոփէ, և մեծ յոյս կենաց աւետարանէ առ փրկութեն հանդէս . որ յաղթականն է դիւաց և տարակոյս բանս սարկուին . որ իբր զխաջին տէրունինշան բարեքախտ պանծալի սքանչելափառ, անխոնարհելի բարձրութեն լուսոյ և անպարտելի վերնոյն զօրութեն կանգնեալ է ախոյեան անվանակիան և անշարժական ամենայնիւ յաւիտենական ընդդէմ անբարի բարուց բըռնութեն Շելիարայ, որ ունի յինքեան գանձս հոգեւոր օգտից գիտողաց մտաց ընծայեալս զպարտումն մահու և զլուծումն մեղաց, և յոյս կրկինս յերկուս յաւիտեանս, և զնորոգումն խոստման անեղծութեարդարոցն, կանոնս բարեհրաւեկրս և կենդանատուրս գրեալս հոգւովն այ . որպէս ամենայն իսկ երգ սաղմոսացն մաքուր որտից է տեսանելի կտակ կենաց մարդկան նկարեալ :

Դ . (Ծի թէ 'ի նախնուումն տկար կերպարանն զայս աւետիս և վստահութեն ընդգոգեալ ունէր՝ կործան ման մահու նախաժաման մեծ աւետագիր և կեանս երկնակրօնս վերնակենցազ միշտ անձառելիս, և այն՝ շնջական գիրն և յեղանակաւոր օրինակն, և պաշտօնն դատապարտիչ վհատութեանցաւորացն, և խափանելի կտակն երկրային, և տկար հաշտարարութիւն միշնորդացն, և թերութիւն բանից մազթռողացն : Որ զի թէ Ա' անսակէի փրկուին խոստովանելի է անտուստ վկայեալ յետ այնքանեաց մեղանաց անբժշկականաց . որ աքեամքն արդարոց ելզց զնուիրեան մեծի թագաւորին հրաշանուն քաղաք Հայրենի, ըստ մարդարէագիր անսուտ պատմութեն . որ և զմեծն իսկ տեսանողաց բազմերախտիս ձեռնկալութեան խնամողորէնն պաշտպանուեն նախնակերտ յարկին տեսչութեն, մանկավարժ ինքեան և նախնի, մեքենայիւ մահու սղոցեաց, 'ի յերկուս մասունս խզեալդժնդակ տանջանօք մաշեաց, իբր խորհրդով ապատամբութեն զյուսոյն փրկանակ կտրեալ : Ա' որով զշար յաւելուածն մոլեզնական՝ զբրէական

վերնամարտութիւն՝ ի բարձրեալն յանդգնութիւն .
քանզի ոչ պատկառեաց երբէք զստեղծողին պատիւ
և զանուն յիւրաբնակ խորանէն մերժել . հալա-
ծեալ զայ հոգին , Ինչիւրայ զանձն դաւանեաց :
Քանզի զնոյն տաճար տիրական խնկարկութեան
հաստողին տահման՝ հոչակաւորն երկրի տեսարան՝
զսարսափելին ազանց սրբարան , ուր տեսիլք հրեշ-
տակականք և ածային հրամանք յաղթողականք լու-
սաւորապէս յայտնութեամք ազդեալ երևէին , զայն
վայր երկնանման ահաւոր սրբազնելատես՝ Ինւանայ
ումեմն քառաղիմակի նախանձարկու պատկերի աւե-
րածոյն անապատի պաշտօնետեղ գարշելի և գիւա-
ճենձեր զոհարան պատրաստեալ կազմեաց : Օ ըկեալ
զարքայն երկնաւոր՝ ի յարքայականն կայից , զամե-
նահարուստն՝ ունայն՝ ի ստացուածոց իւրոց , զտա
նուտէրն՝ անհանգիստ և թափառական տառանեալ ,
Ինչեղեքուղայ ձեղուն նկարեալ , և զանունն ա-
հեղ վտարանդի արարեալ . գերի տարեալ զաւանդ
գովելոյն , ողբալի զողորմածին մասն նուազեցու-
ցեալ . աղուետուն փոքու ապարանք զսրահն լուսոյ
կարգեալ , և բնաւից ունողին և ոչ գլխոյն տաղա-
ւար յիւրայոցն եղեալ . հատեալ զցանկ հզօրին ,
բախտից հմայից զսեղանն մեծախորհուրդ արեանն
սրսկման երեւեցուցեալ : Այնեալ հետս բազումն
ընթացելոց՝ ի գայթակղուի , հովիւ կորստեան հօտին
սատակման , մոլորութե բուռն վարդապետ , և այն՝
գիտութե կրօնիցն օրինաց , հայր ունելով զմեծն Եր-
զեկիա զնմանակիցն Դաւթի :

Ե . Վայնքան ստացեալ գտմունս չարեաց , որ և
զայ պատիւն՝ որ զարքայուեն փառս ընծայեացնմա ,
հայհոյեալ և թշնամանեալ , և զաղօթկերայն բագ-
մութի սուսերաւ մահու խողխողեալ : Բնտանի դա-
ւաճան , մերձաւոր վատնիւ , հարազատ սատակիւ ,
կցորդակից սպանող : Առ ած ոչ գոյր դառնալ , զի
ուրացեալ եր զնա . զի բրահմամ ոչ եր յիշել , զի
խորթացեալ եր՝ ի նմանէ . Դսահակաւ ոչ եր աղօ-
թել , զի նզովեալ եր՝ ի նմանէ . Կարայէլիւ ոչ եր
պարծել , զի տարագիր եր անուան կոչմանն մեծա-
խորհուրդն շնորհի . զդաւթեան երգ ոչ եր նուագել ,

զի կշտամբէիչ էր նորին . 'ի քաւարանն ոչ էր մեր-
ձենալ, զի պղծեալ էր զնա . 'ի տապանակն ածա-
գիծ ոչ էր ապաւինել, զի ընդ գարշուն ծուլածուին
էր փոխանակեալ . առ ԱՌՈՎԱԿ ոչ էր կարդալ, զի
անքաւելի էր պարտիքն որ առ նա . առ ԽՀարուն ոչ
գոյր աղաւել, զի վնասապարտ էր առ նա . առ մեր-
ձաւոր մարդարէիցն գունդ ոչ էր դիմել, զի սպա-
նող էր նոցա : Եւ նորա քաւութի մեղաց, և ար-
քայուի թագաւորուն վերստին պարզեեալ տուաւ .
զի քեզ, բարերար, բազմացուսցես կարգեսցես գո-
վեստս անձառս և անլռելիս 'ի յազգա տօհմից և 'ի
դարս ժամանակաց, և զդուոն յուսոյն մտից անփա-
կելի պահեսցես 'ի փառս քոյդ բարձրուե և 'ի փըր-
կութի դատապարտելցյս, անմահութեց պարզեաց
տուիչ ՔՌ, գովեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՑԻՄԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՄՑՈՒԾՈՑ

Ա . ( ) Ր Հ Ն Ե Ա Լ տիրագար 'ի քումդ էութեան ,
անսահմանելի և անփոխաղբելի իսկապէս բարի ,
պաշտօն իմկելի և երջանկութիւն խոստովանելի ա-
մենայն երկրի , երկայն յուսոյ ամենապատրաստ տե-
սութիւն , գթած ողորմած , որ ոչ պահես ոխս բազ-
մութեան ամաց մեղանաց քթթել մի ական , որ
հրաշաւորս զարմանալիս գեր քան զամենայն ազինս
նախնեացն անսահման առաւելութեամք կրկին ընդ
միոյ հաճեցար հեղուլ զոզրմութեան վերնահոս
վտակս ամենափնկաւորս 'ի չնորհաբաշխութես նո-
րում : Եւ զանտուստ զմուտս լուսարանի պատու-
հանին անձկութե նշուղիցն աղօտականաց, չափով
գիտութեցն ըստ ԱՌՈՎԱԿ ի , և իւր իսկ նմին և ինձ
ընդ նորին բացեր ընդարձակեցեր թշուառացելումս

զառագաստն անջրպետարան էլիյցն ողորմութեն ձրի պարգևացն ածականաց . զոր ընդ մէջ իմն մասնաւորօք աւետաւոր յիշատակաց և 'ի հնումն զայսր տպաւորութիւն սրինակաւ նկարագրեր, զդարձարուքն առ իս և ես դառնամ առ ձեզ . և յորժամ դարձցիս և հառաչեցես, յայնժամ կեցցես : 'ի, ա զի և զաղղամղջին սեռութիւն գունոյն փոխարկել 'ի ձեան պայծառութիւն, և զարանցն արեամբ ներկելոցն յեղանակել 'ի պատահումն գեղման, ըստ կայեայ և Օ աքարիայ, և 'ի մէջ բարկութեն դարձեալ զոյդ զողորմութիւն . քանզի անսապատանալ քաղաքացն Խորայէլի և դարձեալ ընակիլ, և Ճանսապարհացն ամայի լինել 'ի չգոյէ մարդկան և անդրէն հետեւիլ, և լքանիլ 'ի սովոյն ոգւով և դարձեալ զօրանալ ձեռամբ, և գնալայ 'ի տեղի իւր զայրացմամբ և դառնալ ողորմութիւն, ըստ ներողութեան զելմն, և 'ի մէջ սաստիցն սպառնալեացն կրկին պաշտպանութիւն, և 'ի սրտին խոռովութեն յուղումն իննամոց գթութեան :

Բ. Այս մարդարեիցն ձայն իննկելի, որ զօրհնեալդ քո գալստեան զազատարարդ հրամանն կանխաւ աղդէին, և զոր չէ բանիւ նիւթեղէն լեզուի ընդ թիւ արկանել վասն անբաւառութեն, փոքունք են և նուազունք օրինակը և նմանութիւնք, հինք և ժամանակ կաւորդ առ աւետեացդ քո յայտնութիւն և խաչիդ փրկագործութիւն : Որ յամենայն վայրի կառուցեր զխորանն վկայութեն արեան քո ուխտի, որք մեծաբարբառ միշտ աղաղակեն քան զդատակնիք մահուն Հաբելի պաղթանակ բարեաց քումդ հանդիսի մի, կեանս կրկինս և անմահականս շնորհաց, մկրտութեն, յարութեն, նորոգութեն, առ քեզ ընտանութեն, ընդ հոգւոյդ սպյ միութեն, քաւութեն, ազատութեն, լուսաւորութեն, մշտնջենաւոր մաքրութեն, խսկապէս երանութեն, ընդ վերնայնոցն կցորդութեն, անկապուտ փառաց, 'ի շրթունս մեր ձայնիւ բարձրելոցն հաշտեցուցիչ բանից աղաչանք : Կա զոր ահաւորն է ասել, կարգեմ աստանօր յիշատակ եղեալ մեծիդ երախտեաց, աստուած իսկ լինել ընտրութիւնորդին, և ընդ հաստողիդ միանալ տէրունի մար-

մնոյդ ձաշակմամբ, և ընդ լուսոյդ կենաց խառնութք զոր կատարումն երջանիկ խոստմանն, ըստ Պաւղոսի բանին, ոչ ունէր օրէնն : Այլ դու, փրկուի, եկիր հայրենիդ քո հարատութքը, արարեր և կատարեցեր զյուսոյն յերկարաձգութիւն, որ առ քեզ պահեալ անհամառօտելի, քաւիչ ամենայնի : Եւ քեզ փառք ընդ հօր քում՝ի գովիստ բարեբանութեն հոգւոյդ քո սրբոյ, յաւիտեանսյաւիտենից + ամէն :

ԲԱՆ ՑԻՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերատին յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հսկող առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. **Տէր զօրութեանց, բոլորից գոյից թագաւոր, օրհնաբանեալ ողորմութիւն, ած ամենեցուն, որ յաղթես սահմանի լախատարած ընդարձակութեան, ամենայն անբաւութեանց դու ես որ քանութիւն . մինչ զի կարծրն քեզ հոսանուտ է, և լյջն քեզ պնդակազմ, և չիք քո իր անհնարաւորական, յաղթող զօրութիւն աշեղ . հուրն ցող իմն է զովական, և ամսձրեն բոց կիզանողական : Օ քարն բաւես ցուցանել կերպարան ազդման, և զբանական դնես անխօս և անշունչ արձան : Օ պարտաւորն ողոքեալ պատուական առնես, և զկարծեցեալ մաքութ՝ իրաւամբք քննեալ դատիս : Օ մատուցեալն՝ի մահ բերկրութքը բարեաց արձակես, և զամաշեցեալն՝ զուարթ տեսութք օծեալ դարձուցանես : Եանգնես զմատնեալն հաղթից գլորման, և զսասանեալն՝ի վստահութիւն վիմիդ հաստատես : Օ ախտացեալն բազմահառաչերջանիկ կարգես, և զառաջանաւալն դարձեալ անդրէն՝ի յետս նահանաջես : Եւ յորժամ սպառին առ՝ի մէնջ բարիքն, զառաւել զարմանալին յայնժամներգործես . քան զի վասն քո գիտես թողուլ զմեղս և ջնջել զանօրէ-**

նութիս, և քաւիչ լինել անիրաւուեց և զմեղս մեր
ոչ յիշատակել, ըստ իշայեայ և լըրեմիայ:

բ. Այլ առ չնորհ նորոգ փրկութես բազմօք գո-
հաբանութք հետեւեալ, 'ի յաճախութի անբաւիցն
լուեալ առ սմին իսկոյն կարկեցայ. քանզի կրկնեալ
զլուսոյդ անսպառ բարիսդ, որ 'ի քէն առ իմյա
մառա թշուառութի, քոյին աղերսիւ առ քեզ մաղ-
թեցից, յարմարեալ դարձեալ 'ի նիւթս բանիս ըդ-
տառ ողբերգութե այսր մատենի, լցից թափծութք
և հեծեծանօք: Այլ առեալ խառնեցից 'ի տուո-
ղիդ հաճութիւն ընդ ցաւոցն զդեզն, ընդ վհատու-
թեն զիսրախոյսն, ընդ յուսահատուեն զյիշատակդ
անուան հաստողիդ, ընդ տիրութես զսփոփանսդ,
ընդ իմումս դառնութե զքաղցրութի կենարարիդ,
ընդ պատիժ օրինսին զնորհն, ընդ պարտս անիծիցն
զազատարար օրհնութիդ, ընդ մարմնոյ մահուն զա-
մենայնիւ նորոգութիդ:

գ. Հաւատամմ հզօրիդ բանի, ուստի վկայեմ.
լուր լուուե արտիս, տէր Հն, որ Հնումն է առ քեզ
մեծութե ձայնի երկար գոշելը: Որ մարմնակից և
պատկերակից մեր եղեալ, և բահանայապետապէս
անօրինակդ զօրինակին խորտակեալ զլուծ, ընդ
զենման մահու անասնոց՝ բարեբանեալ մարմնոյդ
նուիրմամբ անմահապէս միշտ մատուցանիս, և ան-
նուազաբարդ քաւութի չնորհես, ոչ սակաւամեղիցն
միայն, այլ և որոց հատեալ է ակնկալութիւն առ
ելս կենաց: Օի որքան զօրէ մարմնոց անդամոց
առ մեղս կենդանութի, թէ և բիւրուց ամաց ունի
ցիյերկարածութի, յորժամ ածդ բոլորեցուն վն
սորին կամաւ և յօժարուք գենումն ընկալեալ, մա-
հու համբերես բաշխեալ 'ի քաւուի: Օի ոչ եթէ
մաքրութե զղընեւր պարտական գոյ մահույօր ըստ
օրէ կատարին, այլ կամօք քովք՝ հոգւոյդ գոր-
ծակցութք՝ 'ի հաճութի հօր և 'ի մեր հաշտութի
յանկ մատուցանիս: Իսկ եթէ ամենիցդ ած անկնին՝
իմովս վասն իմառ իմ փրկութիւն, 'ի գէմն իմ,
իբր թէ ընդ քոյդ էութե ես իցեմ մարմնով պա-
րունակողիդ կցորդ միացեալ. և դու, բարերար, յա-
զագս իմ 'ի յիմս կերպի փոխանակեալ ընդ իմում:

պարտեաց, և մահ ընկալեալ անպարտգ զմահա-
պարտիս վնասուց պատուհաս, և 'ի յիմ անուն յան-
ցաւորապէս, որպէս թէ կամաւ ընդ քեզ ես կրի-
ցեմ, բազումն մեռեալ և մնաս կենդանի. ոչ ուղացո-
ղացն ձեռօք, այլ դաւանողացն հաւատովք ածապէս
նուիրեալ և 'ի մասունս անհատ բաշխեալ:

Դ. Լուկ ոմն ողոքաւոր՝ չաւատալեացն պաշտօ-
նատար. մեծ ինձ և անկըռելի առ սմին դատեր ան-
յարմարագիր անձին յուսաղիր, չաւատամ զփառու-
և զերջանկութիր, քան թէ մարտիրոսութիսկ՝ թող
թէ ուղղութիւն իմն թշուառութեան յանցաւոր մար-
մինս վախճան ընդունել: Խակ զանձառութիւն խոր-
հրդոյս այսու զիտեցի. դաւանէր խսկոյն, որ զի և
մաքրոցն անձինք առանց նուիրման այսր յիշատակի
չեն խսկապէս կատարեալք 'ի սպառ, եթէ ոչ ընդ
այս հրաշակերտութիւն մեծութիւն հոգւով խառնես
ցին: Լուկ թէ մեղաւորիս մասին կրկին մատու-
ցար բաժին ասելով՝ յուսայր, իբրև այն թէ ես ինքն
եղեր ձշմարտիւ, զրաւեալ զիմն դաժանութիւն ընդ
քում համեղութեան, պատարագեալ քոյինանիւթ-
զանգուածոյնշխարաւդ կենաց լուսոյ: Լոյսու ամե-
նայնիւ 'ի վերնատաննն նախանուէր բարեշնորհու-
թե՛ անհնարաւոր ախտիցն նարակ՝ զմարմին և զա-
րիւն իւր բաշխեաց 'ի քաւութիւն, 'ի վեր կարծեցու-
ցանէր քան զնահատակի վկայեցելոյ արեամք կա-
տարմամք. յուսոյս օրինակ յարգաւորութիւն գրել
զիս 'ի փառս, այսմ փրկանօք հաւատալի երեւցու-
ցանէր, քան թէ քաւելոյ և ողորմելոյ և չնորհելոյ,
որչափ ածականիդ առ մարդ զօրութիւն, և տիրական
ածախառն մարմնոյն կամաւորական նուիրումն առ
անամսական սպանդին մատուցումն, և անմահն առ
մահանացուս, լրյուն ահաւոր առ ստուերայինս, յա-
ւիտենասկամն քան զանցաւորս, բարձրեալն քան զեր-
կրաւորս, անստեղծն քան զեղականս, բարին խ-
կութիւն քան զթիւրեալս բնութիւն, մանաւանդ զի
իւր է կամելն և իւր կենագործելն, օրհնութեանն
առիթ քան զանիծիցս պատճառ:

Ե. Լուկ տուր խոցելոյս 'ի սիրտ և յոգի, աղա-
չեմ գթած, զառ 'ի յերկնուստ. ընծայեալ զգեղդ

կենաց, մատիր քաղցրութեառ առ ախտացեալս մեղօք, քաւեա ՚ի պարտեաց՝ ամենակատար բաւականուի: Իակ առ ՚ի յինէն այս է ճշմարիտ և անխարելի կերպարան բանի, որ զի հաստիչդ ամենից ՚ի սրա բնակես. և ըստ տարազու սերմանն և հնձեն է իրաւացի, ըստ ճշմարիտ բանին Պաւղոսի, և աշացաւացն ՚ի տապ արևու ոչ է զօրութի: Լայլ գու, բարերար հաստիչ յուշէից, յարգեսյաւէտ իսկապէս համայն և զդաւանեն զքեզ՝ բաւական առ կենդանութի. և ոչ ես ընդ սահմանաւ փակեալ օրինի, այլ յաղթես՝ մանաւանդ թէ խզես զկապ կանոնի, և դու միայն մնաս պայման աւետեաց համօրէն յանցաւորաց տարակուսելոց: Եւ քեզ ընդ հօր՝ հոգւովդ սրբով փառք և իշխանութի յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՑԻՄՆԵՐՈՐԴ ԶՈՒՐՈՐԴ

Վերատին յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հսկող առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ՀՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Ե՞տ արդ յամենայնի առ ամենայն ակնկալութի քո է ողորմութի, սկզբնալոյսդ աշաց տեսանելեաց և սրտի իմաստից ։ ։ ։ քո է բարերարութի, կեանք և անմահութի: Պարձ առ իս գթութի, և հանդերձեսցես գառնալ առ քեզ ինձ կրկին բերկրութի. զի առանց քոց կամաց ոչ ունիմ լինել նորոգ փոփոխեալ. և եթէ ոչ կամք քո գթասցին, ոչ զօրեմ փրկիլ մահու պարտականս. և եթէ ոչ կառավարդ յարդարեսցես պատրաստել ինձ հետս հանապարհ՝ որ առ քեզ բերէ, վիհ է ինձ խորոց յաջմէ և յահեկէ:

Բ. Լիսա ոչ պարծիմ ամենայն իրօք նախատեալս, ոչ պանծամ դպրովեալս, ոչ խրոխտանամ կքեալս, ոչ մեծաբանեմ պապանձեալս, ոչ ըմբռատանամ ձաղեալս, ոչ երջանկանամ եղիկելիս, ոչ արդարանամ

ամբարիշտու : (Օ ի ոչ երբէք հարթ ընթանայ երի վար առանց սանձակալի , և ոչ նաւ համբառնայ հանդէպ առանց ուղղիք , և ոչ արօր կշիռ ինչ գործէ առանց մաշակալի , և ոչ երկուորեակը լծոցն 'ի ձահ ձեմեսցին առանց եզողի , ոչ ամպ վերաշուէ առանց հօղմոյ , ոչ աստեղք ցնդին և կամ գումարին առանց ժամանակին , ոչ արեգակն փոխարերեալու ըրջանակի առանց տարրական օդոյ , և ոչ ես նորոք հանդերձ առանց բարեգործիդ հրամանաց ակնարկութէ : (Օ ի գու միայն ես տռւիչ կենաց բանականաց և ինսամիչ կարգաց հոլվման արարածոց , և 'ի քէն է ինձ փրկութի , ըստ սաղմոսողին . և գու ձայնես բարբառ ինդալից աւետեաց հնչման յականջս լսելութէ ամենայն հասակի , լակայք 'ի հանգիստ իմբնաւին աշխատեալք , և ես մաքրեցից զձեզ 'ի պարտեաց : Խակ զի՞նչ օգուտ 'ի լուացմանէն , եթէ կրկնակի զազրացայց . և կամ ո՞ր օգուտ 'ի ձաշակմանէն , եթէ գեհենին մատնեցայց : Լաւ կամ զիարդ յիշրահամ պարծեցայց խորթացեալս 'ի գործոց նորին որդիս գարշութէ հօր ամովլհացւոյ , և մօր քետացւոյ կամ քանանացւոյ , ըստ մարգարէին որ առ իս յանկաւոր ձայնի . ժառանգս մերժելի եթովացի և ոչ սենեկին Այալի , ըստ տեսանողին առ իս առածի , եղբայրա Յ ամրնի և կամ Պատմորայց , համբակս անլուաց և անսաղելի՝ խակակութէ Ողոյա և Ողողիթայց , ըստ Լազեկիէլի կրկնանախատան կշտամբութէ :

Գ. Լաքանզի 'ի ծուփս բազմավտանգս ալէտանջ հողմոյ սաստիկապէս զգուեալ ուժդին լկանօք 'ի սպառ տագնապմամք 'ի ծովին , փոխեալ ընկեցեալ 'ի վտակն վայրենական ողողիք . առ որս զմատունս ձեռացս այսր անդր տարաքերեալ , իբր 'ի հոսանաց բոնութէց գարնանազայր գետոց , արտաձգեալ յակամայ ընթացս ողորմագին գլորման , ջրակուլ ոգես պառ պղտորարբութ , գաժանահոտ սկախառն մամուարմատիսառնախուի մահաբեր երկամբք վանեալ , ըստ որոց յուղխիցն հեղեղիցին հեղձուցեալ : Այսուու առակաւ և ես եղկելիս՝ խօսին և ոչ իմանամ , գոչեն և ոչ ինչ լսեմ , բարբառին և ոչ զարթնանամ ,

Հնչեն և ոչ փոխադրիմ, փողեն և ոչ գումարիմ, վիրաւորիմ և ոչ ես զգամ, կռոցն գարշուեն նմանեալ թափուր յազդմանէ բարեաց իմնաստից : Ի՞րդարեւ չար առաւել յաւէտ իսկապէս քան զօրինակդ շըշմարտութիս, ատելի և մեղադրելի և ատենին քիչի արժանապէս մատնելի :

Դ. Եւ քանզի անդառնալի ուղւոյն յիշատակ աստեացս պարտեաց զայս կտակ թողի որոց ընթեռնուն, իմովս բանիւ առ ած կարդալ հանապազդորդութեք, այս կացցէ սահման յանձնառական խոտովանութեք մշտնջենաւոր ձայնարկու առաջի քո, ամենակալ. զոր դիրդ ընդ մարմնոյս և բանդ ընդ հոգւոյս զանսահմանելիդ միշտ թախանձեացէ, իբր յանեղծական մաղթողէ ընկալեալ աղերս ՚ի յիմոյս ձայնէ, բարեգութ, մարդասէր, օրհնեալ յաւետեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՑԻՄՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերսախն յաւելրւած կրին հեծութեան նորին հակոչ
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՏԻՑ ԽՕՄՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Եւ վասն զի սլացեալ ոգւոյս թեօք ՚ի թիւս անբաւից ծննդոց մարդկան՝ եղի ՚ի կշիռս իմանալեացս մտաց, ոչ գտի համեմատ զոք ինձ պարտաւոր. և առ այս զդաւթեան սաղմոսին զբանն ՚ի յերդ ինձ առի դառն կշտամբուեն գաւազանաւոր գործավար. ով յարիցէ ընդ իս ՚ի չարիս հաւասարել յանօրենութիս : Եւ քանզի այս ըստ սմին մասին կնքեցաւ և շշմարտեցաւ առ այրս մահու, և ես վկայեմ կըրկին հաստատեալ. առ այսր իրաւունս գրեմ՝ ինձ միայնոյ զեղծանիլ ՚ի սպառ, քան իմովս բանիւ բազմաց տարագրիլ. թերեւս սովիմք առ այսու արդեւք և ինձ շնորհեսցես, շնորհողիս զպարտիս իմոցն :

Բ. Եւ արդ զի՞նչ քեզ աղերս հաճոյական ՚ի յայսմ

և 'ի սոյն, և ծուփս անուշից ընդունելի խնկոց մատուցից, գովլեալթագաւոր երկնաւոր ՎՇԱ, եթէ ոչ զառ՝ ի յինէն անիծեալսն օրհնել մաղթեմ, զկապեալսն արձակել, ազատել զդատապարտեալսն, բարեգործել զնզովլեալսն, պսակել զթշնամանեալսն սփոփել զտրտմեցեալսն, դարմանել զխորտակեալսն, խնամել զսարտուցեալսն, պատսպարել զնենգեալսն, զվիրաւորեալսն՝ ի մարմին՝ յոգի բժշկել։ Եթէ օրհնութեն բանիւ առ ոք մատուցայ, լուիցես . իսկ եթէ անիծիւք, մի հայեսցիս ընդունել, գթած։ Ես տառապեալս ամենաթշուառ՝ ի վերջին սպասաւորուե մաղթանաց այսր մատենի՝ ի բովանդակ մտաց չնորհեցի իմոցն՝ փակեալ առ՝ ի քէն զանիծիցն դժըն դակ ըղձիցն չարաշուք ձայն . և դժնէից նենգողացն իմոց՝ ընդ բարիսն՝ ի բալոր պրտէ հաշտութեն արդահատեցի, վասն պրոց և ծունր պաղատանաց կրկնեցի . որչափ դու ինձ ահայաց ելեալ առաւել ողորմեացիս ըստ քոյդ մեծութեան, գովլեալ խնամակալ, կեանքդ՝ մահացուիս, հզօրդ՝ տկարիս, ամենակարդ՝ վարանելցոյս, իմաստութեանդ աղբեւդ՝ յիմարիս և թմբրեցելցոյս։ Վանզիյաւէտ սիսալեալ անկայ իրեւ զողողակ մթային ոչ ընդելական՝ ի հաղըս մահուանզայապէս, չիմացայ զկորուստն, չգիտացի զորոդայթն, չտեսի զըմբռնող որսոյն ծածուկ մեքենայս, չկարծեցի զիսարումն կերպարանաց կեղծաւոր վարմին, չնկատեցի զգայթագլուխն շուրջանակի, չչօշափեցի զպատանդիչ զցանցարկ կարթին, ժամանեցին ինձ չարիք, և ես ոչ կարացի ճանաչել, ըստ սաղմոսողին։

Գ. Վանզի և որպէս իմաստակի ումենն արտաքնոյ բարւոք թուեցաւ, չար ասել զմահ առ չիմանալցն պատճառի, և ես վկայեմ իմովս բանիւ . քանզի իբր զանզգայ պահարս անանոց մեռանիմք և ոչ զարհուրիմք, կորնչիմք և ոչ հիանամք, թաղեցեալ լինիմք և ոչ խոնարհիմք, տարագրիմք և ոչ տագնապիմք, եղծանիմք և ոչ զղջանամք, մաշլիմք և ոչ մտառեմք, պակասիմք և ոչ պատրաստիմք, գնամք և ոչ զգուշանամք, գերիմք և ոչ ես զգամք։ Իսկ հանգիստ ասել երջանկին ։ յորայ զվախճան մար-

դոյ, և ես խոստովանիմ զայն ընդ սցյա, եթէ ոչ
ունեի զբեռն աշխատութե մահացու գործոց ըստ-
անձնեալ : Ո՞ անաւանդ զի որոգայթն գաղտնի և
Հնարադիրն աներեակի, տարր ժամանակիս յանէից,
անցեալն անյայտ և ապառնին կարծողական, ես ան-
համբեր և քնուի թերահաւատ, ոտք անհաստատք
և միտք ցնդեալք, կիրք հարկաւորք և բարք անժուժ-
կալք, մարմին մեղսամակարդ և յօժարութիւն երկ-
րասէր, դիմամարտութի տնկակից և խառնութիւն
ներհակական, բնակութի կաւեղէն և անձրեք ուժգ-
նակիք, կարիք անթուելիք և պատահարք ամենա-
դրաւք, միտք չարաիմնամք և տենչմունք բարիա-
տեացք, կեանք առօրեայք և զմբաղք սակաւաւորք,
խաբմունք յիմարուեն և խաղալիք տղայականք, աշխա-
տութիւնք ընդունայնք և վայելմունք երազականք,
համբարք ուշնչից և պահեատք հողմոց, նմանութիւնք
ստուերաց և կերպարանք ծիծաղելիք: Ի՞ անզի իբրև
եկն եհաս պատուիրանն, ըստ պաւղոսեան բանին,
անպատրաստ գտեալ զիս ինքեան, մեղքն կենդա-
նացան յանդիմանեալ յարդարութեցն, և ես մա-
հացայ կենացն և կենդանացայ կորստեանն :

Դ. Իողացան օտարք, չարին գումարք, զստացուածս
սրտիս իմաստից, ըստ գրայն կանխարանութեն: որով
եկն եհաս իսկոյն աստանօր իմաստութեն ինձ նուա-
զանալ, ըստ առակողին, և առաւելուլ ոչ բարոյ
ցանկութիւն: Ոչ յառեցի զակն ոգւոյս 'ի գլուխն
իմկենաց Ի՞՛, որով ընդ ուղիղն հետեւցայց: Ի՞ ան-
զի կամելով ուժգինս ընթաճալ՝ ընկլայ սաստկապէս,
յանչափն ձգտիլ՝ իմոյն ոչ հասի, 'ի մեծագոյնն ամ-
բառնալ՝ աստուստ գլորեցայ, յերկնային ուղւոյն
անդնդոց մատնեցայ, 'ի զգուշանախ առաւել՝ յա-
ւէտ վնասեցայ, յանարատն պահիլ՝ մանր խորտա-
կեցայ, կարծելով ընդ ահեակն մըցիլ՝ յաջն գթե-
ցի, 'ի զերկրորդն խուզել՝ զնախնին կորուսի, 'ի
խնդիր սակաւուն՝ 'ի կարևորացն զրկեցայ, 'ի յուխ-
տին պահել՝ դաշինն դրժեցի, առ սովորուեն կտրիլ՝
կորուսիս գտի, 'ի փոքունցն փախուցեալ՝ մեծամե-
ծացն մատնեցայ, զոր ես ինքն ինձէն ստեղծեալ՝ չա-
րաչար դատախազ անձին կարգեցի: Յորոց փրկել

զմատնեալ գերիս գուշ միայն զօրեսցես , կենաց մատուցեալ զընծայեալս մահու զհոգիս . զի դու միայն , տէր չիս , ձանացիսբարերար , անսահման փառօք ընդ հօր և հոգւոյդ մզյ օրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՑԻՄՆԵՐՈՐԴ ՎԵՐԵՐՈՐԴ

ՎՀՐԱՍՏՅՆ յաւելրուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ
ԽՈՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Իսկ զառիթման մահու դիպուածս դժոխարմատ ծառոյս դառնուութե պտուղք , ընտանիք թշնամիք , հարազատք հակառակք , և որդիք դաւաճանողք , ստորագրեցելովք մասամբքդ նշանակեցից՝ գրեալ յանուանէ , որ են այսոքիկ :

Բ. Ոիրտս նանրախորհուրդ , բերանս չարախօս , ակնս յայրատատես , ականջա վրիպալուր , ձեռնս մահաձիգ , երիկամունքս անփորձ , ոտնս մոլորաշււիդ , ընթացքս աներկեւղ , հետք խոտորնակ , շունչք ծիսախառն , գնացք խաւարային , գոյսութիւն լերդի վիմական , խորհուրդ ծորեալ , կամք անկայուն , չար անփոփխ , բարեմանութիւն սասանեալ , անձն տարագիր , աւանդ վաճառեալ : Դազան վիրաւոր , թուշուն նետահար , փախատական քարավիշ , բմբունեցեալ վնասապարտ , աւազակ ծովակուր : Օինուոր նենգաւոր , մարտիկ անպատրատ , սպառազէն անժուժկալ , մշակ հեղդացեալ : Իզօթական անխրախոյս , բեմական ստորնաքարշ , քահանայ անկնդրուկ , օրինական աննուէր : Դապիր կշտամբեալ , իմաստակ խելագար , ձարտասան անձոռնի : Կերպ անպատկառ , դէմք անամնթ , երեսք լուրշեալ , գոյն անհամբոյր , տիպ տմարդի , գեղ ծանակեալ : Կյորտիկ խանգարեալ , ձաշակ գարշեցեալ , այդի գաղճնաւոր , որթ որդնահար , պարտէզ փշա-

բեր, հասկ ուտքահալ, մեղք՝ի մկանց ճարակեալ, անպատսպար անկեալ։ Անապարծ յօւսահատ, ան- համոզելի նզով, անհաշտական բաժանեալ, ունայ- նաբան շաղակրատ, պաշարամիտ գոռող, անամնօ- րէն ապիրատ, դժոխային ագահ, աներասան յան- դուգն։ Ո՞ղեգնութի աննձ, ձեռնաձգութի սպա- նող, տատասկացան երկրագործ, երջանկութի եղ- կելի, մեծութի վատթարեալ, վայելուի անշքեալ, կարողութի տկարացեալ, բարձրութի խոնարհեալ, փառաւորութի ընդունեալ, պատուիրաննազանցու- թի յարակայ, միսալանք ինքնակամ։ Ո՞ատակարար կամակոր, խորհրդակից նենդաւոր, բարեկամ հա- տուածեալ, հազարապետ գողամիտ, մերձաւոր կծծի, բաշխող ժլատ, վերատեսուչ կարկամ, ոգի անախ- տակիր, իզք անսէր, բարք ատեցող, աղիք անդթա- կանք, գնացք անխոչեմ, աներևոյթք վասեալք, ծածուկք անիծեալք, դիպուածք թշնամնեալք։ Ո աճառական վատնիչ, շահարար շուայտեալ, պաշ- տօնեայ արթեցող, գանձուց ոտիկան երկմիտ, պատ- գամնաւոր բանսարկու, դունապան քնչած, աղքատ հպարտ, մեծատուն ժխտող։ Դիւանապետ անօրէն, պահապան մատնիչ, բնակակից չարախօս, սուրհան- դակ անժաման, թղթաբեր պարտաւոր, առաքեալ խռովարար, միջնորդ անիմաստ։ Դրայ արտա- լած, թագաւոր թարմատար, կայսր ոգէկործան, իշխան տիրադաւ, զօրավար զրկող, դատաւոր ակն- առու, ուամիկ ինքնագործ։ Կախատողի ծաղք, սի- րելոյ աշխար, բանագրի դարով, յանդիմանչի դատա- խացութի։ Քանդի և՝ի վեհագունիցդ կոչմանց էր ուրեք արդեւք զի էի, իսկ՝ի վատթարականացդ մա- սանց էկն երեխն եհաս զի եղէ։ Դրդ այսքան վա- սակարութիւն խարդախունց յաշախագունից, յորոց յոմանց խաքեցայ իբրև զիմար, և յոմանց տիրե- ցայ իբրև զտկար՝ կամաւ մատնեալ զիս ինքն մահու։

9. Դրդ զո՞րս՝ի վերագրելոցդ մասանց քեզ ատե- լեաց և իմ կորուաչաց՝ի սպաս պաշտաման քեզ ընծայեցից, զորպիսիս ապականութք պարագրեալս ամենասուրբդ քո մեծութեն հանդէպ կացուցից, և կամ որքանեօք երկայնմտութք համբերեսցես այսքա-

նեաց պարտուց , որքան ներես , որպէս լռեսցես , զիա՞րդ իսկ անսայցես , իբր ոչ մատնեսցես հարուածոց գանից զարժանիս սատակման մահու : Այդ այսոցիկ աննշոյլ մթութեց հոգւոց խաւարի ողորմութք լուսոյ քոյ պատահեսցես բժշկել քաւել և կենագործել զօրեղութիւն անվթարելի . և քեզ փառք յամենայնի . ամէն :

ԲԱՆ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

ՎԵՐՍԹԻՆ յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հսկող առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա. «**Ր**ԻՒՍՑՈՍ ած անուն ահաւոր , մեծութեան տեսակ , անքնին բարձրութեան պատկեր , անսահման զօրութի , կերպարան փրկութե լուսոյ , պաշտպան կենաց , դուռն արքայութե վերնում հանգրատեանն , Ճանապարհ հանդարտութե , ապաւինութի նորոգ և անտիրական երանութե , ամենակալ ինքնիշխանութի բոլոր էականութե , օրհնութե կոչումն , աւետեաց ձայն , բերկրութե բարբառ , անմահութե զեղ , որդի անձառ այ միոյ . որ ինձ անհնարին է , քեզ դիւրին է . որ ինձ անհամն է , քեզ սահմանեալ է . որ ինձ անանցն է , քեզ հպաւոր է . որ եղկելցյս ինձ ծածկեցեան է , քումդ երանութեան մերձաւոր է . որ ինձ անկարելին է , քեզ կատարեալ է . որ ինձ անկշռելին է , քումդ անձառութե չափեալ է . որ ինձ յուսահատութեանն է , քեզ սփոփանաց է . որ ինձ անբժշկականն է , քեզ անվտանգելի է . որ ինձ հեծութեն է , քեզ իննդութեան է . որ ինձ ծանունք են , քեզ թեթեագոյնք են . որ ինձ եղծեան է , քումդ զօրեղութեան գրեցեալ է . որ ինձ կորուսեան է , քեզ ըմբռնեալ է . որ ինձ անձառն է , քեզ համարեալ է . որ ինձ մռայն է , քեզ Ճառագայթ է . որ ինձ անթիւն է , օրհ-

նեալդ քում ձեռին բովանգակեալ է . որ ինձ սոսկալին է , քեզ հեշտալի է . որ ինձ փախչելին է , քեզ վանելի է . որ ինձ անմատոյցն է , քեզ դիւրահերքելի է . որ ինձ մահաբերն է , քումդ էականուն զօրութեն ընդ ոչքոյն համարեալ է :

Բ . Լ . Ա Յ Լ դու , ողորմած ած բոլորից տէր ՀՅ ՎՇ , և այսմ զօրես առ ելիցն հնար՝ եթէ գթասցիս . վասն անուան փառաց մեծութեն հօր քոյ օրհնելոյ , վասն կամաց գթութեն ոգւոյդ քոյ սրբոյ , տես 'ի տաժանաւորս կրից յանդիմանական յայտնութի , և 'ի խորոց սրտի ինքնամատոյց դատախազութի . նայեա 'ի բնութես ամենապատաղ խակութի , և պարզեեա բժշկութի վիրացս և հնարաւորութի կորստեանս , զերծումն բազմամանեայ մահուս և շաւիդ կենաց ապականելոյս , նորոգութի եղծմանս և մուտք յուսոյ ամբարշտելոյս : Եթէ ես զաննմանն ինձ կամն ցուցի , ո՞րչափ առաւել դու զբնաւորականսդ քո զբնաւանի բարերարութիսդ . եթէ 'ի փշոց պտուղ ընծայեցաւ քաղցրուեն , ո՞րչափ առաւել 'ի ծառոյդ կենաց՝ ձաշակ անմահութեն . եթէ ես իմոց ատելեաց ողըրմութի մաղթեցի , դու քոյոյս զիարդ ոչ կրկին մատուցես , հզօր , յաննուազդ առատութէ :

Գ . Լ Ճ Պ տես 'ի քոյդ մեծութի , բարձրեալ , նայեալ 'ի յիմն փոքրկութի . ընկալ զսակաւ խոստառ վանութիս անհամար մեղացս , որ զբնաւն համայն տեսանես . և որպէս զլի իմին գթել ոչ դրեցեր , և զաւազոյս փոքրու սասանել մի համարեսցիս . և իբրև զլաւթին՝ ընդ մեղայն ասել՝ իսկօյն անցուցեր զպատիժ պարտուցն , և առ իմ ձայնիս հեծութի զնոյն գործեսցես , երկայմտութի . որ տաս ամենեցուն առատապէս անաշառութիք որպէս յաղթող բարի բազմաւտ , և ոչ նախատես զյետնեալ ստրուկս որպէս ողըրմած և ամենաստեղծ . ստացիր վերստին , և մի կորուսաներ զբուծեալս արեամբ քո , գթած : Օի քո է փրկութի , և 'ի քէն է քաւութի , և քեզ վայել է փառք յամենայնի յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՑԻՄՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

**Ակրատին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.**

Ի ԽՈՐՈՅ ԱՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՅ

Ա. ( ) բանեաւ տէր Հյու ընդ հօր, 'ի կամս հա-
ճութե հոգւոյդ քո միշ. և օրհնեալք ամենայն առ
'ի յօրհնելոյդ օրհնեցան . օրհնեալ միայն որդի օրհ-
նելոյ. չիք իմթագաւոր իշխեցող շնչոյս բաց 'ի քէն,
Քո : Լոյս է օրհնութիւն Հակոբայ, ասէ Եսայի,
յորժամ բարձից զմեղս նորա :

Բ. Լորդ ողորմեաց ինձ, տէր բարեգութ, ըստ նախ-
նիդ քո սովորութե, և օրհնեա զանօթս քո բանա-
կան, ըստ ձայնին Շաւաթի և ըստ Առվելէսի . զի բա-
նիւդ քո փրկութե ժամանեալ հասից քաւութեան
օրհնեալ առ 'ի քէն : Լ'ծապէս ինձ հրաշագործեա,
ողորմած ալքայ երկնաւոր, որպէս անկելոցն 'ի բազ-
մաժամանակեայ մահմացն խշտիս, ժողովելոցն 'ի
սրահին Շեթհեզգայ : Հորոց մի էր և կրկին թերա-
հաւատն՝ երից տասանց և ութի միոյ ամօք ախտա-
ցեալ յօդիցն լուծմամբ, որում ոչ անխայեցեր
զբժկութեն ձեռնտուութի, իբր գիտելով զանբոյժ
շարութին՝ որ նիւթեացն քեզ յաւուր մատնութե
դառն գիշերին տիրամարտութեն երախտաւորիդ,
մեծիդ և բարերարիդ : Որ թէպէտ և կանխաւ իմն
զգուշացուցեր, թէ մի մեղանչեր, զի մի կրկնեսցին
կրկին քեզ չարիք, ոչինչ վերջացաւ լինել ձեռներէց
սկզբնաւոր անհամբութելի դատողացն զքեզ 'ի խա-
չին : Եւ դու այնպիսւոյ անյարիր ջատուկ մահու-
ծնդեցեալ չարաշուք առն ողորմեցար, անձնառ բա-
րութի, սիրալի մարդասիրութի, սարսափելի ներո-
ղութի, սոսկալի երկայնմտութի, անբաւելի քաղց-
րութի, փառատրելի հեզութիւն : Որ միշտ յաղթիս
'ի գթութէ և ոչ թշնամնանիս, պարտիս յողորմու-
թէ և ոչ պարսաւիս, բռնադատիս 'ի մարդասիրու-

ԹԵԿՆԵ և ոչ անգուսիս, հարկիս 'ի բարութէ՛, և ոչ հայՀոյիս, ստիպիս 'ի սիրոյ և ոչ բամբասիս։ Պազատիս դարձին իմ առ քեզ և ոչ ծանձրանաս, արագես զկնի ապերասանիս և ոչ լքանիս, ձայնես ցաղղիս և ոչ սրտմտիս, փութաս մեղկերյս և ոչ խափանիս։ Ի՞ւ չարս ես բարի, առ ամենապարտու ես ներող, առ մեղաւորս ես քաւիչ, առ խաւարեալս ես լըս, առ մահացեալս ես կեանք։

Գ. Ի՞մ են գիրք ամենայն հօգեշունչ օգտակարութեան, որ յաճախս ծնանին երկնաւոր պտուղս անճառս և զարմանալիս։ Ի՞սա և ինձ թշուառացելումն, օրհնեալ ամենապարգև, արի առ զմահիճս խշտացդ մեղաց 'ի վայր կործանմանդ, և հետեւեալ ժամանեա յանդորր հանգիստ անաշխատ կենաց։ Խզեսցես ամենակարող սուսերաւ բանիդ հրամանի զերիզապնդեալ մահազգեստս պարփակութիւն դժոխիսազնեայ կապանացս, և լոյծ ինձ զհանգոյցս խեղդողականս ոգեսպահանջ սաստկութես, առաքելով զարժանաւորս մահու յազատութիւնն վերին անանց բերկրութեն, կենսաբեր և ածային քո բանիւդ։ Ո՞ի տակաւ տակաւ ազգեսցես, և մի օր 'ի յօր յերկարածգեսցես, զի մի ստուար ծանրութի բեռանցս մեղաց տիրեսցէ թիկանցս ազգերաց, և կործանեալ զիս կորացուացէ հայել 'ի գժոխս, և ուժգնակի գոռոզ բոնութեամբ անպարապ հոգեորական զինուն արարեալ՝ մահու ծառայեցուացէ։ Ի՞յլ օգնեա ինձ, բարի վշտակից հեծութեն կարեացս մահու երկանց, առեալ յինէն զփայտ սատակմանն, որպէս երբեմն յուսոյ պահակին։ որով կառուսցես զվայելականն յաղթանակի արի զօրութեն, պնդապէս հաւատով յուսոյն կարծրութեն ընդ քեզ բնեռել անսայթաքելի։ Եշ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք և իշխանութի յաւիտեանս ամէն։

ԲԱՆ ՑԻՄՆԵՐՈՒԴԻ ԻՆՆԵՐՈՒԴԻ

**Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .**

**Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ**

Ա . ԿԱՐԱՏԱՄ և ՎԼԱՅԵՄ մնաց գիտութեամբ՝
ի քէն ազդեցեալ սպասոյ իմաստիւ ուշիւս տես-
ման , զի ըղձալի են քեզ , բարերար , աղաշանք մե-
ղաւորաց քան զինդրուածս արդարոց : (Օ ի մինն
զպարտութիւն անձինն յայտնեալ՝ չնորհիդ քո սպա-
սէ , առ որ ծանուցեալ զմնութենս չափ , և մեծ կրշ-
տամբիչ աստին համբարձեալ ինքնորդոր մարտակից
նմին իսկ ինքեան և դառն դսրովիչ և ծածկատես
դատախազ : Իսկ միւսն յարդիւնս բարեացն իւրոց
նայելով , յանձին հարեալ ձեռն վստահութե , մո-
ռանայ զսահման բնուեն , և պարզեաց քան ողոր-
մութե գիտեալ ակն ունի : Ա ամ որոյ առ մինն ան
թիւ են ստեղծուածք ճառից , որ զողորմութեցդ
քո փողով բարբառոյ ազդէ . իսկ առ միւսն լուեալ
են քոյդ , անքնին ահաւոր և ամենախինամ , ամաշեմ
ասել՝ թէ և երկրաւորիս գործոց պատմութի զքոյդ
յառաջեալ : Երդ արի տէր , և մի զօրասցի քան
զքոյդ աջ հողեղինի . մի կշռեսցին ողորմութիք քո
ընդ ջանից մարդկան :

Բ . Եւ արդ առող ջքն անդամօք անկարսոտք են
բժշկութե , և տեսանողականքն աչքը չունին պէտս
առաջնորդի , և փարթամքն ընչիւք ոչ գեգերին առ
դուրս լիոյն , և ամենայնիւ յղփացեալքն ոչ սպա-
սեն փշրանաց սեղանոյ հացի , և սքքն վարուք ա-
պէնիսազ են ողորմութե : Եւ արդ ինձ գիտասցիս
ողորմել , բարձրեալ երկնաւոր հզօր , ամենատխուր
վարանեցելոյս : Վանզի թէ էի իբրև զէ յոթ , ասէի
զանձն իմ իբրև զնա արդար և անարատ . թէ էի
իբրև զլլովսէս , ասէի վստահութե զնորայան , ծանիցէ
տէր զայնոսիկ որ իւրն են . թէ էի իբրև զ՞յաւիթ ,

ասէի՝ արարի զիրաւունս և զարդարուի, և դարձեալ զմեծն բան զբնութիւն մարմնոյ, զմեզս թէ տեսանկէի՝ ի սրտի իմում, մի լուփցէ ինձ տէր . թէ էի իբրև զլազիա, ասէի զանձն իմայր այ . թէ էի իբրև զլարեմիա, զբոյդ չշմարտութիւն յանձն օրինակէի . թէ էի իբրև զլազեկիա, պարծէի զբարւոքն և զիրաւացին զնացի առաջի քո արդարութիւն . թէ էի իբրև զՊաւղոս, ասէի զիս բնակարան ազգարան և ընդունարան այ բանին : Ի, յլես անօրէնս ՚ի մէջ գիտութէ օրինացն, ոչ միայն չունիմ զանձն իմ քեզընծայել յարդանօք բանից իբրև զնսսա, և զբնաւին չարս որպէս զբարին զայնոսիկ առաջի քո յիշատակել, այլ և ոչ զամենուստ գոյից զբարեհոչակեալ անունդ հզօր ամբարդտեալս լեզուով գովել : Խսկ դու առ ամենայն հնարս զօրաւոր՝ մատու ինձ ոգի փրկութէն, աջ պաշտպանութէն, ձեռն այցելութէն, հրաման բարութէն, լոյս ողորմութէն, բան նորոգութէն, պատճառ քաւութէն, գաւազան կենաց օգնութէն : Օի դու ես յոյս ապաւինութէն, տէր {չոփան, օրհնեալ ընդ հօր հօգուովդ պրով յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱՅՐԱԿԱՐԱՐԻ

ՎԵՐԱՄԱՆ յաւելսած կրկն հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՈՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Ե՞ր արդ որպէս զի ոչ վայելէ օրհնաբանութիւնի բերան մեղաւորի՝ ՚ի չշմարիտն առակէ կանխաւ իսկ ուսայ, զիա՞րդ յաւելից կրկնել զնոցն գովութիւն աղայաւորս բազմապատկառ, որ հանապազ ընդունիմանէծս ՚ի սազմոսիս բարեգաստութեան : Օի իբր երգեցից ինձ վտանգս և արձանացուցից նախատինս, և ՚ի մերկութես գրկի փուշ ընդ շուշանաց ժողովեցից . զիա՞րդ ընդ ՚յաւթի համարձակ

կեցայց ասել, թէ զատամունս մեղաւոր աց փշրեսցես. զիա՞րդ դարձեալ, թէ մի անօրէնք բնակեսցեն առաջ աչաց քոց. զիա՞րդ, թէ դատ արա ինձ տէր ըստ արդարութեամ քո, ըստ անբժութեն իմոյ որ յիս. զիա՞րդ, թէ կատարեսցին չարիք՝ ի վերայ մեղաւորաց. զիա՞րդ, թէ խորտակեսցին բազուկք. մեղաւորի և չարի, և զայն որ զկնի. զիա՞րդ, թէ տեղացէ՝ ի վերայ մեղաւորաց որոգայթ հուր և ծծումք. զիա՞րդ, թէ սատակէ տէր զշրթունս նենգաւորս և զիեզուս մեծաբանս. զիա՞րդ, թէ փորձեցեր զսիրտ իմ և ոչ գտեր անիրաւութիւն. զիա՞րդ զյաջորդն սմին, թէ ես պահեցի զՃանապարհս խիստս. զիա՞րդ զկւն, թէ ես արդարութք երկեցայց երեսաց քոց. զիա՞րդ, թէ և ես եղէց անբիծ ընդ նմա. զիա՞րդ զմիւմն, թէ հատուացի ինձ տէր ըստ արդարութեան իմումն ըստ սրբութեան ձեռաց իմոց. զիա՞րդ անձամբ ինձէն զստութիւն իմ ծանակեցից՝ ասել ընդ սըն, թէ լուացայց սրբութք զձեռս իմ. զիա՞րդ՝ ի մէջ նանրուն զամբարշտացն աթոռս բամբասեցից. զիա՞րդ զերջանկին պարծանս թշուառացելումն կերպաւորեցից, թէ դատ արա ինձ տէր՝ զի ես յանբըն ծութեն իմում գնացի. զիա՞րդ օտարս՝ ի բարեաց՝ գիտողիդ գալտնեաց արգահատեցից, թէ մի համարիր ընդ ամբարիշտս զանձն իմ. զիա՞րդ ես ինքն գորով զայլս անիծեցից, թէ տուր նոցա տէր զգործս նոցա, և՝ ի կարգ բանիցն համարձակեցայց :

Բ. «Վանզի թէ զյետինս բանիցն առաջնովքն աստանօր եղից, կրկին ծանրանան ինձ ցաւք և յաճախեսցեն դառնութիք։ Ի՞այց՝ ի շեղըեցելոցն արտասուաց՝ դոյզն մի չափեալ, բաւականացայց հանապագորդեան յանդիմաննութքն սաղմոսարանին ընտանի ձայնիւն, որ զպարտաւորեալս միշտ կշտամթէ. առ որս և սպառուած քառամներորդի իններորդի հատուածի բանի յանդիմանողի զիս գարշեցուցեալ, հանապազ խայտառակէ. խցեալ զքերանս՝ ի փառաբանութէ, եղկելի զանձն իմ ցուցանէ, անձային ձայնիւն դատախազեալ, յակնկալունէ կենաց լքանէ, միանգամայն և վիրգս մահու ինձ իբր՝ ի պատճշէ առաքէ։ Վանզի թէ չար է անէծս առնուլ յօտա-

թէ, ապա անձամբ զանձն անիծանել կրկին չարա-
չար. իսկ եթէ չառնուլ նախատինք՝ ի մերձաւորաց
օրէնք են, ապա՝ ի տեսողէն հայել զայսոսիկ, կրից
արեան տաժանմունք, վիշտք աղէտից և խէթք մտաց:
Ի՞այց թէ առ խոնարհութե անձին իւրում մատ-
նեսցի, ջնեալ և կշտամբեալ անիծիւք՝ ի լեզուէ
իւրմէ, ՚ի խոստովանեալ և յամէնիշխան շրթանց
բերանոյ վերնոյն օրհնեսցի. զի ճշգրտեալ թարդ-
մանեաց զգարձն իւր առ նա՝ զհետս կենաց ոչ լքա-
նելով. սահմանաւս սիրոյ զպարտեացն արմատ կը ը-
ճատեաց, ոչ տիրեալ՝ ՚ի խարդաւանաց չարաբա-
նողաց. ոչխար հօտին՝ Քնի գտաւ բժշկեալ՝ դիմելով
՚ի յաղն բուժիչ աղեացն արկածից: Ի՞այց ևս ան-
բանական բարոյից է՝ ասուն կենդանեաց՝ ՚ի մէջ դա-
լարոց ծաղկածին վայրից կենաձիր բանից թըմ-
բրութք մտաց՝ ՚ի յարօտս մահու ճարակել:

Գ. Եւ արդ քանզի իմէ առակս վերջին կշտամ-
բողական, և առ իս ակնարկէ զդիպուածոցն չար
պատահմանս, որ ինձէն անձին նիւթեցի միշտ զեղ-
մունս կիզանողականս հրոյ տռչորման, հոսեալ՝ ՚ի
յերկնուստ զգոյիւ գագաթանս իմաստնարանի բագ-
մակիս: Վանզի զիա՞րդ՝ ՚ի յարդիւնս ինձ օգտից
սաղմոնս եկեսցէ, յորժամ անպտուղ՝ ՚ի բազմերգու-
թէն լինիցիմ, ոչնուագել հոգւով, ըստ թելադրե-
լոյն Պաւղոսի. զիա՞րդ ընդ մարդարէին ևս զտէրու-
նին խառնեցից մեծս մեղաւորաց՝ նկունս պիտա-
նեաց, ասել ընդ սըն, թէ՝ ՚ի բաց կացէք յինէն ա-
մենեքեան որ գարծէք զանօրէնութիւ. զիա՞րդ ոչ ու-
նելով՝ ՚ի բազմացն պատուիրանաց կատարեալ՝ չնոր-
հին և օրինին՝ բարբառեցայց զերջանկին, որ նախ
ինքն արար զոր մեզ կանոնեաց, թէ քանզի ծառայս
քո պահեցի զայս, և որ զհետն գան ասացեալքն.
զիա՞րդ թափուրս՝ ՚ի լրութենէ իմաստից կենաց ընդ-
երկիւղածս նոն օրհնեցից. զիա՞րդ ընդ մեծին մաղ-
թանաց զիմս յօդեցից, թէ զմին խնդրեցի՝ ՚ի նոնէ՝
զտեսիլ վայելքութեան նորա և զհրամանատրութիւ
տաճարի նորա. զիա՞րդ՝ ՚ի հրաժարելին ինձ ձեռ-
նամիսեցից, յորժամ լսեմ, թէ ուղղոց վայել է օրհ-
նութիւն. զիա՞րդ շրթամբք իմովք զանձն իմ անի-

ծից՝ ասելով զինի յոլովից առեալն, թէ երեսք տն
'ի վերայ չարագործաց՝ սատակել զիշատակս նոցա
յերկրէ . զիարդ զմիւն դարձեալ, թէ չարք վաղ-
վաղակի սատակեսցին . զիարդ զկերպարանացն իմ
նմանութիւն , թէ բազուկք ամբարշտաց խորտա-
կեսցին . զիարդ սատակման ինձ պաղատեցայց , թէ
ահա մեղաւորք կօրիցեն . զիարդ զբազմայածեան
լեզուս 'ի յօրհնեալն բան միսեցից , թէ ասացի պա-
հել զշանապարհս իմ , զի մի մեղայց լեզուաւ իմով .
զիարդ փշովք մեղաց հեղձեալս զանարատին պար-
ծեցայց , թէ այլ զիս յանբժութե իմում ընկալար .
զիարդ ես մեղաւոր և կրկին պատժաւոր զհանգու-
նակիցմն դարովեցից ապրել 'ի նոցունց , թէ 'ի մար-
դոյ մեղաւորէ նենգաւորէ փրկեա զիս ած :

Դ. Օ իարդ իբր ոչ կուապաշտեալ անպատկառա-
պէս պերճացայց ունանն պանծանօք ասել ընդ՝ Դաւ-
թի , միթէ մոռացեալ իցէ մեր զանուն այ , կամ
ձգեալ զձեռս 'ի մաղթանս օտար աստուածոց . քան-
զի որ 'ի մեղս գարշութե խոնարհեսցի , առաջի կայ
նորին կառուցեալ առեալ 'ի պաշտօն յաւսնակա-
նացն ախտարծարծիցն պոռնկապատիր պատկերացն
կերպարան՝ Դատարտայ և Վամովսայ և Ա՞եղքո-
մայ արուարձանի և Ծարահատայ թարմատարի ,
ընդ զազրոտեացն կանացեաց՝ իշանդամիցն պատ-
կառանք անվերարկու ծանակութիւնք : Ի՞ր ոչ
պատկառոցից սովիմք ասել ընդ նահատակին , որ
զայս գիմագրաւութիւն առ բարին ուներ միշտ , թէ
վասն քոյ մեռանիմք զօրհանապազ , և որ 'ի կարգին
է սորին սաղմոս : Ի՞ր յիմարս յարս և վատթարս
ասել ժայրհիմ , թէ բերան իմ պատմեսցէ զիմաստու-
թիւն և սիրտս զհանձար . իբր մարդելոյզ կերպա-
րանաւոր՝ զմարդահաճոյիցն ոսկերս ցրուել մաղթե-
ցից . իբր զկրկին երկրորդեալն մեծանունն բարու-
թիւնս , թէ հաձոյ եղէց առաջի տն յերկրին կեն-
դանեաց : Օ իարդ ունողս անբաւից մեղաց զարդա-
րոյն առեալ կարդացից , թէ ոչ մեղք իմ և ոչ յան-
ցանք , առանց մեղաց ընթացայ և ուղիղ եղէ .
զիարդ զիս ինքն մատնեցից կորստեան յասելն զայս
բան , թէ մի ողորմիր գործողացն զանօրէնութիւն .

զիարդ , թէ որպէս հալի մոմ առաջի հրոյ , այն պէս և մեղաւորք յերեսաց այ . զիարդ գրգեալս ապա կանացու փափկութեամբ՝ սահմանեցից զաննմանն ինձ բան , թէ խոնարհեցուցի պահօք զանձն իմ , և զագգակիցա նորին ընդ նոյն , թէ ես 'ի նեղել նոցա քուրձ զգենուի , և իբրև զսդաւոր և զտրտում խո նարհ առնելի : Ո՞րպէս հանդարտեցից զնմանեացն իմ պատիժ միշտ յիշատակել , թէ սակայն մրուր բարկութեն այ ոչ սպառեացի , և արքցեն 'ի նմանէ ամենայն մեղաւորք երկրի . իբրև զեմն առ սմին , թէ զամ եղջեւըս մեղաւորաց փշրեսցես : Օ խարդ զապերախտութին Քակորայ 'ի ձառ առեալ հենգ նեցից , որ ընդ ստուերին գջշմարտութին ընկալեալ , մոռացայ ընդ նոսին նոցին թերութք զերախտիսն Վ՞նի ածայնովքն արուեստիւք խալին փրկաննօք , քան նոքա զգօրավարութին Ո՞վսէսի ցպոյն սքամչելեօք , որ զօրինակն նկարագրէր տէրունական մնանեսութեն : Օ խարդ զյարուցելոցն 'ի վերայ դիւաց զա ղետո ցուցից , իբր նոքա զօտարացեղից խուժաղուժ ազգացն ասելով , թէ արկին զգիակունս բարեացն որ 'ի մեզ՝ կուր վնասակարացն թունոյն , այս է՝ այ սոյն օդայնոց . ո՞րպէս զանկեալ զսերմն բանին 'ի ձանապարհին , և զմիաբանեալ զկամն ընդ չարին՝ նք անուանեցից . իբրև զնմանակիցն առ 'ի նոյն շա փղ չարին պատերազմի՝ գուպար գաղտնամարտ մտացս օցտելոց , զոր ես զօրացուցի գործակցեալ հնարից բանսարկուին : Եւ ոչ ունիմաղերսել , թէ մի լուեր և մի դադարեր , ած . և խորհեցան 'ի վե րայ սքց քոց և ասացին , զոր 'ի կարգէ սաղմոսին է աղօթել : Վ՞անդի յոյժ պատեհագոյն է առնուլ զայսութիկ 'ի վերայ բռնութե մոլեկան դիւաց միշտ ձակատելոց առ ներկայիս խոռովութի , և ընդ նո սին նոցին մշակաց :

Ե . Քորոց դու , տէր Վ՞ն որդի բարձրեալ մեծիդ այ , պահեսցես և ամրացուսցես երկնային զօրուդ շըր ջափակութք՝ յամենայն ընթացից խաբողին հողմոց խաչիւդ լուսոյ զմեզ պաշտպանեալ . որ զի թէ և դտցին յիս անօրէնուիք բազմօրինակք , այլ ոչ հայ հոյութիք : Ո՞ր ոչ հանգեար 'ի կորուստ նմանեացն

իմոց ամբարշտելոց, այլ ամենագորով թափանձ, մամբ ընդ եղծման ջրազողն զազրագործաց կրկին վշտացար, տաղտկալի զմահու նոցա դիպուածն քեզ գրեցեր, ասելով զգարսմանալիսն լսողաց բան, ածեալ զմտաւ ոչ ես յաւելից անիծամնել զերկիր վասն գործոց մարդկան : Եւ միմիթարիս մեծ իմն պարարեալ ընդ կեանս անմնաքրից և պարտաւորաց սատակման . որ երեմն առակաւ դդմենւոյն զանխայելն՝ ի կործանելիսն ցուցեր, ողորմած, և առ այլ ումեմն նեղեցար սաստիկ վտանգեալ ընդ յամբանալ անձրեկն առ ուրացողայն գարման : Ենձառելիս ցուցեր բարօւթեան տեսակս յիշատակաց տօնելիս՝ ի վերջին առուրս . քե 'ի ձեռն առաքելոցն քոց՝ ողջոյնս հասարակաց անհամբուրիցն հեռաւորաց քաղցրածաշակս հրամայեցեր : Ի՞չ և յիս ցողեա կենդանի զհայրենի գթութեցդ զսէր, զի և ես փրկեցայց քաւեալ ամենառատ քո այցելութերդ : Եւ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողն առ նոյն ազդրս մաղթանոց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՅ

Ա. Ե՞ր ընդէր է ինձ բնաւն որ 'ի սաղմոսին այնպիսեաց քանիցն 'ի կիր արկանել, որ 'ի նախատինս միանգամայն և 'ի նզովս ինձ յարակային, հանապազ երգել իմովս տաւզօք : Վանզի զիարդ արդեւք զշուք երջանիկին ինձ գատապարտելոյս նմանեցուցից ասելով ընդ նմին, թէ ոչ մերձեցաւ առիս թիւրեալս սրտիւ : Օ իարդ զկարդաղըութիւնս տանցն 'ի յայսմանէ զկնի թուելոցն զարհութեցուցաց ընդակից կայից կանոնաց օրինաւորին՝ զինուորին և թագաւորին և մարմնական հրամանատուին, որք և երկնայնոցն են համբուրելիք ասելով, ոչ յուսա-

Հաստ եղէց՝ի կենաց պատմողս աւետեացս և նորոյս
աշակերտ անմասն յամենուստ բարեկարգութեց։
Օ խարդ ըստ իրաւախորհ արդարոցն, ընդդէմ մե-
ղաւորացն մահու զինեցայց առակաւ առաւօտին
սկիզբն արթնութեանն միշտ պատրաստական լինե-
լս, որ և ոչ զանդամն մարմնոյս գանեալ խրատեցի։
զիարդ մասնակցեալ մեծին արութեն սատակեցից՝ի
քաղաքի նոն զանօրինեալսն, որ և ոչ զբուսեալ
բիծս հոգւոյս իմոյ մեռուցի։ Օ խարդ ստեցից գրո-
ղին չե յայտնելոցն, թէ զմոխիր որպէս հաց կերայ.
զիարդ, որ ոչ միացուցի յիմոցս կրից կաթիլ մի
պղտոր ընդ յստակ արտօսր աղբերց երգողին՝ ա-
սեմ ընդ նմին, թէ զըմպելիս իմ արտասուօք խառ-
նեցի, և արտասուօք իմովք զանկողինս իմ թացի։
Օ ո՞րս ինձ գրեցից մեղօք մահացեալս, յորժամ սի
րոջն այ ՚ի բոլոր սրտէ զյանցմունս նախնեացն իւր
վարկանիցի, թէ մեղաք մեք ընդ հարս մեր՝ անօրի-
նեցաք և յանցեաք, և որ ՚ի վախճանն յանդի սաղ-
մոս իրաւամբք առ իս, քան առ Խարայէլ։ Որովք
յարգեցայց դասիլ ընդ բարիսն, յորժամ մարդկային
հնարից այս գեղ պատուեցաւ՝ որ ոչ յիս գտաւ, ՚ի
գարշութեն կերակրոց՝ի մահ սովեցեալք և յաճա-
խուէ չգանց ՚ի հոգւոց նուաղեալք, ըստ խտրուե-
ինքնօրէն կրօնից հրէից և հեթանոսաց։ Օ խարդ
արդարութի իմ մնայ յաւիտեանս, զոր ոչ քնաւ իսկ
կատարեցի։

Բ. Եւ զի մի տաղտկացայց յամեալ՝ի բանիս, ՚ի հա-
մառօտել զսոյն փութացայց։ Օ ի՞նչ ունիմ ասել
՚ի տեղի բանիցն՝ զոր ածաշունչ ձայնն նուագեաց
օրհներգոյն ՚իւաթի, թէ բոլորով սրտիւ իմով խըն
դրեցի զքեզ։ զիարդ ընդ սմին զմեծն քան զայս,
թէ յամենայն ճանապարհէ չարեաց արգելի զոտս
իմ։ Իբր ընդ եգեալս և զայն մատուցից, թէ ՚ի
սրտի իմում թաքուցի զբանս քո, որպէս զի մի մե-
ղայց քեզ։ Որպէս զունայնութեանցս իբր զլըու-
թեց ճառեցից ընդ պարս մաքրոց, թէ ՚ի պատուի-
րանաց քոց իմացեալ, ատեցի զամենայն ճանա-
պարհս չարաց։ Օ խարդ զհեզոյն չշմարտութիւն
իմում ստութենս մշտնջենական երդմնահարութիւն

կարգեցից՝ ուփստեալ ընդ հաւատարմին, երդուայ զոր հաստատեցի պահել զդատաստանս արդարութեն քոյ: Օ խարդ ինձ հրեշտակ մահագոյժ անհրաժեշտ վճռի՝ զբանին պատգամ կրկնեցից, թէ հեռի է՝ ի մեղաւորաց փրկութի: Օ խարդ չարս իսկապէս՝ զբարեացն գրեցից՝ որք ՚ի տնէ առնուն զնոյն հատուցումն՝ զայս տուն յեղյեղել, թէ բարի առնէտէր ուղղոց սրտից: Օ խարդ զհամառօտն փոխարութի անաշառութեն վրիպեցելցոյս ինձ սահմանեցից, թէ զթիւրեալն յափշտակութիւն տանի ընդայնոսիկ, որ դործեն զանօրէնութի: Օ խարդ զանձագգեստին պանծանս ամաչեցելցոյս ինձ պատուաստեցից՝ ասել զնորայն, թէ տէր ոչ բարձրացաւ սիրտ իմ և ոչ զբօսան աչք իմ, և որ յետ սորին պատմին ասացեալքն: Օ խարդ զանձառն քան զմարմին քան՝ ՚ի ցոյց առից քաջալերութեան վհատելոց ես գանձ գեհենին, ասել ընդ օծեալն այ հոգւովն, թէ յառաջագոյն տեսեր, զի ոչ գոյ նենդութի՝ ի լեզուի իմում, ՚ի սկզբնաւորն նախաձայնեալ սաղմոսիս մինչեւ ՚ի լրունն աւարտման բանիս: Օ խարդ դասակցութեն դժնէից մարդոց համարեան այրս մահու և որդիս սատակմանն բարբառիմ զբարենորհին, ոչ ահա զատելիս քո տէր ատեցի, և զմնացուածն սորին կարգի: Օ խարդ մեծաւն վստահութեամբ տօնելի վեհին, անձն իմ և դու աշխար աշխարհի, զանդատ քո ոդի յառաջ ընծայեալ մեծացուցանես ընդ պսակելցն, թէ փորձեա զիս տէր և տես, թէ իցեն անօրէնութիւնք ՚ի ձեռս իմ, և զյաւելուածն որ զհետ սորին: Օ խարդ ես գոլով և յայլոց աղօթեմ ապրել յուսացելոցն յած ձայնակցեալ, պահեա զիս տէր ՚ի ձեռաց մեղաւորի և ՚ի մարդոյ չարէ: Օ խարդ համբարձայց ընդ փառաւորեան մաղթել այ, թէ դու ես յօյս և բաժին իմ յերկրին կենդանեաց: Օ խարդ իբր հանդիսացեալ ընդ ձգնաւորին՝ զմրցանակն յաղթանակի թագաւորին մատուցանելով գառաւելեալն քան զօրինակ աղերս աղօթից, թէ ինձ սպասեսցեն արդարք քո մինչեւ հատուցես ինձ:

Գ. • Կարեբանեալ է և այս իմաստ հոգեւոր և տէ-

բունի գործոյն նմանի, որ զփորձիչն պատկառեցոյց, յորժամ զամենայն արհամարհիցէ և զսկզմնապատճառն եղելոց միայն ընտրիցէ ասելով, թէ երանի ժողովրդեան, որոյ տէր ած է նոցա : Ո՞եծ է և այս բարձրութիշ չնորհի և զգուշական համարձակութիշ ցեալ երանութք, թէ սիք քո օրհնեսցեն զքեզ : Իշխալի է և այս ընտանուի մերձաւորական հոգեւոր հաղորդութե՛ յած յուսալ և 'ի նոյն արձանանալ բանիւ սաղմոսին սերկյեալ, թէ զկամսն երկիւղածաց իւրոց առնէ տէր . և զիարդ բանին կատարէ, մինչեւ զողքալին և զցուարձալին ազդեսցէ, թէ պահէ տէր զամենեսեան որ սիրեն զնա, և զամենայն մեղաւորս սատակէ տէր . 'ի գլուխս լրման գրոց նուագարանաց սաղմոսին՝ իբր թէ զօրինակն իսկ եցոյց վերջին հատուցման արդարոց և մեղաւորաց : Օ ուգակցորդք են միմեանց և զինի երգեցեալքս . զի թէ ընդունի զհեզս տէր և խոնարհ առնէ զամբարտաւանս մինչեւ յերկիր, ապա ինձ որքան եղկութէք կան առաջի . իսկ եթէ հաճի տէր ընդ ժողովարդ ՚որ, և բարձր առնէ զհեզս 'ի փրկութե՛, ապա հերքեալս 'ի բարեմանութեց ես ուր հաստատեցայց . իսկ եթէ օրհնելի է ած 'ի սիք նորա տիրապէս, ապա օտարս ես 'ի մաքրութեց ընդ որս դասեցայց . իսկ եթէ 'ի կանխերգիցն մերձ այսր եղից յիշատակարան ինձ կշտամբուե, թէ սիրեցէք զտէր սիք նորա, զի ստուգութին դիմուե տէր՝ և կրկին հատուցանեւ ամբարտաւանիցն, ապա յորո՞ւմ գնդի ես գտայց գերեալս 'ի գաղտնեաց գտողին շարեաց : Վանզի զոր օրինակ տատանին տագնապաւ տերևք տնկոց եղելին ծառոց շարժեալք 'ի հողմոց ուժգին բախելոց հոսեալք 'ի խոնարհ, այնպէս ջանացաւ ջարդել զընթացից իմոց վերարձակութե՛ քաջաքեր ուղեշս՝ զարմարեալս ձեռամք անեղ մշակիր : Օ որ հաստատեսցես արմատացուցեալ վերստին դարձեալ նոր պտղաւորութք անապականաւ, յանդաստան կենաց իննամոց քոց կամացդ ամենապարզեւ թագաւոր Վրիստոս, օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

**Աւրատին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.**

**Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆԱՑ**

Ա. Լ արդ ընդէր ոչ 'ի վերագրեցեալն սազ-
մոս նախաճառական և յայլ մարգարէիցն մասն ինչ-
յօդեցից : Վանզի զի՞նչ վայելումն իցէ կերակրոյն,
Եթէ անզգայեալ ցաւովք ուտիցեմ . և կամ զո՞ր
շահ սազմոնն ունիցի, Եթէ ոչ 'ի միտ առնուցում:
Վանզի նզավեմ զիս ինքն 'ի նոսին և ոչ իմանամ,
լուացեալ լինիմ և ոչ պայծառանամ, արեւու ծա-
գեալ և ոչ լուսաւորիմ, մեզք Ճաշակեմ և ոչ քաղց-
րանամ, ուետնիւ ընանիմ և ոչ բժշկիմ, միշտ կան-
խեմ 'ի նոյն և դատարկ երևիմ, հանապազ ձաղիմ
և ոչ երբէք իսրատիմ, ողոքիմ գարձեալ և ոչ զգաս-
տանամ:

Բ. Լ քարեւ մեղք և անօրէնութիւնք իմ յիս, և
ես մաշիմ 'ի նոսին, ըստ մարգարէին որ 'ի դիմաց
պարտաւորացն բանի և տէրունական առակին հին
տկոցն և նոր գինւոյն : Ո ասն զի թէ սատակին անօ-
րէնք և մեղաւորք 'ի միասին, ըստ լյսայեայ ձայնին,
ապա և ինձ գմնէիս նոյն բաժին հանդերձեալ պա-
հի : Վանզի ասեմ զաղմոնն, թէ հատուցանէ այ-
նոցիկ՝ որ առաւել առնեն զամբարտաւանութի . և
կցորգեմ սմին զընթեցուածն, թէ որ տն 'ի վերայ
հպարտից և ամբարտաւանից . ասեմ, թէ օտար ե-
ղեն մեղաւորք 'ի մօրէ, և որ ինչ կարդ սորին ցու-
ցանէ . յարեմ առ սմին, թէ կործանեսցին անօ-
րէնք երկրի, և ամբարիշտն բարձցի յերկրէ, և ան-
իրաւք մերժեսցին 'ի նմանէ : Ողքը ինձ կարգացէք
առ ձայնն, թէ զոր օրինակ վառի եղէգն 'ի կայծա-
կանց հրոյ, այնպէս այրեսցին մեղաւորք 'ի բորբո-
քեալ բոցոյն . լացէք առ սազմոնն, թէ արկցես 'ի
վերայ նոցա կայծակունս հրոյ . աշխարս պատմեցէք

՚ի բանս ածեան վճռին մարգարէիւն ազդեցեալ, թէ ոչ կամիցիք լսել ինձ, սուր կերիցէ զձեզ. կոծեցարուք առ սաղմոնն, թէ մահ հովուեսցէ զնոսա. աղի արտասուս ողորմհառաշմամը ընդ հեծութիս իմ յարմարեցէք, յորժամ բարձրեան ընդ խոյեցի և ինձ ասասցէ բանիւ սաղմոսին, թէ ժողովուրդ իմոչ լոււաւ ձախի իմում. աւաղ կարգացէք թշուառացելոյս, յորժամ այլ մարգարէ զնոյն դիցէ, վայ նոյն զի վազեցին զինև : Ի արթառ փողեցէք ՚ի սիրտ մղձկեալ նոր աղաղակի, յորժամ տեսանողն Վատուծով ամաչեցուցեալ զիս կշտամքեսցէ ընդ ապարասան տանն Հակոբայ, տեսէք արհամարհոտք զարմացարուք և եղծարուք :

Գ. Վ. Ա. Դարձուացես և ամփոփեսցես զբարձրացեալ զսուր բարկութե ահաւորիդ սպառնալեաց ՚ի սարտուցելոյս յերեսաց մեծիդ, և ինսամուլք աջոյդ բարեբաշխութե առ իս ժամանեալ՝ օծումն կենաց պարզեատրեսցես քո աղաջողիս : Եշ քեզ փառք յերկինս ՚ի բարձունս, և ՚ի մահացուաց յերկիր ՚ի խոնարհ, ՚ի սահմանս բոլոր ազանց և յամենայն յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԴԻ ԵՐՐՈՐԴԻ

Վերատին յաւելուած կրին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Վարերար և բազմագութ, մարդասէր և երկայնամիտ միայն թագաւոր, ընդ հօր քում պատուեալ և օրհնաբանեալ տէր ամենայնի, որդի այ կենդանւոյ. անպատճառդ միշտ իմում կորստեան, որ ամեննեին անփորձ ես ՚ի չարեաց, որ ոչ կամիս զմահ մեղաւորի, որ փրկութի են ՚ի քոց կամաց ընծայեցեալ, որ դարձուցանես զմբրիկ մեղաց ՚ի յօդքաւութե, որ զհուր բարկութե յանձրե փոխար-

կես : Որ զյեմնեալ զկինն՝ ի բարեաց՝ կրկնակի գոյիւն ահանջեր երկեակ բնութի՝ ի նզն արձանի , ոչ իսկապէս ընդ անպարտոն , և ոչ համայն ընդ պատժաւրսն : Որ զլուծութիւն ծովուն սահանաց իբր զկարկառս քարանց կառուցեալ յեղանակեցեր . որ զկարծրանիւթ վէճն անսապատին՝ ի վիժակս վտակաց հոսեալ բղնեցեր : Որ զէ՞որդանանու ջրոյն սրաշարժ վայրեկուի՝ հրաշաւոր անդրադարձութեամբ՝ ի յետնորդս հեթանոսաց լուացումն աւազանին՝ ի թիկունս առաքեցեր : Որ զպատուաստեալ պարիսպն Արկեպովի , յօրինակ կործանման բռնութեն սատանայի՝ իբր զթեթեռութի՝ յարդի ցնդեցեր . որ զինասակար ջուր նորին՝ ի յառակ այլայրութեան առ՝ ի բարին փոխարկութեն քանանացւոցն փրկութեն խորհ հրդական աղիւն համեմեալ անուշեցեր : Որ զի՞նեռային գառնութի՝ իբր զմուաց անհաւանութի՝ կենացն փայտիւ՝ ի քեզ յարմարեալ պիտանի արարեր : Որ զառեան՝ ի գետոյն՝ ի գծագրութիւն անսամանդ քո հրամանի անորակիդ գունակութեն՝ ի նոր երանդ բոսորային մածեր արիւն՝ ի ցամաքի : Որ զանկենդան ցուազ գաւազանին , ի կերպառութի առ՝ ի զբոյդ մերովս նկարագրիլ , այլ և յօտար ազնիցն ընտրութի՝ ի տիպն ապաթոյն կերպիւ վեշապի նմանեալ ցուցեր : Որ զերջանիկ ձեռն աջոյն Ավանեսի , ի ցոյց տեսութեն ապագայից հրաշից մարդեղունդ քո , բարձրեալ , և քեւ ախտաւոր մարմայս մաքուր լինելոյ անփոփոխ փոխարութ՝ կրկին գուշակեցեր : Որ յայքանեացս շրջադրութիւնն բարեխնամապէս արուեստիւ սիրոյ զանակնկալն գիւտ մեղաւորաց կորստականաց նշանակեցեր , օրհնեալ ամենագութ :

Բ . Որ բուսուցանես յերկրէ դալարի զմեռեան յանչականէն , որ զանշարժն իբր զբնթացող կառավարես , որ յանարդ արգանդէ կոչես քեզ պատկերակիցս , որ տաս պատանեկաց աղօրիս ըմբոշնելիս , որ յայտս մաքուրս հերս ընծայես , որ զսազարթ սեռութեն վարսից՝ ի ձեան կերպարան զարմանագործէս , ցուցեալ՝ թէ առ ամենայն սահման հեռաւորական յաղթողէս հզօր . որ փոփոխես զշըր-

թունաւորականս, ըստ բանին {Յորայ, 'ի կամ հաւատարիմս: Որ ասանես զերկիր և զիւնս նորին՝ ի հիմնաց, նշանաւկեալ հաստուածին դըյիւ՝ թէ գու միայն մնաս անկորնչելի: որ հորվես զտարերս իբրև զանցաւորս, և դարձեալ՝ ինոյնն կապես իբրև զյարակայս, յայտ արարեալ՝ թէ և առ մեղաց բար մութի դիւրապէս ունել կամ թողուլ գոյնպէս զօրաւոր իցես: Որ զարուսեկին անզգայ էութիւ իբր երամանաւ իմն դաստիարակես, երեւցուցեալ այնր իրի կերպիւ, թէ զընուես չար դիմեցումն յորժամ և կամիս հանդարտ առնիցես: Որ զանբարբառ բոլորակ լուսնին կարգես ունայնս և պատարունս, լուսաւորեալ զպատճառն առ աւետիս տեսողայ՝ թէ՝ ի նուազութիւ բարեաց զպարտաւորս մարմին դու ածես՝ ի լութիւն առաջնատեղծ հարստութեն: Որ զպատիերս անխօս աստեղայ իբր զդասակս դոյզն հօտից տրոհես և ժողովես, յոյս իմն կենաց առ այս խորհրդարերեալ, քաղցրահայեաց տեսուի, թէ և անաղացաւորաց լեզուաց կարողապէս բաւես ողբրմել: Որ՝ ի մէջ մահու և կենաց շաւիզ վստահութեն ուղղես՝ ի ծովու, վկայութիւնեղեալ հաւաատի, թէ և յանկասկածաւորն վայրի քե պաշտպանիկ անգայթագղելի: որ իբր զըուր կաթսայից՝ ի հրոյ եռացեալ, սրտէս զմեղաց մրրիկ պղտորեալ՝ բանիւ կամաց քոց խափուցանես: Որ հայիս յերկիր և տատանես զսա, զի անբանիւն զմտաւորս զգաստացուցանես: որ իբր զակատ մի անձուկ նաւի՝ ի վերայ շարժութեն ալեաց՝ զանբառ թանձրութիւն գետնոյս դղրդես, որով ծանուցեալ լինիս ամենից հաստուածոց՝ թէ իցես աներկերայելի, որ՝ ի բան քո զօրեղ հիմնացեալ ունիս զամենայն: Որ սերմանես զարտաշնչացեալ մարմինս յերկիր, և զնոյն անկորուստ պահեալ կրկին կենդանածնես, որ ապականացուս աւանդեալ՝ անեղծս ստանաս, որ ընդ մահացունիւթոյս՝ զնշխարդ կենաց խառնես, որ հրամանաւ ակնարկութեն՝ ի խուն վայրկենի կազմեցեր՝ պատրաստ կացուցեր զանզարդութիւն ամենից եղանակաց: Վ.ո է զօրութիւն և կարողութիւն, որ շրջանակես զժամանակս ամաց հորվման աւուրց յայլ

Նմանութիւն բարեպատեհ տեսողութեան . որ կարդաս զանմուռնչն իբրև զկենդանիս . որ ազգես միայն , և նոքա ընթանան , որ միայն հենուս անկանես անշառ արուեստիւ հնարագիտութեան մէգ և առաւոտ : Որ յետ նախակարգ յօրինուածոյն առաջնաստեղծ լինելուն , արարել զփառաւորեալն մեծամեծս հրաշակերտիցն հանդիսից , ըստ գրոյն երջանկութե կանխահիացն զարմացման , այլ իմն գոյացութիւն տօնելի տեսակի անեղծ աշխարհագործութե ևս քան զոյն 'ի մարդանալգ քո , որոց ոչ գոյ թիւ :

Գ. Որ ահա զմնասն մեր քեզ գրեցեր , որ զարդարութիւնն քո մեզ չնորհեցեր , որ ընդ քեզ կրեցեր զհաշտութեն մերում փրկանակ , որ ոչ երեք լքանիս յողորմութիւն , դարձո զամսարշտեալս 'ի պաշտօն բարի երկիւրի , զթմբրեալս 'ի զգաստուի արթնութե սրտի , զանմաքուրս 'ի սրբութիւն պայծառութե կերպարանի , զբազմաբիծս յանբծութիւն հանդարտական ոք պատկերի , զբեկեալս յողութիւն , որ 'ի դիպմանց ոչ խորտակի , զլացեալս 'ի խնդութիւն զուարթութե անտխրելի , զյուսահատեալս 'ի մեր միաւորիչ անքակտելի , զամաշեցեալս 'ի վստահութիւն հաստատութե անշարժելի , զիւաւարեալս 'ի լոյս երանութեան անմեկնելի , զմահու գերեալս 'ի կեանս որ ընդ եղծմամբ ոչ անկանի : Օ ի փառաւորեսցի անուն քո , Հիս , խոստովանեալ յամենայնի ընդ հօր և ընդ հոգւոյդ մեց 'ի բարձունս երկնի և 'ի ստորես երկրի և 'ի ընակիւս նոցա , յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱՐՄՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՈՐԴ

**Ա ԵՐԱՄԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի .**

**Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ**

Ա. Երարդ առ ամենայն բան յամենայնի ուղիղ ես , ած ; իրաւամբք դատիս , արդարութիւն կը ունես ,

Ճշմարտութեամբ չափես , օրհնութեամբ հետևիս ,
բարւոք ընթանաս , ստուգութիւն սիրես , յստակուի
կամիս , լուսաւորութիւն համբուրես , փորձիւ յան-
դիմանես , երկայնմտութեամբ քննես . ոչ ունիս նեն
գութիւն և ոչ գուղղութիւն , այլ ամենեւին հեղութիւն ,
հանդարտութիւն և ողորմութիւն :

Բ . Լուդարացար վերին իմաստութիւն անայլայլական
հօրդ հանձարոյ՝ կրկին վկայեալ անզեղջ գովեստիւ
յորդեգրելոցն նորհօք , ըստ բանին սրբութեան՝
որ աւետարանաւն կենաց 'ի քէն ընկալաք . որ ոչ 'ի
կոծելն ողբացի , և ոչ 'ի փողելն կաքաւեցի : Լու-
ցեր անօրինիս՝ թէ մի անօրինիր , և ես 'ի նոյն չարիս
պնդեցայ . մեղաւորիս՝ թէ մի ամբառնար եղջեւր 'ի
բարձունս , և ես զընդդեմն քեզ գործեցի , և ոչ
զգացի երբէք զառածեալս , թէ 'ի ձեռին քո են եղ
ջեւրք արքայութեն հպարտից ամբարձելոց , խոնար-
հեցուցանելեւ բարձրացուցանել , ըստ լուրակումայ ,
'Իաւթիւն և Օպարիայ : ( ) ըհնութիւն կամեցար ,
ողորմած , և ես անիծեալս՝ մեծ տարագրութք խո-
տորեցայ յարժանին ինձ մասն . սիրեցի բարկութիւն
և ոչ բարութիւն , շօշափեցի ըստ գրոյն գիտաւար և
ոչ զլսուած , կենդանի ձայնիդ քո , գթած , ապառումա-
պատասխանեցի : Օ որդնն անմահ ասացեր բանիւ-
լասայեայ , և զհուրն անշէջ և զկշտամբութիւնն
անվախճան և զտեղին յաւիտենից և զօրինակ նմին
սոսկալի , և ես ոչ իմացայ ըստ սաղմոնաղին և ոչ
մտառեցի , այլ 'ի մուայլ մտաւորական կուրութեն
գնացի : Հուցեր մարգարեիիւն , թէ զօրհնութիւն ստաւ
ցի որ զօրինս գնէ , և ես համառօտել զնոյն փու-
թացայ : Լուրջան հոգեոր վիմի գրեալ մատամբ քո ,
տէր ՀՅ ԱՌ , զ' Իաւիթ իւրովքն բանիւք կանգնե-
ցեր , ասելովն ինքեան ընտրութքն առ սոյն , թէ պա-
հեցի զօրինս քո յամենայն ժամ , յաւիտեան . անդ-
րադարձութք բանին միջնորդեալ զկրկին հաստա-
տութիւն , թէ և յաւիտեանս յաւիտենից . ընդ որս
և զսորին նմանիս պարծանաց առ իմս խրախոյս , և
ոչ զկծեցայ . Ճեպեցայ 'ի տօնս Իահաղու և ոչ այ .
'ի յերկուս հետո երկմտութեան կրկին կաղացի
կասեալ 'ի բարեաց , ըստ երգիծանելոյն հեղիս :

Ունիմ զլյովսէս իւրովքն օրինակօք եկեալ՝ի մեռելոց, և զտառս մարդարէիցն գրեալ՝ի յոդի, և զմատեանս առաքելոցն ընդ մտացս մատն յեռեալ, և զտէրդ հասարակաց կտակաւն աւետեացյարուցեալ՝ի թաղմանէ անթիւ ննջեցելովք, և անհաւատագոյն քան զհնգեսին եղասյրակցութիս այնոր մեծատան, որ է առակ իմն յարմարական, նմանեալ զգայականացն մասանց անողորմիցն յղփացելոց, մնացի իբրև զսալ դարբնաց անոստ՝ յամառեալ քարացեալ սրտիւ, որպէս օրինակն է Ռելիարայ, և ոչ ապաշխարհցի :

Գ. Շ. Ազգեա վերստին առ սոյն կերպարան լքեալ կրկին ողորմութիւ բարի, ահաւոր, մարդասէր, ինամմակալ, կենդանի, սուրբ, լուսաւոր և ան վախճան թագաւոր, զօրութ պանծալի խաչիդ խորհրդոյ, ի կարծրացեալս մեզօք անքեր անդաստան երիկամանցս յիմարութեն և անպտուղ սրտիս լքութեն . զի առեալ նպաստ օժանդակութեն՝ի դժութէ կամաց ամենակալիդ, որոտասցէ բղխեսցէ հոգիս, ընծայեալ աչաց վշտագնեցելոյս վտակս արտասուաց արքուցանողաց ինձ՝ի փրկութիւ և՝ի մաքրութիւ, և քեզ՝ի հաճութիւ ընդգունելուն, ամենապարգեւ տէրդ բոլորից, փառաւորեալդ յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԴԻ ՀԻՄԴԵՐՈՐԴԻ

Աերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Լ. Ի արդ ես նախնիս ամբարշտաց, գլուխս մեղաւորաց, պետս անիրաւաց, առաջինս պարտաւորաց, պատկերս յանցաւորաց, ատտիկեցիս ըստ վատթարութեան՝ այլ ոչ ըստ բարեբաստութեան, ահա զանձառիցն իմոց ձառեցի, զպատկառելիսն խայտառակեցի, զգաղտնիսն հրապարակեցի, զծա-

ծուկն յայսնեցի , զթաքուցեալմն ցուցի , զամփու-
փեալմն տարածեցի , զդառնութեանս մաղձ ժայիթ-
քեցի , զգործակցութիւն չարին մատնեցի , զամբա-
րեալ թարախ վիրիս քամեցի , զխորս պարտեաց ի-
մոց ծանուցի , զպատրուակն կեղծեաց առի , զքող
տգեղութեն վերացուցի , զամօթալեացն զգեստ մեր
կացուցի , զգարշելիսն յանդիմաննեցի , զմրտւըն մա-
հու փսխեցի , զպալարս հոգւոյս խածուածոց քա-
հանայալետիդ ՎՇի բացի : Հանձինս վտանգ ոչ ան-
խայեցի , մարմնոյս սիրոյ ոչ աշառեցի , զարմանն
հնուե տեալի արարի , բնուեն կարեաց ոչ ողորմեցայ ,
զմիաբանուեն կապ նզեցի , զգղեակ սրտիս քանդե-
ցի , ընդ կամացս որսոյ իբր ընդ դարանակալի մահու
կոււեցայ , զպահեստ անյայտիցն արտաքս հանի , ըզ
մթերիցն գանձմեծին գուշակեցի , զդատախազն դա-
տաւորին հանդէակ կացուցի , զապառնեացն զփորձ
այժմէն իսկ գտի , զգաշն . կործանողին կտրեցի ,
զուխան խաբրողին ցրուեցի , զկատարած մարտին յադ-
թուե 'ի քեզ տէր (Հա ապատանեցի , զպատերազմին
խումբ գրգռեցի , զդիմադրուկ դիմեցմանն՝ բանիդ
այ յուսացայ , զխուարասիրացն փաղանգ լուսեղի-
նացն զինուց սաղրեցի :

Բ . Եւ արդ , ստեղծիցդ ամենայն եղելոց ՎՇորդի
բարձրեալդ այ , զատուէն դարովեալս յայսպիսեաց
բանից և զհարուածեալս յայսքանեաց գանից մի
կշտամբեացես կրկնակի զատել 'ի մեծի աւուրն :
Ո՞հա , հզօր անքնին անձառ բարերար թագաւոր ան-
մահ , առ այս կերպ պատկառանաց ինքնապարաւաւ-
խոնարհութեան , որ ինձէն զանձն մեծաւ ձաղանօք
յոգի դատեցի , լից նուագօք այսր մատենի անար-
գանօք ամօթոյ զգէմնն սատանայի , և զերեսս կեր-
պի պատկառեցելոյս նշանաւ խաջիդ զօրացո : Ո՞իաւ
ցի կնիքդ լուսոյ 'ի գեղ տեսակիս , ամրութեդ նշան
հաստատեսցի 'ի տիպ դիտակիս , երեակ կենացդ
փայտի ձևացի 'ի պատկեր այտիս , արուեստդ հրա-
շից 'ի ձակատիս շուք նշանակեացի : Ո՞ի այլայլեսցի
յինէն դրոշմդ լուսապահոյչ , մի բարձցի 'ի տեսա-
նելեացս բբաց ձամանչդ օրհնութե , մի մերժեսցի
'ի գլխոյս առհաւատչեայդ վստահութե , մի սասա-

նեսցի՝ ի բերանոյս ամրութե սեմոց՝ փառք տնագրութեանդ։ Պահպանակդ երկրպագելի՝ ի զգայարան սրտիս միասցի, ըորիցս նիւթոց իմոյս գոյութե քառաթեկիդ նշոյլ ազգեացէ, ձեռինս կարկառման փրկչիդ իշխանութիւն օժանդակեացէ, մատուցման հաստուածոյ մատինս՝ խորհրդարանդ համարձակութե բարեգործեսցէ։ Ա մեկնելս իմում մի հեռացի սրբութիւնդ, մի լըցի պատիւս՝ ի պատին պարտառորիս, մի մերժեսցի՝ ի յոգւոյս անդաւածանելիդ փրկութի, մի շնջեսցին գիծք կենդանատուիդ՝ ի քո գրեցեալս շնչոյ, մի եղծցի նկարումն արեան զօրութե ի տիրատիպ խորանէս, ընդ իս բնակեսցէ յիմում գերեզմանին։ ի ծորել մարմնոյս թշուառի՝ օծումն շնորհիդ առ իս պահեսցի, ի նորոգութեն աւուր սովաւ հանդիպեցայց փառաց փեսայիդ, ի քոյոց այտի ծանուցայց, քոյովքդ վաստակօք պձնեցայց, երախտեօք մեծիդ յարգեցայց, աւազանին զգեստիւ պերճացայց՝ քաւեալ ողորմութիւն։ Ա ատո, բարեգութ, զվերարկուդ անապականութե տաժանեցեալս մեղօք մարմնոյս, մի յարիցէ ընդքոյս՝ բանսարկուին, հնացուցիչ հոգւոյս վաստինեցի, խաւարաբնակացն պատիրք մի ընդ իս վերերևեւացին։ (Ը) ընեսցի անուամբ քո, գթած, վիհն իմ հանգստեան, ողորմութիւն քո լցցի գուքն իմ գերութե, ընդարձակեսցի քե ինձ տեղին թշուառութե, անդորր եղիցի, ինամող, ինձ բանտն բարկութեան, մնուացէ զիս առ յաճումն արգանդն մթութ, յուսով քո շտեմարանեսցէ զիս յարկն այն անձկութե, ձեռամբ քո պահեցայց՝ ի խշտին տարտամութեան, թեօք քո ընկալայց՝ ի տունն տագնապի, դու, գովեալ, ընդ իս՝ ի սենեակն վտանգի։ Ա աղս ինձ աստանօր՝ ի թիւս հազարաց, զի երբեմն էի վերնային և այժմ անդանդային, երբեմն տօնելի և այժմ աշխարելի։

Գ. Լ. և արդ կրկին դու օրհնեալ՝ ի բոլորից գոյից յերկնայնոց և՝ ի ստորնայնոց և՝ ի սանդարամետականաց մեռելոց, անպարտականդ այս տարագրութե։ Աս վրիպեցայ, ես օտարացայ, ես յիմարեցայ, պարտեցայ և խոտան գտայ։ Ես լքայ, կա-

մեցայ և կործանեցայ . ես մոլորեցայ , ես մատնեցայ , ես մերժեցայ , ես խորթացայ , գերեցայ , և գայթագղեցայ . ես նզովեցայ , ես թշուառացայ , արբեցայ և վատթարացայ . ես ընկլուզայ , ես խռեցայ , ես անօրինեցայ , ես ապականեցայ , մահացայ և 'ի սպառ եղձայ . չիք քո առ այս ինչ մատնչարի , որ ես միայն անփոփոխ բարի : Իրդ կամք քո յիս , և խաւարն ինձ ճառագայթ . ճրագ յուսոյ քո անդ , և գիշերն վաղորդայն . մարմնոյ քո հաղորդեալ , և յամօթոյն կարծեաց ապրեալ : Իսկ ես ոչ գրեմ զանձն իմ կենդանի վասն անփախչելի վախճանին , դարձեալ զի ոչ վարկանիմ կարուսեալ վասն աներկեան նորոգմանն : Որ և փակեալ համարիմ ինձ զել կենացդ վասն անքաւելեացն պարտեաց , դարձեալ՝ բացեալ ինձ ըզդրախտն՝ վասն փրկութեն աւետեաց . քանզի ոչ այնքան վհատուեն գոյժ տագնապէ , որչափ փրկութեանդ քաջալերեալ ձեռն կարկառէ : Իրդ տուր , տէր , տուր ողորմութի , առ ամենայն ձայն գոհաբանեալ , օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱՂՄԱՆԵՐՈՐԴ ՎԵՃԵՐՈՐԴ

ՎԵՐՍՈՒԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա . Ա . ՌԴ որ ոք և առցէ զայս դեղ մաղթանաց այսր մատենի պարկեշտականի պաղատել սովաւ , եթէ 'ի մեղաւորաց իցէ մատուցեալն , եղէց և ես իմովա բանիւ կցորդեալ նմա . իսկ եթէ յարդարոց գուցէ յառաջեան , գտայց և ես սովիմք ընդնմին ողորմեալ նովաւ : Վագա թէ երջանկասցի այն պիսին ինքեամք՝ ինձ միայնոյ գրեալ զեղկութին , և ես ինձէն վկայեմ այսմիկ : Իայց յիշեսցէ նա զիլլու զոմն և զբանս նորա գհոգեշունչ , թէ ով ոք վըս-

տահասցի սիրություննել, և կամ ով պարծեսցի մաքուր լինել՝ ի մեզաց, և զի ոչ յարեաւ մարդ երերածին ազատեալ՝ ի պատափանեաց. և ոչ ընտիր՝ ինքնարշաւ վազիւքն, և ոչ՝ թէ և ՚ի թռիւս ամբարձման թեաց բերիցի. առ որ զգոյշ լինիցի կրկին երկուցեալ՝ ի վիմին իսկ հաստատութե՛ ուսեւալ՝ ՚ի Պաւղուէ, դուցէ անկեալ՝ ՚ի յերկիր՝ սահմանադի ազգմ կանանի իրաւադատի կշռեալ նմանեցի : Լոյլ տացէ զայս կշտամբութի մաքութ՝ նիւթ պսակաց, առ ՚ի չիջանել անընտրողաբար յանձեռնհան բարձրութէ . և պատժապարտն՝ առվիթ ազատութե՛, որով ամբարձեալ՝ ՚ի կործանմանէ հոգեւորական մահուն՝ ապրեացի յուսով : Խակ ինձ եղիցի պատժամն այս բանի արձան փորագրեալ ամենեին անեղանեղին, որ փոխանակ իմոյ եղկերոյս անձին մահացուի՝ անդադար հնչմամբ հեծուել լարյ առանց լուելոյ միշտ աղաղակէ . լցի և սկերացս քակտեցելոց ՚ի հոգապատեան շերիմ վերարկուին՝ անմռաւնչ ձայնիւ զայս խոստովանել . հասցէ և մարմնոյս ՚ի հող լուծելոյ՝ բարբառով իմն առաղգելեաւ ծածկատեսիդ զսոյն պաղատել :

Բ. Տէր գթուեց, աղբեւր ողորմութեց, պարզեք բարութեց, որդի բարձրելոյ տէր ՀՅՎՌ, ողորմեախնայեա, մարդասիրեա, նայեա ՚ի վտանգս, ակնարկեա ՚ի բեկութիս, խոնարհեաց ՚ի թշուառութիս, տես ՚ի տարակոյս անձեռնհաս տագնապիս, հասիր հաղորդել կորտականս կարեաց : Ը օչափեա բժըշկապէս զամենաթշտառ ափտաւորուիս, ունկն մատուցես քաղցրութէ ողորմագին հեծութիս, լուր ՚ի խորոցն անդնդոց մահուն գերեզմանի անմռնչելի հառաջմանս, մոտցէ յականնիս ամենալուր լսելեացդ ձայն պաղառանաց վատնեալ անզամոցս : Խա վասն զի գրաւական կենդանութես անտապական է, անփոփոխ լիցի և սիրոյդ քո գթութիւն . կցորդ ընը հեղութէ տաժանաւորս տկարութիս : Ոյեռեալ պատկերիս մի ոխս պահեսցես, ընդ անշունչ կերպարանիս մի ՚ի դատ քննութեն մոտցես, մահու տանջեցելոյս մի հարուածս յաւելցես, ընդ բեկեալ խեցեզէն անօթոյս մի ուժգնութէ մարտիցես, վճռաւ կոշկու

ձելոյս մի ըարկութեր կրկնեցես , կործանեալ շինուածոյս մի պատուհաս մատուցես , շանս սպանելոյ մի քարինս արձակեցես , լուոյս ջախջախելոյ մի սաստիկս որստասցես , հողոյս անպատռելոյ մի իբր ամբարհաւածի ուժգինս մոնշեցես : (Օ մակիրս մերժելի մի 'ի դատ ընտրութեն կոշեցես , զփոշիս ցնդելի մի իբր զքո գիմամարտ գտցես , զտիզմօ տաղտկավի մի իբր զոտիս վարկանիցիս , զգարշութիս անդուսնելի մի իբր զբոնամարտիկ վանեցես , զիւկթս 'ի բաց ընկենդի մի նիւթ գեհենին պահեցես , զայսքանեաց բազմապատիկ բանից կշտամբեալո մի վերստին յանդիմանեցես :

Գ. Ա. Յ ամենամթշուառ և խաւարարդել շիրմին են ահա սրտաբեկ և յոքնամթախիծ արդահատուկիք . հաստատեացէ օրհնեալդ քո բան անգիւխտիսական լինել , ըստ պրտի արդահատելոյս . բանդի և այժմ մինչ կենդանեօքս խօսիմ , մեռեալ Եմ՝ անհասիդ . որպէս 'ի կորուստ մահուն սատակման՝ ամենազօրիդ հրամանի անեղծ եմ հաւատովքս : Այդ աղաշեմ դքեզ , տէր Յ Ա Վ Ռ Ա , հայեաց իիս ողարմաւք , և մի թողացւացես ընել տնակից ինձ Շելիարայ . և ըզմահազեկոյց տառպանին աղդումն անկենդանաւորն թնդման թշուառն թաղման՝ աղաղակ ձայնի հառաջման լալեաց քեզ հաշտեցուցաց՝ յարդեցես լել , միայն բարեգործ , հոգեւաէր , հզօր մարդաւաէր . և հոգիդ քո բարի բնակեցէ ընդ իս՝ լոյս առնելով ինձ 'ի խաւարին : Ա նասցեն ընդ իս կենարար քո կրից պաշտեցեալ մասունք . զի իբր զաւանդ գանձու զիս պահեալ 'ի քեզ , կենաց նորոգման ընծայեցուցեն . օճառք անվատնելի զինուց ինձ պատկանեցին , ընդ իս յարակայեալ քարինք պարսից պարսից հոգեր հնարից՝ զարին հալածել զգունդ : Ա արտնդ առ իս քեև , տէր , վանեցի . զի եթէ յարից 'ի վերայ իս պատերազմել , տեսեալ զքաղաքն ունայն 'ի զօրաց և զագգօզակամնացն զործի առաձայն , զքեզ տէր ունիմս մշամնթենաւոր և աննիրհելի պահապան :

Գ. Օ կ եթէ այժմ իսկ կանխաւ արագեալ յառջքմն զօրն կասարածի , և անշաւիդ արգելան ինձ պատրաստեցէ , առաքեմ զաղօթսն տէրու-

նականս նմին գան մահու . եթէ 'ի վայր զիս հնարի կործանել, զճնրադրութիւն արարջն . եթէ 'ի մռ խիր երկրի թաւալել ձեռն քերիցէ, երեսացն այ 'ի նոյն մածուցումն զնա հերքեսցէ . եթէ վաստակս ինձ ցաւոց նիւթեսցէ, քրտունքն յուռթի արեամբն զանգեալ փրկչին աշխարհի զնա խուեսցէ . եթէ յըն թայից բարեաց զշունչս իմպատանդեսցէ, կապանք ամենաստեղծին զիս արձակեսցէ . եթէ յուրացութիւն պարզեաց լուսոյն բռնադատեսցէ, հայհոյութեանն համբերութիւն յածամարտիցն՝ զնոսին ընդ նոյն կարկեսցէ . եթէ հարուածսնետից գաղտնաձիգ զինուց ինձ արձակեսցէ, կարթ հնարից աղեղան փառաց հօրն կապարձից նմին պատահեսցէ : Եթէ քողով լուսոյ խաւարականի մտանել ընդ աշւ անաւ մօթեսցի, կոփումն գլխոյն ձորձով պատեցեալ լըր մանն ամենից զնա տանջեսցէ . եթէ մոլեսցի զվստահութի ձեռինս կապել, եղէզն մատուցեալ 'ի յաջ գոյացուցչն զնա չարչարեալ ըմբերանեսցէ . եթէ ձաղանաք այպահնման զիս կատակեսցէ, տանելն ծաղուամենագորին զնա հենգնեսցէ : Եթէ բժժանօք ինչ յուռթից կախարդել խորամանկեսցէ, ապտակն դիմաց հզօրին այ զնա սաստկապէս ամաչեցուսցէ . եթէ 'ի մուտս գիշերային մթութեն խաւարաւ խարեկութեան լինեալ մարտիցէ, 'ի ճառագայթից լուսոյ երևմանքո, տէր, խայտառակեսցի . եթէ 'ի միջօրէական տապոյ փորձութեցն արեգակնակէղ վատնիւ խորշակին զիս 'ի յարմատոց խախտել կարծիցէ, 'ի զօրութէն նշանիդ լուսոյ խլեալ գօսասցի : Եթէ 'ի փշմանն չնորհէ ունայն զիս առնել հնարաւորեսցի, թուքն զոր ընկալաւ տէրն քրովմէից ընդ մեղաւորիս զնա պատկառեցուսցէ : Եթէ ժանիք խածողք ինձ ցուցանիցէ, լուռթիւն երկնաւորին բերանոյ զնա պապանձեցուսցէ . եթէ խածմունս աղուականս հոգւոյս ազգեսցէ, բեեռացն հարմունք հաստողին բնաւից զնա կսկծեցուսցէ : Եթէ յընթացս անիրաւութենց խորհրդոց զիս մոլորեցուսցէ, սեեռոք ոտից անհասանելոյն զնա կապեսցէ . եթէ հրապոյրս ինձ դժնեայս արբուսցէ, քացախն ընդ լեզոյն խառնեալ 'ի յարբումն բարերարին՝ զնա

դառնացուացէ : Եթէ առաջին ճաշակմամբ փայտին զիս գտցէ, սոսկալի խորհրդավ խաչին ըմբռոնեալ՝ի սպառ պարտաւորեացի . եթէ ընդվյել ընդդէմ հնաղանդութեն ոն հրամանի զանձն իմ ուսուացէ, բերումն պարանոցի անսահմանելոյն զնակործանեացէ . եթէ՝ի մահ սատակման զիս վանեալ վիրաւորեացէ, ստուար տէգ զինու միսելոյն՝ի կողստեղծին Ծքամայ զնա հերձեացէ . եթէ երկամբք վշտաց դժոխականաց զիս պարփակեացէ, պատանացն կտաւ էից ունողին զնա ըմբռնեացէ . եթէ յատակս մահու հայել զիս խարդախեացէ, ընակել կենդանւոյն՝ի վէմն մահու զնա մեռուացէ . եթէ խնդացէ ընդ մարդկարէնս իմ գայթագոռուի, կրկին կորասցի կարկամեալ կամաւ, յորժամ անմահն ած յարուցեալ փառօք ընդ իւր նորոգեաց զքնաւ մահացեալս : Եթէ ընդ լուծանել փոքր կապանաց հազարամէից բերկրեացի, գողացի կրկնեալ վերստին խկոյն ընդ վերջին շղթայս անզերծ տագնապին ըմբռնման սաստկագունի յանվախման տանջանարանին : Եթէ ընդ առաջին հարուածն դժուարեացի, գոյժ կօրստեան յետնում սատակմանն անշէջ գեհենին, որ պատրաստեալն է նորա և նորին հրեշտակաց, նմա պատմեացի, որ յաւուրն մեծի մեծին ատենի :

Ե . Իսկ ինձ ապաւինելոյս՝ի քեզ տէր { իտ, միայն թագաւոր ինքնակալ զօրեղ, արարիչ երկնի և երկրի և ամենայն զարդում որ ՚ի նմա, որ գալստեանդ քոյ ակն ունիմ և ողորմութեան փրկչիդ սպասեալ յուսամ . ՚ի յոտս քո անկանիմ, և զգարշապարիդ հետո համթուրեմ, զպարտութիւնս խոստովանիմ և զեղանս հրապարակեմ, կշտամբանաց քարամքք կռծիմ և հառաջանաօք սրտիս տապանամ, ՚ի խեթխղիս խոցոտիմ և բոցով չնչոյս Ճենանրիմ, աղիցողով արտասուացս այրիմ և երիկամանցս աղդմամբ կիզանիմ, յուսակտուր օդով ցամաքիմ և դառնաշունչ հողմով շիջանիմ, թախանձանաց բանիւս երերիմ և կողկողագին հեծութեամբ դողամ, տաժանելի կրիւք տուայտիմ և տագնապաւ հոգայս տատանիմ, ՚ի կոծ մլրկաց ծփիմ և ՚ի բախ մանէ ալեաց սասանիմ, ՚ի լրութէ համբաւոյն սար

սեմ և յիշատակաւ ահին կորնչիմ, կերպարանօք ատենին հալիմ և սպառնալեզօք մեծիդ մեռանիմ, լուր բազմագութ՝ քաւիչ, մարդասէր և երկայնամիտ, քաղցրութմի անձնու, օր քարի և տիւ տեխչալի : Վաճաղի կարող ես յամենայնի և առ ելս շնչոյս իմոյ՝ փրկութեան մեծի . և քեզ ընդ հօր հոգւովդ պրով փառք յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱՅԱՌՄԱՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՅՆԵՐՈՐԴ

ՎԵՐՍԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆԱՑ

Ա. ԱՅՑՑ քանզի յայժ արդար է բան իրաւանցն Վ. Ռի այ առ իս քան առ սկզբնահայրն չարեաց սատանայ . զի վասն նորա յայն սակս յայտնեցաւ, զի լուծցէ զգործն նորին . և վասն իմ՝ զի զհնացեալ պատկերս նորոգեացէ . առեալ զկերպարանիս բոլոր համեմէ կերպին իսկութեն մեծին այ՝ միացոյց ինչ քեան անշուշա խառնութք : « Լորա ոչ են չնորհեալ ՚ի բազմացն, և ինձ զառվանդակն եհեղ առատուք . վասն նորա ոչ երբեք չարչարեալ, և վասն իմ՝ հանապազ պատարագի . նա անհալորդ է կենացն, և ես միշտ վայելեմ՝ ՚ի փրկութեանն . նա վանեալ է խաչիւն, և ես զօրացեալ նշանաւն . նա հերքեալ՝ ի լուսոյն, և ես միացեալ ընդ փառացն . նորա ոչ խռատացաւ հանգիստ և յերկրի, և ինձ զերկինս սեալ հականեաց . զնարայն կտրեաց զառհաւատչեայ, և զիմն առանց խզելոյ յարակայեաց . զնա յերամակս խողիցն արգել, և յիս ինքն զօրացաւ . զնա կարծաց օրինակեաց, և զիս ճառագայթ նշանակեաց . զնա սազնաց նմանեցոյց, և զիս իւրովն անուամբ կնքեաց :

Բ. Խակ ես զերախտիսն այ լքի զայսքանեաց բարեաց արարողի, և չարին զինի միտեցայ՝ հայել ընդ նմին յատակս դժոխաց, ահա անարժանս բարդեաց ,

անձիրս երախտեաց անընդունակս սիրոյ, տոռամբք մեղաց ձգեալս, յերիկամունս խորոց խոցեալս, քան ցեալ ծառս արմաւենւոյ, գինիս յեղաշրջեալ, ցորեանս հեղեղեալ, մուրհակս ջրեալ, վճիռս պատու ուեալ, կնիքս այլակերպեալ, նմանութիւն փոխեալ, արկանելիքս կիզեալ, ըմպանակս կորուսեալ, նաւս ընկղմեալ, մարդարիտս մանրեալ, ակնս պատուական սուզեալ, տունկս գօսացեալ, նեցուկս խորտակեալ, փայտս ամենեւին փուեալ, մանրագորս աղաւաղեալ, յարկս տապալեալ, խորանս խարխալեալ, բոյսս արմատաքի խլեալ, ձէթս հեղեալ՝ի գուեհս աղքեաց, կաթնս հոսեալ՝ի կոյտս մոխրոց, այրս մահու՝ի յարեաց գնդից: Վանդի միշտ խրատեալ ընդ լցրուատաղէմի առակաւ Ծաբելընի՝ի մարդարէիցն ձայնից անձն իմ ռըբալի, և ոչ ինչ խրատեցեալ. որ աստէն անգուսնեալ եմ և անդէն խայտառակեալ, աստ գսրովեալ և անդ կշտամբեալ, աստ ձաղեալ և անդ նախատեալ, աստ թշնամանեալ և անդ յանդիմանեալ, աստուատ աաշեալ և անդանօր լքեալ: Ծստ հեծումն և անդ հառաջանք, աստ կարծիս և անդ կատարած, աստ խէթ. և անդ հատուցումն, աստ արկածք և անդ հանդէպք դատատանի, ուլր ոչ է բան իրաւանց և ոչ ձայն պաղատանաց, ոչ թիւք աւուրց և ոչ ելք ժամանակաց, ոչ ուղք յուսոյ և ոչ դրունք ողորմութեց, ոչ աջ պաշտպանութեան և ոչ ձեռն այցելութե:

Գ. Լ. Դու ապաւինութիւն, դու ինքն փրկութիւն, դու այցելութիւն, դու և քաւութիւն, դու երանութիւն, քեւ քժշկութիւն, քս ողորմութիւն, միայն հզօր, կենդանի, անձառ, տեր չի՞ն Վարերար անձ օրհնեալ, օրհնեալ և դարձեալ օրհնեալ, ընդ հոգւոյդ քո սից յաւետ բարձրացեալ՝ի փառս հայրենի իսկութեան մեծիդ յաւիտեանս յաւիտենից: ամէն:

ԲԱՆ ՎԱԼԹՄԵՐՈՐԴԻ ՌԻԹԵՐՈՐԴԻ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Եր արդ՝ ի յիշատակ ահարկութեան վերա-
գրեցելոցդ՝ որք յաճուաստ են սպառնալիք ինձ ժա-
մանեցեալք, զիա՞րդ դադարեցայց՝ ի նորոգ ողբեր-
գութեց, և կամ որպէս զցամաքումն առցէ հեղեղք
արտասուացս : Օի եթէ զըորեքվտակեան առաջն
գետոցդ յորդահոսան ծաւալմանցդ, որ զլցդեմ և
զերկիր առ հասարակ ոռոգանեն՝ լիապէս բաւա-
կանութեամբ բաշխեալ ամենայնի, և զըղիումն ելից
իւրեանց առ աչս իմեղեղեալ զանձինս մեղաց սաստ-
կութեն զբոց զովացուցանելու բաւականասցին : Եր
կամ մարդարեին սեյ ըղձականութի կրկին ինձ լցցի
գլուխս ջուրց բազմուի, և ճրագարան տեսութեց
կերպիս՝ աղբերց կայլակմունք, զբեկման ոգւոցս չա-
փել զժտանդ ոչ ձեռնարկեսցեն . և ոչ եղերականք
ջայրից համօրէն բանահիւսից կանանց լալականաց
՚ի սիրտ և յոդի վիրաւորելոց՝ զաղէտ վտանգիս ՚ի
յերդ արկանել և կամ ՚ի նուագս ձայնից բերել :

Բ. Խմէ օրն լինելութեն նողվեալ, և ոչ չորայ
կամ լյըեմիայ քանզի տօնելի է օրն նոցա, զորոց մի
՚ի նոցանէ ոչ արժէ աշխարհ, և ոչ տարագրելի . ա-
պա ուրեմն զիս նկատեալ եղեալ զոչ արժանիս լուսոյ
և կամ միոյ մասնաւոր բարւոյ, զհանդիպումն ա-
ւուրն անիծին՝ յորում ես գտայ կորստեան որդիս
և մահու դրացիս, մշակս մեղաց և արբանեակս ան
օրէնուեց : Որ ոչ կացի յուկտին կենաց՝ զոր դու-
սահմանեցեր, ած բարերար . ոչ գնացի ՚ի քո պա-
տուիրանն կենդանական անմահացուցիչ, ոչ վաս-
տակեցի ՚ի հունձս արմտեացն, որով ՚ի մուտս ձեանն
աւուրցն խոռովութեան կերակրել պատրաստեցայց .
ոչ կառուցի ամրութի որմոց և ոչ ձեղուն յարկաց

ձգեցի , որով՝ի շնոմանէ մըրկաց օդոց պահեցայց . ոչ համբարեցի նշխարս պաշարաց ՚ի յուղին անեղը րական , որով զտագնապ ոռվոյն իմ բժշկեցից . ոչ հանդերձաւորեցի քեզ աղերս աղօթից , որով առաջի քո կալ համարձակեցայց . ոչ կազմեցի թոյակ փրկութեան վարուց մաքրութեն , որ զնորոգուհի ինձ երաշխաւորեէ . ոչ ետու զընտրութեն հաշիւն ՚ի կենցաղլյա Ճանապարհի՝ իմոյ մատնչին , զի ՚ի դատաւորին ձեռանէ աստիւն իսկ փրծայց . ոչ լրութեն ձեռին օրհնուեն մատեայ յանդիման , որով օրէնսդրին մաննակից գտայց սրբեցեալ : Ոչ դիմաց ետու ըզդուշութիւն և ոչ թիկանց պատսպարութիւն , ոչ աջոյս իմ զինուորութիւն և ոչ աշեկիս պարածածկութիւն , որով՝ի պատերազմիս վտանգէ զերծայց . զերիվարս ոչ զգեցուցի զբահիւք , և ոչ զմարտիկս սպառազինութեն , արով զջակատն յարդարեցից : Օ կանուխն ոչ կապտեցի պտուղ , և անագանին ոչ ժամանեցի , և ահա տարակուսիմ ունայն ՚ի բարեաց . մաքրուեն ծաղիկ ոչ ունիմ և ոչ եւղ ողորմութեն , և գիշերոյն մուայլ աննշցյլ . ՚ի նիրհումն մահու ննջեալ եմ , և տագնապ կոչողին փողոյ ստիպէ . զզարդ հարսանեացն կրկին մերկացայ , և զձէթ վարուցն վերստին քի , և դուռն մոտին հարսանեաց աւասիկ փակի :

Գ . Եւ արդ զիարդ առից միսիթարութիւն այսքանեաց վշտաց , և կամ ընդ որքանեաց տարակուսանաց խաւարի՝ լուսաւորութիւն յուսոյ կենաց խառնեցից , և կամ ո՞ւր արդեւք զգարշապարս ոտիին կառուցից , և կամ յո՞ր վստահութիւն զասս իմ յառեցից , և զի՞նչ անդորրութիւն ծփանացս նկատեցից , և կամ յո՞ր ըղճական դիւրութիւն ձեռն համբարձից : Օ ի Եթէ ՚ի ձեղուն բարձրութեան երկնի , անտի անձրեւեաց հուրին Առողոմայ , որպէս ասացեալէ . իսկ Եթէ յատակ խորութեն երկրի , սա երաց զկոկորդն ըմբռնողական և եկուլ զիադան բանակօքն ՚ի բիրոնի : Եթէ յանդգնեցայց փախչել յունողին , գուցէ կալցի զիս վիշապն ահագին : Եթէ ընդ գազանս ինչ թափառեցայց , արագունք են խնդրել զվըշէժ ստացողին առաւել առ իս քան երգեմն զլողիսէին առ մատաղ մանկունս բեթելացիս քրմորդիս : Եթէ

յամենատարած օդոյս պարզութիւն, այս եղեւ եգիպտացւացն խաւար շօշափելի : Եթէ ՚ի թռչունս բարձանց, նոքա են կոչեցեալք՝ ՚ի սպանդն զոհին բոսորայ դիականցն : Եթէ ՚ի տկարան խիզախեցից, վառնիմ՝ ՚ի պիծակացն, և զի՞ պիտոյ են ինձ առիւծունք : Եթէ յարջոցն պատառողաց ապրեցայց, մժիխտն արեան ծարաւկը ինձ պատահեցեն : Եթէ յանհօգսուրեք նստիցիմ, մժղուկքն անարգագոյնք՝ իբր ցընցւղս հրոյ եւաշցման զինեւ մաղեցին : Եթէ յեղջերէ միեղջերւոյ փախնուցում զերծեալ, նկուն Ճիրանք աղկաղկաց մնոցն մորմոքողաց՝ զիս կեղեքեցեն : Եթէ ՚ի սենեակի շտեմարանաց խորշից զօղեալ ամփոփիցիմ, տաղտկատեսակ գարշութիւն գորտոցն զիս զազրացուցեն : Եթէ ՚ի վայրա ինչ անդաստանաց կացեալ զետեղեցայց, շալք շանաձաննոցն տարմից զինեւ պատեսցեն : Ուողում ասել զիսառնիձն և զջորեակն զգօրն զօրաւոր ընդ թռւնաւորն թրթռուր և ընդ անկենդանական երևին, հանդերձ ջրակարծ կարկտիւն և ապականագործ եղեմամբն . որ առաջաց տեսիլ ապազէնք և նուաստագոյնք, բայց ՚ի յակնարկելն այյաւէտ գոռոզաբար ուժգնութ հարին հանին վանեցին զիպարտն ամբարհաւաճութիւն Փարաւանի բռնութեն բռնուն գաւազանին՝ յաղթող վիճակաւ . որ են կերպարանք թաքուցելոցն կրից լլկողաց անձնափանացն աներևութիւց եգիպտացւոցն անօրէնութենց՝ յոգի տանջողաց՝ գաղտնի զնատողաց :

Դ. Ա. Ա. Դու ամենազօր արարիչ բնաւից տերդ բռլորից, ՚ի յատելին հանդիսացիր հերքել զնոսսա . և ինձ ողորմեա կրկին գլուխք ձեռն մատուցեալ փըրկութեն տարակուսեցեալ կոչկոմեալ վարանեալ ՚ի մահ պարտելոյս : Օի դու միայն ճանաչիս ած փառաւորեալ միշտ ընդ հօր հոգւովդ սրբով յաւետեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԴԻ ԽՆԵԲՈՐԴԻ

**ՎԵՐԱՄԻՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.**

Ի ԽՈՐՈՇ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Ե՞ր արդ, վասն զի՞ ի ձեռա մեծիդ և ամե-
նահնար արուեստաւորիդ իմն եղանութեան նոն և
այ՝ իբր ՚ի քրայս ընտրութեան փութոյ քոյ սիրոյ
համապազ եռամ և ոչ երբէք պարզիմ, միշտ խառ-
նիմ զուգիլ և ոչ ևս միանամ, ահա զուր արծա-
թագործդ երկնաւոր իմ Ճարտարապետ, ՚ի մնութիս
վաստակեալ առ իս աշխատիս, ըստ մարդարեին
յայտնի առակի, և չարութիս իմ ոչ հալեցաւ ։ զոր
ինձէն մոլեւալ չարաչար՝ իբր զնելագար դիւաբախ
իմն ողորմելի յանդգնեալ անկարգս խօսիմ՝ զիմն
զպարտիսս աձեցուցանել, քան հաշտութեն հնարս
ինձ այսու կազմել։ Եւ զի մի անընդել դիպուած
և անկիրթ պատահումն և անհաւասար հանդիպումն՝
պատրաստութիւնք հանդերձելոց տանջանարանացն
ինձ երևեսցին, ամենեին անմօռաց պահեաց աստրս
տին ՚ի յիմում մարմնի նշխար մնացուածոց նախ-
նումն անիծիցն ։ զոր ՚ի փոքուէ տարրե անարգէ
զմեծն է ուսանել։

Բ. «Բանզի խաղալն ինքնարերական գիւտք որո-
վայնի՝ բոտոտք ճապուկք շարժողականք և ազգի-
ազգիք, որդունք աղեաց գաղտնակուրք, խաղա-
ւարտք հրակայծակք և բիծք բոյցակիծք և անիծք
անկերպաւորք և երամակք ոմանք քրտնածինք զազ-
րաթորմիք կակծեցուցիչք և մարմանզականք։ Դս-
պատակք այլոց վայրենեաց, ըստ նմանութեն դիւաց
դիշերամարտից և մեկնազէն բարբարոս գնդից խա-
ւարասիրաց, և գազանութք քանասար գայլոց արա-
բացւոց, կորակոր գնացիւքն, արշնաթոյր գունովն,
կրկնապարոյր կուածագ կոցաւն, որ զօրէն ունի
խայթ ոցաց կարծի, իբր դժնիկ փշովք խոցոտեալ

ծծեն ձգեն զարեանն խոնաւութի՞ , և յանկողինս մահճաց հանգստեանն վաստակս կրից ցուցանեն : Այւ կարկառեալ ուրուք ձեռն՝ հատուցանել զշատուցումն նոցա նոցին , վաղվաղակի զգան զժնաս վտանգին՝ զոր ազդեն մարդոցն . և անդէն իսկոյն լերկամարմին փոքր հասակամ՝ իբր թեօք իմն թը ուիչս արձակեն , և ըստ մարախի ձեզ ոստոստեալ այսր անդր տարաբերին . և ըստ բազմապատիր նեն գութե բարոյից դաւող աղուեսուց՝ խորամանկեալ խուսափեն՝ ի պատուածս բազում ելից , զի յերկիւղէ մաշուն ապրեսցին : Այս պարան քրութե , և անքատ անձամբքն ոչ միայն զռամիկն և զիսառնիճաղնն , այլ և զթագաւորս հզորս և ահագինս փախուցանեն հանեն տարագրեն՝ ի դստիկոն յարկի ապարանիցն բարձրութե , և կամ՝ ի բացի բնակեցուցանեն . քաջք արանց արեաց , որք իշխեցին ամբոխից և տիրեցին ժողովրդոց և առին զքաղաքս ազգաց , զպարտութիւն իւրեանց զօրաւոր ձեռինն ինկեանք վկայեն , թէ քանզի ոչ կարացաք՝ ի դիմի հարկանել վեհիցն բռնութե , վասն այնորիկ խոյս տուեալ հասաք յայս տեղի :

Գ . Այս զի՞նչ է ինձ զփոքունց և զանկածից ծաղրականաց ոմանց գոյութեց՝ ի կիր արկանել , որք զարեղ և անհերքելի ջատագովք են ածութեն՝ յիշատակել ինձ զհանդերձեալն , որք՝ ի մարմնոյս անօրինելոյ ընծային պտուղք դառնութե : Ի՞նդ որս և եկամուտ սատակչականացն ախտից գիւտք , և կերչացն կցաք անողոքելիք . յորոց չէ զերծանել , քան թէ հարկաւ մարմնոյն վտանգի զապագայիցն առքօք իմաստափրել . և ոչ աեղի է գտանել ապաստանի՝ փախստեամբ անկանել առ նոսա . այլ առանց կամաց քումդ ակնարկութեան և մարդկային կարք և հնարք վրիպեցան : Խակ դու , բարերար , զամենայն ունիս բաւականապէս զկենացն հնար՝ եթէ կամեացիս փրկել , նորոգել , քաւել , բժշկել և կենագործել . և քեզ փառք յամենայնի յաւիտեանս յաւետենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՄՆԵՐՈՐԴ

Վերատին յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՅ

Ա. Այս քանզի համբարձեալ զընթացս բանիս 'ի փոքունց աստի երկրայնոց չհամարելոց ընդ գոյս եղելոց՝ 'ի մեծագունիցն տեսակս, ասացից զտօնելի հանդէս իրաւանց աշաւորին անաշառութեան։ Այ զի թէ մեծաւորագոյնք իցեն այ իբրև զնախածանոթ հայրապետութիւնն, և կամ մաքրագոյնք որպէս մարգարէնն, կամ անբժագոյնք իբրև զառաքեալն, կամ ընտրելագոյնք որպէս մարտիրոսն, եթէ ոչ դու մարդասիրեսցես աննուազ բարիդ և անփոփոխ իննամակալուիդ և անպակաս ողորմուիդ, ընդունայն է ինձ փրկութիւն առ ՚ի նոցանէ։

Բ. Օի եթէ առ նոյն ինքն Աքրահամ ձայն արձակիցեմ, իբր ողորմագին առակ ընչեղին ինձ վարդապետէ, 'ի տապոյ անտի պապակեալ, կաթի միոյ ջրոյ ոչ բաւականանայ. քանզի և նա փակեալ ենդ կարեօք հասարակաց անհնարութեն։ Իսկ եթէ առ ԱՌովսէս, և նա զգածեալ է տիկարութք, որ ոչ զօրեաց առնն փրկութեան, որ զհայթայթանաց կըրկուտն ՚ի պահպանութեանն աւուր ժողովէր. իսկ եթէ առ Ահարոն, և նա ինքնին իսկ կարօտացաւ մաղթողի. իսկ եթէ առ Ղաւախթ, 'ի մէջքարեացն առաւելուե ըստգտեալ է և նա. իսկ եթէ առ ՚ոյ և Քոթ և Ղանիել, զայս Լզեկիել մարգարէ մեկ նեաց յանուանէ իսկ յիշատակեալ զնոսա, և զայն ընդ նոսին իբր 'ի զիմաց այ աղդեալ, կենդանի եմ ես ասէ տէր, թէ ոչ ապրեցուացեն զուստերս և զդստերս իւրեանց 'ի բարկութիւն որ հասանիցէ, բայց եթէ ինքեանք միայն ապրեսցին. իսկ եթէ առ Պետրոս վէմն հաւատոյ, 'ի քումդ իննամոց խուն մի խիթացեալ և նա ընդ կրիւք իմն գրաւեցաւ։

իւղում ասել զրագմացն գումարութիւն խոնարհեալ առ կարիս կարիս, թէ և յաւետ երջանիկը իցեն. ընդ որս և Յովասու ոմն մարդարէի 'ի մէջ ածառաքն սպասաւորութե մարդկօրէնն գայթագուցի մնայ յորովից անթարդմանելի, թէ և 'ի դէմ իմն մեկնութե ձևակերպեսցի :

Դ. Եշ քանզի չափեալ սահմանեցաւ զօրութիւն փրկութե մարդկան, և ցուցան նոքա ողորմեալք բարերարիդ և զօրացեալք ամենակալիդ, կոչեցեալք պաշտպանողիդ և քաւեցեալք հնարաւորիդ, չնորհեալք ազատեցուցիդ և բժշկեալք անախտականիդ, կենագործեալք անապականիդ և լուսաւորեալք նորոգողիդ, այսուհետեւ գիտացեալ զսակն որքանութեանց հողածին բնութենս, որք միսիթարեն օրինակաւն նմանաբար հարազատապէս վստահուեյուսահատելոց, ահա առ քեզ դիմեցից՝ որդի այ կենդանւոյ Վ՛տ օրհնեալ յամենայինի : Վ' անսաւանդ զառակն ազգակից այսմ մաղթանաց աստանօր յիշեալ, զվերագրելոցդ բան վերստին արդարացուցանէ . բարի է, ըստ իմաստնոյ ումեմն երջանկի, անկանել'ի ձեռս տն, և մի 'ի ձեռս մարդկան. զի որպէս մեծութին նորա, և ողորմութին նորին : Եշ այս բան թէ և զ' աւելին իմն գծագրէր, որ գերեքմասնեան հարուածն ածեան առաջի եղեալ՝ ընտրեաց ինքնին կամաւորաբար զգատակնիք մահուն ստակաման՝ իբր զկենդանի Վ՛սի հաւատոցն յաճախութե, քան զերկումն ևս այլ փոքրկումն՝ որք տանջենն և ոչ ողորմին . սակայն և իմն օրինակութիւն բանիս պատկերի հարակեցելոց հնարս կենաց կորուսեալս անձին՝ ոչ է այլայլեալ յարմարութե . զի ոչ եթէ զփրկեալսն նուաստացուցանեմ 'ի մատենի այտր ողերգութե, առանց որոց ոչ է մատչել առ տէր, այլ զփրկողին անուն պսակեմ, և զշնորհ նորին առ ամենեսին բարեհուշակեմ, և զընաւին բարձունմն 'ի թռիչչ վարուց խոստովանիմ բանիս պայմանաւ յաւետ կարատեալ ողորմութենն զեղոյ :

Ե. Վ' հա դու կեանք, դու փրկութի, դու բժշկութի, դու անսահութի, դու երանութի, դու լուսաւորութի . արա ինձ անդորր 'ի մեղացս աշխատուեց,

զի և քեզ լիցի հանգիստ՝ ի մշտադատու հեծութեց՝
ձանձրացուցիչ թախանձանաց . որ ոչ այլ իւկիք ,
քան թէ փրկովթք մարդկան պարարիս , օրհնեալ
յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՄՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

ՎԵՐՍԱԻՆ յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա . Լու քանզի երջանիկքն և փառաւորեալք
սրբն պարզ , յորոց ոմանք դոյզն ինչ գթեցին և յա
ձախագոյնս հաստատեցան , փոքունս սասանեցան և
մծագոյն վառմամբն չուղից հոգւոյն մաքրութեամբ
լուսաւորեցան . յորոց մինն զանգուածոյն յայտնէ
զհասարակաստեղծն տկարութի , իսկ միւսն զգերա-
զանցն քան զընութեանն օրէնս , վարս և առաքի-
նութիւնս հրեշտակականս : Լու արդ նոքա որ օրէ
նեալքն են յամէնիշխան բերանոյ ածութեան հօրն
ՎՇի , ընտրեալքն տօնեալքն ինկեալքն և բարե-
բանեալքն , իբրև զանդամն ՎՇի պաշտեցեալք , և
իբրև զօթեվանս հոգւոյն սրբոյ յարդարեալք , յորս
չիք ինչ նշմարանք և կամ գիւտք ինաւարի , այլ ա-
մենեին անկեղծութի և լուսաւոր արդարութի , և
որքան մարթ է զմարդն այ՝ այ նմանեցուցանել :
Լուեսք պարզ և անպատկառելիք , կրօնք բար-
ձունք և անխոնարհելիք , կեանք զդաստք և անըստ
գտանելիք , պաշտօն առ ած կարծր և անփոխար-
կելիք , ընթացք արիականք և անկասելիք , չշմար-
տութի միատարր և անցնդելիք , դիմագրաւութի զօ-
րեղ և անհերքելիք , տեսաւորուի պայծառ և անապ-
շելիք , իմաստասիրուի վերնական և անկոփելիք , պատ-
կեր մաքրուր և անաղարտելիք : (Օ) յորոց կերպարանս
և զիթշատակս անուանցն աղաւել՝ ած իսկ վարդա-
պետեաց , և նոքօք հաճուի՝ ի մէջ իսուվուե արար-
չիդ բան լուսաւորեաց :

Բ. ԴԱԼԵՍ անպիտանս յամենայնի, և որքան բան զօրէ պարսաւեալս, որ մինչդեռ արթունս եմ՝ նիրհեմ, մինչ դեռ զգաստ երևիմ՝ թմբրիմ, 'ի բարեպաշտելս իմում գայթագղիմ, մինչ դեռ աղօթեմ՝ և վրիպիմ, 'ի յընթանալս իմում և կասիմ, յարդարանալս իմ և մեղանցեմ, 'ի խալաղանալս իմում ամբոխիմ, մինչդեռ արշաւեմն՝ առ՝ 'ի յետոյսն հակամիտեմ, 'ի յուելն իմում՝ ընդ կրունկն դառնամ։ Ինդ լուսոյն մասին և խաւար յարեմ, ընդ քաղցրութեանն ճաշակ՝ օջնդը խառնեմ, ընդ կուղս բարեացն՝ չարիս հիւսեմ, ընդ կանգնելն և կրկին գլորիմ։ Օյաղկիմ և ոչ պտղաբերիմ, ասեմ և ոչ առնեմ, խոստանամ և ոչ կատարեմ, ուխտեմ և ոչ վճարեմ, կարկառեմ և անդրէն ամփոփեմ, ցուցանեմ և ոչ ընծայեմ, մերձեցուցանեմ և ոչ մատուցանեմ։ Ե ճարակել խոցուածոյս անդրէն վիրաւորիմ, 'ի հաշտեցուցանելն՝ վերստին խորվիմ, զուրհանդիսանամ և իրաւամբք պարտաւորիմ, գրիմ և խսկոյն եղծանիմ, նառեմ և 'ի գիծն թուլանամ, սկսանիմ և 'ի հանգիստն ոչ ժամանեմ։ Կարգիմ և դարձեալ սասանիմ, նանիմ և կրկին հեղում, շարունակիմ աստ՝ և անդ՝ 'ի ստորես հոսիմ, բարդիմ և անդէն տոշորիմ։ Հիմն արկանեմ և ոչ գլուխաւորեմ, սակաւ վաստակիմ և բեւրս վատնեմ, դոյզն գանձեմ և անթիւս սպառեմ, զայլս խրատեմ և ես ինքն անփորձ եմ, միշտ ուսանիմ և երբէք 'ի Ճըշմարտութին գիտութե ոչ հասանեմ։ Օ շիջեալ չարիսն նոյնչափ արծարծեմ, սուղինչ քաջալերիմ և առաւելապէս լքանիմ, լարիմ և իսկ և իսկ առ նմին մեղկիմ, զայս կարկառեմ և զայն պատառեմ, խլեմ զեղիձն և տատասկ տնկեմ։ Ինդ ամբառնալն և այսրէն բերիմ, մտեմ՝ 'ի բոյնս աղաւնի և անտուստ ագռաւ ելանեմ, գամ սակաւ մի սպիտակ և սրանամ դառնամ բնաւին սեացեալ, ասեմ զիս քեզ դաւանել և սպանողին նուիրիմ, ընդ յամնդիման լինելն և թիկունս դարձուցանեմ։ Ո աքրիմ և այլ մրձոտիմ, լուանիմ և նովին զազրանամ, կերպարանիմ զիաւթին և գործք զլյաւուզյն կատարեմ, շրթամբք Ճշմարտեմ և ստեմ երիկամամբք,

ածովս մատակարարեմ և ահեակ կողմամբս աւերեմ։
 Ինդ երկրագործուն ցորենոյն՝ որոմն սերմանեմ, 'ի
 բարձրագոյն իմաստիցն՝ 'ի վայր իջեալ, ես ինքն գտա-
 նիմ։ Հրեշտականամ յերեսս և 'ի խորհուրդս գի-
 ւանամ, 'ի յոտս հաստատիմ և 'ի միտս տատանիմ,
 սուտ ձեւանամ և իրօք խոտորիմ, կեղծաւորիմ ար-
 դար և արդեամբք ամբարչտեմ։ Դասիմ՝ 'ի պարս
 հեղոց և ընդ այս կաքաւեմ, 'ի մարդկանէ գովիմ
 և 'ի տեսողէդ պարսաւիմ, 'ի հողածնելոցս երանիմ
 և յորդւոյն լուայ աւաղիմ, հաճոյանամ յետին
 ռամկին և թագաւորիդ մեծի յաշաց ելանեմ։ Օ ա
 տեանն դատաւորին թողեալ, խառնակրօնիցն աղեր
 սեմ։ Հերքեալ՝ 'ի վեհիցն, սոսկականացն սպրդիմ։
 մարմնովս արտաքուստ պձնիմ, և անձամբս երփնիւ
 ժային ժանաջիմ։ Հպաւորիմ դաշն հաստատել, և
 ուկտակորոյս արտաքս մերժիմ։ Դայօր մաքուր հո-
 գեկիր և վաղիւ մոլի խելադար։ զտէրունի պա-
 տուերն լքեալ, թելազրուե օձին հետեւիմ։ արիա-
 նամ զօրապէս, և վատթարագոյնս ընկրկիմ։ զծան
 ըութի՛ աւուրն բառնամ, և 'ի ժամ վարձուն ան-
 մասն ելանեմ։ 'ի բացուստ ծոռումն խօսիմ, և 'ի պա-
 տախանուեն պահու պապանձեալ կարկիմ։ 'ի յելս
 արևուն հարուստ երեկիմ, և ընդ երեկս ունայն դե-
 գերիմ։ Հաթուս ծերոց բազմեալ, և խելայեղից
 կցորդիմ։ ննջեմիսեթիւ, և արհաւոք զարհուրեալ
 զարթնում։ (Օ անդաստանս կամացս չարացարս հեր-
 կեմ, փոյթ խնամով՝ 'ի չարիս, միշտ անառակ որդիս,
 անդարձ տարագրեալս, անզզական զառածեալս,
 անմիշիթ ար տրտմեալս, ինքնագրաւ գերեալս, մահու
 և ապակեանուե ծառայեալս, անողոքելի տանջեալս,
 անփրկելի մասնեցեալս, անպատուաստելի հատուա
 ծեալս, անսարծարծելի շխջուցեալս, անկազդուրելի
 խորտակեալս, անհանդերձելի կործանեալս։ Եւեթէ
 պարտ է զսաստիկն աստանօր ասել անօրինեալս ան-
 ձին նախատինս, ահա գրեմ գրեմ և ոչ անխայեմ
 զիսորիւս նիւթեալ գեհենին։ Ատացուածս նախան-
 ձու նորոյս Աշամայ երկնայնոյ, որպէս և Այէնն ա-
 ռաջին հնոյն և հողեղինին։ որ ունիմ զմաւն աս-
 տուստ։ 'ի յանձին զնշանակ ամբաստանութես, ոչ

զշնչոյս տուրեառութիւն, այլ զբանիցս կշտամբութիւն գշնչոյս տուրեառութիւն, արդ մէկ իցեն փրկութիւն, ուր սկզբնահայրն հաւատոց 'ի յուսահատութեն վայրի զանդը թութեանն իմ չարիս կրկնէ, մեծն մարդարէից քարամբք բանից կոչկոմէ, արին բարեփառ աշտեին նիզակաւ 'ի մահ սատակէ, պատկեր չշմարտին ընդ Աքարու համայնիւ շնծէ, ածարեալն վեհից՝ յարագողացն վրիժուց մատնէ, մարդարէածին տեսանողն՝ ընդ ամաղեկացւոյն առաջի տն սպանանի, նախանձաւորն այ երկնատեղաց բոցովն վատնի, ստուերին լրումն և նորոյս սկիզբն՝ հեծանոցին ընտրութիւն հոսէ, պետն առաքելոց ընդ Ապիրայի 'ի կենաց զրաւէ, զարմանալին քննութիւն հոգւոյն՝ բուրումն ինձ մահու ընդ կենացն քարոզ խառնէ : Մոդ անաշառք և ինձ կածառք երջանկացն, և ուժգնութեն հրամանի վերնոյն արի սպառազինք. ընդ հրեշտակացն և մարդիկ, ընդ տիեզերաց երկրի և տարերք, ընդ անզգայիցն և շարժողականք, որովք դատեալ միշտ լինիմ տուժիւք լկանաց յօրինակ և յիշատակ սոսկալեացն ապագայից . իբր հողմով փախքրկի ալեաց յաւէտ մրրկեալ կենացս վստահութիւն, մնայ անկայուն 'ի հաստատութեց : Օ որ եթէ ոք իմաստութիւն 'ի քնին առեալ խուզեցէ զլուղակացն բաղմառեսիլ զանազանուի, զմանունս փոքրունս ընդ մեծամեծացն դասեալ, որ առանց թուոյ և քանակութեն համարոյ թինդս առեալ անբաւ երամոց եռան զեռան սլանան 'ի մարմնիս ծովու, վկայեցէ և հաստատեսցէ Զրշմարիս լինել զանացելոց բանադրութիւն :

Դ. Այլ դու ինքն օրհնաբանեալ անմահ թագաւոր բարի երկնաւոր մարդասէր Վ՛ս, այ կենդանւոյ միածին որդի, հզօր բարձրեալ անքնին անձառ քաւիչ աշաւոր, սաստեա 'ի ձմեռն ամբոխեալ ալեաց ոգւոյս ծփանաց, արձանացո զծաւալս մոլեգին շարժման արտիս խոռվութեն, ընդունեա 'ի սանձս կապոյ երասանաց ըմբուման զքնդեալ մուացս վայրագութիւն : Եղիշի խաղաղութիւն հրամանաւ մեծիդ ամենաւ վարան բքոյս տասանման, սատակեա խափանեա ըղբաղմագլխեան անդամս ուրուականս գաղտնեաց ամօթոյս երկրակենցաղս հինից : Գրեացես աղօթս

մշտամատոյցս զայս նորընծայ տառ ողորմաղերս
թախծագին ձայնի ողբերգարկութեն այսր մատենի .
հան ՚ի խորոց մահուս անդնդոց չքնաղ ապրեցեալ
ընդ մարդարկին փրկելոյ . ընկալ գխոստովանութի
անձնադատ բանիս ՚ի հոտ անուշից . չնորհեա միի
թար գառնութեն վշտաց ուժգին հեծութեն յուսա .
հատելոյս : Եշ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք
պատիւ և իշխանութի յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՄՆԵՐՈՐԴԻ ԵՐԿՐՈՐԴԻ

Վերսախն յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա . Եթե ահա ձեզ ասեմ, ով եկեղեցիք միան-
ձանց և աշակերտութիւնք կրօնաստանաց, որք մեր-
կամարմին մատանցդ ձեռք առ ակնկալութի յու-
սոյն պարզեաց բարեացն անքաւից նոն զինուորեալք,
որոց զայս սեղման հանդերձանաց խորտկաց բանից
ընծայեցուցի, ընկալարուք զայս աւանդութի խոս-
տովանութեան ՚ի շինուած փրկութեան հոգւոց :
Դաներուք սովիմք զմարմնոյս պարտութիւն, յի-
շեցէք զմարդարէականն ընդ առաքելականին ա-
ռեալ մեղ՝ ՚ի խրատ, զի մի պարծեացի ամենայն մար-
մին առաջի այ, և զոչ ոք է արդարին և ոչ մի : Օ տէ-
րունականն մի մոռանայք, ՚ի կատարածն իսկ պա-
տուիրանին գոգջիք զձեզ ծառայս անպիտանս . մի
եղիցի լինել ձեզ որպէս խաբողին . զգուշացարուք և
գրոյն, թէ կերակուրք նորա ընտիրն : Ի՞անզի և
ես իսկ, որ զայս նուազութի մասնաւոր պաղոյ ձեզ
ջամբեցուցի, վկայեալ զանձնէ կամաւորական ըստ-
գտանք բեւք բամբասամնաց անքժկական մեղանաց,
՚ի սկզբնահայրն սկսեալ մինչեւ ՚ի սպառումն ծննդոց
նորա՝ կամայականն յանձնաւուք հաստեցի եղի զիս
ամենայնիդ պարտական չափեաց :

Բ. 1 ուայ յումեմնէ ոչ պարտաւորէ, և ոչ հաճեցայ, 'ի յասելն նորա անյարմարապէս առ այն, որոյ առաջի ոչ է արդարանալ մարմնոյ երկրածնի, թէ ոչ երբեք շնացայ, ոչ պառնկեցայ, և ոչ զաշխարհիս ինչ համբուրեցի ձաշակս մահու : Այլոչը ընդհատ ինչ յանօրէնութենէ . թողք նման տէր ած զայսոսիկ . թէ և ձշմարտիւ իսկ գրեցաւ, ոչ ընթացաւ, որքան թէ գթեաց, 'ի յասել զանյարմարսրն ՚ի դիմաց ժողովրդեանն Կարպէլի բանիւ Օքաքարիայ, օրհնեալ տէր, և մեծացաք . որ է փարիսեցւոյն ճայնի կերպարան : Բայց ես քանզի գիտողին այ մատնեալ եմդատաստանի, որ զկիրս աներեւութիցն մտաց 'ի կշիռս եղեալ համարի գատել զիս նոքօք ամենիրաւ հատուցմամբք, ոչ կերպարանեցայց տեսողին, ոչ կեղծաւորեցայց քննողին, ոչ ստեցից զու գործեցեալման նկատողին, ոչ խաթէութք ընդմիտ ինչ մտից մեծին, ոչ 'ի տեսիլ բարւոյ ցոփութեան զարս քողարկեցից, ոչ 'ի պատկեր ընտանի զապիկարս երբեք յարգեցից, ոչ խենեշացայց 'ի զարդ օտարոտի, ոչ պահեցայց այլով պայծառութք, ոչ պահուշանս յարմարեցից տգեղութես գեղոյ : Այս ոք մեղաւոր իրմէ զիս, ոչ ոք անօրէն, ոչ ոք ամբարիշտ, ոչ ոք անիրաւ, ոչ ոք շարագործ, ոչ ոք վրիպեալ, ոչ ոք սխալեալ, ոչ ոք մոլեզնեալ, ոչ ոք խարդախեալ, ոչ ոք շաղախեալ, ոչ ոք ամանչեցեալ, ոչ ոք դատապարտեալ, ես միայն եմ և այլ ոչ ոք, ես ամենայինն և յիս ամենեցում : Այս հեթանուք, զի ոչ գիտէին . ոչ հրեայք, քանզի կուրացան . ոչ տգէտք և խառնիծաղանջք, քանզի յի մարք էին իմաստից : Պետ վարժից կոչեցայ յանձինս դատախազ . ռաբքի ռաբքի անուանեցայ, և զգովես տըն առ ած եղծի . բարի ասացայ առ եղկութեն ժառանգութի . որ վեայեցայ 'ի մարդկանէ, որ եման մաքուր առաջի այ . արդար դաւանեցայ ամենայն իրօք ամբարիշտս . հետացայ 'ի գովեստ մարդկան, զի ծաղը եղէց յատենին Վան . յաւազանէ կոչեցայ Արթուն, և ես 'ի քուն մահու ննջեցի . 'ի փրկուն աւուր հսկող յորջորդեցայ, բայց զգաստուեն աչս կափուցի : Հիա դատաստան, ահա յանդիմանուի,

ահանոր կշտամբանք և հին դատապարտութիւն, ահա ամօթ դիմաց և տագնապ հօգւոյ, ահա խնդիրք փոքրունց և կշիռք մեծամեծաց :

Գ. Այլ դու միայն տէր ան մարդասէր, ան ոխակալ և երկայնամիտ, համարեաց մեղապարտս ան ձին ընդ վերջին պարտաւորութեւ աւուրճ ահաւորի զայս կոկծեցուցանող ինքարանական նախատինա : Ո՞ի լուայց 'ի քէն զայսոսիկ, գթած, փոխանակ զի եւ ինձէն անձինս գրեցի : Արդ բարձցես և վերացուցես զպահ պարտաւորութեւ կանոնիս ընդ քեզ կապելոյս տենչանօք հոգւոյս : Հան զնախատինա պատկառանաց խայտառակութես, ծածկեա աջովդ կարողութիւն զտգեղ տեսակ մարմնոյս մերկութեան, մատո հանգստեան զթոպեալս ուժգին մեղացս բեռամբք, կարգեա ինձ սահման հետոց բարութեւ առելս կենացդ, պահեա յիշատակ ինձ ողորմութեւ և զինի մահու կեանք ամենեկին, օրհնեալ յերկինս և գովեալ յերկրի, բարեբանեալ միշտ յամենայնի՝ յափտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆՍԱՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաեւլուած կրին հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՅ

Ա. ՁԱԳԱԽՈՐ բարձրեալ հզօր ահաւոր, օրհ նեալդ միայն տէր իշու քո, է փոխարկել յանակնկալս կենացյուսահատութեւ զսատակիւ անհէծս առ կեցուցանող օրհնուին, զպարսաւանս վհատութեւ առ զուարթացուցիւ գովութիւն, ընդ ամօթոյն՝ համարձակութիւն, ընդ պատկառանացն՝ պատիւ, ընդ տարագրութեն՝ յոյս բարութեւ, ընդ բաժանմանն՝ ակնկալութ միուն, ընդ սպառնականացն բանից՝ ողոքական սփոփիանս, ընդ միանգամ դատապարտութեն կրկին ազատութիւ :

Բ. Ողորմեա, տէր, մահու մեղապարտիսյաւուր
արձակման շնչոյս կենդանուն, մինչ աշացս ողորմա-
գին հայեցուածս՝ ի բարձունս կողկողիցի, զբազ-
մարկածեան ուղւոյն զանզերծ ընթացիցն զանփախ-
չելին Խանապարհ յաշ բերելով մտացս տեսմամբ-
առննայնիւ վարագեալ. և ՚ի յերդ բնակութեն յար-
կիս նկատեալ յելիցն շաւիդ, թշուառացեալ կիսա-
մեռութք, դիմօք այլայլութեան, տատանմամբ մա-
տանցս, կարկամ հառաւմամբ, նուաղ հեծութք,
նրբական ճայնիւ, յոդի թախծութեն յոքնամասնեայ
տարակուսանաց՝ ՚ի խորոցս աներեւութից զգործեցե-
լոցս ողբալով հառաչեմ: Կարող ես, բարեգութ, և
անդ հրաշագործել յաւէտ զօրեղութք ասելով, թէ
ողջ եղիջնը յոգւոյդ խորտակմանէ, և կամ թո-
ղեալ լիցին քեզ մեղանք քո, կամ թէ երթ՝ ՚ի խա-
ղաղութիւ պրեւեալ ՚ի մեղաց: Խւ զոր յայնմ ժամու-
ոչ ժամանեցից պաղատել, այսօր բնկացիս մարդա-
սիրապէս, ով երկայնամիտ բազմանորհ ամենակե-
ցոյց: Հորժամ, որ այժմն բանապահոյք խրոխտա-
ձայն սիգացող բարձրապարանոց, անկեալ դնիմ դի
անկենդան, կարկեալ ՚ի խօսից, կաշկանդեալ ձե-
ռօք, լքեալ անդամօք, խփեալ շրթամբք, կափու-
ցեալ աչօք, տախտակ անշարժուն, կոճղ կիսայ-
րեաց, արձան անզգայ, պատկեր անբարբառ, գոյու-
թիւն անշունչ, ողորմելի տեսիլ, աշխարելի կերպա-
րան, ողբալի օրինակ, եղկելի դէմք, արտասուելի
նմանութիւ, լեցեալ լեզու, ցամաքեալ խոտ, թօ-
թափեալ ծաղիկ, ծորեալ գեղ, շիջեալ զամբար,
դատարկ կոկորդ, խոպանացեալ սիրտ, աղխեալ
ազդարան, սպառեալ աղքեւր, թալկացեալ մար-
մին, ժողխեալ որովայն, քակտեալ տաղաւաթ, կո-
տորեալ ոստք, բաժանեալ յօդք, հատեալ ծառ,
սղոցեալ արմատ, թողեալ տուն, հնձեալ արտ,
ստորախուզեալ բոյս, օտարացեալ բարեկամ, մո-
ռացեալ պահեստ, թաղեալ գարշութիւ, մերժեալ
ատելի, բարձեալ խէժ, անարգեալ կմափք, և իբր
զանպիտան առ ոտն կոխեալ: Կարօտեալ այլոց
մաղթանաց, որք զհաւատաց [թշուառիս ճայնիւ նուա-
գեալ աղերս հառաչման, ցողով արտասուաց բա-

բերարիդ կթութեան 'ի բարձունս տարածանեն :
 Օ առ քեզ գարճն յեղանակեն արգահատելով, զոր
 օրհնեմ . զնշան խաչիդ փրկութեան , զոր երկրպա-
 գեմ . զյարութեն ծշմարտութի , որում հաւատամ .
 զփառացդ քոյ յայտնութի , զոր փառաւորեմ . զդա-
 տաստանիդ ահաւորութի , զոր խոստովանիմ . զբա-
 նիցդ յանդիմանութիւն , յորմէ զարհուրիմ . զհո-
 գւոյդ սըյ ինձ ուղեկցութի , զոր պաշտեմ . զօծմանդ
 տեառնագրութի , զոր և համբուրեմ . զթագաւո-
 րելն ընդ քեզ , տէր իշ , որում պազատիմ : Ի՞րդ
 լքաւ մերժեցաւ բարձաւ տրոհեցաւ փախեաւ սրա-
 ցաւ տեղի ետ կցորդութի զուգուե կենցաղոյս կեն-
 դանութե , և յոյսդ որ 'ի քէն պարգև՝ մնայական և
 անշնջական յիշատակարան պահեցաւ :

Գ . Տես ողորմութի 'ի տարակուսանս վտանգե-
 լյս , միայն բարեգութ փառաբանեալ որդի այ , քա-
 ւելքժշկել կենագործել պաշտպանելնորոգել նկա-
 րել կանգնել հաստատել , վերստին ստեղծագործել
 յերջանիկն անարատութի . քո և կարողութի , քո և
 փրկութի , քո ողորմութի . չիք քո անկարուի , այլ
 ամենեին զօրութի , բարձրութի , իշխանութի , ան-
 վախճան թագաւորութի , իսկութի , ինքնութիւն ,
 ամենատեղի բացարձակութի , բարերարութի , լու-
 սաւորութի . փառաւորեալ տիրապէս , անպակաս
 և անյաւելուած , ինկեալ խորհրդով անթարգմա-
 նելեաւ յիշրորդութենդ սրբում , գոհաբանեալ յա-
 էտ և ևս առ սմին 'ի նոյն պաշտօն հաւասարութե
 միապատիւ զուգականութե , երէկ և այսօր և յա-
 փտենից յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՅՈՐԴԻ

**ՎԵՐԱՄԻՒՄ ՅԱԼԵՐՈւԱԾ ԿՐԿԻՆ ՀԵծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.**

**Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՏՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ**

Ա. Ա. ՐԳԱՑ Երկնաւոր, տէր բոլորեցուն, առ
ամենայն բան յամենայնի միշտ երկայնամիտ, այ
կենդանւոյ անքնին որդի : Այս անդ է ողորմելն իս-
կապէս, յորում հատաւ ակնկալութի վաստակոյն .
անդ է բարեգործելն, յորում տեսութի իմաստիցն
խափանեցաւ . յայնմ ժամու է մարդասիրելն, յո-
րում տկարութեն վտանգ պաշարեալ տիրեաց ներ-
քոյ և արտաքոյ . անդանօր է բժշկուի ածային քյո
ձեռինդ, յորժամ ընաւ անդամոցն տեղի ետ կեն-
դանութին . այն վայր է այցելութե, յորում ելք
հնարից ոչ գոյ : Այս է քո մեծութի, յորժամ զյու-
տահատութեան վերն ողջացուցանսես . այն է հարա-
զատ քումդ ազգակցութե, եթէ յանակնկալն ժա-
մու արուեստաւորեցես փրկութի . այն է հանդի-
սարան քում յազթանակի, եթէ զփակեալն մուտս
կենաց 'ի սպառումն չնցոյ բացցես . այն են քո շը-
նորհք վայելքականք, եթէ զլարեացս իմոց մոռա-
ցեալ զբարեացդ քո յիշեցես : Քայսմես անոխա-
կալ, եթէ ապախտաւորիս ընդ երախտաւորացն
խնամարկեացես . 'ի սոսին ծանեալ գիտացից՝ եթէ
նայեցար 'ի նուէր բանիս նախնի գթութերդ, եթէ
զուվրութի չարեացս բարձես :

Բ. Յաղագս այսորիկ հիւսին բանք և եղանակին
նուագերգութիք, յորժամ տէրն բարի՝ չարն ծա-
ռայի զբարեգործացն պարգևեսցէ . որ մինչ իրա-
ւամբք մնասցէ բանտի, նա յարքայական ապարանս
զնա հանգուացէ . մինչ հրաւիրեալ է 'ի գուք տղմոյ,
նա 'ի բազմականս ամենապատիկս գահուց գրգե-
ցուցանիցէ . մինչ բրելոյ զաւն դիտեսցէ, նա 'ի բարձ-
րութիւն բերկրութեան հայեցուցանիցէ . մինչ ծայ-

րատութե մատանցն սպասէ, նա մատանի համարձակութե մատուցանիցէ . մինչ հայի հարուածոց գանից, նա գթոց գիրկս արկանիցէ . մինչ պատրաստեալ յուսայ կորստեան, նա երեւլի տեսողաց բազմաց առնիցէ . մինչ ակն ունի սատակման մահու, նա ընդ կենացն և փառս ընծայեցուացէ . մինչ հատման գլխոյն նայեացի, նա զնոյն պսակաւ պայծառաւ ցուցանիցէ : Այս պտուղք օրհնուե, գթած, սքանչելարմատ քում շառաւիղաց . այս արդասիք կենաց արարչականդ քո հրամանաց . այս իղձք խորհրդոց խոստովանեալդ քո տենչանաց . այս նշոյլք լուսոյ ամենասափիուդ ճառագայթից . այս ախորժուի ճաշակաց բարեբանեալդ քո քաղցրուե :

Գ. Վ. միայնոյ են այսոքիկ, տէր . 'ի քէն ազգեցաւ գրելինձ զսոսին . աչա զքոյսդ յատուկ աղերս աղաշեմ, օրհնեալ, 'ի քոյոց այտի պարգեեալ չնորհեա . բաց, տէր, զգանձնքո բարիս, ըստ աղերսանաց առակին : Ո՞ի խառնեացես 'ի համբարս բարեացդ քոց 'ի չարեացն իմոց . մի շտեմարանեացես զատելիմն քո՝ որ են ոխութիք և ցամունք, ընդ սիրելիմն քո՝ որ են գթութիք և ողորմութիք . մի պահեցես 'ի ստացուածս քո պաշտելիս զանախորժելիմն քո՝ որ են մթութիւնք և դաժանութիւնք, և զիմ վնասելիքն՝ որ են մեղք և թշուառութիք : Ո՞ի գրեսցես աջովզդ օրհնութեան 'ի մատենիդ կենաց զմուրհակ պարտուց իմոցս անիծից . այլ զանհնարաւորան ինձ համարեալս՝ մեծացուացես կրկին առաւելզանուն քո տէր 'ի նոսին, ցաւցանել զգոյն ինձ դիւրինս և հեշտականագոյնս : Ը ատ են իմ պարտիքս և անդր բան զթիւ, այլու այնքան հրաշալիք իբրև զքո զողորմութիդ . բազում են մեղանքս, այլ յաւէտ են նուազեալ առաջի քոյդ ներողուե . յաձախ են չարութիքս, այլ յաղթական են համայնից, հզօր ամենակալ, քոյդ մարդասիրուի . ինձ են անհամար իմոյս անձին բիծք, այլ քեզ յոյժ գրաւեալ են ընդ սահմանաւ : Եւ են այնքան զօրաւորք առ կենդանութիւն զէնք մեզանաց պատկառեցելոյս պտղաբերութե, որքան յիշատակ մահու կենդանւոյդ առ վանումն կործանողին բռնութեան :

Օինչ ազդեսցէ փոքր խաւար՝ աւուրդ այ, զիամրդ բաւեսցէ թոյզն ինչ աղջամուղջ՝ մեծիդ ձառագայթից, զիամրդ համբարձցի կշռեսցի ընդ խաչի քո կրից՝ խակութիւն հեշտութե մարմնոյս տկարութե։ Օինչ երևեսցի յաչս ամենակալիդ քոյ առատութեան՝ կոյտք մեղանաց ամենայն տիեզերաց։ ահա կոշտ մի հողս դիւրափիսրելի ՚ի կարծրութե բախման վանեցեալ, իրբ զպղպջակ անձրեւոյ բազմազեղ հոսմամբ քո կամացդ չքացեալ պայիթեալ անդատին։ Օինչ պիտոյ են քում զօրութեանդ ամենահնարդ կարողութե ժամանակաց առաւելուի առ յանցուածոց իմոց քաւութիւն։ ոչ քթթել մի ական, ոչ խուն մի տեսութի ածանցական, ոչ սակաւ մի նայեցուած փայլական, ոչ կիսամանեայ յամրութի, ոչ փութացելոց ոտից յեղեղումն, ոչ յելից բարձրութի միոյ կանգնոյ կաթի անկելոյ, ոչ գիծ մի չափոյ մտաց հետեւեցելոյ, ոչ նշուղից արագութի, ոչ չնչոյ տուրեառութի, ոչինչ յայսմ յանդոյ և յանտպաւորական նմանութի անձեւ օրինակաց յաւեւտ անկայից՝ այնքան առժամանք կամ հարեւանցիկք, որքան եղծմունք, ցնդմունք և հալմունք մեղացս սառամանեաց պահեստի քումդ զօրութեան, ած ամենայնի տէր Հյութի, որդի անկնին կենդանւոյդ այ։ Որ տաս պարզեւս արե քաղցրութե չարաց ընդբարիս, և անձրեւս երկաքանչիւրոցն անաչառապէս։ կշռես սահմանես իրաւամբք և զվտանգս կըրիցն հաւասարաբար։ որոց մեծ է հանգիստն առակնկարութի պարզեկն, փոքր խթանաւ փորձութե զսակաւութի պարուուցն աստիւն վճարես։ իսկ որ զերկիր ընտրեցին, ներես ողորմութիք, տալով և սոցա դարման ընդ նոցա՝ միշտ առ քեզ դարձին սպասես։ Եւ քեզ փառք ամենազօրիդ առ ամենայն հրաշագործութի բարեխնամնդ երկայնմտութե, օրհնեալ յաւիտեանս։ ամէն։

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՄՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Դարձեալ առ նմին կրկնապատիկ երկրորդութիւն հծային հոգւովից աղջեցեալ, յոր ինչ յառաքելցն սահմանեցաւ աւանդութիւն առ ամենայն լուսաւորութիւն եկեղեցոյ դաւանութեն՝ մեկնապէս եղել աստանօր։ Եւ որ առ անշնչական նիւթեղէն ցուցանի երանաւոր կերպարութիւն անձառնեցի։

ՎԵՐՍՅԻՆ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Երարդ ընկղմեալ զմայլեալ և' ի սպառ ծածկեալ՝ ի յանձնառութիւն առաւելութեան բազմամասնեայ յաջախութիւն մեծիդ երախտեաց, որ ամէնառատ լրմամբ աննուազելեաւ յաջմէ և յահեկէ՝ ի դիմաց և' ի թիկանց համբարեալ կան անբաւութիւք։

Բ. Աստուցանեմ ընծայեմ դարձեալ աստանօր աւանդ գովեստի դաւանման շնչարտականի։ Օք որպէս երբեմն հերձուածականին չարափառութիւն մենապատիրն խարեւութիւննենքողնն կարթիւն հատուածեալ՝ ի բաց հերքեցայ՝ ելեալ՝ ի դրախտէն, արդ միաւորականաւս այսու ուղիղ անբծութիւն՝ ի յաւանդ խսկապէս չնորհի անդրէն միւսանդամհամհամ բարձեալ սովիմք՝ ի թուիչ թեւոց լուսոյ ահա յերկինս ժամանեցից հետեւեալ։

Գ. Աւլքանզի յարգանդէն՝ յորում յղացայ հոգեռոր երկամբք ծնիցեալ, զմեծ և զերջանիկ դշխոյ անարատ՝ ամենից կուսից խսկուհի՝ զպանծալի մայրն իմ գովելի պարտ է կանոնաւ սահմանի բանի արձաւնագրել յայսմանաւնի։ զի ծանիցի ցուցցի և այլոց ևս ապագայիցն ազգաց պատմեսցի որբանութիւն փառաց խնկելոյն, արժանագէս պաշտմամք պատուեալ իբր մաքուր մարմին ընդ գլխոյ մարդեղութեան բանին այ, ի յիշատակ ծառիս հաւատոյ յըրորդութեն դաւանութեն։ Եւ արդ՝ ի յայս օրինակ հոգենկար պատկերի բանի, որ զիսորանէս լուսոյ յարմարի, ընկալ զիս, գթած օրհնեալ, քաւեցեալ և սրբեալ՝ ի սմին։ Համ սովաւ ի հոգւոյս զնախատինս մեղացս, անմեղս և անբիծս ընդ հովանեաւ սորին բազմեցո,

յաւել զտկարս՝ի տունն ՚իւալժի , և անտուստ փռ խեալ՝ի տունդ այ , ըստ մարգարեին ձայնի՝ որ՝ի քեզ չիս ակնարկի : Այս սոսկ զմտիցն , և մի անօգուտ զելիցն հետեւութիւն արացես . մի զհաւատոյս ջերմութիւն ցուրտ համարեացիս , և մի զհամբոյր ողջունիս անկարգ ինչ վարկանիցիս , մի զպաշտօնն ապաշնորհ գրեսցես , և մի զերկրպագութիւն անխորհուրդ լքցես . մի անպտուղլիցի տեսականութիւն պատկերին , և մի աննշոյլ կերպարանին պանչելութիւն , մի անհուր ողջակիզին սպանդ մոռացի , և մի պատարագ ուխտի այս ձառի՝ արտաքոյ ցրեսցի . մի ձաշակդ լուսոյ ինձ մահու լիցի , և մի բաժակ քո կողիցդ արեան՝ 'ի դատապարտութիւն եղիցի :

Դ . Շաշեմ զքեզ , տէր Հյու միդ յեռւէդ , որով զգիտութիւն հօր քոյ և հոգւոյդ տոյց ձաշակեալ ծանեաք . քանզի՝ի քէն իսկ վարդապետեալ զամենապարգև եկեղեցւոյ , և 'ի սմին աղօթանուէր լուսարան կենաց փրկութեն բարեաց , տարածեալ զսիրտս ձեռաց համբարձմամբ զայս կնդրուկ բանի բնակողիդ՝ի ամա տիրողիդ բնաւից երեքսրբ ենիդ . մատուցեալ յաւէծ ընծայեցուցանեմք այսու բարբառով բարեշնորհութեն :

Առ որ՝ի Կեկիայն տահմանեցաւ բան , այլ իմ խորհրդածութիւնային առանդութեն :

Ե . Փառաւորեմք վերաձայնեալ նուագօք օրհնութեան երգոց՝ի հաւատ պաշտաման բանի զբարեհրաման պատճառն եղելոց զԱրորդութիւնն անսկիզմն՝ անհամեմատ բարձրութեամբ , անհասական խորհրդոց և անըմբանելի խմաստից , անզննելի ըղդայութենց և անբերելի եղելոց , քանակութիւն վերնականն երկնի և անսահման ներքնային խորոց , լրութիւն սպառմանց և նախազդութիւնն սկզբանց , մի յերից անշփոթ կերպից , և երիս՝ 'ի միոյ անհատուածելի իսկութեանց , 'ի վեր քան զմտաց անարգելութիւն յարաձգեալ ամենայն ուրեք բովանդակ : Լյոփոփոխ բարի , անսասանելի ուղղութիւն , անխառն կերպարան սիրոյ , մեծութիւն անյանորդ , բարձրութիւն :

անխոնարհելի , անվատնելի տեսականութիւն , բարերարութիւն աննուազելի , կամք կայուն , հրաման կենդանի , ակնարկութիւն փրկչական , երանութիւն ձմարիտ , ակնկալութիւն հաւաստի , խոստումն անստելի , աւանդ արգասաւոր , ստոյգ աւետիս , վերամբարձութիւն անձեռնարկելի :

Զ. Ա. Ի՞ հայր միայնոյ որդուոյ՝ միական հոգւովն պատուեալ , ամենահարուստ բարութ ամենելին ունայն ՚ի շարէ , օրհնածայն գոհաբանութեան անքնին ներբողիւ գովիշեալ :

Է. Ա. Ի՞ն բարձրեալահաւոր անուն՝ հպմապատիւն կցորդութեց , անպատումն ազգականութեց , եռալուսեանն զուգակցուեց , անյաւելուածն լրականութեց , ինքնիշխան կամաւրութեան պատուասիրեալ առ հայրն հանգունատիպ՝ գործակցութեան հոգւոյն սրբութե խոնարհեալ իջեալ՝ ի յերկնից , աննուազ գորով ընտանի փառացն , հաճեցաւ մտանել յարդանդ մայրենի ածածին կուսին մաքրութե . յորում ածեցոյց զբոյսն օրհնութեան ՚ի լուսասահման անդաստանին անարատութե . ընդ ամենակատարն էութե՛ համասնեալ յանանջրպետ միականութիւն , թափանցական խառնութեան յածութեն ոգի բաղկացոյց ըդդոյութիւն շնչոյս հրաշապէս : Որով անստամիկելի երասանաւ սանձաց կրթութե զստահակուիս իմ հանդարտեցոյց . և կամաւ ընծայեալ խաչին՝ ամբարձաւ ծաղիկն պտղոյն կենաց՝ ՚ի ծայրս լրութեան անմահականն տնկոյ . ՚ի մահ վիրաւորեցաւ՝ ածութեն անընդմիջելի ՚ի մերասերն մարմնոյ , որով կենսացոյց զգործին պարտեաց , արարչութեն իսկութեան ՚ի նմին յաւետ անբաժանօրէն ընդ նիւթական մարմնոյն վշտացեալ : Խջեալ՝ ՚ի վայրս խաւարային դժոխոց , եհան զկապուտն իւրաստեղծ՝ ՚ի կապանաց օգտողին . և իւր՝ ՚ի նիրհմանէ քնոյ զարթուցեալ , յինքն նահանջեալ զգիմեցումն մահու , կանգնեցաւ կենդանայաւ ածապէս՝ ելեալ՝ ՚ի յերկրէ հացն կենաց և հովիւն հօտից բանաւորականաց : Հաւատարիմեղե յաշխարհի , և երևեցեալ նոյնութեան ամենելին աննուազելի , որպէս եկն համայն , և համբարձաւ բեկանդակ . բազմեցաւ նստաւ ՚ի գերունակն գահոյս

նախնականին պարզութեան արարչական փառաւորութեան : Օր խոստովանիմք ան բարերար և տէր բոլորից, որ դատի զնամ՝ երկիր արդար ընտրութեան յաւուրն մեծի, որ ինքն է սկիզբն և ինքն կատարած, նոյն առաջին և նայն առյապայ, անպակաս բովանդակութեալ՝ թագաւորեալ՝ ի լոյս անկմատոյց :

Է. (Ծ)ընաբանեմք ընդ հօր և որդւոյ և զանբաժանելի բղխումն նոցին՝ փառակից հոգւոյն տէրութեան . որ ստեղծ զմաւս և կենդանածնէ զնամ, որ անդստին իսկ ՚ի բնէ համապարփակ միթուե աշխարհական միգի շրջէր նկարէր և կերպարանէր ամէնունակ ծուրբքն անբաւուե երկրատարածն ծովու՝ ի կատարումն արդեան խորհրդոյ՝ զոր աւազանն լուսոյ : ՚Ախս արար և այժմ գործէ, գոյացոյց և միշտ կատարէ արուեստս, գրանչելիս, նախատեսուիս սրբամնելոց, ազգմունս անծորենս, զօրուիս զարմանաւորա, մարդարէս, առաքեալս, վարդապետս վարժողս կրթութե հանձնարոյ : Օ սրբարան մատուցման արեանն ՚Քոի յարդարեաց, քաւուիս անձանց, առողջութիս մարմնոց, ըստ նմանութե ՚Քոի ողորմութիւն հրամայեաց : ՚Կրտեաց և գեր քան զջուր, ինքեան միան բաւականութիւն նորոգեաց լուսաւորեաց . հանապազ նովին բարեգործութիւն զօրամնայ : ՚Կայեաց միածնին անծութենն ՚ի հոսանսն ՚Յորդանանու, օրինակաւ տեսութե ամպոյ ցուցաւ ձայնիւ հօր ՚ի լերինն թափօրական : ՚Նոյն տիպ նմանութե հովանի եղեւ յակորեան տոհմին ՚ի յելմն ՚յագիպտոսի . յուղէ գնացութիւն զօրավարութենն ՚Ո՛վսէսի՝ հողմով սաստկութե զՓարաւոն ընկղմեաց : ՚Բահանայս կատարագործէ, իմաստունս կազմէ, թագաւորս զօրացուցանէ, քաւութիւն ընձեռէ, կեանս շնորհէ մահացելոց ՚ի նորոգութիւն յարութենն : ՚Այն ինքն է օծումն մարդացելոյն այ . մշտնթենաւոր հաւասարութիւն ընդ հօր երկրպագեալ՝ ՚ի պատիւ մեծութե որդւոյ, անսահման փառաւորութե օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

Ասացեալ վասն եկեղեցւոյ . ընդգէմ մանիքեցւոյն , որ են
պոլիկեանք :

Թ . ՚ Դաւանեմք՝ ՚ի հաւատ ուժիդ և ամխոտոր-
նակ անբծութեան՝ համբուրիւ շրջանց ողջունեալ
զկառուցեալս խորան յանշնչական արձանաց՝ ածային
բնակութեան եկեղեցւոյ շինուածոյ . որ գերա-
զանց գտաւ և երկնի ամենազարդ բարձրութեամք ,
որ՝ ՚ի նոցին իսկ յառաքելականացն դասուց հիմնե-
ցաւ , յաշակերտաց վերնոյն ինսկեցաւ , ՚ի սպասաւո-
րաց բանին պաշտեցաւ : Ոկիզն առեալ կենացս
այս գանձու ՚ի վերնայարկն սրահէ , խորհրդակա-
տարն վայրէ , զոր հոգին այ լոյս , փայլեցուցեալ՝ ՚ի
նմա զօրութի յաւուր մեծի պենտակոստէին . նախ
զոտունն բարետեսիկ՝ յօրինակ սրբութեն կատարման
չնորհի այսր եկեղեցւոյ կանխամեծար առաւելու-
թեն , յորում ապա և ՚ի նմին ընակացն տուաւ լու-
սանորոգ բարեփառութի : Ուստի արիւն հզօրին այ
բաշխեալ մատուցանի՝ յաւէտ քան զաքելին մա-
հու գումարկու , մեծաւ բարբառով ձայնի ըերկրու-
թեն կենդանութի անմահութեան ՚ի սմա ազդելով :
՚ Քանզի ոչ է կար զօրուե ուրուք ընդ երկնաւ յան
դիման արեգական՝ ՚ի սպասաւորուկ խորհրդոյ այսր
ահաւորութեն ձեռնարկել , եթէ ոչ ընդ թեօք սորին
պահեսցի . նա զի ոչ երկնիւք բաւականանայ այս
նուեր տերունի մարմնոյ , եթէ ոչ զայս ձեղուն օրհ
նութեն ծածկոյթ ունիցի . վասն զի մահու անիծիւք
հերքի այր ըստ օրինին , որ արտաքոյ խօրանի այս
վկայութեան զանացին պատարագն մատուցանէ .
մանաւանդ զի պարտաւոր արեան կոչեսցի , որ ոչ
զանձինն օրինակ արիւն յայս նուիրան ընծայեցուա-
ցէ : Ոկի ՚ի սմա լուացումն ՚ի մահն ՚ Քնի , զի մի
յանգէտս անսարգեալ ածութիւնն՝ ՚ի ծանուցելումն
զնախնին կրեսցէ . մի ձեռնադրութիւն ՚ի պատիւ
օծութեան լուսոյն , զի մի յանբծութիւնն խարէու-
թիւն խառնեսցի . մի և չնորհօք քան թէ ապաշ-
խարութեամք քաւութիւն , զի մի չշմարտութիւնն
կերպարանօք խորամանկեսցի . մի յընտրութիւնն

ապառնի՝ հաւատ, զի մի սպառնալիք հատուցմանն զրյոյս ինչ օտար համբաւոյ գրեսցի . մի երկաքանչիւրոց գոյութեց մերոց իրաւամբք կշտամբութի , զի մի կիսամասնեայ առ մարդն ներքին և առ արտաքին՝ չարի և կամբարւոյ փոխատրութին կարծիցի յանմահ զօրութի արքայական որդեգրութեն , զի ընդելութե երկրայնովս առաւելուի վերնումն թագաւորուե յայտնապէս ձշմարտեսցի . մի յոյս կենդանուե առ անեղծութին սրց , զի աներկեանութի խոստացելոցն՝ ի միտս ունկնդրացն ծանուցեալ հաւատացի :

Ժ . Այս գշնոյ պաշտելի անշնչական եկեղեցի տայ կեանս և մահու իշխե , ըստ օրինակի աղամեան պտղոյն յարմարապէս ձաշակելի . գերազանց քան զբանականս յանշնչութեանն հրաշագործէ . մինչ զի կատարումն ընձեռէ և նորոգ հաստատէ , վերստին նկարեալ՝ ի մեզ զկերպարանն փառաց լուսոյ : Պրեալ ևս է տեսակ մեծութե վերնումն կամարին սկզբնաւոր յառաջակառոյց քան զմնակիչս հոգեղինացն՝ ի նմա զօրութեանց : Կոր իմն ընձայէ թոփիս մարմնոց ընդ թեթևութին հոգւոց , պատուականին հարստութեամբ զանարդն յարգաւորեալ : Աւ ինքնակիր մեղօք զաղրանայ , եթէ ոչ՝ ի մարդոց չարաց և կամ յանհաւատից կոխիցի : Տիպ իմն է զարմանաւոր յաղթողիմաստից մերս տեսութեց . անբանն՝ ի քանաւորէն կառուցեալ , նմին օժանդակեալ իրը վեհագոյնն յաւէտ նուաստի : Ո՞եծ է քան զմարդ , որքան ընտրելոյն Ո՞ովսէսի ցուան յաղթողական . առաւել քան զբանաւոր , որքան զլի հարովն գաւազ զանն խորհրդական ծաղկեցեալ . գերազանց քան զմտաւոր , որչափ զլողիաս և զլողիսէոս գետահերձ մաշկեակն սքանչելահրաշ փայլեալ արուեստիւ : (Օճնուի պարգևէ կրկին ամենակատար սրբամնեալ ձեռաց մաքրաբար , քան թէ զինսապէս . մարմին նիւթական քարի և հողոյ , գոյակից հարազատ զգայականաց և սրբոց : Կըր զվեմն անմահ կենդանի՝ ի կործանումն է և ՚ի կանգնումն . որպէս զդատաւորն ամենից հոգւոց հանդիսանայց հրաշապէս ազդմամբ յանէծս և յօրհնութիս . իբրև տեսող աներեւութից զոմն հրապարակէ և զոմն տա-

ծէ . առ ինքն կոչէ գրեալ յանուանէ իբր զտիրող հրամանատար էիցս : Իբր զլեառն յաւիտենական անհարուածելի է 'ի դիմամարտից . ըմբռնէ զհոգեղոս իբր զհնարադրութիւն մեծին արուեստի . անմեղս և անվլիպութիւն ըստ Վշի հետոցն ընթանայ , բարձր Ճոխուք անպատկառաբար համարձակապէս զօրէն գովելոյ գլուխ ամբառնայ :

ԺԱ . Ի ամքան մեծ ունի սրբութի , մինչզի գորս ըստ պատկերի այ եղեն , կանոնաւ խորէ : Ոչետ յոդուց ընտրուեց փորձից՝ թէ համարձակեացի մարդոք սխալեալ 'ի գաւիթ-ո նորին մոտանել՝ ոչ պղծի , այլ ընդ աննպատրաստափցն թերութեց գժուարի . ոչ նզովին , այլ տեղի տայ ոչ գիտողացն զշնորհին զշափ . ոչ լքանի ինքեամբ պարտաւոր իւրովն գտեալ , այլ 'ի մերոց գործոց խրթնանայ . ոչ թողացուցանէ երկիցս մատչել յըմբռնումն ոտիցն կենդանատուաց , ըստ տիրական անհառ խորհրդոյն . ոչ կրկին յաւուր զնոյն ցուցանէ , զի մի անընտրաբար նուիրանն խայտառակեացի : Ա շտակցէ կարեաց զօրապէս իբր անախտակիր ապականութեց որ 'ի մեզ շարժմանց . առանց բարբառոյ տիրապէս հրամանաւ դատի :

ԺԲ . Լա զի և տապան ինն է մաքրական , կրկին երջանկական , 'ի հեղձմանէ կենցաղոյս ալեաց պահապան . ոչ բաղմաք անբանիւք գաղանաց դասուք և սակաւ մարդկամբ , այլ ընդ երկրայնոցս և զվերինսմ յինքն հաւաքէ . ոչ յալիս խոռովութե բերի , այլ 'ի բարձրութիւն երկինի համբառնայ : Իբր զաշակերտ հրահանգեալ հոգւոյն այ փախչի 'ի նենգութենէ . ոչ 'ի բողոք մահու մարմնոյ հարուածոց , այլ 'ի կենացն աւետիս ըմբռնեալ ածէ . ոչ լոյիւ ձեռնարկեալ գործի , այլ հաստողին հրամանաւ շինի . ոչ Ա ովսէս ընդ իւսելիւլ , այլ միածինն այ հոգւովն սրբով զսա հանդերձէ . ոչ յարաշարժ հանապազափով , այլ մշտակառոյց հիմամբ անսասանելեաւ զսա հաստատէ : Դարձեալ իբր զտապանակն անխօս փայտեղէն մածեալ տախտակօք առանց զգայութետեսողականաց մեզ առաջնորդէ . որպէս կերպարան անքանակ Ա ին յառաջ հետեւալ 'ի հանդերձանս լուսոյն կենաց տեղի պատրաստէ : Բնդ Ա .

զիելի անտուստ սատակէ, եթէ ոչ խաչապէս յոգի բերիցի . սպանանէ վատնեալ վաղվաղակի առժամայն, եթէ անասնայինն ըակցութք երկրասիրաբար գետնակոխ սայլիւք՝ իբր զանօթ ինչ ձեռնազնին բարձեալ տանիցի : Այս լեզուաւ մարմնոյ, այլ բանիւ հրեշտակաց խօսի . ոչ ունկան գոյականութիւն, և արագապէս մտառեալ լսէ . ոչ ձայն կերպաւորական բարբառոյ, և զպատգամն գործոցն ՀՅՄԻ համօրէն ազանց պատմեալ հոչակէ . ոչ խաղալեաց շարժականութիւն, և անձայնով իմն կենդանութե հագագաւ ազգէ : Այս ոսկերաց և ջլաց յօդուած, և երկուք հազարզք կանգնօք լայնութք՝ իբր զգունդն անհամար բարձրեալն այ՝ զիենդանական զօրուն գումարտակ հերքայական վառեալ ամբոխին, և այժմ ընդ նոսին իբր զանմաքուրս 'ի սրբութիւն՝ զումանս ախտիւ մեղանաց թեռեալս հատուածեալ յինքենէ հեռի, ուղեկցէ ապրեցելցն 'ի տաֆանաւոր ազիւսարկութեցն : 'Այս իսկ էութիւնն այ մարմին եղելց՝ անուամբ այս վիմինշանակեցաւ, պատուամառը կողին զընաւս արբուցեալ : Այս արեան երակաց ընթացք, այլ լուսոյ վերնոյն շառաւափոք թափանցանց միուք զայն կենդանացուցեալ նորոգ պաշտպանէ . ոչ Առղոմն կամ (Օ որաբարէլ մահկանացուաց ոտափիկանութիւն, այլ ամենից ունողին իմաստ զսա գծագրէ . ոչ աննուփրական հասարակածաշակ իւղով առ 'ի Յակոբայ պարարի, այլ ահաւորին արեամբ և փառք մեծին օծանի : Այս տուն երկրային նիւթոյ՝ քան թէ մարմին երկնային լուսոյ այ զսորին որդիս կնքեալ ձեռնազդրէ . ոչ կենցաղոյս յերկրէ յղացմունս, այլ արքայութենն երկնից ժառանգս կրթէ . զի ծոց իւր գրգեալսն գոգայն Ամրահամու ընծայեցանէ : Փեսայ հարմնութե սորա որդին այ կենդանւոյ, օրիորդը իննայից սորին հայրապետացն գումարք : Այս ինքն մոռացումն առնէ այսակիր բարձանցն կուամոլութիւն, զի զերկնայինոյն այ ունի զծանօթութիւն . օտարութիւն է ամենայինիւ դիցն դրաշելց, զի 'ի համօրէն քարինս սորա Վահ երկրպագի . քակտումն է յայտնապէս ռարուական ըղձիցն անտառաց, զի 'ի բնաւից մայրից աշխարհի նմանութք

կենացն փայտի 'ի սմա տէրն նուիրի . խորտակումն է համայն դիւապատիր յուռթիցն արձանաց , զի քարն գովեալ կարկեհան ակամք և վիմօք կենդանեօք այսրէն հաստատի :

ՃԴ. Լայսյարկ չքնաղ և ածընկալ աղատ է միանդամայն 'ի յամենուատ ծառայութենէ . ոչ օրինակ վերնոյն Արինի , քան թէ ճշմարտութի նմին ճանաց . ոչ կուապաշտութեանն կապաւ բագին և կամ ընու օրինին տեղի պարտաւորութե , այլ տէրունի բարերարութեն պարդեարան 'ի մէնջ համբուրի : Ու սասանի երբէք յայլ իմն կերպարան ձեռյ փոխարկեալ , այլ 'ի նոյն շուք փառաց մեծապէս ընդարձակի . սոյն ինքն և երկին երկնի յերկրի լուսապայժառ կերպիւ հռչակի : Խրպէս չէ առանց հօրն ՎՇի , և ոչ առանց այսր մօր արդանդի յօգի կատարիլ : Խնտուն շրջի անբռվանդակելին , եթէ ոչ 'ի սմին տան տաղաւարեացի . ոչ ունի տեղի գլխոյն հանդաստեան տէրն բռլորից , եթէ ոչ 'ի յայս կայարան կենաց մտեալ ագանդիցի : Վան 'ի կամար վերնայինն երկնի 'ի յայս հիւթաւոր բնակութի առաւել պարծի . անբաւութիւն ածեան լուսոյն , որպէս զդէմն մարդարէին և զօրինակս սորին ծածկեցին , որպէս փախեան 'ի փառաց երեսաց նորին , և նմանութե սորուն՝ որ 'ի տաճարին՝ ոչ հանդարտեցին , 'ի տօն հանդիսի մեծի գովեստի , և 'ի բանականաց դասուց խմբեալ նուագի . աստ օրհնի կրկին բաղձանգ , քան 'ի դրախտն վայելքական :

ՃԴ. Լայս մայր հոգեւոր երկնաւոր լուսաւոր , քան թէ երկրաւոր շնչաւոր մարմնաւոր , զիս գգուեաց որդի . կամբն ստեանց սորա արիւնն ՎՇի : Այթէ ածածնին իսկ պատկեր զայն ոք գրեսցէ , ոչ անօրինի : Խրդ զնշան խաջն փրկութե զօրութիս զարմանազանս և արուեստս բաղմօրինակս կատարեալ հրաշագործէ . բեմ ահաւորին ատենի 'ի սմա հաստատեալ տեսանի . սովաւ խորթաբարոյիցն հերձուածողաց մոլեզնաձառ բերանք կարկին : Ունի և քարինս իմն իմանալիս և բանաւորականս , որով զգաղանամիտս անմաքուրս բացուստ 'ի բաց հալածեալ տարագրէ : Ծնանի և ածս ոմանս եղականս՝

պատկերս մաքուրս միոյն այ Վշի։ Ուսի և զդիբն իւր ընդ արևելս՝ ի տեղի խոստման ընակութեն մերոյ առաջնոյ։ Ճեռամք իմն ցուցանէ յայտնապետէ զգալատեանն այ շաւիդ, զփայլականն առակ տիրական ՚ի դէմս բերեալ մեղ վարդապէտէ, զփրկութին ՚ի յելց անտի ծագման արուսեկին քուեան երևմանն ՚ի վերջնում աւուրն արարածոց երկրի թարգմանէ։ Հաւս հալածէ, ախտամէտս բժշկէ, դիւաց բոնութեց զօրէ։ Ռոդանդ որովայնի սորին աւազանն կենդանարար։ ՚ի պար հարսանեաց սորա դասք առաքելցն։ Շնչան ճոխացաւ բարգաւաճեալ երանութեամք, մինչ զի նոյն ինքն փրկչին անուամք վայելքապէս յորջորջեցաւ։ տիրամօրն լուսոյ կոչմամք ՚ի մերձաւորաց միաճնին ձայնեալ կնքեցաւ։ Ծափելոց մեղաւորաց նաւահանգիստ հանդարտութե, խրախճանարան վերնոցն դասուց, բժշկարան անսխալելի տարակուսեալ պարտաւորաց։ Երրորդուին անպատում ՚ի սմա փառաւորի օրհնեալ յամի։

ԺԵ. Խակ եթէ ոք ձեռն չարութե ՚ի վերինն արքայուի յանդճնաբար համբառնայցէ, և գիւտ ինչ մարմնաւոր և կամ հսարք մարդկային և կամ արուեստ երկրակենցաղ զսահմանեալ աւանդութիւն առ ձեռակերտս եկեղեցի վարկանիցի, և ոչ պարզեաւաւել կենաց և ակնկալութիւն ածային և հոգւոյն սոյ յայտնեալ լուսանորոգ նախագրութիւն և երախտեաց բարձրելցն ամենասուր լիականութիւն և կամաց արարողին խնկաւորեալ խորհրդարան և առաքելոց ձեռինն աջոյ բարեհանձար հիմնարկուի, և միանգամայն ասել՝ դուռն երկնից և քաղաք այ կենդանւոյ և մայր կենդանեաց ազատ ՚ի պարտեաց և ծշգրիտ տեսակ կերպի երևակիս բանականի, իմանալին՝ խորհուրդ հոգւոյս, և շօշափելին՝ պատկեր մարմնոյս, և սրբութեցն անդամնձառից գերազանցեալ նոր սրբութիւն և քուեամնն նշանաւ պայծառապարծ պսակեցեալ, զայնպիսի ոչ խոստովանողսն մերժէ յերեսաց իւրոց հայրն ամենա կալ՝ ՚ի ձեռն բանին իւրոյ էակցի, բարձեալ՝ ՚ի նմանէ և զաւանդ չնորհի հոգւոյն փառակցի։ Փակեսցէ զդուռն կենացս այս առագաստի յանդիման նորին։

Իսկ մեք զորս գրեցաք՝ սմին և վկայեմք, հաւատացեալ որում կարգեցաքս, յանում և 'ի փառս ամենակալ լըրորդութեն և միում ածութեն, յաւիտեանս յաւիտենից • ամէն :

Այս իմ հաւատ յԵրրորդութին, և այս 'ի մայրն իմ լուսափառ խոսավանեալ գաւանութիւն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆՍԱՄՆԵՐՈՐԴ ՎԵՃԵՐՈՐԴ

ՎԵՐԱՓԻՆ յաւելրած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աշերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ
ԽՈՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Աստունս ողորմած, բազմագութ, հզօր, ահաւոր, մարդասեր, օրհնեալ, կենդանի, անձառ, որ ոչ ելանէ երբէք ըստ բան քո իր անձեռնարկելի, որ և մտաց է անհնարաւոր. քո է հատուցանել պատուղ քաղցրուե ընդ փոյց խատուե, սկզմնահայրդ այսմնորոգ և զարմանաւոր կանոնաց կենաց. քանզի բարի առնել ատելւոյն և աղօթս 'ի վերայ հալածչին, և փրկութի հայցելխոցողին, և սպանողին ներումն խնդրել՝ 'ի քէն ընծայեցաւ պտուղս այս հրաշից. որոյ քաղցրութին անձառ է քան զօրինակ և բարեբանեալ կամաց քոց ախորժելիք և գովեալ շրթանց քոց ձաշակելիք. հոգի երեսաց և զօրութի գեղջոյ մերոյ տէր ՎՌՇ օրհնեալ 'ի բարձունս : Լոյլ մարդք երկրածինք և ամենավրէպք և բարեմատոյց ձեռաց չարիս դարձուցին. իսկ դուլցոյ և տուիչ լուսայ ոչ լսէս անէծս, ոչ ախորժես չար, ոչ կամիս կորուստ, ոչ ըղձանաս մահ, ոչ յուղիս 'ի խուլովութէ, ոչ տիրիս 'ի ցասմանէ, ոչ հարկիս 'ի բարկութէ, ոչ մժանաս 'ի սիրոյ, ոչ այլայլս 'ի գժութէ, ոչ փոփոխիս 'ի բարութէ, ոչ թիկամաց շրջումն և ոչ երեսաց անդրադարձութի, այլ առենեին լուսաւորութի և նկատումն փրկութէ :

Բ. Եթէ քաւեսցես, կարող ես . եթէ բժշկես, զարաւոր ես . եթէ կեղանացուցանես, քաւական ես . եթէ չնորհես, առատ ես . եթէ ողջացուցանես, չնարաւոր ես . եթէ պարզեցես, ամենալի ես . եթէ արդարացուցանես, ամէնարուեստ ես . եթէ միխթարես, ամէնիշխան ես . եթէ նորոգես, ամենակալ ես . եթէ հրաշագործեսցես, ամենաթագաւոր ես . եթէ վերստին հաստատես, արարիչ ես . եթէ կրկին գոյացուցանես, ած ես . եթէ հոգաս ընդ մեր, ամենատէր ես . եթէ կորզես 'ի մեղաց, այցելու ես . եթէ չարժանեացս ընձեռես, օրհնեալ ես . եթէ յորսողէն զերծուացես, փրկիչ ես . եթէ զեղցես 'ի քոյոցդ 'ի մեզ, հարուստ ես . եթէ նախ քան 'ի մէնջ խրնդրելն զու կարկառեսցես, անկարօտ ես . եթէ լայնես նեղութես, անդորրիչ ես . եթէ զվերջացեալս կոյես, իննամակալ ես . եթէ զասանեալս հաստատես, վէմես . թէ պասքելոյս արբուցանիցես, աղբեւր ես . թէ զծածկեալսն երևեցուցանես, լոյս ես . թէ զօգտակարսն իմ ծանուցանես, քարի ես . թէ զսիծն անտէս առնիցես, երկայնամիտ ես . թէ ընդ փոքրւս 'ի դատ ոչ մտանիցես, բարձրեալ ես . թէ ծառայիս ձեռն մատուացես, ստացող ես . թէ աջովդ քո պաշտպանեսցես, յանձանձիչ ես . թէ վհատելոյս դարման մատուացես, կերակրիչ ես . թէ զանգետս պարարեսցես, վարդապետ ես . թէ զդեմեալս առ քեզ ընկացիս, ապաւէն ես :

Գ. Եւ արդ քո են այսոքիկ, տէր ողորմութեն, ոչ միայն գրեալ, այլ կատարեալ և գիշաւորեալ, նախնի նահատակդ համբերութեն վկայից, որ վաճան իմոյ փրկութեն հանդիսացար զօրսապէս յատարրիակի ձակատուն, զի կակղեսցես զկարծր բռնութիւն մարմնոյս գուղութեն վարժմամբ կրթութեան չարչարանացն վտանգի . և յանպարտակիրդ մարմին չափեալ ըզընութենս մերում զտաժանականն տագնապ տուժի, զի զգթութիւն որ առ մեզ՝ արդեամբք ցուցցես 'ի քեզ օրինակեալ, օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՄՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերաբին յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա. Ետքանդի օր է օրհնաբանեալ և լուսանորոգ կշռութեան երկուց ընտրութեանց արարածոց սասանութեանց՝ յեղանակելցյ յայլին էութի երկնակենցաղ անփոխաղբեթի, ամեարձելոցն խոնարհութեն և կործանելոց վերբերութեն, սարսափելի լւրբաթումեծի Պատուքիս, յորումեկն եհասժամ բարեպատեհ գրելինձ զայսնուագ ձայնի հեծութեան զուարծախառն երկիւղիւ, ահա ըղձալի համարիմ ասել աստանօր 'ի քոյոց այտի' զոր ընդիմ կրեցեր, ած բոլորից :

Բ. Կացելյատենի քումնտեղծուածոյն իմովս կերպիւ, ոչ խօսեցար տուկից բանի, ոչ բարբառեցար հաստից լեզուի, ոչ ձայն արձակեցեր սասանից երկիւ, ոչ մոնէցեցեր ամենազդեցիկ փողդ մեծութեն, ոչ երախտեօքն քոյանդիմանեցեր և ոչ չարեօք նոցին ըմբերանեցեր, ոչ մատնեցեր ամօթայ զմատնիչն զքեզ տանջանաց մահու, ոչ 'ի կապելն զքեզ դիմադարձեցեր և ոչ յապտակելն դժուարեցար, ոչ 'ի թքնուլն թշնամանեցեր և ոչ ընդկոփելն երբեք խռովվեցար, ոչ ընդկատակելն սրբտմուցար և ոչ ընդի խաղ արկանելն երեսս փոխեցեր : Երկացուցին զզգեստ պատմուածանին իբրև 'ի տկարէ, և դարձեալ ագուցին իբր անփրկանսաւոր ըմբռնեցելցյ : Եթէ ոչ էր արբեալ կրկնակի քացախ զանգեալ ընդ լեզոյ, ոչ էր հեղեալ մաղձնիմ մթերեալ նախնի դառնութեն . Ճաշակեաց վհատութիւ և արգել անդէն տարակուսանօք, առին մոլեզնաքար և դարձեալ մատուցին անպատկառապէս : Դանիւ հարուածոց յետին անարգութեն 'ի մէջ խառնիճաղանջն ամբոխի դատապարտեցին, ծունը

կրկնեցին նախատանաց և պսակ եղին արհամարհութեան :

Գ. Այսուն հանգիստ կենդանարարիդ, եթէ ոչ զգործի մահուն կրելքեզ պատրաստեցին. ընկալար իբր երկայնամիտ, առեր իբրև զհեզ, բարձեր որպէս համբերող, ըստանձնեալ իբր զպարտական զփայտն վշտաց. որպէս զծաղիկ շուշանաց հովտաց՝ ուսովքերեալ զցէնն կենաց, զի յարհաւրաց գիշերայնոց զիւրակերտս գահաւրակս մարմնեղէն գոյութեանս պահպանեսցէ՝ ի դատապարտութեանն վայրի իբր ՚ի խրախճան խնձոյից: Հանին արտաքս իբր զողջակէզ. կախեցին իբր զիսոյն Այգեկայ ձգեալ զեղջերացն, տարածեցին ՚ի սեղան խաչն իբր զպատարագ, բևեռեցին որպէս չարագործ, անդեցին իբր զապստամբ, զիսաղաղուիդ երկնաւոր իբր զաւակ, զանկապուտ մեծութիդ իբր զտառապեալ, զառ ՚ի քրովմէից պաշտեցեալդ իբր զքամահեալ, զսահմանդ կենաց իբր զարժանաւոր սատակման մահու, զաւետարանիս նկարիչիբր զհայհոյիչօրինին, զտէր և զիատարումն մարգարէից իբր զհամառօտիչ զրեցելոցն, զշառագայթ փառաց և զկնիք անքնին խորհրդոցդ հօր իբր զներհակ ծնողիդ կամաց, զօրհնեալդ իսկապէս իբր զտարագրեալ, ըզկապոյ օրինին լուծիչդ իբր զայր ՚ի նզովս զրեալ, զհուրդ ծախիչ իբր զհերքեալ իմն կալանաւոր, զահաւորդ երկնի և երկրի իբր զհաւաստի պատժաւոր, զ՚ի լոյս անմատոյց ծածկեալդ իբր զհողածին ըմբռնեալ:

Դ. Ո՛վքաղցրութիդ և երկայնամիտ բարերարութիդ ողորմանձիդ գթութեն, որ վասն ապախտաւոր և անօրինեալ ծառայիս տէրդ ըոլորից զայս ամենայն կամաւորապէս և հաւանողական հաճութք կատարեալ մարմնոյդ միուք ՚ի քեզ ընկալար, և մինչեւ ՚ի քնարան շիրմին տապանի անպակաս ՚ի լրութէ ամբողջ նոյնութեն ած անքնին՝ զնոյն կրեալ նախատինս անձառ համբերուն, յարեար կենդանի ինքնիշխան բարձրութք լրւոյ, աննուազ մարմնով և անթերի ածութեամբ: (Յօհնեալ փառօք, զովեալ գթութք, բարեբանեալ միշտ ողորմութք, յաւիտեանս յաւիտենից: ամէն:

ԲԱՆ՝ ԵՒԹԱՆԱՄՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ.

Վերասին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մազթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Եր արդ անկեալ յերեսս հողանիւթ կերպիս, 'ի վայր խոնարհեալ ծնրադրական երկրպատուք, զբարեգործիդ ողորմածութե զկենդանարարուս համբուրեմ, զայս օրինակ մաղթանաց մեծիդ ընծայեցուցեալ :

Բ. Ռցաւեմ զքեզ, միայն խնամակալ, մարդասէր, գթած, կեցուցիչ, հզօր, այցելու, պաշտպան, մի ունայնասցի վաստակք աշխատուե փրկականդ կրից մարդացելոյդ վասն իմայ, մի սոսկ եղիցի քրտանցն կաթուած խառնեցեալ արեամք 'ի մատնութեանն աւուր գիշերին . մի լիցի ստուերացեալ լրւաոյդ երախտիս, զոր ձրի և առանց փրկանաց թշուառացելումս ինձ պարզեցեցեր . մի ջնջեսցին չնորհացդ աւետիս, զոր կողից քոց կայլակը նորոգեցին . մի անշահ եղիցին կրիցդ պտուզք, զոր կարօտութենս իմում մատուցեր . մի պարծեսցի բանսարկուն վանեալ զքո ստացեալս իւրացուցանել ահա յաղթեացես կամօք քո՝ ըղձից չարին, վերստին ապշեսցի միանգամ զարհուրեան, կրկին պարտեսցի 'ի սպառդատեցեալս . մի անխայեր զաղատարարդ քո բան, որ զստեղծեալս քո քեզ լրնձայեալ վերստին առ քեզ դարձուցանէ : Օ անձառն արարեր բարերարութի յանակնկալ ժամուն յուսահատուե, յորժամ բնաւիսկ կտրեալ և օտարացեալ էր կենդանութեն շարժողութի . մեռար անմահդ և զմահացեալս նորոգեցեր . եթէ զկանոն համաձեռութե օրինին փոխեցեր, արդ զդիւրինն և զհեշտականն և զես հնարաւորն մի արգելցես, սկզմնաձիր ողորմածութե բարեգութ օրհնեալ և երկայնամիտ թագաւոր : Ռցդեա բանիւդ ամենազօրաւ, որ զգոյութի լրւսոյն ստեղծեր

'ի նախնումն աւուր, և վաղվաղակի փոփոխեալ գըտայց 'ի լաւ անդր. և փոխանակ զի ես ոչ խնդրեցի հետեւելուսոյդ, դռ եցես ինձ յայց՝ ձառագայթ ծագման հայրենի կերպիդ, և կոչեցայց առաջի քո ծառայս վասապարտ՝ ողորմեալ չնորհեալ առ ՚ի քէն. ոչ է ժամանակ յերկարաձգութե առ ՚ի ըլպարտոն հատուցանել, ահա չնորհեա ինձ տառապելոյս գերեսս քո՝ լոյս՝ ՚ի խաւարի սրտից վհատելոց : Այդել և ինքեա զընթացմունս ելիցն, որ միշտ զեղուն բարիքն հօսեալ ՚ի յուշոյս իմ տեսութէ. պահեա ինձ զընորհ ամենապայծառ գանձուցդ մնացականաց, որով պատուական գտեալ քո անուանեցայց, պաշտպանեալ ՚ի քէն, անսահման բարի :

Գ. Հա ողորմեա ինձ, գթած, աղաչեմ գքեզ ողորմեա ինձ, հզօր, կրկին ողորմեա : Այս փոխարկեր երկունս ցաւոց ընդ չարեաց իմոց, բարիդ ամենեին . մի բառնար ՚ի վտանգելոյս զառ ՚ի քէն պարգեեալդ չնորհ, մի կապտեր զիշումն ամենօրհնեալդ հոգւոյ, մի լուծաներ զինկեալ զինիք արքունական պատկերիդ : Այս յայտնեսցին փուշք մեղանացս ՚ի սրբուիս մտացս . մի խզեր զկապ միութէ զընդ քեզ սիրոյն պնդութեան, մի մերժեսցես զարուեստ զօրութե լեզուոյս յարմարուե, մի պակասեցուցաներ զաջողուած աջոյս առ ՚ի զլուսոյդ մասունս բաշխել : Այս գրեր ՚ի դպրութեան կենաց մատենիդ զմահուն պարտիս, մի պահեր, մի ինձ համարիր, մի յիշեցուցաներ, մի ամաչեցուցաներ, մինա խատեր, մի ոտն հարկաներ, մի արձանացուցաներ զմեղկութեցն, մի ամբարեր զկորստեանցն, մի իբր գտեալ իմն ամբաստաներ : Այս յարուցես ընդ իս զծառն անիծից, մի արձակեր ՚ի յիս զսաղարիթ վսասուցն, մի ընծիւղեր զծաղիկ մեղացս, մի բերցես ընդ առաջ զնամակ պարտուցս, մի արտաքերեր զէութի պտղոյն : Այս թուեսցես ՚ի ձիւզս երկրաստեղծ մատանցդ զգիւտս գործոցս, մի մատուսցես բան ընդդէմ ահեղ զանօրէնուիս իմ յիշատակել, մի մատնեսցես իմոցս կամաց զաւանդս հոգւոյս վարել ՚ի գերութե, մի աստեկն զիս ֆաւաւարեր՝ զի անտանօրդատապարտեսցես, մի նուազութէ այսր անցաւորի

շաւիտենական բարիմն տուժեր , մի 'ի սակաւում՝
այսմ ժամանակի զանվախճանելի զփառմն չափեր ,
մի ընդ հովտիս վշտաց հեծութեան զանախտական
զկեանսդ գրաւեր , մի ընդ ստուերի այսր մթութեան
զանձառելիդ լոյս փոխանակեր , մի զերասանակ մը-
տացս լքցես՝ ըստ արտուղի հետս հետեւել , մի զկա
մուրջ կենցազոյս գրեսցես ինձ հանգստեան բաւա-
կանութիւն . մի զհովիտ հանձարոյս ստուերական
պահեր 'ի հանդերձեալսն ինձ հրապարակել : Եթէ
ամբարես զառանց համարոյ գործոցս իմ չարիս , մե-
ռայց կենդանւոյն . եթէ շտեմարանես 'ի սրտի , աս-
տրատին կիզեալանքոց այրեցայց . եթէ քննեսցես զան-
օրէնուհիս , առանց յանդիման քեզ լինելոյ 'ի սպառ-
հալեցայց . եթէ տնկակից ինձ թողցես զմեղսն , 'ի նո-
սին վատնեալ մաշեցայց :

Դ. Ի ինարկեա , միշտ գորեղ ամենակարող , փախնուլ-
չարութեցս որ յիս , զի բարիդ քո եկեալ փոխանոր-
դեսցէ . հրամայեա , գթած , ինսամակալ , գովեալ ,
լոյս անշիջանելի , զօրութեամբ անսահմանելեաւ , զի
նոր հաստատեսցի գոյսւի բնութես մարմնեղէն յար-
կի անդամոցս . յորում հանգուցեալ անլքանելի
բնակեսցես բազմեալ ախորժ տենչանօք՝ միութք հո-
գւոյս իմ ընդ քեզ . զապականութի մեղացս մեր-
ժեալ 'ի սպառ՝ յանարատութի զիս պատրաստեսցես
ամենակեցոյց թագաւոր անմահ տէր { Յու ՎՇ , օրհ-
նեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱԿԱՄՍԵՐՈՐԴԻ ԻՆՆԵՐՈՐԴԻ

Վերստին յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հսկողէ
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Յ ԵՐԱ տէր , տէր գթութեանց , սիրողդ
իրաւանց , ած ձշմարիս . նայեա վերստին 'ի բնու-
թեանս կերպարան միշտ սխալական . զննեա ինձ
14

դարձեալ զամէնընթաց տարածմունս ելից արեանս շարժողութենք . բժշկապէս մատիր տեսանել, զի մարդ եմ հաստատեալ մոգք խակութեն թերի խորհրդոց յայն ինչ, զոր դու իսկ վկայեցեր տեսողդ ոչէից՝ միայն դու անմամն ստուեն խաւարի : Վապա իրաւունս է գրել ինձ ընդ մեղուցեալ մարդկօրէն վրիպանաց սինալմամբ պարտեալ կրկին իբր գերկրածին մահացու մարմին, քան բանիդ քում սուտ երևել . քանզի արդարեւ գիտակ իսկ ես, թէ չար է արան և ընդարոյս չարութին մեր, և ոչ փոփոխին խորհուրդք մեր յաւիտեան, ըստ հոգեհանձնար իմաստնոյն կանխազեկոյց առակի :

Բ . (Յ)ԵՇԽԵԱցո զաստկութիւն տանջանացն, որ պատրաստեալ և մնայ ինձ՝ արկանել զորդիս գեհենին զարդ մահուն յաւիտենականի . բարձ զամօթոյս պարտիս, որ պահեալ է յայտնել թշուառականիս յետին ատենին յանդիմանութեան : Խրատ խաղաղ դութեն յառաջապարզե ողորմութեք քո ընծայեցո . զի մի անտանելիքն ահաւորութեան 'ի ցոյցս ինձ եկեալ կերպարանեսցին, անյոյս աշշութի ընդ կենաց զղման առաջի կարգեալ, դատաստանն ահաւոր, անկաշառ և անխարելի դատաւորն, ամօթն սոսկալի, կշտամբանքն սարսափելի, յանդիմանութին անփախելի, տագնաափն անձողանալի, պակուցումնն անխրախուսելի, դողումնն անվճարելի, լալումնն անսփոփելի, կրծումն ատամանցն անբժշկելի, ապականութին անողջանալի, անէծքն սարսափելի անձային քո բանիդ, փակումն գթոյն և արգելումն ողորմութեանն : Ոլ ընդ գալարելս երկնի և ընդ երկրի դղուելս ընդ կարծրութի յատակիս, ըստ կուտակելս կոհակաց խռովութեն ծովու իբր փախստեան կերպ ցուցանելով, մի զմիս հետս խափանեն կասեալ յերկոցունց . և տատանեալ սապանեալ լայնատարած գետնոյս թանձրութեն 'ի հիմանց անտի, ընդ ուժգնակի բախման թնդելց ներքնային խորոց հարթէ զլերինս, և հալեալ հրդեհին բնութիք վիմաց և ամենայն տարերաց գոյից . այլայլն երկինք յանեղծ փոփոխութի, և յեղանակին արարածք տարերաք իւրովք 'ի նորոգ նմանութի : (Կ)ածկուիք գոր-

ծոց հրապարակին և աներեւոյթք կրից մեր յայտնին . վարք կրօնից ներգործեցելոց 'ի մարմինս մեր նկարին . թագաւորն երկնից յատենի նստի , վշիռ հատուցմանն 'ի ձեռին իւրում : Լիչա վայ ինձ եւթնիցս անդամ կրկին եղկութք , բատ չափոյ կշռութեայր համարոյ , որ զանբաւութիս թուոց պարագրէ : Օ ի՞նչ գործեցից ողբալիս հոգի յայնմ մեծի աւուր վտանգի . քանզի սաստիկ է յիշատակն իսկ յառաջեալքան զհանդիպումնն . զոր ոնն մարգարէ զօրի նակին նմանութիւն 'ի դէմս բերելով , զՃեպ տագնապի անզերծ փախատեանն նշանակէ ասելովն . զոր օրինակ եթէ փախնուցու ոք 'ի ձեռաց առիւծու և պատահեսցէ նմա արջ , և փախնուցու յերեսաց արջոն և մտանիցէ 'ի տուն և յեցուսցէ զՃեռն իւր 'ի յորմ , և խածանիցէ զնա օձ . և դարձեալ կրկին սաստկացուցանէ առ նոյն կերպարան իրի զտեսին քսամնելի . ոչ ապաքէն , ասէ , խաւար է օր ոն , օր խաւարոյ և մթոյ , օր ամպոյ և մառախողոյ :

Գ. Քորժամ հրեշտակն պահպանողական կենակից հզօր ոստիկան իրաւամքք ամբաստանեսցէ , և հատուցանողն ահաւոր արդարութք յանդիմանեսցէ . սպասաւորք թագաւորին առանց խնայելոյ խունապեն , զոմանս 'ի կեանս հրաւիրեն և զոմանս յամօն դատապարտեն . կիսոց դէմս լցեալս ծազուցուցանեն , և ինձ ահարկուս և քստմնելիս երևեցուցանեն . ոմանց պսակս լուսապաճոյն մատուցանեն , և այլոց կորուստ մահու բողոքեն . արդարոցն ձայն աւետեաց , և ինձ գոյժ անվախճան վշտաց : Քորժամառ բարիսն՝ մահու յաղթուի 'ի սպառ մեռանի , և ինձ չըրագործիս կրկին յարակայի . ուր գըրանն բախել ոչ ինչ ազդիցէ , վճար եղեալ գթութեն առ իս : Քորժամ դպրութիւնք հրաշիցն զարմանալեաց , որ են ծածկեալքն յայժմուցս հասարակաց վարուցն տեսակք մարդկային ընութես գործոց . յաղագս որոյ եղեն գոյութիք ամ էից , յիւրաքանչիւր մարմինս անպակաս գրութե իսկոյն երեխն . և խորութիք անձառիցն կնքեցելոց յիմաստից աստեաց առաջի աչաց մերոց կերպարանին : Ուր այժմ շահավաճառութիւնք ողըոց և արտասուաց

զերկինս գրաւեն, և անդ իբր զապաժաման ընդունայնութիւք արհամարհեալք լքանին . Հառաջմունք հեծութե ոչ կանխաւ աստի առաքեալ, չէ երբէք դտանել անդէն . ողորմութիւք ճշդով սերմանեալ, ոչ պայծառ վառմամբ գնան առաջի : Ուր տապանն նախայանցիցն և կտակարանն տիրանարդիցն և նշանն ահաւոր այժմուցս՝ յանդիման եղեալ մեծամայն դատախազեն . յորում սոսկալ վայրի ոմն զովասն կցորդուե հայրենի և ոմն զխորանն վկայութե անտեսիցն և ոմն զարիւն մեծին այ ամբաստան իմ իրաւացի առաջի իմ տարածանեն : Օ տան ջանարանն բազմապատիկս անձամբ անձին աստէն իսկ պատրաստեցի, զիարդ միթթարեցայց համառօտեալս յուսոյ . զի եթէ զօրքն լուսոյ՝ դասուք արդարոցն, որ փառաւորեալքն են երանութք, սարսեն դոզաբով, ոչ բաւեն բերել զահաւոր տեսիլ երեսաց մեծ դատաստանին, ես եղկելիս՝ աւանդակորոյ սատակման որդիս ուր երեեցայց . որ ոչ միայն չեմ պահելոց, այլ և պատուհան իմ անտանելի և կորուստն անսպառելի :

Դ. Ա. Արագեա, պենապարդե զօրութենի անձաւ, ձեռն փրկութենի կորուստ գերելոյս . զի օգնեալ՝ ի քեն՝ դարձայց միւսանգամ՝ ի դրանց դժոխոց, ամենապատրաստ հանդերձեալ ամենելին անվտանգելի պրծեալ՝ ի պատժոց . աստանօր տեսեալ մտացս իմաստիւ զապաժայիցն դիպուածա, բաւականացեալ՝ ի լուր երկիւղին՝ ի տագնապէ տանջանաց՝ ահին համբաւով, կամօք քո բարեաց զերծեալ ապրեցայց . և մի մատնեցայց կորեանցն առիւծուց, որը ինդրեն՝ ի քեն զիս՝ ի կերակուր՝ ծափելատամամբքն գազանութեն . զի զորովայն մահուն լցուցեալ՝ զաստուստ պարարեալս անգ ձգեալ հալեն, ուր անսպապահէն մնացուած մթերիցն՝ ի ծախումն յաւիտենից : Օ ի դու միայն բաւես կորգել՝ ի ժանեաց աստակման՝ ի կեանս և յերանուի, բնաւից ապաւեն թագաւոր լուսոյ տէր ի՞ս քի՞ս, օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴ

Վերատին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթմանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏՈՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Այդ 'ի վերայ այսքանեաց յուսահա-
տութեանց և ահարկու սրտաբեկութեանց, պակու-
ցանողական սաստկութեց անձային բարկուեց, տագ-
նապեալ ոգւով թափանցուեց 'ի սպառ, աղաչեմ ըզ-
քեզ անձանցն . Հրեշտակ 'ի մարդկանե, մարմ-
նատեսիլ քերովքէ, երկնաւոր արքայուհի, ան-
խառն իրը ու զօդ, մաքրուր որպէս լցու, անշաղախ
ըստ նմանութե պատկերի արուսեկին բարձրութե,
գերազանց քան զմանկութի անկոխելին սրբութեց,
երանաւոր խոստմանն տեղի, կղեմշնչական, ծառ
կենացն անմահից բոցեղին սրովն պարունակեալ, 'ի
բարձրեալն հօրէ զօրացեալ և հովանացեալ, հան-
գստեամբ հոգւոյն հանդերձեալ և մաքրագործեալ,
ընակութե որգւոյն յարգարեալ և տաղաւարեալ .
միածինն հօր և քեզ անդրանիկ, որդի քո ծնըն-
դեամբ և տեր արարչութե . ընդ անաղտ մաքրու-
թեդ և անբիծ բարի, ընդ անարատ սրբութեդ և
խնամակալ բարեխօս : Ինկալզմաղթանս այսր աղեր
սանաց քում դաւանողիս, և մատո ընծայեա ընդ
սմին խառնեալ զբանն իմ նախնի մեծիդ ներբողի
'ի քոյդ պազատանս . հիւսեա միացո զմեղուցելոյս
դառն հեծուի ընդ քումդ երջանիկ և խնկաւորեալ
հայցտւածոց, տունկդ կենաց պտղոյն օրհնութե . զի
'ի քեն միշտ օգնեալ և բարեգործեալ, և 'ի մաքրա-
կան քո ծնելութիդ ապաւինեալ և լուսաւորեալ,
կեցից Կ' մի որդւոյ քոյ և նա :

Բ. ( ) ժանդակեա թեղոյդ աղօթիւք, խոստովա-
նեալ մայրդ կենդանեաց, և ելիցն իմ յերկրէս հով
տէ, առանց լվանաց հետեւել 'ի կեանս օթեվանացդ
պատրաստուե . զի թեթեասցի կատարածն իմ ինձ
ծանրացելոյս անօրէնութե : Ի բացես տօն ինձ բերէ

ըութե՛ զօրն իմ տագնապի, ողջացուցիչ երկանցն լւայի. բարեխօսեա ինդրեա աղաչեա, զի ըստ ան հառելի մաքրութեանդ և ահա զբանիդ հաւատամ զմնդունելութի : Արտասուզք օգնեա վտանգեցելոյս, գովինալդ 'ի կանայս. ծունդիսնարհեցո առ իմ հաշտուի, ծնողդ այ. ընդ իմում թշուառիս հոգա, խորան բարձրելոյն, ծեռն տուր անկելոյս, տաճար երկնային. փառաւորեա զորդիդ քո 'ի քեզ՝ ածօրէն ինձ հրաշագործելքաւութի և ողորմութի, աղախին այ և մայր. բարձրասցի պատիւ քո ինե և ցուցցի փրկութի իմքե :

Գ. Եթէ զիս գտցես՝ տիրամայր, թէ ինձ ողորմեսցիս սրբուհի, թէ զիկորուսեալս շահեսցիս՝ ան արատ, թէ զհարթուցեալս յանձանձեսցես՝ երջանիկ, թէ զամացեցեալս յառաջ մատուսցես՝ բարենորհ, թէ յուսահատելոյս ինձ միջնորդեսցես՝ միշտ նբ կոյս, թէ զմերժեալս ընտանեցուսցես՝ մեծարեալդ այ, թէ յիս ցուցցես զգթածութիւն՝ լուծից անիծից, թէ զծիեալս հաստատեսցես՝ հանգիստ, թէ 'ի խուզովութեանց յուզմանց փոխեսցես զիս՝ խաղաղաբարար, թէ վրիպելոյս ինձ հնարաւորեսցես՝ գովիեալ, թէ վասն իմ մտցես՝ ի հանդէս՝ մահու նահանջիչ, թէ զդառնութիս իմբանուշեսցես՝ քաղցրութի, թէ զբաժանմանն իմ խորոց քակտեսցես՝ հաշտութիւն, թէ զանմաքրութիս իմ բարձրես՝ եղծման ընդունիչ, թէ զմասնեալս մահու փրկեսցես՝ կենդանի լոյս, թէ զլալեացս ձայն հատցես՝ բերկրութի, թէ զխորտակեալս կազդուրեսցես՝ գեղ կենաց, թէ 'ի կործանեալս յիս ակնարկեսցես՝ հոգելից, թէ ողորմուք ինձ պատահեսցես՝ կտակ նուիրեալ: (Ծրհնեալդ միայն 'ի շրթունս ան բիծո լեզուաց երջանկաց, ահա կաթիլ մի կաթին քումդ կուսութե յանձն իմ անձրեեալ՝ կենաց ինձ զօրէ, մայրդ բարձրելոյ տն Հնի արարչին երկնի և ընաւին երկրի, զոր անձառապէս ծնար բովանդակ մարմնովն և համայն ածութքն, որ փառաւորեան է ընդ հօր և հոգւոյն սրբոյ էութք և անքննութք մերոյին բնութքն միացելով, ամենայն և յամենայնում, մի յլըրորդութէն. նմա փառք յաւիտենից յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹԻՒՆԵՐՈՐԴԻ ԱԽԵԱԾՆԵՐՈՐԴԻ

Վերսատին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Ի՞նդ ածածնին մաղթանաց՝ ահա և զվեր-
նոցն անմահ հրեշտակացն լուսակերպից զաղերս հայ-
ցուածոց, որ վասն իմ գոյշեն առանց լրելոյ հանա-
պազորդեան արդահատութեամբ մաքուր բերանոց,
ընկալ բարեգաւթե. որք են բարիք բարեգործեալք
՚ի բարերարէդ անկիրթք չարեաց, հաստեալք յա-
մշնիշխան հրամանաց էիդ, զօրուիք հզօրք ակնար-
կութե բարձրելոյդ, սբք, մաքուրք, անարատք, օրհ-
նեալք, վայելքականք, յաղթողք և անպարտելիք,
և ըստ ընթացից տեսութեն մոտաց արագունք :

Բ. Որք և պտղակորոյս տնկոյ թղենւոյն եռամեանն
դատարկութե, որ զընաւ յաւիտեանս պարունակէ
ժամանակն՝ զանցեալն ընդ ներկայիս և ընդ ա-
պառնւոյն, յամայը յամբութեն յերկարաձգելոյ,
յայդի աշխարհիս արմատացելոյ, սին սաղարթիւն
պաճուծելոյ՝ զրկեալ ՚ի պտղոց, որ է ճշգրիտ պատ-
կեր թշուառ մարդկութես, սոքա բարեխօսք, հան-
դերձիչք, այլ և խնամակալք. որ դեգերին հանա-
պազ առ մեզ՝ ընդ մերում կրիցս կարեկցելով, բա-
րեմանանութեն մեր սպասեն. և յաւիտենականն կեն-
դանութե փրկուեն մեր աղօթեն՝ զայս բան ասելով,
զգործս ձեռաց քոց մի անտես առներ : Վանզի ար-
դարեւ մեր են այս աղաշանք ՚ի բարերարէդ այ վասն
մեր կարգեալ առ նոսա. զի նոքա բանիւ են ստեղ-
ծեալ, և մեք ձեռօք ներդործեալ : Որք և գալոց են
ընդ միաձնիդ վկայք սոսկալի դատաստանին հատուց
ման, ճշմարտաբան դատախազք յանցաւորուե երկ
բայնոցս, յահաւորին ատենի յայտնիչք իրաւամբք
զմատակարարուին որ առ մեզ. որ և անտանօր կա-
րեկցեն աղդեալ հառաջամամբ զմշտանուերն նուազ

ձայնի , ողորմեա՝ դու ստեղծեր , մի կորուսաներ :

Գ . Արդ ընդ գոհաբանութե ձայնիցն խնդրուածոց անմահականացն վեհից և 'ի մեր հեծութիս հռ տոտեսցիս , բնաւից արարիչ , որ յաղթես գթութեր քո վերնոցն և ստորնայնոցս . քանզի քո է բարերարելց առ մեզ և առ նոսին : Արդ վասն բարեզարդութեան անախտականացն , հրաշատեսիլ հրակերպիցն , անշաղախ մաքրոցն , անմեղիցն , բոցանիւթիցն , հոգեղինացն և անվանելեացն , ամէնաձեցուն առաւելութեամբ 'ի բարձրն ընտրականութիւն գերափայլ յաձախ գիտութեր անցուրտ ջերմութեր ջեռուցանողք ինքնաբուն տապովն ածսիրութեն ըստ ինքեանց զմերս սառնասեր սրտիցս անբորբոք շիջումն , այրիլանաղօտ 'ի մեծախորհուրդ սրբումսեղանիս 'որ 'ի խորանիս , առանց նիրհելց և դանդաղանաց սպասել հրամանաց երանականաց կեցուցիչ կամաց ամենաստեղծիդ , քրովեկօրին առաքինութեր յած միացեալք անբաժանելի : Որք երկնաւոր պետուիք են մեծք , և զինուորուիք անբիծք , ահաւորք , երկնաւորիդ այ ազատազնեայ պաշտօնեայք , 'ի յամպոյդ լուսոյ ցօղք նշուղից :

Դ . Որովք ե ինձ մեղաւորիս հողեղինի մարդասիրեսցես ողորմել ։ Հիսուս , աղաւանօքիմոյն հրեշտակի , դարձուցանելով զիս , տէր , 'ի բարիդ քո հետալուսոյ . զի զաւանդ հոգւոյս իմ պաշտպանուեն , զոր հաւատացեր նմին տեսաւթեն , զընկալեալն 'ի քէն 'ի կենցաղ աստեացս 'ուրախութ սրտիւ յիս բերկրեալ , անմեղադրելի առ 'ի քէն օրհնեալ խնդալից դիմաց զուարձութեքեզ , արքայ բարձրութեն փառաց անհասից , 'ի խրախնձանս կենդանախումբս բերկրեցելոցն պարուց մատուցեալ ընծայեցուցէ , գովեալ ողորմած : Եւ բեզ անքնինընդ հօր անհասի՛ թուակցութեր հոգւոյդ անձառի վայելէ փառք պատիւ և երկրպագութի , յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱԿ ՈՒԹՄՆԵՐՈՒԴԻ ԵՐԿՐՈՒԴԻ

Վերատին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողը առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՉ ՄՐՑԻՑ ԽՈՎՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՅ

Ա. Տէր ած բարերար, բազմապարզեւ թագաւոր, կենաց պատսպարան, լուսոյ կերպարան, լայնատարր հանգստարան . որ յաղագս մեղուցելոյս եկեալ մարմնացար, գործեցեր զանպատռման և հանդերձեցեր զհրաշախն, մինչև կատարեցեր զառեցեալն ընդ ամենալիր ածուխեղ:

Բ . Արդ վասն առաքելոցն սեց յերկնաստեղծ քո
ձեռացգ ձեռնազրելոց և հոգւովդ սրբով օծելոց,
զորոց զգովիւսան արժանաւորութեն ըստ իմում կա-
րի՝ առ ՚ի փառուքո , տէր ամենայնի , յայլում բանի
պաշտեցի , և ինձ ողորմեացիս յիշատակաւ սիրոյ նո-
ցին ընտրութեան : Ը աւել ինձ եկից նորօք հան-
դերձեացես յերանսաւին փափաքելի . ձայն բարի հո-
վուութեն նոցին ՚ի յողջոյն ինձ կենաց քաղցր լուի-
ցի : Ա ամ կալայց ՚ի յանեղծութի փրկութեն տօ-
նեցեալ յուսոյն՝ ընդ առաջնորդացն կենաց , սկզբ-
բնաշնորհիցն պատույս , փառաւորեալն դասուց ,
գետացն բանականաց , աւետարանչացն բարձանց , իշ-
խանացն պանծալեաց , լուսապայծառ թագիւ պշնե-
լոցն , ՚ի զարդ անկապուտ զօրութեն շնորհին պայծա-
ռացելոց , իւղովն զուարթութեն տիրական լուսոյն
կատարելոց :

Գ. Ի՞նդ աշակերտաց մեծիդ հրամանի բարձրեւալդ
այ միջի՝ և մարտիրոսացն ընտրելոց նահատակութ,
որք մահացու և վշտաշարչան մարմնով, վտանգաւ
որ և ամենակիրն անդամօք, երկրաւորական և հռ
դազանգուածն ընութեամբ մարտուցեալ ընդ տարր
գոյից ամենայն նիւթից՝ պատկեցան բարձրացան և
կենդանացան հոգեապէս. արիաբար ելեալք'ի յերկ
րէ, բայ մարդարէին, վկայք չմարդիտք ամենա-

փորձն մահու , իմանալեացն անտեսիցն և ծածկելոց աներկբայ բարեացն յուսով տեսելոցն աստեն նկատիչք . աշակերտք առաքելոցն և չարչարակիցք նոցին . որ հաւասարեալ գործովք ընդ նոսին , կատարեալ լրմամբ անպակասելեաւ պարեն 'ի խրախանս անկէտն երանութեն . որոց հաճոյական և ընդունական մաղթանօք , արիւնընծայ վաստականուէր քրտնակնդրուկ աղելրսիցն յարդմամբ՝ ընկալ զիս նորոգ ըստ նոցին մասին անեղծ փրկութեն 'ի քեզ արձանացեալ :

Դ . Ինդ խաղացեալմն հուրբ և սուսերբ արեամբ ներկելոցն , և ճգնաւորացն սբց հարցն միանձանց և քեզ հետևելոցն , որդի այ , անպարտելի քաջութք և անպատիր զգաստութեամբ , ընդ գմնեայ գոռոզի մարմնոյս բռնութեն արիապէս մարտուցեալ , սովիմբ վանեցին զանմարմինն Ռեփար . և մշտամարտ հանդիսիւյասպարիսի կենցաղոյս առանց զզուանաց ծանրաբեռնութեան 'ի լայնածաւալ ծփանաց աշխարհիս ծովու տապանակաւ մարմնոյս թանձրութեն ըդ թեթեռութի հոգւոցն թռուցեալ 'ինաւահանգիստն կենաց հասին . և իբր սիրողք վերնում վիճակին առանց յետնոցն մտածութեն , զթագն յաղթութեան համարձակապէս պայծառ ճոխուէք պէնեալ իսկապէս 'ի գլուխ կապեցին . վասն նոցին արժանաւոր մաղթանաց և նուիրական հայցուածոց և զիս զմեղաւորս 'ի պատժականաց ընկալ ընդ նոսին :

Ե . Խշահագրեալ երջանկացն փառատրական աղելրսարկութի , որ վասն իմ գոչեն քեզ 'ի հաճութի , և ես ընդ նոսին իբր գառնութի եղեալ ընդ քաղցու , կամ տատասկ ընդ ողորկութեն , տգեղութիւն ընդ վայելցութեան և տիղմ ընդ գեղեցկութեն մարգարտի , կամ հող ընդ յատակութեն ոսկւոյ , և կամ քարինս անարդս ընդ պայծառութեան արծաթոյ , բացասութի ընդ ճշմարտութեան , կամ աւազ ինչ ատամնառու ընդ կակզութեն զանգուածոյ հացի . արդ լուր , հզօր , հնարաւոր , գովեալ , զնոցան վասն իմ և զիմն ընդ նոսին 'ի նոցին գովլեստ , 'ի փրկութիւն իմ և 'ի փառս քո , ամենագութ , բարերապւ , օրհ-

նեալ, երկայնամիտ, կարող, անքնին, անձառ, անեղծ և անստեղծ։ Ի՞ո են պարզեք, քո են շնորհչք։ դու սկիզբն և պատճառ բարեաց ամենայնի։ Ու ես դատապարտիչ, այլ ազատիչ։ ոչ ես կորուսիչ, այլ գտիչ։ ոչ ես մահացուցիչ, այլ կեցուցիչ։ ոչ ես տարագրիչ, այլ ժողովիչ։ ոչ ես մատնիչ, այլ ապրեցուցիչ։ ոչ ես ընկղղիչ, այլ վերածիչ։ ոչ ես գլորիչ, այլ կանգնիչ։ ոչ ես անիծիչ, այլ օրհնիչ։ ոչ ես վրիժառոռ, այլ չնորհիչ։ ոչ ես թշուառացուցիչ, այլ միիթարիչ։ Ու եղծանես, այլ գրես։ ոչ սասանես, այլ հաստատես։ ոչ ստն հարկանես, այլ սփոփես։ ոչ պատճառս յօդես մահու, այլ հնարս իննդրես կենաց։ ոչ ես 'ի կամն շարժեալ սատակման, այլ 'ի փրկութի ողորմութեն։ Ու մոռանաս զայցելութի, ոչ լքանես զբարի, ոչ արգելուս դրթութի, ոչ բերես վճիռ կորստեան, այլ կտակ ազատութեան։ Ու թշնամանիս յառատութեց, ոչ բամբասիս 'ի շնորհաց, ոչ հայհոյիս 'ի պարզեաց, ոչ նախատիս 'ի ձրի ձրից, ոչ անգոմնիս յերկայնմտութեց, ոչ եպերիս 'ի ներութեց, ոչ բանսարկիս 'ի բարութեց, ոչ անպատուիս 'ի քաղցրութեց, ոչ քամահիս 'ի հեղուեց, ոչ առաքին այսոցիկ տրտնջմունք, այլ անլուելի գոհաբանութիք։ Ի՞արձ զմեղսիմ, հզօր։ լյծ զանէծս իմ, օրհնեալ։ քաւեա ըզպարտիս իմ, ողորմած։ Ծնծեա զյանցանս իմ, գըթած։ մատո մատն այցելութեան, և անդստին իսկ կատարեցայց։ զի՞նչքեզ, տեր, քան զսոսին դիւրագոյն, և կամ զի՞նչ ինձ պարտաւորիս կարեորագոյն։ Ի՞յլ կենդանագրեա, բարեխնամ, քայինաստեղծ պատկերիս փշումն կրկին 'ի շունչ նորոգման լուսաւորութեն մաքրական շնորհի զամենամեղս ոգի պաշտպանեալ։

Զ. Ո՞ի ածեր, ողորմած, ինձ օր տարաժամ'ի համաւօսս երբի՝ անթոշակ ապաձեռնութեն ընդ անկատար ուղին հետեւել, մի մատուցաներ բաժակ դառնութեն 'ի ժամ ծարաւու . մի փակեր, գթած, իմ հանդէպ զյանցողուած հոգեոր օգտիս, և մի իբր յանկարծադէպ հինից ասպատակ գիշեր մահուն ինձ պատահեսցէ . մի տապ տօթոյն յանպատրաստ

պահուն զարմատս հատեալ ցամաքեցուսցէ , և մի լուսնական դիպուածք հասեալ գաղտնեօք վնասեսցեն , մի պահէեսցի ինձ սառն մեղացս , և մի հոսանք ուղիսից կենցաղսյս զիս ողողեսցեն : || ի հանգիստն մահ բերիցէ , և մի ննջումնն ՚ի սատակումն յառաջեսցէ . մի քունն ինձ կորուստ լիցի , և մի նիրհումնն ապականութիւն գործեսցէ . մի վախճանն անյարմար ՚ի վերայ իմ արշաւեսցէ , և մի չնցյս վերարձակութիւն ըմբռնեալ ՚ի խոնարհ լրցի :

Է. ՚Իռւ ես տէր , դու գթած , դու բարերար , դու երկայնսամիտ , դու ամենակարող , առ ամեննայն քան անհառ զօրաւոր , քաւել փրկել կենագործել լուսաւորել , վերօտին հաստատել , ՚ի ժանեաց կերչաց գազանաց և կամ յատամանց վիշապաց ՚ի կեանս կորզել , ՚ի խորոց անդնդոց ՚ի լոյս բերկութեած ածել , և ՚ի հեղձմանէ ծփանաց մեղաց ընդ արդարս երթանկաց փառօք բազմեցուցանել : Շանայն ոգի քեզ ակնկալեալ յուսով սպասէ , կարօտեալ քումդ չնորհաց , եթէ երկնայինք և եթէ երկրաւորք , եթէ անկածն մեղօք և եթէ ամբարձեան արդարութք , եթէ տէր և եթէ ծառայ , եթէ տիկին և եթէ աղախին . և ՚ի ծեռին քո է շունչ կենդանական բոլորեցուն : || յւ քեզ ընդ հօր և հոգւոյդ սըյ փառքյաւիտեանսյաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԱԻԹՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղբաւ մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. ՚Արշարեալ անքնին , զօրութիւն աչեղ , տէր արարածոց , թագաւոր երկնի , ստեղծիչ հրեշտակաց , գոյարան մտաց , հաստիչ հրեղինաց , պետքարի հոգւոց , աջ ապաւինութեան , անդորրութիւն հանգստեան , տեսարան լուսաւորութեան , պայ-

ծառութի բերկութեն, չանապարհ երանութեան, պատճառ կենդանութեն, առիթ բանաւորութեան, փրկութի առանց չարութեն, առաջնորդ խաղաղութեն, պարիսպ ամրութեն, պատուար պահպանութեն, ցանկ բոցոյ մեծի օրհնութեն, սահման անոխակալութեն, յիշեա յայսմ ողբերգութեն մատենի բանիս խոստովանութեն և զոր՝ի մարդկային ազնէ թշնամիս մեր՝ի բարի, և արա կատարեա նոցին քաւուի և ողորմուի: Ո՞ի բարկասցիս նոցա վասն իմ, տէր, իբրև զարս բամբասողաց՝ առ յաձախ սիրոյդ որ յիս, այլ որպէս զքարս կշտամբողաց և իբաւամբք նախատողաց՝ ներեա յանցանաց նոցա: Եւ արդ մատուցեալ երկաքանչիւրոց առաջի քո, արդարադատ, ոմանք առ մեզ զնասակարագոյնք տակաւուք, թերեւս և յիրաւի բամբասելոցս, և ես առ քեզ, ամենապարզե, անթիւս և անկշուիս բազմօրինակ ուխտազանցութիս:

Բ. Ո՞րդ յիշեա զքո մեծուիդ, տէր, նայեցեալ՝ իյիմն անարգութի. և ընդ իննդրելս իմ՝ի քէն բարի իմոյն ատելեաց, և դու առ քոյս ըստ քում մեծութենդ անձառելիս հրաշագործեսցես: Ո՞ի սատակեսցես զիմն խածանողն, այլ ֆոփիսիեսցես. խլեալ զիոտանս բարս երկրաւորս, զբարիմն արմատացուացես և յիս և՝ի նոսին: Ո՞անաւանդ զի դուլյս ես և յօյս, և ես խաւար և յիմար. դու իսկութի բարի գովելի, և ես համայնիւն չար ապիկար. դու տէր ստորիցս և երկնից, և ես անիշխան շնչոյս և հռդւոյս. դու բարձրեալ՝ի կարեաց զատեալ, և ես տաժանաւոր և վասնգաւոր. դու՝ի վեր քան զիկրս երկրիս, և ես կաւ անարգութեան զարշութեն. դու ըստ մարդարեին մնաս յաւիտեան յանքաւ բարձրութեն, և ես միշտ կորնչիմ ըստ նորին բանին.՝ի քեզ ոչ է մթութի կամ նենքութիւն, և ես ըաւանդակն խեկ իցեմ՝ որ զաւանդն իմ ոչ պահիցեմ: Հան զիս՝ի բանտէս, արձակեա՝ի կապանացս, զերծ՝ի շղթայիցս, փրկեա՝ի խեղդմանէս, ազատեա՝ի տագնապէս, քակուեա՝ի յերկաթիցս, լոյծ՝ի պաշարմանցս, արտաքսեա յերկմտութեցս, սփոփեա՝ի տիրութեցս, հանգո՝ի նեղութեցս, փարա

տեա 'ի վշտացս , հանդարտեա 'ի խոռովութեցս , ապաքինեա 'ի լարյս , մերժեա 'ի հեծութեցս , հեռացո 'ի յողբոցս , կազդուրեա 'ի կականմանցս : Ա՞ծ ողորմութե և պարզեատու քաղցրութե , մի զգրաւեալս արեամբ հզօրիդ անտես արարեալընդ վայր կորուսաներ . կանգնեա զհասեալս յափն մահու 'ի բաղմալտանդ հիւանդութէս :

Գ. Ա. Հա բարդեցան կուտեցան շրջանակը ամացս ընդունայնութե , յորմէհետէ յայտնեցեալ ցուցայ յուղետս երեւեալ , 'ի յանդաստանէ մօրն իմրոյ սենեկի փուշ դժնիկի մեղաց շառաւիղի . մի լինիր ինձ խայթոց խոցոտիչ՝ որպէս անդ տոհմին Յուղայի , և կամզաւակին Երգիրմի : Եւ քանզի բուսուցեալ տնկեցի յոգիս փոխանակ ցորենոյն բարեսերմութե խոտս խայթողականս ինքնաթոյնս ընդարմացուցիչս , ըստ գրոյն բանի՝ որ երեցն է քան զաւետիսն , զիարդ ոչ կոչեցից զանձն իմ գարշելի անդաստան անիծաբեր գիշովք մեղաց հեղձեալ : Ոչ սերմանեցի արդարութի , ըստ բանին Ովսեայ , և զիարդ հնձեցից և ժողովեցից զկենաց պտուղն : Կնկաւ ստիճան կուսութե անձինս մաքրութե , ըստ մարգարէին բանի՝ որ առ Խարայէլ , կարող ես տէր 'ի նոյնն հաստատել : Կայնեցի ընդարձակեցի ըստ մոլեկան բարուցն Յուղայի զանկողին կամացս՝ դիւացն հոմանեաց , 'ի ձեռս քո է ամփոփել դարձեալ 'ի նոյն զգաստութի : Եթէ մարմնապէմն կցորդութիւն ընդ տեսանողին անարատ գործեաց զպունիկն , իսկ դու փրկութի հոգեպէս միացեալ 'ի յիս՝ կրկին մաքրեսցես . Եթէ արեգակնս այս անկենդան ստեղծեալ առ 'ի քէն երկրիս մատակարար , և զկարակումն մօրից ցամաքէ և զտհաս պտուղս հասուցանէ , իսկ ստացողդ ամենից հոգիդ այ որբան զօրեսցես զտիղմ չարեաց աղոտյ և զթարախ պղծուե մեղաց մթերից իսկոյն սպառել : Ու ամս այսր կանիսաւ իսկ ժամանեցի հայցել առ 'ի քէն բարի՝ ատելեացն իմոց 'ի կարգ այս բանի , զի զհերքեալ մնասակարս պարտուց մահու յամենախնամ աշաց հզօրիդ մի մերժեսցես , օրհնեալ գթութիւն . արդ կենագործեա զիս զամենամեղս անդամօք մարմնոյս ընդ բնութե հոգւոյս խոր-

ՀԵԼ միշտ զքոյսդ : Խակ բարեգործացն խնդրել բարիս, ընութեան են օրէնք անբռնաղատ կրիցն յարակցապէս առ սոյն բերումն : Վանզի արդարեւ առ միդ այդ պատուէր ամենայն հասակ զօրանայ, իսկ միւսոյդ երկրորդի առաջնովդ խնամնվ հանդիպել ածականիդ է նմանութի . յաղագս այսր իրի նախնի դասեցի զթշնամեացն իմոց աղերսանս քան զերախտաւորացն բարիս :

Դ . ԵՐԼ արդյիշեա զնոսա կրկին ընդ միոյ , որ 'ի քո անուն բարձրացեալ զանարժանս զիս ընկալան . և տուր նոցա , տէր ամէնառատ բարերար և անոխակալ , վարձս արդարոյ և մարդարէի , թէ և ես յաւէտ թափուր իցեմյարժանեաց , ըստ հաւատոց նոցա և առ յօյս նոցին ակնկալութեան , որ առ պարտաւոր գերիս ողջամիտ կամօք ակնարկեն , որպէս թէ 'ի մասանցդ քո կեցուցչաց 'ի պահպանարան հոգւոյս ծածկութի լիով ունիցիմ : Երլ զպատժաւորս անամփոփելի 'ի քոց տեսութեանց և յանխաբելի 'ի յուղիդ կըսութեց՝ քաղցր գթութեղդ անսահմանելեաւ մերձեցեալ առ իս մաքուր արասցես , անխայտառակելի պահելով 'ի տիեզերական յանդիմանութեն : Երլ որպէս շուք իմն վայելքական դնել ախորժեն ինձ անարժանիս սիրելիքն քո վասն քո , նայեցեալ 'ի կրօնս զգեստուս բարեկերպութե , չդիտելով զբիծս գաղտնեացն՝ երջանիկ կարդան եղկելոյս , և դու հնարաւոր ամենապարզեւ օրհնեալ մարդասէր՝ առ ընաւս ողորմած , վասն ամենաթշուառիս հեծութե հաշտեաց ընդ նոսա ըստ հաւատոց նոցա . ընծայեալ նոցին մատո պարզեեա զանեղծմեծութիդ և զանթառամելի զպակդ յահաւոր աւուրն յետնում հատուցմանն ամենափորձ ընտրութեն :

Ե . (Օ ի դու ես գրաւ փրկուն մեծութե անվատնելի և անծախ գանձուց սորկիս և սովլեցելոյս , 'ի վաճառ վերնային շահու օգտութե՛ բանիւդ որ 'ի քէն՝ յարգեալ ձոխանամք : Կառու ինձ սահման ջրոյ հանդստեան . արձանացո , անփոփոխ , պատրաստական վստահութի . կարգեա , օրհնաբանեալ , անկաղակարծյուսոյ ամրուի , տուր , ամենափնտամ դու անաշառ պաշտպանութի , սասանեցելոյս բարեաց

անդորրութիւն, տարակուսելցյս լուսոյ ապաւինութիւն, աշխարելցյս մեծ երջանկութիւն, վհատելցյս կենաց օդնութիւն, լրելցյս անգայթագղեթ օժանդակութիւն, նահանջելցյս անսայթաք վերընթացութիւն : Օք է բնաւդ և 'ի քէն է ամենայնդ, և 'ի ձեռն քո բաշխին հաւասառութիւն պիտանացուաց համայնից կենաց . և քեզ վայելէ փառք յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՈՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՅ

Ա. Աքսաթ երկնաւոր, թագաւոր բարձրեալ, տէր բոլորից, ամենից աինկալութիւն, ստեղծող տեսականաց, հաստիչ իմանալեաց, պատճառ եղանութեց, կազմիչ հանդերձելոց, տուիչ լուսոյ, առիթ առաւաօտու, պատրաստիչ վաղորդայնի, երևեցուցիչ երեկորի, տարրիչ խաւարի, արուեստաւոր բարեհնար, իմաստութեն գործօնեայ, քաւարան օրհնեալ, հայիչ մեղանաց, հալածիչ ցաւոց, քակտիչ դառնութեց, պահպանարան հանդատեան, հնարք նիրհման, յարմարիչ քնոյ, պարգևիչ ննջման, շնոյ յարակարգութիւն, զգայութեն տեսողութիւն, ցրիչ ցնորից, յեղանակիչ անդոց, փոխարկութիւն զարհուրմանց, պյայլութիւն տիրուեց, խափանիչ խիթմանց, ընդարձակիչ կարծեաց, համադրութիւն ծրիմանց, ահագնութիւն խարդախմանց, հարուածիչ գիւաց, փախուցիչ ախտից, ընկղմիչ գայթագղութեց :

Բ. Պաշտպանեա երկնաստեղծ ձեռամբդ, զօրացա բարձրացեալ քո աջովդ, ամիտիթեա ամենակալդթեօք, ծածկեա անձեան ինսամօքդ, ամիացոյ վերակացութ վերնայնոցդ, շուրջանակի պարսպեա գումարտակօքդ անմահից, 'ի յամենուստ պարփակեա

կցորդութք հրեշտակացդ, վանեա զընդդիմամարտն իմ զինուորութք զուարթնոցդ, պատսպարեա զսա-սանեալս՝ ածածնիդ մաղթանօք, զբանակս անդրան-կացդ բարեկարգեա ինձ պահապան : Իաց ընդ աշացս դիմաց և զմտացս իմ տեսանելիս, զգաստ արա ընդ ոգւոցս և զծանրաբեռն կրիցս դանդա-ղութի, վերացո տէր՝ի զգայութեցս զմածեալս յի մարութի . բարձ, միայն բարեգործ, զպատրուակիս թանձրութի : Ինդ սկզբան բերմանս լուայ՝ զողոր-մութի քո ծագեա, ընդ ելից արեւուն՝ արդարութե արեգակնդ՝ի յանձկութի սրտիս մտցէ . Ճառագայթքո փառացդ՝ի յիմաստիցս խորհրդանոց ջահեսցի . խաչիդ տեառնագրութի ընդ շունչս և ընդ մարմինս համասփիու տարածեսցի : Հանձն առնեմ քեզ յա ւուրս զքո յարմարեալ տաղաւարս պահապանաւ ոգ-ւոյս՝ որ՝ի սմին : Օ ի դու ես ած անքնին, առ ամե-նեսին բաւական և յամենայնում բովանդակ, օրհ-նեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա . Ասկ արդ վասն զի արթնականն մեր զուար-թութիւն քեզ ննջումն իմն է համարեալ, իսկ՝ի խոր թմբրութիւն լուելն՝ վասն ուղղիդ հաւատոյն՝ի քեզ՝ անթարթափքացութի աչաց, ուղղեա հոգւոյդ քո իմաստութք զյաջողուած ձեռինս գործոյ ընդ հեծուե ձայնիս մաղթանաց : Օ օրացո, տէր,՝ի հան դէս բարի ճգնաւորական արի վաստակոյ, կցորդ լեր կարեացս տկարութեան, թեթևո կացո զաշխա տութես այս սկիզբն . արագեա, միշտ կարող, զյա-ռաջադրեալ ձեռակերտս, դիւրաւորս ընթացո ՚ի յաւարտումն լրմանն : Ի վախճան իրին բերկրու-

թք զիս հասո , ժաման կացուացես 'ի հանդիպումն յուայն , կցորդ լեր ուղւոյն ձանսապարհիս ընթացից , 'ի թռիչս ամբարձման փութացուացես յօդտակարն , ընդ աջմէ իմ լիցիս 'ի վտանգի ծանրութեանն , զձայն քո լուո 'ի յանձկութեն պահու , ձեռամբ քո կեցո 'ի կորստեանն ժամու , մատամբ քո ազգեա 'ի սահմանին անձկութեն , հարթեա զիստոց ամենաշար խափանմանն , հոգեղինին առաքմամբ ըստ Ամբակումայ ինձ հնարեա , քան ինձ շնորհեա 'ի յատենի բազմութեն , իմաստութի յիս տնկեա 'ի հանդիպման քննութեն : Ամպով կամաց քոց հովանացիր հրաշապէս , հանդարտեցո փայտիւդ կենաց զծովուս մրցիկ , սանձեա զաստեաց կենցաղոյս պատկեր քոյին հրամանաւդ . քանզի թէ աստ ողորմուի քո , տէր , կամեսցի , այս լուծութի կոհակաց կարծր է քան զվէմ . և թէ 'ի ցամաքի անտես առնիցես , իբր զանկայուն՝ պնդութի յատակիս 'ի ներքոյ աստի հոսեալ սասանի :

Բ . Ամդ ընկալ , ՀՅ , զպաղատանացս ձեռնարկութիքեզ 'ի հաձութի , և արա ինձ զամենակարճն գայթագովութի մեծ վստահութի : Արպէս 'ի ծրահէղձոյց ամենակործանն դարու , որք 'ի հարթ տարածման գետնի առանց երկիւղի յանհոգս կէին , յողորմութիդ ամայի մնացեալ կորուսան . իսկ ընդ հովանաւոր մածուածով լաստիւն յոգնատատան հիմանն հայթայթանօք յանուն գթաձիդ յեցեալ պահեցան . ընդ որս և զաղացողս մշտատատան 'ի նաւահանգիստն խաղաղութեն մարդկասիրապէս պրծեալ ապրեցո . վարձս 'ի քոյոցդ ընդ իս բերելով հոգեորշահից , զստորաբերս այս ստուարութի պարտուցն լքեալ բանիդ առակաւ , 'ի քեզ տէր անկայց միացեալ 'ի սպառ անբաժանելի , օրհնեալ յամենայնի : Եւ կցորդելով այսմ մաղթանաց հոգեղէնքն ամենամաքուրք ընդ հոգեղինացն մարտիրոսաց , որք ջրով և հրով փորձեցան , և յելից զերծմանն ընդ մեր ինդրեցին , և մեզ յիշատակ թողին օգնութեն , ասացեն ընդ մեզ համաբանաբար զուգամանութք եղիցի եղիցի :

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերաստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Ի՞ւր այսր հառաջանաց թախծութեան ողը բոց 'ի բազմաց կերպից շարակարգելոց, և ամենից հոգւոց ողորմեա, գովեալ և երկայնամիտ թագաւոր : Յա և այնոցիկ առաւել որոց հատեալ է ակն կալութի փրկուե կենաց . որք ննջեցին անպատրաստաբար շինեալ լապտերք իւղցն պակասութեան : Ի՞չա յիւեա, տէր իմ գթուե, և 'ի յայս ևս պատճառ իրաւունս ինձ գրեա : Վանզի թէ և 'ի փառս ահաւորուե սքանչելեաց մեծիդ՝ հակառակօքն հան դերձեցեր զկազմած մարդոյս, զոմն ծանր և զոմն թեթե, զմին զով և զմիւսն հրային զի դիմադրութին 'ի հակառակացն հարթ պահեցեալ՝ արդար կռ չեցուք հաւատարիմ հաւասարութին . և 'ի յայսմ 'ի դատման առաքինուե վերաբերեալ ընդ ամբարձելոյն, զխոնարհութին առ կաւն դիտման անմոռոաց պահեալ՝ պսակ ընկացուք չգնաւորական : Ի՞լ քանզի յայսմ կանոնէ ուխտի վրիպեցաք, և անսանաբար սահեցմամբ ըստ հողոյն զինման ընդ երկիր մածաք, այլ ոնն ախտիւ և այլ ոնն անգթուք, միւս մասն մոլութի ամենաբազզ կերակրոց իբր գազան մշտաբոյծ յարակայ կապեալ ընդ բնութես : Իսկ 'ի քառիցս ոնն անըմբունելի և անողոքելի ոլացմամբ 'ի բաց ոստուցեալ՝ վայրենապէս ամբարտաւանէ : Եթէ ջեռնումք տապով միրցն որ 'ի քեզ՝ նշխարաւ բոցյն որ 'ի մեզ, ցուրտն առընթեր կենակից նմին զնոյն կատեցուցեալ, բարւոյն ընդմիջէ . Եթէ օգականաւան հրեշտակայնովն յառիցիմք 'ի քեզ, ծանրութի թանձրու անդրանիկ նիւթոյս այս հողոյ 'ի ստորեւ քարշեալ խափանէ :

Բ. Եւ արդ յամենուստ պարտեալ և 'ի սպառ

լքեալ՝ իբր զապիկար հաշմեալ հերքեցայ կորեայ վանեցայ, վատնեալ՝ ի բազմաց՝ ի մահ գրաւեցայ. վասն որոյ՝ ի պարգևականէն զրկեցեալ՝ յողորմուեն կողմ՝ նայիմ, և պատկառեալ դիմօք համայնից ունողս զբնաւից աղերսաբանեմ զմեռելոցն՝ քեզ կեն դանեաց. քանզի կարող ես յաւէտ հնարիւք և կորստականացն ըստ իս մեռելոցն. ամենայն ինչքեզ զօրելի է. նա՝ զի և ընդ անտկար կարելոյդ և կամելդ է ախորժելի:

Գ. Արդ այսց երկուց բարգաւաճ չնորհաց նորոգչաց առ միմեանս եկեալ՝ կարելն ընդ կամելն, բարձեալ եղիցի և յուսահատութեն վհատութիւն ազգաց մեղաւորաց. և ժամանեալ հասցէ աւետեացդ լոյս հոգւոց բժշկութեն քումդ հրամանի, տէր ամենայնի, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴԻ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴԻ

Աւրստին յաւելուած կրին հեծութեան նորին հոկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՌՈՑ ՄՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Այս արդ քանզի՝ ի գլուխ կատարման հասեալ սակաւամանեայ կտակի այսր ողբերգութեն, արա, տէր, վախճան դադարման առնուլ ընդ այսց բանից մաղթանաց ինքնանախատս կշտամբութեն և որ յիս կրին չար սովորութիւն: Այս քեզէն կարգեցեր սահման աւետեաց ակնկալութեն դատապարտելոյս՝ ասելով, ոչ են կամք առաջի հօր իմոյ՝ եթէ կորմչիցի մի ոք՝ ի փոքրկանցս. և դարձեալ, այս են կամք հօր իմոյ՝ զի զամենեսին ինձյանձնարարեալմն ոչ կորուսից:

Բ. Ահա օրհնեալ ես՝ ի գլութեն, բարեբանեալ միշտ՝ ի քաղցրութեն, խոստովանեալ յերկայնմտութեն, ծանուցեալ՝ ի յայցելութեն, քարոզեալ տէր՝ ի փրկութեն, ներբողեալ դու յառատուեն, պատուե-

ցեալ՝ի պաշտպանութեն, փառաւորեալ ես՝ի փըր-
կութեն, երկրպագեալ յանբաւ բարձրութեն, պաշ-
տեցեալ՝ի յանքննութեն, գովեցեալ միայն՝ի յաղ-
թութեն, վերաձայնեալ՝ի մեծ զօրութեն, խնկաւո-
րեալ յողորմածութեն, համբաւեցեալ յանձառ հե-
զութեն, ձաշակեցեալ՝ի խոնարհութեն : Ի՞նդ քեզ
և ծնողդ քո երկնաւոր անձդ բոլորից մաիթարու-
թեն . ըստ որում հոգիդ քո ոք բարութեն, որ զան
կեալ զգրաստ թշնամնոյն և զգայթագղեալ մարդն
անբանութեն՝ կանանցեր ոչ անտես առնել : Որոյ
երախտիս հօգիդ՝ի յիս, և առաջինութիւնների՝ի
բարձունս տօնեալ անդադար յանվախճան փառա-
բանողաց . որովք զայս ձայն աղերսական յարգեալ
ընկալցիս մարտիրոսացն պաղատանօք՝ի հոտ հաճու-
թեն բուրման անուշից : Խու այսու փրկանօք հաշտա-
րար բանի՝ զնախնեացն պարտու և զաներեցիթ վէրս
միջնովքն և վերջնովքն մահացուցանողօքն զանձն և
զմարմին բժշկեա, ամենակարող, զներքինս և զար-
տաքինս, զտիաքն և զգիծքն և զիսարանս հարուա-
ծոցն . բարձեալ և մաքրեալ դեղովք ողորմութենդ
զկտեալ խածուածս բազմագունիս, որք գարշելիս
ընդ ախորժելեացն քեզ ցուցանեն զէութիւ բնու-
թեանս :

Գ. Խու եթէ հասից յամն ծերութեն քե առաջ-
նորդեալ արժանիս մահու, մի թողցես զտկարու-
թիւնս, մի անարդեր զալիսն, մի կորացուացես ըզ-
կործանեալն, մի զիջուցես զկրեալն, մի վայրա-
բերեր զիսնարհեալն, մի շնչման հողմոյ մատներ
զառկայծեալն, մի ընդպահկեսացես զդեղեւեալն, մի
անվերարկու առներ զսառուցեալն, մի անդարման
լիցի տագնապեալն, մի առանց տածելոյ յարկն խար-
խալեալ, մի անպատիւ պատկերն հնացեալ, մի պա-
րարտութիւնն անհամեալ, մի շուք շնորհին անար-
դեալ, մի հնութին քամահեալ, մի նաւ հոգւայս ա-
լէկոծեալ, մի երկարութիւ յուսոյն կտրեցեալ, մի
լար շաւեղին խզեալ, մի ուշ իմաստին բարձեալ,
մի գոյին կազմած զեղծեալ . մի ամբարձմանն թեք
փետտեալ, մի զուարթութիւ գեղյոյն տգեղեալ, մի
ձաձանչ նշուվն քաղեալ, մի պատուհանք աշացս

փակեալ, մի լուսաւորութիւն նորին խափանեալ, մի պատկերն խօսուն անկեալ։ Ի՞չա աղաջեմ գըեզ, բարեգութ, ամենայն սրբովք պաղատիմ, լուր սոցին ինձ կանխաւ, զի զանագանն մի մոռասացիս։ Դու առաջնորդեցեր ինձ ըստ սաղմոսողին և ապրեցուցեր։ Հան, տէր, ընդ երգողին և՝ ի կարծեացն կառկածանաց, յորմէ երկնչիմ։ Խսկ ես չեմ արժանի ՚ի քէն և ոչ հասարակական կերակրոյն վարձու, այլ դու կարող ես սովորաբար և առ զլացողս բարեգործել։ Վիո են զարմանալիք անձառից բարեաց, միայն հրաշագործ առ ամենայն երկայնմտութիւն, ընդ հօր և հոգւոյդ սրբոյ օրհնեալ հանապազ յաւիտեանս յաւիտենից։ ամէն։

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի։

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. Ե՞ր արդ ջուր կամաց և կաթ արտասուաց՝ բեկութեամբ հոգւոյս մնացս քմամք՝ խորտակմամբ սրտիս հեղեալ առաջի, զմարդարեին յիշեցուցանեմ զարամաթացոյն Ամուելի, զոր առեալ եշեղ՝ ի սկաւառակէ յանդիման քո, ամենատես, առ ժողովրդեանն օրինակութիւն զանձն արկանելոյ խոստովանութիւնը և հնագանդութիւնը կենդանաբարդ գարշապարաց։

Բ. Ե՞ւ արդ ընկալզայս հիւսուած բանի աղիողորմ հեծեծանաց, և հոտոտեսցիս յայս նուէր բանի անարիւն զոհի, թագաւոր երկնի։ և օրհնեալ սրբեազտառ մատենի այսր ողբերգութեն, և դրեալ դրոշմեսցես յարձանյաւիտեան ընդ հանոյականացն ապասաւորութիւնս։ Լացցէ առաջի քո մշտնջենաւոր, և յիշատակեսցի՝ ի լսելիսդ քո հանապազ։ բարբառեսցի շրթամբք ընտրելոց քոց, և խօսեացի բերա-

նովիք հրեշտակաց քոյ . տարրածեսցի հանդէպ աթու-
ռոյ քոյ , և ընծայեսցի 'ի սրահ սրբութ քոյ . խնկես-
ցի 'ի տաճար անուան քոյ , և բուրեսցի 'ի սեղան
փառաց քոյ . պահեսցի 'ի գանձարանի քում , և
համբարեսցի 'ի ստացուածս քո : Պատմեսցի 'ի յա-
կանջս ազգաց , և քարոզեսցի 'ի լուր ժողովրդոց .
նկարեսցի 'ի դրունս իմաստից , և տպաւորեսցի 'ի
սեամս զգայութեանց . իր կենդանեօք զիմս պատ-
մեսցէ խոստովանեալ զանօրէնութիւն . և թէպէտ
վախճան ընկալայց իրը զմահացու , այլ յարակայու-
թեամբ բանի այսր սոփերի՝ գրեցայց կենդանի :
Այսասցէ սա անեղծ 'ի կամս քո , տէր , ինձ պատժա-
պարտիս համբարձեալ միշտ անդուլ դատիչ , ան-
աշառ կշտամբիչ , անպատկառ յանդիմանիչ , անան-
խայելի դսրովիչ , անողոքելի պարսաւիչ , անհամբոյր
ծանակիչ , անմարդասիրելի մատնիչ , անփրկելի տան
ջիչ , անկաշառ կառափիչ , անխնամելի յայտնիչ , ա-
պառում հրապարակիչ , աշխարհալուր բողոքիչ :
Ժողով մեծութեն ազդման առանց լուսութեն և կամ
դադարման զիմոցս պարտեացս խոստովանեսցի :

Գ . Այս գիր իմովս ձայնիւ իրը զիս ընդ իմ ա-
ղաղակեսցէ , տարածեսցէ զծածկեալսն , հոչակես-
ցէ զգաղտնիսն , կականեսցէ զկատարածն , հնչեսցէ
զմուացեալսն , յայտնեսցէ զաներեւոյթմն , բարբա-
ռեսցէ զբարուրսն , քարոզեսցէ զխորոցն , պատ-
մեսցէ զմեղացն , մերկացուսցէ զանտեսիցն , ցուց-
ցէ զկերպարանս թափուցելոցն : Ը օշափեսցին սո-
վաւ որպէն , գտցին գայթագութիւնն , յանդիմա-
նեսցին անձառքն , քամեսցին չարեացն մնացուածքն :
Եւ թագաւորեսցէն կեանքդ շնորհաց ողորմութե-
քո , ՔՇ , 'ի գանձս պահեստի ոսկերացն ցամաքելոց .
որով 'ի ժամանակս կենդանականս սկզբնաւոր լուսոյ
մոի գարնայնոյն նորոգմանն աւուրն պայծառութե-
քոյովդ ցօղով յոգի աձեցեալ այսու փրկութեն ան-
մահականաւ , և անցամաքելի վերամբարձութեն շա-
ռաւիղս ձգեալ իմանալեացն բարեաց՝ դարձեալ զա-
լարացայց և կրկին ձաղկեցայց ըստ քոյինաշունչ
գրոյն յուսադրութեն : Եւ քեզ միայնոյ փրկողի և
հոգւոյդ քում հօր իսկակցի , միամնական տէրութենդ

և անձառ լշրորդութեղի խորհրդական գովեստիւ փառք և երկրպագութիւն յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴ ԻՆՍԵՐՈՐԴ

ՎԵՐՍԱԲՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

ԱՍՏՈՒԱԾ և տէր, կեանք և արարիչ, ողորմած, գթած, լզս, երկայնամիտ, անոխակալ, մարդասէր, ամենագութ, պարգեատու, փրկիչ, օրհնեալ, գովեալ, բարեբանեալ : Դարան ամրութեն, պատսպարան վատահութեան, առանց նենգութեան բարի, առանց խաւարի ճառագայթ, քաւիչ մեղաց, ողջացուցիչ վիրաց, անհասանելեաց հնարք, անմատչելեաց հպաւոր, անյուսութեն ելք, անուն քո խոստովանեալ այ որդի . և հօր քո ընդ քեզ հզօրի և ահաւորի, և հոգւոյդ ամենակալի և ընդ քեզ երկրպագելոյ՝ փառք և պաշտօն գոհաբանութեն յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԻՆՍՄՆԵՐՈՐԴ

ՎԵՐՍԱԲՆ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒՆՈՑ

Ա. **ԱՐԵԲԱՆԵԱԼ ած երկնաւոր, միայն արարիչ, տէր ամենակալ, մեծութիւն ահեղ, գթութիւն օրհնաբանելի, ողորմութիւն խոստովանելի, բարերարութիւն երկրպագելի, ինամակալութիւն պաշտելի, մարդասիրութիւն տօնելի, պահպանութիւն ինկե-**

թ , բարձրեալ անքնին , մերձաւոր կամարար , ապաւէն անկասիկածելի , միսիթ-ար սրտից , փարատիչ վըշտաց , ապաքինիչ ցաւոց , սպառումն վհատութեց , բարձումն պարտեաց , փոխարկիչ կարեաց , կարգաւորիչ կրից , յարմարիչ բանից , սանձարկու լեզուի , շրջադրութի շնչոյ , կացուցիչ հագագի , ամփոփիչ խորհրդոց , կրթ-արան կամաց , արձանացուցիչ յուղ-մանց , հանդարտութի մրրկաց , խաղաղութի ծփանց , որ ունիս զթւոց ամենընթաց իշխանականիս , և իմաստութիւն նուածեալ առ քեզ դարձուցանես :

Բ . Գոհաբանեալ միշտ երախտաւոր , որ հեզութ անհպարտութեն երկայնամտեալ հանդչիս տենչանօք անձառ հրաշխիք յանձինս սրբոց : Ուագաւոր էից համայնից , ամենայնիւ ծանուցեալ գթ-ած . սկզբնահայր և նախաշաւիլ սիրոյն ընթացից . Ճանապարհ կենաց , որ առաջնորդես քաղցրութիւն դիմելոյս 'ի լոյադ վերին : Ձեռնկալու մեծ վստահութեն , որ ոչ թողացուցանես գայթ-ագդելոյս 'ի վայր կործանել . յուսոյ կերպարան , ճշմարիտ առհաւատչիւ աղաշողաց մատանց յայտնի երևեալ . ապաւինութի հանդրատեան , որ ոչ երբէք մատնես վտանգի դատապարտութեն : Լցատութի շնորհաձիր , որ տաս լիապէս առանց փոխատրութեն գրիկանաց . առատութի աննախանձելի , որ քոյին փառաւորութիւն զանարդնիւթի հողոյս ճոխացուցանես : Պայծառութի անըստուեր , որ ճառագայթիւք ահեղբարձրութեն պարածկեալ զթշուառս կրկին բարձաւած առնես : Վաւիչ մեղանաց բազմաց , որ զհերքեալս 'ի փրկութիւն առաջնովն պայծառութիւն նորոգեալ վերստին վայելացուցանես : Հնարաւոր դիւրահաս առ ամենայն անբաւ գերամբարձութիւն յաւետ յառաջեալ , ելք վստահութեն առ խոստացելոցն վայելս . երանութիւն անձկալի , յոր զկենդանութի շնչոյս լքանելն է ախորժելի , զի զքեզ գտից՝ կենդանի : Ամք անփոխաղբելի առ 'ի քաւութիւն գերւոյս զօրացեալ ամենագովելի . անսխալելի դեղ կենաց , որ և մեռելոց ընաւին եղծելոց առնես զքանչելիս : Լյմենաստեղծ աներկրայելի , որ զհուրբ կիզեան և զհողմով հոսեան և զժանեաք գազանաց ծախեան 'ի

քթթել ական նովին հիւթականութիք անպակաս յարուցանես : Անհաւասար համարձակութի , յորում ածօրէն պանձանօք պարծելն է իրաւացի :

Գ. Հայեաց , տէր , յերկնից զուարթ քաղցրութիք յամենակորձան վտանգ նեղելոյս , և արա անդորր հանգստական դիւրաւոր՝ ի բազմատագնապս հեծութի : Եւ զյարուցեալ գումարս սատակչացն , եթէ սպառագէնք այսական դժնեայ հնարաւորութեան բուռն մարտակցաց պատկանեալ զինուք , եթէ մեղաց տգեղ և քո ատելի կերպարանք , եթէ ցաւոց և ախտից վատնիչ և կորստական նշմարանք , մերժեսցես հանցես հատցես խափանեսցես և հալածեսցես հեռի սահմանաւ՝ ի սպառ տարագրեալ անդարձ որոշ մամբ վերստին կորստեանն . և կառուսցես կացուացես հապատակ կենաց և ամուր մահարձան զնշան խաչիդ ապաւինելոյս ՚ի քեզ փրկութիւն : Եւ յայսմ անպարտ և անպատիր և անվանելի արուեստից ահաւորիդ մեծութե լրւծցին որոգայթքն գաղտնածածուկ սատանայականք , կապտեսցին մեքենայքն , վատնեսցին գայթակութիքն , խայտառակեսցին հաղթբիցն դրուիք , յայտնեսցին երևոյթք որսոյն , գտցին նենգողին ծուղակք , վերասցին վարմին վերարկուք , տոչըրեսցին որոմանցն բոյսք , նզսվեսցին բռնաւորին չարաբանութիք , կտրեսցի լար խարէութե ՚ի մահ որսողին , պարսեսցին պատրողին բանսարկութիւնք , պակասեսցին զէնք զրպարտողին , անկցին սուսերք մահարերին , սուզեսցին սադրողին պատրաստուիք , արձակեսցին տուռունք տագնապողին : Ա. յլայլեսցին սուտ կերպարանք կեղծաւորին , սատակեսցին խրոխտականացն խիստ յարձակմունք , ցրուեսցին կցորդութիք կերչացն , բաժանեսցին աղինք աւազակացն , բայքայեսցին բոյլք բարբարոսացն , քաննդեսցին ամրոցք ապստամբողացն , արգելցին ամսպրոպք յանդգնելոցն , փարատեսցին փորձողին անձրեք , հալեսցի և ցամաքեսցի եղեանն աղամադաւորին : Եսոր տակեսցի եղծեւր գոռողին , մանրեսցին ամրառնալիք դրօշիցն կերպարանաց , փշեսցին ամրարհաւաճութիք հպարտացն , նահանջեսցին դիմեց մունք ճակատելոցն , քակտեսցին միաբանութիք զա

րացն Շելիարայ՝ թէ անսմարմինք և եթէ մարմնաւորք, փախիցեն ընդ նոյն ձանապարհ՝ ՚ի մի շաւղաց հետոց յեւթն տարակցյա։ ՚ի գուբն ինձ փորեալ ինքեանք ընկենացին։ Հեղանակեացին ձմերունք ձանձ բացուցչին, հատցի կապն կցորդութեան մշտաժան աւազակին, նողկասցի մնացս կայից համբոյր շողոքորթին, ընդմիջեալ մեկնեացին նետածգուիք նեղչին, կացցէ ՚ի սասանման նաւ խարդախողին, խլեսցին յարմատոց անտի ատամունք խածանողին։

Դ. Ա. ասն փայտիդ օրհնութեն կենաց՝ յորում պրկեցար՝ անձդ անրմբռնելի, յիշատակաւ բեեւացդ՝ որով՝ ի գործի մահուն մածուցար արարիչդ երկնի և երկրի, արեամբդ տէրունականաւ՝ որով զվիշապն մեծ կարթիւ ածեալ որսացար, լեղոյն դառնութք՝ զոր արբեալ, զգեղատութիւն կորուչին արտաք հեղեր, պատմաբանութեամք ըղճական ձառիւք կրիցն սարսափելեաց՝ որով զլրթութի հակառակողին ըմբերանեալ ամաչեցուցեր, անուամբդ անհատականաւ ամենայնիւ անթարդմաննելոյդ՝ յոր մէ դողան և դատապարտին սոսկացեալ սաստիկ սարսափմամք բնութիւնք ամենայն երեսութից և աներեւութից, եղիցին այս ամենայն պարգեք չնորհաց խոստովանելոյս՝ ՚ի պաշտպանութին, ՚ի բժշկութի և ՚ի քաւութիւն։ Եւ մահաբեր դառնաթոյն օձին, և որ՝ ՚ի նմա ազգեաց տիեզերագաւ չարութին, ՚ի սատակումն եղիցի նորին։ Նոյն ինքն՝ ՚ի կորուստ և յանբժշկական հարուած տանջանացն սովաւ մատնեացի, կապեացի և ըմբռնեացի։ Եղիցի ողորմութի ստեղծողիդ ընդ իս, և շունչ ոգւոյս իմ ընդ քեզ անբաժանօրիէն կապաւ միացեալ՝ ՚ի մի։

Ե. Եւ որ ոք ընթերցցի զայս աղերս ձայնի մագթանաց գոչման աղօթից հայցման ծերոյ և տղայոյ, կուսի և երիտասարդի, և եթէ յաղախնաց ոք պաղատեացի անծիրաբար, հաւասարապէս անաչառութք ընկալցին՝ ՚ի քէն մասն երանութեն պարտուց ազատութեն, հաստեալ վերստին յանարատութի նորոգ մաքրութեան, նկարեալ դարձեալ զքոյդ կերպարան անփոփոխելի։ ՚ի հա տիրապէս հնարաւոր, զօրեղ, անպատում, անհաս, անիմանալի, տեսցես

աստանոր՝ ՚ի հառաջանս կողկողանաց այսր հեծուեն, որ ՚ի բոլորից շրթանց ընծայեալ քեզ մատուցանի, վասն հօր քո երկնաւորի և բարերարի, և հոգւոյդ մըյ փառակցի և կենդանատուի, ածածնիդ բարեխօսուեք և խնդրուածովք ամսըց։ Օ ՚ի դու ստեղծեր զամ, և ՚ի քէն եղեն ամենայնք, և դու տիրես ամի . և քեզ փառք յամենեցունց, միդ յիսկութեանժամանակ լրրորդուեղ, զուգակցապէս փառաւորեալ յանբաւս, և յաւիտենից յաւիտեանս։ ամէն։

ԲԱՆ ԻՆՍՄԱԿԵՐՈՐԴ ԱՄԱԾՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողն առնոյն աղերս մաղթանաց բանի։

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Տէր դթութեանց և ած ողորմութեց, անուն մեծութեան, ձայն աշաւորութեան, կոչումն սաստկութեն, լուր անհասութեն, բարբառ դռ դութեն, հնչումն հիացման, յուսադրութիւն բարերարութեն ամէնողորմքաղքութեն։ յորմէ երկուցեալ սասանին ամենայն բնութիւնք եղելոց ՚ի քո սպառնալեաց ահիդ պակուցման, սաւառնին սերորեէք, ամ փոփին քերորեէք, պարուրին պարը լուսակերպիցն, երկնչին հիացմամք բոլոր պետութիւն վերնոցն, նոյնք ցնծան դողութեն մեծաւ ՚ի մինաւակատիս բերկրութեն, զարհութին դեք, ընկրկին չարութեցն գումարք, պակասին խաւարասիրացն հոգիք, անդնդոց մատնին հրեշտակը օտարին։ Լապին նշանաւ խաչին յարձակմունք դիմամարտին, փակին ՚ի ստորին քան տի քինաւոր ամաղեկացիքն, անխոզելի հանգուցիւք պաշարին խումբք հակառակորդին, արգելին անզերծ զընդանաւ մահազինացն կահառք, պնդին ՚ի մետաղ ահեղ հրամանիդ այսականայն գումարք, պապանձին կարկեալ ընդդիմաբանիցն դասակցութիւք, պարաւանդին հիւծմամք կորստեան աներեւու-

Թիցն ժողովք, անլոյծ շղթայիւք նեղին առաքելութերը՝ Կերաքրիստոսին :

Բ. Ի՞նչա կարկառեմ մատամբք ձեռինս զտեառնագրութին նշանիդ՝ ի ժամ գիշերիս, որ ոչ մթանաս խաւարաւ անգիտութեն, ամենևին տեսականութին, քան թէ ՚ի լոյս անմատոյց հանգուցեալ բնակես : Ի՞նկալ զաղաչողս վտանգաւոր գոհաբան ընդ պահպանութք թեւոց հզօրիդ, փրկեա ՚ի ցնորից եկա մուտ պղտորութենց, սուրբ արա զգայայրան հայելեաց սրտիս նկատմանց, ամրացո փայտիւդ կենաց ՚ի տիխրական անդթոց, արեամբ քո սրսկեա զշրջարկուիս կայիցս, զհետս երումտիցն կաթուածով կենարար կողիդ գծագրեա, երդոցն պահպանարան քառակերպիդ ձեւակերպութին եղիցի, հանդէպ տեսութեն աչացս ամբարձման փրկականդ քո կրից խորհուրդ առդիցի, ընդ բարաւոր յարկիս չարչարանաց քոց գործի հաստիցի, զծառոյդ օրհնութեն հաւատք յոււսոյ իմայ կախեսցի : Ի՞րգել, տէր, սովառ զսատակիցն հոգւոց, մատէ անխափան պաշտպանն լուսոյ, և ընդ սաստիկ ծանրութեն ցաւցս և զբեռն պարտեացս թեթեացոց, զոր ՚ի լուարանի մտացս աև փոփման մահճացս անկողնի ուշաբերեալ զյուսահաւատութենցն դառն պտղոցն՝ խոստովանիմ ամենագիտիդ զանհամար մասունս գործոց չարաչար անօրէնութեանցս :

Գ. Հանգո զվաստակեալս ՚ի բազմածուփս աշխատութէ, բարձ զտագնապ տարակուսանաց ոգւոյս կործանման, զդամնութիւնն ընդ վշտացն, զհեծութինն ընդ կարեացն, զանձկութինն ընդ թշուառութենցն, զհառաչմունան ընդ խորտակմանցն, զբեկութինն ընդ ապշութենցն, զթմբրութինն ընդ շրտմանցն, զարբեցութինն ընդ յիմարութենցն, զթերամտութինն ընդ խելագարութենցն, զպառումն սիրոյն և զհրայինն ջերմութին աղուական ախտին : ( ) ժանդակ լեր տկարուե բազմատխուզս տարտամութեն, բարեգործ անջուն շնորհի, ձեռամբդ նորոգողի, մատամբդ կենսաբաշխի, փառօքդ մշտափայլի, յարակայութդ անեղծի, երեսօքդ զուարթականի, իսկութ եիդ պաշտելի, բարձրութքդ երկրպագելի : Հատո զւարա-

շար հեծութի՞ կորստականս խեղդման , զնոր գիւտ
չարին , զհին խարդախութի՞ բանսարկուին , զօտար
աղդեցմունս 'ի մահ կրթողին , զանյարմարական ե-
րեղթս հանապազորդեան եղեռնագործին , զառ
աչս հնարադրուին դժնդակ դիւին , զողոքական բռ
ցանչուի ձգող կախարդին : Պահէա 'ի տեղւոջ հան
գրստեան մեռօրինակ այսր դադարման յաներևոյթ
մտածութեանց , 'ի մասնաւոր սխալութեանց , 'ի մե-
ծագոյն գայթագոյութեց , 'ի փոքրագոյն ոտնառու-
թեց , 'ի խաբերայ չար ձանձրութեց : Հեռացո զան-
հանդէա մտածութին 'ի զգայութեց ծառայիս յան-
ցաւորի , զկիրս բասրելիս , զվարս թշնամանելիս ,
զդիպուածս պատկառելիս , զհետս վրիպելիս , զպա-
տիրս ձաղելիս , զխորհուրդս անգոսնելիս , զաւելաբա-
նութիս նշկահելիս : Խնխսալ հոգւով և անշաղախ
մարմնով զապատինեալս 'ի քեզ հանդերձեա , 'ի
չնչմանէ հողմոց , 'ի զարկմանէ բռնութեց , 'ի բախ
մանէ փոթորկաց , 'ի յոտմանէ մրրկաց , 'ի յար
ձակմանէ գազանաց : Ի կափման աշացս հայեցուած
սրտիս մի ստուերասցի , այլ զուարթասցի պայծա-
ռասցի վայելասցի՝ ընդ քեզ փայլեսցի , տէր ՀՅԱՎՌՇ,
լուսաւոր վառմամբ անշինանելեաւ : Շանիւ քո սրբ-
բեա զպատսպարանս բազմականիս 'ի խորամանկու-
թեանց , 'ի զբաղմանց , 'ի քո ատելի յիշատակաց ,
'ի վերնամարտ մտածմանց , 'ի քրէական մորոսութեց ,
'ի տիրանենդ անշնորհութեց , յաստուածընդդէմ
հերձուածութեց : Դնդիւք վերնայնոցդ վերակա-
ցու ինձ լիցիս , պետութեք , իշխանութեամբք զօրա-
ւորօքն անյաղթականաց մաքուր մատակարարաց ոք
ածութեանդ . առաքեալքն աւետեաց աւետարա-
նաւն , մարդարէքն կտակարանօքն , մաղթանք եր-
ջանկացն 'ի կատարածի աւուրն ընծայեալ : Որովք
նիրհեցից երկիւղիւ ըստ քեզ տրտմութեք , և զար-
թեայց չնորհօք քո կրկին ուրախութեք . եթէ վհա-
տութեք ննջեցից , յարեայց դարձեալ հոգեռորական
բերկրութ . եթէ ընկողմնեցայց մեղանօք , կանգնե-
ցայց վերստին զատեալ 'ի խոշէ անաղտ անքծութ :

Դ. Ուր խնդրուածոց ամենահառաչ ձայնիս հե-
ծուե , միայն բազմագութ , բարեխօսութ միյ նածած

նիդ և ամենայն արդարոց և նահատակաց ընտրելոց : Եւ քեզ զիառքյամենեցունց իմովս գոյմամբ վեր առաքեցեալ սրբովք զուարթնոցն անմահականաց դասուց , 'ի գովեստ հօր քոյ այ մերոյ և հոգւոյդ սեյ բնաւից հաստողի և նորոգողի , յաւիտեանս յաւ փուենից . ամէն :

ԲԱՆ ԻՆՍՄՍԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ի փայտն երջանիկ բարեբաստութեան ժամահարին խորհրդածութեն .
աղաջանս եղեալ ընդ կերպարանս թարգմանութեանն :

Ա. Պահանատ զքէն , բարեգութ , միայն մարդասէր , արարիչ երկնի և երկրի , որդի այ կենդանւոյ , այն ինչ զարթուցեալ անձկութեամբ սիւրոյ բայ յիշատակի 'ի լրութիւն հնչման փայտիդ հրաւիրման : Արով բախնեալ զճայնարձակութեանցն զագդողարան , սթավիցաք կանգնեցաք , 'ի վերյարուցեալ 'ի մեռօրինակս թմբրմանէ . ուստի իբր կոչմամբ սփոփանաց բանի բերեալ ձգեցաք 'ի ժամպաշտաման օրհնաբանութեն , յանդիման լինել քեզուրախութէ հանդէպ հատուցմանս բեմի :

Բ. Իհա փառք քեզ , անսահման անուն և անբովանդակելի զօրութի , որ այսքանեօք հնարաւորութէք ընդ փրկութեան իմում հոգացար . գոհաբանեալ անեղծ իսկութիւն , որ կերպարանեցեր հրաշիւք աստատին զհանդերձելոցն նմանութիւն , հանդարտ գործեաւ վայելզականաւ փայտի անօթոյ առքունս անյարիր սաստիկս որոտացեր . որպէս թէ ընդ ծուլութենս դանդաղութի զյանդիմանութիւն խրատուդ խառնեցեր , 'ի հայրենի սիրոյդ հեղութի զուժ գնութի ձայթմանն յարեցեր . յլնդոստ զարկուած երկուց միջնորդաց՝ մարդասիրապէս քաղցր անձրևեցեր . ոչ մեղմութէ մեղմական վանդիւնիրհմամբ ընկղմեցեր , և ոչ անիմսամաքար ահաւորութէք զտառապեալ հոգիս զարհուրեցուցեր : Հանրադրական երկրպագութի ստեղծչիդ բոլորից , որ այժմէն ցուցեր համայն յայտնապէս զօրինակ ահեղ բար-

բառոյն մեծի աւուրն յարութեն, կենդանացուցեր՝ ի դադարմանէ դժոխական անբանութեն, ’ի խնդիր ելեալ կոչեցեր զպակասամիտս ՚ի գինիդ ուրախութեն. արարեր զսոյն լինել հանդերձիւ անարատ հարսինն առ սէր փեսայիդ. երկուցեր փոքր այս խթանաւ զապարասանին զվիթխարութեն, լուծ ստուար կրթուեն ստամբակին ուսոյ զայս իր գործեցեր, վարապան վանիւ չարախօսին կզակաց եղեալ կազմեցեր: Փառաւորեալ յաւէտ անբաւ բարձրութիւն մեծիդ այ, որ փոխարկեցեր զփայտին պարտիսյազատութիւն չնորհիդ կենաց, իմաստնացուցեր վերատին դարձեալ զյիմարս ցնդեալ՝ հոգեորական հանձարովդ, կարկառ կոճմամբ զանբժշկութեն հարուածոց օձին առանց մոռացման միշտ թարգմաննեցեր, ընդ շրրորդութեանդ գծագրութիւն զկապն երեքին իմ վնասակարին ՚ի կատարածին սովիմբ կրկնեցեր:

Գ. Կովկեստ ներդրողից բուրմամբ խնկոց վերառաքեմ քեզ, ամենախնամ, զի ՚ի ստապատիր կոռցն բազմաստուածութենէ առաւել յահախագունիւք որսացար զանձն իմ պարտաւոր, ՚ի քո երկրպագութեն, խրոխտ և ահարկու նուիրեալ փայտիւս զջրշմարտութիւն քարոզեցեր, մեծացուցեր այսր պատշառաւ պատշաճականաւ զնոր աւետարամնութենդ պատիւ: Այսն ինքն աղաղակ բարձրութեն գոչման սպառազինութենդ քո, արքայ պետութենց կայսերաց երկրի տէր ՎՌ. նշան խրախութեն աւարտման հանդիսի մարտի քո, ՀՅ, յորում իմանալին Փարաւոն կապեալ ըմբունեցաւ, կոփիւ հանապազորդեան գըլխոյ գագաթան հպարտացեալ չարագործին՝ շերաս այս տաշեցեալ: Այսլաւ գումարին ՚ի պատերազմի որդիք Այսնի ընդդէմ աշխարհակալին խաւարի. տուն իմն անդաւանդ կրթութեն կարգեալ՝ ՚ի հեռուստ այս դրոշուած իւղեալ՝ առանց հնանալոյ և կամ խափանման, նշանակիւ ժամանակի ապագայիցն հատուցման ՚ի բացուստ անդր ծանուցմամբն, ազգակից հանգունանման կենացն փայտի՝ որ ՚ի դրախտիդ այ, կոչարան բարուք հաւաքման փոյթ ընթացիւք՝ ի յարկն օրհնութեան, պատկեր տեսակի տնկոյն գիտութեն՝ ՚ի կարգ ընտրութեն բարւոյն և չարի, յիշա-

տակ մեծ տեառնագրութենյերեսս կերպիս հոգւովդ սրբով զնշան խաչիդ, նախազեկոյց աւետամատոյց փառաց գալստեան՝ ի դշիոյն պահեալ որ թագաւորիդ, յորդորիչ քաջալերական մաքրապարփցն խրախնանութեան, անսախստական սիրարկու անձնահամբոյըն կցորդութեն շքեղաշուք քողընճայ ամենածին կուսին թագուհւոյ, յարդարիչ ծածուկ պշնութեն՝ որ ՚ի հոգին է վայելութիւն, նմանութի պատգամին Ախնայ, որ ՚ի տէրունեացն արտաքս առաքիւր. միշտ օրիորդ պանծալի անշաղախ որդւոց մայր անարատից՝ սովաւ փառաղարդէր :

Դ. Կերագոյն քան զլարի քովին փողովն եղեւրեայ զընութին Ռելիարայ սովաւ հարթեալ տապալեցեր, քարինս արձակեցեր պարսիւս այս փայտեայ՝ ընդդէմ Ղողիաթու, գայիսոն նորոգ կառուցեր վկայ ահարկու կործանմանն սատանայի, զ՚ի խոր աշեցեալ արմատս մեղացն մեքենայիւս այսու խլեցեր, զմոռացեալ գործոցս իմ պարտիս՝ այսր երախտեօք ընդ իս կապեցեր : Օ որ եթէ այլ իմն ձայն բանիդ այ անուսնեմ նախապատում եկաւորուեն, ոչ սխալեմ քան թէ Շմարտեմ. ՚ի տկար ամանս այս նիւթոյ հոգէկրի՝ մեծուի գործոցդ հնու առաւելապէս պատմեալ հռչակի . բժիրաւոր օգնականուիս վերնապարգևս և քոյինստուրս ՚ի յայսմ անպատըսպար ապաւինութեն երկրականաց զարմանագրեցեր :

Ե. Լյոստովանեալ անունդ անքնին մարդասիրիդ բարեխնամութեան, ինկեալ խորհրդով սրբամաննութեն անգծագրելի կերպարան լուսոյ, որ կրկնածիր նշանաւս այսու նետս արձակեցեր հեռաձիգս ձայնատրականս օղաչուս և յարմարաթոիչս ունող յինքեան հոգի կենդանի, որով անսխալ հանդիպմամբ զնպատակն խաւարային աղեղնաւորին գաղտնութեն յաւէտ կործանմամբ. ՚ի յետս ընկձեցեր : Իբր զպատնէս ամրագերձ բերդամարտութեն կանգնաւորս անվայրարկելիս՝ սստուստ անդանօր զկտեալ զիպուածս այս փայտի զարկման հրեշտակ կամարար թշնամւոյն ներհակ վեցյուղարկեցեր : Ի՞անիւ հրամանի մեծիդ ակնարկութեն, օծութք չնորհիդ արեամբ քո խառնեալ զայս եղեւր

խեթկիչ մոլիք գոռոզին իբր զիսաջիդ փրկանակ յեւսանեալ սրեցեր : | Ա մեծ ազդմանէ այսր աղաղակի գեր քան 'ի վերնոյն քանդեալ վերացաւ դրանդն ամրութե կամաց անվայելուց և ամէներկչոտ խենեշութեամբ կարձամտին, ընդ հրէական սրտին իմաստից և ստուերական տանն կործանութե :

Զ . Փառաբանութիւն քեզ վերընծայեմ, անմահ թագաւոր, զոր արարեր և հաստատեցեր աջովզ քո հզօր, աղաւեմ զքեզ, կրկին ներգործեա : Խնցուցեր սովաւ հերքեալ առ 'ի մէնջ զիսկիթ դժնդակ խորամանկութեան բանսարկուին, զտաժանական տապ մեղաց, զհողմն դառնուե շնչման խաբողին, զտարը արկածից մահու երկիւղի, զառ 'ի յօդից ցնդմանէ վնասակար բերմունս տիրեցուցիչս, զայսախառն հեծեծութիւնս թակացուցիչս : Ծրուեա վերստին քոյինազէն հեծանաւս՝ օժանդակեալ թեօք նշանիդ՝ զամպս հրածինս, զորոտմունս կարկտագերս, զցաւագին ցոլմունս հրախաւար կեղծաւորութեան փշման բազմոտանի վիշապին, զսուր սատակման, զճակատամարտ դիմեցման, զյարուցելոցն 'ի վերայ վայրենական խորհրդոց զդիւացն կաքաւս : Հորմէ զարհուրին յայսմ իրէ փոքրւէ՝ տեղի տուեալ մեծաւ դողութք, կիրթ իմն ծանօթութք յայտնի դիտացեալ, թէ յայս ազգ ձայնի յառնեւ տէր 'ի դատաստան : | Եւ խրախուսին յոգի արութք զրահեալ պնդապէս սուսերաւ հոգւոյն անձարեալ մարտիկը ամենայն 'ի ձև կանոնի այսր յիշատակի, որ զամենափորձ հրոյն ընտրութենէ գոշմամք անկերպագրելեաւ համօրէն ազանց քարոզէ 'ի յօրինաւոր ասպարէզ երջանկաբար նահատակութեան :

Է . Հարաւ ահա փող աւագափող, համբարձաւ սովաւ ան օրհնութք, պատմեցաւ տովիմք ամ երկրի, հնչեաց 'ի լսելիս բաժանման հեթանոսաց, ձայն պահապանաց մեծին զօրացաւ, ըստ բանին | Աայեայ, և 'ի նոյն բարբառ առհասարակ ցնծասցութք : Խնդեցան ջրոյն առակաւ 'ի ձեռն սորին թշնամիք խաչին, անպատուեցաւ ձաշակն պտղոյ առաջին փայտին, տօնեցաւ նիւթս այս խորհրդական կենաց անուանեալ, անսարգեցաւ երկաթ առ 'ի պէտս պա-

տերազմի, իբր զսրբութիւն տն՝ ի սամնձս երիվարին, մեծին նշանի այս փայտ կենածայն յարմարագրեցաւ, ամփոփեցաւ օծեալս ցպով հովուին երկնայնոյ սուր իշխանութեան մարդկային ձեռին : Ու գծեաց ՚ի քար տաճարին մուրճ ինչ գործողի . իսկ յանձակերտս խորան փայտս այս նուերեալընդ խաչին թեւոց սլացեալ զօրէ : Ու ՚ի գլուխս ամսոցն և կամ յեւթնիցս եւթներորդս յոբելինիցն՝ յանկեան ուրեք խափանմամբ փողէ, այլ ընդ ծագս տիեզերաց և ընդ ծիրս եղերաց՝ ՚ի ծոցս ջուրց բազմութեն ծովուց և կղզեաց նոցայաճախ սաստկութք անարդել ճայթմամբ իմն ածայնով հնչեցեալ աւետարանէ : Կոստրեցան սուսերք սատակողին այս փայտի ցուցմամբ, յանօգտակարէ անտի մեզ փոխաձեւալ՝ ՚ի խոփս և ՚ի մանգաղս :

Ը . Ու արձագանք արձանաց ՚ի խորոց ինչ գանցութենէ խիստս առաքեցեալ, և ոչ դժմուգակապէս ըստ իմաստակի ումեմն օտարի զօդ վիրաւորեալ, ոչ անախորժ սրութք ընդ ունին մտեալ և ոչ զաման ուղղոցն անկամակութք չար թնդեցուցեալ, ոչ ուկեցն փուշ խրտուցման յանձն բուսուցեալ և ոչ մտացն այլայլ ապշունի առաջի արկեալ, ոչ զանգակ նիւթոյ պղնձոյ դանդաշեցուցեալ և ոչ քարընդ վիրգս սալի առանց քաղցրութեն առ նոյն զարկուցեալ : Վարփակարան անխորտակելինորոյս Ոիովնի, մի սա ՚ի սպասուցն կազմուածոց արարչաւանդիցն գլխաւորաց, զոր եկեղեցականքս քրիստոնէից ընդ զետականացն զգուշաւորապէս բարձեալ յանձնանձեն . օրինակ ձայնի հրեշտակին, զոր առակողն բան՝ հաւուն կոչմամբ այսու տեսակաւ զայն տպաւորեաց . նոր գործի չնորհի նուագարանաց աւետարանին՝ զարթուցիչ հոգւոյն առ մեզ, քան առօր հնաբանութիւն սազմոսարանին ՚ի վերայ Լողիսէին : Ու կզըմնապար նախընթացութեան աղեյարմար ջութակաց բարետաւիդ ողբերդարկութեանց՝ բարցուցական բամբռան բառացի բարառնութենց . սրինդ նորոդ այլ իմն տեսակաւ առեալ մեզ ընդ հնոյն փոխանորդութք, ոչ հեթանոսօրէն ուրուաւ ձայն հնչման և կամ հրեաբար խակախորհուեն, զոր

մարդարէն տերամբ ազգեցոյց՝ ի բաց արա յինէն, այլ զսա սիրեաց և կրկին պատուեաց մաքրական տած-մասի՝ ահարկուդիւաց և ամենայնչար պատահարաց:

թ. Խշ արդ ընկալայ օրհնաբանութե՛ յարգեալ գովեստիւ զայս տուր պրուե՛ ինձ պահպանուի և քո փառատրութե՛, քո պաշտօն և իմգոհութիւն, անա զանդ արուեստ բարձրութե՛ արարչական փառաւորութեանդ: Այսէ ձայնդ այդ անձարեալ ընդ պատուաստ յօդիցս շաղկապուե՛, հանել'ի հոգւոյս զպատիրս դիւաց և զմուտս անիծից և մեղաց ապականութեան: Իրասցես լինել զայս իր նշանակիչ ջնար ջահառական, անջրելի նամակ, ջատագով անխափանական տէրունական տնօրինականացդ: Ի՞սա պարգեւա սովաւ, բարեգութե՛, աղացեմ, հզօր, կրկին մեղ շնորհեա պահպանուի՝ ի դիմամարտից յաներեւոյթել յերեւելի: Ինձեռեա մեղ, ձեռն ամենալի, որ բանաս և մատուցանես պատրաստաբար բաշխմամբ: ի մասունս բազմապիսխս, օդոց քաղցրութե՛, անձրեւաց շայեկանուի: Վակասեացին քոյով հրամանաւ այսու բարբառով հոդմ տապախառն, չնչումն ցաւաբեր, յարձակմունք հինից չար խարդախուե՛. սովաւ խափանեացին ամենայն դիմամարտութե՛ք զինուորուեց գժնեայ մասնչին, հալեացին հատցին և մեռցին յեր ջնափկ ձայնէ օծեալս այս փայտէ որդն և ուտիչ, և ամենայն նմանք սոցին, որ՝ ի մերոց մեղաց զօրացեալ ընդ մեղ պատերազմին: Իրմատացո մեղ սովաւ տունկ երանութե՛ զյուսոյդ՝ ի քեզ մեծ պաշտպանուի, ստեղծիչ բոլորից, տէր արարածոց, զայս ծառ Արեեկայ, որ ունի կախեալ՝ ի դիտակ ոստացն զաւանդ ոք նորոդ այժմու փրկութե՛ս ծաղկեալ քե, Վ՛տ, ի պտուղ կենաց անմահականաց: Փախիցեն յանհուն հեռաստան խորին խաւարի՝ այսր փայտի փառաւորելոյ բարեզեկոյց ձայնարձակութե՛ նէս սարք ներհանք ստապատին ստորնականաց բազմաձեռնեան խարգաւանողաց: Անքենացին սովաւ՝ ի յանդոց պտղատոհմական արօրադրութեանց մերոց տահմանաց և՝ ի քո մշակեալ կենդանի երկրէ՝ վէրք վատնիչք և հոյլք մորմոքեցուցիչք. կտրեսցին սովաւ յաւելուածք կրկնատդեղ և անվայելուէ պա.

տահմանց՝ 'ի հնարից չարին՝ 'ի մեզ յայտնելոց . իս կապէս վանեսցի սովաւ, որք յերկաբանչիւրոց բնութեցս մերոց վերերևին ինքնաստեղծութիւք մերձաւոր դաւաձանողաց, յումեմն օտարին վրիպակ մտածմունս, և յայլումն գարշ գոյութիւք անմաքուր գեռանոցն ապականողաց : Ծիրկեա, տէր Հյու, աղաչեմ զքեզ, փրկեա, բարերար . կարկառեա առ իս զաջդ ամենագով, և օգնեալ ինձ սովաւ՝ զերծո զիս յամենեցունց ընդդիմացողաց :

Փ. Խառնեսցի միասցի հրաման քո 'ի սոյն՝ առ 'ի փոխարկել զադամանդեայ սիրտս յիմարեալ՝ 'ի քոյին բանիդ արդիւնատրութիւն . հարցես միսեսցես զայս նեցուկ հրաշից քումդ սքանչելեաց 'ի սիրտս ծորեալս և յոգիս լքեալս, և հաստատեսցես կազմեալ պնդապէս 'ի կայումն ուղիղ անսասանելի . իսկ զանընդուսան կակլացուսցես զարթնուլ և զգաստ լինել յօգի հեզուե ածաւանդ քո պատուիրանիդ, որ պէսզՊաւղոսն և զլյատթէոսն . Յիշեցո՝ մարդասէր, պատուեալս այս փայտիւ զերախտիս խաչիդ, որով զանձառան ներգործեցեր . բարձ յինչն կեցուցիչ, զվանդ պարտեացս պանձալի լծակօք ամբառնաւեաց նոր տապանակիդ : Շացցին կամօք քո, հզօր, 'ի յայս ձայն կենաց՝ լսելիք սրտից յամառեցելոց . լուիցեն յայս մեծի բարուե՝ 'ի քումդ ակնարկութիւն կանչք խլից . պարզեսցին՝ 'ի ձեռն սորին լեզուք համրացելոց . լուսաւորեացին՝ 'ի սոյն տեսարանք աւ չաց, հայել մաքրապէս 'ի քեզ աշուցեալ անայլայ-լսբար . զդշասցին դարձցին կազդուրեալ կամք յափրացելոց . ընձեռեալ տացես, տէր, տագնապելցս անձրեւ արտասուաց : Եղիցի քեւ սա մեզ լուր յնծութեն, ձայն ուրախութեն, բարբառ բերկուեն, նուադ հանգստեան, նիւթերանութեան, պատճառ փրկութեն, առիթ քաւութեանց, լսումն իսկ մանց, ընդարձակութիւն նեղուեց, համառօտումն իսկ մանց, հալածումն հեծութեց, թեթեւութիւն թառաշըմանց, յապահովութիւն կարեաց, կարգադրութիւն կրից, սփոփութիւն վհատմանց, բժըկութիւն ցաւոց, տեականութիւն հեղդութեց, ուշադրութիւն անտեսիցն :

ԺԱ. Եյայս կամուրջ ցանկալի անխոտոր և անխոտորնակ, և՝ ի վերնաշաւիղ բարձրաբերձ սրբահետ սանդուղ երկնաշըռ, առ հայր քո օրհնաբան ահաւոր անուն ձգեալ մատուցես, բարերար, հոգւոյդ առաջնորդութեալ միամնալ՝ ի քեզ անընդմիջելի որով և սեյ միոյ միայնոյ և միամնական տէրութեղ և անեղծ արարչութեղ՝ ի կենդանեաց և յանշնչականաց հաստելոց վայելքական գոհութեք փառք և իշխանութիւն յաւիտեանս յաւիտենից։ ամէն։

ԲԱՆ ԿՆՍՄՆԵԲՈՐԴԻ ԵԲԲՈՐԴԻ

Աղօթք Թարգմանօրէնք վասն պրալցս իւղըն Միւռունի։

Ա. ԱՌՈՒՐԻ ահաւոր անուն բարձրեալ անպատում, անձկութե փափաք յարախորժելի, ի սրբբերգենիցն փառատրողաց միշտ սրբաբանեալ բնակեալդ՝ ի սրբում, լի և ամենազեղուն բարութե առատաձեռն աննուազելի, ըստ բարի և ծագումն գովիելի, երկրպագեալ փառաւորուի, ահեղ և անզննելի, ամէն և յամենայնում։ Այսու բանիւ դաշամբք յուտոյ ուխտ ընդ քեզ միութե, հզօր, այո, ամէն, ալէլուիայ գովլեալ թագաւոր հանուրց, ածքոլորից, ստեղծիչ գոյից և տէր կամարար, միայն առիթ պատճառաւորաց, փրկիչ և օծեալ մշտապաշտելի։

Բ. Ուստի մեկնապէս թարգմանեալ՝ ի մեզ զայս գանձ անվաճառ և հարստութիւն անփոխադրելի, Հնավայ երկնաւոր, որում գողութե մեծաւ սպասեն անմահականացն ահեղից լուսաբերան բոցաշըն չութիւն, կրկնեալ քեզ յօժարութեք՝ ի հաճութենէ անխոտոր մնաց, ծունդ գոհութեան ստեղծող էութեց, որ են ի տեսման և ի ծածկութե։ Ոյր ետդ և էիր միայն բովանդակ ամեննեին անպակամելի, առեր զմերս իսկապէս համայն, զի ի լրութեք քումմէ լցուսցես։ օրհնեալ բարեբանեալ ծանուցեալ յաւէտ միշտ անքննութեամբ ողորմութեք մեզ՝ ի փըրկութիւն, ի փառս և ի գովլեստ անճառ բարձրութե։

ահաւորիդ բարերարութեան : || Կզքնաձիր օծմանս շնորհի մեծախորհուրդ հրաշաղարդութեան . քան զի լրս . քո մեզ ծանուցեալ ճառագայթ անհաս , ծագումն անսահման , արեգակն անաշառասփիռ , աստղ սահմանիչ երկակիու տարրութեանց , ճրագոտից և լրս հետևմանց , որով 'ի ցոյցս իմաստից եկեալ տեսութք քանիս այս յարմարուե , տօնեմք պարերգութք հրեշտակօրէն յստակամտաբար փըրկ չալյայելու կադրկաւ խնկեալ զպարգեաքաշի առատարութիւն ամէնիմաստիդ յեւդ զուարթ անքիծ դաւանման : Վանզի 'ի սկզբան անդ կապտեցելոյ ողորմելի տիրականութեամբ 'ի փչմանէ բարձրագոյն շնորհին՝ հայրն իմ սկզբնաստեղծ՝ և հնացեալ յաւէտ մեղացն գերմամբ 'ի մահ դրաւեցաւ , կապեալ ընդ եղծման ապակիանութե անզերծ հանգուցիւ , 'ի ծառոյն պատճառաւորեալ յանկումն անյարիր ամենակործան գլորման , հերքեալ 'ի լուսոյ՝ այսր խաւարին վայրի մատնեցաւ . իսկ դու , գթած տէր ողորմուե , քանզի յաւէտ քան զնոյն ծանեար զոր ստեղծեր , և զի չէիցն ակնկալութեամբ չեկաց յօր ինչ էրն , օրով անկարոզանայր իսկապէս տեանել 'ի լոյն վերին անմատոյց գերակայութե անսահմանելոյդ , ոչ մշտափայլ յարակայ վառմամբ անաղօտեթք տարածանեցեր , այլ գիշերայնոյն ոտնալպիրծ մթին արհաւրաց ձեռնկալուի ձիթոյ՝ շարամանութեամբ նիւթոյ պատրուգի ընդ նոյն զանգելոյ՝ յօրինակ քո անախոտ միութեամբ ընդ մեզ խառնելոյ մարդասիրապէս հիւսեալ կազմեցեր . զի որ 'ի ըստուերս մահու տարագրեալ գտաք՝ կանխակորսւստ տնկովն պարտեաց , 'ի պատճառ իրին ագդակցաւ պտղոյն ջահաւորեցեալ հաւատոյն վառմամբ՝ 'ի նոյնն դարձցուք իննկաւորութիւն . որպէս և փայտիւն մահու մածմամբ քո 'ի նա՝ ածեալ մածուցեր զմեզ , առակաւ մեծի խորհրդոյն միաւորեալ 'ի փայտն կենաց :

Գ . Եւ արդ որպէս ոչ է օր լրմամբ առանց գիշերոյ , և ոչ տնօրէնութիւն յարկի առանց ձիթոյ պիտոյից իննդրոյ . քանզի իբր օրինակն հասագակային ոչ նութիրաւոր՝ զմարմնաւոր աշաց տեսութիւն լուսա-

ւոր առնե՛, նոյնպէս և մաքրեալն քոյինաշունչ շնորհին ընտրութիւն անիմաննալեաւ զաներեւոյթ հոգիս միութե՛ ի մեղ անտեսիդ հրաշափառապէս պայժառացուցանէ : Օ ի որպէս յիջումն լուսարանի ՚ոք աւազանին լուսացմամբ մարմնոյն զանձինն հաւատամբ առնուլ սրբութիւն, սոյնպէս ՚ի յօծումն իւղոյն պարարեալ յուսով՝ զհոգւոյն զօրութիւն սովիմբ և ՚ի սոյն համարիմք ունել ամենայնիւ աներկմտելի : Աւ որպէս հրամանադ տէրունական օրհնաբանելի զքաւութիւն մեղաց ախտացելոցն նախալցուեիր, իսկ ոչ հաւատ ունողացն առ այն՝ բժշկութիւն հրաշալի յանդիմաննակաց անտուստ առ նմին մարմնոյն տեսակի հաւատարիմ վկայ անդարձիցն հաստատեիր, սոյնպէս եւզ այս փրկութեն լուսով կատարեալ՝ հեղեալ՝ ՚ի մեղ օծանէ զարտաքին խորանս . իսկ զներքին մարդու աներեւակ ծածկապէս մտեալ՝ նոր կենածնածնէ :

Դ. Պատկեր պանծալի այս զանգուած նիւթոյ արարչիդ երկնի . քանզի որք զիւղոյն կրեցին օգտութիւն որ յողորմութէն շահընծայութիւն, և դու՝ ՚ի գովեստ քեզ զայս բան սահմանեալ, թէ ողորմած եմ ես տէր . քանզի որպէս սիրոյն անուան կցորդիս ած, նոյնպէս ՚ի մասնէ և այսու զիջեալ գծագրիս՝ ըստ տնտեսուեն որ առ մեզ : Ա եհագոյն մեծութեն խորհրդոյ յարմարաւոր դիմակերպութիւն այս ձարպարարտութեն երկրի թանձրուեն հողանիւթիւն գոյականութեն . զի որպէս սոյն մամն ՚ի կենդանւոյն ոչ ՚ի կերակուր հրամայիթ անդ ըստ օրինին, այլ արարութենդ բոլորովին պտուղ որոշեւր, նոյն նմանութիւն ևս և աստանօր իբր զզօրութիւն՝ տն մատչելի յայս աւանդ հաճուեն էիդ այ վայելքապէս տուեալ նուիրի, հոգւոյս հարազատ զուգաձանապարհ, արարողիդ պահեալ և ուխտեալ . քանզի ոչ շունչ արեան և ոչ ձենձեր ինչ զուարթութեան օրինակ հոգւոյս իմոյ և կարոյս ընդ անդամաթիւս մոյն ծախի, այլ արքայութենդ վերնում վիճակի տէրունական բազմականին ձօնեցեալ ձաշակ՝ այս նիւթ ջահաւորական մշտաբորդոք անազօտելի :

Ե. Ոչ էր մատչելի ՚ի նախագահութիւն արու անդրա-

նիկ դառիչ քննողաց , եթէ ոչ օժմամբ ինչ նշանակեր . ոչքահանայութի՞ ի յանկոխելին տեղի ձեռնարկեր , եթէ ոչ այսու կատարեալիներ : Յակոք զքարն պատկեր Ո իմին , 'ի խորհուրդ երկար՝ խորանին ընտրուե , օժմամբն տպաւորեալ կերպացոյ . առ որ զիջումն անձառ բարձրելցոյ տեսուք սանդոցն յարմարութե , և զիս 'ի վեր տանելցն անդուղեցութեն , զարձանն իւղեալ կառոյց նպատակ 'ի ցոյցս ապառնեացն յիշատակի : Ահարոնեան քահանայութեն պայծառութի՞ հրամանաւ մեծիդ այ օժմամբն ձոխանայր . որով 'ի գլխոյ անտի 'ի մօրուսն զեղեալ գերափառ իւղոյն զարմանազան կենդանագրութի , ըստ սաղմոսողին , զփառաց նախնւոյն առակեր զանդրադարձութիւն և զշնորհիդ կենաց սրբութեն ընդ մեզ խառնութի : Ծագաւորութիւն ոչ էր պանծալի անդանոր պատկերաւն ստեղծագործից , եթէ ոչ եղթերը իւղոյն օրհնութեն ձեռնադրեալ պակաւ պշնուեթագին յանուն քո , ԱՌ , գլուխ ամբառնայր : Եւ զիարդ զնախնին վեհից մուացայ , զծառայն մեծիդ և զկերպարանն անպարագութոյդ . ոչ ահա Ուելքիսեղեկ յօրինակ ճշմարտիդ ահաւորութե 'ի ձիթաստանեաց լերին , ուր յետոյ ոտք մարմնացելցոյ այ զետեղեալ կացին , 'ի վերնոց անտի հրեշտակաց 'ի պտղոց տեղւոյն իւղեցաւ . ուստի շիրմի սկզբնահօրն պաշտպան եւ պիսկոսպասական արքայապատիւ ձոխութի՞ քէն հանդերձեալ նստաւ , մինչեւ յայտնեցար երևեալ լրմամբ համայն իսկութիւն աղամային կենագործութեանդ :

Զ . Եւ արդ , քանզի քո են ընորհք և քեզ վայելեն գոհաբանութիք , օրհնաբանեալ որդի այ , դուինքն յարմարեա բարենշմար տպաւորութեամբ զաղաշանս իւղաւորականս ինկապատարս զմուսալիրս պատճառ քեզ փառաց , և ինձ մեղապարտիս առիթքշկութեն . մատո , տէր Յն , վիրացս աներւութից զայս ձեթ լուսանիւթ , և արկ 'ի սոյն խարանս խոցոյ մահացուի զկաթուած օրհնուե իւղոյդ փրկութեն անապակ գինեաւ սիրոյդ , միութիք արարչականաւ պատսպարեալ պատանօք ինամոց . զի յիշատա-

կարանս թարգմանօրէնս բանիս մաղթանաց՝ վայելչական իմն յարմարութք՝ ի թես հոգւոյդ զկարգ իւր գտցէ : Եվ վերայ Ռաւթի հոգի քո, բարձրեալ, յայնմ օրէ խաղաց, յորմէ օծութքն նուիրեցաւ . Աւառուղյայրյայլ և ի մարգարէս ոմանս անտուստ իսկ գրեցաւ, յորժամ օծումն ժամանեցաւ գագաթան նորին . արքայութիւնն ասորեստանեայց օծմամբն գրաւեալ մատուցաւ ՚ի կցորդուի տանն Խարայէլի . կայսերս ոմանս նշանաւորս վեհս և երևելիս ՚ի խժականաց բարբարոս ազգաց եւզս այս կենսացնցուղ ցօղով անձրեւեալ՝ իւր կարթիւ որացաւ ՚ի յընտանութիւն հպատակութէն մեծիդ այ . բանն որ առ Արիւրոս երկնաւորին պատուասիրութեն զօծեալն ձայն նմին մեծ վարկաւ . ձայն սաղմոսողին գերքան զմարգարէութիւն զօծեալն անուն նախայարմարեաց, կանոնափակ ընդմիջարկութ պատուէր աւանդեալ, մի մերձենայք և մի մեղանչէք . առ Հեղիաս առաքելութի անձային հրամանատրութեանն, նշանակ իմն հանելոյ ՚ի պաշտամանէ անտի Ռահաղու, զօծելուին ՚ի Վարեք ազգեաց ՀՅէուայ և Վազյէլի : Եւզ թափեալ անուն փեսայիդ ՚ի հոգելից բանից իմաստնոյն վերավկայեալ՝ կանինաւ իսկ գրեցաւ . որպէս զի հոգին, այ յաւէտ պատկեր և նշանակիչ, զի փոքուս զմեծդ կերպադրութի քենկարագրեալ՝ ընդ քեզ միասցուք առմամբ քո շնորհիդ :

Է . Եւ զի՞ ևս երկարս պատուածօրէնս բացականագոյնս գծագրականս և առակաւորս շարագրեցից առաջի վերնոյդ և աշաւորիդ մաղթողական բանաստեղծութիւն . տէրդ և կենդանարարդ՝ արարիցդ երկնի և երկրի ՚ի յօծմանէ անտի սկսար քարոզել զաւետարանն արքայութեան, վկայեալ անտուստ ՚ի Հովհաննէ՝ օծեալ և գառն այ բարձող մեղաց աշխարհի : Օի թէպէտ ընդ օծմանն օրհնութեան հոգին էր քեզ իսկաքար լրմամբ և անձութէն խառնութիւն բովանդակապէս, այլ անունն պաշտի խորհրդեամբ շնորհին հրաշափառապէս ազգելոյ ՚ի սբան . զի զստրկութի ադամեան մարմնոյն մեծանալ յաւէտ այսու յորթորջմամբ պատրաստ արասցես : Ռացեալ զառածս մարգարէութէն Խասյէայ՝ դու

ինքն ածութիւնդ մարդացեալ ընթերցար , հաւատարիմ առնել զբան ծառայից քոց , տէր . և իբրև ծանուցեալ եղեր օծուքն 'ի կարգ անդ բանին , թէ հոգի ոն 'ի վերայ իմ՝ որով և օծ իսկ զիս , ապա փակեցեր 'ի հանգիտափառն օծելութէ զորքանութի երկաքանչիւրոցն յայտ արարեալ խորոցաւ սահմանի՝ ընդարձակ հեռաւորութք մեծաւ կնքեցեր , զեւրս կաթուածով ինչ շնորհազարդեալ , և զբոյդ իսկութք ընդ հօր և ընդ հոգւոյդ հաւասարութք թարգմաննեալ : Ինախածանօթ մերակերպութեանն պանծալի իմն գովեստիւ՝ օծեալն կոչմամբ 'ի հրեշտակացդ փառատրողաց արարածոց երկրի ծանուցար : Օ որ մարդարէն կամնաւ գուշակեաց զի՞ ՞յորդանան , և յընտրեալն լեռոն թարօրական հայրենի ձայնիդ եկաւորութիւն , թէ որ պատմէ 'ի մէջ մարդկան զօճեալ իւր . զոր սալընսին ձայն կանխաւ պատմէ հզօրիդ փառաց զայս պատիւ առ 'ի զառեալդ ձեռնադրելց ; օծ զքեզ ած' ած քո իւղվով ուրախութեն :

Ը. Հոգի երեսաց մերոց տէր ՞յ՛ն . որ է օծեալ անունդ իսկոյն , որով զփչումն կենդանութեն 'ի դէմն մեր լըս ըարերարութքդ քո աղդեցեր . իմաստութք ու մեմն երջանիկ՝ մարդասիրութի խոստովանելի , ասելով առ ոմն , թէ եղ վկայութի առաջի ոն օծելզյն . զնոր աւետեացս վկայելով , թէ կօշիկս անդամ ոչ առի յամենայն մսեղեաց : Լյրգոցն երգ իւղեփեցական գինի զի՞ ստուծով ծանուցեալ զիսորհութն 'ի գովեստ հարսին որ եկեղեցւոյս՝ զմուռս առաքինութեան հանդերձ ամենայն առաջին իւղովն . և ևս զմուռս և կնդրուկ մաքրութեն վարուց ամենայն փոշեաց անուշից իւղովքն զանգեալ՝ անդըստին և այսր յառաջարերեաց : Իանիկէ զկենս սատու մահուքո , ՞յ՛ն թագաւոր երկնի , 'ի վերքան զօրինակ կոչումն ձայնի զայս անուանագրեալ վկայեաց յայտնի , թէ զկնի վաթսուն և ինն եւթներորդ դացն սպանցի օծեալն , և օծեալ առաջնորդ զքեզ յոր ջորջեաց : Դրագակիր աշտանակն Օ աքարիայ Աղդովայ՝ որ 'ի Աարեքեայ իւղոյն բարեթաշն բացատրութք՝ ի մասունս եւթանց առաջադրութեանց

գնդիցն վառելոց՝ 'ի ջահէ անտի զօրութք անեկա-
մտաբար վիճակաւորեալ, զ'ի քոյդ լրութի՛ ի մեղ
փրկութի՛ և օծելութի՛ գերաբնապէս նախազեկու-
ցեր : Օ՞ր ըստ օրինին անտուստ գուշակմամբ 'ի
խորանին որ 'ի տաճարին՝ ամենընդել իմն կրթու-
թք սովորաբար մատուցեալ լիներ, պանք բաղարջոն-
ծայք և նաշինք իւղովք խառնեցեալք, և զուա-
րակք եղանց իւղարկեալք, և տիրական անուամբ
ձայնեցեալք, և հաւուց ոմանց թաթաւմամբ յազ-
գակից ձարպին 'ի յարիւն, այսոր խորհրդոյ առձեռն
տեսակք և նշանակիչք յարմարականք քեզ, միա-
ծին ծնունդ օրհնաբանեալ մեծիդ այ . միայն դու
օծեալ նորոգ և զարմանալի՝ ինքնութք համայն էու-
թք իսկապէս լրմամբ ամենայնիւ անպակասելի :

Թ. Եշտ զի՞ ևս իցէ բազմապատիկս նշանակել առ
այս մեծ խորհուրդ անհասանելի, և ոչ ձաշակել
զքեզ, բաղցրութի . իմանալք ևս զայս՝ թէ զի՞նչ իցէ
եւղն, եթէ ոչ զտիրութին 'ի փայտն պարտեաց սո
վիմբ բժշկեալ, ըստ սաղմոսողին, զուարթ գործես-
ցես . և զի՞նչ պարարտութին, եթէ ոչ զկերակուրն
մահու սովաւ մոռասցուք լցեալ 'ի սմանէ . և զի՞նչ
օծութին, եթէ ոչ զմնիրոյն թշուառ տեսութին 'ի
ձեռն սորին փոխարկեցցուք 'ի պայծառութիւն յա
ւէժ ուրախութի՛, անուամբ քո փրկեալ յոդի զօ-
րութե՛ հօր անուանեսցուք . և զի՞նչ արդեւք մար-
դարեին հոգևոր ըղձականութի՛ ամենատենչ բաղձա-
նացն իցէ իմանալ, որոյ ծերութիւնն առակի 'ի ձէթ
պարարտութի՛, և կամ օծանեն իւղով զգլսայն
վերամբարձութի՛, եթէ ոչ զի՞ն խարդախութի՛ սգոյն
սաստկուէ 'ի մահ կործանմանն կենագործեալ դե-
ղովս այս կենաց՝ պատսպարեալ օժանդակեցցես .
և զի՞նչ ձրագին լուսաւորելց չնորհակալութիւն,
եթէ ոչ 'ի մէջ իմն անյուսութե՛ մեղայն միգի և
կռապաշտութեն խաւարի՝ կերպակցապէս միութք
'ի յիս կամմանուէլ . և կամ զի՞նչ մարգարեին անձա-
բանեալ 'ի սփոփանս զուարթ-արարս օրհնուե՛ նշա-
նակ յայտնի վայելքապէս ոմանց աւետէ, օծցին իւ-
ղով 'ի մըրոյ պարզելց . և կամ իմաստումն 'ի դի-
մաց հարսինն ասէ օրիորդացն, հաստատեցեք զիս

իւղով և գեղեցկազարդ խնծորով յարկեալ ծածկեցէք, և 'ի պարտէզ իւղենեաց տածեալ գրգեցէք, եթէ ոչ այսր ահա ընտրական նիւթիւ հոգւովդ քո լցեալ՝ 'ի սոյն լոյս տեսաւք զանիմանալիդ՝ 'ի մեզ բարձրութիւ գովեալ։ Եշ արդ քեզ, միայն խնամակալ, պատճառ բարի ընակից եղելոց, ձեռն համբառնամ տարածմանը բազկացս, երիկամանցս գործակցուք, սրտիս հեծութիւ լեզուիս և շրթանցս ձայնարկութիւ լուր ողորմուք, տէր, պաղատանացս խնդրուածոց առ քեզ կարդալոյս։ Հնորհաւորեալ այսու պարզեազք՝ գոհաբանութիւ քեզ վերընծայեմ, հզօր ահաւոր բարձրեալ անքնին, անփակ փափաքմանը միշտ համբարեցեալ, սուրբ սուրբ և միայն միշտ սուրբ, օրհնեալ հանապազ յաւեժ անդադար երգաձայնութիւ։ Ինձեռեա առաւել բարերարուի 'ի սպասու վրիպելոյս։ Տուր յոյս քաղցրութե՛ ոչ մասին միոյ մատուցման լուսոյ արժանաւոր ինչ հանդիպելոյս, լայնելքե, բարի, զնրբուի ծածուկ խորհրդոյս, գրգութիւ խառնեալ ընդ աղերս՝ ասել ընդ Դաւթիւ, ընկալաք ան զողորմութիւ քո, և զժածուկս դադանեացդ անտեսից՝ իմաստութիւ քով յայտնի արարեր։

Ժ. Եշ արդ մեծութիւ քեզ, ամենակալ առատաձեռն աննուազելի, ամենափոյթ առ 'ի գթութիւն, մշտայօժար 'ի բժշկութիւ, զի միացուցեր խառնեցեր ընդ մերձաւոր դիւրագիւտ ընտանի նիւթոյս ըզ հրաշս անձառս քումդ պանչելեաց ահաւորութե՛։ Վամնզին զոր երկին ամենայն բարձանց՝ երկրիս լայնութիւ և պնդնդոց ներքնոց խորութիւ ծովուց բագ մաւթիւ ոչ զօրէ տանել, այլիբր զդոյզն 'ի մեծէ բերի, 'ի փոքր գոյս տեսականեցեր զօրութիւ սահմանեալ ճշմարտապէս անհրապուրելի։ զի մի նորոգ իմն երեւելով յայլ էութենէ՝ առ աչս հարեանցի երեականուի ինչ վարկանիցի, վիրաւորել քան թէ բժշկել անընտրաբար զկարծիս մտաց։ Վանզի որպէս մարմին քեզ հաւաստապէս, օրհնաբանեալ որդիւ այ, իսկութիւ և ոչ օրինակ 'ի յարդեանցն ցորենոյ արարչապէս միշտ հանդերձեցեր, և կայլակ կողիդ զարիւն խազողոյ, և արգանդ կենաց հոգեւոր

ծննդեանն զառատութիւն ջուրց յոլսվուեն , նոյնպէս և զհոգի անմահիդ փշման՝ սովաւ և 'ի սոյն արդիւնատրեցեր . երկումք կենաց՝ որոյ կերպարան յառաջ եկեղյն և ոչ չեթանոսութէ է փոխարկուի , ոպ ոչ տեառնազրութեն խաչական փայտի ինչ երկրորդութիւն , նստելցոս յերկրի խաւարի ըստ նմանութեքո , տէր , ծագեցեր : Վանզի յայս կերպարան շընորհի զանպակաս լրութիւն անհասիդ յայտնեալ աշխարհի լուսաւորեցեր , զի մի տնանկն կարօտասցի և մի ընչեղն բարձրամտեսցէ , ըստ օդոյ հաւասար բաշխման և լուսոյ արեգական տարածման և ջրական վտակաց զեղման . զի հաւասարապէս բաշխիւր եկրածնաց մմանանային զուգամամութիւն՝ փոքունցն առաւելքան մեծամեծացն :

ԺԱ . Խսկ այս նիւթոյ տեսաւորութիւն խորին խորհուց և 'ի ընուատ անտուատ հրաշապէս ունի ըզթարգմանութիւն . որպէս զի ոչ երկմիտ ինչ շունդափութիւն անհաստատապէս զտեղի փոխէ , և ոչ նենդողաբար զբնակուի ինքեան լքանէ . քանզի ոչ վերջնականօք աճառուվք հերքի , և ոչ յընդդիմակցէ ումեքէ ողողեալ արտաքս եւանէ : Ու ամս զի որպէս պատահումն գունոյ յեռութիւն մարնոյ անփոփոխիմն և անհրաժեշտ , որ գոլովն գոյացուցուցանէ և ոչ գոլովն ապականէ , այսպիսեաւ իմն յարմարութիւնոյս զօրութիւն անդստին 'ի յիւրոց անստի կերպարան զառեան ունողի միաննական զուգութիւն ընդմեղիսկ կցորդեցեր , տէր ՀՅ Վ.Ռ. ընդ իրին գոյի և զօրինակն լծակցելով . քանզի զանիմանալին տեսութեաց և մտաց ըզձից 'ի դէմն բերեալ կերպաւորեցեր , 'ի պտղոց երկրի Ճնշեալ մղելով զարմանալեաթ հրաշագործութիւն մատակարարիլ մեղ պատրաստեցեր : Ու անաւանդ զի ոչ յոլսվից խառնից 'ի մի եկելոց խմբակցութիւն զանազան ծաղկանց , ըստ Հնոյն և սոուերին բազմաբուրեան այլայլուեն , զայս եւղ օծութեն հրամանատրեցեր , այլ իբր զօրինակ փոխեալ զայն առ այս՝ գու ինքն խառնեցար 'ի սոյն մաքրութիւն վերնալցոս ձիթոյ : Ուր թէպէտ անձառեն համեղութիւն քումդ անուշութեն , և ընդ օրինակաց իրիք ոչ համեմատի , այլ ծաղիկ դաշտի և

շուշան հովտաց և նարդոս ընտիր և եղեգնախունկ խառնեալ հալուեիւ , յարմարութք հոտոյ քրքմոյ՝ փթթեալ ողկուզոյ և ազնիւ գինւոյ , ոչ սոսկ քան թէ իւղոյ միութք պատշաճապէս օրինակեցար փառաւորեալ անունդ անքնին , որ զամենայն նոււ , և յիրի իմեքէ ամենեւին ոչ կարօտանաս : Ուստի ոչ շփոթելովք 'ի հակառակաց բռնադատութեց բաժանեալ կամաց մեկին առակի , այլ 'ի սիրոյ հաւանութէ ածապէս 'ի մէնջ պարարիս , վասն մեր ըստ մեզ առ ամենայն վայելքական նմանութի օրինակեցեալ . առ որս լոյս բարի և հուր ջեռուցիչ , տապ սիրոյ առանց մասին ինչ չնշման անգթական սառնացրտութեան այս զանգուած նիւթոյ կաթուածոյ ձիթոյ մաքուր մտաց տեսեալ իմանի , որով յիրափ սովաւ 'ի յած է միանալի : Ի՞նդ Աղոմնի օծելոյ որդեգրեցելոյ այ երգեմքերանով հարսինն երկնաւոր փեսայիդ բարեբան գոհաբանութի , համբուրեալ 'ի յիղձս մտաց զհոտ իւղոց քոց քան զամենայն խունկս , և իբր զբանս կենաց յաւիտենականաց ունողի , ըստ հոգելցց քանի իմաստնոյն և ածաբան աւետարանչին , զհետ քո 'ի հոտ իւղոց քոց ընթացեալ զերեսս ջուրբք կենաց , որ 'ի վեր է քան զերկին օդոյս այսորիկ , և օծեալը զլուխս անախտական իւղովդ երկնայնով յանդիման եղէց քեզ ուրախութք , զուարթապէս և ոչ տիրաբար :

ԺԲ . I. յա եւղ իննկելի պաշտելի և երանելի , ոչ սոսկ օծումն ուղղոյս սենեկի , և կամ հերաց վարսից գագաթան նապաստ ինչ մատուցանի , եթէ ոչ տէրունական կենսատու խաշիւդ նոնազրեսցի : Այն եւղ զարմանահրաշ օրհնութեան լուսոյ զհրեայն և զիսուժն՝ զհնդիկն և զբարբարոսն՝ զսկիւթացին և զելենացին՝ զդուժն դժնէաբար և զարհաւրատեսակ շանագլուխն սոսկավիթխար , զտէրն ազատ և զստրուկն ծառայածին՝ քրիստոսեան արարեալ , անուամբ քո կնքէ , և հոգւպյդ սոյց ընծայէ , և հօրդ երկնաւորի հարազատ որդի հաստատէ : Իազմօրինակ են սովաւ արուեստից տեսմունք յարմարեցեալք նախն , ապա զօրութեանն : Քանզի

իբր անօթ փայտեղէն մինցև օծեալիցէ՝ դիւրաբար հերձի և անօգուտ եղեալ անպատուի, նոյնպէս և մարդ ոչիւղեալ սովաւ՝ հեշտեաւ խորտակի, և մեկուսի եղեալ առ՚ի քէն՝ ոչ լուսաւորի։ Ո՞ւստի սա քո, ՀՅ, որով զհրաշալին զարմանագրես քանզի իբր անգծելի կազմութէ կարծր պահպանակաւ՝ ամենապատրաստն ըրջարկութէ պաշտպանեալ ծածկէ յայլագունակ խրթնի եկամտից։ մինչ զի այսու մաքրութէ թաթաւեան՝ի սմա ոչ ներկի արեամք, և ոչ տիրատեսակ երփնիւ այլայլ։ Լա զի և թափանցանց իմն խառնութէ հոգեպէս ընդ թանձրութիւն մերոյ գոյսութեան մտեալ անցանէ. զի թէ անէծք սաղմոսողին ձիթոյ առակաւ ընդ ուկիրս չարին համայնիւ բաշխի, որչափ ևս հոգիդ սոյն ճարպով լուսոյ զաներևոյթ ներքնոյն տեսակս կենագործեալ ողջացուցանէ, ազդումն տուեալ՝ի խորոց անտի չնչման հագագին՝ մինչև ՚ի սպառուած ծայրիցն եղերաց զբնաւն ընկղմէ զի շատակ մարմնոյ մահուն արկածից։ քանզի կենդանական զօրութիւն քո միշտ ահաւոր, տէր ՀՅ ՎՐ, ՚ի սմին խառնեցեալ՝ ընդ սոյն իսկ բնակի։

ԺԳ. Լյո օծումն բարետեսիլ և առ բռնամարտիկ մերկամրցանակ ըմբիշ իբր զօրաւոր Հնարից կերպարան ճգնաւորական անըմբռնելի ձեռաց ներհակին օրինօք պաշտի, դիւրց և ախտից հզօր ահարկու։ Ի՞անզի յոքնապաճոյճ պՃնութի. բանին Լյզեկիէլի առ իմանալին ժարաւոն, հենգնաւոր առակագրութէ ողբականօք շարայարմարեալ, յորժամ եղեր, ասէ, և հանդերձեցար ընդ օծելոյ քերտվեկին, ուր արձանկն հբեղէնք հաստատեալ կառուցան։ (Կ) Հնարանեալ ահաւորութիւն ամենավայր ձեռնկալութէ, որ միշտ անձառ ես բանից և գերազանցեալ քննութէց, որ աւետարանաւն կենաց ինսկիս յարակայ իբր նորածին օծեալ՝ի քաղաքի Դաւթի, և ՚ի քահանայապետին հարցմանէ, դու ես օծեան որդի օրհնելոյն, և յերանաւորն դաւանութէ Պիետրոսի օծեալ միայն որդի այ կենդանոյ, և յապահաւատ քննողացն, եթէ դու ես օծեան, ասէն, աս մեզ համարձակ։ և ՚ի կանոնականացն քոց հա-

ւատամք յօծեալդ ուստւցիչ և տէր ամենայնի . և
Հերովդէս յառաջ քան զսոյն զօծեալդ անուն
յայտնապէս հարցեալ . և զիա՞րդ գրեն, դու իսկ ա
սացեր , զօծեալն այ զտէրն՝ Դաւթի զանսկիզըն որ
դի՝ ժամանակաւ որդի : Քանզի այսպէս ընկալաք
վայելը բարար զայս թարգմանեցեալ , որ 'ի մեղքերի
ծայրն կատարման խորհրդական կոչմանն՝ վիճակ
քրիստոնէից նախապատութեն :

ԺԴ . Այնքան ունի ահաւորուն՝ միանգամայն և
սրբութիւն իւղաւորական իննկաւորութիւն սսսկալի
անունա օծութեն , մինչ զի որպէս ոչ է համարձակել
ուրուք յերկրայնոց ած անուանիլ՝ այլ ածային ,
նայնպէս ոչ բերէ մարմին զի Իրիստոսդ անուն անձին
համարել , այլ զբրիստոնեայն . անտանելի նախ-
նոյն մեծուել մկրտչին՝ ջուրբ զհոգին հրաւիրողին .
քանզի չեմ ես, ասէ, օծեալն, այլ առաքեալ առա-
ջի նորա : Այվաւ ըրջեին , որպէս բանն ազդէ աւե-
տարանչին Արկոսի , առաքելականացն ըծակցու-
թէք , իբր ազգակից հարազատ ձեռինդ այ՝ այսու
վարեցեալք . քանզի իւղով օծանէին և առանց
մարդկային հնարից անուամբ քո բժշկէին : Ա ասն
զի որպէս խաւար ՚ի լուսոյ և ցաւ յառողջութենէ ,
գիշեր ՚ի տուշնջենէ և մահ ՚ի կենաց , այսպէս և ՚ի
սոյն իրէ տիրապարզեկ ամենայն չարին երեսոյթք
մերժին խափանին և բնաւին ամփոփին : Քանզի որ
պէս Ճանճք զաղիրը և փոքր զեռունք սարդից և
ունկնամտից իբր ՚ի գեղոց մահու յայս նիւթոյ
սպառեալ պակասին , սոյնպէս լրութք չնորհի օրհ-
նուեն սոյն եւղ զօրացեալ՝ զայս վանէ և զմուր-
հակս չարեաց ջրէ և զիշիր մահու պատառէ : Աչ
է աւազան կատարեալ՝ առանց օծման օժանդակու-
թեան : Խթէ աւազակացն մահու խոցման զմարդն
առաջին , այս դեղ փրկութեն մասուցեալ տուաւ .
Եթէ անճարակ վիրացն Հակոբայ և Խարայէլի , սոյն
իր պատուական յիշատակեցաւ . այս իւղոյ փափա-
քեալ Դաւիթ՝ իբր ձիթենի պտղալից ՚ի տանն այ
յուսով յարակայի , լքեալ զթլփատուին՝ անդատին
զմիքառւթեն չնորհ գուշակէ : Խւ զի՞ է ինձ զայս-
մանէ Ճառել , և համայնին կարծել հասանել , որ

և ոչ վերինքն զօրեն ձեռնարկութեամբ ինչ բանի զսոյն խորհուրդ՝ ի մասնաւորէ ինչ ճառելով նշանակել, թողումասել՝ թէ յիսկութիւն:

Ժե . Փառք քեզ միշտ և յամենայնի, անմահ թագաւոր, 'ի յայժմու երգեցեալօրհնաբանութեանս, զոր արարեր և կատարեցեր առ. իս, բարեխնամ գթած և երկայնամիտ, հարուստ և առատ ամենայաղթող. անդստին 'ի հարցն գծագրելով զօրինակն մինչև 'ի լրումն ածեր զիսկութին Ճշմարդապէս: Դու լսոյ իսկ ընութիւն և արեգակն մշտապայծառ, և զաշակերտացն դաս լսոյ անուանեցեր, որով զարարածս ամենայն երկրի ճառագայթիւք երջանիկ չնորհի նոցին լցուցեր: Ծնկալար զեւզն անուշութեան յումեմնէ 'ի յոտս՝ յօրինակ ընդունելութե մաղթանաց առ քեզ, և 'ի միւսմէ պոռնկէ 'ի գլուխ՝ նշանակ սիրոյ գթութեգ առ մեզ. մշտափափաք բաղձանօք անսահմանելիդ 'ի սոյն հոտոտեալ, մինչ զի ուխտիւ անփոխազրելեաւ օրէնս յարակայս օրհնաբանելիս՝ քոյինահրաման պատուերս կենաց ընդ համօրէն աշխարհ քարոզելզատ կաւածեռն իւղոյն յարգաւորութիւն, զարմանն հրաշից լսողացն առ ապառնեացն յուսագրութիւն: Դուք օծութիւն ունիք զննո՞ւ ասաց երջանիկն առաքելութեգ, մեկնեալ զիսորհուրդն որ 'ի մեզ զեղեալ յառաւելութէ կենդանաբարիդ անպակաս բովանգակութիւն: Ուստի յաւեւ ինն յարմարաւոր և հանգունատիպ առ 'ի մասնաւորն նմանութիւն լուսոյդ և հոգւոյդ սոյ՝ այս կաթուած օրհնուեն 'ի վերնոյդ բարեբաստութեց անսպառաբար սրակեցեալ՝ ի մեզ, և ասի լսոյ, իբր զնափաթիւ գոլ ստեղծուածոց և արարչութեգ պատկերակից, որով զխաւար մթութե մեղաց հալածես. իսկ հուր, զի յամենայն տարր արարածոց հաւասարապէս ունի զուգութիւն ըստ էականին կշիռ բաշխուեն, ծածուկ և յայտնի, լուեալ և ծանուցեալ. և եթէ ոչ ընդհարցի 'ի հակառակէն, ոչ յինքնասասատ յօժարմատութիւն բաղձայ բորբոքիլ: Դարձեալ և օծումն, զի արքայաբար որդեգրեալ ընդ քեզ 'ի ժառանգութիւն հօրդ մատուսցես. ողորմութենդ ազգակցաւ նկարեալ՝ ի մեզ անեղծանելի:

՚ի համագերձեալ փառան փայլեցուք . դարձեալ և հոգի , զի մաքրեալ զարկածս խաբեցուեն՝ որ ՚ի բան սարկուիններգործուէ , նորոգ փոփոխմամբ հոգւով և ճշմարտութիւն հօրդ երկնաւորի երկրպագեացուք , բեեւաեալ ընդ քեզ յուսոյն հաւատովք , ամենապարզե :

Ժ. ՚ Հա արդարեւ յաւէտ իսկապէս եւզս այս լուսապատար ինկալիր՝ վերնականիդ սիրոյ տեսութիւն : Ո ասն որոյ և Պաւղոս իսկ պատշաճ վարկաւ ՚ի Ճառ գոհաբանուեն՝ ասելով յայտնի , որ օծ զմեզ ձեւք հանդերձ ՚ի Քո Հիսուս անձէ , որ և կնքեաց զմեզ և ետ զառհաւատչեայ հոգւոյն ՚ի սիրտս մեր . և դարձեալ մի , ասէ , տրտմեցուցանեք զհոգին նր այ , որով կնքեցարուք յաւուրն փրկութեն : Պատկառելի և անվանելի օծութեանս յորջորջուէ՝ իբր ՚ի նորումս յաւէտ քան ՚ի հնումն . քանզի բանն դաւթեանս սազմոսին զտիրական տնօրինականացդ սկրզբնաւոր կրիցդ խորհուրդ՝ Ճշմարտաքար վերասահմանէ , ժողովեցան կուտեցան իշխանք ժողովրդոց վասն ոն և վասն օծելոյ նորա : Ո արգարէուէ մեծ տպաւորեալ զանսրբելի արեանդ պարտիս հրէախումբ չար մոլեգնութեանն՝ որ ՚ի տէրդ յանդգնութիւն , ովէ որ ձգիցէ զձեռն իւր յօծեալն ոն և քաւեսցի . քանզի թէ և յազգայնոյն սպանաւ Ո աւուղ , այլ ոչ ՚ի սպասու մերժեցան յամօթ և ՚ի նախատինս ազգաց օտարաց , մինչեւ արեանդ այ հաղորդեալ գտան : Պարաւական մեծ յիշատակի ապագայիցն ժառանգութեան աղօթանուէր աղելսարկուէ ասել սազմոսիւն , վասն ՚ յաւթի սիրելոյ քոյ մի դարձուցաներ զերեսս քո յօծելոյ քումի . և դարձեալ նայեա և տեսյեւսս օծելոյ քոյ , և արա ողորմութիւն ընդ օծելոյ քոյ :

Ժէ . Ձեւին քո , Քո , Երկրպագեալ պարզեաւ արութիւն այս հիւթ լուսակիր . քանզի ոչ այլ մեծ բարձրութիւն յարքայութեն ճոխութիւն ասէ մարդարէն ՚ի դիմացքոց , տէր ; քան թէ գտի զՊարիթ ծառայ իմ և իւղով սրբով իմով օծի զնա : Ուստի կիրթ իմն յիշատակաւ զքոյդ համբուրեալ լուսոյ օծութիւն , տէր Հիսուս , ծանիցուք զքեզ անփոփիս մշտնջենաւորութիւն , թէ դու ես ամենայն՝ և յամեւ-

նայնի միայն թագաւոր թագաւորութեց, և Զշմարիտ օծեալ իւղելոց, փառաբանեալ երկրպագութք երեկ և այսօր : Վանզի զոր օրինակ պատրոյդ թագեալ 'ի Ճարպումոչ երեցուցանէ ինչ նշոյլ՝ մինչեւ հուրբ լուցեալ վառեցի, ողյութէս և այս օծութիւնը լուսոյ առ 'ի մեզ հեղեալ 'ի հանդերձեալմն ջահաւորի : Այս է կերպարանին մեկնաւոր բացերեւութիւն, 'ի նախնեացն և այսր բերեալ բարենշան իմն յարմարութիւն՝ հրաշապայծառ երանգաւ գունեալ :

Ժ. Վարդապետիկ պատժառ վերագոյն մասանց կեցուցաց ածականաց արարչութեանդ հարազատաց, առանց որոյ ոչ է գրիւթեան, և ոչ նազովքցի անուանիլ, և ոչ յիշատակիլ յորդիս {Յուդայի, և կամ խրախոյս բառնալ յանուն այ {Յակոբայ, այս հիւթականութիւն օրհնուեն ձիթոյս, յորում որ Երրորդունդ խառնեցեալ միաւորի, ճառագայթ չնորհաց, շուք մերոց դիմաց, նկարագրութիւն երեսաց, բարեձեւութիւն պատահմանց, լուսաւորութիւն աչաց, անագրութիւն բբաց, վայելութիւն այտից, զարդ կերպարանաց, պահպանարան շրթանց, համոդերձիչ կրօնից, յարմարիչ վարուց, շաղկապ հաւաքմանց, զօրութիւն անձանց, ուժգնութիւն դիմեցմանց, խափանիչ յուրաթից, քակտիչ հմայեկաց, նահանջիչ ձեռնածուաց, խայտառակիչ կախարդաց, գտիչ աղանդից, բռնախոյեան դիւաց, փարատիչ ցաւոց, կատարիչ կնքեցելոց, տենչանք երախսայից, անզնին արտաքնոց, հիացումն հեթանոսաց, նախանձարկու անհաւատից, մերկացուցիչ գաղտնեաց, յարգանք յետնոց, փառք ստրկաց, պճնումն կանանց, աճեցումն տղայոց, հրձուանք ծերոց, ձեռնագրիչ նուիրելոց, զգուշութիւն մաքրոց, պատակ թագաւորաց, Ճողութիւն արքայից, յառաջադրութիւն կայսերաց : Վանզի զոր օրինակ աման ինչ կնքեալ՝ նշանակիչ իմն է ներքնայնոցն մեծագնութեան, նոյն պէս բարձրութիւնորհին 'ի մեզ սավաւծածկեցեալ յանուն քո, ած տէր {Յս ՎՌ, վայելուական իմն տեսակաւ ծանուցեալ նշանակի : Կակ անունն իւկայն անդստին 'ի նոյն յորջորջեալ կոչմամբ, ըստ հոգելից արանց իմաստնոց՝ որ յեղիպտացւոց անտի սկսեալ,

՚ի դէմս ածելով զիրին կերպարան՝ ահաւոր խորհըր
դց պատկեր :

Սակա պրալզս իւղոն Միւռոնի :

ՃԹ. • ՚Ի՞ անզի միռոնս այս օրհնաբանեալ, զոր
մարգարէն կանխաւ լոյս աչաց գրեթէ զսոյն ա-
ղերսեալ խնդրէր, ըստ քերթութեանն բառի որ
ըստ խտրութեանն Հոմերոնի, թարգմանեալ իմա-
նի, ինձ մայր ։ այսինքն է՝ առ ՚ի յինքն ձգող զմերս
բնութիւն զօրապէս, և կայուն հաստատել քքնաղ փո-
փոխմամբ զջուրց լուծականութիւն առ աւագանին լու-
սաւորութիւն ։ և իբրև զդեղ մածուցիչ կաթին՝ ՚ի նոյն
ինքն յեղանակել զցնդեալ իմ վայրագութիւն, և
զազեկց յեղեղեալ մշտահոսութիւն։ ՚Իսկ մառնաւ
մուտ՝ որ և այս միռոն, ըստ այլում բառի ցուցա-
նի ։ այս ինքն է՝ մթին, որ և խաւարչուտ գոյ և
ծածկեցեալ՝ կամ անտեսական։ որ և սոյն կոչումն
գիմառութիւն չէ օտարացեղ ։ քանզի արդարեւ յիրէ
անտի անունն նշանակի ։ վասն զի անքնին է այս խռ
ըռութիւն յաւէտ քան զամենայն սրբութիւն սրց։ (Օ ՚ի
ոչ եթէ ջրոյ օրինակաւ զաղտ ինչ լուանայ, և կամ
հացի ընութիւն զմիրսն հաստատէ, այլ նորոգ ինն
յարմարութիւն ՚ի մասունս ազդողականացն տնօրինա-
պէս նշնագրի ։ սակայն անհասութիւն վերնականաւ
և զանունն ունի անքնին։ ՚Ի՞ անզի որպէս ած իսկ
և իսկ ՚ի լոյս անմատոյց ասի, իսկ անսահման փառա-
ւորութիւն յեղանակաւ իմն անբաւութիւն ՚ի խաւար
անզնին ծածկեալ իմանի, փակեալ արտաքուստ ՚ի
ձեռնարկութեց մերոց իմաստից, նոյնպէս և այս ծո-
րումն լուսոյ ՚ի լեզուաց ոմանց ճարտարաց ՚ի ճահ
ճեմութեց դրականապէս անունադրութիւն մռայլ
առձայնի, վասն ոչ զօրելոյ երկրածին քնուել զիսկն
գիտելոյ։ ՚Իսկ զերկաթանչիւրս ածականացն ան-
գատին յինքեան հարստաբար տիրապէս ունի ։ քան
զի ՚ի կոչումն անուան բարձրելոյն նմանակերպեալ՝
կրկին մեծանայ եւզս այս նուիրեալ ամենաբուրեան
ազնիւ կնդրկաւ ։ վասն զի ած մեր հուր ծախիչ է
ըստ Ո՛վսէսի, և դարձեալ լոյս է ըստ Հովհաննու ։

ուստի և Ասայի Ճշմարտապէս զսոյն ակնարկէ , եղիցի , ասէ , լըսն Արայէլի 'ի հուր :

Ի . Դարձեալ այլ իմն կերպացուցանելով զբանս առ 'ի նոյն պատկեր յայտնութե իրի . վասն զի ոչ մոռանամ զիմն նողկութի՝ որ 'ի գթութենէ մեծիդքաղցրացաւ՝ վերստին գովեստիւ օրհնել . քանզի Ո՛եռայ , որ է դառնուի , այսինքն՝ նշանակ իմն յարմարական չարչարաւոր կրից տաժանմանց , որ և միւռն ստուգաբանեալ մեկնապէս ըստ մեզ՝ մեռելուն ազգականութի : Վ՛անզի այսու օճմամք հոգեւորականաւ խզեալ կամ հատեալ 'ի մնութիասէր մահակերպարան տաղտկազազրական հեշտութեց հակառակողին , որ օդախոնաւ մեղիսւթք զքնարս ձայնատրական և կամ զարկուած վերածածկուն մզնարհեստ ուժգնաբարբառ խրոխտահնչական կազմուածոյ թմբկիս դործականուն ջրացիր իմն գիծուէ անվայելուց թուլագաշնակեալ՝ 'ի ստորև կորստեան քարշէ զօրինակ մերս գոյուն , կապիմք յուսով վերըստին դարձեալ ընդ անձառ խորհրդոյ խաչի քո , Վ՛ան , մլրտեալք 'ի մահ կենդանւոյդ՝ անվախճան կենացդ սովաւ հաղորդիմք , 'ի քեզ իսկ ան համայնիւ խրախուսեալ՝ 'ի սպառ ամեննեին անհատուածելի :

Ին . Դա եւդ զդրօշեան քառակուսեան յանուն քո , ՀՅՌ , նշանի բարձրելոյդ հաւասար հաստէ . ննորհ ընձեռեալ զուգափառ և նմանատիպ արեան կեցուցիդ նոյն անվանելի փառօք պսակեալ մեծացուցանէ : Փայտ անուանի իւղոյ օրհնութեան , ըստ մարդարէին կանխաձայնութե , զ'ի հասարակաց կազմեցեալ բուսոց անտառաց զօրապէս ուղեալ՝ 'ի խակութէ չարին արկածից և օտար կարծեաց 'ի ստեղծողդ վերաբերեալ առ նոյն նիւթս կենաց հասուն ներգործէ : (Օ) ի և որ 'ի մեզ մտիցն պատուհանաց մշտաբացիկ թափանցանցութիւնք՝ յանուն մեծութե ահաւորիդ զօրուն 'ի խոհական իմն համեստուիք քեւ տնագրեցեալ առ 'ի յըղձակերտ օթեվան հոգւոյդ՝ անազդելի պատրանաց չարին խաւարահողին , այսու լուսով զսպեալ ամփոփիմք 'ի նուագ գոհութե երեկորեան պաշտաման ընդ երկնայնոցն զամբարաց՝ առ օրինակ վառման շնորհիդ :

որ՝ ՚ի մեզ. ՚ի սոյն յիշառակ գրկութեան բարեացն սովաւ տնկեցեալ ծագի, և ծաղկաւէտ եղեալ պտղածնի, ՚ի սպաս ընթրեացն պատրաստութեամ յեանում գիշերի ՚ի մեծիդ գալստեան. ահա զայս ըստ Շրագի համարեալ՝ ՚ի կիր արկանեմք :

ԴԲ. ՚Նարձեալ ըստ գծագրացն գումարութեան քսան և չորիցն շարագրութե՝ որ յալփափետաց ան տի վերաթուի մինչև ՚ի քաներորդ երկրորդն կարդի, յորում զայս խորհուրդ խորութեան ամստուատ թարգմանեալ՝ ճաշակ հեշտալի որոց հաղորդին ջամ բել պատրաստեմք ամենահիտզմ յարմարուէք. քանզի յութմաներորդէ անտի գրոց ՚ի չորեքհարիւրն փոխարերեալ՝ ստուգաբանօրէն քննութե ընդ ձիթոյն անուան նիւթ ճշմարտագրի. որ է կերպարան արդեան խմորոց յինքն բերողի զանգուածն զօրեզապէս. որ ոչ սակաան ՚ի յալովէն պարագայի, քանթէ ՚ի նոյն իրն գարձուցեալ ըստ աւետարանական առակին, զամենայն առ ինքն վերաբերեալ աձեցուն առնէ :

ԴԳ. Ոյն եւդ հեղութեան միշտ համբարձման և խոնարհութե օրինակ և նմանութի, առ ոմն կակուղ պատառաւ մատուցեալ ջամբի, հարթակին և բարեյարմար բանի կերպարան. իսկ համայնքոց լուծականաց հուսանուտ. և ստորածորելի նիւթից գերափառ վերաշրջական հրաշափառ խորհրդոց պատկեր. քանզի և յաման ինչ մորթոյ արկեալ ոչ ըստ գինոյ ձեռյ և կամ ջրոյ թացութե մեզկէ, այլ՝ ՚ի սահման պատշաճին պահէ : ՚Այսպէս ընկալեալ զքոյոցդ բարեաց անհաւասար առաւելութիւն որդի այ կենդանուոյ, զարբանուեր այս օճելութի ՚ի ճակատ դիմացս արեամբ քո գրեմք, և ՚ի բնութի չնչոյս հոգուով քո տպաւորեմք, հաւատացեալ խորհրդով մտացս, եթէ յաւէտ յայտնեցի նորոգ փայլեցեալ բազմաձանն ծայրագձակութեամք՝ ՚ի տարածումն յոդնատեսիլ զարմանահրաշը ընդարձակութե՝ պտուղ իւղոյ ընծայեալ զլոյս ՚ի փառս ապառնեացն հանգերձելոցն : ՚Այս ճարպ հոգեոր երջանիկ և վերնաննշոյլ՝ ՚ի դէմն երեսաց իմս պատկերի՝ քումդ նշանաւ ջահաւորեսցի :

Ի՞ւ. |, բանզի իբր անհաս ոչ ըմբռնական այս
մեծ զօրութի արագ սլացմամբ՝ ի թեև թեթես մտաց
պայմանի, անզդր քան զկարծիս ուշոյ իմաստից ան-
հուն հետևման անհետ փախստեան՝ լայն իմն միջո-
ցաւ՝ ի սպառ որոշեալ, փակեցաւ յինէն, ոչ օրինա-
կեցաւ կցրդաւ, ոչ նմանեցաւ զուգամատնութիւն,
ոչ սահմանեցաւ ձեւակերպութիւն, ոչ կշռեցաւ ընկե-
րին չափով. այլ ահա ընդ ածեան խաչի նշանի հա-
ւասարութիւն արեան կեցուցչիդ հոգիապէս գերազան-
ցեցաւ. |, արդ օրհնեա զմեզ, տէր, սովաւ և ՚ի
սոյն. ևս և անունդ քո ահաւոր, լուսաւոր, երկ-
նաւոր և զարմանաւոր, ՚ի գովեստ փառաց անձա-
ռից մաքրակիօնից բուրվառաւ խնկեալ, սուրբ,
սուրբ, անքնին, անպատում, բարձրեալ, ողորմած,
վերերգեալ, չշմարիտ, բարերար և ՚ոք, արա սովաւ
փրկութիւն, տուր և քաւութիւն, պարզեւա բժշկու-
թիւն, հանդերձաւորեա շնորհ, առատաձեռնեա ե-
րանութիւն. Հօծումն այս ձիթոյ երկնանձրեւ լուսոյ
անարատ գտայց. յիւղեալս այս թեզան բանաւորա-
կան մի մոտցէ և մի գրաւեսցէ տիրականութիւն
աղտոց մեղանաց՝ շաղախնել երբէք զոգւսյ կերպա-
րան. | շղիցի սոյն ինքն որոց մատչն օճանիւ սովաւ
հարմապահցյած պանձանօք պձնել գեղայօրէն ՚ոք
վայելքութիւն՝ երջանկապէս յոդի զարգարեալ. | շղի-
ցի հուրս այս լուսափառ և ածաձիր՝ մերձեցելոցն՝ ՚ի
սոյն ընտրութիւն մուկս կրինեռաց և բարեփասափաք
ջերմութե այլ յօրինուածոյ, որով ամենայնիւ ամե-
նապատրաստ պնդութեամբ՝ ՚ի կարծրականումոց ան-
սասան վիմիդ յարակայեցեալ միշտ արձանացայց
՚ի քեզ հաստատեալ աներկմոտելիք. | իցի նշանակ
վերնամրցանակ այսր պարզեւի սովաւ վառեցցն, ոչ
ողողիւ ջուրբ, ոչ այրիւ հուրբ, ոչ ցրտանալ՝ ՚ի սառ-
նութիւն, ոչ վնասակար հողմով շինանիլ, ոչ աղտուղիւ
յուրուական ինչ պղծութիւն, ոչ զպահեալն՝ չարին
մասնել, և ոչ ՚ի ստորև ելիցն զմթերս գանձուն կե-
նաց յիմարաբար արտաքս հանել. ոչ անպատապար
մնալ՝ ՚ի թեոց քոց օգնականութիւն, և ոչ զեացեալն
՚ի մեզ օծութիւն անմաքրապէս ՚ի բաց մերկանալ:
| . յլ եղիցուք քե ՚ի սոյն հրացեալ, սովիմբ պարա-

ըեալ, սովաւ լուսաւորեալ, այսու արգարացեալ
ազատացեալ պսակեալ և թագաւորեալ։ Եւ քեզ
միայնոյ միայն օծելոյ յամենեցունց օրհնութիւնք
երդոց, ալէլուք լեզուաց, հնչմունք ձայնից, յաղ-
թանակութիք գովեստից, բարեբաստութիք շրթանց,
սրբաբանութիք սաղմնաց, ընդ հօր և հոգւոյդ մեց
յաւիտեանս յաւիտենից։ ամէն։

**Այս իմ ձեռնաբկութեն՝ ՚ի պրութեն, և այս արձանագրութեն՝
՚ի պրութեցն պրութիւն։**

ԲԱՆ ԽՆՍՄՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐԻՌՈՐԴ

Վեհապէն յաւելուած կրկն հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի։

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Ասունած յաւիտենական, բարերար և ա-
մենակալ, ստեղծիչ լուսոյ և յօրինիչ գիշերոյ, կեանք
՚ի մահու և լցո ՚ի խաւարի, յոյս ակնունողաց և եր-
կայն մտութ տարակուսելոց, որ ամենարուեստ իմաս-
տութենք քո դարձուցանես յայգ զստուերս մահու,
աննուազ ծագումն և անմուտ արեգակն։ քանզի՞ոչ
զօրէ ծածկել զփառաւ տէրութեն քո խաւար գիշերոյ.
որում կրկնի ծունը երկրպագութեն ամենայն եղելոց
երկնաւորաց և երկրաւորաց և սանդարամետակա-
նաց։ որ լսես զհեծութի կապելոց և հայիսյաղօթս
խոնարհաց և ընդունիս զինդրուածս նոյցա, ած իմ
և թագաւոր իմ, կեանք իմ և ապաւէն իմ, յոյս իմ
և վստահութի իմ, չչո՛ք անձդ ամենայնի, սուբբետ
հանգուցեալ՝ ՚ի հոգիս սկզ, միսիթարութի վշտաց և
քաւարան մեղուցելոց, որ գիտես զամենայն յառաջ
քան զլինել նոյցա. առաքեա զպահպանողական. զօ-
րուեն աջոյ քո և փրկեա զիս յերկիւղէ գիշերի և ՚ի
դիւէ չարէ։ Որպէս զի զպիշտակ սռակալի և ոք քո
անուանդ միշտ համբուրեալ շրթամբք հոգւոյ ըզձու-

թե շնոր, կեցից պահպանեալ ընդ այնուսիկ՝ որ կարդան զքեղ՝ի բոլոր սրտէ:

Բ. Եշ՝ի գրոշմէ խաչի քոյոյ նշանիդ, զոր ածային արեամք քո ներկեալ նորոգեցեր, և՝ի նոյն շնորհ որդեգրութեն զմեզ մկրտեցեր, և՝ի փառու պատկերի քո նկարեալ յօրինեցեր, այսու պարզեօք ածականօք ամաչեսցէ սատանայ, քակտեսցին մեքենայքն, բարձին որոգայթքն, պարտեսցին մարտուցեալքն, պակասեսցին զէնքն սայրասուրք, մերժեսցի մէզն, փարատեսցի խաւարն, մեկնեսցի մառախուղն։ Ի՞ազուկ քո հովանասցի, և աջ քո կնքեսցէ։ վասն զի գթած ես և ողորմած, և անուն քո կոչեցեալ է՝ի վերայ ծառայից քոց։ Եշքեղ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք և իշխանութիւ յաւիտեանս յաւիտենից։ ամէն։

ԲԱՆ ԻՆՍԱՄՆԵՐՈՐԴԻ ՀԻՄԳԵՐՈՐԴԻ

Ակրատին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողն առ նոյն աղեղա մաղթանաց բանի։

Ի ԽՈՐՈՇ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Երեհակն արդար, ճառագայթ օրհնեալ, լուսոյ կերպարան, փափաք անձկութեն, բարձրեալ անքնին, զօրեղ անպատում, բարտոյ բերկրութիւ յուսոյ տեսուին, գովլեալ երկնաւոր, թագաւոր փառաց, Վիտ արարիչ, խոստովանեալ կեսնը։ Եշ արդ զթերութիւ վրիպանաց բազմախսալ ձայնի եղկելոյս ամենազօրդ բանիւ լցեալ մատուցես յաղերս հաշուե հօր քում բարձրելոյ։ Որ վասն իմ՝ի փարձ եկիր անիծից, կերպարանեալ գլում նմանութիւ, ամենեին կենաց օրհնութիւ, վերնոց և ներքնոց բարեխնամող տեսուչ համախից։ Օի թէ յանձն առերմեռանիլ վասն իմ, ած և տէրդ բոլորեցուն, որչափ հաձեսցիս առաւել և այժմ վտանգաւորս կրից կարեկցել ընդ իմ պարտաւորիս միշտ աղօթելով ազ-

գակցաւ մարմնոյդ առելցյ՝ ի մէջ՝ առհամապատիւզ
քո հայր :

Բ. Եւ վասն արեանդ պատուականի միշտ մատուցելցյ՝ ի հաճուի կամաց առաքչիդ՝ բարձցին վտանգք մեղուցեալ դատապարտելցյս, թողցին պարտիքն, առաքինեացի ամօթն, մոռասցին պատկառամնքն, բարեգործեացին դատակնիքն, սատակեացին որդունքն, վերասցի լան, հանդարտեացէ կրծումն ատամանցն, սպառեացին ողըքն, հատցին արտասուքն, մերժեացի սուգն, հալածեացի խաւարն, վատնեացի հուզն սաստկութե, հերքեացին տանջանարանքն բազմօրինակք :

Գ. Եկեացեն գթութիւն կամողիդ և պարգևողիդ կենաց ամենից, ծագեացի լոյսդ, արագեացէ փրկութիւն, հասցէ օգնութիւն, ժամանեացէ այցելութիւն, կանխեացէ ցողդ ողորմութե, յառաջեացէ արդուացէ զանդաստանս պասքեալ՝ անկեալ ոսկերաց թշուառութիւն՝ ի վիճն մահու. ծաղկեցուացէ պողացերեացէ բաժակդ երկնաւոր արեան կենարաբիւդ զերկիրս խնամեալ աւուրն լուսոյ, որ անծախապէս միշտ պատարագի յիշատակ կենաց փրկութեան հոգւոց ննջեցելոց : Օ ի ամենայնիւ մահացեալ հոգիս մարմնովս մեղաց՝ չնորհօք քո, գթած, ի քեզ զօրացեալ քենորոգեցաց, զատեալ՝ ի մեղաց անմահ կենդանութիւն յարուեն արդարոց, հօր քում օրհնեցեալ : Ինդ սրում քեզ փառք, և հոգւոյդ ոչը բարեբանութիւն վայելական գոհութիւն, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ՅԻՇԱՑԱԿԱՄԱՆ ՄԱՏԵԽԱՍ ԴՐԱՒԹԵԱՆ

Աստ հոլովման ընթացից ամանակաց յառաջ շարժուե, որ ըստ լրապատարն նշուլագեղն արփիածածանն լուսակիրն օրակշիռն մղտափարատն ակնապարար ականն արեւու՝ ստեղծականն արուսեկի, որ համբարէ հոլովէ կուտէ ամաց յոլովութիւն՝ ի չափս դարուց չնչասպառ և կենդանանորոգ առուղեկան յաւիտենիս, ի յաւարտումն կատարման իններեակ

յոքելնին, 'ի սկիզբն պատկելը մտի տասնեկին յա
բեթական տոհմիս տումարի, յետ երից ամաց անցե-
լոյ ող զինի գալստեան 'ի կայս և 'ի կոյս կողմանց
հիւսիսոյ դիմաց արեւելից՝ յաղթող և մեծ կայսերն
հոռամոց Շասի, յորժամ ընդարձակ և մակագա-
վիթ կանոնաւ սփիո տարածէր՝ լիասահման և ան-
խորոց 'ի ստուարակարկատ կոթողս կարծր արձանաց՝
'ի ձգումն ձեռին և յանխղելի լարս պարանաց եր-
կարագունից՝ անթարթափ 'ի նոյն վերասլացեալ 'ի
յաջ և յահեակ՝ սեպհականել յաւելուլ բաժինս
մասնաց վիճակաց խմբից աշխարհաց 'ի ծոց իւր,
արդ 'ի յայնման դրութեան միջոցի, յորում եղե-
րեալ ընդունեցաւ թշնամիք եկեղեցւոյ, սաացեալ
հիմնեցի, կառուցի, կարգեցի, կուտեցի, արձանա-
ցուցի, դիզի, բարդեցի, կացուցի, ցուցի, հաստա-
տելով 'ի հրաշակերտութիւն միագոյ իրի զաազմա-
ստեղնեան զրուագս զրութե այսմ սեփերի արգա-
սաւորի, ես Վարիգոր կրօնաւոր քահանայ, յետին
բանահիւսաց և կրտսեր վարժապետաց, գործակցու-
թբեշքօր իմոյ ընտրելոյ ՀՅովաննես կոչեցելոյ՝ 'ի ք-
րեկայ մեծափառ և բարձրապատիւ ուկոտի վանա-
կանի . որք իրբե զի մարմին բանական 'ի յերկուց
առ մի կերպարան շինելոյ դիմաց կենցաղավարելով,
ոչ միայն հարազատք, այլ և միաշունչք միակրօնք
համապատիւք զուգահաւանք, 'ի բառից աչաց առ
մի և նոյն շափոյ խորհրդաց տեսեալք :

Լոդ հայցեմը 'ի ճաշակողացդ յայսմ սեղանաց յոք-
նօրէն և ախորժահամ հանդերձելոյ՝ յիշատակել
զմեղ 'ի մաղթանս ուղիղս և 'ի պատկանաւոր խընդ-
րուածս, սեռն սիրով 'ի միտս բարիս . որսվ և զուք
եղիջիք գրեալ 'ի մատեանս կենաց վերին դպրուեն :

Գ Ե Ւ Գ Ա Ը Ւ

ԵՐԵԿԵՑ ՎՐԵՒՑ ՎՐԵՎԵՆԵՒ

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ ՍՈՊՐՈՄՈՒ

նայնի միայն թագաւոր թագաւորութեց, և չշմարիտ օծեալ իւղելոց, փառաբանեալ երկրպագութք երեկ և այսօր : ՞ անզի զոր օրինակ պատրոյդ թացեալ 'ի ճարպումոց երեցուցանէ ինչ նշոյլ՝ մինչեւ հուրբ լուցեալ վառիցի, սոյնպէս և այս օծութիւնը սոյ առ 'ի մեզ հեղեալ 'ի հանդերձեալսն ջահաւորի : Այս է կերպարանին մեկնաւոր բացերեւութիւն, 'ի նախնեացն և այսր բերեալ բարենշան իմն յարմարութք հրաշապայծառ երանգաւ գունեալ :

Ժ. Մդ այսոցիկ պատճառ վերագոյն մասանց կեցուցչաց ածականաց արարչութեանդ հարազատաց, առանց որոյ ոչ է գրիւթեան, և ոչ նազովքեցի անուսնիլ, և ոչ յիշատակիլ յորդիս Յուդայի, և կամ խրախոյս բառնալ յանուն այ Յակոբայ, այս հիւթականութիւն օրհնուեն ձիթոյս, յորում որ Երրորդութիւն խառնեցեալ միաւորի, ճառագայթ չնորհաց, շուք մերոց դիմաց, նկարագրութիւն երեսաց, բարեձեւութիւն պատահմանց, լուսաւորութիւն աչաց, անագրութիւն բբաց, վայելսութիւն այտից, զարդ կերպարանաց, պահպանարան չըթանց, հանդերձիչ կրօնից, յարմարիչ վարուց, շաղկապ հաւաքմանց, զօրութիւն անձանց, ուժգնութիւն դիմեցմանց, խափանիչ յուռթից, քակոիչ հմայեկաց, նահանջիչ ձեռնածուաց, խայտառակիչ կախարդաց, գտիչ աղանդից, բռնախոյեան դիւաց, փարատիչ ցաւոց, կատարիչ կնքեցելոց, տենչանք երախայից, անզնին արտաքնոց, հիացումն հեթանոսաց, նախանձարկու անհաւատից, մերկացուցիչ գաղտնեաց, յարգանք յետնոց, փառք ստրկաց, պհնումն կանանց, աձեցումն տղայոց, հրձաւանք ծերոց, ձեռնադրիչ նուիրելոց, զգուշութիւն մաքրոց, պսակ թագաւորաց, ճնշառութիւն արքայից, յառաջադրութիւն կայսերաց : ՞ անզի զոր օրինակ աման ինչ կնքեալ նշանակիչ իմն է ներքնախոնցն մեծագնութեան, նոյն պէս բարձրութիւնորհին 'ի մեզ սովաւ ծածկեցեալ յանուն քս, ած տէր Յիս Արք, վայելսուական իմն տեսակաւ ծանուցեալ նշանակի : Իսկ անումն իսկոյն անդատին 'ի նոյն յորթորջեալ կոչմամք, ըստ հոգելից պրանց իմաստանոց՝ որ յեգիպտացւոց անտի սկսեալ,

՚ի գէմս ածելով զիրին կերպարան՝ ահաւոր խորհըք
դյ պատկեր :

Սակա պրալըս իւզըն Միւսանի :

ԺԹ. «Քանզի միռնս այս օրհնաբանեալ, զոր
մարգարէն կանխաւ լոյս աչաց գրեթէ զսոյն ա-
ղերսեալ խնդրէր, ըստ քերթութեանն բառի որ
ըստ խտրութեանն հոմերոնի, թարգմանեալ իմա-
նի, ինձ մայր . այսինքն է՝ առ ՚ի յինքն ձգող զմերս
ընութիւն զօրապէս, և կայուն հաստատել չքնազ փո-
փոխմամբ զջուրց լուծականուի առ աւազանին լու-
սաւորուի . և իբրև զդեղ մածուցիչ կաթին՝ ՚ի նոյն
ինքն յեղանակել զցնդեալ իմ վայրագութիւն, և
զաղըերց հեղեղեալ մշտահոսութիւն : Իսկ մասնաւ
մուտ՝ որ և այս միւսոն, ըստ այլում բառի ցուցա-
նի . այս ինքն է՝ մթին, որ և խաւարչուտ գոլ և
ծածկեցեալ՝ կամ անտեսական . որ և սոյն կոչումն
դիմառութե չէ օտարացեղ . քանզի արդարեւ յիրէ
անտի անունն նշանակի . վասն զի անքնին է այս խռ
րութիւն յաւետ քան զամենայն պրութիւն սրց : (Օ) ի
ոչ եթէ ջրոյ օրինակաւ զալտ ինչ լուանայ, և կամ
հացի բնութէ զսիրսն հաստատէ, այլ նորոգ իմն
յարմարութք՝ ՚ի մասունս ազդողականացն տնօրինսա-
պէս տնագրի . սակայն անհասութքն վերնականաւ
և զանունն ունի անքնին : «Քանզի որպէս ած իսկ
և իսկ՝ ՚ի լոյս անմատոյց ասի, իսկ անսահման փառա-
ւորութքն յեղանակաւ իմն անբաւութե ՚ի խաւար
անզնին ծածկեալ իմանի, փակեալ արտաքուստ ՚ի
ձեռնարկութեց մերոց իմաստից, նոյնպէս և այս ծո-
րումն լուսոյ ՚ի լեզուաց ոմանց ձարտարաց ՚ի ձահ;
Ճեմութեց զբականապէս անունազբութք մուայլ
առձայնի, վասն ոչ զօրելոյ երկրածին բնուե զլսին
գիտելոյ : Իսկ զերկապանչիւրս ածականացն ան-
դստին յինքեան հարստաբար տիրապէս ունի . քան
զի ՚ի կոչումն անուան բարձրելոյն նմանակերպեալ՝
կրկն մեծանայ եւզս այս նուիրեալ ամենաբուրեան
ազնիւ կնդրկաւ . վասն զի ած մեր հուդ ծախիչ է
ըստ ՈՌովսէսի, և դարձեալ ըստ է ըստ Յովհաննու .

ուստի և լրացի չշմարտապէս զայն ակնարկէ, եղիցի, ասէ, լցո՞ն Իսրայէլը՝ ի հուր :

Դ. Դարձեալ այլ իմն կերպացուցանելով զբանս առ՝ ի նոյն պատկեր յայտնութե իրի . վասն զի ոչ մոռանամ զիմն նողկութի՝ որ՝ ի գթութենէ մեծիդքաղցրացաւ՝ վերստին գովկեստիւ օրհնել . քամզի ԱՌԵՌԱՅ, որ է դառնուի, այսինքն՝ նշանակ իմնյարմարական չարչարաւոր կրից տաժանմանց, որ և միւռոն ստուգաբաննեալ մեկնապէս ըստ մեղ՝ մեռելուն ազգականութի : Ե. անզի այսու օծմամք հոգեւորականաւ խզեալ կամ հատեալ՝ ի մնութիասէր մահակերպարան տաղտկաղազրական հեշտութեց հակառակողին, որ օդախոնաւ մեղկութեց զքնարս ձայնատրական և կամ զարկուած վերածածկուն մղնարհեստուար խրոխտահնչական կազմուածոյ թմբկիս գործականուե ջրացիր իմն գիթութեան վայելուց թուլաղանակեալ՝ ի ստորև կորստեան քարշէ զօրինակ մերս գոյուն, կապիմք յուսով վերստին դարձեալ լրնդ անձառ խորհրդոյ խաչի քո, Վ.Ռ., մկրտեալք՝ ի մահ կենդանույդ անվախճան կենացդ սովաւ հաղորդիմք, ի քեզ իսկ ած համայնիւ խրախուսեալ՝ ի սպառ ամենեին անհատուածելի :

ԻԱ. Ըստ եւդ գդրօշեան քառակուսեան յանուն քո, ՀՅ, նշանի բարձրելցոյդ հաւասար հաստէ . չնորհ ընձեռեալ զուգափափառ և նմանատիպ արեան կեցուցիդ նոյն անվանելի փառոք պասակեալ մեծացուցանէ : Փայտ անուանի իւղոյ օրհնութեան, ըստ մարդարէին կանխաձայնութե, զ'ի հասարակաց կազմեցեալ բուսոց անտառաց զօրապէս ուղեալ՝ ի խակութէ չարին արկածից և օտար կարծեաց՝ ի ստեղծողդ վերաբերեալ առ նոյն նիւթես կենաց հասուներդործէ : Օ ի և որ՝ ի մեզ մտիցն պատուհանաց մշտաբացիկ թափանցանցութիւնք՝ յանուն մեծութե ահաւորիդ զօրուն՝ ի խոհական իմն համեստուի քեւ տնագրեցեալ առ՝ ի յըղձակերտ օմեվան հոգւոյդ՝ անազդելի պատրանաց չարին խաւարահողմ խարդախողին, այսու լուսով զսպեալ ամփոփիմք՝ ի նուագ գոհութե երեկորեան պաշտաման ընդ երկ նայնոցն զամբարաց՝ առ օրինակ վառման չնորհիդ

որ 'ի մեզ . 'ի սոյն յիշատակ գրկութեան բարեացն սովաւ տնկեցեալ ծագի , և ծաղկաւէտ եղեալ պողածնի , 'ի տպաս ընթրեացն պատրաստութեան յետնում գիշերի 'ի մեծիդ գալստեան . ահա զայս ըստ ձրագի համարեալ 'ի կիր արկանեմք :

ԻԲ . 'Կարձեալ ըստ գծագրացն գումարութեան քսան և չորիցն շարագրութե՝ որ յալփափետաց ան տի վերաթուի մինչև 'ի քամներորդ երկրորդն կարդի , յորում զայս խորհուրդ խորութեան անտուստ թարգմանեալ ճաշակ հեշտալի որոց հաղորդին ջամ բել պատրաստեմք տեմնակազմ յարմարութ . քանզի յութաներորդէ անտի գրոյ 'ի չորեքհարիւրն փռ խարերեալ՝ ստուգաբանօրէն քննութիւնը ընդ ձիթոյն անուան նիւթ ճշմարտագրի . որ է կերպարան արդեան խմելոյ յինքն բերողի զղանգուածն զօրեղապէս . որ ոչ սակաւն 'ի յալովէն պարագայի , քանթէ 'ի նոյն իրն գարձաւցեալ , ըստ աւետարանական առակին , զամենայն առ ինքն վերաբերեալ աճեցուն առնէ :

ԻԳ . Այս եւդ հեղութեան միշտ համբարձման և խոնարհաւթե օրինակ և նմանուի , առ ոնն կակուղ պատառաւ մատուցեալ ջամրի , հարթակչիու և բարեյարմար բանի կերպարան . իսկ համայնքոս լուծականաց հոսանուտ և ստորածորելի նիւթից գերափառ վերաշրջական հրաշափառ խորհրդոյ պատկեր . քանզի և յաման ինչ մորթոյ արկեալ՝ ոչ ըստ գինուոյ ձեւոյ և կամ ջրոյ թացութեն մեղիէ , այլ 'ի սահման պատշաճին պահէ : 'Այսպէս ընկալեալ զքոյոցդ բարեաց անհաւասար առաւելութիւն որդի այ կենդանւոյ , զսրբանուէր այս օճելութի 'ի ճակատ դիմաց արեամբ քո գրեմք , և 'ի բնութի շնչոյս հոգւով քո տպաւորեմք , հաւատացեալ խորհրդով մոտաց , եթէ յաւետ յայտնեացի նորոգ փայլեցեալ բազմաճաճանչ ծայրարձակութեամք 'ի տարածումն յոգնատեսիլ զարմանահրաշ ընդարձակուեն պտուղիւզոյ ընծայեալ զլզոյ 'ի փառս ապառնեացն հանգերձելոցն : 'Այս ճարպ հոգեսոր երջանիկ և վերնանշոյլ 'ի դէմն երեսաց իմս պատկերի՝ քումդ նշանաւ ջահաւորեացի :

Ի՞Դ. | Հւ քանզի իրբ անհաս ոչ ըմբռնական այս
մեծ զօրութի արագ սլացմամբ՝ ի թեև թեթեւ մտաց
պայմաննի, անդր քամ զկարծիս ուշոյ իմաստից ան-
հուն հետեւման անհետ փախատեան՝ լայն իմն միջո-
ցաւ՝ ի սպառ որոշեալ, փակեցաւ յինէն, ոչ օրինա-
կեցաւ կցորդաւ, ոչ նմանեցաւ զուգամանութիւն,
ոչ սահմանեցաւ ձեակերպութիւն, ոչ կողեցաւ ընկե-
րին չափով. այլ ահա ընդ ածեան խաչիդնշանի հա-
ւասարութիւն արեան կեցուցիւդ հոգիստիկս գերազան-
ցեցաւ: | Հւ արդ օրհնեա զմեղ, տեր, սովաւ և ՚ի
սոյն. ևս և անունդ քո ահաւոր, լուսաւոր, երկ-
նաւոր և զարմանաւոր, ՚ի գովեստ փառաց անձա-
ռից մաքրակրնից բուրվառաւ ինսկեալ, սուրբ,
սուրբ, անքնին, անպատում, բարձրեալ, ողորմած,
վերերգեալ, չշմարիտ, բարերար և ՚որ, արա սովաւ
փրկութիւն, տուր և քաւութիւն, պարզեեա բժշկու-
թիւն, հանդերձաւորեա շնորհ, առատածեռնեա ե-
րանութիւն: Հօծումն այս ձիթոյ երկնանձրեւ լուսոյ
անարատ գտայց. յիւղեալս այս թեզան բանաւորա-
կան մի մոցէ և մի գրաւեսցէ տիսրականութիւն
աղտոց մեղանաց՝ շաղախել երբեք զոգւոյս կերպա-
րան: | Հղիցի սոյն ինքն որոց մատչին օծանիլ սովաւ
հարմապաճոյց պանձանօք պիճնել գեղցայօրէն ոք
վայելքութիւն երջանկապէս յոդի զարգարեալ: | Շղի-
ցի հուրս այս լուսափառ և ածածիր՝ մերձեցելոցն՝ ի
սոյն ընտրութիւն մուկս կրկնեռաց և բարեփափառք
ջերմութիւն այլ յօրինուածոյ, որով ամենայնիւ ամե-
նապատրաստ պնդութեամբ՝ ՚ի կարձրականութիւնը
ասան վիմիդ յարակայեցեալ միշտ արձանացայց
՚ի քեզ հաստատեալ աներկմատելի: | Հիցի նշանակ
վերնամրցանակ այսր պարզեի սովաւ վառեղացն, ոչ
ողողիլ ջուրբ, ոչ այրիլ հուրբ, ոչ ցրտանալ՝ ՚ի սառ-
նութիւն, ոչ վնասակար հողմով շինանիլ, ոչ արտեղիւ
յուրուական ինչ պղծութիւն, ոչ զպահեալն չարին
մատնել, և ոչ ՚ի ստորև ելիցն զմթերս գանձուն կե-
նաց յիմարաբար արտաքս հանել. ոչ անպատսպաք
մնալ՝ ՚ի թեաց քոց օգնականութիւն, և ոչ զեացեալն
՚ի մեզ օծութիւն անմաքրապէս ՚ի բաց մերկանալ:
| Հ. ՀԼ եղիցուք քե ՚ի սոյն հրացեալ, սովիմք պարա-

րեալ, սովար լուսաւորեալ, այսու արդարացեալ ազատացեալ պսակեալ և թագաւորեալ։ Եւ քեզ միայնոյ միայն օծելոյ յամենեցունց օրհնութիւնք երդոց, ալելուք լեզուաց, հնչմունք ձայնից, յաղթանակութիւք գովեստից, բարեբաստուիք շրթանց, սղբարանութիւք սաղմոսաց, ընդ հօր և հոգւոյդ տեղ յաւիտեանս յաւիտենից։ ամէն։

Այն իմ ձեռնարկութե՛ ՚ի պրութե՛, և այս արձանագրութե՛ ՚ի սրբութեցն սրբութիւն։

ԲԱՆ ԻՆՆՄՆԵՐՈՐԴ ՉՈՐԻՐՈՐԴ

Վերսախն յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ. նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՑԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՅ

Ա. Այսուած յաւիտենական, բարերար և ամենակալ, ստեղծիչ լուսոյ և յօրինիչ գիշերոյ, կեանք ՚ի մահու և լցոս ՚ի խաւարի, յոյս ակնունողաց և երկայնմտութիւնարակուսելոց, որ ամենարուեստ իմաստութիւք քո դարձուցանես յայդ զստուերս մահու, աննուազ ծագումն և անմուտ արեգակն ։ քանզի ոչ զօրէ ծածկել զբառս տէրութե՛ք խաւար գիշերոյ ։ որում կրկնի ծունը երկրպագութե՛ ամենայն եղելոց երկնաւորաց և երկրաւորաց և սանդարամետականաց ։ որ լսես զհեծութիւ կապելոց և հայիս յաղօթս խոնարհաց և ընդունիս զինողրուածս նոցա, անձ իմ և թագաւոր իմ, կեանք իմ և ապաւէն իմ, յոյս իմ և վստահութիւմ, չիտք անձդ ամենայնի, սուրբդ հանգօտեցեալ ՚ի հոգիս սէց, միխթ-արութիւն վշտաց և քաւարան մեղուցելոց, որ գիտես զամենայն յառաջ քան զլինել նոցա ։ առաքեա զպահապանողասկան զօրուի անցոյ քո և փրկեա զիս յերկիւղէ գիշերի և ՚ի դիւէ չարէ։ Որպէս զի զյիշատակ սոսկալի և առ քո անուանդ միշտ համբուրեալ շրթամբք հոգւոյ ըզձու-

թե չնչոյ, կեցից պահպանեալ ընդ այնոսիկ՝ որ կար դան զքեզ՚ի բոլոր սրտէ:

Բ. Աւելի դրոշմէ խաչի քոյոյ նշանիդ, զոր ածային արեամբ քո ներկեալ նորոգեցեր, և 'ի նոյն չնորհ որդեգրութե զմեզ մլրտեցեր, և 'ի փառու պատկերի քո նկարեալ յօրինեցեր, այսու պարգևք ածականօք ամաչեսցէ սատանայ, քակտեսցին մեքենայքն, բարձին որոգայթքն, պարտեսցին մարտուցեալքն, պակասեսցին զէնքն սայրասուրք, մերժեսցի մէզն, փարատեսցի խաւարն, մեկնեսցի մառախուղն: Ի՞ա զուկ քո հովանասցի, և աջ քո կնքեսցէ. վասն զի գթած ես և ողորմած, և անուն քո կոչեցեալ է 'ի վերայ ծառայից քոյ: Այւգեղ ընդ հօր հոգւովդ պրով փառք և իշխանութիւ յաւիտեամս յաւիտենից . ամէն:

ԲԱՆ ԻՆՍՄՍԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Աւրաստին յաւելուած կրկնն հեծութեան նորին հսկողէ
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՇ ՄՐՑԻՑ ԽՕՏՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒՆՈՑ

Ա. Երեգասկն արդար, ճառագայթ օրհնեալ, լուսոյ կերպարան, փափտք անձկութե, բարձրեալ անքնին, զօրեղ անպատում, բարւոյ բերկրութիւ յուսոյ տեսուին, գովլեալ երկնաւոր, թագաւոր փառաց, Վ՞ո արարիչ, խաստովանեալ կեանք: Այւ արդ զթերութիւ վրիպանաց բազմախսալ ձայնի եղկելոյս ամենազօրդ բանիւ լցեալ մատուսցես յաղերս հաճուեն հօր քում բարձրելոյ: Ոի վասն իմ՝ի քորձ եկիր անիծից, կերպարանեալ գիմ նմանութիւ, ամենեին կենաց օրհնութիւ, վերնոց և ներքնոց բարեխնամող տեսուչ համայնից: (Օ) ի թէ յանձն առեր մեռանիլ վասն իմ, ած և տէրդ բոլորեցում, որչափ հաճեսցիս առաւել և այժմ վտանգաւորս կրից կարեկցել, ընդ իմ պարտաւորիս միշտ աղօթելով աղ-

գակցաւ մարմնոյդ առելց ՚ի մէնջ՝ առ համապատիւդ քո հայր :

Բ. Եւ վասն արեանդ պատուականի միշտ մատուցելոյ ՚ի հաճուի կամաց առաքչիդ՝ բարձցին վտանգք մեղուցեալ դատապարտելոյս, թողդին պարտիքն, աւ պարինեսցի ամօթն, մոռասացին պատկառանքն, բարեգործեսցին դատակնիքն, սատակեսցին որդունքն, վերասցի լան, հանդարտեացէ կրծումն ատամանցն, սպառեսցին ողբքն, հատցին արտասուքն, մերժեսցի սուզն, հալածեսցի խաւարն, վատնեսցի հուրն սաստկութե, հերքեսցին տանջանարանքն բազմօրինակք :

Գ. Եկեսցեն գթութիւր կամողիդ և պարգեռ զիդ կենաց ամենից, ծագեսցի լոյսդ, արագեսցէ փրկութիւդ, հասցէ օգնութիւդ, ժամանեսցէ այցելութիւդ, կանխեսցէ ցօղդ ողորմութե, յառաջեսցէ արբուսցէ զանգաատանս պասքեալ՝ անկեալ ոսկեցաց թշուառութիւն ՚ի վիճն մահու. ծաղկեցուսցէ պտղաբերեսցէ բաժակդ երկնաւոր արեան կենարաբիդ զերկիւր ինսամեալ աւուրն լուսոյ, որ անձախապէս միշտ պատարադի յիշատակ կենաց փրկութեան հոգւոց ննջեցելոց : Ո ՚ի ամենայնիւ մահացեալ հոգիս մարմնովս մեղաց՝ շնորհօք քո, դժած, ՚ի քեզ զորացեալ քենու նորոգեցայց, զատեալ ՚ի մեղաց անմահ կենդանութիւն ՚ի յարուեն արդարոց, հօր քում օրհնեցեալ : Ինդ որում քեզ փառք, և հոգւոյդ ոռյ բարեբանութիւն վայելւական գոհութիւն, այժմե միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ՅԻՇԱՑԱԿԱՄԱՆ ՄԱՑԽՆԻՍ ԴՐԱՒԹԵԱՆ

Ի ստ հոլովման ընթացից ամանակաց յառաջ շարժուեն, որ ըստ լրապատարն նշուլագեղն արփիաշաճանչ լուսակիրն օրակշիռն մղտափարատն ակնապարար ականն արեւու՝ ստեղծականն արուաեկի, որ համբարէ հոլովէ կուտէ ամաց յոլովութիւն ՚ի չափս դարուց շնչառապառ և կենդանանորոդ առուղեկան յաւիտենիս, ՚ի յաւարտումն կատարման իններեակ

յորելինին, 'ի սկիզբն պսակելոյ մտի տամնեկին յաբեթական տոհմիս տումարի, յետ երից ամաց անցելոց՝ որ զինի գալստեան 'ի կայս և 'ի կոյս կողմանց հիւախոյ դիմաց արելից՝ յաղթող և մեծ կայսերն Շոռոմոց Շասլի, յորժամ ընդարձակ և մակագավիթ կանոնաւ սփիու տարածէր՝ լիասահման և անխորոց 'ի ստուարակարկատ կոթողսկարծր արձանաց՝ 'ի ձգումն ձեռին և յանխզելի լարս պարսանաց երկարագունից՝ անթարթափ 'ի նոյն վերասլացեալ՝ 'ի յաջ և յահեակ՝ սեպհականնել յաւելուլ բաժինս մասանց վիճակաց խմբից աշխարհաց 'ի ծոց իւր, արդ 'ի յայսմանդորրութեան միջոցի, յորումեղերեալ ընդունեցաւ թշնամիք եկեղեցւոյ, ստացեալ հիմնեցի, կառուցի, կարգեցի, կուտեցի, արձանացուցի, դիզի, բարդեցի, կացուցի, ցուցի, հաստատելով 'ի հրաշակերտառութիւն միագոյ իրի զբազմաստեղնեան գրուագս գրութե այսմ ստիերի արգասաւորի, ես Պարիգոր կրօնաւոր քահանաց, յետին բանահիւաց և կրտսեր վարժապետաց, գործակցութե եղաօր իմոյ ընտրելոյ Հյովաննես կոչեցելոյ՝ Լարեկայ մեծափառ և բարձրապատիւ ուխտի վանականի . որք իբրև զմի մարմին բանական 'ի յերկուց առ մի կերպարան շինելոյ դիմաց կենցաղավարելով, ոչ միայն հարազապք, այլ և միաշունչք միակրօնք համապատիւք զուգահաւանք, 'ի բառից աչաց առ մի և նոյն շաւիդ խորհրդոյ տեսեալք :

Երդ հայցեմք 'ի ճաշակողացդ յայսմ սեղանոյ յոքնօրէն և ախորժահամ հանդերձելոյ՝ յիշատակել զմեզ 'ի մաղթանս ուղիղս և 'ի պատկանաւոր խընդրուածս, սեռն սիրով 'ի միտս բարիս . որով և դուք եղիջիք գրեալ՝ 'ի մատեանս կենաց վերին դպրուեն :

Գ Բ Ի Գ Ա Բ Ի

ՆԵՐԵԿԵՑ ՎԵՐԻՑ ՎԵՐԵԿԵՑ

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ ՍՈՂՋՄՈՒՆ

յորելինին, 'ի սկիզբն պատկելոյ մտի տասնեկին յա
բեթական տոհմիս տումարի, յետ երից ամաց անցե-
լոց՝ որ զկնի գալստեան 'ի կայս և 'ի կոյս կողմանց
հիւսիսոյ դիմաց արևելից՝ յաղթող և մեծ կայսերն
Հոռոմոց Շասլի, յորժամ ընդարձակ և մակագա-
վիթ կանոնաւ սփիռ տարածէր՝ լիասահման և ան-
խտոց՝ ի ստուարակարկատ կոթողս կարծր արձանաց՝
'ի ձգումն ձեռին և յանխզելի լարս պարանաց եր-
կարագունից՝ անթարթափ 'ի նոյն վերասլացեալ՝ ի
յաջ և յահեակ՝ սեպհականել յաւելուլ բաժինս
մասանց վիճակաց խմբից աշխարհաց 'ի ծոց իւր,
արդ 'ի յայնմ անդորրութեան միջոցի, յորում եղե-
րեալ ընդունեցաւ թշնամիք եկեղեցւոյ, ստացեալ
հիմնեցի, կառուցի, կարգեցի, կուտեցի, արձանա-
ցուցի, դիզի, բարդեցի, կացուցի, ցուցի, հաստա-
տելով 'ի հրաշակերտութիւն միագոյ իրի զբազմա-
ստեղնեան զբուագո զբութեն այսմ սովերի արգա-
սաւորի, ես Պրիգոր կրօնաւոր քահանայ, յետախ
բանահիւսաց և կրտսեր վարժապետաց, գործակցու-
թք եղօր իմոյ ընտրելոյ Հովաննէս կոչեցելոյ՝ 'ի, ա-
րեկայ մեծափառ և բարձրապատիւ ուխտի վանա-
կանի. որք իբրև զմի մարմին բանական 'ի յերկուց
առ. մի կերպարան շինելոյ դիմաց կենցաղավարելով.
ոչ միայն հարազատք, այլ և միաշունչք միակրօնք
համապատիւք զուգահաւանք, 'ի բառից աշաց առ
մի և նոյն շատիդ խորհրդոյ տեսեալք :

Վրդ հայցեմը 'ի ճաշակողաց յայսմ սեղանաց յոք-
նօրէն և ախորժամ հանդերձելոյ՝ յիշատակել
զմեզ 'ի մաղթանս ուղիղս և 'ի պատկանաւոր խընդ-
րուածս, սեռն սիրով 'ի միտս բարիս. որով և զուք
եղիջիք գրեալ 'ի մատեանս կենաց վերին դպրուեն :

Գ Բ Ի Գ Ա Բ Ի

ՆԵՐԵԿԵՑ ՎԱՐԴԻՑ ՎԱՐԵԿԵՑԻ

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ ՍՈՊՐՈՄՈՒ

Գ Բ Ի Գ Ա Ր Ի

ՆԵՐԵԿԵՑ ՎԵՐԵՒՅ ՎԵՐԵԿԵՇԵ

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑ ՍՈԳԱՄՈՒՒԻ

ԱՐԱՄԱՆ քո անձասէր թագաւորութեղ, ովտէր
արքայ, բռուռն և աւելի էր քան զկար մեր. զի այդ-
պիսի խնոջիր, մեկնել զերդ երգոց՝ այնոցիկ էր, որ
ըստ Առղոմնին է հոգւով. (Օ) ի եթէնիւսացին՝ յրի-
դոր, որ կատարեալ վարդապետ էր և հոգիաբնակ,
՚ի բռւն կատարմանէ մեկնութե այսմ գրոցս վերջաւ
ցեալ գտանի, որչափ ևս առաւել ես, որ ամենայ-
նիւ տգէտ եմ և ունայն ՚ի հոգւոյն շնորհաց, ոչ կա-
րացից հետեւել մտացն ասացելոց ՚ի սողոմնեան
հոգւոյն: Ա անաւանդ զի չէ փոքր գատապարտու-
թիւն և պատիժք՝ զբանս սրբոց գրոց օտար մեկնու-
թք ազաւաղեալ՝ վասն ոչ տգէտ երեւելոյ, և փա-
ռամոլ հպարտութք՝ զուշն իբրև զշշմարիտ ցու-
ցանել: Ի՞այց զի հրամանն ունիմք հնազանդ լինել
թագաւորաց հրամանաց, յանդգնիմ ասել զիմ
տկար մտացս հասողութին. յուսացեալ՝ ի հոգին ան,
զնորայն կատարելով հրաման, որ ասաց, թէ հպա-
տակ կացէք թագաւորաց:

Մըդ նախ առաջին՝ խնդացի ընդ այս, որ այսպի-
սի միտս երեւեցուցեր առ ՚ի քննել զգիրս, և հոգ-
տանել ուսմանց, որ է գուշակ երկիւդի տն, և օտա-
րանալոյ ՚ի պիղծ հոգւոց և ՚ի վայրապար քննու-
թեց և ՚ի մեղսասէր բարուց, և այսմ երանութեց

մօտաւորիլ, որ մարգարէն ասէ, թէ “ Խրանեալ է այր՝ որ ոչ գնաց՝ ի խորհուրդս ամբարշտաց ” . և որ զինի գայ: Որ և սակաւ ինչ յառաջ երթեալ ասէ, “ Այլ յօրէնս տն խորհեսցի նա ՚ի տուէ և ՚ի գիշերի ” : Ապա զհատուցումն խորհելոյն զօրէնս տն ՚ի վերայ բերեալ ասէ, թէ “ Լողիցի նա որպէս ծառ՝ որ տնկեալ է ՚ի գնացս ջուրց ” : Օ ՚ի որպէս ծառ՝ որ տնկեալ է ՚ի գնացս ջուրց, անթարշամէ, նոյնպէս և որ զպատուիրանս այ քննէ, և այնմ հոգ տամնի ՚ի տուէ և ՚ի գիշերի, այնպէս անթարշամ մնայ յայսմ ՚ի կեանս . և զամենայն զոր ինչ առնէ, յաջողէ նման ած: Որպէս ՚աւթին իսկ յաջողեաց . զի այր թագաւոր էր, և այնչափ մեծ թագաւորն զպատերազմաց և զամենայն պիտոյից մարմնոյ հոգս առ ուն հարեալ, զայսն ևեթ խորհէկը . վասն որոյ անսպարտելի մնաց ՚ի թշնամեաց: Այնպէս և ՚ի Այողմոն տէսէք, թէ քանի տիեզերակալ թագաւոր էր . բայց հանապազորդեան հոգք այն էր նորա, զոր յընթեռնուլդ էք . և այլ ևս այնչափ դրեան, զոր և աշխարհս չեր բաւական ՚ի բառնալ եթէ մնացեալ էին գրեանն. բայց զի չէր աշխարհ արժանի, և չպիտէր որ ուսանէին մարդիկ, զայնպիսի անչափ գիտութին երարձ ած յերկը . զի զամենայն ինչ ՚ի գիտութին էր բերեալ, որ ինչ արարեալք էին այ ՚ի վերայ երկրի . և եթէ չէր գլորեալ, այլ ևս մեծաց շնորհաց էր հասեալ: Այդ ընդ այնպիսին պարտ է նախանձել թագաւորաց, և անյագաբար ուսանել զօրէնս տն: Ի այս այժմ կացցէ այդ, զի ՚ի սկիզբն մեկնութեան գրոցս միեսցուք:

Այդ նախ զայս արժան է ասել, թէ զինչ մեկնի Խրդ երգոց . և այսու զանբաւ պատուականութիւն նորա ուսանել: Խրդ երգոցդ է օրհնութիւն օրհնութեց: Որպէս և մեք սովոր եմք խորանին սրբութե, ուր սեղանն ոք կայանայ, սրբութիւնք սրբութեանց կոչել . որպէս ասէ իսկ առաքեալ: Այսինքն՝ եթէ եկեղեցին է սրբութիւն, և խորանն ոք՝ կրկին սուրբ և առաւելնոք: Այնպէս և նա ամենայն երգոց և օրհնութեց գեր ՚ի վերոյ է . որպէս և ՚ի նորումն աւետարանն ոք և պատուական կոչի քան զայլ գիրս.

ոյխապէս և նա քան զի՞նսն : Հաղագս որպէս իմանսաթի՝ թէ ձայնիւ երգէին՝ 'ի տաճարին, առաւել ևս յանգուշթէ և մարդարէական հոգւով՝ քան զդաւթեան սաղմոսն . զի անձառ է խորհուրդն՝ որ 'ի յայն սարսափելի բանսն ծածկեալ է : Աւ ոչ կարէ ոք 'ի մարմնեղինաց իմանսալ, բայց եթէ որք ըատ Պաւղոսին են հոգւով, որ յերրորդ երկինս ել, և զանձառ բանսն լուաւ . զոր ոչ էր կար մարդոյ խօսել : Ա ամս զի ոչ տեել լսելիքս այս այ խորհրդոցն լսելութեան, որպէս և ոչ աչքս այս տեսաւթեն այ :

Լոդ զանձառելիսն կամեցեալ պատմել Առղոմոնի՝ 'ի մարմնաւոր իրս առակեաց . այսինքն 'ի փեսայ և 'ի հարսն, յեղորորդի և յօրիորդ, 'ի դուստր և յաղաւնի, 'ի ստինս և 'ի տաշխս, և յեւղթափեալ, 'ի ինծոր, յայծեամն, 'ի Առղոմոն, 'ի թագաւոր, 'ի քաղաքն Երուսաղէմ, 'ի պարտէզ, և ոք այսպիսիք ցանկալի աչաց հայելոյ, և լսելեաց ախոր ժելք, և մտաց փափաքելիք : Օ ի որպէս ծնողք տղայօց՝ զպատուական իրս 'ի բարետեսակ ամանի ծածկեն, զի նոցա արտաքոյ տեսեալն ցանկալի թուին քան զոր 'ի ներքս եղեալ դանձն, զի այնու յորդորեսցին և զգուշութեն պահպանութեան որ 'ի ներքս : Ա, ա և եւղ անոյշ և մեծադնի, որպէս նարդուն՝ որ ասիսկ յիշէ, ամանիւ ամֆոփի . այլ և հոտ անոյշ ոչ 'ի բացի մարթի մնալ, որպէս և նորն իսկ 'ի սրբում աւետարանին ասէ, թէ “Ա”ի արկանէք ըզմարդարիտս ձեր առաջի խոզաց „. այսինքն, թէ մի տայք տկար լսելեաց զանձառելիսն . նոյն հոգի ուսոյց Առղոմոնի՝ միյայտնապէս սփուել զորս ետես հոգւով լուատոյն . և մի ամեննեին թագուցանել զիսորհուրդ եկեղեցւոյ, և զփրկութի, և գիշի մարմնանալն, և զամենայն ինչ զոր կրեաց վամն մարդկան սիրոյ, և զմահն, և զյարութինն, և զմիւսանգամ գալուստն, և զոր ինչ անդ կայ պահի պարզեք սրբոց անիմանալիք, և զտոփումն սիրոյ սրբոցն որ առ Վ.Ռ, որ արեամթ և մահու չափ կրեցին յամնձինս, սիրելով զիշ, որպէս և նա զմեզ . որ վամն զիւր զանբաւսէրն յայտ ածելոյ մեզ՝ հարկեցաւ մարմին զգենուլ, և դարձեալ՝ զսր արիւնն հեղուլ վամն մեր : Ար կա-

ըողն էր իշխանաբար փրկել զմեզ՝ ի սատանայական բռնութեց իրիւ զած, զայն իրաւամբք արար, և զնա բռնութեց կապեաց : Ա, և զայն հանդարտութեք գարծեաց, և ոչ տերութեք : Օ ի իրաւամբք փըրկեացի գերութիւն նորա և ողորմութեք, որ է այս ինքն զմահճ՝ զոր ըստ իրաւանց գատեաց զմեզ՝ ի հող դառնալ վասն անարգելց զպատուիրանն՝ որ վասն պտղոյն չուտեղց, և զարդար դատն՝ առանց իրաւանց ոչ եքարձ՝ որ ունէրն իշխանութիւն : Այլ ինքն զադամեան զգեցաւ մարմին, և զմահ նորա յինքն առ, և իրաւամբք փրկեաց : Ա, և ընդ իրաւունն զողորմութիւն խառնեաց, և ընդ ողորմութիւնն՝ զիրաւունն . և այսու ամենայնիւ եցոյց զան պատմելի սէրն՝ որ առ մեզ : Օ այս ամենայն պատմէ Արգ երգոցն, և զեկեղեցւոյ պայծառազարդութիւն խաչիւն և սեղանովն, մարմնով և արեամբն տն, որ աւազանաւն և իւղովն սրբով, հին և նոր կտակարանօք, առաքելովք և մարգարէիւք և վարդապետօք, քահանայականօք և Ճգնաւորականօք, կուսանօք և մարտիրոսօք, քրիստոնեայ թագաւորօք, և բովանդակ ամբիծ ժողովրդօք, որ յեկեղեցւոջ էր տնկելոց . և զայնպիսի պարզեւն և զանքըն նելի, և որ այն ևս սցյանպիսիք անձնառ պարզեք, որ առակաւոր բանիւա եցոյց մեզ : Այլ և նա Ճշմարտապէս ոչ ծանեաւ զբովանդակին, և ոչ ծանուցանել մարթաց . և ոչ զոր ինքն դիտաց, մեզ յայտնի յայտ եքեր, այլ առակաւ :

Ապա եթէ հարցանէ ոք, թէ զիա՞րդ՝ ի հարմն և՝ ի փեսայ առակեաց . և զիա՞րդ մարթի զայ խորհուրդն մարմնաւոր ցանկութեցնչանակել, և զանչափ սէրն այ՝ ախտի սիրով օրինակաւ՝ ի յայտ բերել: Ա, ախ արժան է զցանկասէր բարս մեր աւաղել . որ այնչափ օտարացեալ եմք յայ խորհրդոցն, որ այս անամնական ցանկութեց հարկեցաւ հոգին տր՝ ի ձեռն Աղողոմնի պատմել մեզ զանտանելինն : Այսպիսի իրաց աղադաւ և երանելի վարդապետն տիեզերաց Յոհան վարի բանիւ՝ , թէ այնպիսի սրբական վարս

պիտոյանայր մեզ ստանալ, որ գիրս ոչ պիտոյ էր. որպէս ՚լոյին, և ՚բրահամուն և նորին որդւոց և թռուանց. որպէս ՚Յովլայն և ՚Յովլեսին և առաքելոցն. որ փոխանակ գըոյ ՚ի սիրտս նոցա բնակէր, և ուսուցանէր, և ՚ի տախտակս սրտին գրէր, և ոչ ՚ի գիրս : ՚Արդ նոյնապէս պարտ էր լուսաւոր և հրեշտակային ոիրտ ստանալ, որ ոչ պիտոյանայր մեզ այն պիսի առակ ցուցակի՝ ՚ի հարսն և ՚ի փեսայ կերպա րանել զինորհուրդս ՚Բ՛տի և եկեղեցւոյ, և որ յերկինս են անիմանալի բարութիւնքն : ՚Արդ քանզի զայնապիսի պատիւ կորուսաք, և զայնապիսի աչս կուրացուցաք, ճն առեալ յերկրորդն դիմեացուք, և ՚ի ճեռն մարմնաւորացս տեսցուք զհոգեռսն . որպէս և պատմէ ՚Ողոմնն ընկալեալ զշնորհս հոգւոյն սրբոյ : ՚Ա և սուրբ ամուսնուի և սէր փեսայի ընդ հարսին և հարսին ընդ փեսայի, որ ազատ լինի ՚ի պիղծ խառնից, չէ օտար ՚ի հոգւոյն չնորհաց, որով և խորհուրդն ՚ի ՚Բ՛տ և յեկեղեցի աւարտի, ըստ առաքելոյն, թէ ՚՚Խորհուրդս այս մեծ է . բայց ես ասեմ՝ ՚ի ՚Բ՛տ և յեկեղեցին . վկայելով ՚Ողոմննի բանիցն : ՚Արդ որ զնք ամուսնուին պղծէ պիղծ խառնակութիւն և չար գործովք, զեկեղեցւոյ խորհուրդ պղծէ, և զի՞տ անարդէ, որ այսմ օրինակն է :

Բայց մեք դեռ զառաջի եղեալ խորհուրդս մեկ նեացուք, և ցուցցուք, թէ նըչափ սէր ունի անձ առ մարդիկ . այնպէս, որպէս փեսայ ընդ հարսին . որ պէս ասէ ՚Խասայի, թէ ՚՚Խրպէս ուրախ լինի փեսայ առ հարսին, այնպէս ուրախ լինի տոր ՚ի քեզ . : ՚Օ որ և ՚Դաւիթ իսկ ասէ յողանն ՚Յովնաթանու, թէ ՚՚Բազում ցաւ և սէր քո ինձ քան զսէր կանանց . : ՚Արդ չիք յերկրի պատուականագոյն և առաւել քան զսէր առն և կնոջ : ՚Ապա եթէ ոմանց ոչ շատ կարծի և կարեոր, յաղագս այնր չթուի՝ զի ոչ սրբութեամբ լինի եկեալ յամուսնութիւնն . և ոչ սրբութեամբ իցէ պահեալ զկուսութիւնն, այլ անառակ պղծութեամբքն իւրովք փախուցեալ իցէ յինքենէ զշնորհս հոգւոյն : ՚Խսկ որ անբիծ և անարատ գայ ՚ի նք յամուսնութիւնն, և անձառ սիրով սրբով հոգւոյն սեյ իցեն միաւորեալ ընդ միմեանս,

այն օրհնութեմ օրհնին, որով Լշամն և Լրայն օրհնեալ միաւորեցան : ՚լա՝ որ այսպիսի սիրով և օրհնութեմ լինին միաւորեալ, 'ի վերայ իրերաց արեամբ չափ մեռանին : ՚լա ևս և վասն ընտանեաց սիրոյ բազումք 'ի ՚ԲՇէ անկան և ուրացան 'ի հալա ծանաց ժամանակն : Լոլ և Լշամ ևս 'ի դրախտէն և 'ի լուսեղէն փառացն՝ յաղագս կնոջն սիրոյ մերժեցաւ և արտաքս անկաւ . և ոչ վասն ած լինելոյ, այլ 'ի նորա սիրոյն ծանր համարեցաւ քակիլ : Որ գիտէր չշմարտապէտ թէ պատժելոց էր ինքն յայ . զի ոչ էր անգէտա, այլ լի մարդարէական հոգւով . և զի դեռ չէր ևս 'ի շնորհաց հոգւոյն անկեալ . վասն զի չէր անցեալ զպատուիրանաւն : ՚լա և յետ ուտելոյն զպտուղն ոչ 'ի սպառ կորոյս զհոգին . այլ որպէս մինչ 'ի դրախտին էր, հոգւով սրբով ծանեաւ զամենայն կենդանեաց զբարս, և յածելն այ զնոսա առ Լշամ ըստ իւրաքանչիւր բարուց և բնութեց կարդեաց զմի մի անուանն նոցա : ՚լա 'ի ննջելն իւրում յորում ստեղծաւ Լրայ, և յածել զնա առ նա՝ մարդարէութե ասաց, թէ “ Լյո այժմ ոսկր յոսկերաց իմոց,, . և զորդէճնութեան աձումն որ 'ի կնոջէն, և թողուլզհայր և զմայր, և երթալ զհետ կնոջ, և լինել մարմին մի : ՚լա և յետ ուտելոյն 'ի պտղյն՝ գիտաց մարդարէութե զիրկութիւնն մեր՝ զոր 'ի ձեռն կնոջն էր լինելոց, այսինքն 'ի ձեռն որ ածանին . վասն որոյ և կեանս կոչեաց զկինն . ապա թէ ոչ այդպէս, զիարդ կոչէր զնա կեանս, որ ամենայն ծննդոց Լշամայ՝ մահու պատժառն եղեւ : ՚լա և որպէս ասէ ոք լուսաւորիչն, թէ : “ Օ այս ասելով զամենայն որ մինչ 'ի կատարած գործք լինելոց էր յերկրի, և 'ի ձեռն ՚ԲՇի զփրկութիւնն՝ գիտաց նա,, : Լշդ եթէ մինչ 'ի փառաց անտի անկեալ էր, զմարդարէութե ուներ հոգի, որչափ ևս առաւել մինչդեռ 'ի փառան էր . այո՝ և առաւել ևս ուներ : Լշդ յայտ իսկ է, որպէս առաքեալ ասէ, թէ Լշամ ոչ պատրեցաւ յօձին սուտ խոստումն՝ որ սատանայիւ, այլ կին պատրեցաւ և յանցեաւ . և

Եղամ յաղագսոչ բաժանելոյ 'ի կնոթէն եկեր զպը
տուղն և սիրելոյ ջնա, այլ ոչ վամն ածանաց՝ որ-
պէս կինն : Ա, և այժմիսկ յաղագս սիրելոյ զկա-
նայս՝ մեծարեն արք զկանանց խրատս, և զքար կամն
նոցա կարի յոյժ դիտեն՝ թէ չէ պատշաճ, այլ 'ի սի-
րյան հարկին առնել : Երդ զայս դիտացեալ Առղո-
մոնի՝ կարեւոր սէր 'ի մարդումն քան զամենայն սէր,
և առակեաց 'ի Քնի սէր և յեկեղեցւոյ առ մի-
մանս : Երդոչ եթէ այսու միայն կշռի սէրն այ . զի
որչափ ընդ ած և ընդ մարդիկ է առաւելուի, նոյն-
չափ առաւելուի է այ սիրոյն քան զամումնութեան :
Ի՞այց որ զգիրքս զայս ընթեռնու, պէտս ունի մաքրել
զմիտս և զինորհուրդս յամ մարմնաւոր ամուսնական
մտածուեց, և ապա միսիլ 'ի լսելուի : Օ ի այս գիրքս
լեառն է Վորէր, ուր ած ընակեաց . և որպէս անդ
յորժամ գազան մերձենայլը 'ի լեառն, քարկոծ լի-
նէր, նոյնապէս և որ գազանաբարոյ մտօք մերձենայ
յերեւելի բանս գրոցս այսորիկ, զնոյն կրէ զկիրս :
Ա ամս որոյ արտաքրոյ ամենայն խորհրդոց մարմնեղին
նաց պարտիմք լինել, ինլով զայս մարմնոյ, և բա-
նալ զհոգւոյն . զի կարասցուք նման Առվաշէսի՝ յածա-
բնակյայս ելանելի մանալի լեառն և զ'ի սմանածային
խորոցն զծածուկս ըստ կարի յայտ ածել : Արում
առաջնորդ եղիցի հոգին նք, յաւելլով 'ի մեզ լե-
զու ասելոյ, և լողացդ միտս լսելոյ :

ԵԿԵՍՏԱՍԻՒ

Ե. յաինքն ժողովումն եկեղեցւոյ, որ բաժանեալ
էր 'ի մնութի պաշտօնմն . զի եկեղեցի կոչի ժողո-
վուրդն :

“ Պիտացի, թէ մարմին զօրացուցանէ զմանկու-
թի ” : Ե. յաինքն, ծերացեալ մեղօք մանկութին Ե-
ղամայ՝ հոգւովն սրբով 'ի գիտութիւն եկն Առղոմնինի .
այն մարմինն, զոր Քն զգենալոց էր 'ի մէնջ : Ի՞ար-
ձեալ, այնմ մարմնով մեր հնացեալ ընութիւն զօրա-
ցեալ 'ի մանկութիւն դառնայ, զլուսեղէնն զգենլով
զպատմուշանն յորմէ մերկացաւն :

“ Ի՞արձացուցէ 'ի շտեմարանս մեր .. : Խոհ ըզ-

դրախտն և եթէ զերկինս իմաննաս , երկոքին լի ,
յոր բարձրացուցէ որ զխոնարհեալքս մեղօք : Եւ
եթէ հարցանէ ոք , եթէ ո՞ արար զայս փրկուի , լի .
Ուագաւորն մեր Ք.Ռ.՝ “ որ ’ի գահոյս իբրև արմաւ
ոսկեղէն զմուսալից ,, Ուագաւորեալ մարմին միա-
նալովն ընդ այ բանին , “ Ի գահոյմն այ , արմաւու
կեղէն ,, մաքուր ’ի մեղաց իբրև զռակի , զածութին
գուշակէ՝ միացեալ ընդ մարմնոյն , այսինքն ընդ ար-
մաւենոյն : Եւ թէ զիարդ մարմինս մեր արմաւենի
կոչեցաւ , վասն զի անթիծ ’ի մեղաց՝ նորայն մարմինն
էր : Օ ի եթէ Դաւիթ զարդարս իբրև զարմաւե-
նիս ծաղկեալ ասէ՝ վասն վայելականուեն , քանիօն
ածացեալ մարմինն : Եւ “ զմուսալիցն ,, զի զմե-
ռելութի կրեաց : Որում և բերաւ իսկ ’ի մոգուցն
ընծայ ընդ երկումն պատարագմն առ ’ի գուշակումն
այսմ : Ուողում ասել , որ ’ի թաղմանն զմուսեցաւ :

“ Դարձի թագաւորն անդրէն ’ի մանկութին , :
Եայս բան զառաջին բանն կրկնէ , որ ասացն , թէ
“ Ուարմին զօրացուցանէ զմանկութին , : Եւ զի թա-
գաւոր ևս կոչի մարդն՝ զի ’ի պատկեր այ արարաւ :
“ Դարձի թագաւորն անդրէն ’ի մանկութիւնն , :
Եւ լսինքն՝ յառաջին փառմն , զոր ’ի դրախտին ու-
նէր :

“ Աիրելին ’ի սենեակ իւր ,, : Որպէս յառաջա-
բանին՝ շտեմարան կոչեաց զարբայութիւնն , ուր
շտեմարանելոց իցէ զարդարմն , զնոյն աստ դարձեալ
սենեակ անուանեաց : Եւ սիրելի , վասն զի սիրեաց
զմարդիկ առաւելքան զհրեշտակս . յաղագո որոյ
սիրոյ և զմեր բնութիս զգեցաւ :

“ Երգեցէք զսէրն , : Եւ յախնքն , թէ օրհնեցէք
զայն սէրն , որ այնչափ սիրեաց , որ զայնչափ պարզես
դարձեալ շնորհեաց մեզ իւրավ իսկ մահուամբն :

“ Ես իսկ եմ ’ի սաղմոսարանին , : Երկու իրս լոփ
բանս , թէ գրեալմն ’ի սաղմոսարանին ես եմ : զոր
ինչ արարի ուղղութիս փրկութեն և կրեցի , գրեալ
է ’ի սաղմոսարանին : Եալլ և ես մի ոչ կամիմ
բերել զվկայութիւնն , զի ’ի համառօտն եմ ’ի փու-
թալ : Եւ երկրորդ , թէ կամի ոք երգել և օրհնել
զիմ սէրն ’ի սաղմոսին , ես եմ որ ուսուցանեամ , թէ

որպէս պարտ է օրհնութեալ կայսեր կամ և առաքեալ վկայէ,
թէ “Օ որ կամքն յաղօթս, որպէս արժան իցէ՝ ոչ
գիտեմք. այլ ինքն հոգին բարեխօս լինի՝ ի հեծուկն
անմոռնաւ ։ Եթէ ՚ի հեծութեամբ աղօթելի քո՝
հոգին ՚որ ուսուսցէ քեզ զբանս օրհնուե՛ անբարբառ
անմոռնաւ ։

“ Երեցից ընդ ընկերս իմ ” : Այսինքն ընդ հրեշտակս : Եւթէ զիարդ հրեշտակը ընկերք կոչին . մի զի յարաբէն եւմք գոյացեալ որպէս և նոքան . և երկրորդ՝ զի ոչ էաք չեռի ’ի հրեշտակաց փառաց , այլ փոքր ինչ խոնարհ քան զհրեշտակս , որպէս և ասէ Դաւիթ :

“ Երգեցնուք և ուրախ լիցուք՝ ի թագաւոր սիրելի, ” : Այսինքն, ի թագաւորն մեր Բար սիրեացն զմեզ, ուրախ լիցուք ընդ վերստին ստանալն զկորուսեալ փառան . և երգեցնուք օրհնութեանմա :

“ ՚ քմեր յըմնաւորք, : ՚ համարս թուոց տաննն
է կատարեալ, և եթէ այլ թուէ, ’ի մին դառնայ,
ասել՝ մետասան. և որ ’ի կարգին է. նա և ածաբան
վկայէ այսմ: ՚ բդ որպէս ’ի միակն, նյունպէս և
’ի տամնեակն տամն տամն հարիւր է. և հինգ տամն
յիսուն. հարիւրն կատարեալ թիւ է որպէս զտամն.
և յըսունն կէս թիւ որպէս զհինգն: ՚ բդ զկէս աշո
ունի մարդ, և ոչ զկատարեալ. այսինքն յըմնաւորք: ՚
բդ զիա՞րդ կարէ տեսանել զծածկեախ ’ի տեսլե-
նէ, այսինքն յըմնաւորէս: ՚ ա և ’ի հարիւրաւորացն,
այսինքն ’ի հրեշտակաց անտեսաննելի է. թէպէտ և
ոչ որպէս մեզ, այլ և ոչ կատարեալ:

“Տեր արար զքեզ և հաստատեաց զքեզ” : Ի, արար զառաջինն, և նա դարձեալ հաստատեաց զանկեայն՝ ի նորս փառսն :

“Պատրաստեաց զքեզ յարգանդէ , գեղեցիկո՞ի կանայս մայր քո , : Այդանդ ոք աւազանն է . և մայր Ախովն եկեղեցի կոչի . զի՞ “Ախովն ասի մայր . և մարդ ծնաւ . ի նմա , ” :

1. Ճառ. թ. ՚ի. Պատճեն:

“ Հանցի մարտին առ նոյն անխիղջ՝ անաղտ յայլմէ տեսութենէ ,,: Ի՞ յախնքն՝ ի հոգւոյն սրբոյ . Ես և առաքեալ ասէ .” Ծնեալ վերստին՝ ոչ յապականացու սերմանէ, այլ յանապականացուէն, կենդանի և մշտնջենական բանիւն այ ,,: ”

“ Օի այսպէս ունէր ,,: Ի՞ յախնքն թէ յառաջ պյապիս ունէին մարմին անխիղջ, անարատ, լուսաւոր, մինչև էր՝ ի պտղոյն ճաշակեալ :

“ Եւ կայր այս յօրհնութիւք օրհնութեանցն ,,: Ի՞ յառ զ՞ի աւագժայ բանսն հօր իւրոյ բերէ վկայ, օրհնութիւն օրհնութեց ասելով, թէ “ որ ասաց ցիս որդի իմ ես դու, և ես այսօր ծնայ զքեզ ,,: ”

Ե Բ Գ Ե Բ Գ Ա Ց

Ա Ր Ե

Ս Ա Գ, Ա Մ Ա Կ Ե

Վուշուն՝ խաղաղուի թարգմանի, որով առակէ զի՞ն. զի նա է խաղաղուի մեր, որպէս ասէ առաքեալ : Ի՞ ըդ քանզի ծնաք նոր ծնունդ, աղաշեմք զծնողն՝ մայրական սիրովն համբուրելզմեզ, մերձեցուցանելզերանն անձային . զի ՚ի համբուրելն նուրա զմեզ՝ արգուք յայնմ բերանոյ զայն՝ որ ինքն ամենամք բերանն ասաց .” Ուէ ոք ծարաւի իցէ, եւ կեսցէ առիս, և արբցէ ,,: Քաղաքս այնորիկ ասէ, թէ

“ Համբուրեսցէ զիս ՚ի համբուրից բերանոյ իւրոյ ,,: Ես և անառակ որդին գոլով մեք, համբուրիմք յերկնաւոր հօրէն, ըստ ասելոյ առակին յաւետարանն : Ի՞ ըդ զսէրն՝ զոր սիրեաց զմեզ, առաւելու աղաշեմք՝ համբուրին առակաւ :

“ Օի բարի են ստինք քո քան զգինի ,,: Պատուիրանք՝ որ ծըծին՝ ՚ի հոգւոյն ՚ի ստեանց գրոց, բարի են քան զգինի, ըստ մարգարեին ասելոյ, թէ ” Բարի են ինձ ամենայն բանք բերանոյ քո քան զհազարս ոսկւոյ և արծաթոյ ,,: Օի կաթն որ ՚ի

ստենէ բղինէ, կենդանութեն է պատճառ. իսկ գինին՝ միայն զօրութեն:

“ Եւ հոտ իւղոց քոց քան զամենախն խունկս անուշահոտութեն,, : Ի յապէս առաքինութիք և բարի գործք՝ որյածութեն իւղոյն բուրեն. այսինքն զոր ուսուցանէ հոգին նըք որոց մերձենան և հոտոտին ’ի նա:

“ Եւղթափեալէ անուն քո,, : Եւ զի որ թափեալէ յամանէ, անզնին է, և միայն ամանիւն ճանախ լեալ ’ի նմա իւղոյն. այսպէս անձութենն քնութին անզնին և անիմանալի և անտեսանելի է, իբրեւ զեւդն թափեալ: Այլ զոգիս արդարոց և տղայացելոց ’ի մեղաց՝ անուշահոտէ, որպէս և զամանն՝ եւղն պատուական: Մրդ զի թէ իբրեւ թափեալ եւղ է անձութենն անուն և գիտուենն ’ի մարդկանէ անհասողութին, նա և ’ի կատարեալ սրբոց, և ոչ միայն ’ի սրբոց, այլ և ’ի բովանդակ յերկնայնոցն. սակայն մեր բնութիս միութք՝ ’ի նր կուսէն՝ որչափ մարթէ էր տեսանել զեւդն, տեսաք: Օ որ և ինքն նր ասաց ցկոյրն, իբրեւ եհարց եթէ “ Դու հաւատա՞ս յորդի այ,, . և նա պատասխանեաց, թէ “ ո՞ւ է նր,, . և նրն ասաց, “ և տեսեր զնա և որ խօսիդ ընդ քեզ, նա է,, : Օ մարմինն անձացեալ տեսանելով զինքն զեւդն անտես ասաց տեսանել:

“ Ա ամս այսորիկ օրիորդք սիրեցին զքեզ,, : ( ) ըիորդս զայնոսիկ կոչէ, որք ’ի մեղաց տղայացան. նա և զհրեշտակս ևս:

“ Օ հետքո՝ ի հոտ իւղոց քոց ընթացուք,, : ( ) ի որք արժանի լինին զբանին այ ճաշակս ճաշակել, և զնորա հոտն առնուլ, անյագաբար զհետ հոտոյ իւղոցն ընթանան. և ոչ երբէք դադարեն յընթացից. թէ և բանդ և կապանք հասանիցէ կրել, ոչ դառնան. և եթէ զորդիս պարտ իցէ թողսւլ. որպէս և առին իսկյանձն առաջն մեքն, որք յայսմ հոտոյ եղն հոտոտեալք:

“ ( ) ըիորդացն պատմէ հարսն վասն փեսային զոր ինչ չնորհեաց նմա,, : Հարսն՝ եկեղեցի և ժողովուրդ կոչի. և օրիորդք՝ հրեշտակք և նրք. որպէս ասաց տղայացեալն ’ի մեղաց: Մրդ պատմէ հարսն օրիորդացն, այսինքն առաջին հարցն և մարդարէիցն և արդարոցն, նա և հրեշտակաց :

“ Հարաւ զիս արքայն ’ի սենեակ իւր,, : Ուել յարքայութին փոխեաց զիսյիւր բնակութին . վասն զի փոխանակ դրախտին՝ մերոյ բուն բնակութեն , յորմէ մերժեցայ , զես առաւելադոյնն ետ ինձ :

“ Հարսն պատոմէ օրիորդացն , և նոքա ասեն , ցըն ծասցուք և ուրախ լիցուք ’ի քեզ . և սիրեսցուք զըստինս քո քան զգինի ,, : Ի յահնեն ուրախակից լինին արդարքն՝ հեթանոսաց փրկութե . և միաբան ցնծան ’ի փրկին Հոտ , և սիրակից լինին միմեանց ստեանցն սիրոյ , որ են պատուիրանքն այ :

“ (Օրիորդք փեսային բարբառին գանուն հարսնն ,, : (Օրիորդս՝ զըարեկամն փեսային ԲՇի ասէ . բազում անդամ չէ պէտ մեկնել :

“ Ուղղութի սիրեաց զքեզ , : Օ այս և Դաւիթ ասէ . “ Ուղիղ է որ ած մեր ,, : Մրդ եթէ նա սիրեաց զմեզ՝ որ ուղիղն է , և ’ի քեն զնոյն պահանջէ սէր ’ի սիրեցելցդ :

“ Հարսն ասէ . Ուեաւ եմ ես և գեղեցիկ՝ դստերք կըրուսաղէմի , իրքե զվրանն լիեդարու , և իրքե զնորանն Ոսղոմնի : Ո՞ի հայիք յիս , զի ես եմ սեացեալ . զի խեթիւ հայեցաւ յիս արեգակն : Որդիք մօր իմոյ մարտեան ընդիս . և եղեալ զիս պահապան այդեստանին , զի զայգին իմ ոչ պահեցի ,, : Մրդ եթէ բանքն յիրեարս ոչ յարին գրոց մարդարեականաց , դու մի ամեննեին զհաւաստին պահանջէր : Օ ի ասէ երանելի վարդապեան տիեզերաց Յոհան , թէ՝ Յեքրայեցւոց լեզուէ ’ի հելլենացի թարգմանեալ , և ’ի հելլենացւոյն չկարէ զբանն բռ վանդակ բերել . մանաւանդ որ առ մեզս՝ որ ’ի յայն լեզուէն , կամ յասորւյն թարգմանեալ մռայլ՝ առեալ է ’ի հայ լեզու : Օնոյն և նիւաացին Դրիգոր ասէ ’ի սոյն մեկնուէ : Բայց միտք բանիս այս է . յասել օրիորդացն ցհարսն , այսինքն է ցհեթանոսաց հաւատացեալ , թէ ուղղութի սիրեաց զքեզ զայնպիսի մեծ սէր . արդ մի այլ թիւրիր և հեռանար յուղղութենէն :

Դառնայ հարսն գոհանալով զփեսայէն ԲՇէ , պատ-

1 Մեկն . ծննդոց :

2 Գրեալ էր նոտայլ . այլ որ .

այլուէ ’ի հա , մըս :

3 Մեկն . Երբ . ճառ . բ :

մէ զիւր առաջին յանցանմն և զպատիժմն՝ զոր կրեաց։
 “ԱԵւ եմ ես, որ գեղեցկացայ այժմ նորա ողոր
 մելովն, ‘Ղատերք լշրուսաղէմի’։ Ղատերք լշրու-
 սաղէմի՝ արդարոցն ասէ, նա և հրեշտակացն ևս
 դատերս սովոր է կոչել։ որ բազում անգամ կայ ՚ի
 գիրս մարդարէականաց. զի զհամեստութիւն ունին
 որպէս զկանայս։ վասն զի պատկառելի է կանանց
 ազգ առաւելքան զարանց։ Լւ որ ասէ, թէ
 “Իթրե զվրանն լիեդարու,, լիեդար, խաւար թարգ-
 մանի. այսինքն թէ սատանայի վրան եղէ ես, և ո-
 զորմելովն այժմ Վողոմնի խորան յարմարեցայ։
 Օ այս զտաճարէն ասէ՝ խորան Վողոմնի, թէ
 այժմ իթրե զիսորանն Վողոմնի եղէ տուն այ։
 Լոյսու զեկեղեցի հեթանոսաց գուշակէ։ Լոյ-
 դարձեալ զառաջին տգեղութիւն յուշ ածեալ ՚ի վե-
 րայ բերէ, ասելով։

“Ո՞՞ հայիք յիս, զի ես եմ սեւացեալ,, Օ մե-
 ղօք սեւութիւնն ասէ. զի յանցանս ըմբռնելով իմ,
 խեթիւ հայեցաւ յիս արեգակնն ած։ Լոյսու զդառ-
 նութե պատիժմն՝ զոր ած ՚ի վերայ, և զմերժելն յե-
 րեսացն այ և ՚ի դրախտէն ասէ։ Լւ վասն ոյրյանց-
 ման այս եղե։

Լոյս հարսն. “Արդիք մօր իմոյ մարտեան ընդ իս,,
 Լոմոյ մօրն որդի՝ զսատանայ կոչէ. զի ՚ի միոյ արար-
 չէ ստեղծեալ են։

“Լւ եղեալ զիս պահապան այգեստանին, զի
 զայգին իմոչ պահեցի,, Լոյս այն է, որ ասէ, թէ
 “Լոյտ զնա ած ՚ի դրախտին փափկութեան, գործել
 զնա և պահել,, Լոյթէ գործոյ ինչ, կամ պահ-
 պանութե պէտս ունիր դրախտն, ուր ամենայն վայել-
 չութիւն և ածային պահապանութիւն էր. այլ գործել
 զարդարութիւն, և պահել զպատուիրանն յառաջա-
 զոյն վարդապետեաց։

“Հիփեսայն ասէ հարսն. Պատմեա ինձ զզր սիրեաց
 անձն իմ. ուր հովուես, ուր հանգուցանես ՚ի մէջօ-
 րէի. գուցէ լինիցիմ իթրե զընկեցեալն յերամակս
 ընկերաց քոց,, Լոյտ պատմեալ հարսինն, թէ յոր
 տգեղութէ և ՚ի սեւութէ յորքան գեղեցկութիւն փո-
 խեցաւ, անյիշաչար եղեալ փեսային հարսինն ան-

րէնութեն, վամն անշափ սիրոյն իւրոյ, նոյնգունակ բորբոքեալ և սա՝ի սէր նորա, և աղաչէ զփեսայն պատմել, թէ որ է Ճանապարհն որ հովուեսցի ընդ ձեռամբ հովուին՝ յանստուեր լոյմն գնացեալ, որ 'ի թշնամոյն որսոյ անպարտելի մնալ մարթացէ։
 Օ ի մէջօրէն՝ լոյս և արեւ անստուեր է . վասն այնորիկ ասէ 'ի մէջօրէի : Կուցէ լինիցիմ սատանայական վարուք սեացեալ ընդ յառաջածոյն ընկերացեալմն մեղօք, և օտարացեալ 'ի բարի տեղւոյ Ճարակացն : Որպէս ասէ իսկ ինքն նորն 'ի սրբում'աւետարանին . “ Ես եմ քաջ հովիւն . ընդ իս եթէ ոք մտցէ , կեցցէ ” . և որ զինի գայ :

“ Ծիեսայն ցհարսն ասէ . Եթէ ոչ ծանիցես զանձն քո, գեղեցիկդ 'ի կանայս . ել դու զհետ գարշապարացն հօտից, և արածեա զուլս քո 'ի վրանս հովուաց ” : Իստ հարցմանն հարսինն պատասխանի առնեւ փեսայն, յիշեցուցանելով զգեղեցկութիւնն զոր ետնմա, և զգուշացուցանելով Ճանաչել զանձն, բատ մարգարէին առելոյ, թէ ” Հայեաց յանձն քո ” : Ի՞րդ զայն ասէ, թէ յիշեա զառաջին պարգևեմն, այսինքն զգրախոտն, և զփառմն՝ զոր առեալ ապականեցեր մեղօք, և դարձեալ ողորմութիւն գտեեր . ոչ 'ի բարի գործոցն՝ զոր արարեր դու, այլ 'ի ձեռն իմ, որ հատուցանող եղէ ընդ քեզ՝ քո մեղացն . որպէս ասէ մարգարէն, թէ ” Տէր հատուցանող ընդ իմ ” : Ի Ա Եթէ զայս ամենայն զմտաւ ոչ ածես, ոչ հայիս 'ի քեզ և ոչ խոնարհեցուցանես զքեզ յամբարտաւանութիւց քոց, և կամ 'ի ձեռն ուղիղ վարուց քոց և կամ այլ բարի գործոց քոց, զոր 'ի դառնալդ քո 'ի չարէն, հպարտանաս որպէս նախահայրն քո, և յայսմ հետէ ոչ գնաս բարիոք, յազագո անորիկ ելանես 'ի հօտէս իմմէ, որք ասրով և կաթամբ պտղաբերին . և փոխանակ արօտի իմոյ խառնիս յօւլոցն ջոկս, որ ամենեին անպտուզ են . զի ոչ ասր, և ոչ կիթ ունին . որք օտարացեալ են 'ի բարուք հովուի վրանէս, ելեալընդ այլ գարշապարս օտար հօտից, որ կարծին հօտ գոլ՝ և ոչ են հօտ . և

¹ Օրինակը հովաց կամ 'ի լուսնու հովաց :

ապա այլու ևս գտանես զբարի հովիւն : Այդ զգուշացիք զփրկութին՝ զոր արարի քեզ, ընդ կառացն և ընդ երիվարացն աներևոյթ Փարաւոնին պատերազմելով իմով անարգել զօրութեա . այս է որ ասէ .

“ Ձիոյն իմոյ ՚ի կառան Փարաւոնի նմանեցուցից զքեզ մերձաւոր իմ , : Ձևէ ընկղմեալ զկառա նորա , մերձաւոր իմ արարի , անցուցեալ ընդ ծով մեղաց : Այդ ես ՚ի համառօտն եմ ՚ի փութալ . և թէ երկայն կամիս լսել զբանս , երթ առ նիւսացին ՚Կրիգոր :

“ (Կրիորդքն ցհարսնն ասեն , : Այսինքն բարեկամք փեսային , որ են առաքեալք և մարդարեք և վարդապետք , որ հանապազ խրատեն զմեզ զմտաւածել զվերստին ստեղծումն մեր , թէ քանի քան զառաջինն առաւելագոյն ունի . առակելով՝ ՚ի տատրակ , ՚ի մանեակ , յոսկի և յարձաթ և ՚ի ձիս :

“ Քանզի գեղեցկացան ծնուաքքո իբրև զտատրակի , : (Օ ի սրբասեր է հաւան այն . և եթէ դէպ լինի վարուժանին իւր մեռանել , ոչ երբէք միաւորի ընդ այլ ուսմեթք ՚ի յիւրոցն մինչև ՚ի վախճան իւր : Այդ զծնօտն գովելով ձևով տատրակին՝ զայս ցուցանէ , թէ երես և պատկեր այ ես . և սրբութք ես զարդարեալ որպէս զտատրակ . և ահ պատուիրանացն նորա զարդարեալ է զքեզ իբրև զմանեակ ՚ի պարանոցի , սուրբ և մաքուր ՚ի մեղաց որպէս զոսկի և զարձաթ : Այսու նմանեալ և ոչ ձշմարիտ արձաթ և ոսկի : (Օ ի արտաքոյ է մտաց մարդոյ այն գեղեցկութին հոգեսոր , որով զարդարեալ է մարդն . և հանգստարան այ իբրև զձի . որ և միայն Պիաւղոսի նմանի , և նորայոցն ոգւով , որ զբանս անձառ լուաւ : Այդ զայս ասացին օրիորդքն , վկայելով փեսային բանից , որ ձիոյն իւրոյ որ ընդ Փարաւոնի մարտեաւ , նմանեցոյց զառաքինութք հարսնն : Որքա առաւել ևս ցուցին պարգեաց հասանել , թէ ոչ միայն ՚ի քեզ հանգչի որպէս ՚ի ձին , և եթէ բարի գործովք զարդարիս , այլ և ՚ի գիրկս իւր ընդունի զքեզ . վամն այնր ասէ .

1 Մեկն . Երդ . Հառ . դ .

“Ո՞ինչև արքայ ՚ի գիրկս իւր ընկալցի զքեզ” : ՌԱԼինձ այսպէս թուի, թէ կատարեալ մեկնութեանից հասու ոչեղեր, վասն որոյ հարկիմդարձեալ համառօտել :

“Չիոյն իմոյ ՚ի կառան Փարաւոնի նմանեցուցից զքեզ մերձաւոր իմ,” : Ո՞րդ հարցանելի է վասն ձիոյն. եթէ քո իցէ, զիա՞րդ իցէ ՚ի կառան Փարաւոնի . և կամով իցէ Փարաւոն : լուր, և մեկնեցից : Չի այ է մարդկային բնութիւն : վասն զի հանգստարան և բնակարան էր ածութենն, որ պարձեր խրոխտաւ լով իբրև զձի խստերախ, և դարձեալ ’ի ձեռն մեղացն եղեւ կառավար սատանայի, որ առակի ՚ի Փարաւոն . ընդ որում փրկին չո՞տ մարտեաւ խաչին . որ օրինակ էր խաչին՝ դաւազանն Ո՞ովսէսի, որ եհերձ զծովն և ընկղմեաց զՓարաւոն՝ այսինքն զսատանայ և զիւր պատկերն, որ իբրև զձի կապեալ էր ՚ի կառս նորա, դարձեալ յինքն ամփոփեաց : Ո՞յս է, որ ասէ . “Չիոյն իմոյ ՚ի կառան Փարաւոնի,” : Ո ասն զի կարող զօրութիւն ածութենն կործանեաց զՓարաւոնի կառան : լու դարձեալ . երեսով ձին, որ իբրև զթագաւորական իսկ զարդարեալ էր, և ՚ի կառան Փարաւոնի լծեալ էր, իմ էր և այն . զի իմէ ամենայն ստեղծուած : Ո՞րդ այն զարդարեալ ձիոյն իմոյ նմանեցուցի զքեզ, զոր վարեցի բռնութեամբ . որք ասէինն, փախիցուք յերեսացն Խրայէլի : ՚լոյնպէս և զարդարեալ մանեկաւ, և որով համարեաց ՚ի կարգի, արար իւր երիվար, ընկղմեալ զաներեսոյթ Փարաւոնն ՚ի ծովն հրեղէն, և զքեզ այնչափ պերճացոյց առաքինութիւն առեալ յինքն, որ նորա երիվար էիր . որ փոխանակ նստելոյն ՚ի վերայ քո, ՚ի գիրկս իւր ընկալաւ զքեզ . մանաւանդ թէ ՚ի վերայ ուսոց իսկ երարձ որպէս ասէ տրնյաւետարանին :

“Հարմնն ցիւր անձն, և ցփեսայն ասէ . ՚լարդոս իմ բուրեաց զհոտ : Ծարարս տաշխի եղաօրորդին իմ ՚ի մէջ ստեանց իմոց հանգիցէ : Ողկոյզ ծաղկեալ եղաօրորդին իմ ինձ ՚ի մէջ այգեստանեաց լանգաղայ , : Պարարտ է այն ՚ի բերս այգեաց : ՚լախ առաջին զայս իմա, թէ որ փեսայն կոչի, նոյն և եղ-

բօրորդի կոչք . զի բանն ած՝ ՚ի հրեհց մարմնացաւ . և հրեայք և հեթանոսք եղաղք են , վասն զի յ՛դաւ մայ են երկրպինն :

“ Ըշարս տաշխս եղբօրորդին իմ՝ ՚ի մէջ ստեանց իմոց հանգիցէ ՚՚ : ՚ յս այն է , որ ասէ յաւետարա նին , թէ “ Որ հաւատայ յիս , կնքեաց , թէ ած ձմաւ ըիտ է ՚՚ : ՚ քդ որ ՚ի նախ հաւատայ , և զնորայն պատուիրանն և զերկեւղն ՚ի սիրտս իւր ծրարեալ ժողովէ , իբրև զպատուական եւղ և զանուշահոտ խոնկ է . մանաւանդ որ այլոց ևս տարածանէ ըզ հոտն , որպէս առաքեալասէ , թէ “ Հոտ անուշ եմք ՚ միտի առ ած ՚ի մէջ փրկելոցն և ՚ի մէջ կորուսելոցն ՚՚ : ՚ յլ և կայ կենդանի՝ որ յանուշահոտոցն մեռանի . որպէս և մեղաւորք՝ որ ոչ ընդունին զվարդակետութի անուշահոտ գրոց , որ ՚ի մէջ ստեանցն հանգուցեալ է , այսինքն ՚ի սիրտս սրբոց : ՚ յւ որք ընդունին , կենաց ՚ի կեանս լինի վերափոխումն , և որք ոչն ընդունին , ՚ի մահուանէ ՚ի մահ : ՚ յրպէս աւ սէր մեծ նահատակն ՚ միտի յգնատիոս , թէ “ Օ քն յիս կրեմ : ՚ որ լուեալ Տրայիանոսի , ասաց , թէ զանատիոս որ ասաց զիաշեալն յինքն ունել , այսեւ հրամայեմ , որ խաչեալն ևս զինի դորա այրեսցի :

“ Փեսայն ցհարմն ասէ . ՚ հաւադիկ ես մերձաւոր իմ , ահաւադիկ ես գեղեցիկ իմ , աչքքո աղաւնիք ՚՚ : ՚ յւ որովհետև մերձեցար յիս , և ստարացար ՚ի մեղաց , զառաշին գեղեցկութին՝ որ ՚ի գրախտին ունեիր , ստացար . և ոչ միայն այսմպարզեի հասեր ; այլ և ազաւնոյ աչս ստացար յիս նայելովդ , այսինքն զհուգոյն սրբոյ : ՚ օ ի զոր ինչ հայի ոք , ՚ի նոյն փոխի մտօք : ՚ քդ եթէ ոչ յերկարանամ՝ ի բանս մեկ նութե , գիտեա եթէ զհամառօտն եմ յախորժել :

“ Հարսն ցիեսայն ասէ . ՚ հաւադիկ եղբօրորդին իմ , այլ և գեղեցիկ . առ գահոյս մեր հովանաւորք : ՚ երանք տանց մերոց մայրք , գարաւանդք մեր նոնք ՚՚ : ՚ ուցեալ գիեսային զոդւոյն աշմն մաքուր որ պէս զաղաւնի , վկայէ հարմն , թէ զոր ոչ կարէի

1 Ի վարս նորա :

յայնժամ տեսանել՝ մինչ ուն էի յազաւնոյ բնութիւնի փոխեալ, արդ աղաւնի լեալ՝ տեսանեմ զեղբօրորդիդի իմ։ Օ ի թէպէտ և եղբօրորդի իմ եղեր մարմին առեալ զիմ տգեղութիւն, այլ և գեղեցիկ իմ ես վասն խառնելոյ ածուեղ ընդ իմն ։ որպէս և ասէ մարդարեն։ “ Դեղեցիկ տեսանելով քան զամենայն որդիս մարդկան, ” : “ Ո՞ւ գահոյս մեք հովանաւորք, ” : Այսինքն, հովանի մեզ և տուն՝ զարդարնութիւնն անօրէնութիւն։ “ Դերանք տանց մերոց մայրք, ” : Խնդիր և անուշահոտ են փայտքն այն, և պատշաճ առ ՚ի շինուած։ որպէս և մարմին տն մերոյ պատշաճի շինել զտուան զայս, և կամ զմեզ ինքեամս մաքրել՝ ի բնակել։ որոյ տունն մեք իսկ եմք ըստ Պաւղոսի :

Բ. “ Փեսայն ցիւր անձն և ցհարսն ասէ, ” : Եւ յայտնաբանէ փեսայն զիւր գեղեցկութիւն, զոր հարսինն հոգւոյ ակամք ընդ աղօտ տեսեալ, պատմեաց զանտեսանելին և զանպատմելին :

“ Եւ ծաղկի դաշտաց, շուշան հովտաց, ” : Ո՛ զարմանալի իրս . որպէս մարմինն անօրինեալ տն այնու զանտեսանելին մեզ՝ ի տեսութիւն էած, նոյնպէս ջանայ ցուցանել զսարեզարդութիւն՝ զոր զգեցաւ երկիր՝ զարդ ընդունելով։ թէ որպէս երկրի տեսութիւն ծաղկովք պսակեալ զուարձացուցանէ զակն տեսուզաց, և շուշան՝ որ ՚ի հովիտս, այնպէս որք որպէս զդաշտս տարածանեն զոգիս իւրեանցինձ՝ իրնակութիւն, և իրը զհովիտս հորդին ինս, փթթին զինս առ ՚ի ցնծուի անձառելի տեսողաց . և ոչ միայն այս, այլ .

“ Որպէս շուշան՝ ի մէջ փշոց, այնպէս մերձաւորն իմ՝ ի մէջ դատերաց, ” : Դեմք ոչ ես միայն փեսայս գեղեցիկ այսմ ծաղկաց օրինակաւ, այլ և որ յիս մերձ է հարսնն, ՚ի մէջ դատերաց այնպէս վայելքանայ՝ որպէս շուշան՝ ի մէջ փշոց։ “ Դատերս՝ զհարսնացեալն աստանայի ասէ. այս ինքն զմեղաւորս։ Ծիշոց մեկնուե չեն պէտք, յիշելով զառակս փշոցն և զորոմանն յաւետարանին, զոր տէրն ոչ հրամայեաց հանել՝ ՚ի միջյ ցորենցն մինչև ՚ի ժամանակն հնձոց, որ է կատարած աշխարհիս։ Այլ երգ երգոցա կարեոր և վայելուչ ևս համարեցաւ զլինելն արդարոց

՚ի մէջ մեղաւորաց : Ո՞՞ի՝ զի առաւել ևս պայծառ երեւացին վարք արդարոցն, որ ընտրի պատուականն՝ ի մէջ անարգաց : Այս երկրորդ՝ զի թերեւս դարձցին փուշքն ՚ի շուշան, տեսանելով զնոցայն պիտանուի :

“ Հարսն ցիեւայն ասէ . Իբրև իննծոր ՚ի փայտս անտառի, այնպէս եղբօրորդին իմ՝ ի մէջ դստերաց : Տես զայն, զի աշտիճան աշտիճան յաւելու՝ ի գովութի փեսային : Օ որ յառաջն շուշան և ծաղիկ անուանեաց, այժմ իննծոր : Օ ի ծաղիկն զաշմն միայն զուարձացրւցանէ, բայց իննծորն՝ տեսակազաշմն, հոտով զքիմնն, և ապա ՚ի զօրութի կերակրոյ գայ: Այս զոր անդ փուշ ասաց, աստ՝ անտառ . որ անտառացեալ են մեղօք մարդիկ . որպէս ասէ, թէ “ Վականեաց զնախոզ անտառի ” : Այս դստերա զանօրէն հարց որդիան ասէ :

“ Ի՞նդ հովաննեաւ նորա փափագեցի նստել և նստայ . և պտուղնորա քաղցրացաւ ՚ի կոկորդ իմ ” : Չունի այս շատ պէտս մեկնութե . որք յանտառս և ՚ի ծառս վարսաւորս ձօնէին . արդ զիննծորն ծանուցեալ՝ որ ՚ի կենաց փայտէն մեղ տուաւ, փափագմամբ ՚ի հովանի նորա ապաւինիմք, և անշարժ հաւատով զնովաւ նստիմք : Աստելն՝ զանյառնելին ՚ի թիւր վարդապէտութիւնն ասէ : “ Այս պտուղնորա քաղցրացաւ ՚ի կոկորդի իմում ” : Վայու՝ թէ զինոր. հուրդն կենարար, և զպտուզն որ ՚ի փայտէն կենաց իմաննաս, և թէ զբանս որ յանդային բերանոյն մեղ տուաւ, երկոքին լիին, ըստմարգարէին, թէ “ Քաղցր են ՚ի քիմա իմ բանք քո քան զմեղը բերանոյ իմոյ ” :

“ Յօրիորդսն հարսն ասէ . Տարայք զիս ՚ի տուն գինոյ ” : Ի՞սէ, թէ ոչ յագիմ բացուստ ՚ի բաց բերմամբ ՚ի բաժակէն, կամ ՚ի բանիցն անդայնոց . զի անյագ ցանկութիւն ունիմ, և անաշխատելի ընթաց . արդ տարէք զիս ՚ի տունն իսկ այսմ բարութեանց . զի չունիմ այնպիսի փափագումն առ փեսայն և առ պատուիրանս նորա՝ եթէ ձեւք տեսից և լուայց, և այսու յագեցայց : Դիինի՝ զուարձութեան առիթ է . և յայս կեանս մոռացումն սիրեն առնել տրտմութե . վասն այնորիկ զինի կոչէ զպարդեացն այ ձիր :

“ Արգեցէք ’ի վերայ իմ սէր , : Ե՞՞ յարմար-
ման բանից ’ի խնդիր լինիր . զպատճառաւան միայն
հաւանեա , զոր յառաջ ասացի : Արգեցէքն այս-
պէս լիի , որպէս յայլում տեղւոջ ասէ . ” Օ արթուր
Զիք զսէրն , : Աէր՝ ած է . վասն զի անունն այ սէր
ձանաչ , որպէս առաքեալ ասէ , թէ “ Ի՞ ծ սէր է . և
որ կայ ’ի սէրն , բնակեալ է յած , և ած ’ի նմա , :
Լըդ աղաչէ հարսնն զբարեկամն փեսային՝ ջեռեալ
սիրով փեսային՝ մի հեռաւորութք պատգամաւորիլ
որպէս յառաջ մարգարէքն , այլ առաքելաբար մու-
ծանել՝ ի տունն Վշի , զոր գինի կոչեաց . զի տեսու-
թք երեսաց առաւել բորբոքի սէր սիրեցելոյն յեր-
կոցունց . այս է “ Արգեցէք ’ի վերայ իմ սէր , : ”

“ Եւ հաստատեցէք զիս իւղովք , : Եւղ՝ ողորմու-
թի կոչի . արդ զայս ասէ , թէ ’ի տեսանեն զգե-
սայն՝ առաւել ծանեայց ոգւոյն ական բացմամբ զան-
չափ ողորմութին զոր մեզ արար , և ևս հաստատե-
ցայց , և ողորմութք ողորմութի գտաց . որպէս ա-
սէ ածաբան¹ : ” Առաջեցէք յիս խնձոր , : Խնձոր՝
զբարի գործոց գեղեցկուին ասէ : Օի որպէս խնձոր
տեսութքն և հոտովն յառաջ ևս քան զձաշակեն
ախորժելի է , նոյնպէս զանազան առաքինութեն տե-
սակս զուարթացուցանէ զտեսողս : ” Ա ամս զի խան-
դակաթե եմ սիրով , : Ո’ զանչափ հանդիսիւ սէրն ,
որ առ մին բնակեաց ’ի ձեռն Վշի գալստեանն , որ
անյագ եղեն , որ զայս համ սիրոյն ձաշակեցին . զի
ոչ բաւականացան պէսպէս նեղութքն զոր կրեցին՝
կամ ’ի սատանայէ , կամ ’ի մարդկանէ , այլ և յան-
ձանց ևս անբաւ յաւելին նեղութիս , մարգարէին
Դաւթի նմանեալ , որ ’ի յայլոց նեղութեց վերայ ,
զոր ասաց , թէ “ Ը ընեցան զինե երկունք մահու , և
վիշտք դժոխոց գտին զիս , : յաւել ևս զնեղութի
անձին իւրոյ . որպէս ասէ , թէ “ Օ նեղութիւն և
զանձկուի գտի , : Արպէս նր Ո ուսաւորիչն և մեծն
Պաւղոս , և այլ սբք նոցին նմանք , պարգևս զնե-
ղութիսն՝ որ վասն Վշի , համարէին . զոր օրինակ
խնձորս , զոր և ասէր ցսքն Դրիդոր՝ Տրդատ , թէ :

¹ Յաղագո հարուածոյ կարկան : 3 Ադաթ :

² Ադաթ :

Այդ է ուրախութին : Եւ նա ասէ . Ի՞նչ այս է ուրախութին :

“ Վհեակ նորա ’ի վերայ գլխոյ իմոյ , և աջ նորապատիցէ զինե , : Օսոյն զայս յայլըւմ տեղ ինքներկրորդէ . ” Երկայնուի կենաց յաջմէ , և յահեկէ իւրմէ փառք և մեծութին , : Մադ զայս ասէ , թէ չէ իմ սիրոյա և հանդիսի արտիս այլ լցումն , բայց միայն ’ի նա յարիլ և զնա տեսանել . թէ և պէսպէս փորձութիք նեղութեց ’ի վերայ եկեսցեն , միայն զան և զահեակն ինձ հովանի և պահապան կալցի :

“ Հարան ցօրիորդն ասէ , : (Կրիորդք՝ հրեշտակը կոչին , և մարդիկ՝ որք հրեշտակացան : ” Երդմնեցուցից զձեզ , դատերք Երուսաղէմի , ’ի զօրութիւնս և յուժգնութիս անդաստանի . եթէ յառնիցէք , զարթուածիք զսէրն՝ մինչեւ կամեացի , : Խնդաստան՝ աշխարհս կոչի , նա և երկինք . և զօրութիւն և ուժգնութի անդաստանի՝ ած , որով հաստատեցաւ աշխարհ և երկինք . և կայ սեղմեալ և աղխեալ անշարժ զօրութիքն և ուժգնութիքն անդաստանի , այսինքն այ : Եա և հրեշտակը և մարդիկ որ յանդաստանն են բնակեալ , երդմամբն միշին : Մադ յայն զօրութիք երդմնեցուցանեմ յառնել և աղօթել և զարթուցանել զնոյն ինքն զբաւանդակ սէրն զի՞՞ս . զի զկամն իւր լցուացէ ’ի մեզ : Մայս է զոր ինքն տէրն աղօթել հրամայեաց . ” Եղիցին , ասէ , կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի , : Մադ որք երդմնեցուցանեինն դատերք վերինն Երուսաղէմի՝ են հրեշտակը և դժք որ յերկրէս :

“ Եռեալ զձայն փեսային հարան , ասէ . Ձայն եղօրորդւոյն իմոյ , : Տես աւանիկ , որ յառաջքան զխոստովանելն բերանով զծածուկսն ճանաչէ , սակայն մնայ պաղատանաց , զի և այլք ծանիցեն զարդարութինորա : Օձայնելն առ նա և զփափագանօք պաղատելն՝ պարտուցն մեր վճարումն համարի : Մադ յաղաճէլ հարսինն , այսինքն եկեղեցւոյ որ ’ի չեթանոսաց զօրիորդն , տանել ’ի տուն գինւոյ , և մի որպէս յանցաւորաց պատգամաւ արտաքոյ փեսային երեսաց . և յերդմնեցուցանելն զդստերս

Երուսաղէմի՝ զարթուցանել զսէրն , մինչև կատարեսցին կամք նորա բարիք՝ ի մարդիկ , ոչ մնաց բարեխօսացն աղաջանաց փեսայն , այլ լուեալ զաղացողին մաղթանս՝ ձայնեաց նա զհաշտութիւն , և ընթացւ ընդ առաջ , որպէս և յաւետարանին ասէ իսկ առաջաւ անսառակ որդւոյն : (Օ ի ինքն շրջի ինսդրել զարժանաւորմ , և որք սիրենն և ինսդրեն զկամննորա ծանուցեալ յառաջատեսութեանն :

Հարսնն ասէ . “ Ձայն եղքօրորդւոյն իմոյ , ահաւասիկ եկն սա վագելով՝ ի վեր լերանց , խայտալով՝ ի վերայ բլոց : ” Ձայն ասէ , որ՝ ի մարդարէիցն առ մեզ լուր : Արպէս լուաք , սոյնպէս և տեսաք , այսինքն զբանն աճ , որ “ Բազում մասամբք և բազում օրինակօք խօսեցաւ ընդ հարմն մեր մարդարէիւք . ” ի վախճան աւուրցս այսոցիկ խօսեցաւ ընդ մեզ որդւովն : ” Այս է որ ասէ . ” Ի՞նչ սա եկն վագելով՝ ի վերայ լերանց , խայտալով՝ ի վերայ բլոց : ” Ի երինք և բլուրք՝ բոնութիւնք սատանայի կոչին , զոր առ ոտն կոխեաց գալստեամբն իւրով , ըստ ասելոյ մարդարէին , թէ ” Ի երինք և բլուրք խռովիեցան , սասանեցան , և զողումն կալաւ զնոսա : ” Ա , և ըզնոյն իշխանութիւն առաքելոցն ետ տէրն ՚ի վերայ լերանց , ոչ միայն խայտալ՝ ի վերայ լեռնացեալ մեղացն , այլ և ՚ի ծով առաքելոյ :

“ Աման է եղքօրորդին իմ այծեման կամ որթուեղանց՝ ի վերայ լերանց Բաեթելայ , ” : Ա ամն տեսողուենն նմանեցուցանէ զեղքօրորդին այծեման , թէ պէտ և չէ կարի պատշաճ . զի նա յառաջ քան զստեղծանեն ևս տեսանէ զինչ առ մարդումն , ըստ ասելոյն , թէ ” Ա ինձև ստեղծեալ էր զքեզ յորովայնէ գիտեմ զքեզ , ” : Ա Ալակայն զի յանասունս քան զայծեամն չիք տեսանող , վասն այնորիկ Բաթէ տեսանողութենն օրինակէ զնա : Դա զի եղն՝ օձի սատակիչ է , որպէս և տէրն՝ աներեղյթ օձին ։ ” Ի վերայ լերանց Բաեթելայ , ” : Ա սո եբրայեցւոց լեզուին Բաեթել երկինք կոչի , որ և հանէ զփրկեալսն յօձէն :

“ Հարսնն նշան տայ զփեսայէն՝ օրիորդացն . ” Ի հաւասիկ սա եկաց զկնի որմոյն մերոյ , ” : Արմ՝ զմարմինն ասէ , որ՝ ի կուսէն : ” Քառեալ ընդ պատու-

հանն „, զմարդարեսն . “ հայեցեալընդ վանդակա-
պատմն „, զօրէնսն : Ի՞սինքն թէ յառաջ նոքօք
զըս ածութէն՝ ի մեզ նշուլեաց , ապա եկաւորութն
մարմնով ՚ի կուսէն :

“ Պատասխանի ետ եղքօրորդին իմ ինձ , և ասէ .
արի եկ մերձաւոր իմ , գեղեցիկ իմ , աղաւնի իմ „ :
Այս կոչն է , որ ՚Ի՞սիւ եղւ՝ որ ասացն . “ Եկայք
առ իս ամենայն աշխատեալք „ . և որ զինի : Եւ գե-
ղեցիկ , վասն աւազանին լուացմանն ասէ . աղաւնի ,
վասն հոգւոյն զգեցմանն . մերձաւոր իմ , վասն զի
մարմնակից ՚Ի՞սի եղաք :

“ Ա ասն զի ահաւասիկ ձմեռն էանց „ : Ձմեռն՝
զկուապաշտութին ասէ , որ տարածեալ էր ՚ի վերայ
երկրի : Լանց ևս , այսինքն գալատեամբ եղքօրորդ-
ւոյն , որ է ՚Ի՞ս : “ Ե, ոյնպէս “ Խնձրեք անցին և գնա-
ցեալ մեկնեցան „ , զիսաքէուի սատանայի նշանակէ ,
որ իբրև զբարի կերպարանի՝ և կորստեան անձրե է ,
որպէս առ ջրհեղեղաւն , յորմէ հալածական գնացին
դեքն . այս է՝ գնացեալ մեկնեցան :

“ Շապիկք երեւեցան յերկրի մերում , ժամանակ
յատելոյ եհաս „ : Լայու զգեղեցկուի գարնանն նը-
շանակէ , որ ՚Ի՞սիւ եղւ՝ ՚ի ձմերայնոյն հալածմանն .
և ծաղիկ , զարդարոց բազմութին առաքինութքը և
ածպաշտութին ծաղկոցովք կոչէ : “ Լամանակյա-
տելոյ եհաս „ , կտրել և յօտել զպիղծս ՚ի սրբոց :

“ Ձայն տատրակի լսելի եղւ յերկրի մերում „ : Որ
պէս հաւք ՚ի ժամ գարնայնոյն արօրանան և տա-
րածանին ընդ երկիր , նոյնպէս և ՚ի գալ հոգեւոր
գարնայնոյս ցնծան սրքն . մանաւանդ առաքեալք և
մարդարեք և վարդապետք և որ նոցա քարոզութք-
հրեշտակային և հոգեւոր երգովք օրհնեն զած ՚ի
գիշերի և ՚ի տուրնծեան : Լայս է “ Ձայն տատրակի
լսելի եղւ յերկրի մերում „ :

“ Լայտիք ծաղկեցին , ետուն զհոտ իւրեանց „ : Ի՞ս-
է՞ զհաւատացեալս անուանեաց , որք ծաղկեցան
այլ և այլ և ալէսպէս գունովք և պտղովք և հո-
տավք , ոմն մարտիրոսութք , ոմն զանազան առաքի-
նութքք , ոմն բարեգործութքք :

“ Լայի եկ մերձաւոր իմ , գեղեցիկ իմ , աղաւնի իմ ,

կատարեալ իմ,, : Օնոյն զառաջին բանս կրկնեաց հաստատելով զիւր կոչումն, թէ ոչ՝ ի ձեռն պատու հանին և վաճակապատին, այսինքն մարգարեիլուք կամ օրինօք, այլ իմով իսկ կոչմամբս արի եկ : Եւ կրկնելով զբանսն եցոյց թէ արքայուն շանապարհն զկայ չառնու որչափ՝ ի մարմնի է, ըստ ասելոյն ոն “(Ծն արիք գնացուք աստի,, , և ածաբանի մեկ նելոյն” :

“Եւ եկ աղաւնի իմընդ հովանեաւ վիմիդ մերձ՝ ի պատուար պարսպիդ,, : Տես, թէպէտ և աղաւնի եղեւ, այլ հանապազ պահանջէ յաւելուլ ես՝ ի մաքրութի, և չհամարել զինքն՝ ի կատարեալ մաքրութէ : ” Եւ որ համարիցի կալ, զգոյշ կայցէ, գուցէ անկանիցի,, : “ Ինդ հովանեաւ վիմիդ,, Ա էմ զի՞ս կոչէ, զի առաքեալասէ, թէ “ Ա էմն էր ինքն Ք՛ս,, : Եւ պարիսպ, զպատուիրանսն ասէ . որպէս կայ՝ ի գիրս : Իրդ հրամայէ այսուհետեւ աւետարանաւն վարել և նոցա քարոզութք և ոչ օրինօքն : Որում վկայէ առաքեալ, թէ “ Խափանեալ էք՝ ի Ք՛սէ, որ օրինօքն արդարանայք,, : Եւ “ մերձ՝ ի պատուար պարսպիդ,, : Ուէ և զաւետարանականսն պահելովն չես հեռի յօրինացն, վասն զի լրումն օրինացն Ք՛ս է, ասէ առաքեալ : Եւ ինքն տէրն ասէ, թէ “ Ա նուլ եկի զօրէնս,, . այսուցուցանէ թէ թերի էին օրէնքն : Իրդ զըսվանդակ լցեալն կատարելով քո, մերձիս՝ ի պարիսպն, այսինքն յօրէնսն :

“ Ծոյց ինձ զգէմս քո, և լսելի արա ինձ զբարբառ քո . վասն զի ձայն քո քաղցր է և դէմք քո գեղեցիկ,, : Օ այս, երգ երգոց փեսային բանիւ ասէ . և նիււացին՝ Իրիգոր բաժանեէ զայս, և հարսինն բանիւ ասէ՝, որում և մեք հաւանիմք : Իրդ աղաւնի լեալ Հարսինըն, և զվէմն իմացեալ, որ է Ք՛ս, աղաչէ, ցոյց ինձ զգէմս քո, և մի ևս ընդ իս մարգարեիլուք և օրինօք խօսիր . այլ որչափ տեսանելի ես մարմնաւորաց՝ ցոյց ինձ զերևելապէս դէմս քո, զի տեսից և յագեցայց յերևել փառաց քոց . և որչափ տանին լսելիք մարդկան՝ լսեցո ինձ զձայն քո . զի ընդ հովանեաւ աւե-

1 Յաղագս Աղբատակութէ : 2 Մեկն . Երգ . Ճառ . Է :

տարանական քարոզութեղ արածեալ, զօտար հովուի զհետ ոչ երթայց . զի թէ ընդ պատուհանն, այսինքն ընդ մարդարէիցն հոյլսն՝ այսքան ախորժելի էր քո ձայնդ, ապա որչափ թէ դիմաց քոց արժանացայց լսել զիրկութե իմոյ աւետեաց լուր :

“ Հօրիորդմն փեսայն ասէ . Կալարուք մեղ աղուես փոքրկունս զապականիչս այգեաց . զի այգիք մեր ծաղկեսցին , : Օ այս ցհրեշտական ասէ, որ հարկաւոր հոգին են առաքեալք՝ ի սպասաւորութիւն մարդկան : Եւ դարձեալ ևս առաւելցառաքեալսն ասէ, որ որսորդք եղեն ընդհանուր տիեզերաց : Ա ասն զի նոքա նախ զաղուէմն որսացին՝ ի կորուստ, հալածելով յայգեացն : Դ զուես զսատանայ կոյէ, և այգիք զեկեղեցի, որ են հաւատացելոց անձինք, զորս առաքեալքն արտաքս կորզեցին՝ ի ժանեաց ազուեսուն՝ որ հակառակն էր շմարտութեն . զի և՝ ի մահուանէ՝ ի կեանս փոխեցին : Օ որ և ասաց իսկ տէրն յորժամդարձան առաքեալքն ինդութիւն, և ասեն . “ Տէր, և դեք հնազանդին մեղյանուն քո, ասէ, ահա ետու ձեզ իշխանուի կոխել զօձս և զկարիչն, նստ և զամենայն զօրութիւննամնոյն , : Դ այլ որ յայլ ժամու՝ լեառն և վիշապ և իշխան կոչէ զսատանայ, աստ աղուէս և փոքր, յազագս ահարկուզորաւեց առաքելոցն զորընկալան՝ ի վերայ նոցա՝ ասէ :

“ Հարսն ասէ զայտ ինչ . Եղքորորդին իմինձ և ես նման, որ հովաւէն՝ ի մէջ շուշաննաց, մինչեւ տիւն լուսաւորեսցի, և շարժեսցին ստուերք , : Հարսինն տեսեալ զինքն յորտայ աղուեսուն ազատեալ, իննդամութիւն տայ զինքն երկրագործին, որ զմիջնորմն ցանկոյն քակեաց : Եւ քանզի ոչ ևս որմով օրինացն՝ ի միաւորութէ փափագելցն որոշի, ապա ասէ, թէ ես եղագորոդոցն իմոյ և եղագորոդին իմինձ : Եւ դարձեալ, թէ որովհետև ձաշակեցի՝ ի սիրոյ նորա, և տեսի զցանկալի դէմն և լուայ զախորժելի զձայնն, ես՝ ի նմա, և նա յիս . արդ յայսմ հետէ ոչ կարէ երկրացին ցանկութիւն կամկարկք որոշել զիս՝ ի նմանէ : Մրպէս և եղեւ իսկ և տեսաք զայս՝ ի մարտիրուսացն և ՚ի ճգնաւորացն հանդէսս : Մրպէս առաքեալ ասէ, թէ “ Ովմեկնեսցէ զմեղ՝ ի սիրոյն Քաի,

ՆԵՂՍՈՒԹԻՒՆ ԹԷ ԱՆՃԿՈՒԹԻ՞ ԹԷ ՀԱԼԱԾԱՆՔ,, . և որ
'ԻԿԱՐԳԻՆ է:

“Որ հովուէն ’ի մէջ շուշանաց , մինչեւ տիւն լուսաւորեսցի , և շարժեսցին ստուերք,, : Վայսինքն թէ ոչ ևս խոտով ձարակեցուցանէ , որ է անամսացեալ մարդոց կերակուր : Խոտ , զմարմնաւոր վայելումա ասէ . այլ ոչ այսու , այլ հոգեւոր կերակրովք կերակրէ , զոր կերան իսկ և զմայլեցան սբք ամենայն , և արհամարհէցին զնոտի ցանկուիս , և ման յուտով տուընջեանն ծագելոց , որ է օրն վերջին . և մի յափտեան շարժեսցին . այսինքն անցանեն , և ապայագին սբքն անչափ ծարաւովն որ առ փեսայն Ք:

“Արձեալ նման է եղօրորդին իմ այծեման , կմորթուց եղանց ’ի վերայ լերանց խնկաբերաց ,, : Վայսինքն թէ տես զամբարշտաց զգործուածս սրահայեաց ակամբդ որ նստիս ’ի բարձունս , և առ ոտն հարզօծս և զիշշապս : Որպէս և է իսկ բնութի՞ եղանց կոխել զօծս և սպանանել :

Գ. “Յանկողնի իմում՝ ’ի գիշերի խնդրեցի զորսիրեաց անձն իմ , խնդրեցի զնա և ոչ գտի , կոչեցի զնա , և ոչ ետ ինձ ձայն ,, : Վայս բանք բազում բանից պէտս ունին մեկնութե՞ , և սակաւուք ոչ պարփակի : Բայց սակաւ պատմի . զցանկացողն ընդարձակ բանից ’ի նիւսացին Դրիգոր յուղարկեցից : Դրեւ անց հարսինն գիտութին ընդ այսքան առակս զոր թուեաց , և եհաս ’ի կատար գիտութիս Ք , յորում եմքս , ապա հանգիստ կարծեաց զգիտուին թէ արդ հասեալ եմ , և անհոգացաւ : Որպէս մարդ աշխատեալ և յանկողնի հանգեալ , նոյնպէս և սա յուղիւք մեծ գանձուց , այսինքն լուսաւոր մեծ գիտութես և ձշմարիտ , յոր հասեալ ցանկուք հանգչի որպէս յանկողնի . և զՊաւղոսի ասենս ոչ յիշեաց , թէ “Փոքր ’ի շատէ գիտեմք և փոքր ’ի շատէ մարդարէանամք ,, . և թէ “Վայժմիսելամուտ եմ փոքր ’ի շատէ ,, : Դիշեր՝ զայս կեանս կոչէ առ այն կենօքն . և մթին և աղջամոջին , ճաֆկեալ մարմնովն ոգիք որպէս ’ի տան կամ ’ի բանտի իսկ , անտես են արտաքոյ կացելոցն : Ո՞ր և մարդարէն բանտ և կապանս

ասէ, թէ “Հատեր զկապանս իմ, . և “Տէր, հան ’ի բանտէ զանձն իմ, գոհանամ զանուանէ քումմէ,, : Այդ “յանկոզնի իմում’ի գիշերի խնդրեցի, զոր սիրեաց անձն իմ. խնդրեցի զնա, և ոչ գտի. կոչեցի զնա, և ձայն ևս ոչ ետ ինձ,, : Ի՞սիմքն թէ որչափ և խնդրեմ զայ զօրութիւնն կամ զտեսութիւն փառացեսն որ արդարոցն է պատրաստեալ և որ սոցին նման, օտարացեալ գտանիմ։ Եւ զայս հասեալ գիտութիւն որ ’ի մարդարէից և յառաքելոց և ’ի վարդապետաց մեզ ասացաւ հոգւովն սրբով, և ’ի նոյն ինքն ’ի տնէն աւետարանեալ, զայս իբրև ոչ գտեալ համարեցաւ կատարեալ գիտութ՝ որ ’ի հան գերձեալսն գիտունք լինին որ արժանաւորին այնմ, և այնպէս համարին, թէ չէ իսկ տուեալ ձայն, և ոչ խօսեալ սոքօք։ Օի ոչ կարէ մարմնեղէն լեզու խօսել զայն կենաց իրս, որպէս ասէ իսկ առաքեալն Պաւղոս, թէ “Լուայ զբանս անձառս, զոր ոչ է պարտ մարդոյ խօսել,, : Պարտն՝ փոխանակ չկարէլոյ է։

“Յարեայ և շրջեցայ ընդքաղաքս ’ի հրապարակս և ’ի փողոցս, և խնդրեցի զնա և ոչ գտի. կոչեցի զնա, և ոչ ետ ինձ ձայն,, : Վաղաք և փողոց և հրապարակ՝ զերկինս կոչէ և զհրեշտակս՝ որ ’ի նմա. յորոց ոչ կարաց հասու լինել գիտութեն վերին խոր հրդոցն ’ի նոցանէ։

“Պատին զիս պահապանքն, որք շըջէին ’ի քաղաքին։ Հարցի՝ թէ զոր սիրեաց անձն իմ, տեսէ՞ք,, : Եւ նոքա ոչ պատափանելովն իմացուցին՝ թէ անհաս են և նոքա գիտութեն։ Օի որչափ ’ի գիտութի հասանէ մարդ, հիմն լինի առաւելքարագոյն գիտութեն։

“Իբրև փոքր ինչ անցի ընդ նոսա, գտի զոր սիրեաց անձն իմ,, : Վանզի է գիտութի, որ ամենայն ծանօթութեն հասման խափանումն խնդրողացն առ գիւտն լինի. յաղագս այնորիկ ասէ, թէ “փոքր ինչ յորժամ անցի ընդ նոսա, գտի,, . ապա ’ի հաւատ և ’ի հոգին նը ապաւինեցայ։ Լման է այսմ և բանքն Պաւղոսի, թէ “լիբր ոչ ծանեաւ աշխարհ իմաս-

տութքն զած , հաձեցաւ ած յիմարութք քարոզութեն ապրեցուցանել զհաւատացեալս , : “ Դոտեալ զփեսայն , ասէ . կալայ զնա և ոչ թողի զնա՝ մինչեւ մուծի զնա ’ի տուն մօր իմոյ և ’ի սենեակ յղացելոյն զիս ” : Օ հաւատոյն ըմբռնաւմն ասէ , որով մուծանիմք ’ի մայրն , ’ի տուն և ’ի սենեակ յղացելոյն զմեզ . որ է դրախտն և երկինք :

“ Օ օրիորդն երդմնեցուցանէ այս երկրորդ անգամ հարսնն . Երդմնեցուցանեմ զձեզ դստերք Երրուսաղէմի՝ ’ի զօրութիս և յուժդնութիս անդաստանի . թէ յառնիցէք , զարթուածիք զսէրն մինչեւ կամեսցի , : Օ այս միանգամ մեկնեալ եմ : Ռայց դու տես զառաւելովթի սիրոյն Վահի յորս ընակէ , թէ որչափ անյագ առնէ զմարդիկ : Ռայնչափ հասեալ չնորհաց և գիտութեն , որպէս թէ չեւ հասեալ զայն տայ երդումն , յորում անհասսւթեանն էր և տգիտութեն , զարթուցանէ զսէրն իբրև ոչ կատարեալ առեալ :

“ Դեսայն վասն հարսինն ասէ . Ո՞վէ սա , որ ելանէ յանապատէ իբրև ստեղն ծխոյ ինսկեալ զմուռոս և կնդրուկ յամենայն փոշեաց անոյշ իւղոց , : Կամի ցուցանել փեսայն զգեղեցկութի հարսինն . այսինքն զհաւատացելոց ցհրեշտակս հարցմամբն , որ օրինորդքն առակին , թէ սեաւ գիտեմ ես զդա կորուսանելով զիւր կերպարանն ’ի դրախտին . արդ ուստի՞ է սմա այս կերպարանք և անուշահոտութի , զոր յանապատէ առեալ գայ ’ի բարձրութիս երկնից : Ռայապատ՝ զանապատացեալսն ’ի չար գործոց ասէ . որում և ’ի աւիթ ցանկայր թևօք հոգւոյն թռչել : “ Իբրև զստեղն ծխոյ ինսկեալ , զիւրեաւ պարփակելով զառաքինութի և զբարեգործութիս կոչէ : “ Իբրև ըշխունկս և զմուռոս և կնդրուկ յամենայն փոշեաց անուշոց , : Օ մուռու՝ մեռելութե նշանակ . կնդրուկ անուշահոտ վարուց : Ի՞րդ տես դու , զի մեռուցանել նախ պարտ է զմարմին մեղաց , և Վահի մահակից լինել , և անուշահոտ վարուք՝ Վահի մաքրութեն հաւատարել . և ասզա հարժաք Վահի մարթի լինել , և վերանալ առ փեսայն Վահ :

“ ( )ըրիորդքն ասեն զայս ինչ , : Կամեցեալ հար-

սինն առաւել ևս զփեսային գեղեցկուին և զվայել չութին ծանուցանել, զփեսայն՝ Աղոմն անուանեն. վասն զի Աղոմն՝ խաղաղութիւն մեզ, և զմիջնորմն ցան կոյն քակեաց, և զած ընդ մարդկան հաշտեցոյց :

“ Ի՞շա գահոյք Աղոմնի, վաթսուն զօրաւորք շուրջ զնովաւ ’ի զօրաւորացն Խարայէլի ” : Քերկուտասամն ազգս բաժանեցաւ Խարայէլ, և երկոտասամն հինգն վաթսունէ, նա և զգայութին ’ի մարդ՝ հինգ։ Ի՞ր այսպէս կամի ասել, թէ որպէս յօրէնս երկուտասամն ազգն խրայէլացան, և իւրաքանչիւր հնգեկին զգայութիք մաքրեալք հաճոյացան այ . և ըստ երևելեացս ինքն Խարայէլ Աղոմնի թագաւորութեն կամարաք և գահոյք . սոյնպէս այժմ այսմ Աղողոմնի ամենայն տիեզերք՝ գահոյք են, ուր հանգչն կամքն այ . “ Օ օրաւորք շուրջ զնովաւ ’ի զօրաւորացն Խարայէլի ” : Ի՞ր ՚ի նոր Խարայէլիս զօրաւորք են ամենայն սեք հաւատացեալք :

“ Ամենեքեամն ունին սուր, և ուսեալք զպատերազմ , : Այս սուր՝ սուսեր հոգեւոյն է, որ է բանն այ . որով ուսան պատերազմել ընդ աներևոյթ թըշնամնոյն : Ի՞րդ իւրաքանչիւր սուսեր յազդեր : Օ ի ոչ է մարտ ընդ մարմնոյ և ընդ արեան, եթէ յարաժամ ընդ իւր ունելոչ մարթի, այլ ամսդնելի յագդերն հաստատեալ է, որով ընդ իշխանութիւնս և ընդ այետութիս մարտնչն : “ Քարհաւրաց գիշերայնոց , : Ի՞րդ յայտ է, թէ արհաւելք գիշերային և խաւարային՝ որ անկեան է յերկնից կոչի :

“ Գահաւորակ արար իւր արքայ Աղոմն ’ի փայտից Լիքանանու : Օ տիւն նորա արար արծաթի, և զկոնք նորա ոսկի և զձեղունս նորա ծիրանի . և զմեջ նորա ականակապ տարածեալ, սէր ’ի դատերաց Լյուտասաղէմի , : Ասացեալ եմ բազում անգամ, թէ Աղոմն զբանանակէ . զի ’ի զաւակէ Դաւթի, և թագաւոր և արդարադատ և խաղաղարար և տաճարաշէն : Աակայն բանք որ ’ի սա սակաւ, իսկ ’ի ՚ի՞՛՛ յոլով . զի արմատ Դաւթի և թագաւոր երկնի և երկրի և արդարադատ առաւել և ողորմած և ամենայն երկրի խաղաղութե առիթ, բառնալով

զկուապաշտումն՝ յաշխարհէ և զիսուովումն՝ երկնայնացն ընդ երկրայինս . որով և ընդ ամենայն երկիր տաճար այ՝ ՚ի ձեռն ՚ի՞նի կազմեցաւ , փոխեալ զօրի նակն ՚ի ծշմարտումիւնս , թագաւորաւն և տաճար րօքն , որ են եկեղեցիք : “ Դահաւորակ արար իւր արքայ Առղոմն յանփուտ փայտից ՞՞ : Փայտ Լիքա նանու՝ հեթանուք են : Լյու վկայէ քեզ ՚Դափի՛ , թէ “ Անրեացէ զմայրմն Լիքանանու ՞՞ : Լյու դարձեալ մանրեացէ որթուն օրինակաւ , զոր Առղոմն մանրեաց , որ է սատանայ և նորա կամարարքն . և ՚ի կռապաշտումն՝ առեալ զմեզ արար իւր դահայս , զի ՚ոք է տէր և ՚ի՞ոքս հանգուցեալ . և Լյույեաւ ասէ . “ Լյոյմ հանգեայց և դադարեցից , եթէ ոչ ՚ի հեզս և ՚ի խոնարհս , և որ դողան ՚ի բանից իմոց ՞՞ : ՚ա և առաքեալ ասէ , թէ “ Լ տան մեծի ոչ ՚միայն անօթք ոսկեղէնք և արծաթեղէնք են , այլ և խեցեղէնք և փայտեղէնք ՞՞ . ՚ի վերայ բերէ . “ Լյոթէ ոք սրբեացէ զանձն իւր յայսպիսեաց աստի , եղիցի անօթ պատուական ՞՞ . և որ զինի : Լյոյց , թէ չէ մարդու պահս զայլ տանկ և զըսյաս որ ՚ի մնունդ , այլ ՚ի կամս է լինել . թէպէտ ոսկի լինի , թէպէտ արծաթ , թէպէտ խնծոր , թէպէտ դառնաբեր , թէպէտ քաղցրաբեր , թէպէտ փշաբեր : ՚ի պահս և մեր առաքեան և լուսաւորին , յաջախ բանիւ ասէ զայս ՞ : ՚Արդ ՚ի փայտից Լիքանանու՝ ոմանք օսկեղէնք , ոմանք արծաթեղէնք , ոմանք ծիրանի , և լինին փոխելով զքարին ՚ի բարի : ՚Այց պատշաճէ զգահաւորակն ՚ի բռ վանդակն յեկեղեցի առնուլ և որ ՚ի նմա առաքեալք և մարդարէք և վարդապետք և կուսանք և պէտպէս առաքինութքք զարդարեալք որք : ՚Օ որ և բացայատէ առաքեալն , թէ “ ՚Օ որս եղ ած յեկեղեցւոջ , այս են , նախ զառաքեալս , երկրորդ զմարդարէս , երրորդ զվարդապետս ՞՞ . և որ զինի շարէ ընդ իրեաւ ըլս : Լյու ոչ մի մի համարէ , զի բռւն պատուականքն դահաւորակին այս են երեք կաղութ , այսինքն եկեղեցւոյ շինութիւն :

“ Անր ՚ի դստերաց Լյուսաղէմի : Լյուք , և հայե-

ցարուք դստերք Երուսաղէմի յարքայ Առղոմնն՝ ի
պսակն, որով պսակեաց զնա մայր իւր յաւուր փեայ
ութե իւրոյ և յաւուր ուրախութե իւրոյ, : “ Աէր
’ի դստերաց Երուսաղէմի, : Ուրախակիցս և սիրա
կիցս և գոհացողակիցս իւր կոչէ զդստերս Երուսա
ղէմի, զհրեշտակո . և որոյ աղագաւ փոխեցաւ լի-
բանան անտառացեալն մեղք, և եղեւ գահաւորակ
մի՞ պէսպէս առաքինութեք զարդարեալ պսա-
կաւն փշեայ, զոր ’ի գլուխ իւր եղ արքայ Առղոմնն,
այսինքն ՞ի՞ն և օրհնեաց զերկիր, զանէծան ’ի գլուխ
իւր բառնալով, որ տասցն, թէ “ Փուշ և տատասկ
բուցի քեզ, : լա և որ լուսաւորին մեկնէ այս-
պէս . թէպէտ և նիւսացին Դրիգոր այլազգ, : լոյլ
զատ որ գեր ’ի վերոյ է քան զնա և զբեւրս առնումք
վկայ : լոյլ որ ասէ, թէ “ Երէք, հայեցարուք դրա
տերք Երուսաղէմի, , այսու վերինն Երուսաղէմի
դստերք լսին, ’ի տես կոչելով զնոսա առ ’ի տեսա-
նել զտէրն իւրեանց՝ զայնպիսի ունելով զպսակ, որ
վան եկեղեցւոյ յանձն էառ զզարմանալին մեծ :
Դարձեալ, և զներքին Երուսաղէմի զդստերսն ասէ,
յորս ինքն տէրն դարձաւ և ասաց, թէ “ Դատերք
Երուսաղէմի, մի լսք ’ի վերայ իմ, : “ Որով պսա-
կեաց զնա մայր իւր, : Ո՞յց զիսխն ասէ, զի Ոիսխն
թարգմանի մայր, և որք զտէրն պսակեցին, ’ի նմա-
ընակեալ էին, : Ո ասն այնր ’ի մօրէն ասէ զպսակին :
“ Եաւուր փեսայութե իւրոյ և յաւուր ուրախութե
իւրոյ, : Որդ մի զարմանար դու, թէ ուրախութե
և փեսայութե օր կոչէ զարքարանացն օր . վասն զի
ինքն իսկ տէրն փառս կոչեաց իւր զօրն զայն և ըզ-
ժամն, ասելով, թէ “ Ո աս ժամ, զի փառաւորեսցի
որդի մարդոյ, : Ո ի զմերն իւր ասէ . վասն որոյ և
զայնպիսի պսակ յանձն էառ . և մեք այն օրն իսկ փե-
սայացաք և ուրախացաք, որ ’ի տրտմութե էաք
հինգ հազար ամ վասն դրախտին կորստեան, և ան-
կեալ էաք ’ի փառացն զոր ունէաք ըուսեղէն զգես-
տեաւն, յորմէ մերկացեալ անարգեցաք :

1 Ագալք :

2 Մեկն. Երդ. Հառ. է:

Դ. “Փեսայն ասէ . Շհաւասիկ ես մերձաւոր իմ, գեղեցիկ իմ, աչքքո աղաւնիք ” : Շախինքն թէ այդ գեղեցկութիգ քո այժմ՝ եղեւ իմ այլազգ պսակելովս , այսինքն գլուխ իմ փշեայ պսակելով, որով և դուդ գեղեցկացար իսկ, յիս առնելով զտգեղութի մեղացն քոց՝ իմ փշեայ պսակելովս : Շհա այս գեղեցկութի զաւազանին մաքրութին յայտ ածէ , որ ’ի ձեռն հոգւոյն այց նոր ծննդեանն եղեւ : Խրկնելով՝ յայտ արար, թէ առաւել գեղեցիկ կերպարան ունին՝ որ ’ի նոր ստեղծումն ստեղծանին և պահեն անարտատ, և յաւէտ քամ զառաջինն՝ զոր Շգամ ուներ յիւլում փառան : Որպէս ասէ իսկ երանելին Գրիգոր անձաբան” . Ստեղծումն անձային և քան զառաջինն ևս բարձրագոյն . զի այն ստեղծումն թէ պէտ և լուաւորութի և անցաւ և անտրտումն ուներկեանս հանդերձ անմահութե, սակայն միջասահ ման էր փորձն . եթէ պահեացէ, ապա անմահ մնալ : Բայց այժմ որդի այց լինել և այսց առենայնի պարգեաց հասանել, զոր անձայինն Սոզոմոն սիրացեալ և սքանչացեալ, ’ի ձեւ հանեալ որ ինչ յերկրէս տենչալի թուին, այսու երևեցուցանել կամի զանձառ չնորհացն մեր ծիր : Բայց և ոչ ’ի ծայրս գիտութիւն հանդաւրժեաց հասանել, թէպէտ և ջանայ օրինակաւ յայտաբանել : Բայց արդ ասա, թէ կայ ինչ ըստ երևելեացս գեղեցկուեն այնորիկ օրինակ, յոր դարձեալ գոյացաք, ով փեսայդ մեր ՎՌՇ : Շալինձ այսպէս թուի, որպէս տղայոց կաթն կամիս ջամբել և ոչ հաստատուն կերակուր . զի դեռ մարմնաւոր եմք՝ յայսմ կեամս գոլով, և ոչ կարեմք զհոգեւորն իմանալ : “ Աչքքո աղաւնիք բաց ՚ի լոռութենէդ քումմէ ” : Շհա վկայեաց բանիս, թէ մաքուր ես և միամիտ իբրև զաղաւնի . այլ որշափ եսգ՝ լոռութե փակեալէ, ոչ կարելով յայտնել . վասն զի ոչ կարես լսել . զի աման խեցեղէն են ականջամանքդ, և ոչ բաւանդակին անձառելեացն լսու լինել : “ Ա արտքքո իբրև գերամակս այծեաց, որք երևե-

1 Ի Մկրտութեն քնի :

ցան՝ի Գյաղաղոցէ,, : Ի՞մ իշխանը զի իբրև մեռեալ է մազ, անկենդան, անցանկութիւն, անհպարտ, օտարացեալ յաշխարհէ և մեռեալ. զի վարսն անզգայական է, որպէս ացքն տեսանող է և անխոտորնակ՝ ի չարն և միամտութիւն՝ի բարին, նոյնպէս և որպէս զէրսն կամ զմազն արտաքոյ ամենայն ախտից ես :

“ Ի՞տամունք քո իբրև զերամակս կտրելոց, որք ելանեն՝ի լուալեաց,, : Ա ասն զի մաքուր և ախորժակ է լուացեալն և թեթեացեալն՝ի բեռանց ասուոյն : “ Ի՞մենեցեան երկուորիք են, և անորդի ոչ գոյ,, : Ի՞մսինքն թէ “ Բազում են որդիք սկնդկիդ առաւել քան զարամքոյն,, . և ոչ եթէ քեզ միայն վարդապետեն որոճողութիւն ատամունքդ զմաքրուի, այլ և զայլ ծնանին մանր խրատելով վարդապետական բանիւն և որոճողաբար ուսուցանելով մանր մեկնութիւնք գրոց :

“ Իբրև զլար կարմիր են շրթունք քո. և խօսք քո գեղեցիկ,, : Լախ կարմրուի գովկելի այն է, որք արեամբ ներկանին շրթունքն : Ի՞պս այն, զի աւետարանական բանիւն խօսին և ամենայն հոգեւոր խօսիւք : Բայց զլարն չէ արժան թողուլ, զի բազում ինչ այն է, որ լարիւս թակարդի : Ի՞րդ ասէ, թէ որ՝ի կարմրացեալ շրթանց խօսք երանէ, լար է, և կարթէ զմարդիկ և առ անձն ձգէ՝ի բարիոք քարշումնն : “ Իբրև զկեղենուան այտք քո բաց՝ի լուս թէդ քումնէ,, : Լորկու բնուիկը են նուան . զի երեւելքն դաժանք են, և աներեւոյթքն ախորժականք և բազում առողջութիւն առիթք : Ի՞րդ հարսն ՎՇի, այսինքն եկեղեցի՝ի վերոյ սքողեւալ է զերեսս առաքինական վարուք և խոշորած զնացք և տաժանելիք, այսք արտաքոյ՝նուան կերպիւ : Խսկ որ՝ի ներքս՝ի նա ամբարեալ է, յոյսն է և սկըն և հաւատն որ առ անձ . որով յուսով այսմ ամենայնի համբերէ . զի որպէս նուան՝ի ներքս համբարեալքն կարի յոյժ ցանկալի է՝ի կերակուր, նոյնպէս և վարք առաքինութեց քրտնակիր է և մեծ աշխատութիւն առլցեալ . իսկ պտուղնորին ամենայն փառօք է և փառաւորեալ . յաղագոյ որոյ մարդարէն ասէ . “ Ի՞մենայն փառք դստեղ թագաւորի՝ի ներքոյ,, : “ Բաց՝ի լու-

թէդքումնէ „: ինձ որչափ ես գեղեցիկ, ընդ լուռ
թք է և ոչ յայտնի առ այժմ, որչափ՝ ի տկարութե
մարմնիդ պատեալ ես : Իստ այնմ .“ Օ որ ակն ոչ
ետես, և ունկն ոչ լոււաւ .“

“ Եբքե զաշտարակն Դաւթի պարանոց քո, որ
շնեալ է՝ ի Խալավիովթ „: Դաւկիթ աշտարակ է
շնեալ նշանաւոր, և այնմ նմանեցուցանէ վայելքա-
կանութե զպարանոց հարսինն : “ Հազար վահանք
կախեալ կան զնմանէ, և ամենայն նետք սպառա-
զինաց „: Հազարն՝ զբազմաւորականն ցուցանէ . ըստ
այնմ, թէ “ Կառք այ բիւրապատիկ են, և հազար
ուղղիչք „: Օ որ և առաքեալ վահան զհաւատսն
կոչէ, առելով, թէ “ Շոեք զվահանն հաւատոյ .“
որ կախեալ կայ զպարանոցաւն, որով և գեղեցկա-
ցեալ աշտարակին Դաւթի նմանէ :

“ Երկու ստինք քո իբրեւ զերկուս ուլս երկուո-
րիս, որք արածին՝ ի շուշանս „: Երկու ստինս ասէ,
վասն զի երկու բնութիք են՝ ի մարդումն, մարմին և
հոգի . և երկաւս ունելով աչս մարմինն, զհոգի և ըզ-
միտս, և ընտրողականութե արածին, զի զիուշմն թող-
լով շուշանօք բուծանին, այսինքն հոգեոր կերակ-
րովք :

“ Ա ինչև տիւն պայծառացի, և շարժեսցին ըս-
տուերք „: Տիւ և լցու ովլ է, եթէ ոչ հօգին ոք, և
նոյն ինքն ՎՌ, որ զատուերն հալածէ՝ ի մտաց . ըստ
այնմ, թէ “ Ի քէն է, տէր, աղբեւր կենաց, և լու-
սով երեսաց քոց տեսանեմք զլոյս „: Որով և նոքիմք
լուսաւորին միտք և սիրտք որ՝ ի մէջ ստեանցն է .
յորոց և կաթնն՝ ի ձեռն հոգեորական կենդանունն
ժողովեալ մածանի՝ տալ և այլոց կերակուր : Վադ
համարօտ զայս և առաքեալ մեկնէ, թէ անձն բո-
վանդակ եկեղեցի, և որ՝ ի նմա բաժանեալ շնորհքն՝
զգայարանքն որպէս անդամ՝ ի մարմնի . զոր սա մի
մի թուեաց, ակն և շուրթն և ատամն և այտ և
պարանոց և որովայն կոչելով : Վ կն՝ զմարգարէսն է
իմանալ, որ կանխատեսք եղեն այսմ շնորհաց, որ-
պէս և սոյն ինքն Ա ողոմն, և որ ըստ նմայն : Պա-
րանոց, յորոյ վերայ գլուխն կայանայ կառուցեալ,
և ամենայն կենդանն՝ ի վեր և՝ ի վայր յարեցեալ

Հանդերձ ամենայն զգայութք, որ Դաւթի աշտարակին նմանեցաւ, որ շինեաց ՚ի Ըալպիովք յաղագս դատաւորութե պատերազմողացն, որ է Պաւղոս մեծն և որք իբրև զնայն յորոց վերայ ՎՇ կայ, ուստի ամենայն կենդանութի բաշխի յեկեղեցի: Եւ որովայն, որպէս ՚ոք ՚ ուսաւորիչն մեր և Յոհանն, և որք իբրև զնոսայն որոց վկայէ տերն, թէ “Պատք յորովայնէ նորա բղխեսցեն ջրոց կենդանութե”, այսինքն հոգւոյն շնորհքն : ՚օյնպէս և ատամն շըրթամբքն կարմրացելովք որ յորովայնէն են ՚ի վեր բերեալ, որոճալից մանրէ զբանս գրոց՝ զանյայտան յայտ ածելով և ՚ի գիտութիւն տալով մարդկան, և լուսաւորելով զայլ ևս նուաստ անդամնն ՚ի մարմնի յեկեղեցւոց, որով բովանդակի մարդն և հարսն Վշի լինի :

“Պնացի առանձինն ՚ի լեռառն զմռասոյ և ՚ի բլուրն կնդրկի „: Օ այս երանելին Յոհանն յիշատակէ, թէ նմանն է այս բան որ մարդարէն ասէ, թէ “Հընձնան հարի միայն, և ՚ի հեթանոսաց ոչ ոք էր ընդիս „, այնմ բանի, թէ “Պնացի առանձինն ՚ի լեռառն զմռասոյ և ՚ի բլուրն կնդրկի „: Լրդ լեռառն զմռասոյ՝ զմահն, որ վասն մեր միայն պատերազմեալ մենամարտիկ կրեաց . և բլուրն կնդրկի, զի ածութքն միացելով կոխեաց զհնձնանն ՚ի խաչին :

“Լմենեին գեղեցիկ ես մերձաւոր իմ, և արատինչ ոչ գոյ ՚ի քեզ „: Լյախինքն իմ խաչելութքն և մահուամբն եղեր այնպիսի անարատ և գեղեցիկ և արեամբ գառինս, որ և բարձի զմեղս աշխարհի : ՚ա և որ մերձենան ՚ի նա, և նորա մեռելութեն կցորդին, առնուն և զանուշահոտութին՝ կնդրկին օրինակաւ :

“Եկ հարսն ՚ի ՚ իբանանէ . եկ ՚ի ՚ իբանանէ, եկեցես և անցցես ՚ի սկզբան հաւատոց, ՚ի գլուոյ Աննիրայ և Հերմոնի, ՚ի մորեաց առիւծուց և ՚ի լեռանց ընծուց „: Լյախինքն յանտառացեալ մեղօք լեռնէ եկեալ ՚ի հաւատան յիսկզբանցն ծնեալ ՚ի Յորդանանէ աւազանին . զի Յորդանան ՚ի մէջ երկուց այսց լեռանց ելեալ և բղխեալ, որով լուացաւ իսկ հարսն և գեղեցիացաւ, նա, որ գազանաբնակին

Էր ընդ առեւծս և ընդ ինձս, որ զօրացեալ և ըլոնացեալ էին, և որպէս զառեւծ խայտաբղէտ կռապաշտութք. որպէս ինձ թուի :

“Արտացացեր զմեղքոյր մեր հարմն, սրտացուցեր զմեղ միով ակամք քով և միով քառամանեկաւ պարանոցի քո,,,: Օ այս բարեկամք փեսային ասեն, որք են հրեշտակք, ցեկեղեցի, որ է հարմն : Արտացուցեր, թէ ոգի ետուր մեղ և սիրտ՝ տեսանել զոր ոչն գիտէաք . այսինքն զնախախնամական սէլն, զոր եցոյց առ մարդիկ, զճնունդ աւազանին, զորդէգրութին, և զարքայութին ևո . զոր մահու խաչին արար : Արոյ մեռելուն հաղորդակից եղեր զմուաւն, և անուշահոտութեն կնդրկին փառակից ես լինելոց : Լրգ ՚ի ձեռն քո ծանեայ զնա և զգօրութինորա և զսէր նորա որ առ մարդիկ : Արով և ասեն հրեշտակք ցքոյրն որ է եկեղեցի, թէ պակաս ակամքդ, քո որ ասի մի, անցուցեր զմեղ քո միակնութքդ, որ առաւելեալ եմք քան զքեղ բազմակնութք և պարանոցիւ : Լրգ մեք երկոքումքք բնութքք, այսինքն տեսութեամքք և պարանոցիւք հզօրք . սակայն ՚ի ձեռն քո տեսանեմք և լսեմք ՚ի քէն ուսեալ զայսպիսի անձառ խորհուրդ և փրկութի : Լրգ է, յաղագս որոյ ասէ առաքեալ, թէ “Յայտնեսցի արդիշնանութենց և պետութենց որ յերկինս են ՚ի ձեռն եկեղեցւոյ բազմապատիկ իմաստութին այ,,,: Լսով եկեղեցւոյ քոյր կոչելով զանախտ աղգակցուկին նշանակելով մեր բնութես, հրեշտակաց : Լու քառամանեակ պարանոցի՝ որ ընդ լծովն Վանի ախորժակ կամօք մտեալ եղաք : Լրգ ասաց, թէ կոչելով փեսային եկիր ՚ի իրանանէ, և զայսպիսի զգեցար շնորհս . բայց մի զայդ գալդ միայն բաւական համարեսցիս, բայց այլ և այլ ևս եկ և հանապազ ևս իսկ ՚ի գնացս կայցես, այսինքն ՚ի վարս առաքինութեն, ըստ մարդարեին, որ ասէ, թէ “Վանացէ նա ՚ի զօրութէ ՚ի զօրութի,,,: Արում և Վարդոր ածարան վկայէ, թէ՝ մշտաշարժ պարտ է լինել յառաքինութի և դիւրաշարժ . յաղագս այնորիկ

1 Ի Նոր կրակէն :

յառաջ ասացեալ եկ 'ի լիբանանէ, յետոյ դարձեալ կրկնէ:

“Օ ի գեղեցկացան ստիճանք քո, քոյր իմ հարսն, զի գեղեցկացան ստիճանք քո 'ի գինւոյ. և հոտ հանդերձից քոց քան զամենայն խունկս „: Ատիճանք սովորեն կերակուր տալ՝ որք յերկիր ծննդեամբ գան մարդիկ: Օ նոյն օրինակ ստեամբքն զրտից մաքրութե՞ի զարբոցն որ յեկեղեցւով բառան, գուշակէ. զի սիրտն առ ստեանցն է: Ի՞այց զի կանխագոյն զկաթն ասաց տալ ստեանցն, արդ զիարդ այժմ 'ի գինի փոխեաց և ասաց, թէ գեղեցկացան 'ի գինւոյ: Ի՞շտ այսպէս իմանալի է զՊաւղոսի առաքելց բանն, թէ “ Որ կաթնակերն է, տգէտ է բանին արդարուե՞ն: և կամ թէ զմիւսն է ասել, թէ “ Իբրև տղայոց 'ի Վ՛՛՛ կաթն ջամբեցի ձեզ և ոչ հաստատուն կերակուր „: Ի յսունշանակէ զեկեղեցւոյ տղայունին յիսկզբանն կաթամբն որ 'ի ստեանցն դիեցեալ. և արդ զկատարելուին գինով, զի կատարելոցն է հաստատուն կերակուր և ըմպելի: Այս որպէս գինին ուրախալիցս առնէ զզմայլեալն կերակրով, նոյնապէս բանք սեյ հոգւոյն 'ի սրտից սրբիւալք, այսինքն 'ի ստեանցն, զուարձացուցանեն զլուղմն և զանձառն տան կենդանուի և ուրախութի: Ի ստ նմին օրինակի և զհոտ հանդերձիցն է իմանալ, որ իբրև զիսունկս բուրէ: Օ ի որք զանուշահոտառաքինուեց և զբարիվաստակոցբուռն հարկանեն, ոչ միայն ինքեանց լինին փրկութե պատճառք, այլ և զմերձեցեալն առ նոսա և զտեսողն օգտեցուցանեն: ոչ միայն 'ի կենդանութե, այլ առաւել ևս յետ մահուանն, թէ և բազում ժամանակը ընդ մէջ անցանեն:

“ Վ՝ եղը կաթեցուցանեն շրթունք քո, քոյր իմ հարսն, մեղը և կաթն 'ի ներքոյ լեզուի քում: և հոտ հանդերձից քոց իբրև զհոտ կնդրիկ „: Ի յս արդ չունի բազում պէտք մեկնութե: Վ՝ եղը՝ զքաղցր և զախորժակ վարդապետութիս կոչէ, որ 'ի մերձաւորաց և 'ի հարսնացելոց Վ՛Նի ջամբին 'ի մարդիկ և քաղցրանան 'ի սիրտ լսողաց ըստ Ի՞աւթի, թէ “ Վ՝ աղցը են 'ի քիմս իմ բանք քո քան զմեղը „: Ուղղում ասել որ մարդարէին քաղցրացաւ յուշ

տեղն՝ որ յառաջ քան զուտելին գառն է 'ի բերանն ,
և քաղցր 'ի կլանելն : Ա ասն զի դառն է 'ի սկըս-
մանն առաքինութին , և յետոյ քաղցր : “ Ա ’եղը և
կաթն 'ի ներքոյ լեզուի քո „ : Տղայոցն կաթն , և
կատարելցն մեղը : Հառաջ քան զամենայն լեզուս՝
այս անոյշ կերակոյ տուող՝ է իմանալ զերանելին
Յոհան վարդապետն տիեզերաց , նոյնպէս և զածա
բան , և որք իբրև զնոսայն անուշակ կերակրովք :
Դարձեալ կրկնէ ասելով .“ Աւ հոտ հանդերձիցքոց
իբրև զհոտ կնդրկի „ : Այս է պատարագ անուշահոտ,
յոր հոտոտի ած 'ի հոտ անուշից , որք զկամն և ըզ-
խորհուրդս և զմարմինս՝ ինքեանք մատուցանեն այ
ողջակէզս :

“ Պարտէզ փակեալ քոյր իմ հարսն , պարտէզ
փակեալ և աղքեւր կնքեալ „ : Տես , թէպէտ և պար-
տէզ է , այլ փակելոյ պէտս ունի . և թէպէտ և աղ-
քեւր է , այլ կնքելոյ , ոչ լինել կերակուր և ըմպե-
լի օտար խաշանց և ոչ արկանել զմարդարիտ առա-
ջի խոզաց , և ոչ տալ օտար լսելեաց :

“ Վագումն քո դրախտ նոնենեաց հանդերձ
պտղով ծառոց , ծաղիկ հանդերձ նարդոսիւ : Ա, ար-
դոս և քրքում և եղէգն խունկ և կինամոն հան-
դերձ ամենայն փայտիւք Ա իբանանու , զմուռս և
հալուէ հանդերձ առաջին ամենայն իւղովք „ : Աթէ
բան առ բան զսա մեկնեմ , լսողքդ ձանձրանայք .
բայց զի զդուռն իմաստիցն բացեալ եմ , զոր այլ
վարդապետք մանր կտտեն , ես համառօտեմ և 'ի
բան առաքելոյն աւարտեցից , որ ասէ , թէ “ Պտուղ
հոգւոյն այս է . սէր , խնդութի , խաղաղութի „ : Աւ
յայլում տեղւոյ , թէ “ Օ գութ , զողորմութիւն .
հաւատք , յոյս , սէր , հեզութի , խոնարհութի , քաղց-
րութի , եղայրսիրութի , անոխակալութի , անընշա-
սիրութի , պարզմուռութի և անձին սրբութի , և որ
սոցին նմանն , : Աէսք դաժանք 'ի գործելեացն , որ-
պէս զմուռուն . կէպն անուշահոտ , իբրև զեւզսն .
կէսքն ցանկատեսակք , որպէս ծաղիկք : Այսոքիւք
այ պարտէզ լինի հարսն : Աւ անուշահոտ բազմե-
փեաց՝ որ 'ի խորանին յայն մովսիսեան ծխէր , որ էր
խել օրինակ բիւրապատիկ առաքինութեց որ 'ի սբա-

յորս առաւել ցանկութի հոտոտի ած , քան որ յայն ժամ'ի խունկսն և 'ի պատարագս երեկորին և առաւօտին : Այ զի նոնենին յառաջ մինչև նուամբն հասեալ , չվայելեցուցանէ զկերողան՝ փշովք պատեալ է , նոյնպէս և որ այ պարտէզ և դրախտ լինի յայսմ'ի կեանքս , յառաջ նեղութթէ պարտի կեալ , քաղցիւ և ծարաւով և տընութթէ և աշխատութթէ , և որ այլ կիրք առաքինութեն , որով և ինքն զինքն նեղէ . և որ գայ 'ի վերայ փորձութիք ակամայ՝ թէ յընկերաց և եթէ 'ի սատանայէ , զակամայն վասն այ սիրոյն կամաւոր արարեալ համբերէ , ապա լինի պտուղ ախսորժելի այ որպէս զնուռն , որ 'ի մէջ փշոց էր մինչև էր հասեալ :

Մըդ այնպէս արժան է որ ՚Ք՛՛ հարսնանայ , և նորա պարտէզ լինի , 'ի մէջ փշոց յառաջագոյն կեալ , այսինքն 'ի մէջ առաքինութեց , և ապա լինի կերակուր փեսային ՚Ք՛՛ : ՚ա և ծաղիկ ևս լինի , որպէս նարդոսն և քրքում , որ մինն ջերմէ և միւսն անուշահոտ . այնպէս պարտ է ջերմին սիրով ՚Ք՛՛ վառել և բորբոքել զհոտ առաքինութեն և ամենայն բարեգործութեն : ՚Այսն զքրքմէն , թէ միջասահման է , ոչ կարի հով և ոչ կարի ջերմ , այլ 'ի չափու ունի զիւր զօրութին : ՚Այսու օրինակաւ ուսուցանէ , թէ և առաքինութի պիտոյ է պտղաբերել պարտի զին այ , այլ յանչափէն փախսել պարտ է , և ընդ մէջն գնալ , զի մի անչափութին գէսցի : ՚Այնպէս և 'ի հաւատոսն զգրեալսն ընդունել հաստատուն հաւատով , և առաւել քան զգրեալսն ոչ իմանալ և ոչ զանքնաելսն քննել , այլ զամենայն անկարելի իրա և զանինելի և զանհաւատալի՝ այ զօրութեն հաւատալ , որ կարողն է յամենայնի : ՚Այնպէս և եթէ ոք 'ի սուգ լինի վասն մեղաց գործելեաց , ոչ առաւել քան զչափն սգալ , զի մի 'ի յուսահատութի անկցի և ասիցէ , թէ ոչ գոյ փրկութի , և յաղագս այնր կամ ոչ դառնայցէ 'ի մեղաց , և կամ՝ զի՞ուդային կրեսցէ կիրա , որ խեղգեցաւն՝ թէ ոչ գոյ ապաշխարութի , որ էր անչափ սգալ : ՚Այ զի՞ մի թուեմ , ամենայն գնացից և վարուցիրաց՝ 'ի չափու պարտ է կալ . որպէս ուսուցանէ խորհուրդ քրքմոյն ,

և ոչ խոտորել, ոչ յաջ և ոչ յահեակ : Եղեգն և կինամոմն ՚ի նոնենեաց դրախտին ՚ի հարսնէն պտղաբերեալ : Օ եղեգն քան զամենայն խունկս անուշահոտ գիտեմք, որ և ՚ի խունկն որ ՚ի խորանին՝ հրամայեցաւ խառնիլ առ ՚ի ծխելիս ՚այ : Եւ զկինամոմնէ ասեն, թէ ՚ի սաստիկ եռանդն կաթսայի մատջի, շինուցանէ զջերմութի եռացման ջրոյն որ ՚ի նմա . նոյնպէս և եթէ ՚ի յոյժ ջերմին բաղանիս մտանէ, առժամայն իսկ զովացուցանէ զտունն : Եւ այլ այնպիսի իրս, որ և անհաւատալի թուի լսողաց . զի ասեն, թէ մարդ որ ՚ի քուն լինի և կինամոմն առ նմա իցէ, և որ հարցանէ ոք բան ընդ ննջեան, պատափանի առնէ, բայց միայն ՚ի բերանոյն վերայ դիցէ զկինամոմնն . և ՚ի քուն լինի, և արթուն է, և պատափանիս բանիցն հարցողացյօդաւորս և պատշաճն առնէ . ՚ի քուն թուի, և արթուն է : Լրդ այսպէս ուսուցանէ խունկս այս, թէ մարդ որ ՚այ տայ զինքն, մարդ թուի, բայց չէ մարդ . զի թէ պոռնկութե խորհուրդք նեղեն զնա, եթէ բարկութե և եթէ ագահուե և որ ինչ ախտք մարմնաւորք, նա ոչ ընդունի . այլ հրեշտակացն հաւասարի վարուք, որ արթունք են և անքուն և անախտք և անկարիք . և մարդ է, և չէ մարդ, զի ՚ի քուն է մարդն առ հրեշտակաց իմաստիւքն . նմանեցոյց ըդպուղ հարսինն, որ ՚ի հոգեոր պարտիզէն և ՚ի դրախտին :

“ Եւ զմուռս և հալուէ հանդերձ առաջին ամենայն իւղովքն „ : Օ մուռս՝ մեռելուն ՚ի՞սի նշանակէ և թաղմանն . և հալուէ և այլ առաջին պատռական եւղջն՝ ածուեն միացելոյ ընդ մարմնոյն, որով զմահ կրեաց : Լրդ եցոյց եթէ փայտ էր ՚ի ի իբանանէ մարդ ՚ի մեղաց անտառէն, և եկեալ ՚ի ի իբանանէ և ՚ի՞սի չարչարակից և մահակից եղեալ, և մեռուցանելով զմեզս՝ եղեւ անուշահոտ հարսն ՚ի՞սի միացեալ ընդ նմա մաքրութիք վարուք . որպէս ատէ առաքեալ, թէ ” Որք միանդամ մկրտեցաք ՚ի ՚ի՞ս, ՚ի մահ անդր նորա մկրտեցաք . թաղեալք ընդ նմին մկրտութիքն ՚ի մահ . զի որպէս յարեաւ ՚ի մեռելոց ՚ի՞ս փառօք հօր, նոյնպէս և մեք ՚ի նորոգումն

կենաց շրջեսցուք . զի որպէս տնկակից եղաք նմանութենահունորա , այլ և յարութենահորա հաղորդինիցիմք , կաև ածութքն անուշահոտի , որպէս ասաց ածայինն Առղոմնն :

“ Եցեւր պարտիզաց , ծրհոյ ծրոյ կենդանւոյ և չոսեցելոյ ’ի ի իբանանէ , : Եայու առաւելու զհարսինն զգեղեցկութիւնն քան զառաջինն . զի յառաջ պարտէզ կոչեաց զհարսնն , և ապա սակաւ մի յառաջ երթեալ աղքեւը պարտիզաց , թէ ոչ դումիայն եղեր պարտէզ , այլ և զայլս բազումն ոռոգեալ պարտէզ և դրախտ այ առնես , պտղաբերել զարդարութեն պտուղն : Եւ ծրհոյ ինքն ած կոչեցաւ , որպէս ասաց մարգարէին . ” Օ խոթողին զաղացւքս ծրոյ կենդանւոյ , : Եւ դարձեալ ցաամարացին ասաց տէրն . ” Խէ գիտէիր դու զպարգեսն այ , և ով է որ ասէդ քեզ , թէ տուրի ինձ ըմպել . դու ինդրէիր ’ի նմաննէ , և տայլր քեզ զջուրն կենդանի , : Եւ դարձեալ , թէ ” Ար հաւատայն յիս , գետք յորվայնէ նորա բղխեսցեն ծրոյ կենդանութեն հաղորդին՝ որք նմա մահակից լինին և նմա հարսնանան , նոյնպէս և որպէս զնան ծրհոյ ծրոյ կենդանւոյ լինի՝ որ նմա հարսնանայն որպէս զինքն . թէպէտ ’ի ի իբանանէ լինին եկեալ , այսինքն ’ի մեղաց անտառէն , զի անտառ է ի իբանան . զոյն և զինի մեկնէ աւետարանին Յոհաննէս . ” Օ այս ասէր վասն հոգւոյն , զոր ընդունելոց էին որք հաւատային ’ի նա , :

“ Օ արթիր հիւսիսի , և եկ հարաւ , : Եայսինքն գնա հիւսիսի , և եկ հարաւ : Հիւսիսի՝ սատանայ և իւր գործքն կոչին . որպէս ասէ սոյն իսկ Առղոմնն , թէ խիստ հողմ է հիւսիսի . զի հեռի է յարեգական ջերմութենէ , և վասն այնորիկ սառեալ է . Եայնպէս և որք յարեգակնէն արդարութեն հեռաբնակ են , սատանայական խորհրդովք են լցեալ և սառեալ են մեղօք , ոչ լքնուն ջերմութք արեգականն , այսինքն բանիւք գրոց սրբոց ոչ վարդապետին՝ որ զանզղջութեն սառն հալէ , և զղջումն տնկէ հողմով հոգւոյն սրբոց , որ է հարաւ : Երդ հարաւոյն գալ հրամայէ ’ի պարտէզն , այսինքն շնորհաց

Հոգւոյն սբը, և հալածել զսատանայական գործս. վասն այնորիկ ասէ, զարթիր հիւսիսի, որ է գնա, և եկ հարաւ, որ է հոգին որ և նորին ջերմ հողմ, որ հալածէ զմեռն: “ Ընչեա’ի պարտէզիմ. և բուրեա ցին խունկը իմ,, : Այս հոգւոյն սբը առատ շնչումն է ’ի պարտէզն Քնի, որ հարմն անուանեցաւ, ուստի ծաղկեցան ազգի ազգի շնորհք ’ի մարդիկ . որպէս ասէ առաքեալ. “ Ումեմն ’ի հոգւոյն տուեալ է բան իմաստութե, այլում բան գիտուե, միւսումն հաւատք, այլում աջողութիք զօրութեց, այլում ընտրութիք հոգւոց, այլում մարդարէութիք,, : Աւզի՞ մի մի թուեմ զբազում շնորհս որ յեկեղեցւոջ ասացեալ է, ’ի վերայ բերեալ ասէ . “ Օ այս ամենայն աջողէ մի և նոյն հոգին որ, և բաժանէ իւրաքանչիւր շնորհս՝ որպէս և կամի,, : Արդ այս է որ ասէ. “ Ընչեա’ի պարտէզն իմ, և բուրեացին խունկը իմ,, : Առաջին խունկս՝ զՊաւղոս և զՊետրոս և զտամնեակս նոցին ընկերոն, և մեր որ ուսաւորիչն և Յոհան ոսկեբերան, և այլք անչափք իբրև զնոսայն:

Ե. “ Պարսնն աղաչէ, զի իջցէ փեսայն իւր. Խցէ եղագորդին իմ ’ի պարտէզ իւր և կերիցէ զպառուղս ծառոց իւրոց,, : Տեսեալ հարսինն զիւր զայնքան անչափ առաքինութին ծաղկեալ որպէս ’ի դրախտի և ’ի պարտիզի, զոր ուսաւ ’ի փեսայէն և ’ի հրեշտակաց, աղաչէ իջանել և ուտել, որ նշանակէ զհայցելն այ ’ի բարեգործացն : Ա, և անկարօտ է ած, այլ սակայն քաղցեալ և կարօտ է մերոյ փըրկութե, որպէս և ասաց ինքն ցաշակերտոն իւր, յոր ժամնեղէին զնա ուտել հաց, թէ “ Իմ կերակուր այն է, զի արարից զկամն այնորիկ՝ որ առաքեացն զիս,, : Որ և եր մեր դարձն առ նա, և զնորայն պահել զպատուիրան : Աւ ինքն իսկ ասաց, թէ “ Քաղցեայ և ետուք ինձ ուտել ծարաւեցայ և արթուցէք զիս,, : Ուսուցանէ բանս և զխոնարհութի՞ու ոչ առաքինական վարուքն ամբարտաւանել և յանհոգս լինել. ’ի բարի գործմն՝ զխոնարհութիւն ունել և աղաչելքեկ սրտիւ և խոնարհ ոգւով ընդունել զպրտուղս արդարութե. որպէս ինքն իսկ հրամայեաց

աղաւել և ասել. “Եկեսցէ արքայութի՞քո „: Յոր աղաւանսն նայեցեալ փեսային որ ասէ մարգարէիւն, թէ „ Անչը կարդացեալ իցէ քո, ես լուայց քեզ, և մինչդեռ խօսեացիս, ասացից թէ ահաւասիկ հասեալ կամ„:

“Եսնպէս փեսայն լուեալ աղաւանսաց հարսինն ասէ, լուայ աղօթից քոց, և “ Ատի ’ի պարտէզս իմ քոյր իմ և հարսն, կթեցի զմուռու իմ հանդերձ խնկովք, կերայ զհաց իմ մեղու իմով„: Յոր կոչէ, և ապա հարսն . զի որ զկամն այ առնէ, ապա և հարսնանայ իսկ նմա: “ Եւ կթեցի զմուռու իմ հանդերձ խնկովք „: Եսինքն զի զմեռելութեանն պտուղ, որ վասն ձեր մեռայ, կթեցի յիմ պարտի զէդ և ’ի հարսնէդ առաքինութե խնկովք բուրեալ, մեռեալ ըստ զմուռոյն օրինակի, և անուշահոտ ըստ ածութեն սիրոյ ընդ մարմնոյս միացելոյ: “ Կերայ զհաց իմ մեղու իմով„: Այս միայն կերակուր եղեր ինձ՝ կերակրելով առաքինուե հացիւ, այլ և քաղցրացար ինձ որպէս զնորիխն մեղու: Արպէս երանելի վարդապէտքն անձարան և Յոհան. որք որպէս ’ի բերանոյ այ խօսին և ասեն, կերակրեա զիս առաքինութք: Օ որ և Պետրոսի նոյն կերակրով հրամայեաց կերակրի՝ ցուցակի կտաւոյն, յորում եր ամենայն շունչ կենդանի, այսինքն անխտիր զհեթանոսս կերակուր տալ այ որպէս զհրեեայս, և մի խառնակ համարել: “ Մբի զգինի իմ կաթամք իմով„: Օ այս ինքն իսկ ասաց ցորդիմն Օ երեղեայ. “ Կարեք ըմպել զեաժակն, զոր ես ըմպելոց եմ„. այսինքն զմահն զոր արք, և արեամբն զգինին, և կաթն արբուցաւ, այսինքն զմարդկան տղայութ, որ այնմ արբմամբն՝ որ զբաժակ մահու արբին, տղայացան անմեղուք որպէս զկաթնկեր: Օ որ և ինքն տէրն ասաց. “ Եթէ ոչ դարձնիք և լինիթիք իրբև զմանկտի, ոչ կարեք մտանել յարքայութին այ „: Ուողում ասել, զոր տէրն մեր արք և ետ առաքելոցն և ասէ. “ Ես է իմ արիւն, առեք և արբեք „, և որ զկնի սորին բանն: Ես իսկ է “ Կերայք մերձաւորք իմ, արբեք և արբեցարուք եղբարք իմ„: Օ որ մեւս աւետարանին ասէ. “ Ուէ ոչ կերիթիք զմարմին որդւոյ մար-

գոյ և արբջիք զարիւն նորա , ոչ ունիցիք կեանս յանձինս , : Այդ արբմամբն որ ինքն արթ , և ապա առաքելոցն ետ , եցոյց թէ եկեղեցւոյ և հարսին զայս բաժակս ետ ըմպել և իւր մահակից լինել . զի խորհուրդն որ կատարեմք , մահու նորա յիշատակ է . և զահաւոր պատարագն դնելով 'ի վերայ սեղանոյ առաջի հօր , զնորա մահն որ վասն մեր եղեւ , առաջի հօր ունիմք , և այսու փրկութի հայցեմք մեզ : Այդ թէպէտ և երանելին Հոհան ասէ , թէ 'ինքն վասն այնր արթ յիւրմէ արենէն , զի զնոսայորդորեացէ յըմպել , զի մի ասիցեն՝ թէ արիւն զիարդ կարից եմք ըմպել բայց բուն պատճառն այս է , թէ զիմ արբումն զմահ և զանմեղուն , որ է գինի և կաթն , և ձեզ պիտոյ է ըմպել . և որպէս ես զմեզ կերակրեցի իմով արեամբս , և ձեզ պարտ է զիս կերակրել տղայութք և մեռելութք , որ ըստ այսմ կենացս . որպէս առաքեալ ասէ . “ Ուէ ոք կամի իմաստուն լինել յաշխարհիս յայսմիկ յիմար լիցի , զի եղեցի իմաստուն „ յայնմ աշխարհի . և զի՞տ կերակրիցէ իւր գինուզն և կաթամբն , զնորայն ստանալ վարս . որպէս ասէ դարձեալ առաքեալ , թէ “ Ամանողք եղերուք ինձ , որպէտ և ես Վ՞տի „ . և այլուր , թէ “ Վ՞ն 'ի ձեզ է , բայց եթէ անպիտանք իցեք „ . և թէ “ Ով մլրտեցայք 'ի Վ՞տ , զի՞տ զգեցեալ եք „ : Եւ Պարիծոր ածաբան ասէ , թէ ‘ Վ՞րիստոսս գիտեմ զկեցեալն ըստ Վ՞տի : Այդ ասելով , թէ արբէք և արբեցարուք , 'ի վերայ բերէ , թէ

“ Ես ննջեմ , և սիրտ իմ արթուն կայ „ : Այսինքն թէ չէ արբեցուի այս արբումն թէ քուն թմբրութեան բերէ , որպէս գինին որ յորթոյ . այլ որպէս ածութեն 'ի գերեզմանին արթուն էի և մարմնոյն մեռելութեն 'ի քուն , նոյնպէս և որ զայս արբումն ըմպեն , արթնանան տն անմահութք ընդ իս . այս է , որ ասէ , թէ “ Կեցցէ յաւխտեան „ . և “ Ուէ և մեռանի , կեցցէ „ . թէ և զմարդկային ունելով բնութի , ննջեն , այլ արթուն են զշնորհս հոգւոյն յինքեանս բերելով : Այդ եթէ ոչ էր այս այսպէս ,

1 Մեկն . Մատթ . Ճառ . Ճք : 2 Կերող 'ի մեծն Աթանաս :

զիարդ կարէին այս տկար մարմնովս զայնպիսի կիրս չըրչարանաց կրել առաքեալքն և մարտիրոսքն այն-չափ նեղութք, նոյնպէս և ճգնազգեաց հարքն . մա-նաւանդ մեր | ուսաւորիչն՝, որ տասն այր զեւթն օր ՚ի գլխի վայր կախաղանին ՚ի բրածեծ առնեն՝ զնորա սրտին արթնուին ոչ կարացին թմբրեցուցա-նել այնպիսի դառն տանջանօքն . այլ զմիտն արթ-նութք առ ած ամբարձեալ, անհատ աղօթիւքն ընդ-այ խօսէր յայնմաւուրմն, և գութ աղերանաց ա-ռաջի այ արկանէր վասն աշխարհիս մերոյ փրկութե՛ : Ո՞ի գաւաղանի զարկումն բաւական է քուն թմբրու-թե մտաց մերոց հասուցանել . իսկ երանելին յայն-չափ անչափ չարչարանն անխոտորնակ. զմիտն և անդրդուելի զւեզուն ՚ի ինդրուածս առ ած ունե-լով զիարդ ոչ նմանէր արթուն սրտին ՚ի՞նի, և նմամթն մարմնոյն, զոր օրինակ սա բնութե՛ կրկց ննջման մահակից եղեալ ՚ի՞նի արթուն մտօք : ՚Այս է, որ ասէ, թէ “ ՚յըքէք և արքեցարուք եղասրք իմ ”, զի արքեալ զչարչարանս, ես ննջեցի ըստ մարմնոյ, և սիրտ իմ արթուն եկաց ըստ ածութեն : ՚Ոյն օ-րինակ և գութ ինձ էք նմանելոց արբմամթս այսու ի-մով զմահ :

“ Հարան զգայ զիեսային բախել զդուռնն . ՚Զայն եղագորդւոյն իմոյ բախէ զդուռնն „ : ՚յէտ տես զայս, թէ որք զբաժակն և զգինին զայն ըմպեն յայս քնալից կեանս, որպիսի արթուն միտս ստանան, ըստ խրատու աւետարանական բանին, եթէ “ ՚յ-ղեցին գօտիք ձեր պնդեալ ընդ մէջս և ճրագունք լուցեալք, և գութ նմանողք մարդկան՝ որ ակն ունին ոն իւրեանց, թէ երբ գառնայցէ ՚ի հարսանեաց . զի յորժամ գայցէ և բախիցէ, վաղվաղակի բանայցեն նմա : ՚յըքանի է ծառային այնմիկ, զոր եկեալ տէրն գտանիցէ արթուն „ : ՚Այսմ նմանեալ զրք որ հարս նացան փեսային ՚ի՞նի, ՚ի պահու կալով և լսել զձայն եղագորդւոյն ՚ի՞նի, որ բախէ զդուռնն կո-չելով ՚ի մուտս արքայութեն երկնից : Փեսայն՝ որ է ՚ի՞ն, ասէ ՚ի բախել զդուռնն . “ ՚յաց ինձ քոյր իմ,

1 Ադաթ :

մերձաւոր իմ, աղասինի իմ, կատարեալ իմ. վասն զի գլուխ իմ լցաւ ցօղով և վարսք իմ մանր անձրեռվք գիշերոյ,,,: Իրդ համառօտ այս է սորա մեկնութիւն. “ Ռայ ինձ քոյր իմ, մերձաւոր իմ, աղասինի իմ, կատարեալ իմ,, , այսու բանիւք զմլրտութ լուսաւորութին գուշակէ զհարսինն, թէ՝ ի ձեռն հոգւոյն ծննդեանն և արբմամբ խորհրդական արեանն՝ քոյր և մերձաւոր իմ եղեր, և արդարացար հոգւովն, զաղաւնոյն առեալ բնութին և կատարեալ եղեր, զի այ որդի եղեր. և որ որդի այ արժանանայ լինել, ամենայնիւ կատարեալ է. զի այլ զի՞նչ բարձրագոյն փառք գոյ քան զայս յերկրի կամ՝ ի յերկինս : Ռայց թէ ոչ պահեմք և գործեմք զշնորհսն և զփառսըն տուեալս, նախահօրն նմանեմք, որ առեալ զլուսաւորութին և զանկարօտ և զանցաւ և զանմահ կեանս և զդրախտն ոչ պահելովն և ոչ գործելովն կորոյս դարձեալ: Այն և մեզ ուսուցանէ մի յանհոգս լինել կատարելութենորհիւն, այլ որպէս թէ ոչ առեալ, այնպէս զգուշանալ. զի տալ զկատարելութիւնն ՚ի նմանէ է, և պահեն՝ ի մէնջ լինի, զոր ասէ երանելի վարդապէտն . յաղագս այնորիկ ասէ, թէ բաց զդուռնդ ճանապարհին, որ տանի՝ ի կեանսն . և մի կատարելութք՝ հանգստեան զքեզ և բնոյ և դիւր կենաց դներ. որպէս ասէ առաքեալ “ Ուէ ոք համարի գիտելինչ, չե ևս գիտաց որպէս արժան է գիտելու. և գարձեալ ասէ, թէ “ Ու համարիմ զանձն իմ, թէ հասեալ իցեմ. բայց մի ինչ է, զի զառ՝ ի յետոյսն մոռացեալ և յառաջադէմն նկրտեալ եմ. ուշ եղեալ ընթանամ զհետ կոչմանն այ՝ ՚ի ՚ի՞ն զի՞ն,,,: Իրդ բաց ինձ զքո մուտդ. զի գլուխ իմ լցաւ ցօղով և վարսք իմ մանր անձրեռվք գիշերոյ,,,: Այս այնմ նմանն է, որ՝ ՚ի միւս անգամ գալստեանն զվերսն զոր էառ վասն մեր, ցուցանէ: Ռայց անդ վասն կշտամբելոյ զմեզ ցուցանէ, որ առ երախտաւորն ապերախտ գտանիմք. բայց աստ առ՝ ՚ի յորդորելոյ զմեզ զիւր քիրտն որ վասն մահուն ահի կրեաց ՚ի գիշերին, յիշեցուցանէ հարսինն՝ որ յաւետարանին ասէ, թէ “ Քրտունքն ոլոռն հոսէին ՚ի նմանէ,,,: Օ այս ասէ, թէ

իմ քրտամբս ես զայդ անմեղութի աղաւնոյ և զկա-
տարելութի զգեցեալ և քոյր իմ և հարսն լեալ.
որ քրտամբ իմով որ յայնմ գիշերի զքիրտն անի-
ծիցն բարձի, և ես ընդ քո վշտացեալ համբերէի
աշխատեալ քրտամբքն ։ արդ պահեա զոր առերդ,
այսինքն զմիամնութ աղաւնոյ և զկատարելութի, և
մի կորուսաներ դարձեալ. զի երկրորդ անգամիսաւ
ևս ոչ է և ոչ մահ վասն քո :

“Հարսն զայս ինչ ասէ . Մերկացայ զպատմու-
չան իմ, զիարդ զգեցայց զնա . լուացի զոտս իմ,
զիարդ աղտեղացուցից զսա „ : Այսինքն քո այն-
չափ երախտիւքդ և քրտամբքդ որ վասն իմ, ըզ-
գեստ պատուհասին որ վամն իմոյ յանցանացն մեր
կացեալ, զիարդ դարձեալ զգեցայց, քաւ լիցի : Եւ
որ լուացեր մկրտութեք զգարջապարս և զոտս որպէս
զերանելի առաքելոցն և ամբացուցեր 'ի թունից
խածանող օձին, զիարդ աղտեղացուցից զսա մեղաց
ընթացիւք 'ի պոռնկութի կամ՝ի սպանութն կամ՝ի
զրկութի և որ սոցին նման . և որ լուսովս զգեցայս
և իշխանութի ունիմ յերկինս ուղեւորել և ընդ հրեշ-
տակս պարել :

“Կղզօրորդին իմ ձգեաց զձեռն իւր ընդ ծակն,
և որպավին իմ խռովեցաւ 'ի նա „ : Ծես զայս, թէ-
պէտ և որպէս զՊաւղոս կամ զՊետրոսն ոք լուսա-
ւորի հոգւովեւ Քի խորհրդոյն ջանայ տեսողինել:
այնպէս որպէս փոխանակ ամենայն անձին զձեռն
միայն տեսանել, և այն ընդ նեղ և սուղ նուազ ինչ
տեղի՝ որպէս ընդ ծակ : Քաղաքս որոյ ասէ առա-
քեալ . “ Այժմ տեսանեմք իբրև ընդ հայելի օրի-
նակաւ, այլ յայնժամ դէմ յանդիման . այժմ խե-
լամուտ եմք փոքր 'ի շատէ, այլ յայնժամ գիտա-
ցից որպէս և նայն ծանեաւ զիս „ : Ասաց, թէ զոր
ետ ինձ փեսայն զշնորհմն և զոր խոստացեալ է տալ
և զինչ վասն իմ կրեաց, և թէ որչափ եղե մեզ
նորա մահուամբն չնորհ, և որ այլ այսպիսի անբաւ
և անպատմելի պարզեք, որ աստ եցոյց զսրբոցն , առ-
այնու զոր անդ 'ի հանդերձեալ կեանմն է ցուցանե-
լոց և 'ի գիտութի տալոց, այնպէս է առ այնա՞ որ-
պէս թէ զձեռն միայն ընդ ծակ ինչ տեսանիցէ, և

որպէս կաթ մի ջուր առ ծովուն ջրով, և որպէս ձրագ առ արեգակամք, և որպէս տղայ յորովայնի մօրն՝ առ ծեր այր: Լու տես, զի և յախ սակաւ և սուղ տեսութին խոռովեցաւ որովայնն. որպէս և ասաց, թէ “ Որովայն իմ խոռովեցաւ ’ի նա „: Օի և Պաւղոսի սակաւ տեսութին շրտոյց և կուրացոյց զնայաշացն, որպէս { յովշաննու առաքելցն ’ի տեսլեանն, որպէս լզեկիէլին. և այս ’ի հրեշտակաց միայն ’ի տեսութ, որպէս և ‘ յանիէլ ասաց. “ Տէր, յերեւելդ քո խոռովեցաւ որովայն իմ յիս „. և որ զինին գայ: Օի որպէս խօթ աչք զարեգակն ոչ կարէ տեսանել, այնպէս և մարդկային բնութին զատուծոյն ոչ կարեն տեսանել կամ իմանալ՝ որչափ յայսմ ’ի կեանս է: { Յաղագս այսորիկ զՊաւղոս արտաքոյ մարմնոյն առեալ յերրորդ երկինս տարեալ՝ անդ եցոյց զանձառելիմն. իսկ յորժամ դարձաւ յերկիր, ոչ կարաց մարմնեղէն մտօք և շըրթամբք պատմել զոր ետեսն և զոր լուաւ զանքաւաւն. այլասէր ևս, թէ “ Լուայ բանս անձառս, զոր ոչ է պարտ մարդոյ խօսել, . այսինքն թէ չկարէ թերել մարմնեղէն լեզու զանմարմնեղին զխորհուրդ: Ապա եթէ ոք ասիցէ զձեռն եղբօրորդւոյն որ ընդծակն ձգեալ զորդի, զի աջ հօր կոչի, և զմարմինն զոր միացոյց ընդ ածութեն՝ ծակ իմանայ, չէ և այս հեռի ’ի խորհրդոյն. զի որպէս սակաւ ինչ ծակ առտաձարաւ, այնպէս և մեր բնութիս առ ածութեն: Այլինձ առաջին պատճառն հածելի է. նա և միաբան գրոց, մանաւանդ մարդարէականացն ’ի բազում դէմն բաժանի:

“ Յարեայ բանալ եղբօրորդւոյն իմոյ: Ձեռք իմ կաթեցուցին զմուռս, և մատունք իմ զմուսով լցեալ ’ի վերայ ձեռաց փակաղակին „, երբ տեսի զձեռն կարկառեալ ընդ ծակն: Այսինքն այ յայտնեալ զխորհուրդմն ընդ նեղ լուսանցոյց, բացան աչք հոգւոյս և տեսի որչափ կարելի է մարմնեղէն աչաց տեսանել, և զարթեաւ հոգի իմ ’ի թմբքութէ մեղաց և յարեայ յիմացմանէ երկրաւոր կրից ’ի բաց դնելով զախտս, և մեռուցի զիս մեղացն ընդ մեռելցն մեռեալ՝ որ վասն իմ մեռեալ անմահն:

Օոր և ասէ առաքեալ . “ ԱՌԵԿԵԱԼՔ ընդ նմին մղբտութքն ’ի մահ , որով և ընդ նմին յարեաք հաւատովք այ ազդեցութքն „ . և որ զկնին գայ բանն : Արդ յայտ է թէ յառաջ մեռանել պիտոյ է և սպանանել զանգամս մարմնոյ , որպէս հաստատէ զսոյն առաքեալ . և ապա լինի մուտ այ և ածային խորհրդոցն ’ի մարդն : Այս է որ ասէ , թէ ’ի բանախն եղաօրորդւոյն իմոյ , “ Ձեռք իմ կաթեցուցին զմուռու „ . սոյնապէս և “ մաստունքս ’ի վերայ ձեռաց փակաղակին „ : Օ մուռան մեռելութե գուշակ է . և զի ձեռքն են գործօնեայ գործոց : Արդ հասանէ ձեռն եղաօրորդւոյն Վշի՝ ’ի ձեռն հարսինն , այսինքն է հաւատացելոց . և նորա ձեռինն հաւասարեցին հարսին ձեռքն՝ ’ի փեսային ձեռքն մերձենալովն , մաքրութք մեղաց և մեռելութք ընդ նմա : Այս է որ ինքն տէրն համառօտեաց . “ Ուէ ոք գայ առ իս , և ոչ ատեայ զամենայն ընտանիս , նա և զանձն ևս իւր , ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել „ : Դարձեալ . թէ “ Աեղ է գուռնն և անձուկ ճանապարհն , որ տանի ’ի կեաննն „ : Արդ յայտ է , թէ նեղութք և մեռելութք հետեւի այն ճանապարհն . բայց առ որում սէր փեսային տեղի գտանէ , նորա յուսովն դժուարինն դիւրին թուի : Յաղագս որոյ խրախացեալ մեծ առաքեախն Պաւղոս , խրախոյս տայ , ասելով , թէ “ Աշ արժեն չարչարանք ժամանակիս զհանդերձեալ փառմն , որ յայտնելոց են ’ի մեզ „ : Ո՞ր և դու հայեա այժմ . բազում թագաւորք և թագուհիք աստ ըստ իւրեանց կամացն գնացին , և յետին օր մահուն իւրեանց երթալով ապաշաւելով ելին յախարհէ . և յառաջ քան զօր դատատանին ’ի խղձէ չարեացն և յահէ դատաւորին ’ի տանջանս են : Այսապէս և բազում թագաւորք և մեծամեծք արհամարհեցին զախարհս , և ’ի վեր ջին աւուր կոչմանն իւրեանց երթալով , յուսովն որ առաջի կայր ինքեանց , ուրախութք հրաժարեցին յաշխարհէ , անձառ զուարթութք բերկրեալ ընդ վաճառն զոր արարին . զի զերկինս ընդ երկրի առին , և յառաջ քան զհատուցման օրն որպէս առեալ աստատին զվարձսն , և յուրախութե ևս են .

և գած անդադար օրհնեն, որ նոցա ձանաչել չնորհեաց զմնոտի կենացս ողնջութիւն և յաւիտենական կենացն՝ ի խնդիր ելանել։ Արդ փեսայ և եղքօրորդի, որպէս բազում անգամ ասացի, ՎՌՇ կոչի։ Փեսայ ասի, զի սիրեաց զմարդիկ որպէս փեսայ զհարմն. զոր և հաստատէ առաքեալ, թէ “լյօսեցայ զձեզ առն միումիբը կվեյս նրյամնդիման կացուցանել ՎՌՇ”։ Լյւ եղքօրորդի անուանի նոյն ինքն ՎՌՇ, զի հրեայք և հեթանոսք յլ ցամայ են. վասն այնորիկ եղքարք կոչին և ՎՌՇ զի ’ի հրեից է, և եկեղեցի՝ որ են հեթանոսք և նոր հաւատացեալ ժողովուրդք ՎՌՇ՝ եղքօրորդի զՎՌՇ կոչեն։ Լյւ հարմն և քոյր և պարտէզ՝ հեթանոսք յաղագս այնորիկ կոչին, զի որպէս հարմն զարբուժ և զսէր փեսային խօսեցելումն առն իւրումմիայն պարտի պահել. և եթէ ոչ պահէ և զայլ ոք սիրէ, պղծեաց զանկողին փեսային և օտարացաւ ’ի նմանէ. նոյնպէս և հաւատացեալք, որ ’ի ՎՌՇ միացան մկրտութիք, և հաղորդք եղեն նորամարմնոյ և արեանն, և ապա յետ այնորիկ ’ի սէր աշխարհիս որոշեն զինքեանս, և միանան ’ի պէսպէս ցանկասիրութիւն ցնորս, ’ի պոռնկութիւն, ’ի սպանութիւն, յամբարտաւանութիւն, յագահութիւն, ’ի փառասիրութիւն, ’ի հեռ, ’ի նախանձ, և որ սոցին նման չարիք, լուծին զփեսային ՎՌՇի սէրն, և զովխտն՝ որ ընդիւրեանց. և ուսուցչին չարեաց սատանայի հարմնացան, և յիրաւի ընդունին զանվրէպ տանջանսն։ Ակային թէ դառնան առ նա, և յայնմ ևս մարդասէր է տէրն, և զի ողորմած է և ոչ կամի զմահ մեղաւորին. վասն որոյ և մարմին իսկ առ, և զմահ անարդանաց մեռաւ : Նոյնպէս և քեռն գութ ըստ այնմ պարտի լինել, և պարտիզին առ գործողն պտղաբերել և ոչ օտարաց կերակուր լինել։ Վայլ մեք ըգկարգէ բանին բուռն հարցուք :

“ Իրացի եղքօրորդւոյն իմոյ. եղքօրորդին իմ էանց, և հոգի իմ ել ընդ բանի նորա ”։ Տես, զի ընդ բանան և էանց. այսինքն, եթէ յորժամ ես ’ի միտս գրոց համբարձի զիմոյ մտաց աչս, տեսանել զնորա զանքնելի խորս գիտուեն չնորհացն, և բացի զսիրտը ժողովել ’ի ներքս զուղարք տեսեալսն և քննել և

տեղեկանալ և հասու լինել խորոց գիտութեն նորա, մնացեանյիմ տկար մնացս համանէ՝ այնպէս զար հուրեցոյց զիս, որպէս զի ցանկութք այնմ մոռանալ զայն՝ զոր ընկալայ զգիտուկի՝ ի բանախն. յազագս այնորիկ ասէ, թէ “ էանց եղածորդին,, . որպէս թէ ընդ տեսամեն զնան և փուլթապէս զնաց որպէս փայլակն դիւրընթաց. “ լու հոգի իմ զնաց ընդ բանի նորա,, : Այսինքն թէ սակաւ ճանանչ ընկալեալ զբանից նորա, հոգի իմ եթող զիս և զնաց ’ի բանս նորա : Որպէս թէ ծանեայ զնան և ’ի սէր նորա միացայ և ’ի պատռուիրանս նորա եռացայ. և ’ի համարեն թէ հասի, ևս առաւել գիտացի զիս հեռի ’ի հասողութէն . զի ’ի տեսամեն զարեգակն ճշմարիտ, ’ի ձեռն լուսոյն ծանեայ, թէ որչափ հեռի եմ’ի գիտութենեն. և զմտաւ ածի զորին իսկ զածեանն զլողոմնի զասեն յայլում տեղւոց, թէ “ Ոք յաւելու ’ի գիտութի, յաւելցէ ցաւս,, : Օ այս ասելով ոչ եթէ հրաժարեցուցանէ յուսանելոց զգիտութի որ գրոց՝ զի մի յաւելցին ցաւք, այլ յորդորէ առաւել ևս յածախել ’ի գիտութի, և այնչափ գիտութէն իմանալ զանհաս գիտութին այլ ևս մնացելոց գիտութէն : Օ ի որպէս արբեալ որչափ ըմնպէ, ևս առաւել ծարաւէ, նոյնպէս և որ յառի յածաշունչ գրոց միտս, խորհի և խոկայ, որչափ ուսանի, ևս առաւել ցանկայ այլ ևս ուսանել. զի գիտէ, թէ ոչ գտանէ ըզլումն գիտութեն գրոց սրց. և այն ցանկութի մտացն ջեռեալ որպէս ցաւք լինի յոգւոցն . զի ’ի ձեռն սակաւ հասողութէն ճանաչէ զանթաւ մնացուածմն, և ցանկութք այնմ գիտութէն՝ որպէս ցաւք վարակի . այլ ցաւքն այն և հոգքն հորդեն զառողջուե գիւտս : “ Խմնդրեցի զնա, և ոչ գտի . կոչեցի վնա, և ոչ ետ ինձ ձայն,, : Այս վկայէ բանիցս ասացելոց, թէ զոր գտին, և որում բացի, առ մնացելովն այնպէս թուեցաւ, թէ ոչ տեսեալ եմ, և ոչ լուեալ իսկ զձայնն :

“ Կատին զիս պահապանքն որ շրջէին ’ի քաղաքին, հարին վիրաւորեցին զիս, հանին յինէն զծորձս իմ պահապանք պարապացն,, : Այդ պահապանս պարապացն զսպասաւոր հոգիսն զհրեշտակս իմանալի է :

Օոր յայտնէ առաքեալն Պաւղոս . “ Ոչ ամենեւ-
քեան հոգիք են հարկաւորք՝ որ առաքին ’ի սպասա-
ւորութի՞ վասն այնոցիկ , որ ժառանգելոցն են զփրը
կուի , : Եւ սազմոսանուածն ասէ . “ Կացոյց զսահ-
մանս հեթանոաց ըստ թուոյ հրեշտակաց այ , ” : Օի
հրեշտակը ըստ գաւառաց և ըստ քաղաքաց պահա-
պանք են մարդկան անհաւատիցն . իսկ հաւատացե-
լոցն՝ ամենայն անձին մի մի հրեշտակ . և սրբոցն ևս
առաւել , ըստ ասելոյ մարգարեին , թէ “ Ի՞անակը
հրեշտակաց նո՞ շուրջ են զերկիւղածովք իւրովք ,
և պահեն զնոսա ” : Մըդ եթէ պահապանք են հրեշ-
տակք , հարկանել և վիրաւորել և կողոպտել չէ նո-
ցա , այլ գորոց և դիւայ : Մըդ յայտէ , թէ հարկա-
նել և վիրաւորել և զձորձս հանել զայն ասէ , թէ և
ես անհաս եղայ , և ոչ կարացի հետազօտել խորհըր-
դոցն այ . սակայն յոյս ունէի ’ի խնդրեն իմ , թէ
գոնեա ’ի պահապանաց պարսպացն ուսայց ’ի սրբոց
կամ ’ի հրեշտակաց , նոքա և զինքեանց նոյն կիրս
կրել ասացին . և ապա յուսահատեալ իմ , իբրև
լուայ ’ի նոցանէն զնոյն ամնկարութի՞ իմացութե՞ նո-
ցա , և այնպէս եղել ինձ վտանգ , որպէս զայն որ վի-
րաւորեն և զձորձս հանեն . զի մերկացաւ յինէն
պատմուան ակնկալութե՞ իմց : Այլ սակայն թէ
պիտ և սպառապուռ բարձին զլոյս այսմ ցանկալի
խնդրոյս , սակայն և ես առ յոյժ փափագմանն և
տենչանաց և ծարաւման ոգւոյս՝ կապակցեալ սի-
րով որ առ եղարորդին , դարձեալ յաւելեալ ’ի
խնդիրն և ոչ հաւանեալնոցայանձն առաջի ունե-
լոյն , ընդ երդմամբ արկեալ զնոսա , ասացի :

“ Հարդմեցուցի զմեղ զստելք Երուսաղէմի ’ի
զօրութիս և յուժգնութիս անդաստանի . եթէ գտա-
նիցէք զեզօրորդին իմ , պատմեցէք նմա , թէ խան-
դակաթ եմ’ի սէրքո , : Տես , թէ որպիսի անմեկնե-
լի և անհամբերելի սէր է եկեղեցւոյ սրբոյ ընդ այ .
և վկայ այսմ բանից՝ վկայիցն հանդէպք . որք զայն-
պիսի տանջանան վասն Քնի յանձն առին , որ ար-
տաքոյ է տեսողուե մարմնոյ . այլ Ք՛՛ ’ի նոցա յայն-
քան սիրոյն ջերմեռանդնութի տեսեալ . ըստ փափա-
գանաց նոցա ետ նոցա անմահանալ ’ի ցաւս տան-

ջանացն . որպէս և մեղաւորացն՝ ի յաւիտենական տանջանան, երիւք պատճառօք : ||՝¹ զի սիրեցին սրբն՝ եթե հնար գոյր ոչ մի անդամ մեռանել վասն սիրոյ նորա, այլ բեկր անդամ, նա և հանապազօր . որպէս և ասէին իսկ բանիւք : Որպէս և առն Դյուրիգոր ասէր ցջրդատ, թէ՝ “ Խնդրեցի ի նմանէ յերկարելու : Խոյն և յիւր աղօթան խնդրելը յայ զերկարութի : Արդ զի ցանկութի արդարոց ընդունելի է նմա, տոկ չնորհէ նոցա : Խւ երկրորդ՝ զի և հեթանոսաց գիտուն արացէ զարբոցն գորով որ առ նա . և նախանձ արկցէ նոցա այնպիսի սիրով ջեռնուլ . որպէս և տայր իսկ երդումն Ադրիանոս սրբոցն . տեսեալ վնոսա յայնպիսի դառն նեղութի ասէ . “ Ասացէք ինձ հաւաստեաւ, թէ զի՞նչ հաւ տուցման ակն ունիք՝ որ այդշափ շարչարանաց համը բերէք, թուի թէ առաւել մեծ իցէ ” : || ասն որոյ և հաւատաց իսկ ’ի Ք՛, և նոցունց նահատակակից եղեւ : Խսկ երրորդն, զի և սրբոցն մնալով կենդանի ՚ի վտանգման յայնպիսի, իմասցին՝ թէ յայ է կենդանութին, և կենաց և մահու նա է տէր : “ Խրդանեցուցի զձեզ դստերք Խրուսաղէմի ՚ի զօրութիս և յուժգնուիս անդաստանի ” : Օ այս միանդամցուցեալ եմ, թէ անդաստան զաշխարհս անուանէ . և ուստի աշխարհի զօրութիւն ուժգնութի որով հաստատեալ է, և որով պահի յանսասանուի, ’ի նա տայ երդումն, որ է Ք՛ : “ Խթէ գտանիցեն զեղքօրորդին, պատմել, թէ խանդակաթ է ’ի սէր նորա հարմնն ” : Արդ երանի է հարցման սիրոյն այնման ձին, առ որում գտանիցի . որպէս և պարծի իսկ Պաւղոս, եթէ ” || չ հրեշտակը և ուշխանութիք, և որ զինի գայ, ոչ կարեն մեկնել զմեզ ’ի սիրոյն Ք՛ ” : Ահա այս է սէր, որ գովուի ունի յերկինս և յերկի այժմ և յաւուրն Ք՛ : և ոչ այլանդակ մերս կամ ընդից, կամ իշխանուեց, կամ գեղոյ, և այլ այնպիսեաց . որ աստ պարսաւանս բերէ, և անդ անմահ տանջանս :

“ Խստերք Խրուսաղէմի և պահապանք պարս-

¹ Ագաթ :

² Ի վարս նորա :

պացն հարցանեն ցհարմնն „ : Երդումն առեալք նռքա , հարցանեն ցհարմն զկերպարանացն՝ որ 'ի մէնցն էառ , զի ամստեղաք են , և 'ի մէնջ ուսան . որ և դեռ ևս ուսանին , որպէս և գրեալ եմ յառաջ քան զայս : “ Օ ի՞նչ է եղբօրորդին քո յեղբօրորդեաց գեղեցիկդ 'ի կանայս . զի՞նչ է եղբօրորդին քո , զի այդպէս երդմնեցուցեր զմեզ ” :

“ Հարմնն նշան տայ զեղբօրորդւոյն . Եղբօրորդին իմսպիտակ է և կարմիր , ընտրեալ 'ի բիւրուց „ : Ի՞սուր զմարմին և զարիւն մարդկութեն զոր առ 'ի որ կուսէն , ասէ՝ սպիտակ և կարմիր . վասն զի մարմնով և արեամբ գոյացեալ է 'ի կուսէն . բայց թէպէտ և այսպէս , այլոչ 'ի սերմանէ առն յղութի ունելով ածածինն , և ոչ ապականութ ծնունդ , այլ 'ի հոգւոյն սրբոյ յղութի , և 'ի կուսէն ծնունդ , կոյս և յետ ծննդեանն մնալով նոյն կուսին դրամբք փակելով ելեալ , անհամեմատ յայլոց ծննդեանց . վասն այնորիկ ասէ , թէ ընտրեալ 'ի բիւրուց . զի ոչ երկունք 'ի ծննդեանն և ոչ ցաւք և ոչ տրտմութիք . այլ որպէս հրեշտակն զուրախութի և զբերկ ըութի աւետարանեաց կուսին , նոյնպէս և եղեւ ուրախութի լի ծնունդն :

“ Դուսկ նորա յոսկւոյն կեփազեայ „ : Որպէս ու կին այն առաւել մաքուր է և պատուական քան զայլ ոսկի , նոյնպէս և գլուխն մեր ՚Ք՛՛ քան զամենայն մաքուրս առաւելէ , որ յերկինս և որ յերկրի են : Որպէս ասէ մարգարէն , թէ “ Ո՞եզս ոչ գործեաց նա , և ոչ գտաւ նենզութի 'ի բերան նորա „ : Օ որ և ինքն տէրն ասէր , թէ “ Ո՞ի ձէնջ յանդիմանեացէ զիս վասն մեղաց „ . որ և ամենայն մեղաց մաքրիչ իսկ եղեւ . որ և “ Փորձեալէ ամենայնիւ ըստ նմանութեն առանց մեղաց „ . որպէս ասաց առաքեալ :

“ Ա արաքնորա կռածոյք , սեաւք իբրև զագռաւ „ : Բատ գրոց 'ոչ 'ի գովութին կարգի են , այլ 'ի նախատանաց . բայց սա զվայելականութինն ասէ՝ ըստ մերում զիթանելով . զի վարսք քաջաթուխք 'կարի յոյժ գեղեցիկք են երիտասարդաց : Լա և “ գեղեցիկ էր 'ի տեսանել քան զամենայն որդիս մարդկան „ . զոր յառաջատես եղեալ և հայր սորին Ոողոմոնի , ասէ :

Երդ եթէ ոսկւով և ակամքք և որ ինչ ընդ Երկրիս վայելքս կերպաձնեալ զգեղ եղագործւոյն՝ պատմէ հարսնն, դու մի զարմանար. զի ասէ առաքեալ, թէ “ Խներևցիք նորա ’ի սկզբանէ աշխարհի՝ արարածովքս իմացեալ տեսանի,, :

“ Աք նորա աղաւնիք ’ի մէջ լիուեց ջուրց, լուացեալ կաթամքք նատեալ ’ի վերայ լիութեց ջուրց,, : Այսինքն, միամիտ է . որպէս գովեաց տէրն զաղաւնին, այնպէս են աչք նորա . ոչ այլ և այլ խարդախ և թիւր հայեացս ունի որպէս զմարդիկ, այլուղիդ ճշմարիտ և սրահայեաց . և զայնս տեսանէ, զոր կրի ’ի մարդն, և ոչ մոլարս խարեալ յաշացն . որպէս ասէ աւետարանին Յովհաննէս : Այլ և յառաջատես քան զստեղծուն . որպէս առ մարգարէն Լյումիա ասէր, թէ “ Ոինչն ստեղծեալ էիր, գիտեմ զքեզ,, : “ Լուացեալ կաթամք,, : Օի կաթինն հայեացք ոչ ըստ ջրոյն՝ կամ ըստ այլ իրաց բնութեզայն ցուցանեն յինքեանն՝ զոր չեն . այլ միայն զիւրն ցուցանէ բնութիւն . ոչ այլ ինչ յինքեան կարէ ցունել որպէս այլ իսոնաւք : Այլ զի՞նչ է ’ի վերայ լիութեն ջրոյ նատեալ : Օի որպէս ջուր տեսակ և հայելի լինի արեգական, նոյնպէս և որք զտեն և մաքրեն զիւրեանմն յաղտօյ մեղաց, ’ի նոսա երեխ, և որպէս ’ի նոսա իսկ նատեալ կարծի ’ի հայեցողմն . և լինի նա ծառ տնկեալ ’ի գնացս ջուրց, ըերել պրտուղ անթարշամել յարապտուղ անծախ :

“ Ծնօտք նորա իբրև զտաշտս խնկոց բուրեն զանուշահոտութիւն իւզագործաց,, : Այս ցուցանէ զմանրապատում որոճալից վարդապետութեան բանս վարդապետաց, առաջնորդաց եկեղեցւոյ, որ յարաժամ անաշխատ շարժմամքը ծնօտից անոյշ իւղովք եփեցելոց անուշացուցանեն զմիտս և զիորհաւորդս մարդկան . զժողովեալոն ’ի սիրտս սբն իբրև ’ի տաշտս, սփռեն առաջի մարդկան . ոչ կարի խորութիւնք զանիմանալիսն ծածկել և ոչ կարի յայտնութիւն դիւրալուր զիսորհուրդան նոյ առնելով . այլ միջակ ուսմամք տալ զգիտութիւն գրոց, զի մի դիւրընկալութիւն արհամարհեացի իբրև զդիւրագիւտ իրա, և մի անիմացութիւն անյուսասցի գիւտ ’ի յուսանեն

կամեցողաց, այլ սակաւ ջանիւ 'ի յիշատակարան սրտից ժողովել զբանս գրոց : Դարձեալ որպէս 'ի վեր բերելով զկերակուրս՝ անասնոց որ արածին և որոշեն, սոյնպէս և վարդապետք զ'ի սիրտ ժողովեալսն 'ի մտացն 'ի վեր բերեն զչողովոյն սըյ բանս . և դարձեալ 'ի վեր բերեալ և մանր ծամելով շարժմամբք անաշխատ ծնօտից, տան 'ի բերանոյ 'ի միտս մարդկան զլուսաւորութիւն գրոց սրբոց, նմանեալ իննկոց եփեցականաց :

“Ըթունք նորա շուշան՝ բղիսեն զմուռս լիութեն : Ի բդ տես կրկին զգովուհիս. զի որպէս ծնօտքն տաշտք լեալ՝ մատուռւակեն զանուշահամ և զանապակ բաժակն յոգիս լողաց բանին, նոյնպէս և շըրթունքն շուշանացեալք՝ բղիսեն զմուռս լիութեն . զի խրատեն մեռանել ըստ մարմնոյ և մեռուցանել զանդամն մարմնոյ ոչ սակաւամեռուք, այլ լիուք, այսինքն կատարեալ մեռելութիւն : Օ խորհուրդս մտացն մեռուցանելով, ոչ խորհութել զերկրաւորս, այլ զերկնայինն . զորովայնն մեռուցանել սակաւապիտութիւն կերակրոց . զաշն մեռուցանել՝ ոչ հայելով յախորժակս պոռնկական տեսութեն, այլ 'ի գեղն ցանկալի և յերեսն փափագելի փեսային ՎՇի, որում հարսնացեալ իսկ եղաք : Ոստ այսմ և զամենայն անդամնն իմասցիս և զամ զգայութիւն, որոց մեռելութիւն ձմարիտ կենդանութիւն ստասցուք, խրատեալք 'ի շուշանացեալ շըրթանց սրբոց :

“ Զեռք նորա ոսկիք ձախարակեայք, լցեալ ակամբք ինարսաի „ : Տես, զիարդ զմի մի անդամ 'ի թիւ արկեալ բացայայտէ գովութիւնն : Օ ի որպէս ձախարակեալ անօթք ամեննեին զտեալ և մաքրեալ են 'ի զազրութիւն և 'ի տգեղութիւն, սոյնպէս և եղաօր որդւոյն ձեռնն մաքուր 'ի մեղաց իբրև զոսկի : Ու զիւրն միայն ունելով գործք, որպէս ձեռք մարդոյ, այլ ակամբք ինարսաի լցեալ . ըստ այսմ որ յլշզեկիլին ասէ, թէ „ Ղի են ացօք թեք նոցա „ : Ի բդ եթէ սպասաւորացն այ հրեշտակացն ամենայն անդամք ակն են և լի տեսանողութիւն, որքան առաւել լուսուծոյն մարմնացելոյ բանին ՎՇի, որ թէպէտ և զմերս էառ բնութիւն 'ի կուսէն, այլ անձային բնու-

թքն միացեալ, ամենայն անդամ ակն է և տեսանող. որպէս ասէ լուսաւորիչն մեր Կարիգոր, եթէ՝ “ Վծ ամենայն իրօք լուր է, ամենայն իրօք տես է, ամենայնիւ բան է . . . ոչ որպէս մեք՝ որ առանձինն ունի իւրաքանչիւր անդամ զիւրաքանչիւր գործ . ոչ ակն լսել կարէ, և ոչ ունին տեսանել . ոչ բերան գնալ, և ոչ ոտն խօսել. և որ այլ անդամոցն գործ : Այլ թէպէտ և մերովս միացաւ մարմնով, սակայն բաւանդակ ընդ իւր ունի զանգութեն զամենակարողութիւն և զամենատեսութիւն :

“ Արովայն նորա տախտակ փղոսկրեայ ականակապ շափիղայ , : Հուցանէ զանցային որովայնն ոչ որպէս զմերս կերակրոց միայն ընդունող և ըմպելեաց, այլ թէպէտ և մերովս կերակրեալ, այլ տախտակ փղոսկրեայ է յականակապ շափիղայէ . այսինքն աման անձային դպրութեց և գրչութեց : Օի թէ որ հաւատայ ’ի նա, անձային ստանայ որովայն, և գետք յորովայնէ նորա բղիսեսցեն ջրոց կենդանութեն, ապա որքան անձայինն այն որովայն ընդունակ կրից մարմնականնաց , և ժողովարան իբր տախտակ իւրոց անձային իմաստիցն է, որ և անապական է . որպէս փղոսկրն անփուտ ասեն լինել :

“ Արունք նորա սիւնք կճեայք հաստատեալք ’ի վերայ ոսկեաց խարսխաց , : Տես, որպէս Ճգրտիւ զանօրէնուին Վժի անձայինն Աղովոմն՝ բանիւ հարսինն նշան տայ զեղաքորորդւոյն զկատարեալ մարդկութեն դրախտառն անձութքն : Իմաչեսցէ պեղծն՝ լեստորիոս, որ եղծիւ է եկեղեցեաց և հաղորդ Հրէից , և մահմետականաց հաւասար խորհրդակից : Օի կամեցեալ Ճգրտել զանձային տնօրէնութիւն՝ անորիշ և միացեալ, անդամ անդամ, և ընդ զգայարան զգայարան զանցութիւն խառն գուշակէ : Վագխոյն առեալ սկիզբն , և ընդ ամենայն անդամնն անցեալ . որով կարկի բերան պղծոյն : Վագ կճեայք և ոսկի խարսխ սեանցն ովլ է, թէ ոչ անձութիւն միացեալ ընդ մարմին՝ անապական մաքուր և անախտ զօրուին :

“ Հասակ նորա իբրեւ զլ իբանան , ընտրեալ

իբրև զմայրս „: Օ ի՞նչ գուշակէ այս՝ ասելով մի անձն զածային մարմնոյն, զիարդ մարթի նմանիլ մայրիցն լիբանանու բազմութեն, որ յառակ ըերէ վասն բազմութեն մայրիցն, թէ “Ղաղարք որպէս զարմաւենիս ծաղկեսցին, որպէս մայրսն լիբանանու բազումք եղցին „. Եթէ ոչ յայտնապէս աղաղակէ մտաւորաց և անզգայից, թէ և ’ի մարմի փակեցաւ յաղագս խառնմանն, այլ զօրուհի և հասկն բարձր քան զմայրսն լիբանանու և բազում: Ոչ եթէ միայն այսչափ զօրութին և բարձրութին է, այլ զի զմերս առեալ, ’ի մերօցս պարտի օրինակ բերել: Որպէս և մարգարէն ասէ, թէ “Հաթոռն Ղաւթի նստցի, և զարբայութին նորա յաջողեսցէ „: Ղոյնպէս և Ղաբրիէլ ասէր ցկոյսն, թէ “Տացէ նմա տէր ած զաթոռն Ղաւթի հօր նորա . և թագաւորեսցէ ’ի վերայ տանն Հակովբայ յաւիտեանս „. որ ամենայն երկրի էր թագաւոր, Հակովբայ միայն ասէր՝ ըստ մեզ զիջանելոյ:

“ Լոկորդք նորա լի քաղցրութիք „: Բաղցրութէ, զայն ասէ զի քաղցրութիք բարբառան ածային կոկորդին . ընդ որ աղաղակ բարձեալ ասէր . “ Լակայք առ իս ամենայն աշխատեալք և բեռնաւորք, և ես հանգուցից զձեզ „: Լու դարձեալ, թէ “ Ոչ եկի կոչել զարդարս, այլ զմեղաւորս „: Լու որ այլ սոյն պիսկը քաղցրութիք նորա կոչմունք առ մեղաւորս և ամբարիշտոս: Որպէս և ասէր ցպոռնիկ կինն, թէ “ Ուողեալիցին քեզ մեղք քո „: Լու ցմիւս պոռնիկն, թէ “ Լու ոչ ես դատապարտեմ զքեզ, երթյայսմհետէ մի մեղանչեր „: “ Լու ամեննեին ցանկալի „: Տես, ամեննեին ցանկալի, ասէ. այսինքն թէ ամենայն ցանկութեց գեր ’ի վերոյ է . յորում ամցանկութիք դաղարէ . զի ոչ գտանի առաւելքան զցանկութիք ցանկալի: Աստ որում տէրն ասէր, թէ “ Ղազում մարգարէք և թագաւորք ցանկացան տեսանել զոր տեսանեքդ, և ոչ տեսին. և լսել զոր լսեքդ, և ոչ լուան „: Բատ որում և այլուր ասէ տէրն ցաշակերտոն . “ Լոկեսցեն աւուրք ցանկացանալոյ ձեզ մի յաւուրցն որդւոյ մարդոյ տեսանել, և ոչ կարասնիք տեսանել „: Որոյ տեսութեն ցանկացեալ

մաքսապետն Օպերաս, և հոգեորապէս տեսեալ զած մարմնով՝ ծածկեալ, 'ի բաց մերկացաւ յիւրմէ զիառս և զինչս, գիտացեալ ցանկալի միայն զինքն զտէրն : Օոր և առաքեալքն տեսեալ զամենեին ցանկալին, որպէս տեսանել արժան էր, թողին զամ ինչ, զկին և զրոդիս, զհայր և զմայր և զինչս և որ ըստ այսմես, և գնացին զհետ նորա : Օի ստու գապէս ծանեան, թէ նա միայն է 'ի տեսողութիս ցանկալիս՝ չշմարիս : Որում և հերովդէս 'ի բազում ժամանակաց ցանկացեալ էր տեսանել զտէրն . այլ զի կուրացեալ հոգւոյ աչքն՝ մարմնոյ աչաց տեսութեն՝ որ մեղօք խաւարեալ էր, անարգել զցանկալին ուստուցին : Որ և այժմ ևս հանդիպին յանարժանան նորա գործոցն հրաշիցն տեսութեն, ոչ տեսանել որպէս արժան է . զի կուրացեալ է առաջնորդական միտսն :

“ Ղայն է եղբարորդին իմ, և այն մերձաւոր իմ, դստերք Երուսաղէմի „ : Այսափ կարէր, զառաւելեալն քան զբանս և զօրինակս եցոյց դստերաց Երուսաղէմի զգեղեցկութիւն տեսանելով քան զամենայն որդիս մարդկան :

“ Հարցանեն դստերք Երուսաղէմի՝ ուր գնաց եղբարորդի նորա . Ուր գնաց եղբարորդին քո, գեղեցիկդ 'ի կանայս . ուր գնաց եղբարորդին քո, և ինսդրեսցուք ընդ քեզ „ : Դստանօր դստերս Երուսաղէմի զհրեշտակս ասէ, զվերինն Երուսաղէմի զբնակիչն : Եղէ տես դու, զի զանտեսանելին իւրեանց, որ մեզ տեսաւ 'ի մարմնի եղեալ ընդ մեզ, ցանկան տեսանել մարմնով . զոր և 'ի մէնջ իսկ ուսան, և դեռ ևս ուսանին զնորա խոնարհումն յերկնից և զմարդեղութիւնն : Որպէս ստուգէ առաքեալ .

“ Օի յայտնեցի արդ իշխանութենցն, որ յերկինսն են, 'ի ձեռն եկեղեցւոյ „ . զնորա փրկութիւնք լինին . և սքանչացեալք անբաւ զարմացմամբ ընդ անչափ սէրըն որ առ մեզ և ընդ անիմանալի խոնարհումն , ընդ մեզ միաձայնեալ օրհնեն, և տօնակից ընդ մեզ լինին . որպէս և բացայսյտեն վարդապետք : ՂԱՅԼ որ “ գեղեցիկդ 'ի կանայս „ զհարմնն կոչեն, յաղագս

գեղեցիկ վարուց՝ զոր ստացաւ եկեղեցի ։ Քանի գալըս տեամբն . և զի զհարսին ունիմք զօրինակ : Այսնպէս և կանայս ասէ , զի հարսնութիւն կանանց է :

Զ. “ Եղագօրորդին իմ էջ ’ի պարտէզս իւր , : Պարտէզ՝ զհաւատացեալս ասէ , որ հարսնացան ։ Քանի . Որպէս և ’ի միւսում տեղւոջ այգի անուանէ հայր սորուն Ողոմոնի . նոյնպէս և Եսայի : Այս ինքն իսկ եղագօրորդիս Կ’ս ասէ յաւետարանին , թէ ” Ես եմ որթ , և դուք ուռ , : ” Եղագօրորդին իմ էջ ’ի պարտէզս իւր ’ի տաշտս իմնկոց , հովուել ’ի բուրատանն , և ժողովել ’ի շուշանս , : Որ պարտէզն է , նոյն և բուրատան կոչի . և որ եղագօրորդին՝ նոյն և հովիւ յինքենէ անուանի , ասելով . ” Ես եմ հովիւն քաջ , : Եկն հովուել և արածել զոշսարո՝ ոչ ևս ագահ հովուօք հովուիլ . որպէս և ասէ Եղեկիւլու մարգարէիւ . Որ զարօտն արմոջ նախ ինքեանք ուտէին , և զյստակ ջուրս նախ ինքեանք ըմպէին , և զմնացեալն յինքեանց զընդգետինս հարեալսն զդարմաննսն և զկոխեալս ’ի կձղակացն զպղտորեալ ջուրսն թողուփին հօտին , և զգերսն ’ի նոցանէ զենուին , և զվատեալսն ոչ յանձանձէին . և որ այլ այնպիսիք բանք , զոր մարգարէիւքն բողոքէ զանօրէնուէ հովուացն : Այս զինքն լինել հովիւ ասէ սովիմք մարգարէիւ , որ ճարտարութք արածէ և յանձանձէ , և ոչ տայ գողոյ ապականել , այլ առաքինութիւն և արդարութիւն ամբեալ մեզ՝ ժողովէ ’ի մէնջ շուշանս . այսինքն զծաղիկս հաւատոյ բանին և զարբութիւն , որովք զուարձանայ փեսայն ։ Քանի :

“ Ես եղագօրորդւայն իմոյ , և եղագօրորդին իմ ինձ որ հովուէն ’ի մէջ շուշանաց , : Եյսու բանիւք յայտ առնել հարսնն զջերմն սէրն զոր ունի առ եղագօրորդին . և ոչ կամի քակել ’ի հովուուէ նորա , և զհետ օտարի՝ յօտար արօտս երթալ . որպէս և ասաց ինքն եղագօրորդին Կ’ս . ” Այսարք իմ ձախի իմնում լսեն , և զինի իմ գան . զօտարի զհետ ոչ երթիցեն , այլ

1 Օրինակ արօտի :

փախիցեն՝ի նմանէ „։ Օ ի աչս տեսանողս ստացեալ հօտին , շուշանաբռյծ հովուին հետևեալք , որ ձարակ նախ և առաջին զիւր մարմին և զարիւնն տայ , և ապա զանապատմելի բարութիւն . աստ՝ զհամեղութիւն գրոց իմաստից , որքաղցը են՝ի քիմս սրբոց քան զմեղը բերանոյ . և անդ՝ զայն որ արտաքոյ է իմաստից , որ է ըստ ածաբանի ասելցյն ¹ , նորա ուսուցանելն , և մեր ուսանելն . զոր և ինքն իսկ ասաց նոր ըմպել ընդ ձեզ յարքայութեն հօր :

“Փեսայն ցհարմնն ասէ . Կեղեցիկ ես մերձաւոր իմ իբրև զանուշահոտութիւն , գեղեցիկ ես իբրև զլորուսաղէմ , իբրև զհիացումն կարգեալ : Դարձո զաշն քո յինէն . վասն զի դոքա ընդոստուցին զիս „։ Տես աստանօր զանքաւ գովութիւն հարսինն որ՝ի փեսայէն : Օ ի տեսեալ զհարմնն ծանուցեալ զփեսայն , զոր և թուեաց գովութիւն զիմ մի զգայարան մարմնացելոյ բանին անձառապէս սքանչմամբ , և որ չափ հնար էր՝ մերովքս երեւեցելովքս և ապականացուվս ձեացուցեալ զփափաքելին , զարտաքոյ մերոյս բնութեն և երեւելեացս և ապականացուիս ծանուցեալ զգեղեցկութիւն , որքան ուսանելն փափաքէին , և գտարփումն անյագ սիրոյն որ առնա , երանէ և փեսայն ՎՌՆ ածային բերանովն զհաւասոս հարսինն և զգեղեցկութիւն յոր փոխեցաւ աւազանաւն ըստ իւրաքանչիւր անդամոց և զգայութենց . զի եղեստուգապէս , որպէս ասաց ածաբան ² , առ ած հայելովն՝ ածանալ . ցուցանէ , թէ զլուստուծոյն առնուն զգեղեցկութիւն որք՝ի նա հային և՝ի նա մօտենան . որպէս պատրոյգն՝ի ձրագն մերձենալով՝ի նոյն լոյս փոփոխի : Այդ զոր հարմնն ³ ետ նշան զգեղեցկութենէ փեսային և եղօրորդւոյն , նոյն լեալ և ձեացեալ զհարմնն՝ փեսայն գուշակէ , ասելով . “Կեղեցիկ ես մերձաւոր իմ իբրև զանուշահոտութիւն : Տես մերձաւոր լինելովն փեսային ՎՌՆի հարմնն , յաղագս այնորիկ եղեւ գեղեցիկ իբրև զանուշահոտութիւն : Օ ի որպէս որ յանուշահոտ մերձենայ , անուշահոտի , նոյնպէս և որ առ ած մերձենայ , ածանայ : ” Պե-

1 Ճառ ք . ՚ի Պատքայն : 2 Ի ծնունդն Քնի : 3 Օրինակք հարունէ :

ղեցիկ ես մերձաւոր իմ իբրև զիշրուտապէմ,, : Օ ի քնակարան եղեւ փեսային գեղեցիկ՝ որպէս զերկինս և զվերինն լշրուտապէմ: “Իբրև զհիացումն կարգեալ,, : Այսինքն թէ՝ ի հիացումն կարգեցար. զի տեսանելով զփոփախումն բո՞ ի սեռութէ մեղացն, զոր ունէիր յառաջ քան յիս մերձաւորին, յայնպիսի սքանչելատեսիկ գեղ ամբծուե, ընդ որ հիանամ. և հրեշտակաց հիացումն լինի, որպէս տէրն հիացաւ իսկ ընդ հաւատս հարիւրապէտին, և ասէ, թէ “Լաւ ոչ յիս րայէլի այսպիսի հաւատս գտի երբէք :

“Դարձո զաքս քո յինէն. վասն զի դոքա ընդուտուցին զիս,, : Այսինքն, աչաց քոց յատակատեսութիւն և ստուգատեսութիւն, որ յիս, որ իմացար զիմ տնօրինական գեղեցիկութիւն, որ ՚ի տկար և ՚ի հողեղէն ընութէ եղայ, որ հրեշտակաց անիմանափէ եր, և դու իմացար և տեսեր ՚ի վեր քան զընութէ տեսուի զիս, ընդուտուցին զիս այդ աչք : Դարձո զաքս քո յինէն ՚ի խուզել զիմ զանհաս ընութեանս զգեղեցիկութիւն, զի մի յառաւել տեսանելն և յամել ՚ի քննելն՝ շասցին և կուրասցին մնաց աչքդ . որպէս Պատղոսին մարմնոյ աչքն՝ ՚ի հայելն՝ ՚ի սաստիկ լոյսն : Օ ի որպէս յարեցակն աշնոււն՝ պակասումն ընձեռէ աչաց հայեցողին, նոյնպէս և աւելի քան զչափն յառիւ՝ ՚ի խորս գիտութեն այ, շշացումն մտաց աչացն բերէ . վասն զի որչափ էն ած տեսութիւն և զօրութիւն և սքանչելագործութիւն, ոչ կարէ ոք հասանելու որ և հրեշտակաց անհասանելի է, թողթէ մարդկան : Մոդ դարձո զաքս քո յինէն, ասէ փեսայն ՚ի՞ն, զի դոքա ընդուտուցին զիս երկիւղիւ և սքանչմամբ, յաղագս սրահայեցուեց. և երկիւղիւ, թէ գուցէ յառաւել հայելդ կուրասցիս : ՚ի, ա և ՚ի ովկէս ՚ի սակաւ ինչ տեսանելն դարձոյց զերեսս իւր և ոչ իշխէր հայել : ՚ի, ոյնպէս և ՚ի զիս ծածկեաց մաշկեկաւն զերեսսն՝ ՚ի տեսանելն ըզյետոյսն միայն, որպէս թէ ձայնի արձագանգ. միայն:

“Ո արաք քո իբրև զերամակս կտրելոց, որ երեւցան ՚ի Դաղաադէ : ՚ի տամունք քո իբրև զերամակս կտրելոց, որք ելանեն՝ ՚ի լուալեաց,, : Ո արսքն հպելով՝ ՚ի վարմն փեսային՝ որ վասն մեր սեացաւ և

զմերս յինքն էառ, “որ ոչ գիտեր զմեղս՝ վասն մեր
մեղս արար. զի մեք եղիցուք նովաւ արդարութի,,,:
Եւ արդարացաք ապիտակացեալք մլրտութե և լուաց
մամբ աւազանին . ’ի Գաղաադէ երամակացեալք
բաղմութեամբ հաւատացելոց ’ի ՞ՌՇՀարսնացելոց:
Եղնապէս և ատամունք մանրող բանին կենաց՝ իբրև
զերամակս կտրելոց, որք ելանեն ’ի լուալեաց հո-
գեոր Ծրոյն, որ լուանայ և մաքրե առաւել քան
զոխարս մաքրեալս :

“ Ամենեքեան երկուորիք են, և անորդի ոչ գոյ
’ի նոսաս , : Օ այս լուալեաց երամակաց հաւատացե-
լոց՝ յառաջադոյն և Եսայիաս վկայէ . “ Ուրախ
ըր ամուլ, որ ոչ ծնանեիր . գոչեա և աղաղակետ,
որ ոչ երկնէիր . զի բազում են որդիք սկնդկիդ
առաւելքան զարամբոյն , : Ի յուու զբազմածնունդ
լինել ’ի յուղութեն վարս՝ զիեթանոսաց բազմու-
թեան հաւատացելոց գուշակէ : Որպէս և ’ի միում
վայրի սոյն մարդարէ Եսայի ’ի բերանոյ տն վերա-
ձայնեալ սբանչմամբ հարցանէ . “ Ով են սոքա, որ
իբրև զամաս թուուցեալ են, և իբրև զաղաւնիս
ձադախառն երամուին գան առ իս :

“ Իբրև զլար կարմիր են շրթունք քո, և խօսք քո
չեղեցիկ, իբրև զիեղն նուան այտք քո, բաց ’ի լուու-
թէդ քումնէ , : Օ յառաջադոյն քան զայս ասացեալս
դարձեալ երկրորդեաց զգովութիւն հարսինն, մեր-
ձենալովն ’ի փեսայն : Ի ացն յաշմն անձայինն, վար-
սիցն ’ի վարսն լուսաւորսն, գլխոյն ’ի գլուկն ՞ՌՇ,
շրթանցն ’ի շրթունն, որ բղնեաց զկենդանութի .
զի կարմրացան շրթունքն արեամբն ՞ՌՇի, և զնոյն
խօսին զոր ինքն ուսուց խօսել, աղօթս առնելթինա-
մեաց և օրհնել զշալածիւնն, և որ նոցին նմանք :
Եւ որպէս նուռն կարմրութիք կեղեցին զ’ի ներքս
համբարեալ անուշակերակրութին՝ առ ’ի յառողջու-
թի ախտացելոց և փափագողաց հայեցուցանէ լուու-
թի, սոյնապէս և ընտրեալք այ սակաւ ինչ յերեե-
լիս տեսողութիք երևեցուցեալ զբարի գործս, զ’ի
ներքս ’ի սիրտն և ’ի միտսն զանչափ առաքինու-
թէ և անձամբ անձամբ համբարս լուութեամբ ծա-
նուցանեն . զի և իմաստութեամբ հետազօտեալ՝ ի

մարդ՝ 'ի գիմացն երևի: Այս է որ ասէ, [թէ] “բաց
'ի լուսւթէդ քումմէ”, թէ որ արշափ ես գեղեցիկ զա-
նազան զգայութքը լցեալ և զարդարեալ լուեալ ես,
և անպատմելի մինչև յօրն, որ ամենայն խորք՝ 'ի վեր
գան, և անտեսանելիք՝ 'ի տես գան, և լուեալք լին.
զոր ինքն փեսայն՝ յահեղ ատենին հրեշտակաց և
մարդկան ցուցանէ: Արդ սակաւ ինչ թուելովս
զբազմութիւ սրբոցն ծանուցանէ, որ յայս վեցհա-
զարեան դարուս զտեալ մաքրեցան՝ 'ի մեղաց՝ նեղու-
թքը և պէսպէս փորձութքը, զոր կրեցին՝ 'ի սատա-
նայէ և 'ի սատանայացելոց՝ 'ի մարդկանէ, և եղեն
թագուհիք և հարճք և օրիորդք փեսային Քնի
ըստ իւղաքանչիւր ջանից և քրտանց, անուանեալք
և լեալք թագուհիք և հարճք և օրիորդք, զոր և
ասէ իսկ :

“ Ա աթսուն են թագուհիք և ութսուն հարճք,
և օրիորդք որոց ոչ գոյ թիւ : Այսու զբազմութէ
այնց բացայայտէ, որք յութերորդին փառաւորին
ընդ՝ Քնի, և ուրախանան հանգստեամբ ընդ նմա .
իրեւ թէ ընդ նմա աշխատեցան՝ 'ի վեցդարեան ժա-
մանակին իւրեանց, որպէս ասէ սբ Ա ուսաւորին
մեր՝, և ընդ նմա են ուրախանալոց : Ա աթսուն
թիւքն զերկուս միտս իմանի . և զի վաթսուն՝ 'ի վեց
տան և 'ի հինգ երկոտասան մասունս բաժանի :
Այս հինգ երկոտասան ցեղիցն Կարայէլի ասէ . յռ
ըոց՝ 'ի վեցհազարեան դարուս հինգ զգայարանօք ե-
ղեն ընտրեալք՝ 'ի նոցանէ, և յաղագս անդրանկու-
թէ կոչեցան թագուհիք, զի յառաջքան զհեթա-
նոսս հաշնյացան այ : Արպէս և ասէ՝ 'ի Հովհաննու
աւետարանչի տեսլեանն զամենայն ցեղ ուրոյն ու-
րոյն թուելով երկոտասան հազար՝ 'ի մի մի ցեղէ :
Եւ ութսուն հարճս և օրիորդս անթիւս զայնոսիկ
ասէ, որ 'ի հեթանոսաց հաշնյացան այ : Այսու հա-
մարով ոչ եթէ ընդ համարով փակէ զսիս, այլ որ-
պէս 'ի միական, նոյնպէս և 'ի տամնեական ցուցեալ
բացայայտէ, և անթիւ ցուցանէ զարդարացեալն
'ի հեթանոսաց՝ քան՝ 'ի հրեց Քնի գալստեամբն :

1 Ագաթ :

Եւ երկրորդն, վաթմնիւն զվեցհազարեան դարուն
ասէ. և որ 'ի նոսա բաղում քրտամբք և աշխատու-
թքը փորձեալ որպէս արծաթ 'ի բովս, որպէս յա-
ռաջն ասացի, առին զթագուհւուեն անուն վասն
առաւել սիրելի այ լինելովն : Որ աստ իսկ փառա-
ւորեցան 'ի մարդկանէ, և անդ առաւել ևս փառա-
ւորելոց են . որպէս ածածինն և Հյովաննէս Ալլոր-
տիչն, և նախավկայն, և առաքեալքն, և մեր լուսա-
ւորիչն Գրիգոր, և վարդապետն տիեզերաց Հոհան,
և երրորդութեն ծանուցիչն ածաբան : Եւ ութսուն
հարձք, որ կրտսերագոյն քան զնոսա են վաստակօք.
բայց առաւելագոյնք քան զօրիորդմն են՝ որ յութե-
րորդին են պսակելոց ութսուն հարձքն : Եւ որ զա-
նազան վարուք և ապաշխարութք զհաշտուի գտեալ
են, և արքայութեն հասանեն յութերորդին, օրին
որդք կոչն՝ որոց ոչ գոյ թիւ . զի անշափ են ապաշ-
խարութք փրկեալքն : Օ ի հարձն՝ զմարտիրոսս կոչէ,
և օրիորդս՝ զգգնաւորս և զապաշխարովս զաղքատա-
ցեալս մարմնով, և որ 'ի ժամելանելցն յաշխարհէս
գտանեն արտասուօք և ապաշաւանօք զթողութիւ
մեղաց և զարքայութին՝ հաղորդութք մարմնոյ և
արեաննն ԿՌՄԻ : Լա և սք լուսաւորիչն՝ կարգ մի
զապաշխարողն և զնոստովանողն համարէ և որ 'ի
ժամելանելցն դառնան, 'ի թուել զմարտիրոսս և
զգգնաւորս և զվարդապետս և որ այն ևս, և թիւ
մի զնոսա դնէ : Լրդ յերկուցդ զմինն՝ որ հաճոյն
թուի քեզ, ընկալ . և կամ զերկոսինդ ևս, զի միտք
գրոց 'ի բաղումն մեկնին :

“ Ո՞ի է աղաւնի իմկատարեալիմ, մի է մօր իւ-
րոյ, ընտրեալ ծնողի իւրոյ „ : Տես, թէպէտ և այլ և
այլ են անուամբ թագուհիք և հարձք և օրիորդք,
և որ ըստ անուանց և փառքն, այլ ըստ աւազանին
և ըստ խոտովանութեն արտասուաց մի են, աղաւ-
նիք լեալք մօր եկեղեցւոյ, մի լեալ որդիք և ծնողի
հոգւոյն սցի : Ու ամեն այսորիկ ասէ . մի է աղաւնի
իմկատարեալիմ, մի է մօր իւրոյ՝ եկեղեցւոյ, ըն-
տրեալ ծնողի իւրոյ՝ հոգւոյն սրբոյ ծննդեամբ ա-

1 Յաճախապատում . Ճառ ժէ . ժէ . ժէ . ժէ . իէ :

ւազանին . զի ծնանի հոգին որ մկրտութեամբ և
մնուցանէ եկեղեցի մարմնով և արեամբն ՚Քոփ :
Օ սոյն և իւասիլիոս վկայէ ասելովն՝ “ ՚ Այսպէս և
ձշմարիտ մայրս ձեր եկեղեցի կոչեաց զբազմութիւն
հնազանդ և կամարար որդւոց, զհաւատացելոցդ ա
սեմ զժողովոց ” : ՚ Աւ յառաջ երթեալ ասէ . “ ՚ Բան
զի սիրում հօր և հաւատացեալ մօր, այսինքն այ և
եկեղեցւոյ՝ հաւատացեալ գոլով որդիք, սէր ան-
խախտելի առ հայրն ձեր պահեցէք . և նայեցեալք
՚ ի սրբոցն ժողովս, որ են գանձք ձերոյ մօր եկեղեց-
ւոյ, թերկրեալք յուսով ուրախութեամբ ցնծացէք .
որպէս զի շնորհքն՝ որ զնոսայն լուսաւորեցին, և
զձեզ արժանի արասցեն հասանել՝ ի մասն վիճակի
ժառանգութեանց սրբոցն՝ ի լոյս „ ՚ Աւ յառաջ եր-
թեալ՝ ասէ . “ Ոտեփանոս սրբոյ մօր եկեղեցւոյ որ
որդի և պարծանկ միանգամայն լրուե նորա „ : ՚ Ես
զի զեկեղեցի՝ զոր հաւատոց մայր ասաց, զնոյն և
Ոտեփանոսի ասաց և այլ սրբոց առաքելոց և մար-
գարէից և մարտիրոսաց և ամենայն հաւատացելոց :
Օ ի թէ փառաք ոչ են մի մէքն, այլ մի են ծնունդք
որ եկեղեցւոյ . և յայսմ եկեղեցւոյ՝ ի մի եկեղեցին
փոխին՝ ի վերինն ՚ Եմ : ՚ Ա ասն այսորիկ պիտոյ է
զեկեղեցի առաւել սիրելքան զմարմնոյ ծնողս՝ վասն
առաւել ծնողութեն : ՚ Օ ի որպէս հոգի առաւել է
քան զմարմն, սոյնպէս և հոգւոյ մայր՝ քան զմարմ
նոյ մայր : ՚ Արդ որպէս որդ՝ ի մօրէ կաթանցն և ՚ ի
մննդենէ նորա օտարանամն և զմահ կրեն, նոյնպէս
և որք յեկեղեցւոյ և ՚ ի նորա ստեանցն և ՚ ի հո-
գեոր կերակրոցն՝ ի գրոց, որ է ստինք եկեղեցւոյ,
օտարանամն և ոչ փափաքմամբք և բաղձանգք մնա-
նեն՝ ՚ ի նա և կերակրին՝ ՚ ի նմա գրովք, ոչ կարեն
կեալ, այլ մեռանին զանմահ մահն : ՚ Այսոսիկ և
մարդարէն տեսանելով աւաղէ ասելով . “ ՚ Ոտար
եղեն մեղաւորք՝ ՚ ի մօրէ, խարեցան յարգանդէ և
խօսեցան սուտ „ : ՚ Այսինքն զդաւանութիւն և զուխտն
զոր ուխտեցին՝ ՚ ի ծննդեան աւազանին, սիրել զհայրն
ան և զմայրն եկեղեցի, ատեցին և օտարացան : ՚ Օ ի

1 ՚ Ներբող ՚ ի սուրբն Ստեփանոս :

զոր արտաքոյ գտեալ սատանայի՝ ի մօրէն որ է եկեղեցի, գերի առեալ տանի, որպէս զմարդավաճառ, որք գողանան զմանկունան՝ զոր հեռագոյն՝ ի ծնողացն գտանեն։ Ա, և զաղօթմն զոր յեկեղեցւոցն պարտ է առնել առաջի մեղանոյ նորա, ուր որ Արքորդութին բնակեալ է, զայն՝ ի գոեհս և ՚ի հրապարակս և յանսուրբ տեղիս պաշտեն, և զեկեղեցւոց պատիւն գոեհաց և փողոցաց տան։ որ գատապարտութի, և ոչ ողորմութի գտանեն վասն այսր յանցանաց, որ զեկեղեցի արհամարհեն և արտաքոյ զպաշտօնն կատարեն. բազում բանից և ողբալից աւաղանաց պէտք են՝ որ զայսոսիկ առնեն, և այլ ժամանակի պէտք են ասելոյ, զի չէ փոքր վնաս այն։ Տայց մեք գեռ զառաջիկայ բանս մեկնեսցուք։

“Տեսին զնա դստերքն, և գովեցին. թագուհիք, և երանեցին նմա”։ Դստերքն և թագուհիքն տեսին զհարսն և երանեցին նմա։ Դստ գստերս և թագուհիս՝ զժողովս հրեշտակաց կոչէ, զեկեղեցիս անդրանկաց գլուխցն՝ ի յերկինս։ Տես, որպիսի փառաց եհաս մարդու, որ հրեշտակը որ անմահութք և լուսեղին փառօք են պատուեալ և գերագոյն բնութք հոգիացեալք և մերձ յած են, մարդկան երանեն։ Ա, յիրաւի իսկ, զի ընդ մարդկան ած. այլ և մեր բնութիս ած լեալ ևս և ընդ այ միացեալ, և հրեշտակաց ած։ Այս հրեշտակը ահիւ և դողութք մեր ածացեալ բնութեն փառաբանիչք և երկրպագութուք և դողութեամք հայեցողք։ Օ ի զած ոչ ոք ետեա երքէք. և որ յածն միաւորեցաւ մեր բնուկս յաղագս միաւորուեն, և նա անտեսանելի է՝ ի հրեշտակաց։ Ա, դարձեալ հրեշտակը՝ որ անմարմինք են, ծառայք այ կոչին. և մարդիկ որ հողեղինք են, հոգւոյն սրբոյ ծնունդք և որդիք անուանին. և կերակրոցք մարմնոյ և արեան նորա. և՝ ի մեզ առնլով զայն՝ որ նոքա հուալ լինել լիշխեն և ոչ հայել կարողանան. ապա յիրաւի կարօտին մեզ հրեշտակը, նա և նախանձին ընդ մեր անշափ ձիրն, որ տուաւ ՚ի փեսայեն. որպիս ասէ նորն առակաւոր բանիւն յաւետարանն՝ անդրանկին որգւոյն բանիւ, որ են հրեշտակը, թէ ։ Վայքանի ամք են, զի ծառայեմ քեզ,

և երեկք զպատուիրանաւ քով ոչ անցի . ուշ մի երեկ ոչ ետուր ինձ, զի ուրախ եղեց ընդ բարեկամն իմ . և դմա , որ եկեր զկեանս քո ընդ պոռմիկս , զեզն պարարակ զեներ „ . այսինքն զորդին այ զենեալ մարմնովն՝ զոր ՚ի մէնջն էառ : ՚, ա և սպասաւորք ևս մեզ եղեն վերագոյնքն քան զմեզ , որպէս ասէ առաքեալ . “ ՚ չ ամենեքեան հոգիք են հարկաւորք , որ առաքին ՚ի սպասաւորութի այնոցիկ , որ ժառան գելցն են զփրկութիւն „ : ՚ լոդ յերանեն զհարմնն դատեցն և թագուհին՝ ասեն .

“ ՚ վ է սա՞ որ երեւեալս է իբրև զառաւօտ , գեղեցիկ իբրև զլուսին , ընտիր իբրև զարեգակն , իբրև զհիացումն կարդեալ . ՚, արդարեւ հիացումն է ՚ի հողեղէն բնութէ այնովիսի լինել իբրև զառաւօտ և իբրև զլուսին և իբրև զարեգակն կարդեալ ՚ի հիացումն հրեշտակաց : ՚ . յամ և նորն վկայէ ասելովն . “ զայնժամ արդարքն ծագեսցեն իբրև զարեգակն յարքայութէ երկնից „ : ՚, ա ևս առաւելքան զարեգակն ծագեսցեն արդարքն . բայց զի յերկրի քան զայս ոք չկը պայծառագոյն , վասն այսորիկ սովին կերպիւ գովին արդարքն :

“ ՚ իեսայն ցհարմնն ասէ . ՚ պարտէզս ընկուզեացն իջի հայել յարմտիս ուղիսից , տեսանել եթէ ծաղկեալ իցէ նոռն , ծաղկեալ իցէ որթ , ծաղկեալ իցեն նոռնիք „ : ՚ յա քննելի է յօյժ . զի պարտէզ ընկուզեաց ասաց զհարմնն , և զայլ բերոց իննդրեաց զտեսութէ ծաղկաց և ոչ պարտիզին . զորթոյ , զնոռնի , և զնոռնենւոյ : ՚ լոդ ինձ այսու իմանի՝ ընկուզեաց պարտէզ զերկիր ասել . և զմարդիկ ընակող սորա՝ ընկոյզ կոչէ . զի երկու բնութէ է ընկոյզն զանգեալ , մի փեշեկովն , որ ունի զփայտի բնութէն . և մի որ ՚ի ներքս պարարտութին . զի և հոգի որ պարարտ է զօրութէ , մարմնով պատեալ է . բայց թէ միաբանին յարդարութի , և ոչ ինին հակառակ իրերաց , որ պէս առաքեալ ասէ , թէ „ ՚ արմին ցանկայ հակառակ հոգւոյ , և հոգի հակառակ մարմնոյ . և զի սոքամիմեանց հակառակ են , մի զոր կամիցիքն՝ զայն առնիցէք „ : ՚ լոդ եթէ ՚ի հակառակացն դարձեալ միաբան գտանին իրերաց , ըմպելով զուխս հոգւոյն ,

արմտիք լինին ծաղկաբերք և վայելքական գեղեցկաւուսութք . բարձրանան իբրև զնո՞չ, և անապականանայ մարմինն իբրև զհոգի, և որթ լինի գիներեր, զի՞ ՚ի բաժակ երկնաւոր փեսային ճմլեսցի ողկոյզն, և կերակուր լինի երկնաւոր արքային, զոր օրինակնուռն՝ թափաւորաց : Ի՞այց զիջումնն որ ասաց, թէ՝ “՚ի պարտէզս ընկուզեաց իջի „, զմարմնաւորութք զիջումն բանին այ ասէ, որ ՚ի գէպ ժամանակի եջ յերկիր յարօրեալսն օրինօք և մարդարէիւք, կատարելապէս տալ ցուցանել զտեսակ պտղոց փրկութեան՝ ՚ի ծաղկելոցն բերից արմտեաց . զի նոքա զգալուստ փրկչին քարոզեցին, որ էր ծաղիկ, և ՚ի ժամանակի գալստեան ցուցակի միածնին այ տնօրէնութք ժողովել զպտուզ այգոյն . որպէս առակաւորի յաւետարամին :

“Հարսնն ցիեսայն ասէ . Ենդ տաց զստինս իմ ՚ի քեզ . ոչ գիտաց անձն իմ, եղ զիս իբրև զկառսն Եմինադաբայ „, ՚ լսել հարսինն զիջումն փեսային և զինդիր ծաղկացն, պատախանէ, թէ ոչ միայն ծաղկեցայ ազնուական ծաղկօք, այլ և կերակրեցի զքեզ ըստ ախորժակաց անութեղեղ քո զոր ինչը ես ՚ի մարդկանէ կերակրել զքեզ աննուազաբար ՚ի ստեանց իմոց՝ մաքրութքն ՚ի որ սրտէս՝ որ առ ստեանցոյ յարամանի : ” Ոչ գիտաց անձն իմ „, այսինքն որպէս կաթնն ՚ի ստեանցն յաներևութիցն կերակուր լինի անբժութեալ տղայոց, նոյնպէս և խորհուրդը անբիծք սիրավն ծեռեալք՝ կերակուրք լինին անգիտութք մարդոյն՝ այ . որ ոչինչ խնդրէ ՚ի մարդկանէ, բայց զսիրտ որ, որով զած տեսանեն, և յորս ինքն հանգիլ, որպէս ասէ մարդարէն, թէ՝ “ Ես յո՞ հանգեայց, թէ ոչ ՚ի հեզս և ՚ի խոնարհս սրտիւ, և որք դողան ՚ի բանից իմոց „, ՚ լու որպէս զկառս հանգիոտ լինին փեսային բարձրացեալ փառօք :

“ ՚ լստերքն և թագուհիքն ցհարմնն ասեն . ՚ արձիր դարձիր սոմնացի, դարձիր դարձիր, և տեսցուք ՚ի քեզ „, ՚ ևս զհրեշտակաց զգանչումն յազգս մարդկան բնութես փոփոխման ՚ի չարեաց ՚ի բարիս : ՚ ևսցուքն, զզարմանատեսութի հրեշտակաց

ցուցանէ, որ այլ ազդք էաք՝ ի հրեշտակաց գնացից, և այժմ անցուցաք քան զհրեշտակս՝ հրեշտակատեսութեամբ։ Օ ի նոքա անախտ ունելով բնութ՝ և անթիծ և անաշխատ, յաղթեցան ՚ի մէնց. զի հողեղէն և ախտալից և տկար բնութեան անցուցաք զնոցայն զօրեղութեն, յաղթեալ մեր ախտից և կրից և բնութեց կարեաց։ Աւ յիրաւի զարմանան, և զտեսութենին ինդրեն. զորս և առաւել պքանչմամբ հայեցուցանէ փեսայն զհրեշտակն, զորս և դստերս և թագուհիս անուաննէ, ցորս և ասէ։

Է. “ Յդստերսն և ցթագուհիսն փեսայն ասէ։ Օ ինչ տեսանեք՝ ի տոմնացին, որ եկեալ է իբրև ըզգունզս բանակաց,,,: Վ այսինքն թէ զի՞նչ կարէք դուք զսոմնացւոյն տեսանել զգեղեցկութին, որ իբրև ըզգունզս բանակաց բազմացեալ է արմտովք բարեաց գործոց բայց ես ծանուցանեմ ձեզ։ Աւ ապա տայնշանս, պատմելով։ Վ ալ սիդոնացի յաղագու առաւել չարութեն կոչէ զհարսնն. զի առաւել յաձախ էին ՚ի կուպաշտուե և յամենայն անօրէնուե, նմանեալ սիդոնացւոց։

“ Օ ի գեղեցկացան գնացք քո կօշկօք՝ դուստր ՚աղաքայ,,,: Ճես, զոր յառաջ սիդոնացի կոչեաց զհարսնն փեսայն, զոր հրեշտակքն և յառաջ կոչէին սիդոնացի, աստ դուստր ՚աղաքայ անուանեաց։ ցուցանելով թէ որոց պղծոց նախնեաց ծնունդք և դստերք, ծնունդ և դուստր և հարսն եղեն ՚Ք՛սի։ զի ոչ ևս ունին զգաշապարս բոկս կասկածաւորս օձին խայթոցաց, այլ կօշկօք արդարութե ամրացեալք՝ անկասկած են՝ ՚ի թիւնից խածանող օձին։ Վ ալ և լուացեալք՝ ՚ի մեղաց՝ որպէս զոտս առաքելոցն ջրով և հոգւով՝ ՚ի փրկէնն. որ և առին իշխանութիւն կոխել զօծս և զկարիճն և զամենայն զօրուիթշնամւոյն. վասն այնորիկ առաւելան գեղեցկութեն, զի ագուցան ՚ի յոտս զպատրաստութիւն աւետարանին խաղաղութե, որպէս առաքեալ ասէ։

“ Յարմարումն բարձից բոց նմանութեն ուլանց յեռելոց գործոց ձեռաց արուեստաւորի,,,: Վ ըդ որ պէս ոտքն ամրացան ՚ի խածանողէն, և գեղեցկա-

ցան այսպէս կօշկօք, նոյնպէս և գլուխն բարձրացաւ՝ ի կործանմանէն որ յերկիր կցեցաւ անկեալ՝ ի բարձրութեց դրախտին։ Ի՞արձիւ, որ իբրև յուլանց յեռեալ. զի իմաստ ուղղին՝ ի գլուխ մարդոյնէ։ Ի՞չ յայտ է թէ օրպէս բարձր՝ բարձող և հանգիստ գլխոյ է, նոյնպէս և գրոց գիտուի և իմաստք պատուիրանաց այ՝ գլխոյն և իմաստիցն որ յուղոյն, բարձող և հանգիստ է, զի՝ ի նման դադարեն ամենայն ծփեալ ալէկոծութք խելացն յոցք՝ յենըվ իբրև՝ ի բարձր և չտան ընդունայն յածիլ՝ ի ծուփս ընդվայրաքնին խուղից և չչաղագս այնորիկ ատաց։ “ չչարմարութիւն բարձից քոցնմանութիւն ուլանց յեռելոց գործոց ձեռաց արուեստաւորի ։ Օ ի օրպէս ուղին յեռեալ ժողովից յինքն զպէսպէս զանա զանութիւն գեղոց մարդարտաց, նոյնպէս և գրոց գիտութիւն յեռեալ՝ ի մարդարէականաց յօրինաց յառաքելոց՝ ի վարդապէտաց՝ ի մարտիրոսաց հանդիսից՝ ի ճգնաւորաց մարտից և ՚ի նոյն աւետարանականաց հրամանացն և աւետաւորութեանցն, իբրև զսարձ՝ ՚ի ներքոյ խելապատակացն եղեալ՝ ոչ տան կործանել յերկիր. զի օրպէս անբարձ գլուխ՝ ՚ի գետին, և զերկրիս իմանալ է. զթիւր վարդապէտութիւն մոլար գիտուն հերձուածողացն. որ ոչ կարացեալ յիմաստս գրոց սրբոց յեռել, զտնօրէնութիւն ՚ի՞ յերկուս բնութիս հատին, և յայլ և յայլ զանազան միտս իմացան զգրոց բանս. որպէս լըմիս և լըակեդոն. և պիղծն ՚ի, ետորոր կործանիչ և եղծիչ աշխարհի, և որ այլ բեւր հերձուածողք ։ ՚ի, ա և ՚ի վարս և ՚ի կերակուրս և յամենապն գոյացութիւն աշխարհի արարածոց երկնի և երկրի և հրեշտակաց և մարդկան և հանդերձեալ գալստեանն և ահագին ատենին և յաւիտենական գեհենին՝ իմաստս մոլարս գտին, և այլոց ուսուցին։ ՚ի, ա և գոն և այժմ բազումք, որ ուսուցանեն զայնպիսի մոլարուսմունս։ ՚ի, այս լինի յերկուց պատճառաց. մի զի ոչ քննեցին զգիրս, այլ բաւական համարեցան զիւրեանց իմաստութիւն առ. ՚ի յոյզ գիտութենն. որպէս առաջին իմաստունքն իմաստութեն իւրեանց՝ ՚ի կոոց պաշտամանէն ոչ կարացին քակել զանձինս, և ճանա-

չելիմաստութքն զած . որպէս բողոքէ առաքեալ . թէ կամեցեալ էր քննել իմաստութքն , յարարածոց իսկ զարարիչն մարթ-ացեալ էր գտանել , իմանալով զարարածոց անկայուն և անզօր և զիտիշական ընսւթիս , թէ այլ արարող դոյ սորա՝ յաղագս որոյ և ետ իսկ ած զառաւելութիմաստութքն : Եւ երկ բորդ պատճառ , զի 'ի հոգւոյն թեւոց հեռի եղեալ 'ի ձեռն մեղաց մարդիկ , հակառակ ոգին պիղծ մոտեալ 'իներքն զիւրն ուսուցանէ իմաստս , և յիւրն դադարեցուցանէ թափուրս 'ի հոգւոյն սրբոյ : Այլ ոչ սոցն գլուխիք յայնպիսիսն դադարեն բարձ , այլ յայն որ 'ի ձեռաց արուեստաւորին ճարտարի հոգւոյն սրբոյ են նիւթեալ և յեռեալ :

“ Որոտ քո թակոյք Ճախարակեայ , ոչ նուազեալ 'ի գինւոյ խառնելոյ „ : Լոդ նոյն օրինակ և պորտքն զնոյն ունին միտս . զի որպէս թակոյքն Ճախարակեալ և յօրինեալ ինքեանք յինքեանս փափագելի են , և փութ-ացօւցանեն զմիտս գինարթուացն , մանաւանդ մատուակացն՝ յօրինել 'ի նոսա զհեղումն գինեաց խառնելոց , նոյնպէս և պորտն Ճշմարտեալ և մաք- րեալ 'ի մեղաց ընդունարան լինի հոգւոյն շնորհաց և գինւոյն անապակի և ըմնպելոյն անուշութե , խառնեալ յիրեարս զարթումն որ 'ի հնոց և 'ի նո- րոց գլոց , որ և յառաջքան զսելն տեսութի գե- ղեցկուեն յօրդորէ յարբումն , և ընտրութի ժողովե- լոյն 'ի պորտն զտեալ և մաքքեալ 'ի մեղաց :

“ Որովայն քո որպէս շեղջ ցորենոյ փակեալ շու- շանաւ „ : Օ որովայնից այնպիսեաց և զայլ ամենայն զգայութեց գեղեցկացելոց՝ ոք լուսաւորիչն մեր յատկապատումն գովութք մանրակրիտ յաձախ թուէ : Ա ասն զի այնպիսիքն իսկ են գանձուցն հոգեւորի ամանք հողեղենք , որպէս ասէ առաքեալ , թէ ” Ունիմք զգանձու զայս յամնանս խեցեղենս „ : Եւ զի այս այսպէս , ընդէ՞ր դնի յամնանս խեցեղենս այնպիսի պատուական գանձ , զայս ինքն Պաւղոս մեկնէ . ” Օ ի առաւելութի զօրութեանն իցէ յայ , և ոչ 'ի մէնջ „ : Ա ասն զի այնու առաւել երևի զօ-

րութին այ, տկար ամանոյ՝ զծանր և զանտանելին տանել։ Այսպէս յարարածոց իսկ տեսանի, զի զերկինս և զերկիր՝ ի վերայ տկարի եղեալ և հաստատեալ է, և ունի անսասանելի զամենայն։ ՚Ա և ածածնին տկար բնութին աման և տարաղ եղե անսանելը բանին այ բնութեն խառնեցելը՝ ի մարմինն որ՝ ինմանէ։ ՚Այնպէս և տկար մարդիկ զհոգւոյն ընկալեալ զշնորհս յորովայնս իւրեանց՝ յիրերաց վերայ դիդեալ իրբե զշեղցորենոյ, աղացեալ ատամամեք վարդապետութե հայ լինին ՚ի կերակուր քաղցելոց և կարօտելոց այնմ հոգեւոր կերակորոց։ ՚Աւ փակեալ շուշանօք ։ գունովք հրաշից որպէս զշուշանս հրափրեն զհրեշտակս ՚ի տեսութի ։ որպէս ասացաւ իսկյառաւշագոյն ՚ի դստերացն և ՚ի թագուհեացն, թէ ՚Դարձիր, և տեսցուք ՚ի քեզ։

՚Երկու ստիճնք քո որպէս երկու ուլս երկուարիս այծեման ։ ՚Մդ երկու տեսակ են ՚ի մարդումն, որ պէս առէ ածաբան, հոգի և միտք և երկոքին նոքա զյարակայութին առ սրտին ունին, ուր ստիճնքն առկային, և վասն այնորիկ ստիճնս անուանէ զնոսա զմօտաքնակն ՚ի նա։ ՚Ա՝ որպէս ստիճնք՝ կաթինն աման են, և կենդանատուր կերակուր տղայոց, նոյն պէս և միտքն և հոգիք արթունք և լուսաւորք և սրահայեացք են իբրև զայծեման, զանային հեռաւորսն իբրև զմօտաւորս տեսանելով անձանց անմուլար ցուցանեն ձանապարհ, և այլոց որք զհետնոցա գնան, և անորոգայթ յորսողաց պահեն, և կերակրեն զաղայացեալսն ՚ի մեզաց, սնկ ստիճնքն զտղայսն։

՚Մաք քո որպէս զծովակն ՚Ասերոնի ՚ի դրունս գտներաց բազմաց ։ ՚Նշանարհն այն կարի յոյժ ՚ի բացեայ է հեռաւորութիք, զոր ոչ ոք տայ նշան զնմանէ։ ՚Այլ ես այսպէս իմանամ, թէ բարձրագոյն է երկիրն այն և ՚ի ստորև ունի զծովակն մեծ հանդիպահայեաց։ ՚Ոյն օրինակ և աշքն հարսինն եկեղեցւոյ՝ մեծացեալ մեծութիք հոգւոյն, անդառնախ հային ՚ի գրուն երկնից, ուր դստերք բազմութե հրեշտակաց բանակին ոչ խոտորելով յաջ կամ յահեակ, և սպասեն թագաւորին երկնից անյագաբար նայեցմամք, զի արժանասցին մուանելընդ դրունսն ընդ

այն, ուր գստերը այսր քաղաքի են բնակեալք :

“ [Ախնգունք քո իբրև զաշտարակն] իբանանու՝ որ դիտէ ’ի դէմս ’Դամասկոսի „ : Օ ի որպէս աշտարակն] իբանանու զվայելուչ հայեցուածն ունի հանդէպ Դամատկոսի, այնպէս ուղնգունք քո հռտոտել փափագեն վայելուչ հայեցմամբ զանուշահոտութի հոտոյն մաքրութեն իւղոյն որ ’ի վերին Դամասկոսէ, այսինքն քաղաքին երկնից : Ծաղում ասել զՊաւղոսին՝ որ զառաջնն պատուական գիտութի Հըրորդութեն անդ ընկալաւ ’ի մերձենալն ’ի Դամասկոս, և ’ի դամասկացոյն Խանիայէ զշրտումն աշացն բժշկել ձեռնազրութիւնորա, և ’ի հոտն յայն սիրալի և քսմնելի հոտոտեցաւ և հոտոտեցոյց զամենայն հեթանոսա . զորոյ հոտոյ ուղնգունք հոտոտեալք՝ ոչ յագեցան ; այլ զմայեցան իբրև զարրեեալք՝ ’ի գինուոյ պատուականէ, որ զիմանալի խելապատակուղոյն անուշացուցեալ քնով ցանկալով և հրեշտականով, և զաշխատեալսն ’ի մեղաց հանգուցին :

“ Հիւսք գլխոյ քո իբրև զծիրանիս, իբրև զթագաւոր թագ ’ի գլուխ լլինթացս ասպարիսաց „ : Օ ի որպէս ծիրանիք թագաւորաց վայելքականք են սեպ հականութիւն, որ միայն նմա է իշխանութիւն գարդարել ծիրանօք, նոյնպէս և գլուխը որ հերս և զարդ և զիկնային երկնաւորի զփառաւ ունին, վայելքացեալք են մաքրութիւն իբրև ծիրանեաց զգեստուք և իբրև թագ ’ի գլուխս թագաւորաց ’ի մէջ զօրաց յընթացս ասպարիսաց : Խըդ հարցցէ ոք, թէ զիարդ պսակը են զլիսաւորք պարզեք մարտիրոսացն . զոր օրինակ բազմաց երեւեցաւ սրբոցն . որպէս Վառասնիցն՝ և ’ի և ոնդեանցն՝, և այլոց բազմաց : Եւ թագաւորաց դնի ’ի գլուխս, վասն զի պատուական քան զամենայն մասունս զգայունց մարդոցն՝ գլուխն է, յոր ուղիղն է գանձեալ ուստի իմաստն խելացն և կենդանութեն սկիզբն, յորում և լուսատես աշքն և քմաց և հոտոտելեաց դիրք և ականջացն լսելութիւն, և բերանն որ կերակրով և ըմպելեօք պահէ զիկնդանութիւն, և զիսելացն և զսրտին իմաստս խօ

1 Ի վարս նոցա :

2 Եղիշէ Ցեղանակ ը:

սիւք՝ ՚ի յայտ բերէ լսողաց : ՚Արդ վասն այնորիկ զնա պսակէ, զի ուղիղն վարդապետէ անձինն և խելացն՝ զգործս և զբանս և զառաքինուիս և զսրբութիս և զսէր և զողորմուի և որ սոցին նման ածահաճոյք խորհուրդն և գործք : ՚Արդ թագաւն ըզդուխն պարփակեալ պսակէ, որ պատճառն և խրատոտուն է ամենայն բարեաց, և գլխովն պսակմամբն՝ երևեցուցանէ և զամենայն անձն պարփակեալ պարզեօք : “ ՚Ուագ՝ ՚ի գլուխ եղալ, , ցուցանէ այնու զանձառ լուսաւորութին և զջարութին այ ագուցեալ՝ ՚ի գլուխն առթող այսքանեաց բարեաց խորհրդոց և օգտակար ուսմանց, որպէս ասէ սոյն Աղոստին .“ ՚Սակ շնորհաց ընկալիքի ՚ի գլուխ բռ ,,: ՚Նորհ՝ զանձային զօրուեն զգեցումն ասէ, ՚ի գլուխն, որ իբրև թագաւ զարդարեալ է, մարմնաւորօքն զաներեւոյթն ձեւացուցեալ զփառս, և երևելեօքս և սնուտի ցանկալեօքս զաներեւոյթ և զջշմարիտ ցանկալիան : ՚Արդ երանի որ անթառամ թագին արժանանան, և հարսնանան ՚Քնի, զի նմին թագակից լինին յանհատ թագաւորութեն ՚Քնի :

“ ՚Քանզի գեղեցկացար և հեշտալի եղեր, սէր ՚ի փափկուեքում, : ՚Այեաց չշմարտապէս ՚ի թուեալ գովութին ամենայն զգայութեց հարսինն, և թէ որ պէս մի մի թուեալ և գուլեալ, համառօտէ դարձեալ ասելով .“ ՚Քանզի գեղեցկացար և հեշտալի եղեր, : ՚Այս է սուուգապէս գեղեցկութի մարդոյ, որ զամենայն զգայութիւնն այ ծառայեցուցանէ և ածացուցանէ զնոսա՝ յանձ մերձենալով, ածային գործոցն հաղորդեալ : ՚Որ և զայնափսի բանս արժանանայ լսել՝ ՚ի փեսայէն ՚Քնի, թէ գեղեցկացար և հեշտալի ինձ եղեր : ՚Վ անբաւ երանութեն, որ այ բերանովն խոստովանի գեղեցիկ լեալ և հեշտալի իւր : ՚Առում ցանկացան տքն . առաքեալք և մարդարէք, մարտիրոսք և ձգնաւորք և վարդապետք ամենայն քահանայականօք, որ դուստր և հարսն եղեալ այ, մոռացան զժողովուրդս և զտունս հարցիւրեանց . օտարացեալք աշխարհի, և որ ինչյաշխարհիս, փափկացան առաքինութեն վարուք և սիրեցան ՚ի փեսայէն, որ ասաց .“ ՚Ոէր ՚ի փափկութե-

քում ։ թէ սիրեմ այնչափ սիրով զայնպիսի փափկութի, որպէս մարմնաւոր փեսայք զմարմնով փափկացեալ հարսունան :

“ Ամանեցաւ մեծութի քո արմաւենւոյ, և ստինք քո ողկուզաց ։ Այնպէս ցանկալի եղեր ինձ՝ ի տեսութի որպէս զարմաւենւոյ մեծութի, և ստինք քո որպէս տղայոց՝ ախորժելի, զոր՝ ի վերայ բերեալ, ասէ .

“ Ասացի, ելից՝ ի վերայ արմաւենւոյն, կալայց զբարձրութի նորա ։ Այդէ հայեաց՝ ի սէրն յանքաւ այ, որ առ սրբ և առ արդարս . որ քան յաթոռն քերովքեական նստելն՝ առ սրբոցն հանգչելն բաղձալի է նմա : Խւ այս քեզ նշան որ՝ ի հակովը նախահայրն իջեալ և իբրև ընկեր ընդ ընկեր՝ ի սէր պատեալ գիրես արկեալ, և հակառակէր ընդ նմա որ պէս պլրկոց անցանելով, որ և բուռն հարեալ զամուշացն ընդարձացոյց . որ և մարգարէիւն Խսայեաւ ասէր . Խսյոն հանգեայց, եթէ ոչ՝ ի հեզս և՝ ի խոնարհս և յայնստիկ որ զողան՝ ի բանից իմոց ։ Օի գրգի և փափագէ՝ ի սրբ՝ որպէս յանբաւ ցանկալի իրս : Որ և տեսեալ զբաղձալի ցանկութին և զմեծուի զհարսինն որպէս զարմաւենւոյ՝ ասաց . Այլոց՝ ի վերայ, կալայց զբարձրութի նորա ։ Որ և խոնարհեցոյց զերկինս և էջ և բուռն եհար զընութիւն մերմէյաղագս անպատճելի սիրոյն իւրոյ որ առ մեզ :

“ Խւ եղիցին ստինք քո որպէս ողկոյզ որթոյ, և հոտ ողնդաց քոց իբրև իննծոր, և կոկօրդէք քո իբրև զգինի ազնիւ . Որպէս ողկոյզն նախ զաշն զուարթացուցանէ տեսութիւնախ քան զկերակրիւն, նոյն պէս որ՝ ի ստեանց սրտիդ բղիւեն բանք շնօթհաց, նախ զլսելիսն բերկրեն, և ապա զսիրտն զախորժողաց բանին :

“ Խւ հոտ ունդաց քոց իբրև զինծոր, Այսինքն է անուշահոտութի վարուց արբութի, որ տարածանի՝ մեծամեծս և՝ ի փոքունս՝ իբրև զանուշահոտութիւն ինծորոց, յոր հոտոտի փեսայն երկնաւոր առաւելքան՝ ի զոհս և՝ ի նուերս ստուերին, որ ասի՝ ի հոտ անուշից տն : Օի ոչ եթէ Ճեն Ճերաց հոտն անուշահոտութիւն էր այ, այլ մատուցողացն մաքրութիւն հաջոյացուցանէր և հոտ անոյշ լինէր այ, որպէս Հաքէլին :

“ Եւ կոկորդք քո իբրև զգինի ազնիւ ,,: Օ ի որ
պէս գինի ուրախարար է արբեցելոց , նոյնպէս և
երգ սրբոց և անարատից , և բանք կոկորդաց նոցա
ուրախացուցանեն զփեսայն երկնաւոր , առաւել
քան զհրեշտակաց սրբասացութէն երգս : Օ ի նոքա
կարտղութք և մնախտութք են փառաբանիչք նորա ,
յաղագս որոյ ոչ է զարմանալի , այլ մարդոյ հողե-
ղէն զանգուածով և ախտիւ և կարմօք պատելով
զանախտիցն և զանկարեացն բերեալ զնմանութիւն ,
կարի սքանչմամք լի է , կոկորդ զսերովքէիցն առ-
նուլ և զնոցայն երգել . Եւ զիարդ ոչ ուրախացու-
ցանէ զփեսայն , որպէս 'ի զարմանալ գստերացն և
թագուհեացն ընդ գեղազէշ միրալի տեսակ տոմնա-
ցոյն՝ որ է հարսնն , և յասելն ցնա՝ թէ դարձիր
դարձիր սամնացիդ և տեսցաւք զնոր և զչքնազ տե-
սութիւդ քո , յինքն առեալ փեսայն զկոչն հրեշտա-
կաց , այսինքն դստերացն և թագուհեացն՝ պատաս-
խանեաց և ասէ “ Օ ինչ տեսանէք 'ի սոմնացիդ , .
զի որչափ է սիրալի , ոչ կարեք տեսանել , բայց թէ
ինեւ՝ որ հրապարակատես առնել կարող եմ զմարդ-
կան ծածուկ առաքինուիս : Որ և ապա մի ըստ միո-
ջէ համարեալ զգայարանացն հրաշմ՝ և ծանոյց նոցա
զհարախնն գեղեցկուին :

Դոյնապէս և հարսն 'ի գէմս դստերացն և թագու-
հեացն ասէ զայս . “ Երթեալ ընդ եղօրորդւոյն իմոյ
յուղուին , բաւական լեալ շրթամբք իմովք և ատա
մամբք ,,: Դյահնքն թէ յաղագս այնորիկ եղէ ձեզ
պքանչելի , զի հրաժարեալ յաշխարհական մեղսասիր
օձապատիր խաբմանց նախնոյն իմոյ , գնացի զհետ
եղօրորդւոյն իմոյ յուղիդ վարս , որ զիմն զգեցաւ և
իմովք յաղթեաց և եցոյց ինձ զուղութիւն . նախինքն
առնելով , և ապա ինձ ուստացանելով , որպէս ասէ
աւետարանին “ Դուկաս յերկրորդում 'ի գիրս իւ-
րում . “ Հորում նկատ հոյս առնել և ապա ուսու-
ցանել ,,: Օ ի վասն այսորիկ եղեւ մարդ , զի նախ
ինքն արասցէ զամենայն զոր բանիւ վարդապետեաց ,
և գործովք ուսուցէ զհեղութիւն զխոնարհութիւն .
որպէս ասաց ինքն տէրն , թէ “ Ուսարուք յինէն , զի
հեղ եմ և իսոնարհ սրտիւ , և գտնիք հանգիստ ան-

ձանց ձերոց „: Այսպէս և զքաղցրութիւն . որում որ ապտակն էած ածային երեսայն , քաղցրութիւն առաջ . “ ինձ չարի , ընդէլ հարկանես զիս „: Եշ՝ ի կոչեն զնա դիւահար՝ ոչ ընդդէմ դարձեալ թշնամնէր , այլ քաղցրութիւն ասէր . ” Չիս դեռ ոչ գոյ „: Այսպէս և զանոխակալուին , որ աղօթէր վասն խաչահանուաց ցըն . ” Հայր թողսոցա , զի ոչ գիտեն զինչ գործեն „: Այս օրինակ եցոյց և զաշխատութիւն իշով վճարել և զանդուղաբար կեալն իւր՝ ի վերայ իշոյ նստելով : Այսպէս և ՚ի հարսանիմն արար , զջուրն ՚ի գինի փոխելովն ինդակից լինելով ինդացելոյն և ընծայաբեր : Եշ՝ ՚ի սուգ՝ զչափ տրտմութեն եցոյց արտասուելովն , և ուսոյց մեզ սգակից լինել եղօր՝ իւր տրտմելովն : Եշ զչափ կերակրոցն գարեղին նկանակաւն և ձկամբն վճարելով . և ՚ի վերայ խոտոյ բազմելովն եցոյց զանապարան և զչափաւոր հարկն վճարել : Եշ զայլ զամենայն որ ինչ պէտք է ուսման , նախ ինքն յանձն կրեաց և մեզ զնոյն եցոյց ձանապարհ : Ա ասն այսորիկ հարսնան ասէ , թէ „ Երթեալ ընդ եղանակորդուոյն իմոյ յուղութիւն „: Այսինքն թէ զէկտ նորա գնացի յամենայն ուղղութիւնն զոր արար յերկրի , և նմանող եղէ նմա . որպէս Պաւոս անօթն ընտիր ասէր , թէ „ Ամանողք եղերուք ինձ , որպէս ես Վահի „: Եւ ուստի տուաւ այն չափ զօրութիւն հարսինն Վահի ուղեկցութեն . յուղութիւն : Ա յահագին խորհրդոյն հաղորդութեն , ՚ի մարմնոյն և յարենէն Վահի , զոր ետ մեզ ՚ի զօրութիւն , և բաւական արար շրթամբք ըմպել և ատամամբք մանրել զայն՝ որ հրեշտակքդ դուք դստելք և թագուհիքդ հայել չէիք բաւական . որ ՚ի խաչին ոչ մանրեցաւ ուսկըն , ըստ յառաջադրոյն գուշակուեմարգարէին , զայն բաւական եղաք մանրել ատամամբք , և անքովանդակէլի և կիզելի հրովն ոչ այրիմք կիզանուատ մարմնովք , և դուք ակնարկել ոչ կարեք և ոչ իշխեք , և ես բաւական եղէ անքաւաւականելոյն , որպէս զանձածինն որ յորովայնի ընկալաւ , և ոչ կիզաւ , և որպէս զմորենին նորին օրինակն : Օ այս որպէս թէ պանձացեալ յանձառելի պարզե

փեսային, պարծի ընդգէմ հրեշտակաց հարսնն, և
՚ի վերայ բերեալ՝ ասէ.

“ Այս եղբօրորդւոյն իմոյ, և առ իս դարձ նորա,,,:
Դ. յախնքն թէ յայսմ կերակրոյ միացեալ՝ի նա, ես
նմա և նա ինձ. որպէս և ինքն տէրն ասացյաւետա-
րանումն, թէ “ Ով ուտէ զմարմին իմ և ըմպէ զա-
րիւն իմ, յիս ընակեսցէ, և ես՝ի նա,,,: Աւ դար-
ձեալ. “ Որպէտ դու հայր յիս, և ես՝ի քեզ, զի և
նոքա՝ի մեզ իցեն. և ես՝ի նոսա, և դու յիս,,,:
“ Ո՞ւ իս դարձ նորա,,,: Ա վերայ այսր միութեն՝ և
զայն ասէ, որ գալոց է միւսանգամ առնուլ զմեզ
առ ինքն և յիւր փառան դասել և գօտի ածել և
պաշտել զմեզ. որպէս և ասացն իսկ :

“ Այս եղբօրորդի իմ, եցուք յանդաստան, հան-
դիցուք՝ի գեօղս. կանխեսցուք յայգիս, տեսցուք՝
եթէ ծաղկեալ իցէ որթ, ծաղկեալ իցէ նոձն, ծաղ-
կեալ իցեն նունենիք,,,: Տես աստանօր զմիուի հար-
սնն ընդ փեսային, որ կանխագոյն ասաց փեսայն,
թէ “ Ա պարտէ զա ընկողեաց իջի միայն տեսանել,
եթէ ծաղկեալ իցէ,,,: այսու բանիւք զոր այժմ հարս
նըն ասաց, որ էր գալուստն յերկիր ՎՇԻ՝ ի ինդիր
սերմանցն, զոր մարդարէքն սերմանեցին, թէ ծաղ-
կեալ իցէ, որ պաղպարերեցաւ իւր գալստեամբն :
Դ. ըդ հարմն միացեալ ընդ փեսային, սիրէ հաղոր-
դակից լինել տեսուն բերոց պտղոյն և ծաղկացն. յա-
զագս այնորիկ անդ փեսայն, իջի, ասէ. զի իջի յերկ-
նից . և աստ հարան, երթիցուք, ասէ. զի յերկրի
գոլով հարմն՝սիրէ ըրջել ընդ փեսային,,,: Ո՞ւ յերկ-
րի երեւեցաւ, և ընդ մարդկան ըրջեցաւ,,,: Որպէս
և ասաց, թէ “ Ո՞յլ ևս ոչխարք են իմ, որ ոչ են
յայսմ գաւթէ, և զայն ևս պարտ է ինձ ածել այսր.
և ձայնի իմում լուիցեն և եղիցին մի հօտ և մի հո-
վեւ,,,: Ո՞ր և ըրջեցաւ իսկ հարսամբն. այսինքն առա-
քելովքն, ոչ միայն ընդ հրեատան, այլ և ընդ հե-
թանոսս, ուր սամարացին, ուր փիւնիկ ասորին, և
այլք բազումք : “ Ա և զինի համբառնալցն՝ ընդ ա-
ռաքեալն և ընդ նոցին աշակերտն և ընդ վարդա-
պետան և ընդ մարտիրոս ըրջեցաւ քարոզել և տե-
սանել զծաղիկ և զպտուղ հաւատոյ բանին : Աւ

վկայէ այսմ տէրունական խոստումնն , թէ “ Ի՞նդ
ձեզ եմ զամենայն աւուրս մինչեւ ’ի կատարած աշ-
խարհի ” : Այդ առաքեալքն ոչ հասին ’ի կատարած
աշխարհի . ապա ուրեմն յայտ է , թէ մինչեւ ցայժմ
ընդ ամենայն հաւատացելոց է ’ի տեսանել զծաղիկս ,
և զուարձանալ ընդ բերս պաղոցն : Ի՞այց դու տես
զգիթածութին որպէս զիկնայի և զհարսին՝ ընդ հա-
ւատացեալս . զի ոչ մնայ հրամանի՝ որպէս ’ի հնումն
մարդարէքն , այլ զայն ստացեալ սէր զոր և փե-
սայն , ազայէ շրջել՝ ’ի խնդիր մոլորելոց և ’ի գիւտ
կորտւսելոց : Որպէս ետուն իսկ բազումք անձամբ
զանձինս ’ի մշակութի՝ յառաքելոց և ’ի վարդապե-
տաց : Որպէս և մեր կուսաւորին , որ զկին և զոր-
դիս թողեալ կամաւ եկն առ Տրդատ , և զած ազա-
չէր վասն ամենայն մարդկան դարձի , որպէս և կայ
իսկ յիւր աղօթմն ¹ , պէսպէս պաղատանզք հայ-
ցուածս զոր ինչ ոչ է ժամանակ երկրորդել զամե-
նայն : Տես , որիթ և նոճ և նոճենի , ասաց . զի որ
դարձան ’ի հաւատս և հարսնացան Վճի , ոմանք ու-
նին պտուղ , այլ ոչ գիտութ , որպէս հարիւրապետն ,
և կուռնելիսոս , նա և Պաւղոս իսկ , որ ըստ արդա-
րութեն օրինացն եղեալ անարատ : Լու ոմանք ան-
պտուղ իսկ , որպէս ինեսիմոսն , որ և նոճ . և նոքա
ողկոյզ և նուռն , այլ ոչ յածգիտութե կատարեալ :

“ Ո՞անրագործ ետուն զհոտ իւրեանց առ դրունս
ամենայն մրգաքերք , նոր առ հնով , զոր ետ ինձ մայր
իմ , պահեսցի քեզ եղարորդի իմ ” : “ Ո՞անրա-
գործ ետուն զհոտ իւրեանց ” : Այդ ’ի ձեռն ցու-
ցակութես , զոր իմացուցի , առաջնկայս չունի ինչ
առաւելապէտս մեկնութեն , բայց համառօտն այս է .
գոհանան զբերոց հաւատացելոց , որք քարոզութք
առաքելոցն , և զկինի նոցա վարդապետքն անհա-
մարք՝ բեւրք բիւրուց զանազան առաքինութքը հա-
ճոյացան այ : Ոմանք վկայական արեամբ , ոմանք
ճգնաւորական հանդիսիւք , ոմանք կուսութք , ոմանք
առաջնորդական և քահանայական վերակացութք ,
ոմանք աղքատութք և հիւանդութք , և ոմանք մե-

1 Ագաթ :

ծութե՝ հասարակաց առնելով զինըս . և որ սոցին նման, միաբանեալք ամենեքին՝ի սէրն այ և 'ի հաւատու և 'ի յոյս և յողորմնութիւն և 'ի խոնարհութիւն և 'ի օրբութիւն և յեղայրսիրութիւն և 'ի քաղցրութիւն և յանոխակալութիւն և յերկայնմոտութիւն և յանընշափրութիւն և յարհամարհէլ զերկրաւորս և ցանկալ երկնաւորին և զարհութել'ի գեհենէն և փափագել արքային և արքայութենն : Ի՞յս ամ է, որ ասաց, թէ “Անրագորք ետուն զհոտ իւրեանց առդրունս մեր ամմարգաբերք, նոր առ հնով զոր ետ ինձ մայր իմ, պահեսցի քեզ եղբօրորդի իմ,, : Ի՞յս առաքելոց և առաջնորդաց գոհացողական բանք են՝ հաւատացելոց Վ՞նի, որ ընծայեն նմա այժմ և յաւուրն մեծի ժողովուրդ կազմեալ, և ասեն զմարգարէին . “Ի՞չաւասիկ ես և մանկունք իմ զոր ետ ինձ անձ,, : Այս է այսօմ, զոր ասաց, թէ “Պահեսցի քեզ եղբօրորդի իմ,, . որ առանց ամօթոյ տան համարս զժռդովրդեան, և ընծայեն այ : “Ա, որ առ հնով,, . 'ի նորոց և 'ի հնոց : Ի՞յս որ ասէ, թէ “Օ որ ետ ինձ մայր իմ,, , մայր հասարակաց եկեղեցի է, և հոգին որ, որ ծնաւ աւազանաւն, և մնոյց արեամբն Վ՞նի :

Ը. “ Ով տացէ քեզ եղբօրորդի իմ, դիել զստինս իմ,, : Ի՞ր անյագ փափագման սրբոցն՝ որպէս անհաւատալի լինին հասման փառացն այ և 'ի միտ առնլոյ զվատակս և զջանս նոցա և զսրտին բաղձանս . և այս առ խոնարհութեն հոգւոց սրբոցն, որ չունին 'ի համարի զիւրեանց ստեանցն սրտից բացումն առնա . որպէս Պաւոլոս առաքեալ ասէր, թէ “Աս ոչ համարիմ զանձն իմ, թէ հասեալ իցեմ,, : Ա, ոյնպէս և այլ սբքն : Օ ի գիտացեալ զնախահօրն կործանումն, մանաւանդ թէ զստանային իսկ՝ի բարձրութեն և 'ի հպարտութէ լեալ, ջան նոցա խոնարհութեն անձանց եղեալ, տրուպ ամենեցուն զանձինս համարել և մոտացումն ինքեանց վաստակոցն առնել, և չհամարել արժանի 'ի ծառայութիւն գալ այ, զի ուսեալ են 'ի տնէ, որ ասացն, թէ “ Յորժամ զամենայն հրամայեալուն առնիցէք, ասասջիք, թէ ծառայք անպիտանք եմք . զոր պարտէալ առնել՝ արարաք,, :

Ղայինքն թէ ծառայ անպիտան իցէ ոչ յաւելուլ
 'ի ծառայութի քան զհրամայեալն : Օի այնպէս
 ուսուցանէին զանձինս 'ի խոնարհութե մնալ, և ան
 արժանս շնորհացն համարել . որպէս առաքեալ ա-
 սէ, թէ “ Տըուպ եմ ամենայն առաքելոց , : Ղա և
 բաւանգակ ամենայն պրաց և հոգւով սրվ լոելոց
 գործ այս է . զի զինչ և առնիցէ ուղղուին և կամ
 սրտից սէր ցուցանել առ ան, առ խոնարհութեան
 մոտացն չհամարել թէ 'ի գիտուեն է այ, իբրև զան-
 արժանից : Ո ասն այնորիկ ասէ, թէ “ Ո տացէ
 քեզ գիել զստինս իմ,, : Ղայինքն թէ ընդունել
 զիմ սրտիս սէր առ քեզ . վասն այսորիկ 'ի վերայ
 բերեալ ասէ . “ Դատեալ զքեզ արտաքոյ՝ համբուրե-
 ցից, և ոչ անդունեսցես զիս,, : Օ ինչ է, այնպիսի
 սէր քո սէրող՝ որպէս թէ անգունելի, այլ այս մոլե-
 կանութե սէր . պարծանաց և հրապարակատեսուե
 արժանի է . և ողք յայն սիրոյն ճաշակեցին, արբե-
 ցան նորա սիրովն և արհամարհեցին զիին և զորդիս
 և զինչ և զստացուածն և զիշխանութիս և զփառս՝
 նա և զանձինս ևս, և մահուամք և արեամք և աղ-
 քատութեամք կատարեալք, համբուրեցին զի՞չ, և
 համբուրեցան ՚ի նմանն է : Ղա է պարծանաց և երա-
 նուե սէր և գովուե 'ի հրեշտակաց և 'ի մարդկանէ .
 “ Ղրեալածից զքեզ՝ ի տուն մօր իմոյ և 'ի սենեակ
 յղացելզին զիս,, : Ղրաց, թէ “ արտաքոյ գտեալ համ
 բուրեցից զքեզ, և ապա առեալ ածից զքեզ՝ ի տուն
 մօր իմոյ և 'ի սենեակ յղացելզին զիս,, : Օ այս առա-
 քեալ մեկնէ, ասելով . “ Որոյ տունն մեք իսկ եմք,, .
 և որ զինի, լեալնբ հոգւոյն տուն և մօրն մերոյ հօր:
 Ղրդ յայտ է, որպէս Ռասիլ ասէ, թէ “ Ուրանօր
 հոգին նք, անգ հայր և որդի ճանաչի բնակեալ . որ
 պէս ասէ մարգարեիւն, թէ “ Ռանակեցայց 'ի նոսա
 և գնացից 'ի նոսա,, : Ղրդ սենեակ և տաւմ՝ հարսն
 եղե փեսային . և է ճանապարհ 'ի տունն յայն՝ խո-
 նարհութի . և որ ոչն է խոնարհ, հոգւոյն սրբոյ հա-
 լածիս է, և ոչ հանգուցիչ . որպէս ասէ Ռասիլ” :
 “ Ղրդ 'ի սենեակն ածեալ, արբուցից զքեզ՝ ի

1. 2 Կերբող 'ի սուրբն Ստեփանոս :

գինւոյ իւղագործաց, յօշարակէ նոնենեաց „ : Այս
է, որ ասաց, թէ “Ո՞տացէ քեզ դիել զստինս իմ” :
Ըստ արտաքոյ գտեալ և արժանացեալ համբուրի,
ապա ’ի սենեակ և ’ի տուն անձինն և ’ի սրտին ա-
ռեալ զփեսայն, և յըրորդութեն բնակարան լեալ,
խոստանայ արբուցանելնմա զուրախութիւն գինւոյ և
օշարակ ’ի նոնենեաց, որ են սրտին գիտակցութիւն՝
որ առ անձ բարեաց խորհրդոց անիմանալեաց մեղա-
ւորաց, որովք կերակրի և որովք ըմպելովք բուծա-
նի անձ, զի այս է կերակուր այ . ’ի վերայ բերէ, թէ
ոչ միայն բնակարան եղէ այ կամ փեսային, այլ և
նովիմբ հովանացայ և պահպանեցայ, զոր և ասէ .

“ ԵՇեակնորա զգինով իմով և աջնորա պատիցէ
զինեն : Եյսու զանմեկնելի պահպանութին և զվե-
րակացութին որ առ հարման, որ է եկեղեցի, բա-
ցայայտէ :

“ Երդմնեցուցի զձեզ դստերք յըրուսաղէմի ’ի զօ-
րութիս և յուժգնութիս անդաստանի . եթէ յառ-
նիցէք, զարթուածիք զսերն մինչեւ կամեսցի „ : Օ այս
երկրորդ անդամ մեկնեալ եմ : Ի՞այց ասելով զբազ-
մադիմի չնորհան որ առ մեղ, և զանիմանալեօք պար-
գևան, երդմամբ յորդորէ զհրեշտակս փառաբանա-
կից իւր և գոհաբանակից լինել այ սիրոյն որ առ
մեղ և զարթուցիք . զի չհամարի միայն զինքն բա-
ւական օրհնութեն երախտեացն այ, որով և առա-
ւել ևս զարթչի սէրն ’ի գոհանան և ’ի փառաւո-
րեն մեր զնա : Օ ի մի ’ի տասանցն բորոտացն դար-
ձեալ առ տէր և գոհացեալ ’ի ձայն մեծ փառաբա-
նութեն ’ի վերայ մարմայ բժշկութեցն, որ և գհոգ-
ոյն ևս ստացաւ զլուսաւորութիւն և զյաւիտենական
կեանսն : յըր իննուաքն ապերախտք գտեալք առ ե-
րախտաւորն՝ զրկեցան ’ի միոյն ևս կատարեալ պար-
գևացն և յանձային բերանոյ գովուեցն : Երդ հարս-
նըն ոչ ապերախտ եղեալ առ անիմանալի երախ-
տիան այ և առ այնչափ պարզեան, յիւրմէ չնորհա-
կալեալ և գոհաբանակից մեր կոչեցեալ զհրեշտակս՝
զարթուցանէ զսեր փեսային յայն պարզես՝ զոր կա
մեցաւ տալ մեղ, և ոչ արժանացաւ առնուլ նախա-
հայրն : Եյս է, որ ասէ . ” Օ արթուածիք զսերն մինչեւ

կամեսցի „ . զոր խնդրեաց զգոհութիւն յիննուցն , և ոչ եգիտ 'ի նոսա զիւր կամացն խնդիր :

“ Իստեղքն և թագուհիքն ասեն . || Վէ սա , որ ելանէ սպիտակացեալ՝ յեցեալ յեղօրորդին իւր „ : Օ արմանան հրեշտակը ընդ մաքրութիւն և լուսաւո լութիւն անարդ և աղտեղեալ մեր բնութենս , որ այն պիսի անքննելի չնորհաց հանդիպեցաւ . և ընդ եղբօրորդւոյն իւրոյ քնի միացեալ , և 'ի նա յեցեալ ելանէ ուր հրեշտակացն բանակը բնակեալ են , ուղեկից լեալ Քնի , որ զձեւանէ առեալ տարաւ զմեզ 'ի տեղի անկելոց հրեշտակացն . զի զոր 'ի գըրախտին ոչ հանդուրժեաց տեսանել , տեսցէ 'ի փառան իւր :

“ Փեսայն ցհարմնն ասէ . | Ներքոյ խնծորոյ զարթուցից զքեզ . անդ երկնեաց զքեզ մայրիմ , անդ երկնեաց՝ որ ծնաւան զքեզ „ : |, ախ արժան է զքնուի խնծորոյ տեսանել , և ապա զգարթուցումնն որ 'ի ներքոյ նորա՝ իմանալ : Խնծոր՝ առողջ կերակուր է , և հիւանդաց յոյժ ախորժելի , և թագաւորաց կարի իսկ վայելուց , և պէսպէս զանազան հոտովք անուշացուցանէ զքիմնն հոտոտելեաց . զոր և տքն Կրիգոր լուսաւորին մեր ասէ : | Ծոդ խնծորոյ նմանեցուցանէ զքանսս օրինաց և մարդարէից , որ հոգւովն արբով տուաւ մեզ , նախ 'ի սինէական լերինն 'ի ձեռն || Վովսէսի , և ապա ընդ ժամանակս ժամանակս աճեաց մարդարէիւքն : | Առ որպէս հաւք 'ի ձուոց վերայ նստեալ յերկարածիգ ժամանակաւ 'ի ձեռն ջեռմանն ընձեռեն զկենդանաստեղծութիւն հրամանաւ արարջին , նոյնպէս և մեր բնութիւն 'ի ներքոյ օրինացն և մարդարէական պատգամացն եղեալ յերկարածիգ ժամանակաւ՝ երկնեցաւ . յայ 'ի հօրէ և յորդւոյ , որ մեր փեսայն և եղբօրորդին անուանեցաւ , և ձնաւ 'ի հասարակաց մօրէն , որ նորա է բնութիւն ծնող , և մեր չնորհիւ : | Առ վառն զի երկունք ասաց , և երկունք՝ մօր է , վասն այնորիկ մայր կոչեաց զհայրն Քնի , և մեր : | Այլ երկնեաց հայր , որպէս ասացի , օրինական և մարդարէական

1. Աղաթ :

պատգամօք, և ծնաւ 'ի ջրոյ և 'ի հոգւոյ՝ որդիս իւր
և եղարսի ՎՌԻ . զի մի է մայր մեր ծնողն՝ հայրն
ամենական ան : ՚ յա և իւր մլրտութեն և աւազա-
նաւ ծնաւ ՎՌԻ , և հոգւոյն սրբոյ գալստեամբն
զփակեան յԽՌամայ զերկինս՝ երաց . և ինքն զնոյն
ծնունդ և մեզ պարզեւաց 'ի հոգւոյն պրեոյ . և կո-
չցաւ որդի մարդոյ , և զմեզ արար որդիս այ : Որ-
պէս և արձակ բանիւք ասէ երանելի վարդապետն
Յոհան , թէ : ՚ յուր մի յերկուանար թէ ոչ լինիս
որդի այ . զի անկարելի էր որդւոյն այ լինել որդի
մարդոյ , քան թէ մարդոյ՝ որդի այ լինել : ՚ յադ
յերդմնեցուցանել հարսինն զարթուցանել զսէր փե-
սային , պատասխանի առնէ զվարդնջուց հետէ զզար
թուցեալ սէրն՝ զոր կասեցոյ ՚ յամ յանցմամբն :
Ոակայն նա ըստ անոխակալ գթութենն , և ըստ ա-
րարչական սիրոյն իւրոյ ոչ եթող՝ 'ի ձեռանէ , այլ
դարձեալ գթացեալ օրինօք և մարդարէիւք՝ որպէս
դաստիարակաւ յանձանձեաց և երկնեաց և ծնաւ
զմեզ վերստին , ՚ յապականացու սերմանէ , որ
պէս առաքեան Պետրոս ասէ , այլ յանապականա-
ցուէն , կենդանի և մշտնջենական բանիւն այ , : ՚ ա
զագս այնորիկ ասէ , թէ ՚ յ ներքոյ իննծորոյ զար-
թուցից զքեզ . անդ երկնեաց զքեզ մայր իմ , անդ
երկնեաց՝ որ ծնաւ զքեզ , : ՚ յախնէն թէ զարթեալ
էր նորա սէրն՝ 'ի մեզ , և միայն նպաստաւորութի 'ի
մէնջ պիտոյանայր կամելն եեթ :

՚ յադ որովհետեւ հոգւոյն ազդմամբ և նոր ծնըն-
դեամբդ՝ 'ի հօրէ իմմէ՝ իմացար զայնքան սէրն որ առ
քեզ , ՚ Որ յիւր որդին ոչ իննայեաց , այլ վո մեր
ամենեցուն մատնեաց զնա , , զոր օրինակ ասաց առա-
քեալ , արդ ՚ ՚ յիր զիս իբրև զինիք՝ 'ի վո սրտիքո , և
իբրև զմատանի 'ի վերայ բազկիքո , : ՚ յախնէն թէ
պահպանեա և կնքեա ինև զսիրտքո և զբազուկ քո .
զի մի 'ի վայր անկցիս յամքառնալդ , և մի մոռա-
ցօնս առներ գործելեաց իմոց ընդ քեզ երախտեաց
իմ անօրէնութեն , որ իմոյ ծնողն որդի զքեզ ա-
րարի : ՚ յադ մի տար զսիրտքո դարձեալ սատանայի
խորհրդոց , և մի զձեռնքո և զբազուկ ձգեր 'ի նա :

1 ՄԵՒՆ . ՄԱՏԹ . ՃԱՆ . Ք :

“Ա ասն զի հզօր է իբրեւ զմահ սէր, և խիստ իբրեւ զգժոխս նախանձ ։ ։ ։ Այսինքն թէ որպէս մահ խիստ է յարա ժամանէ, և հզօր նախանձ՝ որպէս դժոփք, այսպէս և որք յինչէն այսպիսեաւ սիրոյ՝ զիմ սէրն մեղկեն և զհակառակորդն սիրեն, այսինքն զմեղս և գանօրէնութիւն և զսէր աշխարհիս, նախանձ սրտմտութիւն բարկութէն տն՝ իբրեւ զմահ յարձակի՝ ի վերայ նորա . և ապա անբժշկական ստանայ ցաւս : Ո՞ի թէ կանայք յարանց սիրեցեալք, և նոքա փոխանակ արանց սիրոյն՝ ի սեղեխ ձգտեցուցանեն զսէրն, ոչ միայն խամբեն զսէր արանց յինքեանց, այլ և աւելի ատելութիւն քան զամենայն ատելութիւն ընձեռեն ինքեանց, և օտարանան յարանցն, նա և մահ բարկութէն կրեն յարանց՝ բագումք, որպէս և ասէ սոյն Առողման, թէ “ Ա է նախանձու սրտմտութիւն նորա, և ոչ հանդուրժեացէ յաւուր բարկութէն, ապա որչափ ևս առաւել փեացին և այն և փրկողին զմեղ հզօրանայ բարկութիւն՝ ի վերայ հարսնացելոց այ՝ իբրեւ զմահ և զգժոխս, որ այնչափ յաձախ սիրոյ՝ ատելութիւն առ նա ցուցանեմք, և սատանայի՝ որ սեղեխաբար գողանայ զմերնոր ամուռ նութիւն ընդ՝ Քնի և իւրացուցանէ՝ ախորժելով տարածանեմք զանձինս, ’ի ներքոյ անկեալ ամենայն պղծալից խորհրդաց և գործոց նորա : Ա ասն որոյ յիրաւի գտանեմք փոխարէն զանմահ մաշն և զդը ժախան անքննելի : Արդ որ սերան կարէ երանել զայն, որ զայտիսի սէր ծանուցեալ, և զայ գոհանալ գիտէ, և պահէլ զսէրն և ոչ եղծանել մեղօք : Այս գարձեալ, որ բերան բաւէ աւաղել զօտարացեալն մեզօք յայնքան սիրոյ, և բնակիչս եղեալ անմահ դժոխոցն : Ա ամն որոյ ’ի վերայ բերեալ՝ ասէ .

“ Այսէք նորա թեւք բոցոյ հրոյ, և ջուրք բազումք ոչ կարացեն շիջուցանել զսէր, և գետք ոչ արգելցեն զնա, ։ ։ ։ Այս և ’ի մարմնական սիրոյ յայտ գայ . զի ուր նոր սէր բնակէ՝ ծնողական կամ ամուռ նախանձ և որ ըստ այսմ, ոչ գետք կարեն խափանել, և ոչ սուր և ոչ հուր և ոչ մահ : Քանիք ’ի վերայ որդւոց ’ի հուր և ’ի ջուր և ’ի սուր մատնեցան և

՚ի սով. նոյնպէս և ՚ի վերայ աւագաց : ՚Ծզ ՚ըշափ առ ած սէրն է, ևս անմեղկելի է ՚ի մարդկանէ, և յաղթող հրոյ և ջրոյ և կապանաց և քերանաց և բանտից և կնոջ և որդւոց . որով յաղթեցին իսկ տքչն ամենայն՝ առաքեալք և մարդարեք և մարտի րուաք և չգնաւորք, «Ի՞նի սիրովն արբեալք :

“Ա,թէ տացէ այր զամենայն զկեանս իւր՝ ՚ի սէրիւր, արհամարհանօք անգոսնեացեն զնա,,,: Օ այս այսպէս իմանալի է, թէ ոչ է այ սէրն որպէս զմարդկան . մանաւանդ զմեղաց, որ որչափ յաձախնէ սէրն, նոյն չափ արհամարհի և անգոսնի ՚ի մարդկանէ : ՚Ալ այն սէրն որ առ ած, այնչափ գովութեն և մեծարանաց արժանի է, որով և ՚Դաւիթ պարծի . “Աիրեցի զքեզ տէր՝ զօրութի իմ . և թէ նուաղեաց սիրտ իմ և մարմին իմ . ած սրտի իմոյ բաժին իմ ած յաւիտեան,,,: ՚Այսինքն թէ գու ես իմ բաժին . և յորժամ զքեզ յիշեմ, նուաղէ սիրտ իմ յիս : ՚Եւ թէ “Աիրտ իմ ցնծասցէ առ ած կենդանի,,,: ՚Եւ այլ բազում բանս պյափիսի աւաղականս ՝ զմայլականս սիրովն այ ծեռեալ զսորայս գտանես, զոր ոչ բաւեմ թուել : ՚Ի, ոյնպէս և զՊաւղոսին անբաւո ես, սոյնպէս և զայլ առաքելոցն : ՚Ռոտ այսմ և զայնչափ վարդապետացն և զտրցն այ, որովսիրով ծեռեալ՝ յաղթեցին աշխարհի և ամկարեաց և փորձուեց :

“Ի՞ոյր մեր փոքր է և ստիճան ոչ ունի, զի՞նչ արացուք քեռ մերում յաւուր յորում պատմեացի նմա : ՚Եթէ պարիսպ իցէ, շինեացուք՝ ՚ի վերայ նորա մարտկոցս արծաթեղէնս . և եթէ դուռն իցէ, յօրինեացուք նմա տախտակս մայրս,,,: ՚Այս բանս պյափէս իմանի, թէ ՚ի հրեշտակայնոցն ասի զօրութեց՝ վասն հարսինն, որ է նոր եկեղեցի՝ որ ՚ի հեթանոսաց . և քոյր ասի, յաղագս՝ ՚ի միոյ արարչէ լինելութէ և ստեղծողութեան . և փոքրիկ, վասն անարդբնութենս ասէ, զի հոգեղէն եմք, թէ և միւսն հրեղէն, այսինքն հոգին՝ որ լնդ մարմնոյս լծակցեցաւ . բայց քան զհրեշտակս փոքր է . որում և մարդարէն վկայէ . “Փոքր ինչխոնարհ արարեր զնաքան զհրեշտակս քո, բայց առաւելագոյն փառօք և պատուով

¹ Օրինակ աղուաղիսն կամ աղուաղիս :

պսակեցեր զնա,,.և որ զինի բանս է : Այս և այնպէս փառաւորեաց զմարդն պատուավ, որ սատանայ նախանձ բերեալ ընդ նմա, յափշտակել կամեցաւ . յաղագս որոյ անկաւ իսկ յերկնից և յիւրմէ փառացն : Այդ տարակուսին հրեշտակք վասն տեղար ընուես, որ անտանելի և անծային խորհրդոցն և փառացն և տեսութեն և գիտութեն հասու եղեւ : Աւստինս՝ որպէս բազում անգամ գրեալ եմ, զշեմարանս օրտին և զմտացն կոչէ : Աւ տարակուսին հրեշտակք՝ անտանելի զայս բնութիւն գիտելով այնմ անտարր տարողութեն . յաղագս այնորիկ ասէ, թէ “ Օ ի՞նչ արաացուք քեռ մերում յաւուը յորում պատմեսցի նմա ”, Այսինքն, երբ պատմի փոքր և անստին անհանձար բնութեն մարդցին՝ այ զհողեղէնն առնուլ բնութիւն, և յորովայնի և յարգանդի և ընդ կուսական արգանդն ծնանիլ որպէս զմեզինքեանս՝ և կուսին կյս մնալ, և կաթամք մնանիլ : Այս և զի երկայն է զամենայն թուել զայ կիրա, զամենայն զմարդկայինս կրելն, զոր յանձն էառ բաց ’ի մեղաց . և թուք յանձն առնուլ և ապտակ և գան մտրակի և այսերանս զգեստու, և փշաւ պսակիլ և ծեծելոյ զանցային գլուխն եղեգամք, և մերկ ’ի խաջն բևեռել ընդ չարագործս, և լեղեաւ և քացախով կերակրիլ, և մեռանիլ այ, և խոցիլ ’ի զինուորէն տիգաւ, և պատիլ և թաղիլ, և որ սոյն պիսիք : Օ այնպիսի պատմութիւ զիանրդ լուեալ հաւատացէ, կամ ընկալցի փոքրն այն ստեղծուած և անստին : Այս և առ անցածինն ևս իմանալի է լսել ’ի հրեշտակէն, թէ յղանալոց ես, և ընդունել և կրել յորովայնի, և որ այն ևս : Աւ է իսկ արդարեւ տարակուսելի և հրեկից գայթագութիւն և հեթանոսաց յիմարութիւ, յաղագս որոյ ասէ մեծ առաքեան, բայց միայն տեղի տալի է այ հոգւոցն . “ Ու առնէ զմեծամեծս և զանքնինս և զհրաշակերտս, որոց ոչ գոյ թիւ ”, : Այս և յաղագս այնորիկ ոչ կարացին հաւատալ ամենայն մարդիկ, զի ոչ գտաւ հոգւոցն սեյ տեղի ’ի նոսա . որ զանկարեցին կարեցիցուցանէր այ նոցա : Ա ամ որոյ ’ի վերայ բերեալ ասեն հրեշտակք, որ տարակուսին վասն մեր փոքր և անստին բնութեն :

“ Եւ եթէ պարիսապ իցե, շինեսցուք՝ ի վերայ նորա մարտկոցս արծաթեղէնս . և եթէ դուռն իցե, յօրինեսցուք՝ ի նմա տախտակս մայրս „ : Ի՞րդ յառաջաբանի գրոցս ասացի, թէ ոչ գոյ յարմարանք մարգարէականք, զի՞ ի բազմաց լեզուաց է առեալ փոփոխումն, յերայեցւոյն ի՞ հելենացի, և ’ի հելենացւոյն ի՞ յոյն և յասորի, և ապա ’ի հայ : Բայց միտքն այս է . եթէ մարդ չէր և կենդանի ստեղծուած՝ ի հասարակաց արարչէն, և պարիսապ էր, այլ յաւելէաք, և արծաթով իսկ զյաւելուածմն խառնէաք՝ մարտկոց շինելով . և դուռն էր, յօրինէաք՝ ի նա տախտակս մայրս, և յաւելով՝ ի փոքրկուի, որ տանելի լինէր մեծութիւն պարիսան, կամ մոտանել՝ ի դուռնն : Ի՞րդ զայս լսելով հարսնն, համարձակի և պատախանի առնէ հրեշտակացն տարակուսելոցն, որպէս և գրեալիսկ է :

“ Հարսնն համարձակի . Եւ պարիսապ և ստինք իմ իբրև զաշտարակ „ : Այսինքն, թէ մի կարի յածիք՝ ի հոգս յաղագս իմ տկար բնութես . զի զօրութիւննակարողին՝ փոքրս մեծագոյնքան զպարիսապ եմ՝ և ամուր, և անստինս՝ իբրև զաշտարակն իմստինս : Օի որ զերկինս և զերկիր և զմեր բնուիս և զձերդ յոշընչէ արար, նա զիս մեծացցյ և զստինս իմ առաւելացոյց քան զձերդ . զի զոր դուք ոչ կարեք լսել և տանելև կրել, իմ տկար բնութիս կարողացեալ քան զձերդ՝ լսեաց և տարաւ և հաւատաց : Ա ասն որոյ ’ի վերայ բերեալ, “ Ես էի յաչս նորա իբրև գտեալ խաղաղութիւն „ : Այս կորուսեալս էի որպէս զգբամն և զոշխարն՝ որ յաւետարամսին՝ ի փեսայէն իմմէ առակի, և պատերազմ և խռովութիւնների ընդ երկնացինսն և ընդ երկրայինս վասն մեր ապատամբերըն, այժմ խաչիւ փեսային եղէ յաչս նորա շշմարտապէս խաղաղութիւն, և գտեալ՝ ի մոլորուէ : Ի արձեալ յաւելեալ յաւակս իւր ածայինն Աղոմնն, և ասէ .

“ Վայդի եղև Աղոմննի՝ ի Բեղմաւոն „ : Բեղմաւոն պարարտ երկիր է՝ ’ի հրէաստանի . որով առակէ զերկիր և զմարդն որ ’ի նմա : Եւ Աղոմնն զԲՌՌ, որ եղեւ խաղաղութիւն մեր . զի խաղաղութիւն

Թարգմանի Աղողոմնն անուն և այդի՝ հաւատացեալք. զոր և Դաւիթ մարգարէ և Խսայի և ինքն տէրն այգի կոչէ յաւետարանին. որ և ետ զայգին իւր ցպահապաննն: “Իւրցէ, ասէ, այր իւրաքանչիւր ’ի պտղյ իւրմէ հազարս արծաթոյ ։” Այս ոչ ունի բաղումքանս մեկնութե. բայց երանի որ տան ըզպտուղ ’ի ժամու խնդրոյն երկնաւոր Աղողոմննին. եթէ զանձանց և եթէ որոց ժողովուրդ հաւատացեալ են: Այս եթէ շատ և եթէ սակաւ ունին շնորհս կամ ժողովուրդս կամ ինչս, համարս պարտին տալ երկնից թագաւորին Աղողոմնի հոգեւոր առաջնորդք և մարմնաւորք, եպիսկոպոսունք և քահանաք, թագաւորք և իշխանք և այլ պաշտօնեայք, եթէ մարմնաւորք և եթէ հոգեւորք: Ա, ա և աշխարհականն և զինուորն, ընդ կնոջ և ընդ որդոց և ընդ ծառայից պարտի տալ համարս: Օ իթէ միայն զիւր պիտոյն խնդրէ, զծառայութին և զգութ և զհպատակութին և զհարկս և զհասս, և որ այլ այնպիսիք են, և զհոգւոց և զմարմնոց զպէտս նոցա ոչ մեծաջան և սրտացաւարար հոգ տանի, պատժելոց է ’ի Քնէ. եթէ արատ ինչ մեղաց տեսանիցէ յոք, սիրով և արտասուօք բժշկել պարտի, և սպեղանիս զնել վշտակցութէ՝ որպէս անձին, և ոչ գոռողաբար ամբարձեալ մտօք, փքացեալ իշխանութին՝ զոր ունի, եթէ հոգեւոր և եթէ մարմնաւոր, եթէ տան իւրում և եթէ ծառայից: Այս զարն առնու և զկաթն կթէ և զգերսն զենու և ’ի պարատ տեղիս արօտից ոչ աանի, որպէս մեղադրէ երկնաւոր Աղողոմնն մարգարէիւրն: Աւ զընկերին և զծառայիցն և զեղբօրն ոչ հոգ տանել որպէս զանձին, զուսուցանեն զսրբուի և զողորմած բարս և զխոնարհուի, զանձուլուի յաղօթս, զանհեղքութի՝ ի պահս և յերթալ՝ ի տուն այ և ուսուցանել երթալ՝ ի տեսս հիւանդաց և բանդարգելեաց՝ և հիւրոց ընդ առաջ և յընդունելութի և յղարկումն, և զեկեղեցիս պատուել ընծայիւք և պատարագօք և սպասուք, և զտօնս տէրունականս մեծարել ըզգաստ փառաքանութք, լուցմամբ և նուիրաք, նոյն պէս և զիշատակս սրբոց, և զքահանայս պատուել

որպէս զպաշտօնեայս այ և զառաջնորդս ժողովը րդեանն Վ.թի . և թագաւորաց և տերանց մի առ աշ ծառայել, այլ սրտի մտօք . և որ այլ կարդ քրիստոնէուել են, զօր չեմք բաւական այժմ թուել, զոր խնդրէ ած, որ կոչեցաւ Աղողոմնն 'ի հոգեոր առաջնորդաց և 'ի մարմնաւոր, ըստ իւրաքանչիւր պատշաճի առնել և ուսուցանել հեղաքար : Օ ի վասն այնորիկ տիրեն մեզ, զի ընդ մեր պատերազմ հարկին հարկանել հոգեոր առաջնորդքն ընդ սատանայի, և մարմնաւորքն արիւն ևս պարտին հեղուլ 'ի վերայ մեր և պատերազմ տալ ընդ թշնամեաց, և եթէ կարասեաւ և եթէ մահուամք, թափել 'ի թշնամեաց : Եւ դատ առնել իրաւամքը անակնառութք անհամառութք անհամդիստ որպէս զայ սպասաւորս . և զամենայն մարդոյ տուն՝ որպէս զիւր համարել : Որպէս դրէր Տըրդատ մեծ թագաւորն, մինչ դեռ 'ի կռապաշտուեն իսկ էր, առ իւր աշխարհս, թէ : “ Որպէս տանուատէր որ ընդ իւրում տանն հոգայ, նոյնպէս և մեք հոգամք վասն ՞այսոց աշխարհի ” : Երդ եթէ կռապաշտքն այնպէս հոգ տանէին շինութեն աշխարհի և ոգւոց փրկուեն մարդկան, որ զսքման վասն այնր չարչարեին դառնալ 'ի քրիստոնէութէ 'ի պաշտօն կռոցն, թէ ինդրեն 'ի մէնջ, ասեն, աստուածքն, և չէ մեզ իրաւացի հարկը և ծառայութէ նոցա, եթէ այսմ փոյթ չառնեմք . որպէս Տըրդատ՝ տրբոյն Դիրիգորի ասէր, թէ : “ Եր ահի դիցն զնորա շատ և զմուերիմծառայուին ցիշեցի ” : Նոյնպէս և Պատսից թագաւորն 'ի Ա արդանանքն գրէր , և այլք բազումք . որ և գեհենի և տանջանաց և դատաստանի ակն ոչ ունէին : Երդ մեզ որ 'ի դիտութես եմք և հաւատացեալ եմք 'ի Վ՛ն, և ակն ունիմք գալստեան նորա՝ և գիտեմք ստուգապէս եթէ համարս պարտիմք տալ ըստ այսմ ամենայնի . նոյնպէս և ընդ անձանց ընդ խորհրդոց բանից և ընդ գործոց, քանի պէտք են զգուշութեն, զի մի ամօթով կացցուք յահեղ աւուրն առաջի երկնաւոր արքային Աղողոմննի՝ 'ի պահանջելն յայգւոյն զպտուդն : Ա ամ

որոյ բեւր երանի են՝ որ տան զպտուղն լիսպէօ , և բիւրուց բեւր աւաղանաց , որք ոչ կարեն հատուցանելզպտուղն : Ի՞րդ արարեալ սկիզբն Առղոմննի 'ի ձառս առակաւ , նախ զ'ի դրախտէն ստեղծուղն նախահօրն և յանկանելն 'ի փառացն . և դարձեալ առնուլզպիառ՝ Վ'սի գալստեամբն , և հարմանաշնմին հեթանոսաց , և պէսպէս և զանազան շնորհաց հանդիպել , զոր կարգեցաք և եղաք 'ի գիրս յայսմ , ած փակեացյայդի 'ի հարսնէ անուանէն և յիւր միւռ անգամ գալուստն և 'ի պահանջնումն պտղոյ արդարոյն , զոր յառաջ հարսնն կոչեաց , ցուցեալ զառաւել սէրն առ մարդիկ , թէ ոչ միայն հարսնացեալ եմք և միաւրեալ ընդ փեսային Վ'սի , այլ և կերակուր եմք նորա՝ որպէս խաղող յայդող վայելքական , և ելեալ 'ի սկտեղս թագաւորին Վ'սի :

“ Ետ զայգին իւր ցպահապաննն ,,: Պահապանքն այսոքիկ են , զոր ասացի : Պարձեալ , և ամենայն անձն իւր պահապան է : “ Իներցէ այր իւրաքանչիւր 'ի պտղոյ իւրմէ հազարս արծաթոյ ,,: Ի՞րդ այգի ասաց և պտուղ՝ արծաթ . ըստ այսմ զիարդյարմարի , թէ ոչ յայտ է , զի առակաբանիւս վարի . որպէս է խսկ բովանդակ գիրս երգոյ երգոցս : Ի՞րդ հազարս զիատարեալ և զբազմաւորական բերմն ասէ՝ զարդարոց : Եւ արծաթ , զի որպէս արծաթն ընարի և փորձի 'ի բովս , նոյնպէս և սրբն որպէս զարծաթ . փորձեալ են յերկրէ , և սրբեալ և պարզեալ եւթնպատիկ 'ի հողոյ :

“ Վ'յդին իմինձ առաջի իմ ,,: Ոչ որպէս մինչ յերկրի էր մարդն , և ընդ երկնաւ որպէս վարագուրաւ միջնորդեալ էր . այլ իմ է , և ինձ , և առաջի իմ հանապազ : Վ'յառւ և առաքեալ վկայէ , ասելով . “ Վ'յժմ տեսանեմք իբրև ընդ հայելի օրինակաւ , այլ յայնժամ դէմ յանդիման ,,: Եւ որ այլք բազումք սոյնպիսիք 'ի սրբոց ասացեալք յաղագս այսր հաւատարմութէ :

“ Հազարք Առղոմննի և երկերիւք , որոց պահեն զպտուղնորա ,: Տես աստամօր զանցափ սէրն այլ ընդ մարդկան . յաղագս որոյ և ածարան ասէ , թէ :

1 Ի Ցայտութիւն քք :

ևոչ ընդ մի ինչ այնքան զուարձանայ ած , որքան ընդ մարդոյ ուղղութիւն և փրկութիւն : Այսինքն , թէ ոչ ընդ մի իրս այնպէս զուարձանայ ած , որքափ ընդ մարդ արդար եռոր . յաղագս որոյ զերկին և զերկիր արար և որ ինչ յերկրի է . վասն որոյ մարդ իսկ եղեւ , և որ այն ևս : Այդ հազարք Աղոստնի , իւր ասէ . թէ ինձ է շատ պարզեսն և ինդութիւն ուղիղ գտանել մարդոյն և պտղատու՝ քան իւր իսկ մարդոյն . այն պէս որպէս ընդ հազարն և ընդ երկերիւրն ընդ մէջ է , ինձ հազար ևնմա երկերիւր . որ զերկու բնութիւն ունիմ միաւորեալ՝ ի մի , հոգի և մարմին : Եւ կատա րեալքն ինձ , որ կատարեալս եմածութիւն և մարդ կութիւն . մարդ կատարեալ , նոյնպէս և ած կատա րեալ , յաղագս զմեզ՝ ի կատարեալ փոխելս : Օ ի տասն և հարիւրն և հազարն կատարեալ թիւր են : Օ ի մինն ՚ի տասն աւարտի , և այլ ոչ յառաջ , բայց եթէ երկորդէ . նոյնպէս և մի տասնն , տասն տասն լեալ հարիւր՝ այլ ոչ յաւելու . նոյնպէս և հազարն տասն հարիւրիւ : Եւ զինի այսր և պահապանացն ասաց վարձս տալ , ոչ միայն որ զինքեանս պահեն , այլ որ առաջնորդութիւն են պահապանք և շշմարիտ մշակք այգւոյն , եթէ հոգեւորք և եթէ մարմնաւորք , վարձս առնուն՝ ՚ի տնէ չիտէ վ՛տէ :

“ Հարսնն ասէ . Այս նստիսդ ՚ի պարտեզս , այլք անսամ քեզ , զձայն քո լսելի արա ինձ , : Այդ զոր փեսայն այգի անուանեաց զհարսնն , և այլք յառա ջագոյն պարտէզ , զոյն հարսն երկորդեալ՝ պարտէզ զինքն փեսային կոչէ , որ զպտուզ այգւոյն պահանջէ : Օ այս ասելով , թէ դու զօրութիւն իմ , և քո օգնութիւն և զօրացուցանելովդ տամ զպտուզ . բայց միայն զձայնդ քո լսելի արա ինձ : Օ այն զոր ասաց իսկ աւետարանաւն , թէ “ Եկայք առ իս ամենայն աշխատեալք և բեռնաւորք , և ես հանգուցից զձեզ , : Այդ աղացէ հարսնն , թէ զձայնդ քո միայն լսելի արա ինձ . զի անմոլար հետևեցից զհետ հովութիւն որ ասացեր , թէ “ Խխարք իմ ձայնի իմում լսեն և զկնի իմ գան , և զօտարի զհետ ոչ երթիցեն , այլ փախիցեն ՚ի նմանէ . զի ոչ ճանաչեն ձայն նորա , : Այդ զայն աղացէ , զի միայն ձայնին անկարութ պա-

հետքէ ցանկալոյն և փափագելոյն . որում անմոլար զհետ երթեալ՝ տայցէ զհազարս արծաթոյն և ըզպուղ այգւոյն և զեերս պարտիզին : “ Այլք անսան քեզ ” : Արպէս թէ ամենեքին քեզ սպասեն , և ամենեցուա ամինկալիք դու ես , երկնայնոց և երկրայնոց , և որ ’ի նոսա արարածք : Այս է՝ այլք անսան քեզ : Օձայնդ քո ևս լսելի արա ինձ , որպէս և հրեշտակաց որ մօտաւորք են քան զմեզ . և քո լուսովդ լուսաւորին , որպէս մեք զգալի և իմանալի արեգակամբ , և նոքա քե :

“ Փախիր եղագորոդի իմ , և նմանեաց այծեման , կամ որթուց եղանց ’ի վերայ լերանց իննկարերաց ” : Տես զյաւելուած պաղատանաց հարսինն նման մարդ գարելին սաղմասերգողին փութացուցանել յօգնուի , ասելով . “ Փութայօգնել ինձ , և մի յամենար ” . և դարձեալ . “ Օ ի նուաղեաց սիրտ իմ , վաղվաղակի լուր ինձ ” . և “ Փութայօգնել ինձ տէր փրկուե իմոյ ” . և որ այլ այսախիք , զփախիրն ասելով գուշակեն . և “ զնմանեաց այծեման , և կամ որթուց եղանց ” , ըստ Դաւթի հայցմանցն , զարագահասն լինել աղաչ , որպէս զայծեամն և զեղնորթ՝ որ սրահայեացք են և երագահասք : “ ա և զհանդերձեալ գալստենէն ’ի մէջ բերեալ պահանջելով զպտուղս , զոր ինդրէ յամենեցունց ’ի միւսանգամ գալստեան փեսային , յորժամ ’ի մէջ գիշերին բարբառ լինի . ” Ահա փեսայ գայ , արիք ընդ առաջ նորա ” : Այս տեսանէ զիւրաքանչիւր խորհօւրդս և զգործան նմանութք ընդ ազօտ առակին այծեման և եղան , որ ’ի բարձունս լերանց ընակէ . աստ ’ի մարդիկ լեռնացեալ առաքինութք և անուշահոտ վարուք որպէս լերամքք իննկարերօք , և անդ ’ի նր և ’ի վերին թռուցեալ ընդ փետային ’ի լեառնն յերկինս , զոր և ասէ ածարան ” . նաև ’ի նեղքս մտցէ արագընթաց , նմանեալ առակողին բանիս որ ասէ , թէ “ փախիր եղօր որդի իմ ” : Օ ի արագընթացն և փախիրն՝ զմի միտսունին : Այդ ասելովն , թէ նա ’ի ներքս մտանէ արագընթաց՝ ’ի վերայ բերէ , կէսքն ընդ նմա ’ի ներքս

1 Ի Մկրտութիւն քափ :

մտանեն որ են հարսնացեալքն փեսային . և այլքն արտագոյ արգելանին մնան, զմտելոյն ժամանակն 'ի պատրաստելն ծախելով։ Եւ բազումք յետոյ լան՝ զինի ուսեալք զտուգաննն պղերգութեն, յորժամ ոչ ևս յառագաստն մտանել իցէ . և յոլովագոյնս մաղթեն, զորս չարաչարն փակեցին, այլում օրինակի նմանեալ վերջացելոցն 'ի հարսանեացն . զորս բարի հայրն ուրախ առնէ բարեաւ փեսային, յաղագս կնոջ նորա հարսինն, կամ յաղագս լծոյ եղանց, զորս չարաչար ստացաւ, վասն փոքրագունիցն զմեծամեծան տուժեալ։ Արդ զայս ասէ անձարան։ զոր և Առղոմոն յառաջադրէ, թէ 'ի փախչել փեսային կամ յերագելն յերկինս յորժամ գայ դատաւոր մեղաւորաց և կոչնական արդարոց, և զորս ընդ իւրն երթալ արժանաւորքն, զնոսա առեւալ արագ 'իներքս մտանէ որպէս փախստական, և փակի դուռնն՝ մեղաւորաց։ Օ ի մինչ պատրաստելն պարտ էր զշանապարհն, զայն յանօգուտ իրս ծափեցին, զաշխարհիս իրս հոգալով, զլուծս եղանց և զկին և զորդիս և զանդաստանս և զայլս՝ զոր յերկրի ծուփք։ Եւ յայնժամ զընդունայն լալիւնն լան՝ վերջոյ ուսեալք և զմտաւ ածեալք զվասն իւրեանց՝ յորժամ ոչ ևս կազմելի է։ Հորոյ վերայ բերեալ՝ ասէ։ քանզի ոչ ոք անդ մտանէ յարհամարհազայն և ծուլացելոցն և յաղտեղեացն, այլ ոչ փեսայապէս զարդարեալ, թէ և աստուստ զինքն ապրդիցէ՝ մնոտի յուսովք խաբեալք։ Օ այս ասէ, թէ և աստ խաբեմք զմեզ սրնոտի յուսով։ ոմն զայս իրս ասելով և ոմն զայն, և թէ քրիստոնէից ոչ գոյ գեհեան, և ողորմած է ան։ որ վասն մեր մարդ եղև, և չարչարեցաւ վասն մեր և մեռաւ, արդ նա զիանդ մոռանայ զգութն՝ և առաքէ զմեզ 'ի յափառենական հուրն, կամ հանէ յառագաստէն։ Այս է մնոտի յուսովքն խաբեալ, զոր և 'ի վերայ բերէ³, յորժամ 'ի ներքս լինիցիմք, յայնժամ գիտէ փեսայն զորս վարդապետէն . և որք մերք լինիցին ընդ նմա երթեալ հոգիքն՝ եղիցին ընդ նմա . որպէս թուփի ինձ, վարդապետելով զկատարեագոյնսն և զմաքրագոյնսն։ Արդ ծանիր յանձա-

բանի ասելոյս թէ զամենայն զոր ինչ խօսեցան և զոր ինչ ուսուցին մեզ գիրք, օրենք և մարգարեք և աւետարանն՝ որ է ՔՌ, և առաքեալք և վարդապետք յայտապատռւմք և առակախօսք, անկատարք են և թիւրք առ հանդերձեալ ուսումն, զոր վարդապետեալ փեսային ուսուցանէ զկատարելագոյնն և զմաքրադոյնն՝ անդ կատարելոցն կատարեալ վարդապետեալ փառօք, որպէս զհրեշտակն և մաքրելոցն, որպէս զսերովակն և զքերովակն կատարեալ մաքրութք : Լա և զոր տէրն ասաց, “Աչը ըմպելի բերոյ որթոյ մինչև արբից նոր ընդ ձեզ յալքայութէ հօր իմոյ . . . զայս կատարեալ վարդապետութիւն ասէ սոյն Դիրիգոր ածարան յայլում տէղւոջ, թէ որ է նորա ուսուցանելն, և մեր ուսանելն : Այդ թէպէտ և բարձրագոյն և մեծամեծ խորհուրդ առակաւորեաց Առողմոնն երգոյ երգովքս, զբաւանդակ զՔՌի գալուստն և զմահն չարչարանօք հանդերձ և զյարութիւնն և զմիւսանգամ գալուստն և զհեթանոսաց հարմութիւն փեսային ՔՌի և զեկեղեցոյ լուսաւորութիւն և զշնորհաց հոգւոյն առաստուի մարգարեութք և առաքելութք և վարդապետութք և մարտիրոսութք և կուսութք և քահանայութք և չգնաւորական հանդիսիւ և ապաշխարողական վարուք և որ ՔՌի պատարագաւան, մեղուցելոց և մեռելոց յոյս : Այնու զոր ուսանելոց են սթքն՝ ի նորոգութիւնն և ’ի կատարելութիւնն իւրեանց ’ի սիրոյ փեսայէն, յոյժ անկար է այս, որ ’ի Առողմոննէ ասացան, և այլքն ամենայն որ ’ի հնոց և ’ի նորոց պատմեցան ’ի վերայ այսր ամենայնի հրաշից այ, որ եղեն և որք լինելոց են, որչափ բաւական արարտէր ՔՌ ասել և ուսուցանել :

Աւարտեցաւք զբանն մեկնութիւն երգոյ երգոցս, և ասասցուք զոր ածարան ասաց յիշելն . . որոց և մեք հազօրդեցուք, որ մեկնեցաք զայսոսիկ, և որք ուսանիքո՞ի նոյն ինքն՝ ’ի ՔՌ ՔՌ ’ի տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս և յաւիտեանս յաւիտենից ամէն : Դարձեալ, ևս յաւէտ փառք շնորհատուղինն ուն մերոյ ՔՌ ’ի ՔՌ ’ի հանդերձ հարըն և ոք հոգւովն յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

1 Ճառ ք . ’ի Պահքայն :

2 Ի Մկրտութիւն քափ :

|| Ն 12 թուականութես հայոց հարկեցայ ես
 ՚ի դիգոր քահանայ ՚ի ՚լարեկայ, որդի ոն լյուրո-
 վայ անձաւացեաց եպիսկոպոսի, ՚ի ՚իուրգենայ անձա-
 սէր քնապասակեալ արքայէ՝ յորուսոյ ՚լուսահըլ
 համազասպ թագաւորի՝ առ ՚ի մեկնութիս ահաւոր
 բանիցն Ողոմնի, և բացայայտել զխորին ծածուկ-
 սըն որ ՚ի նոսա, որ են քաղցր առ ՚ի լսել: || ասն զի
 զփեսայէ և զհարսնէ ասէ, որ և զստեանց և զկար-
 մբացեալ շրթանց և զայտից գեղեցկութէ և զաշաց
 ցանկալեաց և զքեռ և զեղբօրորդւոյ և զօրիոր-
 դաց՝ և զայն ամենայն այսպիսեաց բանից տուփա-
 կանաց և սրտից խտղտանաց սեռն սիրոյ շաղկապ
 միաւորութեան. զոր լուեալ մարդկան անիմանա-
 լոք մոռօք յայլ և յայլ իրս իմանային: ՚լպա ՚ի
 հոգս եղեալ թագաւորին այսպիսի իրի, յդէ առ իս
 մի անգամ և երկիցս. որում ոչ իշխեցի ընդդիմա-
 նալ, զի ծանեայ՝ եթէ անձահանոյ է հրամանն, և
 մեկնեցի զերգս երգոցն նորին հրամանաւ: Օ ի թէ
 պէտ և աւելի գործ քան զիս առի զանձամբ, առ
 երկիւղի անհնաղանդութէ՝ զի մի թագաւորական
 հրամանն անկատար մնասցէ, սակայն յոյժ յանդըգ-
 նութի էր ինձ այս, և բազում բամբասանաց ար-
 ժանի յամենեցունց, նա և յածային կողմանէն պատ-
 ժոց ակնկալիք: ՚այցյերկոցունց կողմանէ, յածայ-
 նոցն և ՚ի մարդկայնոցն զթագաւորական հրամանն
 առաջի կալեալ կարծեմ արդարանալ, զի իւր իսկ
 ՚նի հրամանն է՝ ՚հնազանդ լինել թագաւորաց իբրև
 այ, և որ ՚հնազանդի՝ իւր համարի անձ, և որ անհնա-
 զանդ գտանի՝ և զայն ևս իւր համարի: Օ որ աղա-
 ցեմ զընթերցասէրսդ՝ մի մեղաղբան յաւելուլ ինձ
 յաղագս' ձեռնարկութէ՝ ՚ի գործ՝ որ աւելի էր քան
 զարժանն իմ: Օ ի ըստ հարկապահանջ իննդրողին
 ոչ կարացի վերջացեալ գտանիլ. այլ յուսալով ՚իմ՝ ՚ի
 հոգին ՚որ, զմտաւ ածի թէ ոչ անտես առնէ զաղա-
 շանմն առ նա, սկիզբն արարի աղօթիւք և ար-
 տասուօք իննդրել. որ և նայեցեալ յանարժանուի
 ՚իմ և ՚ի սրտեռանդն կաման հայցողին, երաց զբերան
 ՚իմ յասել և ՚ի համառօտել զսա՝ ՚ի փառս ՚նի. ամէն:

Կ Ը Ե Գ Ա Ը Ե

ՆԵՐԵԿԵՑ ՎԵՐԵԲ ՎԵՐԵՄԵՒ

ՃԱՌՔ, ԳԱՆՉՔ ԵՒ ՏԱՂՔ

ԳՐԻ ԳՈՐԻ

ՆԵՐԵԿԵՑ ԱՌԵՒՑ ՎԵՐԵԿԵՐԵՐ

Յիշատակագրութիւն պատմութեան ամենազօք Նշանի աստուածեան խայլն, որ 'ի վերուստ ամենահայեաց նախատեսն ակնարկութէն՝ 'ի ստորին կողմնաց կայից աշխարհի ազգացն Յունաց բերեալ հանդուցաւ 'ի սահմանա վայրից գաւառին Մոկաց, 'ի շնուած ընակութեան ուխտին պրութեան, որ կոչի Ապարանք.

Ա. Ա. Դ աւուրս ժամանակաց բազմավլողով սա սանութեանց, որ 'ի կայս և 'ի կոյս կողմանցն ըստ նաց հարազատութեան արեան զարմին լիսաւայ, և որ գոցն մոտիցն արեւու, որ յաւարտումն Լազոպէի և 'ի ծագ գլխաւորութեան մասին Ծիփայ, յարեալ և յարմարեալ 'ի հիւսիսոյ Լիբիայ, խառն և խիտ ընդ ծիրանածաւալ ծովային ծոցոյն ասպարէս. ունելով զդարձ դիտելոյ դիմացն 'ի Ծաման, որ ըստ ոմանց լեզուաց միջօրեայ կարդացեալ. որպէս ըստ երրայա կանին՝ հարաւ համբաւեալ. որ այժմ կոչի Ծառը հալք, իրը թէ հալք և մարզիք ըստ մերս դիտմանց՝ բազում գոյունց պատուական նիւթոց : Ես սոյն երկաքանչիւր բանականաբոյս բազմածին լերանց հզօրաց և բարձրագունից՝ խիստ և հատու հակառակութեց, որք կառուցան կազմեցան կարգեցան կանգնեցան կացին 'ի կիցս կայիցիսարսխաց բարձից տանողացն ոտից, իրը նախ քան զսոյն՝ Աէլիր և Հագար, ընդ դիմահարք միմեանց և ներհակակիրք : Արք կուռ և կարծրածածկոյթ վառելով կառօք, լէգէոնախումք կաձառօք, Ճարտարածիգ ամրոստեան մատանցն զինուք, մի ընդ միոյ մարտուցեալ 'ի հարուստ աւուրս և յերկայն ամանակս . մինչեւ իսկապէս սաստկութք հերքեաց ըստ Պանիէլի նոխազն ծովային զիսոյն ցա

մաքային, զարևմտայինն զայն՝ արևելայինն • որպէս երբեմն կամբիւսեանն լիրոս զարքելացին :

Բ. Եւ ամբարձան բարձրացան՝ ի պատիւ փառաց չոխութեն կայսերական ոսկեփայլգահոյից պճառութեն, և ես վայելըաբար բազմեցան և հանդարտութ հանդուցեալ նստան • շառաւիղս ամենավստահս՝ ի խոնարհ առաքեալ՝ ոստքն պքանչելուղեց բարունա կին բարձրութեն, տիրական և արքայական հաստարմատ տնկոյն, եղբարքն երկոքին հարազատք միաշաւիղք համակցորդք և զուգածիրանիք՝ Ա ասիլ և Լոստանդին : Քանզի մարտուցեալքն ընդ ածաշեն ամուրս նոցա՝ ընկլան կորացան և՝ ի սպառ սուզան մերձ առ գարշապարս ընթացից ոտից հզօրաց, և՝ ի սպասաւորութի հպատակութենոցա պատրաստեալ գտան . որք երբեմն անձանց նոցայուսային տիրել : Եւ եղեն վայրք բնակութեն ատելեաց նոցին անապատյետին . և կուրացան շաւիղք նոցա, իբրև ընդդիմողաց կամաց գժութեն խնամոց բարձրութեան աջոյն այ :

Գ. Ղազի և յիշատակս քարոզելիս՝ բազմադիմակս և յոքնապիսիս՝ անեղծականս և անստուերագիծս՝ ի դէմս երեսաց պատկերաց անզգայականաց վիմաց մատուցին : Օ ի իբր ՚ի բարբառ բերանոյ բանից՝ անդանդաղ ձայնիւ և անդուլ գոչմամբ մշտնջենաւորապէս հնչեալ պատմեսցի տիեզերալուր համբաւ գովելի գործոցն նոցա : Հորոց մեքենայից ածատուք հանձարոյ խորին խորհրդոյ իմաստիցն նոցա՝ բնական բարոյից ընտանի սովորութիւնք այլ ընդպայլ յեղանակեցան : Քանզի վտակք լայնակայլակք ջրականաց գետաց յորդաբուղիս ուղիսից՝ իբր երասանաւ փոկյնահանջեալ շնչականապէս՝ ընկըրկեալ յետին կացուցան : Եւ որպէս զերիվարս վարժողական կրթականութեն դաստիարակեալք՝ յոր ընթացս և միտք կառավարին կամիցին, նմանաբար և նոռքին լքին զհանապարհս հետոց խաղացման իւրեանց, և գնացին ըն մարգարէուեն երջանկին ՚իաւթի գետք ընդ անջրդիս : Եւ կարծրակերտ կարկառք պնդակցորդք քարապատուալք վիմահոլովք՝ մահարձանօք պարսպաց՝ ուժգին շարժութեամբ՝ ի

սպառ սասանեալ՝ եղեն՝ ՚ի հարթ ճանապարհս։ Եւ տիրեաց բազկի նոցա արիութիւն լայնութեւ տարած ման մեծութեան երկրի ։ որպէս արարին աշխարհի՝ երկնի և երկրի ։

Դ. ՚լա և ահագնութիւնք աշխարհապարունակ երկրապարփակ տիեզերապատ պտուտկացն Պիսիդոնի, որպէս Ոիդոնին Ոիոնի՝ ՚ի սպաս երեւելի քրով բէանկար և սրբագումար ամենայարմար նոձեայօնառ, պքանչելի միրալի և սօսասարասն սրահի իմաստունն Ոողոմոնի, իրեւ զզոյդս ձիոց լծելոց հանդարտական հպատակութեամբ զմկանունս մասնաց մարմնոց անդամոց իւրեանց մատուցին յընդունակութիւն հանդատեան իրանաց նոցին։ Եւ հետո շաւղաց երթեւեկութեց փայտակերտ լաստաց՝ անխարիսխ յարկաց և անշունչ կառաց՝ գերագոյն դիմաց՝ երկնագոյն դաշտաց՝ լուծական լերանց՝ անկայուն յատակաց՝ ՚ի կոյտա կոհակաց՝ կապոյտ կուտակաց, իբր ՚ի թռուիս օդոց ՚ի թեւ թեւ թեւ և յարագընթացս ամպաչու թռունոյ երկիթեւան կենդանւ ոյ՝ զամենեքումք անցեալ տիրեցին։ Եւ ևս ՚ի քիլս ձեռին և ՚ի քայլս ոտին, թէպէտ և ոչ զբնաւին տարերս, այլ զբազում տեղիս չափեցին. և ՚ի կիւռս բանից իմաստից խօսից զյոդունս քանակեցին։ Եւ միանգամայն ասել, երկնօրէն լայնութիւն ամենահաս թեւոցն ձգմամբ՝ զմիջոց բացութեան ընդարձակատարը յարկի բնաւին աշխարհի բազմունակ ծոցոյ անթիւ ամբարոյ, իբր զմի հօտ ՚ի միումխմբի, և զմի սիւնհողոս ՚ի մի եկեղեցի, և զմի հարսն ՚ի միում առագաստի, և զմի սիրելի ՚ի միում սենեկի, և զմի ամուսին ՚ի միում տաղաւարի, և զմի ընդակից ՚ի միում վերարկուի, և զմի զուգակից ՚ի միում խորանի խորհրդարանի, ՚ի սէր փափագման տենչանաց աշաց, ՚ի գաւիթ կամաց անձկութեւ սրտի, կամ ՚ի սահման միջոցի անդաստանի գորովոյ գրկի, երկուց միջնորդաց՝ համալծակցաց բարի գործակցաց՝ բերողաց բազկաց դիւրաբար բարձին։

Ե. ՚լոդ այսքանեօք և այսպիսեօք բարեպատեհ պատահմամբ ածային համբաւով հզօրապէս արիու-

թք հաւասարաբար հարթեցին տապալեցին ընկրկեցին ընդունեցին և՝ ի կոր կործանեցին զլեռնակար կառ մոլութի հարաւային բռնութե որդւոյն չագարու։ Եւ հաստախարիսխ հիմամբ կառուցին պատրաստեցին յօրինեցին յարմարեցին յարդարեցին գեղագրեցին ՚ի զարդս պայծառս և երերգելիս գքրիստոնեցիս եկեղեցի։ Եւ ձգեցին ձգտեցին զդաստակս ձեռացն աշխարհակալաց ինքնիշխան մատանցն ՚ի տիեզերս եղերաց երկրի և ծագաց նորա ։ և մանրա խոյզ շօշափմամբ աջոյ՝ զեղջեւրս արքայից և կայսրաց մեծաց՝ աւազակոյտ ազանց տոհմին Ա բաց և խմբից չաղբաց՝ քանաց Շենաց և հայկականաց՝ արիապէս և յառթողաբար ըմբռնեալ կալան ըստ Իմբակումայ և Օ աքարիայ կանուխ պատգամագրաց։

Զ. Եւս և հիացուցանող համբաւ տէրութեան վեհիցն հարազատաց երկոցունցն՝ մարմնացեալ մատուցեալ ՚ի կերպ պատկերի դիմաց քարտենի սպիտակերանդ ըղձաղին դաշտի, հասին ՚ի խուժս և ՚ի սկիւթացիս։ Եւ քառաքանակեան շրջանակութք շուտաժիր շտապով յի՞նթացս թեոց հողմալվար ամպոց՝ երագեցին և յառաջեցին։ մինչեւ գրաւեցին պատանդեցին և ուռկանեցին ՚ի մի ծածկութիւն պաշարման վարմի կայտուունակ ցանցի՝ զգիրս ցընդման բաժանման երկրի որդւոց աշխարհի։ Եւ փորագրեցին՝ գեղերեսեցին՝ ձեռնաձուկեցին տապարատաշ սրագործ անդրագիր արձան պատմաբանական և անշնչական յիշատակարան ՚ի փոխւգացի քարանց այլայլականաց գեղեցկազարդ և գեղեցկագիւտ գունոց գոյութի։ Եւ միահազոյն զոլորտս ամենից բոլորից լրուե՛ ՚ի պատուար ամուր և ՚ի ցանդ հրեղէն և յաշտարակ հզօր ապաստանեցին, և բարձրագոյն բերս բիւրուց բարեաց հեռաւոր երկրիս պտղաբերեցին։ Եւ զխաղաղութեն հաստատութի յամեննեախն աւետարաննեցին։ և ձիրս ընծայից պայծառ պարզեաց ազքամնազեան զարմիս բաշխեցին։ Եւ զհրաշաշնորհ զարմաննազան զերջանկացն հանդիսարան՝ զմեծանունն վկայարան սրբամնունդ և երանուհի տիկնոցն Ա ոփիայ ևս քանզես գեղեցկապանձ նոր պայծառութք և ամրական զբութք նորոգապէս վայելացու-

յին . և զսայթաքեալն՝ 'ի տառանմանէ դողման շար ժութե վերին բարկութեն՝ պատկանապէս պատսպա ըեցին . և անստուեր և անապական և անյաղթական զշմարտութեանն բան՝ ամենայն ազգաց ծանուցին . Տայց քանզի բանականապէս ողբայ պատմութիւնս զլաւան՝ 'ի վատթար կրօնս կորստական կամաց մոլորուեն Ծէոդորի և ՚Ղիոդորի յոյժ հակամիտեալ , համառօտեցից աստանօր զբանս իբր անվայելուչ՝ 'ի շաւիղս երկուց ընթացից՝ գովեատից և պարսաւանաց միատեսակ դիմք հետեւիլ :

Է . ՚Ի ժամանակս և 'ի դարս աւուրց տիեզերակալութեն և արքայութեն սոցա երկոցունց՝ ՚Ղ ասլի և կրոստանդեայ , որք 'ի մի նկատումն կամաց խորհրդայ երկեակ մարմնով և միով սրտիւ կենցաղավարեցան . և որպէս զէութիւն երկուց տարագուց անձին և մարմնոյ 'ի մի կերպարան շարունակեցան . և զիմաստնականն նախասաց բան յանձինս գծագրեցին , եղայրյ յեղաօրէ օգնեալ իբրև գքազաք ամուր անկործան . և ձշմարտաբար միութեամբ առանց այլայլ մնն կացին անբաժին . և զարարչականն թելաղբութիւն երկիւղագին սրտիւ պահեցին , ամենայն թագաւորութիւն յանձն հատուածեալ՝ արմատովք իւրովք խլեսից : ՚Այլ թէպէտ և բացում սրտից տարակուսելոց՝ երկայնմտութեն հետա հորդեցին , յաւէտ առաւել հիւսիսայնոց արևելականաց տանս Ծարդգոմայ աղբեւրս չնորհաց կենաց անձրեաց 'ի թթութեց իւրեանց ցողեցին :

Ը . ՚Քանզի արք ոմանք երևելիք 'ի տոհմային պայազատութեց , 'ի ցեղէ վեհից , 'ի զարմէ դիւցա լանց , 'ի տանէ պետաց , 'ի զնդէ գովելեաց , 'ի դասկարդէ քաջաց , 'ի շառաւիղէ հարազատութեան արեանն ՚Ելքիսեղեկի , որոյնախանկարն խորհուրդ տպաւորեցաւ յընտրեալն 'ի ՚Քանանէ և 'ի ՚Իիդռնէ , այսպէս սոքա ըստ ամենայն մասանց պատուելիք , իսկ ըստ քրիստոսաւանդն դաւանութեն անմանք և անհաւասարք : Յորոց մին ընտրեալ յայ և հաւատարիմ ծառայ չիտի , և կամակատար սրտի բարձրելոյն , որոյ անունն ճանաչիւր ՚Խաւիթ , հանգունակից առանցոյն՝ անուամբ և իրօք : ՚Ա 'ի ձեռն ձեռին մե-

ծութեան ածութեն, նախանկար հրաւիրանօք, ըստ
յառաջ գուշակելոյ հոգւօյն մի՞նի, առ ՚ի բարեպա.
քիշտ և՝ ի պարկեցտակրօն ծնողացն իւրոց նրատեալ
և դաստիարակեալ, լրեալ լիացեալ և ուղերձեալ, և
իբր զեփրեմեան լերին հոգինսկալ հզօր դիտապեսն՝
զերկորդ սկիզբն երջանկաց և զառաջնունն կածաւից
նահապետաց զմարդարէածինն աեսանող՝ հանջ գը-
տեալ մարդկան և այ վարուք մաքրութե ։ Ո՞ինչե լն
ծայեալ մատուցաւ առաքելական մատին կցողու-
թե, վիճակին այցելութե ածախնամ տնտեսութեն,
երկնածիր և ածատուք փառացն ժառանգութեան,
որ և երանելի ուխտին պայծառութե, զգեստաւ-
րեալ վայելըութե՝ ՚ի պարկեշտ պատիւ եպիսկոպո-
սութե ։ Եւ յաւուրս ոչ սակաւս այպքանեօք բի-
րուք բարութե բազմացեալ բերկրեալ և բարդեալ
՚ի ծագ աւարտմանն լրութե հասակի իւրոցն կենաց,
իբրև զբորեան հասեալ ՚ի ժամանակս հնձոց ար-
մուեաց հաւաքման արդեանց համբարոց, հանգեաւ՚ի
մի՛՛ ։ Օ որոյ երջանկի և առաքինւոյ զմաքուք ոսկեր-
սըն ըղձական և հրեշտակական բազմապատիկնուագ-
երդութե ամփոփեալ հաւաքեցին՝ ՚ի քարապատուար
շիրիմ անձկութե յարկի, կարծրաձեղուն խորանի,
նսեմաստուեր մթութե հռութիւն հանգստի ։ Ի
ձեռն որոյ երկրապատեան և գետնածածկոյթ վե-
րարկուի՝ շնորհս բժշկութե հրաշակերտս և հոչակե-
լիս ընդ բազում տեղիս պարզեեալ տարածեցաւ :

Թ. Հրդ զինի տիբահրաւեր հանգստեան նորա
սրբամնեալ ոմն պատանի՝ որպի դստեր համաճին
եղքօք նորա, ըստ հաւաստի ազգաբանութե քաղց-
րածաղիկ ծառայն բարետիս պտուղ, ՚ի նմին իսկ
յերանելսոյ ուսեալ, և հրեշտակահանգէտ կար-
գօք հրահանգեալ, և ՚ի ձեռն ածամերձ ձեռին նո-
րա ձեռնադրեալ՝ ՚ի քահանայուի, և վանականաց ՚ի
վերակացութի ։ Որ նկարագրեաց իբր զտարացոյչ
գեղոյ պատկերի ձեռյ տեսակի՝ զնմանութի նորին
՚ի յանձին գեղեցկապէս հետեւեալնախնեացն ։ Իսկ
՚ի դատումն ընտրութե վարժից՝ առաքելագէտ և
մարդարէածանօթ և աւետարանաժառանգն գիտու-
թեց և այլոց բազմաց սովիետից, վացելապէս համ-
բուրիւ պատահեալ :

Ժ. • Եպտանօր 'ի սոյն ամանակի՞ եղբայր մօր սորա
Երթանկի և բարեպաշտուհւոյ, ըստ պատահման իրիք
հանդիպման՝ խոյս տաւեալ և թիկունս փօխանակ
դիմաց դարձուցեալ, թողեալ լքեալ և արտակա-
ցեալ 'ի յարկէ բնակութեն հայրենեացն իւրոց, 'ի
գաւառուէն Ո՛ոկաց, 'ի լերանցն Լորդուաց, 'ի գնացս
ընթացից բազմօրեայ հետոց սուրհանդակորէն խա-
ղացմամբ յառաջ երագեալ 'ի յարեգ կուսէ կող-
մանց հիւսիսոյ մինչեւ 'ի սպառուած ծայրիցն Եպիայ
և սկզբանն Խատիայ, 'ի կայանս նորոգն Պաղմա-
տիայ, յարքայարանն Հունաց ազգացն Լոդովմայ դի-
մեալ հասանէր, 'ի բուն բնակութ ծովածաւալ ջրա-
փակ անդբնդափոս ահագնապարիսպ բազմաբնակ
քաղաքին և անմարտանչելի ամրոցին պքանչելոյն Լու-
տանդնուապօլի : Խնդն այր երագամիտ, և ըստ կար-
գաբանութեան խօսից անթարթափ լեզուոյ՝ յոյժ
պատկանաւոր, իսկ ըստ անդային հոգելոյց իմաստու-
թեն յաւէտ պարարեալ, մատուցեալ 'ի յօդոստա-
բնակ պայծառապսակ պատկառատեսակն պալատ
զինուորէր :

ԺԱ. • Այս նախ յորժամտարաբաժանէր 'ի հայրե-
նեացն, զտարաբնակութիւն օտարութենն Յակովու-
զմտաւ ածեալ . որ 'ի նեցուկ ցպօյն միայն յեցեալ,
ոչ ինչ բերելով թոշակ մարդկային մարմնական կե-
նաց 'ի ծնողացն բայց միայն զօր հնութիւն երկնաշնորհ
և տիրապարզե անդբնակարարն ձեռնագրութեն .
որովք յաւէտ առաւելութիւն անստուեր և անթար-
շամ փառօք կրկին պսակեցաւ, մեծաւ միջոցաւ գե-
րազանց գտեալ քան զհումածինն : Այսնպէս և սորա
անփոյթ արարեալ զբազմածակն և զյորնաշահ ինչս
ստացուածոց գանձուց հայրենեացն, միայն 'ի դրից
դամբանէ շիրմի եղբօր հօրնիւրոյ Պաւթի սրբազնա
զարդ և քնակարգ եպիսկոպոսի, զօրոյ զգովութիւն
բաղձալի անուանն նախ նկարեցաք, անտի ողջու-
նիւ բարձեալ ընդ ինքեամ սուղ ինչ չափ դուզնա-
քեայ հողոյ , և այսու շատացեալ անգուգական և
անհամեմատ բերկրանօք բնակէր 'ի Ոէկիր, քան թէ
սիրեցեալ սերմն Ապիատայ՝ մաքուր մաշկեկաւ մե-
ծին Շեղիու 'ի կատար ամբարձման գլխայն Լարմե-

ղայ։ Արով հանգունապէս և հաւասարաբար ըստ օրինի նմանութեն նորին՝ յայտանկատ աշաց տեսողաց պայծառ պանծանօք կարգաց յարգեցաւ։ «Բանզի իբրև տեսին զշնորհ պարզեցն անզղջականաց հրաշակերտ նշանաց՝ ինքնակալքն ՞ունաց, որ ՚ի նշխարաց հողոյ քաղաքահեստն գանձարանի անձարեալ եղբար հօրն նորա, նոյնժամանյն ըստ ընդարձոյս բնածին բարի բարուցն բուսոյ՝ սրբասէր և երկիւղաձամեծար սրտին իւրեանց ցանկութեն, և ընտանի սովորութեն որ առ սես սպասահարկութեն կատարեալ կամացն յօժարութեն անդէն վաղվաղակի անդանդաղ սրտից բաղձանօք՝ զանընտել օտարականն՝ զհեռաւոր աշխարհայինն՝ զանմերձաւորն աշաց սիրելեաց՝ զանհապաւորն հարազատաց, իսկ և իսկ՝ ՚ի նմին աշխարհախումբ երկրագումար և բիւրականառն ատենի ՚ի փառս բարձրութեան պարզեցնկալ պանծանաց պատուոյ կարգէին։

ԺԲ. Կրդիբրև այս ըստ տմին տեսակի մասին յանդեցաւ և յարմարեցաւ, և այրն տարաշխարհիկ՝ պատուաւոր և սպասաւոր և ծանօթ ընտելականն կայսերացն երեսաց եղեւ, հարցման բանից համարձակութեն արժանի գտեալ, և զդարձուածան անդէն ընդ նմին կարգի ՚ի ձահ փոխադրեաց։ ՞իշատակեցաւ նորոգեցաւ և պատճառն առաջն յանակընկախ հանդիպութեն, այլ և աւանդն նը մաքուր ընծայիցն, զոր ՚ի յերկրէն իւրմէ ընդ իւր կրեալ բերեր։ Երբեւ երկրորդ սկիզբն եղեւ իրին յայտնութեն, և կրկին պատմեցաւ թէ յորմէ այսքան սքանչելիք նշանաց հրաշխց գործեցան, արդ իբրև զըովանդակն ընաւին ըրութեն իւրով իմացեալ ծանեան, և ծշմարտեալ ստուգեցին այսգոյն տեսութեամբ՝ եթէ եղբայր հօրն նորա է պատճառ այնը գովելոյ և պատուելոյ իրին, այնու ընդ նմա առաւել՝ ՚ի փափագ գթութեան սիրոյ յորդեցան։ ՚ի, ա ընդ նմին և զայս ես հոգացին և գիտել ինդրեցին, եթէ ով ոք յընտրելոց հովուէ զտեղի ընակութեն պաշտելի այնք հանգստի կենդանի մեռելոյ։ Երբեւ ուսան յառնէն թէ որդի քեռն իմոյ ընտրեալ իցէ ՚ի սոյն գործ պաշտման սպասու, ընծայս պարզեաց պայծառակա-

նաց խոստացան չնորհել՝ ի պատան պիտոյից նորոգման հանդերձանց խնկեալ ոսկեբացն։ Իսկ իբրև զարդարն և զաներկեանն ստուգավէս խսկութեամբ պատմեաց, թէ չունին կարիս պիտոյից երկրաւոր իրի, նախ հարազատն իմ քեռորդի, և ապա հովուեալքն ՚ի նմանէ։ Ի՞այց թէ կամք վեհեցդ իցէ, քննեցից և ՚ի խոր խուզեցից զինդիրս կարեաց նոցին տենչանաց։

ԺԴ. Իբրև կարի հոգեպէս տարփանօք սրածի ըգկամն կայսերացն առ իրին անձուկ յեղյեղեաց, ակա նամակս հրովարտակաց ինքնագիրս այրն հանձարեղ և ձարտարաբան՝ յերկոցունց կողմանց մեքենաւորեաց։ և ինքն հրեշտակ զո՞մն նամակակիր ՚ի սեպհական իւր հայրենական գաւառն առաքեաց։ Եւ ըստ յաջողելց կամաց քաղցրուեն անեղին՝ մինչդեռ թագաւորքն Հունաց ՚ի նոյն շաւիդ խորհրդոյ բարւոյ հանդիսացեալ մտաբերէին, դարձաւ անդրէն սուրհանդակն պատճենաբեր, ունելով գիրնկարեալ՝ ՚ի դէմս երեսաց գոյութեն դիմաց բառատեսակ քարտենի, հաւաքեալ ՚ի ծոց իւր յիշատակարան բարեբուղս բանից մեծի խորհրդոյ։ Իբրև ծանեան զփափագ տարփանաց հոգեւոր իննդրոյն, զի ոչ ըստ մարդկային բնաբարն բնութեն բարուց բաղձանաց՝ երկրաւոր ինչ նիւթ սիրեցին, այլ մասն փրկութեանանց մեծուեն՝ ՚ի կենսակիրն կենդանագրութենէ անվաճառ և անգին գանձուն երկնային պարզեին՝ անստուերափայլն լուսոյ անկապուտն կենաց՝ անստերիւր և սրբակցորդն ստացուածոյ քնեան՝ Խանին, գովեցին յարգեցին և դրուատեցին զշաւիդ խորհրդոյ մնաց խնդրովին։ Եւ հաստատապէս սեռն ստուգութք զանունակ կամս անխոտորնակս զհայցովին և սիրողի այնր բարձրութեն հրատարակեցին։

ԺԴ. ՚պա փութաբար և վաղվաղակի կազմեցին և պատրաստեցին ոսկէկուռ ձուլածոյ քառատեսակ յօրինմամբ զձեւ տեսակի ածեանն խաչի։ Ի նմին կառուցեալ մասն հատուածոյ ՚ի կենսակիրն փայտէ տէրունեան փառացն բազմականէ։ Եւ վասն առաւ մել փառս ընծայելց նմին նշանի, զընաւին վկայս կեցուցիչ մահու վշտացն Հոթ՝ ընդ նմին պատկանու-

թք գեղազարդեցին, ուստի ճաշակեացն և սփածաւ և պսակեցաւ և սեեռապէս պնդմամբ մածուցաւ, և որով՝ ի ծննդեանն աւուր տնանկաբար վերասքողեցաւ։ Օ այս ամենայն մասունս ըդհականա ընդ խաչին հիւսեալմիատարրեցին։ և պատեհ պատրաստութեամբ՝ ի ստեղն ծխոյ բացուատ՝ ի բաց ի ծագս եղերացն՝ ի ներքոյ ըռնկացն դրանց՝ երկրացիկ սենեկացն պարագրողաց՝ արձանացուցեալ՝ ի հանդիստ նշանին լուսոյ, առաւելապէս բաղձանա յուսոյ ընդ նոյն խառնեցին։ Իշւ զրուրման կենացն բուրվառ այսպիսի կայծակամբքս՝ ընդ կնդրուկն լրեալ՝ ի ձեռն նորին իսկ յարդարողի այնր խորհրդոյ մեծին լ)՝ անդաւտի, պարգես բարեաց աշխարհին հայոց կողմանցն արևելից լերանցն լորդուաց գաւառին լ)՝ ոկաց վերառաքեցին։ Որոյ իսկոյն իսկ բարձեալ մեծագին և ոսկեթել վերարկուօք՝ պայծառ վարշամակօք և անկշռելի բերկրանօք՝ բերեալ բնակեցոյց հուապ՝ ի պատուական վայրո հանգտառանի հօրեղարդն իւրոյ սքանչելագործ և կենդանական ոսկերացն։ որ և պատճառ իսկ ժառանգութեայսր նախ նա ծանուցաւ։

ԺԵ. Լորդ իբրև եկն եհաս այրն չնորհընկալ և պարգեարել իսալունակ և նշանաբարձ փրկութենակիր գովեալն գանձու, եղիտ բազմեալ՝ ի գահոյս տիրական անձառաքն աստիճանի հանդարտական հեղութեամբ սրբամատոյցն աթոռոյ՝ զորդի քեռն իւրոյ ընտրելոյ։ մեծաւ բարձրութք վսեմական գովութք՝ գերարփի չնորհիւ վեհագոյն գոլիվ քան զհօրն իւրոյ հարազատ և զհօրեղայր նորին, անդէն ի նմին ազգային և ընաբնակ լեռնահոլով և կարծրախարիսխ գաւառուին լ)՝ ոկաց մայեկաց մրգաց, ի տեղի հանգստեան հօգենորոգ մարմնոյ հօրեղարդն իւրոյ երանեալն կաւթի մեծի եպիսկոպոսի։ Որ նորոգեաց զնշխար համբաւեալ ազգին՝ երկանունն և բազմանշոյն յաւազնէ և ի կոչմանէ։ ոստ տոհմին և շառաւելի զարմին։ ընտրեալն ի թիւ համարոյ հանդիսի դասու եպիսկոպոսաց։ Որոյ անունն ըստ յոր ծարթանաց կոչման վերատին ծննդեանն առւր փրկութեան լ) տեփանոս կարդացեալ, որ ըստ

Ելաղականին՝ Պատակ առձայնի : Այս զի հաւասարի ըստ կոչմանն իւրոյ եղեւ պատակ պարծանաց պանձալի վայրիցն այնոցիկ : Վանդի ոչ թերացոյց, քան թէ լիացոյց և ոչ պակասեցոյց, քան թէ աձեցոյց զպատրաստութիւնորոգման վայելից այնք բնակութեւ : Այս 'ի բնէ 'ի սկզբանէ 'ի վաղուց հետէ 'ի հին պատմութեւ և 'ի հարուստ զբուցաբանութեւ արանց ծերունեաց և երիցագունից, ժառանգութիւն կայից դոյզն ապարանից դոյն ինչ շինուածոց նախագրեցեալ էր իւրեանցն հաւուց հզօրացն հարց :

Ճ. Օ այս՝ սա վերատին ստեղծմամբ 'ի զարդ պաշտամանաց զարմանագործեաց, և գրեթէ երկին երկնի 'ի յերկրի վայելապէս գեղով յօրինեաց : Եւ զկազմած պատշաճողութեն հրաշակառոյց խորանացն՝ բրովսէաբնակն յարկաց բարենշան կերպիւ հիմնադրեաց . և նմանասէր սրովըէագաւիթ սրահին Այսոնի սիրատենչակ տեսիւ տիրագրեաց : Եւ համանման երկնաբերձ կայից կանգնեալ ամբոցին, որ 'ի համար համբարոյ զինուցն օձառաց՝ սայրասուր ալպքաց՝ ոսկեկուռ նիզակաց՝ հազարաւոր վահանաց՝ յապաւեինութիւն պահեստի թիկանց, բազմութիւն գնդաց գումարտակաց մարտկաց եքրայականաց արանց քաջաց որ 'ի Խալափիովթ, թագադիքակ տակ փառաք պատկեաց : Եւ ըստ ամբարձման կամարի վերնայարկն գնտի ծգման գմբեթի՝ ճշգրտաբար ճատարապէտեաց . և գունակ խրախարար և բազմահաւաք խորին խնձոյից ՚ոք հարմանարանին՝ զանձամօրն սրբասահման տենչալի տաճարն՝ ամենարուստ հիւթիւ յարդարեաց . և անդանօր համանգ գամայն զանդրանկացն ըսլ՝ 'ի միում խմբի բոլորեաց : Եւ իրդ քաղաք կենդանեաց շինեալ այս, խօսեալ հիմի, մայր մաքուր սրգւոց, հանդէպ տեսակի դիմաց օրիորդաց փեսային, երգօք պարողաց առաջաստասպասաց ընտրելականաց, անդրդուելի արուեստաւորեաց : Եւ լայնատարած դրամբ անանձ ձուկ կայան բանակի բիւրաւոր զօրաց հրեշտակականաց գերվարագութեաց : Եւ ևս քան զւս՝ անստուեր փայլմամբ քան զմովսիսեան շինուած վրանին վկայականի՝ զանգակագանչ՝ բեհզազանգուած՝

մետաքսահիւս՝ սպիտակապատուաստ՝ կարմրայար. մար շաղաշարման զարիւնագեղ անձառն խորհուրդ հանրահռչակեաց : Եւ իբր սարդենասեր անպահ պահանգաց շնորհապատար արարուածոյ յարկի դաւթեան համբակին Ճեմարանօրէն արուեստիւ սաղրեաց : Օ որմոցն վերադրութիւն վիմափարիսխ արքանակառոյց կերպիւ առկայեաց . և իբր յականց վանեաց յեռելոց ճարտարագործ արուեստայրմար՝ բազմատեսակ երփնիւ նորոգեաց : Եւ զեղեկիելեան տեսլեանն երևոյթ անյօդն էուք՝ նոր նմանութիւն իբր զգայութիւնի իրի արծարծեաց : Եւ իբր զմիոստայնի վերարկու գեղեցկատիպ յանգուածով զբովանդակն սկսեալ յարմարեաց :

Ժէ . Ի նոյն և զաներեւոյթ հանդերձեալ բարեացն ծանօթութիւն փառացն ապառնեաց՝ 'ի ներկայումն աստ՝ ակներեւ տպիւ գծագրեաց : Եւ իբր զգայլուած լուսածագ բոցոյ բորբոքմանն զըրբամատոյց տիեզերալոյմն տեղից անկեալ պարսպեաց : Եւ զարտաքին որմոցն զարձանս մաքրապար տեղւոյն բերկրութեան՝ ճառագայթանը լուսածագ պատուածիպ զգեստուքն պատեաց : Իսկ զդիմաց դրանդեացն զիրաւսքանը քանդակելի քանդակագործեալ քառաշուրթն զարմանազան՝ իբր զծաղկեցէն զգեստուց հանդերձանսս սրբարեհեղնպատմուճանի առագաստանուերգեղապահն հարաինն՝ 'ի վլուխ ծայրից լրուել թեզանեաց շրջապարուրեաց : Իսկ զդրանցն երեսաց տիպ՝ նկարակերտ յանգուածատաշեալ կարմրերփեան փայտիւք և փղաց ոսկերօք սեռակոտոր այլայլակ գունովք երանգոց՝ յարակից կայիւք՝ 'ի պէսպէս մասանց արհեստիւ կապեաց : Իսկ զմէջ գաւթիւ յատակացն իբր զկոնք միապակեղիւն ամենահարթ գոյիւ անխորշ պնդութիւն պատշաճ պատրաստեաց : Իսկ զբարձրաւանդակ սրբարանն դիտանոցի երկնատեսակ բարձրութեն բեմբին՝ դարիրայօրէն յօրինմամբ ըստ սարասի անհուպ և փայլեալ վերին եթերին՝ 'ի ստորնայնոց աստի մեկուսեաց : Իսկ զվարագուրացն անջրպետարան իբր զպատրուակ անքոյթ տեսութեն՝ 'ի պատիւ պատրաստութեն՝ 'ի պաշտօն զգուշութեն խորհրդոյ մեծի , 'ի պատուական հիւթ պայծառ

պատուառաց եղիպատացի դիպակակիտուած բազմա-
տեսիլ ոսկէփառ և հրակերպ՝ երկնաձեւ և երկվե-
րարկու՝ չնորհազարդ շքով պաճուճեաց : Խսկ զտի-
րաւանդ և զարարչատուր կտակիս պաշտամանն գոր-
ծի սրբութեան սեղանոյն զսքանչելի զգեատն , իբր
վու սրբութե ստուերին մաքրութեն և զփայլումն
աղօտականին աստ պայծառութեն , և չշմարտութի
ստութեն , և զնոր լրութին ախնոյն թերութեանն ,
զվերընգունակն անգաւ բնաւթե տէրունւոյն մարմ
նոյ , 'ի զանազան թելոց գունելոց երկնակերպ կա-
պուտակատիպ յելմացի կղզեաց ծովայնոց , ծիրա-
նածուէն կերպասիւք պշնեաց : Խսկ զկապ պա-
տուածոյ գօտեացն , եթովպացի և բարելովնացի
բազմագանձ ականց՝ բոցանոյլյակնթաց՝ գարնա-
նագեղ զըմբրխտաց , աստեղազարդ մարգարտաց ,
թխատիպ սաթացն հապուտակաց յեռմամբ առ ի-
րեարս , ամենապատիկն համատակօք կրկնելովք զու-
գայարեաց . և որպէս զդշխոյ ոմն թագակալ հան-
դէպ ձակատոյ պայծառ պատկերի դրուատելի դի-
մաց դիտակի սրբութե սեղանոյն՝ մածոցեալ կա-
պեաց : Խսկ զգմբեթին վերամբարձութի որպէս կա-
ռուցումն ափան անդամոց՝ ցանկալի հասակի մարմ
նոյ գլխոյ գագաթան մեծ արքայուէւոյ , 'ի կարծ-
րակոփ քարանց քերելոց քուաքատակեաց : Խսկ
զդեղանկար ծաղկայօրինուորակ պատկերացն կեն-
դանագիր տեսակի գեղոցն զստուերացեալ հին ա-
մանակացն զաներեսոյթն աչաց ներկայիցս , իբր զե-
րեսոյթ յայտնի տեսակի ունողաց չնչոյ և զգայու-
թե արգասաւորեաց : Խւ ամենայնիւ զամենայնն
յամենեցունց մասանց նիւթելոց , 'ի մի կերպարան
տեսակի զօդեաց : Խւ որպէս զարձաննեւթնատես վի-
մին Օ օրաբարելլ՝ յանդիման աչացն չչի ուղղեաց :
Որպէս զոտիցն այ տեղի 'ի վը հաւատոյ վիմին հաս-
տատեաց : Խւ իբր զընդարձակ ծոց արարածոց և
երկրի արեգականն ըրջադրութեն կանթեզաբորբոք
ջահավառ զամբարանշոյլ լուսով փայլեցոյց . և գրե-
թէ բոցեղէն յեղանակեաց 'ի մարմնի հողեղինի :

ՓԲ . Խսկ զարտաքին գաւթացն յատակս և զգա-
րաստանացն խրախնձանութիւնս , ըստ իւրաքանչիւր

պատշաճ խորհրդոյ պայծառ պատկանեաց : Եւ տնկեաց հաստատեաց և մշտնջենաւոր հիմնեցոյց խիտս բիւրաւորաց բուսոց անտառաց, ծառս գեղասաղարթս, շնորհաշտուակիզս, ամբարձուղէշ, հաստատեղունս, մարդադարմանս, բազկաստածուս, աճունամիւլս, վայելքատերես, բարեբողըոջ բոյս վարսաւոր փայտից, այլայլասեռ տարազոց մրգոց, համեղահամ դիւրամոքելիս կրից կոկորդաց : Եւ ևս քան զես յաճախեաց՝ ՚ի ցեղից ցեղից ցանկալեաց ցցեալ՝ ՚ի գետինս գիրապարարս՝ արգաւանդա հողս տենչալի վայրից, իբրև զծառսն տն և զմայրմն ի իբանանու լերինն՝ Ծուրայ՝ առատապէս պայծառազարդեաց, տօւնկս բերրեաց բերողաց բարեաց, ծաղկրնծիւլս՝ պտղածինս՝ արմախարիսխս՝ մրգամատոյցս՝ պատուաստակիրս՝ պտղապարգես . անդս ամենունակս ջրահոսս և շուշանափայլս . սահմանս վտակարբուս՝ ուղիսապարարս՝ անձրեսամուռնդս՝ ցողամատոյցս : Երկիր՝ զոր տէր ած ըստ մեծին Ո՝ ով սէսի գթութքինամոց իւրոց դարմանէ, հանապազազք տեսչութեն ողորմուեն այ քան թէ երեսաց նորա՝ ՚ի վերայ նորին, ՚ի մտից ամին մինչև ցելս տարւոյն՝ ՚ի գրգել տածել և յանձանձել : Շադ զայս ամենայն զպատճառ նիւթոյ բանից պատմութես, նախայիշատակեալ մեծ եպիսկոպոսն պատակ Ոինի և ծառայն Հյոի, երկակի յորջորջմամբ անուանեալն ըստ բարբառոյ ձայնի Խսաւայել Խսմայելիյանգեալ կատարեաց : Քամնդի որպէս Ոողոմոն զաւակն ՚ի աւթի զինի հանգստեան հօրն իւրոյ վեհի՝ զանուանակիրն շինեաց այ տաճար՝ սրահին փրկութեն տանն Հյուգայ և Խսրայելի, նմանապէս և սա ընդ նմազնոյն ՚ի նորս արծարծեաց զշնորհ :

ԺԹ. Եւ իբրև զամենայն զայս այսպէս կարգեաց, և Եղեմ երկրորդ՝ փառօք առաջնոյն լուսանորոգեաց, ապա այսուհետեւ զընկալեալն ՚ի տննէ շնորհ զփայտն գործակից կենացն արդարութեան, զնշանակն համբերութեան կամաւոր մահուն Հյոի, ըղպատկերն պարկելութեն անձանց ճգնաւորաց, ըղհաճութի կամաց անութեն հօր, զգործի իրի բարձրուեն փառացն Խմմանուելի, զնշանն լուսոյ քետան

խաշին, մեծաւ ահիւ և զգուշական երկիւղիւ բարձեալ հանգուցին, յօրինեալ տեղի հրաշակառոյց խորանի նազելի յարկի ոք լարապետին . զոր յաւուրս իւրոյ վաճականութեն սկսեալ, 'ի նմին կատարեաց ընտրեալն յայցելութի մաքուր դիտողութեան եպիսկոպոս։ Եւ սրբոյ և ընտրելոյ առաքելոյն Ատեփանսոի մարտիրոսարանի անուանն իւրոյ նորոգ յիշատակ՝ 'ի հանգիստն գերեզմանաց նախնեաց մեռելոց 'ի հրաւեր խոստման անսուան յարութե, նպաստաւորեաց յառաջադայն քան զյայտնիլ սրբոյ խաչին գալստեան։ Իայց զլարապետին տիրաբնակ և հոգիազարդ տաղաւարն՝ 'ի խորհուրդ յուսոյ աներկեայ դիտման խաչին գալստեան իբր ընծայութի մաքրութե ուխտի նուիրեաց նախ քան զաթոռոյն վերակացութի։ Ո ասն որոյ և 'ի գալուստ ծագման փրկականն փայտի՝ իբր 'ի գուշակումն անուան խոստացեալն չնորհի՝ 'ի նմին սեպհականեցաւ, հանգուցեալ՝ 'ի տաճար մեծի մարդարեին Քով հաննու։ Իսկ զածածնին չքնաղ կազմուած սքանչելաշուք ընակութեանն զուգաման կրօնից բարձարդն եպիսկոպոսութեն կառուցեալ, սկիզբն արարեալ՝ 'ի սկզբան տէրուե իւրում նախագահութեն։ Ուստի և հանճարեղ խորհրդածութե՛ 'ի նոյն տաճար վերաբայիլ պատրաստեաց նշանին որբոյ՝ 'ի յաւուր ուրբաթու մեծի Պատաքին։ Օ ի յիշատակ գովութեն պաշտելի անուանցն երկոյունց վեհից խաչին և ածածնին, 'ի միասին երկրպագեացի, համբաւեալ զոմն ծնող, զոմն ծանուցող մարդացելոյ միոյ այ Քմի Քոհ, հօրն փառակցի։

Դ. Իսկ 'ի կողմանն աջայ կայից հիւսիսոյ, ըստ առակողին ընթացից հետոց աջողակ հողմոյն, ունի զառաքեալսն տիրապատիւս, և զլ ուսաւորչին ոք դաւանարանն։ Իսկ ըստ հարաւոյ դիմաց Պարումայ՝ զեբքայեցի ընտրեալ պատանին զմարտիրոսն Ապդլըսեհ։ Եւ համբարձեալ վերադրեաց գերագոյն դրամն երջանիկն առաքելոց 'ի սեան ունօղի խորանի ոք ածամորն՝ 'ի շինուած միջոցի որմոյն կառուցման՝ զըրբօյն ոսկերս զլ՝ կրաչի զարադչին ջրով, և մաքրելոյն 'ի նմանէ հոգւով. զնախակը.

կայն՝ զերկրորդն Աքել, և նորոյս Աքամայ պվըշտացն ծնունդ երանեալ, որ եղև հրաւիրող մեռելոցն ՚ի նախնին ընդ դրունս մտից երկրին կենդանեաց. զՀՅակոբայ որդւոյն Յովսէփայ՝ որ կոչիւր արդար, և սակա մննդական կենցաղակցութեն՝ եղբայր Հոփի. զմեծի առաքելոյն Անդրէի. զՀզօրացն վկայից զընտրեալն Ատոմանց. զքառասնիցն որ ՚ի Պոնտոսէ երկրին գամրացւոց ոք պինուրացն, ըզկողմայի և զԴյամիանոսի զնահատակացն : Այս ըստ կայից հարառոյ ՚ի սեան խորանին՝ զոք պատանեկին Վադլմըսեհի. զՀիպրիանոսի զկարքեղոնացւոյն որ յ՛ֆրիկեայ ոք և երանեալ եպիսկոպոսի և վրկայի. և զՀուստիանեայ կուսի իմաստնյ՝ անարատի և մարտիրոսի. զմերազնեայ վկայից ածաշնորհ քահանայից փառաւորեալն Ու և ունդեանց : Այսպէս զամենեսին զարբացն պարս ունի հաւաքեալ ընդթեովք իւրովք իբր զմայր երանեալ ամենայն կենդանեաց՝ տիրուհին և ածածին :

Իւ. Աքդ ծագեաց նորանշոյլ փայլումն սրբոյ նշանիս ՚ի մնից լուսոյ ականն արեւու՝ ՚ի սահմանն ընակութեն լերանց Աիրոնի, կողմանց հիւսիսոյ, յաւուրս ունողաց տանս Ու ասպուրականի եղարց երից վեհից և հզօրաց հարազատաց, ՚ի յարենէ արքայից, ՚ի սերմանէ սքանչելեաց, ՚ի տանէ տերանց, ՚ի գաւազանէ հսկայից, ՚ի թուոյ թագազնից, ՚ի ընութենէ արեաց, ՚ի յազդէ ազնուաց, ՚ի տօհմէ տիրողաց, ՚ի գլխաւորութենէ գեղեցկաց, ՚ի զարմէ զօրեղաց, յերկրակալ զաւակաց, սկզբանաւորեալ յերեելի և յերանելի նախնեաց, ՚ի քեռն Ասուրայ դստեր Աեմայ որդւոյ Այսի : Ա ծննդաբանուէն նախապետուեն ՚, երբովթայ, որդւոյ Քուշայ, զաւակի Քամայ : Որ անդուստ իսկ ՚ի շինել նախակործան և վաղասասանականն բրդան, պետ և գլխաւոր հրամանատար նոցայաջորդեալ, տիրեաց ՚ի Աենիար և ՚ի Քաղաքնէ, խառն ընդ Բարեիլոնն : Ուստի և Ասուր՝ եղբայր մօր՝ ՚, երբովթայ՝ շինեաց հրամանաւ ՚, երբովթայ զԱսուր, յորմէ Ասորիք մեծք և քաջագօտիք, մինչեւ թեմներորդն ՚ի նմանէ՝ ՚ի ինոս, որ յիւր անուն փախարկեալ ՚ինուէ անուանեաց :

ԴԲ. Եղդ յայսքան հեռաւորութէ ամաց և կան խութէ աւուրց դարուց վաղընջուց, 'ի ստամբակ գու ռոզութէ դիւցապաշտ ինքնակալութէ, ընտրեալ շառաւելիդք ածակաշտութէն սոքա երեքեան : Ենուն կրտսերոյն զհաւոյն եղեալ Ենեքերիմ մակադրեալ իսկ միջնոյն՝ Դորգէն, և նախնոյն՝ Եշոտ : Իայց 'ի փրկագործն ծննդենէ աւազանին նորոգութեան՝ ածութենն որդեգրութէն, անդրանկին՝ Ահակ, երկ ըորդին՝ Խաչիկ, վերջնոյն՝ Յովհաննէս : Ոյագաւորեալք և փառաւորեալք, 'ի մի ամանակի արք բարիք և ածասէրը, խոհեմութք հանձնարոյ առաւելեալք, և ըստ պատահման դիմաց պատկերի տեսման երեսի յաւէտ ցանկալիք : Խակ 'ի սէր սրբոց, 'ի պատիւ ընտրելոց, 'ի յարգումն հեղոց, յընդունելութիւնողոց, 'ի զարդ եկեղեցեաց, 'ի պայծառութիւն որբութէն տեղեաց և քունան նշանաց, 'ի սպաս մարտիրոսաց, անկշիռք և անզուգականք :

ԴԳ. Ողբա իսկ մեծաւ հաւատով առեալընդ իւրեանս զգումարս և զկոյտս նախարարութէ սեպուհն աղատաց, ընդ առաջխաղացին ածեան խաչին, զորմէ պատմուհն է : Եւ վերբերեալ մեծաւ ընծայիւք՝ 'ի սահմանեալ և յուխտեալ տեղին ածէին, որ է 'ի ծործորս միջոցի լերանցն Կորդուաց վիճակին Ուկաց, և յանձանձեալ անշափ գրգանօք, 'ի սրբոյ ուխտին տաձար հանգուցին : Եւ թիւս չափոյ քանակութէն համարոյ եղանակական շրջանակի, հոլովմանն արաւսեկի, որ ըստ ընթացման ամանակի այսմիկ նկատի, չորեքհարիւրորդի երեաներորդի երկրորդի, յարեթական տոհմիս տումարի : Եւ անդ գումարեցին խոնեցին ժողովս բազմութէն տօնալաց ազանց . հոչակեցին և աւանդեցին պաշտօն օրհնութէն կատարել աւուրց յաւուրս : Եւ մատուցին ընծայեցին շուրջ զնովաւ ակումք զառլումն ինսկոց ջահիւք վառելովք՝ և ծխովք անուշիւք կնդրկի և կատիայի խառն ընդ երկրպագութիւն հոգեւոյնմին պատարագ : Եւ աղաղակեցին բերկրալիր բերանով օրհնառաք բարբառով, 'ի շրթունս ընտիրս, 'ի լեզուս մաքուրս, 'ի հնումն երգոց, 'ի տաւիդ օրհնութեց, 'ի գոչումն ազգման, 'ի ձայն ցնծունն, 'ի քնար շնչաւոր, 'ի փող

անձնաւոր , 'ի խնձոյս հոգեւոր , 'ի ծնծղայս մարմնեցն , 'ի ծափս ձեռին , 'ի տրոփումն կայթելոյ կաքաւման ոտին , ասելով զշոգեպարգևն և զանձաշունչն սաղմոս . Ետուր երկիւղածայ քոց նշան , զի ապրեսցին յերեսաց աղեղան :

Ի՞ւ անդր քան զօրինակն գերազանցեաց Ճըմարտուին 'ի նշանս և 'ի սքանչելիս : Որպէս զի վսեմապէս ինսդութիւն զեղեալ եպիսկոպոսն Երջանիկ՝ ծնողաքն անդասիրովք և հարազատ եղբայրական համբափօքն , ընաւին աղդայնավքն սրբասիրովք , և բազմաթիւ պաշտօնեհիւքն եկեղեցականովք , հանդերձ ռամկացն գնդովք , ըստ օրինի նորածին համբակաց հօտից , իսյուացեալ առաւելապէս , քան թէ մեծն Դաւիթ 'ի հանգչել ստուերագիծն տապանակի : «Ի՞անզի նա զսաստ մահահրաւեր վերին բարկութեանն կարկտաբեր ամնով որոտայր . իսկ նշանս այս անդընկալ՝ զողորմութիւն և զնորհս և զստուգուի յիւրումն բարձեալ քանակար տեսակի՝ առաջի երեսացն այ բերեալ զցնծուի բիւրուց ազանց բաշխեալ աւետարանէ : Ի՞ւ զերաշխէով վշտաց կեցուցիչն կրից՝ բոլորն իսկ խորհրդածութեամբ հաւաքեալ յինքեան՝ իբրև զգլաւս մարմայ անդամոց զտեսաւթիւ ազգման՝ հինգ զբայսւե , առ 'ի յայտ առնելոց թէ ոչ վայրապար ինչ գործ՝ կամ խառնախորթ խորհրդածուի 'ի վերայ խաչին կատարիւր : Լայլ տեսանոգացն յառաջատես և նախագուշակ երգաբանաթեանութիւնը որ զկենասառու շարչարանաց և զինքնաժառանգաց ամենական (ՀՅի , պատմեալ վկայէին ըստ դուշակերց) 'ի նոսա հոգւսին Վ'նի :

Ի՞ւ . Լայպիսեաւ մեծ իմ հրաշաղարդութ նշանս այս առաւելաւ 'ի խումբս և 'ի հոյլս համատեսիցն : «Ի՞անզի որք 'ի բազում տեղիս բաշխեցան , և 'ի քառակուսեան եղեքս աշխարհի սփռեալ տարածեցան , յասուկ միայնակ 'ի յաշտարակէ կենտատու փայտին մասնաւորեցան : Իսկ անդաստեղծս այս բարելրութէ նորոգիւ և կենդանարար նշան , որպէս թէ զիսացն իսկ խաչելութիւն՝ ելոդին փառօք յինքեանս աւնելով զամենեցունց մնաց տեսութիւնի սոյն յանկուցալ միշտ պակացանէ . և արեգակնօրէն նշուլիւք ան-

նուազ փայլումն արձակէ : Վիանզի զիանձարուրսն խրթնածածկոյթն յիշատակ կորուսելը փառացն Եղամայ, և զմաշկեղէնն ծառայական սփածանելիս, փոխանակ տերեւոյ տնկոյ թղենոյն, որով նախահ հայրն պատապարեցաւ, 'ի պատկեր յօդուածոյ բարձիցն վերըերելով՝ 'ի հօրե օրինակ՝ զորդւոցն գարշապարտ օժանդակեաց . և զփուշմն դաժանաբացյս ընդ ծազկածինն վայրից դրախտին . և զարիներանգն կարմիր 'ի տարացոյց խակութե մոտաց յանցաւորին, և պատերազմական փրկչին մարտի նշանակ . և զդմնդակատէգն սևեռս 'ի թելադրութի նահանջման անարգելն ձեռաց, որ ներհակ հրամանի արարչին ձախի յանդգնեալ ձգտեցաւ 'ի փայտին պտուղ . և զպունգն դառնաթորմի ընդ ախորժելի բաղզը ճաշակմանն . և զարկանելիս ըզգեստու արարչին ծնողի 'ի շուշ պատկառանաց պարտաւորին մեղքը կը այսի ։ Օ այսոսիկ զսոսին 'ի միում աետակի մասին, իբր զգանձարանն կենաց պարգեաց փրկութեան ծրից յանձունակն իւր քառակրօւի ամբարձեալքերէ : Որպէս զի ըստ էական ամենանկատ տեսութե աշացն 'ի յեւթնամանեայ շաւիղ գթութե 'ի սեռս ստորիցս ստեղծականաց անաղօտական ծագմամբ երգեսցի :

Ի՞Չ . Եւ արդ զգիր ընթացից պատմութեան բանիս աստուատ կնքեացուք . և փոխարքեալ այլաբանեցուք 'ի զանազան բարեքաստութիս ներբողական արհետահիւսակ առասացութե, պատեհ պատշաճողութե, սկզբնաւորեալ 'ի պրակապատձէն պիտառութե 'ի պարս կարգի բանիս հորվման, զի 'ի հաւասարութիհարթուե միամանեայնկատման խառնեալ միասցին : Եւ արդ ահա սկսցուք զկնի գծագրութե գումարահոլով պատմաբանութես՝ խառնել դուն ինչ զրութիս համառօտագիր զրուատից, նախ նմին իսկ կենդանարարն տնագրութե ածեան խաչին, և զինի սորին՝ սրբոյ տիրուհւոյն և ածածնին, ընծայ մատուցեալ պտուղ հաճութե կամացն էութե անձան իսկութե զրուիչնորհաց բերկրակը շրթանց, 'ի հօտ անուշից . ինյոց արդ սկսանիմք 'ի մէջ առեալ զմնացեախ մեզ իմաստոս բանի այժմ

յախցանէ, ողք նախ քան զմեզ հոգւովն վարժեալ, և վերին իմաստութիւն կարապետեալ, նախակարգ յառաջադրութ զոյն սքանչելի և խորին խորհուրդ՝ կանխահանդէս խմբիւ սքանչելի բանիւ տօնեցին: Ուստի և մեք ըստ ազգման չորհի մերումն իմաստից՝ 'ի վերնատուողին բանից զօրութե, բացաձայն սցուկք երգողաբարբառ բարեբանութիւն այս խաշանիշ նորոգ նշանի, նորոգանուագ նկարս բանի, 'ի կարգ գովեստի նորոգ ներբողի:

Առջնթեր գրութիւն սակաւ սովետի յարակցեալ հիւսի ձառն ներբողի ըւստակալմ խաչի նշանի:

Ա. Այսանօր սկզբնաւորեալ առ պատմական բանայարակայ՝ նպաստաւոր ձեռնտու խորհրդոյս առեալ զառածն պատգամաց ամովսականն Լուսայեայ համբաւրիւ ողջունել. այսպէս ասէ տէր, Երկինաթոռ իմ է, և Երկիրս պատուանդան ոտից իմոց: Լորդարեւ հրաշազնին զօրութիւն բանս ցուցանէ, ընդգրկեալ՝ 'ի կայս կրաւորական Երկկերպեան պատկերաց Երկնի և Երկրի էութե: Լու զիարդ զսա շարընթացելց նիւթոց էութիւն մարմնոյ՝ հողազանգուածն քանակութե մնեղին էութե: Հանգուցանել զօրեացէ. նա և անյօդականն լուսանշոյլ պարզութիւն որպէս 'ի հեզս և 'ի խոնարհս ըստ անսոււտն խոստման՝ բնակութե տեղի ընկացի: Այս յայտնապէս խոստովանեալ հաւատասցի՝ թէ նախաձառն բանագրութիւն յապառնեացս խորհուրդ հոգւոյ ակամքն նայի. յորում աւարտումն գերալրութիւն էութեամնն այ՝ և 'ի ստորինս կոյս ծանուցաւ հանգուցեալ՝ 'ի յօդատեսակ մարմնոյ խառնութիւն, և խոնարհ հնազանդութե բազմեալ՝ 'ի կառմն խոնարհութե կենսակիր նբ խաչին: Վանդի որքան էր զօրութիւն իշխանական անձնական գաւթի մարմնեղին հանձարոյ մտաց տեսութե, զանկիրն բարձրութե Երկնի գագաթան, և զանընդունակն լայնատարած դիմաց Երկրիս հարթութե, բովանդակապէս առ իւր պարփակել: Անաւանդ զի փախուցեալ է նա յըն-

թացս թեւոց թեթեւոց հողմոց անհաս երագմամբ՝ ի մէտ մթութե իւրն ընտելուվթե հայրենի անծանօթ ծոցոյն պրութե : Ապա ուղեմն՝ ի հոգելիցն լեզուէ բղխումն կայլակաց բանից վտակաց՝ բազմական էին դաւանեաց զերկին, և հանգչարան ոտից պատուան դան՝ զհրաշաղան խաչս փրկական, անմահն իսկութեան յօդաւոր մարմնոյն խառնմամբ եղեալ օթարան : Այս արդ, եթէ զուրուականին տեսակ իրօրէն չչգրտաբանեաց առ չչմարտութեն հաւաստութի, և զունողն էից պարունակեալ յէտկաց՝ երգագրեաց բանիւ մեծն՝ ի տեսանողս երջանկազարմեանն ծազիկ, մեք ողբան կարօտանամբ բացասական բանից զօրութեն՝ համբաւել զչմարտութեն պայժառութի խորհրդային խաչիս զօրութեն :

Բ. Օֆ թէ՝ ի տօթ անօւն և հարաւային համբաւեալ բլրոյն բարձրութե ամովը հացւոցն ամբոցի խորհրդականն Ախոնի՝ գուշակողին միայն զերեոյթապագայից ըղձականուվթեցն, այնքան ամենապատկառ պատուասիրութեք Ասրայէլ տօնէր անզգայական տաւղաց երգաբանացն հնչէր, և զգուշապէս սրտի սարսափմամբ միշտ երկրպագէր, յարձաթունակ և յոսկիակիրն կորքան տապանակին ընդունարան՝ ի սողումնեան կառուցեալ խորանն անկատար քահանայաւեն, ըստ Պաւղոսի բանին քննութեան, և արդարութի թլիքատութեն ուկիտիւ՝ ի Վերմել քարոզիւր բնակիլ. և դարձեալ ըստ այլ տեսութեան մարգարէաճառն ակնարկութեն, ծառք բուսոյ բնաւին անտառաց համայն հրձուանօք խրախռուսեալ, ցնծան հոգեպէս, զյայտնութի երեման հաստին ծանուցեալ : Այս արդ, եթէ այսոքիկ ստեղծուածքն փոքրունք մեծն արարչութեն, վայելքական և բերկրապատարն իննոցութեք զանկողին. և զհաստովին կենսաթեր դալուստն՝ ի բարբառ ձայնի անբան բերանոյ, և՝ ի ձեռս անյայտ անտիպ տեսակի, և յոտս անթերզս բնութեն բարձից, բազմագրուատ ձայնիւնուագենն, ի ստուերականն գրոյ հրաման ընկալեալ ապա ողբան ի հրատարակին յայտնութեք կենսատու ներքողեալ խաչիս մեծ նշան, անջնջական շնորհին գրաւական, և ծածկեցեալ փառացն յայտա-

րան , ծնկովք կրկնելովք և պատկերովք պատկառեցելովք և զգայական դիմօք սբողելովք և տնագիր երեսաց մեր գեղովք 'ի խոնարհ մածուցմամբ 'ի հպումն հողոյ արժանապէս խոստովանեալ երկրագեսցի : Վանդի յայսքան մեծամեծ շնորհս հաղորդեալ , և յերանուեն գլուխ ժամանեալ , ունող զօրինակ էին պատկերի մարդու բանական , զորպիսի ըղձական նուեէրս ձայնի ոչ ընձեռեսցէ սոցին առթողի : Անմաւանդ զի և հոլովումն յօդուածոյ բղիման երգաբանութեն՝ ոչ եթէ զարձան մովսիսագիր քերեալ 'ի քարանց կարծրանիւթվիմաց կենդանապառ օրինի աղախնանուն Հագարու՝ ստրկածինն Մինայի արտագծեալ 'ի թիւս որքանուե չափոյ սիղղորայիցն նախագատն ընտրականուեն , կասկածափորձ վարժողութեն , սկզբնաբոյս հատակի պատանեկաց պիտոյից ունի առաջն աշաց նպատակ , այլ զւու գերազանցն նախագիծ նորա տեսութեցն դիտմանց նախահրաւելը հրձուանաց : Օ զր կեանս ծածկեալ յօրինականացն խուզողութեն բանն վկայեաց՝ յաղագան անհիւթակիրն այ յեղականն մարմին թաքչելոյ : Արոյ աղագաւ մոլեգնականն եղեռնութեականի հակոբայ՝ նախագուշակ բանիւ կշտամբի , այնք որք յանդճնուք երագեալ փութային 'ի լրումն ճառի ձայնի պատմողին՝ խրախոյս միմեանց ձայնելով . Եկայք արկցուք փայտ մահու 'ի հայն կենաց :

Գ . Յորում հեղուաեալ անայլայլակ նոյնութե տէրն երկնի և երկրի 'ի բարձրն դիտանոց կառուցեալ 'ի մէջ ստորինս վայրի , և ևս յաւետ անտի ամբարձեալ գովեալ գերունակութեն 'ի ստորև վերինն վարագուրի նախագրոյ հայրականն ծոցոյ՝ պետն մաքրութեն համայն էակաց Յոյ , որ եմուտ ի սրբութի վերին սրբութեցն : Ա ան որոյ 'ի դիմումն երագման ընթացից նորին 'ի ստորինս վայրէ եղումականս կայից , 'ի բնակուէ հողածնաց մթնակերակ արիւնորակ ծորձովքս ծածկեալ , գասապետք հրեշտակացն անեղծից՝ ընդ տեսիլ աշաց նկատման անպատմական պակաւցմամբ յաւետ պշուցեալ , ձայն ուժգնահակա առ միմեանս սքանչելի հնչէին . ով է աա զարդարեալ 'ի գեղ պատմուձանի բոսորակայլակն որա-

կի, որ դիմեալ անցանէ ընդ այս վայր ահեղ սքանչելի քանզի տեսանէին՝ ի յիրան էին զխաշին պատկեր : Արով՝ ի նմանէ և ՚ի նոյն դիմանէ ցուցեալ ծանուցաւ՝ ի հրաշքրէն հանդիսէ մեծ պատերազմէ ապաքինին մահու զմբցանակն յազթութե պսակ պարծանաց՝ ի գլուխ ընկալեալ : Դւ որս և զպատասխանի խաչապսակն փրկչի ՚ի շար առաջնոյն յաւելեալ հոգէկրին, ես եմ որ հարի զշնձան մեղացն միայն . և հարեալ կոխեցի զբշնամին կենաց՝ գործեաւ մահու պաշտման . խոցեալ զնա քառասայր սլաքաւ զօրեղ այս զինու՝ ՚ի կորուստ զենեալ սատակման մահու մահացուցչին զմոլար բռնութիւն։ Հայսոսիկ ստուգադիր և դրուատականս գործ գովելի՝ ՚ի բացուստ ՚ի հեռուստ իբր ընդ հուպ նայեցեալ տեսանողս զհիացուցանողն խորհուրդ բանակարդ բարեգարեգութք խաչի քննութք, ՚ի զինի հետևողս զհոգեշտնչն տառ կարկառեալ անձառ գիտութիւն պարզեալ ընծայեաց :

Դ. Վ. անզի և նոյն ինքն տէրն իբրև զնիւթ կենաց նորոգութե անկապուտ իշխանութե առիթ հանգատեան վերստին յլ՛յին դրախտի դարաստան, հաւանական կամձք էակիցն հօր՝ հանդերձ ինքնիշխան հաճութք անկիրն կարեաց վշտաց յանցանաց, ՚ի յուս կենսունակ անձեղինն ազդերի պայծառապարծ պանծանօք արքայօրէն ձխութք յինքեան ամբարձեալ : Մենատեսն իսկութիւն գործողն հրաշից ամենայն գոյութեց, յանդիման աշաց նկատման էից ամենից, անպատկառ դիմօք, անդանդաղ ձեպով, իբրև զստեղն խնկոյ ծխոյ բուրելոյ, գայր ՚ի կատարած կտակի գրոյն ստուերի, հաստատել զարիւն ուխտի նորոգ փոփոխման ՚ի հրաւիրեախ տեղի : Արով՝ ի վեր ամբարձեալ՝ ի քայլ հանդարտութե տիրական գնացից ոտից յեղեղման, դերազանց գարշապարացն յառաջ խաղացման, զկայ հանգըստեան առնոյր խաչակիր հետոյն ՚ի կատարս ծայրից Գրողքոթայ: Եւ հաստատեալ զնոյն՝ ի նկատեալ տեղին սեղան սպանդի, նուիրեցաւ՝ ի վերայ նորին գառն անարատ, ՚ի ծուխ պաղատման հօրն և այց գրաւ հաշտութե: Ա ամ որոյ ՚ի հանդիպիլ այնմ

սոսկալի անպարտական զենման տեսակի , դողացան սաստիկ սարսափմամբ եղելութիք բնաւիցս բնուեն . և սաստկապէս աշխատ դղրդեալ սիւնք հաստատութեն հիմնաց աշխարհի յայլայլութին որոգ յեղեղեցան : Այս և հուպ առ հուպ 'ի քթիթ աշաց միայն թարթափման , թնդեալ շտեմարան անքոյթն սառուերի ստորին անդնդոց , և 'ի մասունս յոգունս և զանազանակս հատեալ համառօտեալ 'ի սպառ հատուածէին բոյլք կառուցման կարծրանիւթ մարմնոցն սեռից , եթէ ոչ 'ի բանէ բանին ունողին զգոյս՝ սքանչելի փոփոխմամբ 'ի նորոգ գոյութիւն գեղեցկապէս արծարծեալ ջրնէին : Ա ամն զի նորն Դժամը վայելշապէս փառազարդեալ 'ի նմանահիւթ տնկոյն մահացուի , կամակար մոռօք զբազուկն անարատ բեռոզգութ անկոյն տեսակ ամրափակ ուղերձեալ դարձեալ զհրացանին դաւիթը ընդարձակայարկ յատակաց վայրիցն Դժինայ երաց հնոյն Դժամայ : Եշ զնախակապուտ բոյսն հեղասաղարթ պտղովքն անուշիւք՝ ուստի արտաքս նա անկաւ ըստ պարտուց , պիտակն 'ի պարտուց 'ի հասարակ անուն փայտն վշտացեալ , գերալրապէս թագայօրէն ազնութեն 'ի կառափեալ գագաթն՝ սեպհականեաց դարձեալ նմին մարդոյ յաւիտեան : Եշ 'ի սոյնս կառուցեալ 'ի գործի անհիծիցն մահուան՝ կանգնեցաւ սովաւ բռնուեն մահու ընդգիմամարտ և վանիչ ախոյեան . ուստի յաւէտ նորոգմամբ կացին արարածք 'ի ձիրս նորհին նախամարդոյն ստեղծողի :

Ե . Ո'վ մեծի անպատմելի և բաղձալի երանուանոր շնորհեցաւ մեզ . ոչ 'ի ձեռն բուսոյ արգաւանն դարեր սաղարթի , 'ի բնակութէ հողակոյտ բլրոյն Բասանու , և կամ բարձրաբերձ մայրիւք սամայիրասերմ ծառոցն , և կամ թէ զջիւղս ստեղնաձիգս նուշիանաղնախն մնտառաց 'ի մէջ առեալ ըսնիս երգութիւն գովեստիւք հոչակէ . այլ փայտ մահատեսակ աշաց զգալեաց , ունելով թաքուցեալ առիւր զարմատն կենաց . յորում կենարարին մերում մահացեալ մարմինն մեղսօրէն դատմամբ , 'ի հայրենի պարգևաց սիրոյն երախտեաց ըստ պաւղոսեան իմաստապատումն ճառից՝ պատարագ մեզ փրկանաց և

գրաւ թողութեն մեղաց : Օ ի զանունակն յանցման զանդրանիկն որդի՝ զմիածինն ճնունդ ծածուկն ծոցոյ՝ ի պարտիս պատժոց մեղուցելոց՝ ի ծառն անիծից մահագործակն օրհնութեն առիթն խաչի կամաւընծայեաց : Վ. անզի առ սովաւ հրաման սոսկալի կամացն հօր՝ յորդին աւարտեալ, որ շարժեալ՝ ի փրկանս հօտին ցրուելոյ ածէր զսուրն՝ ի վերայ հովուին սիրելոյ . Օ արթիր, ասէ, սուր՝ ի վերայ հովուին իմոյ ընտրելոյ . զի քեզ զնա հարեալ սպանից, և զհօտն ցրուեցից, և դարձեալ՝ ի սպառ առ իս իսկ պարուրեցից :

Զ. Հաղագս որոյ և զնոյն փրկող հովուոյ անուն նախաձայն յայտնութեք տեսանողացն միայնակ իշխան ինքնակալ՝ գոյից տիրող տրոհմամբ տիրապէս՝ իւրաստեղծն հօտից տածող՝ բազկածիգ գառանցն ժողովող՝ ի հեռուուստ նախապատմեցին . Տէր հովուեսցէ, ասէ, զլարայէլ . և, ո՞ տէր, որ հովուեսդ Յակոբայ ընդ տանն Երիեմի, հայեաց՝ ի խաշինս քոյոյ կամացդ արօտի : Եղին դարձեալ յաւելու ՚ի ձառս ազգման այսմ հովուի գուշակման . սա է, ասէ, ած ած մեր, և սա հովուեսցէ զմեզ անփոփոխ անսահման՝ ի յաւիտենից մինչև յաւիտեան : Ինդ սոյն յարմարեա և զերգ երգողին, որ յայտնէ քեզ զիղմա բաղձանաց հարսինն ՚ի սէր փեսային . ուր հովուես քաջ հովիւ, ասելով, ուր հանգուցանես ըզ հօտ ըստ ընտրեալ՝ ի մէջօրէի, հովանիդ ինամոց նոցին կառուցեալ : Օ սա և Եսայի առձայնէ յերկրէ յերկինս ամբարձեալ . և հովիւն հօտին կարապետ անտանօր ընթացեալ : Այս որ հովիւս՝ լինի՝ ի մեծէն Հովհաննէ և գառն դաւանեալ . քանզի իբրև զգառն անմեղ՝ ի զենումն ածաւ, և իբրև զոշխար անարատ՝ ի սպանդ մատուցաւ ըստ Երեմիայի և Եսայեայ : Այս հովիւս հզօր Ճշմարիստ, Ճշդրտաբանութե միշտ նշանակեալ եղ զանձն իւր վասն ոչխարացն, իբրև զգառն անարատ՝ ի վերայ սպանդի կենտունակս իսաչի : Եւ զնախատինս նախատչաց հօրն իւր քամահողաց՝ որդին հարազատ՝ հնազանդ հաճութեր յանձն իւր ընկալաւ : Եւ առաքեալ զհոգի մարդկութեն՝ ի ձեռն նորին ընտրական քննութեն իբր զբուրումն

անուշից հոտոյ կողքից՝ ի հաճուե՞ն հաշտուե՞ն մարդկան փրկութե՞ն :

Է. Ի՞սայս զի՞նչ էր արդեւք պատարագարան կամ սեղան ընծայարան, ուր մատուցաւ զուարակս փըրկանք նորոգման : Աչ ՚ի բլուր բագնեաց բազմանիւթ բարձրաբերձ ձեռնաստեղծական սեղանոց կշռեալ քանակի անմահ զենումն, այլ ՚ի փրկանիւթքառադէմ չքնազակերպ երինահանգոյն սրովըլեատիպ քառառաջեայ չորեքկերպեան անօթս խաչիս : Աչ ՚ի սողոմնեան սրահ տաճարին՝ որ զանբանիցն ջոկս ամփոփէր, այլ ՚ի գիրկ միջոց բնաւին աշխարհի, հողածին զարմից ծնողի, ընդ վերնայարկ անձեռագործ երկնից կամարաւ, հանդէպ զամբարաց ՚ի նմակառուցեալ լուսածագողաց . որպէս զի սրբութէ յաւէտ առլցցին երկին և երկիր գանձեալ ստացուածովք : Աւատի և զանազօտ ծագումն ընկալեալ, և լոյս ՚ի սմանէ էիցս զգեցեալ, ծխալց շարաւ վիշապին, շոգիամէգ մթին ստուերին մռայլ, շամանդաղն սեմ խաւարին ՚ի սպաս իսկ ցնդմամբ ՚ի բաց փարատեցաւ : Այւ սուսեր մահաղէն մարտի յաղթանակ, ընդդիմակ միջոց միջնորդաց երկուց՝ եղծման և նորոգուեն, կենդանարար նշան խաչս ստոյդ ծանուցաւ : Այւ Ծամն վերին ՚ի լրումն ներքնոյն փառացն լքման, եղականապէս փոխաձեւալ . քանզի զհոգին ներհակ չնչական կարեաց անփորձ յանցանաց, ՚ի հիւթ զանգուածոյ հողածինն մարդոյ ՚ի լուսանորոգ խաչս աշտարակ պարաւաւորապէտ պու հայր արձակեաց . վասն որոյ զապականագիր մուրհակն պարտեաց նախնոյն յանցանաց՝ աննորոգելի եղծմամբ պատառեաց : Այւ զփախուցեալն յընտրականութէ դատման օրինին նախատուր կտակին, տիրաւանդ արարչապարզեւ սահմանին, ձգմամբ ձեռաց ՚ի խաչն պարտեաց՝ զնմանասեր զանգուածն ըմբռնեաց . վասն որոյ երասմանաւն հանդարատութէ զանկիրթն վարժից կալմամբ կապանաց հաւատոցն յած՝ յորդեգրութէ կարգն վերածեաց : Այւ իբր ոչ ՚ի կամս ստեղծողին կամաւ նայեցող ստեղծեալ պատկերին կեցուցանողն՝ ՚ի սահմանադրեալ միջոց պայմանի վճռին վրիժուց կանանական անիծից զինքն հեղուաեալ, վերացեալ բարձրացեալ և մերկ

մարմնովն պնդեալ՝ի խոշոր և 'ի դժուարակիրն այն ապաշխարան, սեւուակապ և խստապինդ բնութք բնեւուեաց : Ա ասն որոյ և զընդվզեալն ապստամբուհի՝ի համբերատարր հաւանութի, հպատակութք խաչս . խորհրդոյ մատոյց մաճուցեալ . առ որ և հայի խոտորնակիրն ձեռյ յայտանկատ տեսալրան :

Հ . Եւ արդ զի՞նչ է իմանալ իմաստիւք սրտի զհրաշանորոգ և զածակերտ խաչիս եղանակ . արդեւք տիրական ինչ գոյացութի, եթէ ստրկային սկզբնաւորութի : ածականին դիտման տեսութիւն, եթէ մարդկեղէն ինչ իմաստութիւն . արարչական գծագրութի, եթէ ստորնային սկզբնաւորուհի : Ի՞ն գարեւ ոչ մարդկային յարմարումն ինչ իրի, քանթէ վերնային զսա նուագեմք : Վանդի՝ի զանազան տառից զշարադրեալ բանականիս էութի, որ 'ի զանազան մասանց շաղփապեալ աւարտեցաւ 'ի մի բոլոր լրութի, սա 'ի շտեմարանս հասեալ զգայութեն : նոցա իմաստից զշտրս հիւթ՝ խառնուածոյ թանձրուե մարմնոյ 'ի թես իւր կախեալ խաչակիրն ժուժկալութեն, 'ի հոգի անօսր զբակեալ փոխադրէ . և իւր քառակղեան ստուար առասանաւ զիրոխտականն 'ի մեզ սանձեալ յարձակումն . և որպէս 'ի վչէ ամբարձ մամբ հանեալ զծանրութի մարդոյս խակուեն, երադ սլացմամբ յիմաննալիմն զերամբարձեալ՝ ածութեն ընծայեցուցանէ : Ի յառքիկ ածագործ և անձառա շնորհ խաչիս են զօրութիք, զօրս ընթաց բանիս գումարէ . մինչ զի զմողորական մտաց խակութ զգաստ յարմարէ, զանբանական վրընջողութի ասուն կենդանեաց՝ ողջախոհաբար զգօնացուցանէ, զայլանդակականն օտար տեսութի ընտանի զօրութք աղին համեմէ, զանհարթութին 'ի պատշաճականմն՝ ուղղ զակիր միաւորութք հանդէպ հաւասարէ ըստքառա դիրն ձեռյ պատկանատեսակ պատկերի իւրոյ :

Ի այլ մեք ըստ չափոյ կշռութեն զօրութեն մերոյ կենդանաբար նշանի ածեան խաչիս այսուհետե ձօնեացուք ձայն մաքուր ընծայից քաղցրաբարբառ բանից օրհնութք :

1 Բիւզանդեան տպագիրքն 4ու .

գիրն եղեալ էր ըւ Շ հիւթ . և որ

աբէն կամ պայուննեան :

անտի այլ տպագիրք ըւ բան հիւթ .

2 Բիւզանդեան առաջին տպա-

և գրչագիրն թերի է :

թ. Ա. ԱՄՑՈՒԱԾԱՑԻՆ, անբաւ հանձարոյն՝ ամենանկատ տեսութեա աշացն՝ յարմարական ձեւակերպութի քննեան նշան։ որ և 'ի սկիզբն գոյանալոյն յէէն էակացս՝ տարածումն յատակաց գետնոյն կառուցման, 'ի գուշակութիւն քումդ օրինակի 'ի կայս քառանկիւն կերպի հաստատեցաւ։

Ժ. Շարերանեալ ես կենդանակիր ածեան նշան փայտիդ փրկութեան։ որ 'ի հազարաւորս բիւրուց բոցեղէն զուարթնոց՝ զզարմ զաւակի մարդկասերմ բուսոց բանական բազմաթիւ բնուեն՝ քեւ դաստիարակեալ 'ի կիրթ կցորդուն քում հաղորդուն, խրախոյս հանդիսիւ միախումբ դասակցութք՝ միապարերգակցութք ընծայեցուցանես 'ի քեզ բազմելցող մաքուր օրհնաբանս։

ԺԱ. Դովլեալ ես նշան փրկական փառացն ՀՅի. որ մահատիպ տեսակաւ զվենացն ունիս զպարգև. զոր յերգագիր տառան իմաստունն հոգիանիւթ հոսանօքն նախագիծ դիտմամբ նկատեալ զհրաշալի քո խորհուրդ՝ բացերևապէս լինի գոհաբան ասելով, օրհնեալ է փայտն որով լինի արդարութի։

ԺԲ. Դրուատեալ ես ոք պանծալի նշան հրաշազան խաչիդ. որ 'ի դրութիւն դիմակացն քառակուսեան լծորդացն, զուգակիր հետեւմամբ, անկարօտածնմ ճախրանօք բազմատեսող յոքնաշեայ քրովլեանիւթ ձեւացեալ կառացն, սէրարփին սիրասուր սլացմամբ սիսրասարաս սաւառնմամբ, անսայթաքական գնացիւք զքոյդ ճշմարտէր սքանչելատեսիլ երեւումն կանուխ յայտնութք։ Ա. ամնզի անկւ 'ի յանիւ խառնեալ խորհրդիւ, զդրութի խաչիդ անփոփոխադիր տեսակ 'ի լինքեան նկարէր, զրգի կենդանի էին ազդեցման՝ իրը զքո անդատապարտ գաղափար յինքեան ընկալեալ։ Լա և այլասեռ նիւթոցն հալուած յէլէքտրիսն անուռցն կազմած՝ զքո փոփոխումնդ 'ի բացուատ նկատեաց. քանզի 'ի վերայ քո հնչեաց բարբառ ձայնի այ Աադայի։ Աւտի և յայ ոտիցն տեղիդ, զեղեցիկ երգաբանութք զանեղծն իսկութի 'ի քեզ պասակեն, օրհնեալ փառք տն 'ի տեղւոջ իւրում։

Ճ. • Երանեալ ես նշան զօրութեան արփնափայլ խաչիդ զոր տեսանողին նախագիտութիւն հոգելիցն բանի՝ աթոռ բարձրացեալ և վերացեալ ամեարձածիդ ճգմամբ գուշակեաց այ : Եր պաշտպանեալ սրովեագումար ըրջապարութ սաւառնացեալ թեոց սլացմամբ զազմեալն ՚ի քեզ երրորդական սրբերգենութե, տէր զօրութեց դասուց անմահից՝ աւար տեալ ձայնիւ զնոյն դաւանեալ . զորոյ իսկութիւն ծածուկ խորհրդոյ՝ պարզ և մեկին յայտնեալ ՀՅՈՒԱՆ նու՝ տեսիլ փառացն ասաց ՀՅՈՒ :

Ճ. • Օ օրացեալ ես և պաշտեցեալ անպատմելի պատուով նազելի նշան . որ ՚ի գուշակումն նշանակութե քումդի խորհրդոյ զապատերազմական մրցման մարտին զտեսակ և զինդիր վրիժուց տանն Խարայէլ գերեցելոցն ՚ի Շաբիլոնի յառարտումն ամանակի դարձին ՀՅԱԿՈՊԱՅ, երիվար աշխետ կարմրերանդ գունոյ մարդարէին ընտրելոյ ՚ի խորհուրդ ծածուկ նախաձանուցար :

Ճ. • Խակցին փառաց մեծութեն հօր նշան պաշտելի . որ նախ քան զշշմարիս չնորհացդ քոց յայտնութի, յօրինակին տեսութի հայեցեալ Եղեկիէլի՝ և հրաշալի հիացմամբ տեղի տուեալ սքանչելեացն ՚ի փախուստ պակեալ ըրջեցաւ . և ՚ի քեզ անդրէն վերստին ՚ի ձեռաց անեղին զօրացեալ դարձաւ :

Ճ. • Ի՞նդ ածային անաջոտ և անպարագիր մարմնոյն ՀՅՈՒ միացեալ խորհուրդ պատուելի խաչիդ : Վանդի իբրև գերեակ նմին և տեսակ կոչիս կրողդինքեան նշանակ . վասն որոյ պաշտի և երկրպագի ած չարչարեալ ՚ի քում պատկերի :

Ճ. • Ուագ անթարշամ զարդու Ախոնի՝ նշան գովելի : ՀՅՈՐՈՅ ապացոյց նախանշանակ մարդարէն ընտրեալ օրոշեաց ՚ի քարանց յոքունց զփայլակնանը շոյլ : Եր զօրինակն Շմաքիտ քեւ փառաւորելոյ ՚ի քառառաջն նորօք պմնեալ պաճուճեաց, ՚ի բերս ըթանց բանաձարակ որոժման, ՚ի կոչումն քառից զքեզ համբաւեալ : ՀՅՈՐՈՅ օրինակ քումդ անեղծութե զմայրն ընդ նոձոյն ; և զսարդն ընդ սօսւոյն ՚ի պատճառ փառաց մեծին այ վերանուագեն :

Ճ. • Ժաղովեալ գումարութե բանական հօտից

նշան արարչառութեղծ . որ 'ի վազնջուցն կանխութե՛
զքոյդ տպաւորեալ զարմանագործութե՞ն 'ի գումար
տակ երամց գառնածին հօտից տանն լաբանու :
Վանդի 'ի քոյդ նշան գեղերփնեալ զուզէշ սիզնոնի՝
քում շառաւողի , որ 'ի գոյն արեան որակի ներկես
զազգս այլալեզուս բազմաթիւ զարմի : Եւ կամ
զգարձեալս 'ի հակակայս խայտաբղյութութե՛ մեղացն
գունով , 'ի մի աւազան չնորհիւ մաքրութե՛ զամենե-
ցուն տեսակ ընկղմեալ՝ միում Հյու քան թե Խարայե-
լի ընծայեցուցանես :

ԺԹ . Խակապէս լուսովնորոգեալ քում նշան . որ
'ի յանմատոյց փառացն այ լուսաւորեցար . մինչ
զի նկարագիրն կենդանաստեղծ երեսաց մերոց հոգի
տէր Ի՞շ 'ի պատկեր տեսակի մերում ըև նշանակի :
Այ երբեմն նոյն ինքն 'ի քեզէ յայտնի հանգուցեալ,
որպէս և դու ընդ նմա ես միշտ միացեալ :

Ի . Լուսաւորեալ ես ամենազօր նշան խաշիդ փըր
կութե՛ : Այ 'ի սաղմոսաննուագ երգոյն յորդորման
զքեզ նկար մարմնոյս պահապան 'ի մեզ ընկալաք
նշան փրկութե , անմարանչելի սլաքին հարման և չա-
րին աղեղան ներհակ դու վահան :

ՏԱ . Խոստովանեալ ես խորհրդարան մեծութեան
էին , և նշան պարծունակ մահու յաղթողին : Վան
զի քե ձիաւորեալ գունեալն ձորձով ըստ մեծին
Հյակոբայ յարիւն խաղողոյ , արագ ընթանայ 'ի դը-
ժուարակոխ մթին շտեմարան խորին դժոխոց՝ ածայ-
ին հոգւովն լցա ծագեալ : Օ որ և Դանիել աղ-
դեաց մեզ յստակ , որ կայ 'ի խաւարի , և լոյս իւր
ընդնմա փայլէ համարձակ :

ՏԲ . Հյանող զմեզ վեբատին 'ի մահն Հյու նշան ա-
րարչակիր . զոր սկզբնարան բարեաց Հյո մլրտու-
թիւն և բաժակ լուացման մեղաց և արքման կե-
նաց զքեզ դաւանեաց : Եւ զիցօրդութե՞ն փառաց
ինդրողաց որդուցն որոտման , զկենսունակ խոր-
հուրդ քո աղդեաց :

ՏԳ . Խացարան անբաժանելի հրաշից անմահին
Հյու նշան անպարտելի : Վանդի քե գուտեարեալ
միջապինդ ամրուշ բանն մարմնացեալ , տիրեաց յօք
նաթիւ ազանց հեթանոսաց . 'ի չնորհ որդէզրու-
թեան ծնողին իւրոյ զամենեան զմեզ հրաւիրեալ :

ԻԴ. Հանդիսակիր նահատակութեն նախկի վկայեցն խաչ անեղակերտ : Վանզի ՚ի քեզ ծանուցաւ բևեռեալն ած՝ մարդ երկրորդ՝ ստեղծիչ առաջնոյն : Եւնա որ տարատրոհեաց ՚ի կենաց դրախտէն վկողին պարտակից, նոյն դարձեալ ՚ի քեզ զմահակիցն ինքեան յայն վայր ցանկալի եմոյծ հրամանօք իւրովք վերստին :

ԻԵ. Ձօնարան ընծայամատոյց գառինն անմահի խաչ ամենազօր : Վանզի լրումն և սկիզբն առաքեց և մարդարէից, մաքրութեն կարապետն և արարին նախընթաց, զբազմեալդ ՚ի քեզ գառն անարատ այ և հօր, ՚ի մկրտութեանն աւուր մատամբն յայտնեաց : Օի բարձողն մեղաց ընաւին աշխարհաց՝ զանձն իւր ՚ի վերայ քո պատարագ նուիրեաց :

ԻԶ. Պամբար անշէջ և անստուեր բոցով պայծառ փայլատակեալ նշան ամենազով : Վանզի ՚ի քեզ անպարտնակն ած մարդացեալ՝ արտաքոյ բանակին ածութեն ամենածախ հրովի ՚ի չարչարին ողջամբ կիզեալ՝ տրբութի մեզ ցուցաւ : Որ և անմահն անշնչութեք ըստ առակաւոր գոհիցն կիզման՝ զմարպ հնազանդութեն՝ հօր ձենձերեալ՝ զածային հոգին բուրումն անուշից կնդրուկ հաշտութեն նմին ախորժակ յերկինս արձակեաց :

ԻԷ. Ճեմարան և ընդունարան երկնից աղքային նշան ածընկալ : Ա՛եծ են սքանչելիքն այ առ քեզ, քան թէ ՚ի վրանն Աղոմոնի . զի ՚ի նա միայն աստեղք լրւաստու շրջան առնուն ձեմելով, և վարագոյր տարածեալ ՚ի մէջ փառացն այ : Այլ դու զծածկեալն ՚ի նմանէ յայտնի շօշափեալ մեզ ընձեւեցեր . և ՚ի ճաշակումն հազորդութեն կենացն հացի՝ լրւաւորեալ զմարդիկ մատուցեր :

ԻԸ. Աքրութի և բժշկութի ախտիցն մեղաց՝ քամիր նշան կենաստու խաչիդ : Եւ քեզ նորոգին ինամովք ՚ի ստորինս երկրի հետևեալն ած՝ զտիզմ չարութեն ժահահուածոց հրանշոյլ և անշէջ բոցով տոշտիեաց : Օոր հրեշտականուն Աղաք քիսս աւետարանեալ կանուխ մեզ ազդեաց . Օագեցից երկիւղածաց իմոց արդար արեգակն՝ բժշկութեան թեռվք սլացեալ :

Իթ. • Հանվախճան փառացն հաղորդութիւն զմեզ
հրաւիրող երջանիկ նշան : Ի՞րհաւատչեայ ուխտի
խոստացեալ շնորհի աներկեան ցնծութեն : Վրանդի
դու եւ փոխանորդ գրաւական աննմանական բար-
ւոյն հանգստեան :

Լ. • Ամիահետեւող վերնական անծանօթ և ան-
ընտել ամէնանձուկ ձանապարհին փայտ նորոգուե :
Դու տիրապէս միշտ առաջնորդես զքեզ սիրողաց
յերկիր կենդանեաց, խրամատեալ ինքնիշխան քո
ընթացիւք զցանկն անջրպետ սրոյ սրովեէին :

ԱԱ. • Կնորհատուր աւանդ լուսոյ պարզեաց էին
կեցուցիչ նշան . որ թէպէտ ՚ի սահմանելի քառից
տարերաց զգայականաց զետեղեալ որոշեցար, սա-
կայն անդր քան զուշ խորհրդոյ իմաստից գերալրա-
պէս բազմեցար :

ԼԲ. • Ունող յաղթուե զօրեղն ուժգնուե տիրական
արուեստից մարմնաւոր տնտեսուե բնակողին ՚ի քեզ
նշան ամենազօր . որ ՚ի յայտնուեն իբրև առակա-
պատմաբանեցար ՚ի տեսողէն, զանցեալըն իբրև
զապառնիս նշանակեալ, գառն հեծեալ ՚ի ձերմակ
երիվար, և զդիմեցումն ժպրհութե վիշապին վաճեալ:
Ուստի և խոստովանեցաւ ՚ի վերին աթոռույն շրջան
բազմելցն, տէր ամենակալ, որ էն և որ էր, և որ
յապայսն յուսով յայտնեացի : Վրանդի արդարեւ ՚ի
քո դէմս լուսանկար փրկութիւքս այսոքիկ յանկեալ
առլցան բարեաց լրութեր ՚ի փառս անեղին :

ԼԳ. • Սորեքծագեանս եղերաց տիեզերաց կնիք
պահպանական նշան ամենազօր . որ խեթէկիչ եղծե-
րօք քառալծորդ զուգութիւն յագեցուցանես զցա-
սումն այ ըստ Օպքարիայ ՚ի չարին գումարս . և
ձիւնթաց երագմամբ ՚ի կոյսա չորս դիմեցմամբ՝ զադ
գաց և զազանց զսիրտ նուածես ուղղութիւն զգացատու-
թիւ միոյ երասմնի պնդուե : Ա, ազն և խորհրդական
տեսչութիւն դէմք հետոց կառացն ՚ի բնակութե կոյս
քումդ հանգստեան տեսաւորեցան :

ԼԴ. • Պայծառանշոյլ ջահ վեհին ծագման փրկչին
Հափ նշան անպարտելի . որ վաղազեկոյց ազդմամբ
գուշակեցար ՚ի գրոյն նկարեալ . յորոյ օրինակ նա-
ւեանն Հետու մանասեան՝ Հովհանքի բողոքան անդ-

բանիկ, իբր նախատիպ մերոյդ կտակի, զքարինս ամփոփեաց՝ ի Հորդանանե՛ հնոյն Խարայէլի նշանակ ուխտի: Ի ԱԼ զքեզ փրկութիւն յոյս երկնիցն փառաց նորոգն չոչ հեթանոսաց ետ եկեղեցեաց:

ԱԵ. • ՞ ըստն կենդաննեոյ նորագործն աւազանի՝ մաքրարանդ նիւթ՝ նշանդ երկրագեալ. որ իբր խմոր անապական կենաց զանգուածոյ արկեալ յարդանդ մօրն եկեղեցւոյ, զառընկզմեալն ՚ի տգեղ գունոյն յեղեալ փոփոխես, և յընտանութ արեանն Շնի ներկեալ զարդարես. և նորոգ ծնելոցն ծածկոյթ լուսաւոր զ՞ն զանձամբ արկանես:

Ա.Զ. • Ուահ կենաազու ձանապարհի արդարոցն՝ խաչ փրկչին հետևակ: Վանզի ախորժողացն զերկնիցն կայան՝ զքեզ եդ առաջի բանալիք բացարան. իբրեւ զընդակից դաստիարակարան, տուեալ մեզ զորդ տիրական հետոցն ուղղութեն:

ԱԵ. • Ուուր ածամուկս բարձրացեալն այցելովմէն, նշան սքանչելարուեստ փայյակնաձե փայլմամբ յեսանեալ. քառասայրեան գոլով բերանաւ, ՚ի ձեռն աջողակ աջոյն Հնի յեղմամբ շողովովեալ: Ո՞ի փըր կութի նորոգման մարդոյն՝ զիթլու ուժգնապիրկս չարին խստուե քե հատեալ, ՚ի սպառ պարուրեաց զօրեզ երթմամբ ՚ի խոր խոցտտեալ, անպատուաստելի լուծեալ խորտակեաց:

Ա.Բ. • Ու ասն մեր մարդացելոյ արարչին ագյուտմն ածային խաչ խորհրդական: Վանզի գու գիւրտկութան բարուց հրէից խակամտութեն՝ գայթակղութիւ և արտաքնախորհուրդ հեթանոսաց հուետորաց հանձարախոյզ իննդրանացն՝ յիմարութիւ: Շայց ապահնելոց ՚ի քեզ վէմ ՚ի հաստատութիդ արձանացուցիչ: Վվերայ որոյ Պաւղոս շինեալ զհաւատս՝ ՚ի խորհուրդ քում փրկութեն զգործն աւարտեաց, և զմինն Վ՞ն գործող անձառիցն մեկնապէս յայտնեալ բարողեաց. և զծայր կատարածի ընթացից բանին՝ ՚ի քոյդ գլխաւորեալ ուխտակցութիւն կամաց առաքչին: Վանզի քե ընկալաք ՚ի մեզ զ՞ն զնայ զրութին և զիմաստութին:

Ա.Գ. • Ծիեզերաց բաժանեալ ազգաց հրաւիրակ կոչ ման ՚ի մի եկեղեցի նշան հաշտեցուցիչ: Վանզի հեշ

տապէս մարդահոյլհօտից բանի ունողաց իբր գործի հնչման սաղմոսաց հոգիատաւիդքնարահարութեալ առաջնորդեալ, քան թէ անբանից ջոկաց հաւաքման : Վանզի 'ի վայր դալարի անդորրապէս յուսով հանգստեան զամենեսեան դրգեալ պարարես :

Խ. Բախճան պատճառ հայտութեն նոն անսկիզբան ընդ ծառայն սխալական՝ նշանդ խաղաղութե : Վանզի 'ի վերայ քո նուերն բարեաց փրկողին արեան մեծաբարբառ առնա յերկինս ձայնեաց : Եւ ող Իշբէլորդի վամայ մահու գտաւ գուժատու, այսպէս և դու կարապետ կենաց յարութեն ես աւետատու :

ԽԱ. Ջանկացողաց երկնիցն փառաց նրբական հետո շաւղաց նշան լուսապարզե : Վանզի քեւ իշխանութիւնութեն շարին պետութե յաւետ կապտեցաւ . և ձանապարհ մոտից դրախտին լայն և ընդարձակ մարդկան հորդեցաւ :

ԽԲ. Կիւթածային նորհացն գուշակման քառառաք ոք մարդարէիցն 'ի քեզ հանգուցեալ նշան հրաշագործ : Վանզի զվաղաբարբառ երգոց նոցին կատարումն չ'չ հեծելութեն 'ի քեզ կրեցեր . ուր ձաշակմամբն լեզույընդ զմուսեալ քացախին՝ զամենայնն 'ի լրումն ածեալ աւարտեաց . և փառաւորեալ մարդացեալ որդին այ , զերկրպագութեն յիմանալեաց և 'ի զգալեաց 'ի մի անումն Վշ կրկնեաց :

ԽԳ. Փառք անփոխանորդելի երկնից արբայութեն ժառանգողի նշան լուսապահոյձ : Վանզի զյառաջադրութիւնորդ հրդոյ կամաւոր մահուն իւրոյ չ'չ քարոզեալ, զայսքեզ անուն սեպհականեալ հաստատեաց : Որով և ժառանգեաց զփառու սրբասացութեալ որհաներգութեն, որպէս 'ի վերնոց՝ և 'ի ներքնոց խաղաղարարն տիեզերաց, որ զթշնամութիւն հին 'ի քեզ նահանջեաց :

ԽԴ. Վաղաքիս լուսոյ՝ նոր Երաւասղէմի մահարձան անմատչելի : Վանզի զմոլարաղանդ ստայօղն թիւր դաւանման՝ որք առաջ երևումն զմարմին բանին մարդկութեն համբաւեն շրթամբք նենցութեն, դու ցրես զնետո չարտուն՝ ընդդէմկառուցեալ անվան ոք արձան : Եւ հաստատես 'ի գիծ քառանման պատկառելի քոյին տետութեն զանյայտն հեղուսեալ,

զանմարմինն բեեռեալ, զանմահն մահացեալ, և մերայնով՝ հօրն անեղի խսկակիցն որդի՝ 'ի չափն քո զհնազանդութին աւարտեալ:

ԽԵ. • Ահա այսքանեօք և այսպիսեօք, և ևս ընտրականօք բարեզարդ բառիւք միշտ բարեբանեալ քնեան նշան . որ զածագործ պատուաստ պարձանաց պատուոյ պսակին՝ 'ի ձեւ պատկերի քումդ տեսակի մեք ժառանգեցաք: Աւ մուտն անձուկ դրախտին սենեկի՝ 'ի բոցեղէնն սրոյ պարփակեալ, քեմարդկան ազանց հօրդեցաւ: Աւ սիւնչոդոս կաթռափիկէ անսսասանական վերինն Ախոնի՝ սիւն և նեցուկ նորին ամրոցի հաստատ պնդութիւնու դու խարպիսեցար: Ա ամս այսորիկ խոստովանութիւնու հարակապս բարառնուե՛ փոքր և նուազ է քումդ հիացման . որ գերազանցդ ես բանից գովութե՛ն: Օ ի թէ ստեղծիչն էութե՛ 'ի քեզ ծանուցաւ, ապա զրոպիսի շնորհս ընդունել խոստովանեսցի երկրածինս մարդ 'ի քոյդ վստահացեալ անեղծ զօրութիւն: Իպա այսուհետեւ գերազանց սմին նուագաց, իմացական մաքուրնուիրօք, և մտաւորն պատարագօք օրհնեալ խնկեալ և գովեալ ես 'ի սահման անաւարտ և անստուերյաւ փտենին, նշան պայծառափայլ, խաչ տէրունական, գործի փրկչին յաղթուե՛, նեցուկ մեք հաստատուե՛, ցուպ բարի հովուութե՛, կնիք ամուր պահպանուե՛, դրաւական միշտ խաղաղութե՛, պաշտելի հրեշտակաց և մարդկան, ահարկու դիւաց դիմեցման, դատապարտիչ նոցին յաւիտեան:

ԽԶ. • ( )ըհնեալ ես, փայտ կենաց, որ դու միայնակ, լուսոյ ընդունակ, 'ի փառաց անքակ, շնորհացն գտակ, երկրի երևակ, ծագմանն դիտակ, արարչին խօմնակ, միջնորդ համարձակ, ամուր աշտարակ: Ա ամս որոյ 'ի յաւարտումն լրման շրջանակի եւթնեակ դարուց վախճանի, յորժամ ընութիւնիւթոց լուծանի, միայն դու 'ի նոցանէ հիւթ աննիւթից վեհագոյն, ձկտեալ ձգիս 'ի բարձունս երկնից փայլակ նանման 'ի տես հայեցման ամենայն էութե՛ն յաւուր դալստեան անմահ արքային: Աւ զյազթանակ փառացն Հնի յայնժամ 'ի քեզ լրմամբ առքերեալ, պարձեցուցանես 'ի պայծառութիւն քումդ տեսակի

զքե պանծացեալմն : Եւ փայլումն նշուլից անօրինակ քո գեղս յաշխարհ տարածեալ, տեսակ լրութե մեծ լուսաւորացդ տարերականաց՝ ’ի քոյդ պաստանեալ տիրական ծագումն, աղօտանուազ և անծագելի ստուերիւ ծածկեալ մթանան : Եւ մաքուր ընտրութե որ պատմուձանին, անդատապարտ համարձակութե, ’ի դէմն անպատկառ գեղս երեսաց, ’ի հոգի շնորհաց, ’ի յոյն կենաց, անրերող պարտեաց՝ չաղին յանցանաց, ’ի հանդերձ փառաց շնորհին հրեշտակաց միշտ երգեցողաց, զերկրպագուսքումիշն նշանի զուգագարակցեա : Ծերևս որպէս յերեկս աւարտման աւուր այսմյաւիտենի, արժանի լիցուք և ’ի սկիզբն վաղորդայնի մշտատիւն ժամու՝ փառաւորել զքեզ կենսատու՝ ’ի կանուխն ժամանութեն և յանագանն յարաձգութե, ’ի գիճն լայնական և ’ի մակերեւութին հարստական : Որ ես միշտ բարետրական երգաբանութե երկրպագեալ, Հնի արեւամբն միեալ, և զէն նորին զօրացեալ, որ է ’ի քեզ, ընդքեզ և առքեզ ’ի միջոց տարածման երկնաթռիչ և փայլակնթաց խաչիդ ձեւակի : Որով վարժէ և յարմարէ զմերս կրօն անանջրպետ դաստիարակութը ըստ քումի խորհրդի, անանջրպետ միականութենակեալ բազմեալ միացեալ, և ոչ հեռացեալ : Որով ըմբռնէ զսարտուցեալքս ’ի լուծդ ածեալ ըղձալի . և ինքն ըմբռնի բովանդակապէս քե ’իմէնջ աստ և ’ի հանդերձեան ապառնի : Հաղագս որոյ ’ի գովեստ ներբողական ժառիս վախճանի՝ նմա փառք Հնի Վնի ընդ հօրն և ընդ հոգւոյն ազգակցի, ’ի խոստովանողացս զդաւանուի միոյ և միայնոյ պատուելի և պաշտելի երկրպագելի որ Երբորդութեն : Որում անսահման գովութեն երգոց, ըստ անկէտն իսկութեն և ըստ անկիւոն իշխանութե, ըստ էականն յարակայութեն և ըստ արարչականն զօրութեն, որպէս ’ի ստեղծուածն առաջին, նոյն և յերկրորդ գոյացուցանելս նորոգմամբ, և ևս առաւել յանփոփոխ և յանզուգական յաւիտեանս . Ոմէն :

Ի այսն կը սրգ դասեալ իբր զմիաշար խորհրդոյ տէսակ՝ ընդ ներդուղենի իւսացն խորհրդոյ՝ և զգովեստ երգաբանութե Տիրուհւոյ :

Ա. ♫ ԿՈՒՄԱՐԱԳ խմբից դասուց երջանկացն պատուամիրեն բիւրաբեղուն բանիւք գովեստի զսկըզանալցան կենաց գոյից՝ ՚ի կիցս բանից ըղձաձայնուեց . և որպէս փողովք տաւզօք և քնարիւք զգայական սրտի շարժեալ զգործի՝ զգերազանցեալն՝ ՚ի լոյս անմատոյց ուրախութե վերադրուատեն : Եւ զանձառ արարչութե հրաշագործ ամենաստեղծն տերութիւն օրհնելով՝ պատճառ փառաբանուե իսկութե հաստ չն զհաստուածոց առնուն գոյութ . որպէս և ձշմարիտն բան ցուցանէ, ՚ի ստեղծանելն ինձ զայս ամենայն, բյուլք զօրաց դասուց երջանկացն օրհնեցին զիս մեծաձայն, և ամենայն հրեշտակը իմ գովեցին զիս : Եւ արդ եթէ հրափայլ և երագլնթացն փառաբանչօք վերնաթուիչ պատգամաւորօք հոգիանիւթ և անեղծական կենդանեօքն նա օրհնաբանի . որ թէպէտ և նոքա վեհք են բնակութե կայից ստորիցս, և նշոյլ երկրորդ լուսոյ առաջնոյն, այլ սակայն յոյժ անտեսաբար տպաւորութե առ բնութիւն բարի բանին բարձրելցյ բարեզարդաբար բերկրանօք բերին . և որ գոհաբանի առ ՚ի նոցանէ ՚ոք ածութին, լայնաձիգ հեռաւորութե և ընդարձակ միջոցաւ յաւէտ անջրպետ նշուլիւքն ծածկի ՚ի նոցունց :

Բ. ♪ Պա զայն որ զանհամն հրեղինաց՝ ՚ի հողեղին յարին պարունակեաց, և զանձառն ՚ի սերովթեց զգալի մարմնոյ յօդիւն պատեաց, և զկերակրիցն դասուց հրեշտակաց կամնաստուն ստեամբքն դիեցոյց, որ երդ պատկանագիր ՚ի ձահ գովեստից օրհնեալ պատուեսցէ : Օ մարմնաբանն անտեսին և զՃեմարանն մեծին, զտաղաւարն տիրական և զիորանն ածական, զիսառնաբանն ձաշակման անապական խրախնանութե, զրբարանն մաքրութեան և զընգունակն զգաստութե, զնպատակն կուսութե և զօրինակն երանութե, զհարմնաբանն անլուծանելի՝ անժամանակականն փեսայի, զմնակարանն հաճու-

թե կամաց անեղն ածութեն։ Օ այսքան փառազարդ չնորհաց ընդունակն և ոչ նոքին ածութեն օրհնա ուաք հրեշտակացն պարք որպէս պարտն է պատուել ժպրհին, թող թէ մարդ երկրային 'ի կշիռս չափոյ բերանոյ հողազանգուածս հիւթոյ մնեղիս մարմնոյ։ քանզի անձառութեն անհասականաւ վեհագյուն ամենեցուն փակեալ գտանի։ և ոչ զօրեն երկնայինք զարարչին անհաս տնօրինութեն զանքնին ծնող արժանապէս վերաբարողեւ։ Քանզի թէ ըստ առաքելական ձայնին Պաւղոսի, մարդն անձնացեալ ոչ յումեք պատմի, ապա որ զըրութեն բանին էուեն ածութեն յզացեալ կրեաց 'ի մարմնի՝ զիարդ զննեսցէ շարժութեն շրթանց լեզու մարմնեղէն զնա ձանացեւ։ Օ ի թէ դաւաք պետութենց անմահից վեհից վերնոյ բնակութեանն եկեղեցեաւս յայս խորհուրդ խորին յառեցան, ապա յայտ է թէ մեծ է առ նոսա հիացումն սքանչելի գործոյս այսորիկ, քան զհասումն երկրաւրացս բանից պատմութեն։

Գ. Բայց սակայն երգեսցէ բանս ողբան դորեսցէ 'ի բազմանաց սրտի փափագման՝ նմին ընծայ օրհնառաք փառաց տեսչութեան։ նա զի թէ երկինք փառացն այ լինին պատմաբանք, և յանդրէն դարձ տարագրելոց տոհմին ։ յուղայի ժողովք ժողովրդոց տեսին զփառու անեղին, ապա այժմ՝ յերեւելբանին 'ի մարմնի և լինել մարմնն աղամեան կերպիւ, հարկ է յոյժ ձահողապիս՝ ոչ միայն անմարմնոցն, այլ և զգայնոցս արժանաբար ըղձականութեն հնչել զձայն բերկրանաց բարթառոյ բանից օրհութեն։ Քանզի խոնարհ այս երկիր եղեալ տիրակիր, գտաւ լծակից ընդ ածակիր երկինն վերին։ վասն որոյ խրախուսեալ հոգեւորական հրձուանօք երկուցն դասուց 'ի մի խումք պարու, տօնս տարեկանս գրկչին փայլման կատարեն, զգայական սեռս եզականաց, և ամսմարմին դասք հրեշտակաց։ յերեւելիս տեսականաց, և յիմանալին ծածկեցելոց։ Բնդ որս և մեք կյարդք այսօր եկեղեցի դուստր վերինն յարկի երկնայինն առագաստի, պարեմք հռդեպէս տարփմամք՝ երգելով քեզ ընդ երկնայնոցդ ձայն սրբասաց։

Դ. Ո՞վ ամենամը արարչնկալ տիրուհի և ածածին, որ զանտանելին երկնի բարձրութեն և երկրի լայնութեն, ծովու խորութեն և անդնդոց անհասութեն, զի քէն մարմացեալն իսկութք էութեն յորովայն անձուկ նրդ քում սենեկի կրել զօրեցեր։ Ի՞ւ որ հայեցեալ երջանկին Ըոբայ՝ պատուաբանեաց՝ ի ձեւ առակաց, զանբաւութի մեծին սքանչացոց, յումեմն դիմաց ասացեալ եթէ չունիմ զնա, և զայլմէ թէ չէ ընդ ինեւ։ Խումերգակցեալ վեհին Ըովհամնու ՚ի բանն Ըայտնուեն ասէ հիացմամբ. փափեաւ երկին և երկիր ՚ի մի սասանութի ՚ի դիմաց էին, և տեղի ոչ գոտաւ. քանզի արդարեւյաւէտ անձկութք ամփոփին ՚ի բերումն բովանդակութեն արարչական բանին հանգստեան։ Խսկդու ընտրեալ ՚ի զարմէ և ՚ի զանգուածէ մաքուր զաւակի որ ածածին, տարար զնա ՚ի քեզ ախորժ հանգըստեամբ կամացն հաճութեն, եղեալ երկիր անձնական բանական բուտոյն, և զգայական անդաստան կենացն հացի, և վառարան բորբոքման անշեջ կայծական, և վայր դալարաբեր հայրական ծոցածին ծաղկին, և ծառ երկնուղիշ անթարշամ խնծորին, և գործարան գոյութեան լուսատու մարդարտին, և լեաւն արձանունակ երկրավիր վիմին, և այգ արփիակիզմն աստեղն առաւօտին, և յարկ դիտապետին բանական հօտին, և արքայարան լուսակերտ անմահ թագաւորին, և մայր կաթնամատոյց բնափոց ստեղծողին, և հարմն սրբուհի հօրն Վանի։

Ե. Խնդա և ուրախ լեր ձայնիւ երգոցս օրհնութեն քումդ երանութեն բանագովութեն։ Խրախացիր և ձայնիւ ողջունի գարդիկելեան աւետեացն, բերկրեալդ ՚ի կանայս, բնակարան արժանաւոր բանին խոնարհութեան, տնկասաղարթ մարմնոյ ածութենն խառնարան, եւղարան օծելութեն քնական անունադրութեն։ Որ նախ քան զծնանիլ բանին առ ՚ի քէն ածթերի լրականութք հրեշտակական թեոցն սքողմամբ ցանկարկեալ պահեկր անաղտ անբժութք։ Ի՞ւ որ հաճեալ հաւանութք երբորդական փառք ածութենն, ձանապարհ արար հանգստեան։ քանզի հոգին որ եկն ՚ի քեզ յօրինողն անախտ սրբութեն։

և բարձրելցին հօրն զօրուի մօրդ հովանացաւ, որդւոյն պատրաստեալ զքեզ ընդունակ։ Այւ որ բնակեցաւն էակիցն հօր բարձրելց՝ էր անժամանակ։ և որ յօդաւոր մարմնով ՚ի քէն ծնաւ՝ սկիզբն ունի էութենախ քան զարուսեակ։ ուստի և գյօդաւոր մարմնն միակ՝ խառնեաց ընդ անձական ընտթեն իւր անքակ։ և սեպհականեաց զաթոռն հօր իւրոյ ՚յաւթի յաւթուեան, թագուորեալ տանս աշխարհի և երկրիս քաղաքի։ արկեալ սոցա ուղ Ճանապարհի զի զփայտակերտն գործի՝ հանել՝ ՚ի կամարն երկնից տաճարի։ և կանչնեաց զփորանն կործանեալ աղամեան մարմնոյն ՚ի նորոգութի շինուեն քսական ուխտին դաշնաւորութեն։ ՚յար այսպիսեաց բազմաթիւ և բարձրագոյն բարեաց ընդունակ և մատակարար միայն գու մաքուր կուսութեամբ էին խնկարան տիրու հի օրհնեալ ՚ոք անձին։ քանզի իրգև զՃնշումն խառնութեն խնկոց կնորկի և զմուսի ընդ տաշխին և կասիայի բորբոքեալ հրով մաքրութեն, բարդեցեր զծուխ բուրման անուշահոտ սրբութեն՝ ՚ի հոտոսելիս այ և հօր հաջութեն։ վարուք մաքրեալ, բարութք լցեալ, հեղաւթք արձանացեալ, առաքինութք կատարեալ, բաղցրութք աղթիւրացեալ ՚ոք անձամայր։

Զ. Խնդա և ուրախ լեր յարկ անձառ ծնելցոյդ՝ ՚ի քէն անեղդ այ, որ ՚ի նմին յորդացին քո խնամոց հրաշազարդ փառօք ամբարձար ՚ի կատար աւարտ ման վերնայինն երկնի լուսապէս, և թեօք թեթեռութեն հոգւոյն սլացեալ յիմանալիմն վերաչուեցեր ՚ի կայանս հանգչել։ Ուստի և զանհասանելին իշխանականս իմացման՝ զանկապուելին զգայութեն սրտի նկատման վայելս անտեսիցն անձնապէս հոգիագրիեալ, զանեղին փառաց ճոխութի քեզ սեպհականեցեր, ՚ոք անձամայր։

Է. ՚յերբոզեալ ես մաքուրդ փայլումն կրող արարչին առաքինութեն, որ սքանչելարուեստ հրաշիւք ներգործեալ քե ՚ի մեզ զփոփիսումն մեծ արգասեաց փառացն ընդ փոքրուն յեղանակեցեր։ քանզի զանհայրն մանուկ մայրդ որդեպէս գերադգուեցեր։ և ըմբռնեալ բարձողաց ձեռացդ բազկօք զանպարագիրն էակ մարդացեալ՝ ՚ի համբոյր հպելոյ մա-

տուցման շրթ-անցդ ողջագուրեցեր . որում գտաք մեք ժառանգակիցք աբբայ հայր զած առձայնել՝ ի ձեռն քումդ միջնորդութեն , որ ածամայր :

Ը . Շարեհամբաւեալ ես մաքրուեն շաւիղ նախ ընթաց կուսից , որ զլրութեն ունողն գոյից կարօտաբար կաթամք լցուցեր , և աչաց մարդկուեն զանտեմն ՚ի մարմնի ետուր նկատել . վասն որոյ զամենայն բերան գոհութեն ստացար քեզ օրհնաբանս անձկով տարփման , որ ածածին : Երանեալ ես դու ՚ի լեզուս անբիծս ընարական շրթ-անց ծաղիկդ Յեսսեայ պտղոյն մեր կենաց . որ ՚ի դրութեն խառնութեն քառից յեղանսակեալ տարերաց՝ անկցորդ մնացեր ՚ի մասնէ հողածնելոցս հասարակաց . ոչ բերող ծանրութեն ընակակիր համաստեղծս կարեաց , այլ քրով բէօրէն հրաբերան բղխող նշուլից : Ուստի երագ ընթացիւք հետոց հեռացեալ ՚ի վայրն անմատոյց յարփին վերին ընծայեցար , որ ածամայր :

Թ . Խրախսացիր յաւէտ հրձուանօք բերկրեալդ ՚ի կանայս , որ դժուարընդել դաստիարակաւն խաչի վարժեալ կրթեցար . որդւոյ քոյ կցորդակցութեն միատեակն ժուժեկալութեն կրելով զերաշնէպ վշտաց ծնիցելոյդ ՚ի քէն նն՝ մշտաշարչարն մեռելուք անձնատոր տօթով խարուկեալ . իրքեւ զորով անարատ քահանայական նուկիրմամք ՚ի վերայ սիրոյ սեղանոյդ մատեար , ասրաբոյս և ստեագիսակ գեղմնաբարձ մաքուր պատարագ . ՚ի ճգնաւորական վարս ողջակիղեալ , քան թէ ՚ի սրոյ հանդէս խողխողեալ : Ու ասն այսորիկ ՚ի նուեր քոյ զենման հրեշտակացն պարք պաշտպանեալ , ընդ առաքելոցն դումար դասակցեալ , զմիայն արժանիդ պատուեալ գովէին , որ ածածին :

Ժ . Խրախսացիր համայն տարփանօք բերկրեալդ ՚ի կանայս , որ ՚ի կոյս և յանարօր արդանդէ բան բեղնաւորեցեր՝ ցաւոց անիծից արմատ օրհնութեն , հօրն լշամայ որդիի բերկրութեն : Ու ասն որոյ շնորհ ունելով քեզ օրհնեալքս ՚ի յորդիդքո փրկիչ աշխարհի , երանեմք քեզ , որ ածածին :

ՃԱ . Խրախսացիր անբաւ բերկրանօք հարսն լուսոյ ոսկեզարդ զգեստուք պաճուծեալ , որ յօրէնս երկ-

րայինս ազգաւոր կրից՝ զերկնայինն ածեալ մատուցեր, և զաննմանն նմանեաց մսազանգուած ազգի մարդկուես 'ի չափ հասակի գեղոյ գեղեցիկ զստեզն վայելուէ 'ի լիբանանէ մեզ պարզեցեր : Աւտի զպատկեր նախահօրն 'ի քէն ստացեալ՝ նորոգ հաստատեալ, գոյհաբանեմք զոր տիրամայրդ :

ԺԲ. Խրախացիր յողջոյն նախընծայ երկնային աւետաւորին, տաճար սրբափայլ . որ լուսով ածականաւ ուռաճացեալ լցար, և երկրաւոր մարմնով երկնային աթոռ կազմեցար, և արեգակնապէս հռ լովմամբ առ արուսեակն երագ ընթացար : Ա ան որոյ բացեալ զբերան պառաւոյն ամշածին որդւոյն, օրհնէր զօրհնեալց 'ի կանայս նք ածածին : Ի, ա և դու լցեր զտումն Օ աքարիայ բարբառովն գոհուե, յօրինակ հանրական եկեղեցւոյ, որ է քո միշտ օրհնաբան . զի երանեն ահա յայնմշետէ քեզ ամազգք ըստ բանի ածազգացիկ քումդաւաւանուե . սկզբնարար կուսից անարատուե, 'ի բերկրեալ լեզուս շրթանց զուարթնոց միշտ բարեբանեալ նք ածածին :

ԺԳ. Վանդի արդ եկեղեցի դասուց անդրանկաց զ'ի քէն մարմինն 'ի բանէն անանջատ համապատիւ հօր փառաւորէ յերիս սրբասացս . առ որ հպատոր քո գոլով ահաւոր խորհրդոյդ տեսող՝ զանձառն ուրախութիւ յաւէտ վայելս : Օ ի զոր նոքա թեաւ սքողելով ժիմաց ծածկութիւ 'ի բացուստ ակնարկն, դու յաւէտ համարձակ նմին կաթնաձիր մայր ցուցեալ ծանուցար, և 'ի մէջ դաստակաց ձեռաց որպէս զմանուկ զծերն հինաւուրց գգուանօք ընկալար, եղեալ կառք անձնաւոր կայից բազմելոյն յաթոռ քրովմէից : Ա ան զի ոչ ընդ քեզ միայն, այլ և 'ի քեզ . ոչ միայն փարեցաւ բազմեալ, այլ և բնակեցաւ տաղաւարեալ . ոչ միայն միացաւ 'ի զանգուած մարմնոյ, այլ և մարդացաւ՝ առեալ զկերպարան 'ի քէն սկսելոյ . ոչ միայն մի զօդեցաւ Վ յերկուց գոյութեց, այլ և ընկղմեցաւ յանապական անօսր էութիւն մարմնոյն վերքերումն . ոչ միայն միջնորդաւ անձինն ընդ հողոյ միաւորեցաւ գիմակ տեսակօք, այլ եաւամասն խառնեալ էութիւք միաւորեցաւ անշփոթելի : Ո'ի որդի մերովս բնությաթառ

Հօրն իւր աֆոյ յերկնաւորացն միշտ պաշտպանեցաւ :

ԺԴ. Յաղագո որոյ և մեք երկրաւորքս զմատակարարդ և զսպասաւոր մեծս խորհրդոյ երանեմք ըղձական երգօք՝ զանժամանակն էութեան երթանիկդ ծնող. որ զամենայնի և ամենեցուն պսակեալն հռ գեշունչ երգօք՝ 'ի քեզ ընկալար, ոչ 'ի մասնէ, այլ 'ի լրութէ . ոչ հատմամբ, այլ հաստատութէ . ոչ բաժանաբար, այլ ամբողջապէս . ոչ փոփոխմամբ, այլ փոփոխատրութէ . ոչ 'ի ծիրս սահմանի տեղւոյ, այլ 'ի սենեակ լայնատարր ոդւոյ : Քանզի զբերողն 'ի կշիռ ձեռին զերկիր և զերկին տարար յարդանդի . և ոչ միայն 'ի տես նկատման աշաց նայեցար 'ի նա, այլ և շշափմամբ ձեռացդ ծանեար . ոչ միայն ողջունեալ զանհուախն շրթանց, այլ և ըմբռնեալ . ոչ միայն զննեալ զհասարակաշէն խորան մարդացեալ բանին, այլ և անուանեալ կոչմամբ { չո' զ' բ' ըն այ . ոչ միայն ստեամբքդ մնուցեր զանժամանակն ըստ աւուրց, այլ և աձման հասակի զնոյն ընծայեցեր : Օ որ խոստովանի հանրական եկեղեցի զծնեալդ 'ի քէն ած ձշմարիտ ընդ նախեղակ գոյակն միացեալ 'ի տեսութէ իմաստից քննութէն մեր փակեալ : Յորոյ տիպն ապացուցի խարողն { յակոբ ըմբռնեաց զմարտուցեալն ընդ իւր պնդապէս, և զան խուլ խորհրդով զածատեան անուն ընկալաւ : Այսպէս և որ 'ի քէն ծնեալդ մարմին 'ի յարդանդ սըրբոցդ սենեկի ընդ ած խառնեցաւ . և խարեալ զլոդոնն մարդկան թշնամին՝ մարմնով գերազանց նմինքարձացաւ . վասն որոյ ոչ տեսող այ, այլ ձշմարիտ ած անուանեալ, զամենեսեան յարայել անուն փոխադրեաց : Վակս որոյ լի քերանով զպաշտպանդ փրկութէ այսմ մեծս խորհրդոյ՝ երանեմք զտիրուհիդ ոք ածածին :

ԺԵ. { Որոյ տեսչութեամին այ նախագիծ 'ի ծովէքարն պատուական հրափայլ և սպիտակ մարդարտին մաքուր կերպարան գոյացեալցուցաւ : Քանզի արդարեւ դու ևս ակն պատուական 'ի յաշխարհիս ծովէ ընտրութէն, որ զածային հրոյն տարար կերպարան : Վ'կ որքան մեծ է 'ի քեզդ աւարտեալ խորհուրդ, սրբուհի . զի թէ առածք մարդարէիցն հռ

գեկիր յղացմամբ । Ասրայէլի ծնողք ասացան, ապա դու որ զբանն ած անձնաւոր՝ Հայրենի ընուեն հպաւոր՝ 'ի սենեկի քում մաքրականի մարմնապէս բացածանուցեր, զորպիսի արժանապատիւ գովութիս ոչ ընդունիցիս : Ո՛վ շնորհաշուք գեղով արփաւոր ծածկութիւ յանմատոյց գեղեցկուէն պահոյչ փաղ փաղեալ . ով համեստ հեզութք, խոնարհ անքծութք, կերպասիւք լուսոյ 'ի հոգւոյն պարապողեցեալ . ով զարդուք երկնայնովք ոսկեզօծ սրբութք, արծաթափայլ մաքրուք, ականակապ պսակ քեզ փառաց զբարձրելցին հովանի 'ի գլուխ ընկալեալ . ով քառեակ մանեկաւ նշուլափայլ մաքուր ուլանցն յեռմամբ, այ հոգւոյ և մարմնոյ խառնմամբ, 'ի մի էութիւ երիցն հիւմամբ 'ի յորդւոյն լանջք որ շնորհօք առցցեալ :

Ժ Զ . (Օ ր հնեալդ միայն 'ի կանայս շրթ-ամբք քահանայուհւոյ մօր մարդարէին Յովհաննու, փառաւոր և 'ի դասուց համազարմնանացեղիցս ցանկալի երգօք ներբողականս տաւղօք : Օ ի թէ բանականս մարդոյ գոյուի պատկեր այ 'ի սկզբանն ստեղծաւ, և այսր աղագաւ ստեղծողին զշնորհս կալաւ, ապա ևս առաւել քեզ պարտական եմք երկրպագութք ունել շնորհ, տիրամայր, որ այ 'ի ծառայի կերպարան ստեղծման եղեր պատճառ . առ որ 'ի լրումն աւարտման մարդարէական կտակն հասանիւր, այն զոր ասէ, եղիցի 'ի վերայ առն ձեռն քո, և աջ քո 'ի վերայ որդւոյ մարդոյ 'ի քեզ խրախուսելոյ : Ո ՞ Զ և կարողութին և բազուկն հօր միածինն 'ի քեզ հանգուցեալ, և զամենայն որդիս մարդկան վկայս և երկրպագուս իւր զօրացուցեալ : լ սյոն նկարագիր և կերպարանն հօր գոյուէ 'ի քեզ բնակելովն, սրբութիւ և արդարութիւ լրման աշխարհի ընձեռեաց : Ո ՞ պա յիրաւի և արժանապէս հոգեշարժ քնարիւք զքեզ բարեհամբաւեմք, որ ածածին :

Ժ Է . Մ արդկային զարմէ հրեշտակ երկնային, յեղծականաց սեռիցս անմահ սերովեէ, 'ի հողային նիւթոյ ոսկի Յոփերայ, 'ի ծովային բերմանց շնորհալոյս մարդարիտ, 'ի յեսաեանն բուսոյ քաղցրապտուղ ծաղիկ, 'ի յաւուրց նախնեացն ձիու օրհնու-

թէ, ցողոյն հանդարտի ամակ անձրևաձիր, արևուն ծագման ակն արփիափայլ, մերկացելոյ այգոյն աստղ առաւօտի, գիշերային մթոյն խօսնակ բերկրանաց, օրինի ստուերին տառ ջշմարտաձառ։ Այս որոյ իրը զնիւթ գործօնեայ այսքանեաց բարեաց օրհնեալ ես դու՝ ի կանոյս, նախաստեղծին մերկացելոյ փառք անկապտելի, վլտացելոյ անիծապարտ մօրն սփոփիչ քաւուն, որդւոց նոցին խոռվուն խաղաղուն ձայնատու : Եւ արդ որ բան բաղդատելով զանհամեմատ քո մեծունիթ լիցի կարող գերահռչակել, տրարժն մայր, անհասին ծնող, անքաւին գրկարան, ամենա կալին յանձանձիչ, փառազարդողին զգեցուցիչ, վերօրհնելոյն գրգիչ։ Ի՞սա յաղագս այսոցիկ ըստ ամսուտ քոյ բանի յիրաւի տացուք քեզ երանի, մայրդ Հյոթ :

Ժ. Խննիրհելի գիտմամբ տեսակ լուսալիր ազք նկատեալ, կտակ մակագիծ անեղծ պայմանաւ արձան հաստատեալ, սահման յարակայ մեծութե կցորդութեանն, երկուց միութեանն անայլայլականի կապ պատկանակիր, վեհին պատկեր կերպիւ կշորդեալ, թեթև պարզութի հիւթիւ բազ կացեալ, տառ տարբերական տողիւ ձեւացեալ, տումար տենչալի անսխալ դրոշմեալ, մատեան մեծութե չնորհիւ նկարեալ, նամակ ընտրուն բանիւք բարդեցեալ, արձան անձնատկան խմատիւք զօդեալ, կնիք մատանւոյ տերամբ կերպագրեալ։ Օգեստ լուսանիւթ երկնից արքային, օթոց սրբութե անմահ բնակողին, յարկ վայելութեան անեղ շինողին, առիթ մարդկութե բանի անեղին, գործի մարմնութե վեհին բնութե, պատճառ պատշաճից անպատկառ չգնութեց, օրինակ ուղղութե անայլայլակ վրիպութե, անպատկաս ածելութի լրման թերութեան, իսկուհի երկնային կենդանեաց գաւառին, մամնակից չնորհընկալ հայրական գթուեն, անպարտակիրն ագդակցութե երկնից վերստին, անամանակն արգանտի ծանուցող ծնողեան :

Ժ. Դու զհօրն լուսոյ զորդի հարազատ՝ ի ստորինս կոյս աշխարհի մայրենի կաթամբ ջամբեալ գիեցուցեր, և որպէս թեռովք իննայական պահպանութիք զպարունակողն պարփակեցեր։ Եւ զկենցաղզա

լնթագք ընդ լուսազարդ կենացն շաւիղ ձգեցեր, և լուս նմանութեն արագման օդային թռչնոյ ՚ի յան ցաւորաց աստի փոխեցար, և ՚ի մէջ դասուց հրեշտակաց ունող այ յայտնեալ ծանուցար: Լուսարփի ամպով առ ՚ի նոցանէ պատուեալ համբարձար, և հողեղէն հաստուած ՚ի քրովեկից աղի հանգուցար, և ՚ի կանանց ազանցն կերպից արուսեկին տեսակաւ տեսար, և զննելի բնութք մարդկայնոյ յանձնառաջնորհ խորհուրդ ծածկեցար, և ՚ի ստեղծողէն քո և համայնից հպատակօրէն ձեռով պաշտեցար, և հաստօղին ծագաց աշխարհի մայրօրինակ անուամբ ձայնեցար, և մեղուցելոյ կնոջն առաջնոյ առանց յանցանաց զաւակ գովեցար, և ամենայն անքծաց ընտրութեն պսակ սրբութեան դու գաւառնեցար, և իբրև զհանդարտ երինջ անարատ արարչ շաւանդ լծոյն մատուցար, և իբր յաւանակ կամաց անբաւին անդութեն հետեւեցար, և ՚ի խորոց ծովէ աշխարհի շուշանական շաւզօք ամբարձար, և իբր ՚ի դժնեայ փոց խստութեանց յաշխարհիս զբաղմանց ծաղկեցար, և իբր ՚ի դառն արմատոց երկրի քաղցրաձաշակ պտուղ յայտնեցար, և Արքորդութեն անտես թաքնութեն խորհրդակից սիրոյ կոչեցար, և ծածուկ հաւաքման բանին իբր լուսատու ծորձով պատեցար, և անքակ էին տէրութեան սահման սկսման վերակարգեցար, և ՚ի սրբամանեալ միջոց քո տեսանց զանկէտն ՚ի տաշխին ծրար թագուցեր, և ՚ի կուտական քում բարունակէ զանմահ արարն ողկոյզ հասուցեր, և միջնորդ կենաց երկոցունց սքանչելապէս համարձակեցար, և համողիչ ՚ի խաղաղութիւն միջկածուփ շարժմանց կացուցար, և խրախակից վերնոյն բարձրութեն անկապտելի անուամբ պատուեցար:

Դ. Ծրդ յայսքանս և ՚ի սոյնպիսիս, և յես ընտրելական երգս բանահիւսից գերահոչակեալ ես վսեմական վարուց նախընթաց և յառաջաշաւիզ ՚ոք անձածին: Ո ասն զի՞ որպէս երեւեալն ՚ի քէն միածին անդրանիկ բնութեն հօր՝ սկիզբն ասի հետեւմնն խաչունակ մահակիր ճգանց, այսպէս երանեալց և բարեբանեալց գերօրինակ ցուցման տեսակի անձակրն

կարգաց ծագեցաք . ՚Ի՞ւ զանմատոյց հուրն կիզանող անապական ծասքմամբ ծախսեցաք , քեւ զարագեալն 'ի թևս օդայինս 'ի քառընթաց կենդանիս տեսաքանաց 'ի մարդկային կերպ նկատեցաք , քեւ զգովեալ բարձողն մեղաց իր զգառն ճաշակ ընկալաք , քեւ դատելոյն 'ի չարագործաց որպէս այ ճշմարտի երկրպագեցաք , քեւ զանձանամօթն հօր տէրութիւն ազգակցապէս օրհնաբանեցաք , քեւ զմուրհակ պարտուց անիծիցն 'ի յաւազանին ջուր ընկղմեցաք , քեւ զանտեսն աչաց հրեշտակաց տղայական տիօք գգուեցաք , քեւ զանսահման բանին բնութիւն 'ի հասարակածին տիպ համբուրեցաք , քեւ զիշամն նոր հոգեղին 'ի չափ հասակի առաջնոյն տեսաք , քեւ զարեգակն արդարութեն կենցաղակից մեր կցորդ ստացաք , քեւ զանժամանակ բանին էութիւն սկսեալ 'ի ՚Կաւթայ պատմեցաք , քեւ զանհամեմատն մարդոյց պատկերի մեզ նմանատիպ գործով գրեցաք : ՚Արդ այսքանեաց սրբազնական մասանցս ճառեցելոց դու միայնակ պատճառ , անարատ կուսից նպատակ կրոնից , տիրամայրով ածածին :

ԻԱ . ՚Ի՞անզի թէ չէր 'ի քէն աճեալ ուղեշն երկնայինն , ոչ էր պտղաբերեալ զանճաշակելին 'ի շըրթանցն մեր հաղորդութիւն . և թէ չէր երեեալ հօրն արգարութիւն 'ի յերկնից , չեւ էր սկսեալ ճշմարտութիւնն 'ի յերկրէ . և թէ չէր յղացեալ յանփորձականդ քում արգամդի , ոչ էր մարմնացեալ . և թէ չէր յայտնեալ մերով բնութքս , ոչ էր շօշափեալ և ըմբռնեալ անհամն իմաստից . և թէ չէր կրեալ 'ի գիրկ բարձողաց հողեղին բազկաց , ոչ էր ծանուցեալ . և թէ չէր համբուրեալ երկրաւոր շրթամբք , ոչ էր ճառեցեալ . և թէ չէր հետեեալ 'ի մարդկան ընթացս , ոչ էր քարոզեալ էակն 'ի յէիցս . և թէ չէր թափեալ եւզն անապական 'ի վեհագունէն , ոչ էր զմեզ օծեալ . և թէ չէր խառնեալ զմերս ընդ իւրումն , ոչ էր մկրտեալ . և թէ չէր խրախուսեալ մարդն 'ի յերկնայնումն , ոչ ևս էր սրբեալ . և թէ չէր խոնարհեալ բարձրն 'ի յընտանի փառացն , ոչ էր վերացեալ 'ի ստորնայնոցս առեցեալն :

ԻԲ. Րայց մարմնացաւ, որքան մարդացաւ. նոյն և յայտնեցաւ, ըստ որում ծանուցաւ. աւետարանեցաւ, ուստի փառատրեցաւ. իսկ մաքրեցաւ, որպէս երգեցաւ. իսկ մլրտեցաւ, որ և վկայեցաւ. նոյն իսկ պատմեցաւ, որպէս ձառնեցաւ. իսկ տնանկացաւ, որով ձոխացաւ. իսկ երկրպագեցաւ, որով խոցեցաւ. իսկ կենդանացաւ, որով թաղեցաւ. իսկ պատուեցաւ, որով պատժեցաւ. իսկ ամաչեցոյց, որով պատկառեաց. իսկ բերկրեցոյց, որով տրտմեցաւ. իսկ զգեցոյց, որով մերկացաւ. իսկ ողջացոյց, որով բևեռեցաւ. իսկ կանգնեցաւ, որով վտանգեցաւ. և սացաւ որպէս վերնային, թռեաւ որպէս հոգեղին, ծածկեցաւ որպէս զանքնին, փախեաւ որպէս զանչաս, 'ի յամաս երկնից եղ զգնացս, գովեցաւ որպէս միածին, բոսորաբուղի կայլակօք ներկեաւ, անկից վիրացն խոցով հարցաքննեցաւ, 'ի վեհից անմահ հրեշտակացն հաւատացաւ. յաղթող մրցման և մարտի փառաւորեցաւ, դատաւոր արդարակշիռ յամ աղքաց վերապատմեցաւ: Վանդի 'ի քէն հիմնադրեաց զսկիզմն մարգեղութեն անսեղն իսկութին. և յընտրեալ անպատռմ շնորհէ զայս ամենայն անփոխանորդելի պարզեական ճիրս ընկալաք. և քեամենայն այս պատրաստութիւն բարեքաստութեան բազմերաննեան յուսոյ հրձուանաց մեզ հանդերձեցաւ: Աւ զամֆառն երանական լուսոյ նշուլից վերնոց և ներքնոց ծածուկ խորհրդոց բազմագուլեստ պայծառ յօրինման նոր արարածոց անձառ շինուածոյնք եկեղեցւոյ, 'ի քէն ծնիցելոյ կերպիս մերոյ և բարձրացելոյ անուանն Հյոի ծնկովք կրկնելովք մատուցանեմք: Ուստի և քեզ բերկրեցելովդ զուվորականն օրհնաբանութին բանիս երկրորդեմք:

ԻԳ. (Ծ) Հնեալ ես դու 'ի կանայս, գլուխ նոցին պանծանաց, և պայծառ պսակ: Պսակ կուսուկթեան մաքուր հարսնութեն, պսակ ընտրութեն անփորձ գովութեն, պսակ անեղծութեն, ուսոյնմանութեն, պսակ շնորհանորդ էին ծնելութեն, պսակ երանական բանին հօր մայրութեան, պսակ նոք պանծանաց կենացն բարձրութեն, պսակ պայծառափառ վարուց իմաս-

տուեն, պատակ տիրապատուաստ երկնահանձարն գիտութեն, պատակ պիտանական եկեղեցւոյ գեղեցկուեն, պատակ պաշտելուեն Ախոնի նորոյ զարդարման, պատակ յոդնանկար յարփից եւթանց փայլատակման, պատակ առաջնորդական վերնոցն ազգակցութեն, պատակ անքծութեն շաւղացն արդարութեն:

ԻԴ. • Եցդ ամենեցուն վերակարգելոց թուոցս այսոցիկ ընակարան բաղձալի, և երամնելի, և ընդունարան ընտրական կամաց անբաւին զքեզ խոստովանիմք երկրաւոր ծնունդքս ստորատեղծականն ՝ դամայ. որոց անհամար և անթիւ ազանց ամրական և պահպանական պարիսպ կառուցար: Վանզի յարժանահայց և յամենազօրքոյ բարեխօսութիդ միշտ ապաւինեալ մնամք ՚ի հաստատութեն, իննամեալք և հանգուցեալք ընդ հովանեաւ պաշտպանութեան ամուր պատուարի ՚ոք անձանիդ: Պատուար ազնայօրէն ՚ի զանազան մաքրազարդ ականց յարմարեալ. պատուար հրապարփակ անմատոյց ընդդիմողացն հինից. պատուար բոցանշոյց անհուակ և անհաս մատուցման դժնեայ դրժողաց. պատուար ամենահրաշըստ կազեկիելի, որ աղխեալ զմուտ քո չշգրտապատումն գրեաց. պատուար ըրջապարիսպ ըստ ՚Իաւթայ, որոյ հիմն անշարժութեն, ՚ի բարձրելոյն հաստատեցաւ. պատուար ամրակառոյց քաղաքին վերնոց ըստ Պաւղոսի, որում զհաննուրս քնակիչս արարեր: Վանզի զանձ ծնար ՚ի մարմնի, և զծնունդս մարմնաւոր Ախոնի օրդիս արարեր վերնումն հոգեսորի: Որոյ աղագաւ օրհնեցաւ արդարդքոյ կուսութիւն ՚ի շրթունս նոցին, և խոստովանեցար յամենեցունց մարմնարան և տաճար հօր իսկակցին:

ԻԵ. • Որով արդարապէս ՚ի քեզ ընծայեալ զբան պատմողին, եղեր մեր օգնական և տուն ապաւինի յուղիսից հեղեղաց յաւուր անձկուեն. մաքրուի կուսից և սկզբանաշաւիլդ դասուց երջանկաց, մայր հիմնադրութեն հաստատութեն եկեղեցւոյ, և ծնող անուբատ բանին այ: Օքեզ յաւէտ օրհնութեն միշտ պակեմք ՚ի նուիրեալ տեղիս սրբութեն քում տաճարի, և ՚ի թեւո պահպանութեն լայնատարած քումդ մաղթանաց ապաւինելով, զձեռս մեր ՚ի սմա տարա-

ծեմք . և աներկբայ յուսով հաւատամք ապրիլ : Այդ
աղաքեմք ընկալ զերգաբան օրհնութիւն մերումն ըե-
զուի . և հաճեալտացես սմա զձիրս շնորհաց Ախոնի
և Շախզեհէմի : Ուստի արժանացուք ընդունել
մասն փրկութեն յաւուր գալստեան մեծի յայտնուե-
փառաց անեղծի , փրկչին անմահի , քումդ միածնի ,
միոյն այ , տն Հիսուս : Խւ իբր զպատճառ սկզբանաշա-
ւիդ այսպանեաց բարեաց՝ 'ի սոյն կամարի զեզա-
պձնելց զքեզ պատուեսցուք , անժամանակ էին
բարձրացեալ ծնող :

Նորին վերստին 'ի վերայ դրոյ անուան իւրոյ :

Պատաշան չափոյ կշռման երկրային բնութեն ,
և քրովմէականն նախադասութեն եղեալ վեհական .
սրբուհի պայծառ առագաստ փրկչին Քնի , և նո-
րուն իսկ տեսաւորիչ վասն մեր . ծունը կրկնեսցի
արժանապատիւ քումդ պատկերի . հայցեա վասն
մեր առ ծնեալդ 'ի քէն ած ՚ի մարմնի :

Իոպէից յոգնաթիւ մասանց բերկրութիւն , ազ-
գաց և ազանց արմատդ օրհնութեան . 'ի ծագմանէ
փառացն երկնայնոյ անստուեր նշոյլ տարփալի շո-
ղեալ 'ի ստորինս տեղի . անորիշ հպմամք մերձաւոր
անմատոյց լուսոյ , անձառ խոստմամք ապառնեացն
յուսոյ 'ի մահու պարտեացն զերծո զառքեզ ապաս-
տան ծառայքս քումդ որդւոյ :

Ի յերկրաւոր նիւթոյ մարմնաւոր վարուցն՝ երկ-
նայնոցն կրօնից եղեր հպաւոր , Ա'արիամ առիթ-
տեսուե նոցին զանզնին որդւոյն կերպարան : Ուստի
տեսին զանկէտն սկսեալ , և երանեցին զարմատգ և
զպատճառ . յորմէ և մեք հայցեմք զնորոգութիւնե-
նաց , և պաշտպան զտիրամծրդ ձեռնտուուի :

Դիլսաւորեալ այսօր 'ի քեզ զիմանալին փար-
թամ մեծութիւ . որ սլացեալ հասեր 'ի բարձունս
երկնից , իբր անընդունակ ապականութեն և մահու-
լուծման՝ մարմին , յորմէ պատկառեաց ամօթով
պարտիքն մահու . և ցուցար բնակիչ արժանապատիւ
կենդանեաց երկրին՝ տնդ կենակից որդ տիրամայր .

արգահատեա միշտ զողորմութիւն որոց պանդխտիմք
'ի վիհս ներքին :

Ունող հրձուանաց անթիւ խրախութեց ածային
անկէտն խոստմանց 'ի բուրաստանս անդաստանաց
տիրական տնկոյն , որոյ ստեղունք շառաւիղացն երկ
ըային հնարից գերազանց . անդր մուծցես զքո դա
ւանողքս , որ տիրուհի մայրդ Հոփ :

Պոտեմք 'ի քէն աղերսիւ բանի , որ ես քաղցրա-
լուր գրաւ աշխարհի . միախ երանեալ և բարեբա-
նեալ , հօրն հաջութեամք հովանաւորեալ . որդւոյն
ծնող , հոգւոյն վերընդունող , Երրորդութեան փա-
ռացն տարող . վերանկարեա զառ յաւաղանէն ան-
ախս արգանդէ զկարդացեալս անուն 'ի գիր մատե-
նի վերնում դպրոցիդ : Խւ զերգագրութիւն սակա-
ւամաննեայ այսր գովեստի՝ արձան հաստատեա միշտ
անկործան սրբոյդ առաջի . ընծայեալ մարմնոյս
զմրաշարս գիծ , և զգայական շնչոյս զպատկեր բա-
նիս : Օ ի իբր 'ի գոյից երկուց զուգելոց 'ի մի խառ-
նութիւն միոյ կենդանուոյ , միշտ փառաւորեսցիս դու-
սովին օրհնութք , որպէս անեղծ պաշտօնէիցդ օրհ-
նաբանութեամք : Ուերևս 'ի ձեռն զօրեղ քոյին
հայցուածոց լցոյի մեզ անդաստապարտ համարձակու-
թի յատենի մեծ և ահաւոր նը զատաւորին : Խւ
դտցուք արժանի անբիծ վարուք , և ուղիղ դաւա-
նութեամք՝ հաւատոցն հաստատութք հանդիպիլ և
անդանօր ընծայիւք բանից քումդ երանութեան .
փառաւորել ընդ քեզ և ընդ քոյսն յանդիման դի-
մաց պաշտելի և պսակելի քում ածափայլ և լուսա-
նչոյլ մեծ պայծառութենդ զէութիւն անքակ և անքըն
նելի որ Երրորդութեն 'ի միում նրութե և արար-
չութեան : Որում վայելքական պատիւ , և գովեստ
անդադար երգոց այժմ և միշտ և յափիտեանս յա-
փիտենից . ամէն :

Յեղանիկ պատասխանոյ Սորին ընծայական գրոյ Երջանիկ և
Նորհընիալ Տէտառն Ստեփանոսի , յերեսաց նորին հոգիաբուղին վար-
դապետի :

Կ ԱՌՋԱԿԻՐ Լին և հոգւոյ նորա ընդունակ ;
ընտրեալդ և ներանձնացեալդ այցելու . ըստ հայց-
ման հաճութե բարեսէր կամաց երջանկիդ , և գրու-
թե նամակի ձերում պատճենի , յօրինեալ շարա-
դրեցի զպատմութեանն գովեստ , և զշառքս ներբռ
ղենի : Կարեալ հաստատեալ 'ի գեղ պատկերի դի-
մաց սովիտատի սպիտակափայլ լուսափառ դաշտի
քարտենիդ . մորակեալ յլնթայս սորա ասպարի-
սի զշրթունս գրչս , անշունչ խօսողիս , անքայլ ըն-
թացողիս , անձայն հնչողի , անդուլ պատմողի , և ան-
սայթաքելի քարոզ չի : Եւ արձանացուցի սմին ան-
ջինջ յիշատակ զանուն տենչալի ձերումդ կոչման , որ
Ոտեփանոս՝ Երինդ Ո՛ոկաց հզօր դիտապետ : Որպէս
զի մնացես յարակայ 'ի սոյն համառօտագիծ մա-
տենի յաւուրս անթիւս և յամս հազարաւորս իմով
սակաւամանեայ իմաստիւ : Ես Դիրիգոր՝ յետին վար-
ժապետաց և կրսեր բանասիրաց , որդի դստեր եղ-
բօր հօր Խնամիայի հոգեգարդ և մտավարժ փիլիսո-
փայի , և ըստ վարուց մաքրութե կրօնից գովելոյ և
հոչակելոյ : Եւ ընծայեցի քումդ եկեղեցեաց զայս
նուէր բարեաց բանից ցանկալեաց . յորոյ պտուղ
վայելեսցես ախորժ բերկրանաց ձաշակմարդ յամեալ
և յարակայեալ 'ի հոգեոր հրձուանս աղօթից : Եւ
ընկալեալ իսառնեսցես 'ի յօքնահամբար զարդս ա-
մենագեղս երկնային գանձուցդ՝ զտարազ տեսա-
կի տառիդ : Խոյն և յիշատակեսցես զանուն իմ
տրուպ 'ի գաւկիթ սիրոյ ամնձկութե արտիդ սենեկի ,
միշտ նորոգ մտածեալ զմեզ 'ի ձերումդ ոք խորանի
ածաբնակի հանդէպ սեղանոյդ արարչընկալի , զիս և
զեղբայրն իմ զանդրանիկ զչ չովաննէս ցանկալի ա-
նուն 'ի միումկարգի , որ գիտականն է և հանձարեղ
իմաստասէր քան զիս առաւել յամենայնի : Եւյա
մենայնի կեցցեն մեր անձինք լող քեզ . որպէս և քոյդ
ոգի միացեալ ընդ մեզ միջնորդաւ էութեան բանի

'ի մի քրայ ընտրութե հալոցի, անբաժին տեսմամբ և
անորիշ սրտից շնչով, և անայլայլակ խորհրդով, և
անանջըպետ կամնք խարսխեալ, հաստատեալ և
հիմնաւորեալ խորհրդովք'ի ՔՌ ՀՅ ՚ի որ մեր . ո-
րում փառք յաւիտեանս . ամէն :

Դ մդ քանզի անընդեւ գոյով տեսութե քաղձալի
վայրիցդ և սրբոց խորանացդ, զթերին լրութե և զպա
կամն ածելութե յարմարման գրութե աղերսեմ
շնորհել : Խու ինձ տառապելոյս օգնեա աղօթիւք, որ
յարաժամ դեգերիմ յընթեռնուն . իսկ գործ և
ոչ փոքր ինչ ժամանակ սահմանեալ որոշեմ :

‘Երբողեան գովեստի ասացեալ ’ի համրէն գունդու Առաքելոցն երկուասանիցն՝ նախապատիւ պետութեանցն գլխաւորաց, և եւթանասուն և երկուցն պրազան աշակերտացն Քնի:

Ա. Տեջերած ծաղիկը և տունկը տենչալիք տանն իշեմայ. Պամայ նախաստեղծին ծնունդք, և զարմք Աիովնի. ծառք ամբարձուղելք բիւրոտեանք, ծիրանածայր ընծիւղք երփնագեղք քաղցրապտուղք և ախորժելիք. երկնընթացք գիտակը ընտրութեն, լուսանունդք և տիրահաստատք, շահաւետք և արդիւնականք, առողեալք և արմատացեալք, պարարեալք և պանծացեալք ’ի ցողս պարզեղին. ընտրական սերմանք աշման բարեբոյս անդաստանին: Բաղսմունք հանապազահոսք, մշտակայլակը, յարակայընթացք. գետք հանդարտահետք գերածաւալք և գեղածիծաղք, գարնագուշակը, սառնական օդոցն սուզիչք, և դժնդակասիք շնչոյն նհանջիչք և ապաքինիչք, որք և երջանկագունդ գունդ գումար գասու Պաքելոց, Վանզի առ ձեզ և յաղագս ձեր ’ի դադարմանէ լուութեն շարժեալ կարդ բանիս՝ ’ի գովեստ փառաց մեծութեն վեհին հաճութեն, անսասանելի դրութք հիմնացեալ միշտ կառուցանի: Ու ամն զի յաւետ ընակող բարեշունչ բանից՝ քան եթէ շինուածոց՝ էականն ած դաւանի:

Բ. Եւ արդ ձօնեսնիք երգոյս բանի շնորհ ’ի մաղթանաց ձերում հայցուածոց, զարժանապատիւ. ձեր տէրութիւն գերահոչակել: Վանզի ’ի վեր քան զնառ շրթանց և զիմաստական բանի զօրութի՝ շուք և զարդ գեղոյս ձոխութեն ձերում բարձրութեն ցընաղապէս գերահոչակի: Եւ եթէ ոչ հրաշալի գրեսցի լսողաց, մերկասցի բաց ’ի բաց երևեսցի ծածուկ ծոցոյ բանիս, անեղծականս ձառել զըստեղծեալսդ ժամանակաւ, և զրեալս շնորհօք որ դիք էուեն. և թէպէտ և ոչ անժամանակը ըստ անսահմանին, այլ սկիզբն գոյից յաւիտեանց, իբր հիմնժամանակաց սկսեալք, ընտրեալք նախ քան զեղանիլ էից աշխարհի, ըստ բարբառոյ ձայնին Պաւղոսի:

Քանզի որպէս Այսօնն վերին երկնային՝ սկզբնամեծար և կանխակառոյց մայրն ազատ մաքրածին, նոյն պէս և որդիք նորին անգրամիկը և հոգէպայծառք՝ ի սկիզբն ծայրից անջրպետ եղերաց ընդարձակ ամաց միջոցի աստուատ նկատեալք, ՚ի գրութեան մատենի բանին նկարեալք, փառօք բարձրութե չնորհին՝ պատկերեալք, անստուերական փայլմամբ բարերարն հօր կերպացեալք, անհաւասար համարձակութեալք ստորիցս ստեղծագործեալք, մասնակից կրոնից օծութեամբ փրկչին ձեռնազրեալք, հանգունակից խմբք խմբից անմահիցն դասուց պարակցեալք։

Գ. Ա ասն զի գերազանց քան զասպարէս չափոյ սահմանի հին ամսնակի՝ համբաւ հրաշափառ խորին խորհրդոյ մարգարէաքարոզ և տեսանողագուշակ երեւման տնօրինեցելցն մարմնով Հիսի՝ հօրն արարչակցի՝ ձեւք քարոզեցաւ ծագաց աշխարհի։ Երանելիք ևս և բաղձակիք, սպասաւորք նախապատիւք մարմնացելց և միացելց ըստ կերպի մերոյ այ. բազմապատկաբար ընտրութեամբ փորձեալք ոսկիապիւս՝ ի հողոյ նիւթոյ անընդունակը յանցման մեղաց չարութե ախտից մերոյս զանգուածոյ. պայծառազգեստք և սպիտակափայլք ըստ պատահման արծաթոյ. մաքուզք վարիք և բարիք բարուք, ըստ պարզութե տարածման տեսութեան օդոյ. քաջապինդք՝ ի հաստութե, ըստ կարծրութե ձուլման երկաթոյ. ըղձականք և ախորժելիք գունակութք տենչալի լուսոյ։ Քանզի արդարեւ լցոյք մշտապայծառք՝ ՚ի բնութեամբ անստուեր լուսոյն վերակարգեցայք անաղատապէս ծագել՝ ի ստորինս. ուստինորոդ գոյութիւն երկնի և երկրի՝ ՚ի Հիսէ ձեւք սահմանեցաւ։

Դ. Ա, ա զի և ընդմիջեալն՝ ՚ի յամաց՝ խորհուրդքառանիւթ աւուրն պահպանութե, յորում արուսեակն հսկայընթաց և վայելքագեղ լուսապատարն պայծառութեամբ լճակցուք ընկերին լուսնոյ անըզքգայաբար իբր շնչապէս՝ երասաննակաւ կամաց անբաւին անմոլար շաւզօք հետեմամբ աստեղացն պարագրութք, յանվրիպական խորհուրդ ձերումդ դիտման՝ զարարածս բարեզարդեն։ Քանզի ցիրապահականք և պահպանակը և կանոնք ուղղութե երկրի,

կրօնազօր մաքրականի գծագրութե՛ ձերումտեսութե՛ կանխադրումնեցաւ : || ամս զի ոչ պահարք խոտաձարակը, և կամ՝ ղօղակը կերակրելիք, և կամ բոյսք սերմանամատոյցք, և պտղածին ծառք վարսաւոք, մարմնաձաշակ կերակրոց խորտիկք, որ յերկրէ ցուցեալ՝ 'ի սոյն կորնիցն, այլ երկնային զարդք և վերնային կամարին կամնթեղք, լուսաբորբոքք և անշեն ղամբարք . այսր աւուր բարերարութեան արարչին ստեղծուածք և պարզեք :

Ե . Երդ նմանաբար և ազգակցապէս՝ 'ի ձեզ յարմարի վայելքական խորհրդոցն տեսակ, արեգակունք բազմահոլովք՝ գիջութե՛ չարեաց ցամաքեցուցիչք, բանական բուսոց դարմանիչք, անձնաւոր տնկոց վերընձիւղիչք, սառնացելոց մտօք հրացուցիչք, թերի և խակ խորհրդոց հասուցիչք և հմտացուցիչք : || Ըթացելոց մտօք խաւարի՝ լուսնապէս խրախացուցիչք և բարեգործիչք . վրիպեցելոց 'ի ծովային ծփանաց աշխարհի՝ աստեղապէս ուղղիչք և առաջնորդիչք : Պայծառափայլ լուսաւորք, ձրագունք եւթենաշողեանք, շանմթք կիզանողք, ցոլմունք ահագինք, հռսանք հրեղենք, մարզիչք մարդկան, բովքը ընտրութեան, հալոցք հոգւոց : Քանզիյայսուիկ կոչեցայք՝ 'ի կամս կոչողին զօրելայսոցիկ : | Ճշ այսքանեօք համարձակութք բազմամասնեայ շնորհիւ ամբարեալ և յաւետ լրեալ և բնաւին մաքրեալ, զբնակուե վեհին բարձրուե զփականս վերընկալայք և ձոխացայք և փարթամացայք փառօք տիրապէս, անձացեալք շնորհօք բանին, թագաւորեալք օծութք հոգւոյն, իշխանք պանծացեալք, պետք գլխաւորք, նահապետք վսեմականք, նախարարք նախահաչոգակը, առաջնորդք բարեշաւիղք, որսորդք հմտավարժք, դիտապետք երկնաբնակք, վերատեսուցք անմոլարք, այցելուք ուղղադատք, քահանայք քաւութեան, երիցունք երկելիք : || ամս զի այսպիսիք և այսոքիկ աստիճանի փառաց ձերումտիրաձիր գլխաւորութիք : 'Ի, ազի և մասունք անդամոց ստորհաստեալք, մաքուր սրբութք, մերձաւորն ընտանութք, յափին կառուց ման գլխոյ գովելոյն արժանապէս միազգարդեցայք : || լսոփի անխորոց և անանջրպետ, միակենցաղ և

զուգակցորդ ընդ Վ. Նի գոյք փառաւորեալք : Վ. ան-
զի և զսոյն հայցեաց միածինն առ պատռակիցն վեր-
ընծայեալ զբանիցն մաղթանս, կամիմ և սոցա ընդ իս
պերձանալ, հայր, 'ի քում պարզես :

Զ. « Վ. առակի երիւք գովութեք բարեաց բաղդա-
տեալք, չորեքծագեան մասանց էակաց անպատ-
կառ խօսնակք, միաբան ընութեան եղակաց սիրոյ
ջատագովք, չնորհազարդ բանի տուողին հոգե-
շունչ աւետարանիցք, ամոլք ուղղաձիգք և հանդար-
տաքայլք, զուարակք եղանց բանականք և նուի-
րելիք, լծակիցք կրօնիւք համահետք և խոհեմըն-
թացք, 'ի գործի ձեւակի խաչի խորհրդոյ՝ զմարդ-
կային սրտից անդաստանս հերկագործողք, աւա-
զանին փրկագործութեան ունուք, և 'ի պարանոց
աղջերի ձերում ամբարձողք : Վ. անզի 'ի կոյսս և
յառաջն քառից ստորադրեալ գունդս երիս երիս
թուով երկոտասանս 'ի ձուլելի ձևս պատկերաց ցը-
լուց կերպագրեալս, անդրիագործս՝ արհեստակի-
տուածս, 'ի դիտումն կայից հիւսիսոյ և դիմաց ծովու-
ընդ ելս և ընդ մուտս ծագման արեւու, զկերպարան
ձերոյ օրինակի, լծակ ջրակիր խաչանիշ և պղնձա-
նիւթ ուսով հաւատոյ 'ի գաւիթ ծոցոյ սողսմմնեան
խորանին յարկի, իբր եկեղեցական խորհրդածու-
թեամբ վերագիտաղք տիեզերաց . 'ի նպաստ պատ-
ճառի նոր նորոգութե զմկրտութեն ջուր որբելով :
Որով զաներեւոյթ մոտացն ծածուկս սրբադործեալ,
իբր ստուերին առակաւ՝ 'ի նորս տեսակ կարկա-
ռեալ զհինն զապաւառ թաղանթի աղեացն որովայր
նից, որ մերումն հոգւոցս է աղջակցութի, զմատու-
ցելոց պաճարեղինացն : Վ. անզի անվեճապ և անտա-
րակոյս նշանակ դիմաց խորհրդոյս կերպի 'ի ձեզ յար-
մարի, ով ածարեալք, խրոխտք՝ միանդամայն և
հանդարտք :

Է. « Ասա օձակոփն զարմի որդւոց եղջերուաց, 'ի
ձեռն խնամոց զօրութե մարդասէր և ամենաստեղծ
հոգւոյն ժողովեալք, և մասնաւորեալք վիշակաւ բա-
նին ընտրութե ըստ նախագուշակ ձայնին լըսայեայ :
Ուահացու և սատակիչ թունիցն սատանայի 'ի սպառ-
սատակիչք : Ղամնդակ խստութե նշոյն վիշապին՝ ա-

ռաշնոյ պատրողին պատրիքք : Դրեշտակք զօրութե, զուարթունք աննիրհելիք, լուսեղէն պատգամաւորք, անաշառութեան բանին դատողին ընծայատուք, շնորհապարգևք կամաց անեղին : Ոսկերք հոգեմատեանք ծածկուն խորհրդոց լին, տառ ամանակաց՝ ծննդոց մարդկութեան նուազք, տախտակք տիրագիծք և անձազրոշմք : Տօն նաւակատեաց հանդարտաձայն սաղմոսաց, ամենայնիւ գերազանցեալ գովութեամք : Օգեցողք փառաց քան հանդերձից, բնակողք երկնից քան թէ տաճարաց, կենցաղակիցք լուսակերպից քան թէ երկրախոց, հոգիք թեթեք 'ի թանձր մարմնի, անձինք անքծութք հիւթիւ շաղկապեալք, արագունք 'ի թուիս իմաստից բանի, 'ի մուտս անմատոյցա մտօք սլացեալք, հրաշիցն երկնայնոց երկրաւոր գոյութք պատմիչք, անմահին փառաց՝ մահացու զանգուածով քարոզք :

Ը. Ծերողք զգլիսաւորն դիւաց՝ կարթիւ հանձարոյ, խաղացեալք բռնաւորին սաստկութեամք՝ իբր ձագու փոքու դիւրմբռնելոյ : Վերկամարմն մատանցն ձեռօքն՝ քան թէ ագուցեալ ոտիցն կօշկօք զիածանողին խորտակեալ զգլուխ : Որոյ օրինակ նմանաչար 'ի ձեռն տիրամեծար մաքրական և ընտրելական պարզեաձիր և չնորհաբաշի աջըն Պաւղոսի՝ երևի հերքեալ 'ի բորբոքեալ խարոյին բացոյ՝ 'ի բարբարոսական վիշակն առաջին . յորում հրաշտպէս ծանուցաւ Հիս 'ի յաշակերտին համարձակութիւն : Վանզի իբր ծածկեալն ընդ վարագուրաւ խորութե կերպաւորութիւն պատկերի բանին Հոբայ ՚ի յաւարտումն լրութե կատարման լախաձիգ և գժոխա մարտ հին ասպարիսին հանդիսի՝ զմրցանակ յաղթութեան զլիսաւրեալ երջանկին, ապա Ճառեցաւ անոստ սաստկութիւն անգծելի, սիրալի և անբերելի կարծրութե չարին կակղացեալ և յաւետ վանեալ անդր քան զկայ կենաց կենցաղոյս կարծեաց պատժապարտապէս ըմբերանեցաւ : Ոյնակէս և սորին իւրով համակրօն դաւանահամբոյր գործակցօք իբր 'ի գաւիթ գրկաց մի նաւի՝ զերկրածուփ ալիս կոխողի՝ սակաւաթիւ գնդաւ երջանկացն հանգունակցեալ այնրյաղթութե, զմոլեցնաձառ բանսարկուին

զգուի՝ բալորովին իւր զգայութք և խորհրդանսոցաւ կոր կամացն մեքենայից՝ ՚ի յուսոյն արմատոց հատեալ վերակտրեցին։

Յ. Ա ասն զի ընտրեալն և զարմանալին կիւլիկեցին, որ յի քարիայ հեթանոսաց կոչմանն առաջեւալ, երանեալն ևս և հրաշանունն ախոյեանն և քաջամարտիկ, մշտանուեր հայցմամբ աղօթից ըդդիւաբախ խարոցն կոհակս կարկեալնհանջեալ յինքեան խափանեաց։ Եւ թէ և ՚ի մկանացն կայից պատուաստալաստն փայտից՝ ՚ի ստորին պառյտս խորոցն սասանեցաւ, այլ անմարմնաբար՝ քան թէ թանձրապէս յաղթեաց անդնդոց և անդնդայնոց։ և ծաղրականաւ պյառնմամբ հենգնեաց ըստ մեծին ՚Իւթի զմայրն ահագին զարմից զուղակաց։ Եւ անսայթաքելի ոտիցն հետովք՝ ընդ անկոյին ընթացաւ սահմանն յատակի, զանհաւն ծովուն միացեալ ծոյն բարժանեաց ըստմեծին ՚ովսէսի, ՚ի խորհուրդ հմուտ որտողաց առակաւ նաւին բազմահոլով հռգիս նաւողացն՝ ՚ի հեղմանէ խարոցն փրկեաց։ Եւ շրմնաշղթայ կարծր առասանաւ դանդանաւանդակապ պաշարմամբ զկործանողին մալեալ զկզակս ըստ առակաւոր բանին նախնոյն ՚Եղովմայ, զկորուուի և զմահացու թոյնս իժին ժանեաց՝ զօրութեամբ կեցուցիչ խացին պակասեաց և ցամաքեցոյց։ Եւ այսպէս գուշակեալ զիր ստուերական շշմարտաբար արդիւնագրեցին. և կոխեցին մանրեցին զատամունս օձից խիստ հերձուածողաց և թունից կարծացնոցին գործակցաց, ընդ զօրացելովն ՚ի չարին մահու և Շելիարայ։

Ֆ. Իսկ լճակից և կցորդակից նորին առաջին, սկզբնաթիւն և նախամեծար, վէմն հաստատեալ և արձանն հիմնացեալ, քարն անուանի եւթնաթիւ դաւանութեամբ յարմարագրեցեալ, ըստ չափոյ խորհրդականն ամանակի. այսր յափտենի սկսման և լրութեան, ընտրեալն և փառազարդեալն ՚Եփաս։ ՚Ենարարին շրմամբք երանեալ, և բարերարութք բարձրացեալն հօր ուշադրեալ և իմաստնացեալ. և ուղղահամբոյր դաւանմամբ հոգւոյն իմաստից տեսեալ զանժամանակ պատճառ անքնին ծննդեանն,

արժանապէս բարդաւաճեցաւ բանիւ անեղին, երանի էքեզ Այմովն ժառանգ Քովսանու : Աւստի և նովաւ ըստ սմին 'ի նոյն ուխտակցութի պաշտօնակցաց ոռ- րին՝ սոյն երանութի անձառապարգև ձայնիւ արար չին աւետարանազրեցաւ : Օք թէ խոստովանու- թէ նոցին համաձայնք՝ և փառացն զուգապատիւք . և մաղթանօք մարդացեալ Եին 'ի զօրութ բանիցն նոցա մեք պատապարեալք, և յաւերժական յուսով պաշտպանեալք, յաղաւել փրկչին մարմնովն Շցամայ զծննդոց որդւոց փրկութի, հայցեմ ասելով, որ- պէս վասն սոցա՝ և յաղագս հաւատացելոց բանիւ սոցա յիս, իմբարձրեալդ հայր :

ԺԱ. Ի՞հա պատճառք և սկզբնաշաւիդք բնաւին բռ վանդակ բազմաբեւր բարեաց այսր երանութեան ։ Այրմնացելոցն կենցաղակցորդք, արարողին բանից խօսակիցք, մատակարարք կամակատարք, կենարա- րին կերպին նկատողք, ծածկութե փառաց փրկո- զին մերկապէս տեսողք, յընտրելոցն թիւ անուանիք, 'ի դասակցութի հարանցն հրաշալիք, վկայք նորոգ- ման վախճանելոցն : Ակղքնաւորեալք 'ի նախապատիւ և կանխամեծար սերմանէն Ա'եմայ անդրանին՝ ոյի, զուգաշաւիդք մաքրութ վարուց Ա'ելքիսեղեկի, զա- ւակը խրախութեան գորոյն Շքրահամու, ժառանդք գովկութեան գրկացն Խասհակայ, որդիք երանութե ուխտին Խարայէլի, զարմք և շառաւիդք աւետեացն Քուդայի, աշակերտք գերազանցք օրինացն Ա'ովսէաի, ըղձականացն և գուշակելոցն մերձաւորք և առաջա- կայք : Կնապարտելի կորիւնք առիւծուց, պատարագելի ամոլք գառանց, տիրահաւաք գումարք հօտից, անձա- զարդ ազինք գնդից, անդրանիկին հօր ժառանգա- կիցք, եղանակ փառաց միաձնին : Ա'արմինն ՀՅի 'ի ձէնթ ըստ վկայութենք մարդարէին . մարդկապէս տր ՇՌ 'ի ձեզ, և դուք հոգեպէս ուղերձեալ 'ի նա : Ի՞հա այսպիսեօք, և ևս բազմօք անկշիռ և ան համեմատ գովեստիւ պատուեալք և փառաւորեալք : Ե տնկոյն կենաց ընձիւղեալք, պտղաւէտք, հրաշ- նշանք, քաղցրաճաշակ որթոյն բարունակք, աձու- նաձիգ ուռք վարսաւորք :

ԺԲ. Շքդ այսու բարդաւաճական բարեբաս-

տութեամբ՝ 'ի բիւրուց բերկրալիր բանից հրաշանան և հաճոյական խորին հանդիսիւ անտխուր հըրձուանօք տօնեալք : Օ ի թէպէտ ննջեցիք կափուցմամբ երկրաստեղծք աչաց, ընծայեալ ամենունակ և յոքնըմբռնող նախածին ծոցոյ մօրն որովայնի հռ զածին ղարմի, այլ կենսատու բարբառոյ սերման ձերոյ բոյս ցարդ ևս ցուցանի յանհատու և յանհամեմատ թիւս ամբարոյ արդիւնատրութիւն : Ա ենդանիք 'ի մահու, անմահք 'ի մարմնի, անեղծք 'ի ստեղծման, մշտնցնեաւորք 'ի սկսման : Հյոի միու և հոգւոյ նորա առաքեալք, կաճառակիցք կրօնից փըրկցն, զուգաշաւիզք պարագրողին, հանգունատիպք երևելցն : Հօրն ընդ միաձնին փառք և աշակերտք, անսկիզմն և անժամանակն էութեան ազգք և ընտանիք . որպէս ոմն յումեմնէ առեալ՝ ոմանց իմաստակիրեաց : Ի քժանապատիւ փառք առաքեալք 'ի ծածուկ ծոցոյ ստորիջեցելցն . և 'ի ձեռն ձեռնագրութե ձերոյ՝ մարգարեք Ի քաբոս և Տիմոթէոս . 'ի ձէնջ աւետարանիզք անուանեալն պատուեր բարձու Ա իմին աշակերտ սրբանունդ պատանին Ա արկոս . անուանակիրն յարութե, պարմողն համբարձման՝ անտիռքացի համբակն Ա ուկաս, բժշկապետն անձանց, քան եթէ մարմնոց : Ձեւք և 'ի ձէնջ հովիւք և վարդապետք :

ԺԳ. Կորթնածածուկ բարբառոց լեզուք, օտարացեղ ձայնից յայտնութիւնք, աներևութիցն բացերևմունք, ընդարձակեալք և առատացեալք, 'ի զօրութիւն, յայցելութիւն, 'ի հանձարս, 'ի պատասխանիս, 'ի համարձակութիւնս, 'ի պատշաճաւոր դարձուածս բանից, յաջողուածս երկաքանչիւրոց՝ եղծման որպէս Ա ափիրայն, և նորոգութե իբր Տարիթայն : Խնուշութեան բուրմունք հոտոց : Ձայնատուք վեհք ահեղ որոտման, Բաներեգէս 'ի Տեառնէ անուն ձեր . ըստ այսմ զօրացեալք և քաջացեալք, անմնաս ոտից գարշապարօք խրախուսեալք անգայթակիղելիք : Խողիւք փայլմամբ առաջնորդեալք 'ի ձրագէն կենաց ընթացից ձերոց գործարան, չնորհաշաւիզք և լուսատեսիզք . յերկրային տոհմէ աննման : Ի ծողակն աջով տեառնագրեալք

'ի նորոգութեանն նշանակ . ախտից և մահու վշտաց տիրում՝ 'ի հրամանէ լախյաղթական , անպարտելիք և արուրագոյնք . ըստ երկնային զօրուն՝ զուգական : Ո՛ուտք հետոց ձեր՝ 'ի փառս՝ 'ի յերջանիկ վայրիցն սահման , հարսանեկան պարուցն կցորդք՝ 'ի կենդանեացն կայիցն խորան . ամենակալ ձեռինն օրհնեցեալք՝ 'ի գովեցեալն աւուր համբարձման . խոր հրդական խումբք համարու պատկանաւորք թիւք երկոտասան . ատենապետք դատաստանի՝ 'ի սոսկալի աւուր նորոգման :

ԺԴ. Ծ. Այսքանեօք խնկելի և նուիրելի այլ և սիրալի և զարմանալի մասամբք երանեալք և բարերանեալք , լուսանցոյլք և ոչ հողանիւթք , հոգեգումարք և ոչ մարմնագունդք , յաղթողականք և ոչ պարտելիք , երկնակենցաղք և ոչ երկրասնունդք , անհապականք և ոչ մահացուք , սրովեամապուրք և ոչ երկրամեղք : Օի թէ և սոտոգապէս մարդք՝ 'ի ստորնայնոց համագումենից , այլ հրեշտակք հաւաստակիս՝ բացակայք կայից երկրակիր կրօնից : Ո՞ի այնում գլխոցն Հոնի երկոտասան յօդուածք անդամոց . կենդանարար կամաց բարձրելցն հաճոյական յիշատակարանք : Վանզի թէ որ մարմնովն են , ոչ ինել տեղի այ կարեն . և զուք ոչ եք մարմնով , այլ հոգւով . եթէ իցեք ունող այ հոգւոյն . և տարատրոհիւ առ՝ 'ի միմեանց նշաւոր մարդն և անձնաւոր . ապա հոգեակէս՝ քան թէ մարմնաբար ընտելութեղ ձերոյ կենցաղ :

ԺԵ. Կանագիրք կերպատարագք այլազան զարմի միաթիւ շարի երկակի հնգիցն և երկուց վարդացն և յարմարաց տարեր երկրի , և ամաց շարժութե և հաստատութե , ըստ քերթողացն հահագրութե : Վանզի նուիրական օմն է 'ի սոցունց , որպէս ոչխար կատարեալ արու . և այլ գործնական իբր զուարակ լծաձիգ , կասող . և աբքայական՝ իբր մարդադատիչ և առեւծ հզօր : Լյւ այսպիսեաւ թուով յարմարեալ մինչև 'ի կատարեալ թիւն երկոտասան : Երկոտասան և դրութիւն երկրի ձեւականութեան . երկոտասան և աւուրցն ժամուց տուընթեան տեսսակ . երկոտասան և գլխաւոր թիւք անդամոց մարմնոյն .

Երկոտասան ըստ այսց վակասին՝ որ քառամանեակ . Երկոտասան կայլակք ազեւրաց , և որք արբին զայն զօրապետք . Երկոտասան և վկայական արձանքգետա ծինք 'ի Հորդանիսայ ծոցոյն համբարձեալք . Երկո տասան և զար Հեղիսա կառոյց նպաւակ 'ի կործա նեալ հիման սեղանոյն : Ի՞հա երկոտասան թիւ խոր հըրդական՝ զըրբազան անուան ձերոյլիշատակարան կոչման՝ վկայեալ վերակարգելոց :

Ժ. 2. Եւ ևս 'ի սոյն յարեալ համբարձից 'ի յիմա նալեացն յանհասութիւն զպտղածին Ճուղ երգոյ տառիս՝ զպսակող և զնորոգող անուան էութեան ա մենազօր ՚ոք Երրորդութեն : Ի՞անզի 'ի սողոթէս երից բառազրաց յորջորջեալ կոչմամբ զծանուցեան մեզ տէրութիւն միափառ և համապատիւ , անպարագիր և անվայրափակ , Հայր և Որդի և Հոգի , և միաշար դասեալ զթիւն պատուեալ և օրհնաբանեալ երիցն ազգակցաց՝ երկոտասան վերանկարի : Ի՞հա և յայսոսիկ ցանկալիք , և վեհագունաւուն վկայելիք , և ան Ճառելեաւն վերագրելիք : Ինտանիք այ , և սրբոց քաղաքակիցք . շինուածք իմանալեաց , անքակ տաղաւարք . արարութեանն օթեանք , և ախորժելի բնակարանք :

Ժ. 3. Խակ' Եւթանասնիցն Ճառ , փոխարկեալ ըզդէմս բանիցս , յաւէտ ըղձական և ախորժելի խորհուրդ ցուցանիւ՝ Ի՞անզի զայսքանեացբազմագումար դասուց ընտրելոց՝ որ բան զօրասցի 'ի նիւթ ներբողնի : Ու անզիյամենամըն զրութեն աւետարանական պատմաբանութեն՝ զկնի մաքրակենցաղ և տիրաքարող Ճանապարհորդութենն առ առաքողն Ճեպեալ հասին , յանդիմանակաց տեառն պատկերի զուարթքերկանաք . և զօրութիւն անուան կոչողին փառաց ինքեան պատմէին , զմերժումն ախտիցն և զայսոցն հալածումն , աւետարանեաց նոցա մեծագոյն յոււսոյ տեսութիւ . Խնդացէք , ասէ , ընդ գրելց անուան ձեր յերկինս : Վկաֆազգելի մեծի և աներկեսան երանութեանն . քանզի որ գրեաց զնոսա ած , նոյն և վկայեաց , այսու պարզեաք անուանակոչեալ ժառանզք և որդիք ՚ոք արքայութենն : Վկա ածազգետք ամենայնիւ գոյիւ կատարեալք բազմաբեւր բար-

դեալ բարութեք, իսկապէս շնորհիւ պատարեալք, ապէնիազ պարգևօք լցեալք : Եւթանամնեկի երկակի լեզուացն այլասեռն ձայնիցն՝ի մի տեսակ զուգաշուրթն խօսակցութեն համահաւաքիչք, բարժանելոց յոքնակի ազգաց՝ անսասանելի շաղկապք սիրոյ, դասք և գասապետք վայելցականք պարոց, տիեզերաց երկրի դատաւորք, գումարք թագաժառանգք կայսերի, ինքնակալպետութիւնք իշխանականք, գումարք գեղեցկագեղք նախարարացնեայ պատուելոց, եկեղեցիք ընտրելոց երկնից բնակութեն, կահառակիցք և կցորդք գասակցութենցն վեհից, կոյտք կայունք և անխախտելիք անմահին փառաց, կցորդք հանդիսի իմաստութեան հանձարոյ, կամք և յարձակմունք ակնարկութեան վերնայնոյն, շարք աստեղանիշք եկեղեցւոյ հարմանութեն, արհեստական ձեք պսակաց զարդու Ոիովնի, եւթանասուն բոյք արմաւենեաց՝ի նշանանունն ։ Եղիմ :

Ժ. Ը միանգամայն գրելով զամենայն ՚ի սոյն կարգ բանիս պատկանագրութեան, զնկար անկուածոյ հառիս գրուատի՝ պայծառապէս պէճնազարդեցից : Օ որ բանն ած առ՝ ՚ի յայ անժամանակ իսկութեամբ ծնեալ միայնակ անձառն յանքնին ծոցայ . որ և ՚ի կնոջէ կուսէ մաքրելոյ և յանարատէ պրուհայ, անդրանիկ և անհարազատ, ՚ի մօրէ յատուկ՝ անհաղորդ կամաց հօր երկրաւորի, ած ըստ տեսականին, և մարդ ըստ պարզունն միաւորակամն խառնութեն . ոչ սոսկ և ոչ վայրտապար, այլ մեծի իրակարգութեն նշխար՝ զձեզ սրբագունդ գասք առաքելոց վերակուեաց : Ու ընտրութեն վիայն վկայեալ, այլ և պատշաճականաւ թուով պանծանաց պայծառացուցեալ, կարգք և կնիք տասանց եւթանց խորհրդականաց, ըստ ժամանակաց յեղյեղուն շարժութեան դարուց : Ասկ զերկուսն յեւթանասնիցն թիւ յարակցեալ, զնշանակ ապառնեացն և զներկայիցս, զերկնաւորացն և զստորնայնոցս, զմարմայ և զհոգւոյ, զտապանակակիր տախտակացն, զերկեակ գոյութի երկնից, զերկուս լուսատուչացդ, և զլուսաւորացն երկնայնոց, զլումեմայ և զմերս երկրի, զհոյն օրինի և զնորոյ աւանդութեն :

ԺԹ. Եւ արդ այսքանեաց խորհրդոց՝ նկարագիրք և պատկերք։ Ոչ առաքեալք միայն, այլ և նահատակը։ և ոչ խոստովանողք միայն, այլ և վկայեալք։ ոչ չարչարեալք միայն, այլ և կատարեալք։ ոչ մաքուրք միայն, այլ և մարտիրոսք միայն, այլ և մարտիրոսք միայն, այլ և յարգեալք։ ոչ պատուեալք միայն, այլ և պատարագեալք։ Ոչ մարմնաբար միայն ծախեցեալք, այլ ինկապէս բուրմամք վերնայնոցն ծխեալք։ քանզի հոտ անոյշ ՎՐՆԻ և հօր նորին հաճութե զգովեալդդաս՝ իմաստունն Պաւլոս քարոզեաց ցանկալիք և երեւելիք, գովելիք և պատկառելիք, ինկելիք և պսակելիք։ Ո՞նացուածք զարմի տանն ՀՅակոբայ, զաւակք անհաղորդք չարեացն Ողովմայ, ժառանգք հաւատոյ նախնոյն Լրբահամու։ Օ ի թէ ոչ տեառն զօրութեց թողեալ էր զձեզ զաւակ ընտրուեն նորոյ Ոիփսի, լինէր հանգունակից ստուերականն Ոինայի։ Ո՞յլ համբարձաւ բարձրացաւ Լին փառօք յերկրէ ՚ի ձերմէ բանէ, որպէս թափեցաւ անկէտն ՚ի վերուատ յիւր գթութէ։

Տ. Եւ արդ եթէ Երրորդութեանն իսկութիւն՝ լեզուէ ձերմէ ծանուցաւ, և արարին ձեւք պատմեցաւ, և այս որդին ՚ի ձէնջ քարոզեցաւ, և խորք անքնին վերին պարգեացն յերկրի յայտնեցաւ, ապա երկնայինք և հոգեջաշակք և արփիաբնակք, որդիք ՚ի չնորհաց հօրն բարձրելոյ՝ քան թէ երկրածինք զձեզ դաւանեմք։ Օ ի թէ ՚ի ստուերագիր տառն մովսիսեան անդրանիկ որդի Խարայէլ, և դարձեալ որդիք էք այս տեառն ձերոյ։ ևս և յամբաստանականն ձայն նախադրեալ յայ անուանեալ որդիս, որք առ դատերսն մարդկան մտին։ և դարձեալ, ևս գրեցի թէ անձք իցէք, և բարձրելոյն որդիք։ իսկ պաշտօնէիցս նորոյ աւետեացս, և չշմարտութեանն տեսողաց, և ՎՐՆԻ ժառանգակցաց, և անձառ մարմնոյն բաշխողաց, և անձեղէն կերպին տնկակցաց, առ որդէգրութեանն պատիւ ովլ թերամտեսցէ և երկը բայեսցի։ Ո ամս զի որ ՚ի նոցանէ բանն և քարոզութին՝ ելից զտիեզերս։ Եւ իբր զկամացն այ զպատգամն ընդ արարածս տարածեցան, և որպէս զարար-

շական բանին երիվարո՞ զծովածուփ ալիս կոխեցին, և զիմապն ապստամք՝ հզօր մենքենայիր բանին սանձեցին, և զաւացեցին գանձուց մթերս՝ արիաբար գերեալ կապտեցին, և զիմանիկեցի զօրուն գումարտակ՝ ի կենդանի ջուրն հեղձուցին, և զկարծրացեալ մտաց անգատան՝ արօրադրեալ գերահերկեցին, և զմարդկան ապստամքութիւն՝ կրոնից և մահու հնազանդեցուցին, և զանողթախոհ կենցաղ երկրածնաց՝ մաքուր հանդիսի կուսութեան տուին, և արարողին արագ սուրհանդակը՝ ընդ հեռաբնակ վայրս արշաւեցին, և իբր զանձուկ գաւիթմի յարկի՝ զաշխարհս ամենայն ոտամք չափեցին, և իբրև հին արուեստին վարժիւք՝ զմուաց որտին քսակ մաքսեցին։ Եւ ՚ի ձինորսաց գասուց կոչեցեալք՝ զբանական կոյտս ուուկանեցին, և ՚ի հալածչաց ՚ի սոյն հրաւիրեալք՝ զիսչեցեալն ած պատմեցին, և ՚ի հեթանոտաց ոմանց ոզորմեալ՝ զմոլեգնապատիր կուռուն մաքրեցին, և ՚ի վրիոզարհեստ բժրշկաց ընտրեալ՝ զաւս ոգւոց լուսաւորեցին, և յաղախնածին ծառայից ստրուկք՝ հրամանատուք տերանց իշխեցին, և յայրանեաց նուաստականաց՝ ՚ի ծայրագոյն նորհ ժամանեցին։

Իւ. իբր զմի հնազանգ պատանի՝ զաշխարհս ամենայն աշակերտեցին, սկզբնաւորեալ յլըրուսաղէմէ, զնսեմանուն վայրսն լիեդարու, զանունակիր կոչման թոռինն հագարու որդւոյ լամայելի, զծռ վական կղզիս քետացւոց զարմին ՚Քանանու, զիմական բաժնի ժառանգութենն լիեմայ՝ ընաւին եղերգն, զլիագիրոնն բազմահողով, ընդ ասորեստան մեծն և երկայնանիստն, զլինկորովն դրամբքն Պարսից, տոհմին լոմբանայ որդւոյ ՚Քետուրայ սերմանն լուրահամու։ Օ վայրս արևելայինն լուարաց և լուաց պարթեականաց, լուագանայ և լուագիանայ, զպարտկահեղէնն խուժաց, զլ իրիա ընդ ծոցն հարաւային ծովուն հզօրի, ՚Պոպէիւ հանդերձ զկողմն լուսայ։ Օ երիսն ՚ի հնդից լոթեալպիայ։ ոմն ՚ի նոցանէ և զերկումն ընդ երիս այլ ոմն ՚ի նոցանէ զաշխարհ փոշտացւոց և զլուայդանու՝ հանդերձ հնդկայնօք, և զլուուր փիւնիկեցւովք։ Օ սատա-

զացիս և զսկիւթացիս, զդատինացիմ՝ որ և հոռվ-
մայեցիս, ընդ դաղմատացիս և եղիմացիս, խառն
ընդ հիւսիսի և ընդ արևելս. յորում առաւելքնա-
կեաց բանն նոցա և աւանդութիւն : || ամս զի ընդ-
արձակեաց ած Յաքեթի, ըստ մարդարէուեն՝ լոյի,
և բնակեցոյց ՚ի տան Ալեմայ, այսինքն յառաքելա-
կան վիճակին բաժնի . որք ՚ի հարազատութէ սիրե-
ցեալն Ալեմայ հովուեցին զնոսա յարկաւ վերապիտի
թեոց պատուիրանին վերակացութէ :

Իր . Եւ այսպէս արագելով հետիոտն տարժա-
նաքայլ քրտնաթռը և աշխատակիր վաստակօք ընդ-
լայնատարր ընդարձակ տեսակ երեսաց գետնոյս
տարածման , ընդ Յոյն , ընդ բարբարոս , ընդ ոչ
լսող զկենդանարար անուն Հյոթ , ընդ անձանթ-ս
մարդարէիցն և նոցին պատգամանց : Եւ իբր զմտաց
անփակ սրուին , և զփայլ մաքուր փայլատական՝ ընդ
արարածու ամենայն հետեւալ լցին : Եւ 'ի խաւարին
կռապաշտութէն վերածեալ 'ի փառս զտոհմ ազանց
երկրի , փրկեալս և ազտուեալս՝ աւազանին անբիծն
արդանդի անխարդախ ծնունդու և անեղծ ժառանգս՝
հատարակաց փրկողին տեառն ընծայեցին : Եւ իբրև
որդիս՝ քան թէ պաշտօնեայս ծնողին այ մօրն Հյոթ
կենցաղակից գոլով մաքրաբար , արժանապէս լու-
սածին մարմնոյն գովեալ հանդստեանն սպասաւո-
րեցին . որում յանդիման աչաց նկատման՝ զ'ի նմա-
նէ յայտնեալն ած բոլորից վերապատմեցին : Որ և
նովաւ և զինի նորուն՝ անձառելի հրաշագործու-
թէ զախտա մահացուս 'ի մարդկանէ հալածեցին ,
զտեսաննելիս խաւարեալ աչաց՝ կրկին յաւելմամբ
լուսաւորեցին , զլուծեալ անդամն ախտացեալ մարմ-
նոց՝ յառողջութիւն կենաց կանգնեցին , զմեռեալս
յարուցին 'ի կեանս վերստին և յանտարակոյս փըր-
կութիւն , զդեւս աներեւոյթս չարին զօրաց հող-
մով բարկութեամբ կամացն այ 'ի սպառ հալածեցին ,
զելս ընթացից երկնային մոիցն բնակութէ՝ հողա-
ծնաց բացին , զահեակն հեթանոսաց՝ աջ ձեռնաղրե-
ցին , զհրեական ձեռնարձակուին իշխանական բա-
նիւ կապեցին , զփայլուն երեսաց գեղազարդութէ
մովսիսեան կերպին՝ ստուերին տեսակաւ ցուցին ,

զսրտմտուի սոսկալի սաստից վերին բարկութեն յա
րարածոց երկրի տրոհեցին : Եւ իբրև ամենայնիւ
այսքանսեօք լցան լիացան և երանեցան, ապա նուի-
րեալ պատրագեցան՝ ի սպանդ վերնական բարձ-
րեալ սեղանոյն, և նկարագրեալ դրոշմեցան՝ ի գիր
մատենի վերին դպրութե : Եւ ոսկերջըն ցամաքե-
լովք՝ զօրեն կենդանեացս լինել փրկանք, և զմրցա-
նակ յաղթութեան փրկչին և անապական մահուն
քարողեն բարձրահնչակ աւետագրութեք, զմլցտու-
թին և զքաւութին և զյարութին կրկին նորոգման :

14. Ողքա մեր նախնիք, սոքա մեր ծնողք ըստ
աւազանին, սոքա դաստիարակք մերս իմաստից,
սոքա վարդապետք աշակերտելոցս, սոքա դաւանու-
թեամ բարեաց ուսուցիքը, սոքա եկեղեցւոյ սրբոյ
հիմնադիրք, սոքա կցորդակիցը արդարութեն պաշ-
տամանս, սոքա խորախոյք ընտրական կրօնիցն, սո-
քա ձեռնազդողքքահանայութեանս, 'ի Վահանակա-
լեալք և մեզ մամնաւորեալք, հաւատարիմ ուխտի
դաշնաւորք, վկայք վեհագոյնք ածատունկս կարգի :
Ի ձեռն սոցա ընդունական և հաճնյական մաղթա-
նաց հայցման աղօթից՝ ընկացուք և մեք մամն փր-
կութե՝ 'ի բարերար գժութեանց իննամոցն այս զո-
րանալ ձեռնին մեր 'ի շնորհս, 'ի բժշկութիս, 'ի բաշ-
խումն կենաց պարգևաց : || Ասն նոյնին ընդ նոսին,
իմում հաւատոյ մասին՝ քաւեալք փրկեալք և ար-
դարացեալք, 'ի Վ.Ռ. Հ. Դ. 'ի տէր մեր, որում յա-
մենայնի փառք և մշտնջենաւոր գովեստ անդադար
երգոց, ընդ հօր և ընդ հոգւոյն սրբոյ, յաւիտեանս
յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ԳՈՎԵՍՏԻ

Ի ԱՃ և յերջանիկ հայրապետն ՚ի նքն Յակոբ Եպիսկոպոս և վերա-
դիմուղ վեցնատիս երկնահանդէս աթոռոյ Մծբին քաղաքի:

Ա. ԱՐՁՐԱՑԻՐ Այսօն հոգեոր դիմաւոր անձ
նաւոր խնկաւոր և խորհրդաւոր, երկնաւոր խորան
լուսաւոր գերափառ՝ յաղթող Այնայի, բերողի ստուե-
րին կտակի անկայի և լուծականի, կապտողի և ոչ
պճնողի: Ի՞ր որ խորոց և կամ կէտ գծի ՚ի միջոց
երկուց կառուցեալ սահման ծանուցման վեհին և փո-
քուն, մահաճրին և կենաշնորհին, յարակային և
օրաւորին, երկնայնոյն և անցաւորին: առ գիրն եղ
ծական, և առ հոգին մնացական: սակս ծառայա-
կան միջնորմօրինին, և տիրականն համակցորդ և
սիրապատար աւետարանին ՚ի յաշխարհականն պայ-
ման ուխտի, և ՚ի վերնայինն շաղկապ բանի: Ուս-
տի յաւէտ իսկապէս պարեաց և կամ կարապետ
գոլով նախընթաց սկզբնաշաւիղ անտուերական
պաշտելի տօնեալերջանկացն: ուր հարսնեկամն միա-
դրութի համակայութեն առ օրէնս երկրի անկցորդ,
և առ հասմրակաց իր՝ անհաւասար: Իստ մարմնայ-
ին հիւթաւոր աչաց պարագրեալ, և ըստ իմաստից
անարգել դիտմանն դուն ինչ նկատեալ: յու քան-
զի անմերձ է բանիս ձգումն առ անհասութիւն ծա-
ծուկ խորհրդոյս, որքան քանակութիւն փոքուն առ
ստուարին դիմակ, և անձկականն գիծ առ լայնա-
կանն ծիր, և մարմնայինն յօդ առ տիրականն գոյ,
և ձեռինն հասումն առ մտացն արագումն, և երկրա-
կոս հիւթաւոր առ սէրափին սրբաբան, և մահացու
լուծական առ վերնական կենսածին: Օք ողքան
անդը և ՚ի վեր՝ կամարն յարկի անդրանկացն կայից
վկայի անդանօր հրաշապէս, և ևս քան զէմն գերա-
կայիցն և որդիքն լուսոյ դաւանին:

Բ. Եյրոց և զմին աստանօր առեալ՝ ի գովեստ բա-
նից մատուցից զի ծանիցես գիտասցես հայելնկա-
տել խորհրդեամբ իմաստից գոյից երիկամանց, թէ

ո՞րքան փողին ներհիւսին կուտին յաւելին՝ ի յոք-նատարր յաձախութիւն չուականն յերկարութիւն, բազ-մատիպ պատուածքը՝ ի թելս բանի առ միոյս սրբոյս Յակովսայ պատուամիրութիւն, և իբր' ի պատահումն զօրաւորի համայն յայտնապէս՝ իսկոյն ամժոփեալ տկար երեխն։ Արով և առ սոյն բերեալ զքարբառ-տառիդ, զհասարակացն կցորդութիւն ազգապետ ցեղա-կանութե, լուսաբնակ և երկնամառանդ բարձրագահ օրհնաբան էիցն խմբակցութեցն յիշատակելով։

Գ. «Բանզի որպէս՝ ի ծիրս աստեղաց զարուսեակն երկնից՝ ի ձահ է դասել՝ ի շար սկսմանն, և ՚ի պա-տուական ականց գումարտակն՝ զյոքնաշահն և զյա-ձախագինն, և ՚ի մարդս՝ զանհատս հմտականայն, և ՚ի նիւթս վեհագունիցն և գեղազանիցն՝ զոսկին Առփերայ և կամ զքարն ձանցաւոր լուսափայլ, և ՚ի կոյստ կայից բարձրութեն լերանց՝ զլի իսպն, և ՚ի քաղաքս զլյուսաղէմ, այսպէս և ՚ի գունդս մաքրե-ցելոց՝ զծանուցեալն և զհուզակեալն։ Օ ի եթէ բա-րի անուանի ծառ անշնչական հողաբոյս՝ ի նիւթոց փայտից՝ պսակաւ տենչալի պտղոն քաղցրութեան, և անդատանն արգասաւորական պտղածին՝ ըստ ա-ւաքելոյ՝ զօրհնութիւն ընդունի զվերնոյն, և ոքան շանի մանամայն հացին՝ սակս երկնի, և ծով դրու-տի՝ ունակ մարգարտի, ապա զորպիտի՝ արժանաւոր գովեստ ընկալցի մայրն սկզբնապատիւ, լուսարկու, գեղապանծ քողազարդ։ Այլ և չնորհաշութ մօրն Աիովնի վերնութեամբացի, որ զած ծնաւ մարդացեալ, և օրինակին տեսակաւ զանորակին երկնեցեալ ան-ախտակիր կերպարան։

Դ. Աւտի և աւազանն կենդանարար տիրագոյ, զարբազգեստիցն վերընծայեաց զանհամար ազինա հոգեկրօնս համախորհուրդս՝ դասուց դասուց առա-ւելութիւն լրական չինութեան եկեղեցական կա-ռուցման, ՚ի միաբանն զուգապարութիւն անմահից փառաբանողացն լուսակերպիցն։ Վ. անզի անդ ելս նեին ըստ դաւթեան ձայնին՝ ազգք ազգաց, ոչ ըզ-պաշտօնն Յակովսայ վկայել պիտակ տիրապէս, այլ զածն երկնի՝ ի յերկրի հիւթաւոր կերպիւ տեսա-նել։ Աւ ոչ եթէ աթոռք արկեալ կան ձեռակերտա-

կան մարդկային բեմի՝ի յերկրի՝ կարծրադատ և կառ
կածափորձ և վրիպակընտիր՝ մահացու դատել դա
տողաց, այլ դատաւորն համագոյից՝ կշուղն մը-
տաց՝ և անգոյիցն նախագծող՝ ի, ա եղ զոմանս ա-
ռաքեալս՝ առ՝ի յինքենէ, զոմանս մարգարէս գու-
շակս ապառնեացն, զոմանս աւետարանիչս կենացն
բանի, զոմանս հովիւս առ տաճումն ինսամոց, զոմանս
վարդապետս առ դատումն վարժից, 'ի հաստատել
վրա 'ի հողմոց խաթէութենէ, 'ի վաստակս գործոց
պաշտամանն առ նոր : Եշ հասարակացիր մինչև 'ի
շինուածն 'ի յօքունց մասանց միասցի յօգեալ մաք-
րապէս 'ի գլուխն գովեալ տէրունի :

Ե . Եստանօր առ սմին բանի 'ի սոյն միութիւն
զուգափայլութեան, 'ի շառաւեկղէ երեալ, 'ի գեղեց-
կաստեղն ոստոց ընձիւղեալ, 'ի նախնեացն բուսեալ,
'ի հարցն վեհից երեսեալ, 'ի տոհմէ հզօրէ յայտնեալ,
'ի պարագլխէն արդարոց ծագեալ, աբրահամեան գո-
գովն գգուեալ, 'ի վերուստ անտուստ վկայեալ, 'ի
յամացոց մաքրոց անձրեսեալ, 'ի նորոգ գոյութեանց
ցողեալ, 'ի յելիցն արեւու փայլեալ, յեղեմեան դի-
մացն ընտրեցեալ, 'ի գլխոց տարածման երկրի պար-
գեեալ, յաջողակն հողմոց զօրացեալ, յակնար-
կութենէ բարձրելոյն բերեալ, 'ի հարուստ դարուց
նկատեալ, հոգւովայ օծեալ, 'ի կամաց լայն կոչե-
ցեալ, 'ի պատճառին բանէ հիմնացեալ, 'ի պարգեէն
լուսոյ յարդարեալ, 'ի պսակողէն վկայից հաստա-
տեալ, 'ի բարերարին բերանոյ օրհնեալ :

Զ . Ենունն խորհրդական, կրօնքն վերնական,
վարքն մաքրական, ընթացքն հրեշտակական, կո-
չումն գովական, նկատումն ուղիղ միական, շաւիլն
ածական, կիրքն անհասական, աւանդն անշարժա-
կան, աշըն անկեղծական, լըմն անշինական, հաւատքն
անապական :

Է . Եինն յաղթական խմբից հազարաց, բա-
րեհամբաւն 'ի ժողովս աղանց, անուանին 'ի կոյսու
բազմաց, արձանագրեալն 'ի մատեանս ազգաց, ցրողն
աներեոյթ գաղանաց, ախոյեանն դիմամարտիկ զօ-
րաց դիւաց, քառամանեակն գեղեցկին լանջաց, նետն
արարողին կապարձաց, աղեղն լարեալ յաղթողին

գրկաց, քարին պարսից տերունւոյն ձեռաց, գայիսոնն ընտիր հզօրին կամաց, գերակացեալն աշխարհիս մասանց, անկցորդն պարտեաց մեղանաց, անունակն նիւթոյ յանցանաց, տարօրինակն մարմնաւորաց:

Ը. 1 ցյսն ծագեալ՝ի ստորին երկրի, ակն արեու՝ի մէջ աշխարհի, անձնահամայն իսկապէս՝ի հողեղինի, միջնորդ կենդանի դատողին բանի, ծիրնհանձման վշտաց տագնապի, սահման կենաց յընթացս ախտի, Ահարոն երկրորդ՝ նորս Խարայէլի. ապաքինիչու՝ի խունկ բուրաստանի, նշանակ կենաց՝ի մահու սաստի, ցանկ շնչական սատակման վճռի, բժշկապետ մարմնոց յօդեալ ընդ հոգի, հրաշցեալ գեղով՝ի դէմն կերպի, զօրութի աղդման՝ի տուր հագագի, նշոյլ փրկուե չնորհացն Քիմի: Արդայսքանեօք նուագօք՝ի զանազանակ մասոնս բանի յաւետ պատկեալ երջանիկդ՝ի գումարս գնդի հայրապետական մեծարեալ դասուն, ընտրեալ նրակովա:

Թ. 1 Հեռաւորաց խուժային պարսկական աղանց դիւցազանց՝ շառաւեղ լրտայ ածպաշտութեան,՝ի հովուե որդեւոյ Վետառուրայ որ յԱրքահամէ երկրորդ Յակոբ նախնոյն գերազանց. փրկողին արեան հարազատ՝ի վէմն կենաց կառուցեալ: Ա՛ի յեւթնեակ բերանոյ լրտապատրոյգ Ճաճանչեղ տիրագոր Ճարպաւորական իւղալիր անձառապատկեր և խորախորհուրդ աշտանակակիր Ճրագացն տեսանողն ջահացեալ: Ա վիմաբեր և արձանակառ քարէն փրրկութեան Օ օրաբարելի՝ ակն միատեսող անհասիցն և ծածկեցելոցն, շինեալ հիմն վստահութեան նմին պատկերի՝ զվարս բարիս քնահամնոյս, ոսկի ընդ արծաթ պատուական քարամբք, ըստ պաւզոսեան նշանագրութեանն: Այս հարց հոգեւնունդ զաւակաց, երրորդական Արքն պաշտօնեայ,՝ ի կանոնազրացն Հաւատասահմանդաւանաւորաց հարցն Խիկիայքակ տիչ լուծանող անպատուաստ խզմամթ սուսերաւ բանի՝ արիոսեան բաժանմանն:

Ժ. Տարացոյց հոգևոր ժողովրդոցս խրատու, ոչ եղծեալ այլ գրեալ, ոչ մեռեալ այլ կացեալ, ոչ բարձեալ այլ մնացեալ, ոչ լուեալ այլ ձայնեալ,

ոչ զուղեալ՝ այլ յայտնեալ, ոչ պատեալ՝ այլ պատմեալ, ոչ ամիտիթեալ՝ այլ տարածեալ, ոչ կարկամեալ՝ այլ կարկառեալ, ոչ քակտեալ՝ այլ տնկեալ, ոչ ունայն՝ այլ պատարուն, ոչ ցրեալ՝ այլ ամբարեալ, ոչ ստորնային՝ այլ վերնային . | Ե լայն առպարիսի երկրիս կենցաղի՝ նահատակ յաղթող . ոչ սրով մահացու զինու խողխողեալ, այլ բովանդակապէս աշխարհի խաշեալ . ոչ՝ի փայտ դատապարտութեալ սեեռեալ, այլ՝ի պատուիրան երկիրին այպահեալ . ոչ բոնաձիգ դահճացն ձեռօք յակամայս պարտաւորեալ, այլ անձամբ զանձն մատուցեալ :

ԺԱ . | Կակ իմաստասիրապէս յեղեղեալ զկոչումն անուանդ առ՝ի պատկանիցն կցորդութիւն բանիս բարդութեան, ոչ է տարագիր : | Վանդի Հակովը՝ այսինքն է խաբող ունող զընթացիցն գործի լոգով մայ, որ է հաղեղէն մարմնասէր անսասնակենցաղ : | Ամս որոյ՝ի գէմն կերպաւորեալ մեկնապէս, որպէս թէ զխարիսիս ունողաց մասանց մարմնոյն անդամոց, որովանապարար բուռն հեշտութե ախտից մոլուն, զնա և զնորին մասին ազգակիցը՝ի ձեռն ըմբռնման ձեռինն ձգման ոտինն առակաւ ընդ կրունկն բերմամբ,՝ի գլուխ կացուցեալ ըմբշամարտապէս արուեստիւ եղաղական իւղեալ մրցողաց պատկան սարասիւ, խաբեաց քան եթէ յաղթեաց : | Ճդ պարզապէս տեսաւորեցաւ կցորդեալ ընդ առաջնոյն կոչման՝ երկրորդիս անուն : | Վանդինա համասերմ միաբոյս զուգաշաւիդ եղաօրն յաղթեաց . իսկ երանեալս՝ի հրաշ փառաց մեծս հայրապէտ, տոհմ արշակունեաց անուանակերտից, բարձընտրաց, դահնշանաց, պատուապարգեից, պսակահիւսից, թագաժառանգաց, զկիրս մննդակից աձման հասակին՝ի կուռարանի այսր յաւիտենիս զօրաբար և արիապէս կամ թէ հոգեպէս, իսր կենդանի անձնաւոր զնչականն քառարքայլ պարտեաց, և գերազանց գտաւ լոգովմայ, որպէս նախնին խաբող լոգովմայ :

ԺԲ . | Եւ քանդի գեղեցկաղան և վայելքակերպ արաբչանորոգ ձահաւորեցան մարդկային ընթացք առմիանակ յառուամն նպատակի ընտրութե ըստ ժողովին նախասացութե, առաջի աշացն այ գոլ ձանա

պարհք առն . և 'ի տնէ փորձեցաւ լինել ըստ վեհին
 'Դաւթի գնացք բարի մարդկանս զարմի , և անբիծք
 յընթացս այս ձանապարհի համայն երանին , ապա
 սեռն և աներկեան մտաց տեսութեղ զիշատակեցե-
 լս հովուիս հզօրի սրբոյս {Հակովըայ զհիմն սկսման
 և զաւարու լրման՝ կենցաղոյս աճման՝ յառաջ խա-
 ղացման՝ տերամք վկայեմք : Եշ արմատացեալ խարռ
 խեալ պնդեալ զսա բազկի բարձրելցն , և 'ի ձեռն ձե-
 ռին Ե ին մշակեալ , և կենդանի հոգւովն նորոգեալ :
 Ե՞ր որ և բանին այ բարբառ նախաժամանեալ՝ չը-
 մարտապէս գլխաւորեցաւ յասելն առ գովեալ գունդ
 աշակերտացն , ես ընտրեալ տնկեցի զձեզ , և եղի
 կազմեցի 'ի մի և 'ի նոյն հիմն գովելի , զի դուք յա-
 ռաջեալ պտղաբերես ջիք : Եշ դարձեալ՝ եթէ ես
 որիք արմատաւոր , և դուք ուռ սաղարթաբեր , և
 անպարագիրն հայր՝ հանդերձիչ կազմիչ երկրագործ :
 Եշ դարձեալ՝ զանկցորդն ինքեան միութեն առ պղա-
 զցն բերումն ամայի . և ևս առ հօրն իւրում պա-
 տուասիրեալ զբոլորիցս բարետրուի , ամ տունկ ոչ
 իմ արմատացեալ ձեռամք հօր իմոյ՝ քակտեսցի :

Ճ. Եշ արդ ստուգապէս խոստովանեսցի՝ սրս այս՝
 միացեալ հաստատեալ՝ 'ի տունին կենաց բարեացն
 բերի , և ձգեալ ձգտեալ զեւ շառաւեղի կենացն
 բանի հովուական ձայնի , 'ի վեր քան զերկին , և անդր
 քան զծով . և 'ի դամբանի գոլով երկրաւոր , ընդ
 բարձրելցն գտաւ միաւոր . և մինչ երն յերկրի իսկ
 կենդանաւոր անցաւոր , եղե անձնաւոր մշտնջենա-
 ւոր . և 'ի խիստ վարս կրօնաւոր , վայելքապէս գոյր
 պսակաւոր . և անպատապար գաւազանաւոր , հո-
 գեղրահ շնորհիւ զինաւոր . և հասարակաց գոյի
 նիւթաւոր , մարմնացելցյ բանին կերպաւոր . և ստո-
 րիցս աստեաց՝ անկարօտիցն հանգունաւոր . և մնա-
 պատ գեղ պատկերաւոր՝ ըստ արփիաբնակ խմբին
 լուսաւոր . և մաքրակենցաղ վարուք ձգնաւոր ,
 բազմաժառանգ սրգւովք պտղաւոր . և ընդ երկ-
 նային ձրից պատմաւոր , արքայութեն տն աւետաւոր .
 և համօրէն սեռք բանաւոր , նա կրկնակի շնչող
 հոգեոր . և այլք կայսերաց հրովարտակաւոր , նա
 'ի վերուստ մեզ պատգամաւոր . և մարգարէիցն

հետոց ուղևոր, հզօրապէս փառօք թագաւոր. և տնամկօրէն կրիւք տիրաւոր, ընդդէմվշտաց մահու ահաւոր. և 'ի դադարման եղծման շիրմաւոր, արարչական բանին սպասաւոր. և թշուառապէս յերկրի աստ վտանգաւոր, ընդ Ռժի սիրով երկնաւոր. և միակի մերով աղջաւոր, յունսապատիկ պատուով բխւրաւոր:

ՃԴ. Եւ արդ յերաւի զայսքանեաց դրուագս բղխման բանին այսր դասեցի. քանզի ամենայնիւ բարգաւաճեցաւ վերաճառելովքս տիրապէս՝ քան թէ մարդկապէս. յընթացս բանի, յազգումն ձայնի, 'ի հրաման սաստի, 'ի համբաւ բարի, յատեանս հրապարակի: Հոդիս դարձոյց անդրէն 'ի մարմնի, յաջողուածս արար զօրութեան, մեռեալս կանգնեաց և կենդանացոյց. զոմն մահացոյց, և դարձեալ կեցոյց, զլի իմին մեծի կատարեաց զհրաշս, աչաց ընծայեաց վերստին ըսյս, աւուրս համառօտեալս յերկարածգեաց, զյածախութեան ամաց զգնացս փակեաց, նշանս գործեաց մեծապէս, զգոյնս հերաց նոր յեղանակեաց, ծերութիւն 'ի տղայութե կանխեցոյց, տղեղացոյց զմոլեալ պատկերս, ամօթավ ծածկեաց՝ քան թէ վերարկուաւ, զհառակ օրիորդաց եցոյց պառաւումս: Եշմէ օրհնեաց՝ լցաւ, եթէ անէծ՝ արձանացաւ, եթէ գուշակեաց՝ կատարեցաւ, եթէ մաղթեաց՝ խնկեցաւ, եթէ նուիրեաց՝ ձենձերեցաւ, եթէ բանս եղ՝ կառուցաւ: Ինդերկնայնոցն կցորդեցաւ 'ի կարդս բանից, զթանձրութիւն յակեանեացաւ, կերկիր բաժանեաց նշանաւխացին շեշտակի, քան թէ Ո՛վովսէս զծովն գաւազանաւն. աղքաւքս յանսապատի բղխեցոյց, յանդընդոց երկրէ՝ ջուրս խաղացոյց, 'ի ստորին ծոցոյ անբաւ խորութե վտակս կոչեաց, փրկուհի 'ի թշուառութեանց՝ բազմաց աղօթեաց, բարեպատեհ ամաց հանդիպեաց, զմեծն արքայից օրհնեաց, աջ կարկառեաց 'ի դադարմն՝ զոր հիեշտակք պսակէին, իբրա առ նուազ՝ լաւ օժանդակեաց, 'ի շուք չնորհի զարդու անմարմնոցն տեսաւորեցաւ, մատակարար մարդկային կերպին՝ զնյ պաշտօնեայն հաճեաց, 'ի տապանակի մարմնին զհոգին յաստեացս փրկեաց:

կին առասպել վարկան, և զհաւատոցն աչս փակեցին առ անցեալ դարուցն յարմարավեպս և ան վրէպ գործս . և իբր թէ շիցէ եղեալ իրեն էութի, անպիտան գրեցին զդէմն բանին և պարսաւելի՝ իբրև երկն և ծնունդ շաղակրատ մտաց ընդվայրաձառից: ՚Ի՞անդի և յայլ ոմն անուն խուժական հեթանոսորին փոխաքերեցին ուրուապէս՝ ‘Իւկաղիուն ընդ ՚Ի՞յի ասել . որ և զտապանին յարմարադրութին սպրեցին սովիմը եղանիւ: ՚Այսու պատճառ առ վրիպեցացանողաւ՝ ’ի կշտամբանս յանդիմանութեն թերահաւատիցն կացուցաներ զշնորհեալ շերտին զգոյի հառուածս . և այս էր կասկած վարկածից խորհրդացն կարծեաց:

Ճ. ՚Ի՞անդի ոչ իբրև զկեանս համայն խսկապէս, այլ իբր զկենդանեացն հաւաքարան զայս իննդիր գիւտեաց: ՚Ա ամս զի զօրացելովն ՚ի կեանսն ընաւից, ՚ի փրկութիւն ազանց, ՚ի լցյան աշխարհաց, ՚ի նպատակն վարուց անբժաց, ՚ի յապաստանն տիեզերաց, ՚ի գանձն բարձանց, ՚ի լուծիչն մեղաց, ՚ի զարդն անձագրացմ երեսաց, ՚ի ձիրն արուեստից արարչին կամաց, ՚ի խաչն հաստողին փառաց, ՚ի վարժարանն կրից կուսանաց, ՚ի կացարանն հոգւոյն հոսանաց, աւելորդ ուրեմն ՚ի մեծին նպաստ զիոքուն խուզել զխորհրդարան, զգազանային խմբին ջոկարան, առ տիրական բանին ուխտարան, և անպարտելի ձեռինն յաղթարան :

՚Ա. ՚Հայ յայտնապէս պատրուակ քողոյ բարեզարդութեան ճահաւորական բանիս անջրագետեցաւ, առ ծովն երկնալիր, առ տապանն ամենակիր, առ այրն անծրնալիր, առ կամն անպատիր, առ ուղիղ հաւատոյն իննդիր, առ խորհուրդն ճառագիր, առ դիմակն ամենագիր, առ եղական պատկերին իր: ՚Ա վայրապար ընթացք, ոչ անկայուն միտք, ոչ վրիպակ հետք, ոչ սասանեալ սիրոտք, ոչ անխրատ երիկամունք, ոչ շիթեալ իղձք, այլ ամենագոյ արգափուլցեալ շահաւետուք անձականաւ՝ հովիւս այս բարի:

՚Ա. ՚Ո՞եծն առաջնորդաց, պարձանքն լաւաց, յարդարին եկեղեցականաց, հանդիսարանն նահաւակաց, ախոյեանն յաղթականաց, խրախոյսն համ:

բերողաց, նաւակատիմն մարտիրոսաց, ապաքինիչն մահու երկանց, տպեղանին խստութե վիրաց, այցելուն ապաւինողաց, ինսամարարն յուսոյ պահողաց, դուռն մոից վերբնում պարգևաց : | մատեանս սոփերի անեղծական գրոյ, 'ի տանէ խոհեմականի պետութե բարւոյ, 'ի ծովէ մեծէ ակն մարգարտոյ, 'ի գառնարմատ ծառոյ՝ ձաշակ նոր պտղոյ, 'ի փշադետին անդուոց՝ սահման դալարոյ, 'ի մթութեան ստուերէ՝ նշոյլ մեզ լուսոյ, 'ի տիրական կայենից՝ շառաւիզ յուսոյ, յանակինկալ գոյէ ստեղն խնկոյ, յանուշակ արդեանց՝ բաւրումն ծխոյ, 'ի մասն սիրոյ՝ պարգև զմուսոյ : | ուիրակ մաքրութեան՝ աղքեւը ջրոյ, հանդարտ կերպարան՝ հեղութե հոգւոյ, կրակարան կենդանի՝ արգիխափայլ հրոյ, ազգաթիւ բարքարոսականի զարմի անմաքրի, և մերձաւոր հպաւոր ընտանի՝ արեան երջանկի, որդի սեպհական քեռ սերմանողի լուսաւորչին մերոյ սրբոյն Գրիգորի :

| Բ . | մոլք կենաց հաւատոց, ակօսատարք խոհեմք 'ի նաւահանդիսան վերին . երկիր լուսաւորք երկակի երկնի, երկուարիք ըստ առակողին և ոչ անորդիք, կրկին բարեաց տուրք ըստ մարգարէին, երկու ընդ միոյ՝ սարձրելցոյն քարողք, երկու պետական գիխաւորութիւնք վեհից, ոնն սկզբան և ոնն լրումն կենաց . եկեղեցւոյ շինուածոյ երկու տեսանելիք, երկակի ունկանց լսողաց՝ երկու օրէնսդիրք փառաց տէրութեանն յաջմէ և յահեկէ : | գազանային բարոյից՝ նօխազք նուլիրելիք, յանասնական կենդանեաց՝ ոչխարք պատարագելիք, 'ի չարեաց հեթանոսականաց՝ անմուազ բարիք, 'ի խաւարամունդ հարց մանկունք լուսոյ, փախակերտեալք հիմիւ առ այլից յայլմէ, 'ի ապանողաց մարմնոց՝ կենդանապարզելք հոգւոց : | շայտ առաւ սքբին ոչ սուն մի ստորագրին, քան եթէ մեծապանծ պարծանօք 'ի լոյս ներբողին :

| Կ . | յշ թէ պարտ է զտարացոյց փոքուն առ մեծին օրինակ դասել, որպէս սքանչանի թիւրակէ 'ի խածանող մահացու սոզնոց առ կենացս նիւթ պատրաստեալ, յորոց որք զբժշկայինն միշտ համբուրեն կրթականութիւն . 'ի թորմանէ բոսորակայլակ կաթ-

որքան փողին ներհիւմին կուտին յաւելին՝ի յոք-նատարը յաճախուվմի չուականն յերկարութի , բազ-մատիպ պատուածք՝ի թելս բանի առ միոյս սրբոյս Յակովայ պատուասիրութի , և իբր՝ի պատահումն զօրաւորի համայն յայտնապէս՝ իսկոյն ամփոփեալ տկար երևին : Որով և առ սոյն բերեալ զբարբառ տառիդ , զշասարակացն կցորդուի ազգապէտ ցեղա-կանուե , լուսաբնակ և երկնաժառանգ բարձրագահ որհնաբան էիցն խմբակցութեցն յիշատակելով :

Գ. Վանդի որպէս՝ի ծիրս աստեղաց զարումեակն երկնից՝ի ձահ է դասել՝ի շար սկսմանն , և՝ի պա-տուական ականց գումարտակն՝ վոքնաշահնն և գյա-ձախագինն , և՝ի մարդո՞ զանհատս հմտականացն , և՝ի նիւթս վեհագումիցն և գեղազանիցն՝ զոսկին Առփերայ և կամ զքարն ձամանչաւոր լուսափայլ , և՝ի կոյսա կայից բարձրութե լերանց՝ զլիովն , և՝ի քաղաքս զլրուապէմ , այսպէս և՝ի գունդս մաքրե-ցելոյ՝ զծանուցեալն և զհռչակեալն . Ոք եթէ բա-րի անուանի ծառ անշնչական հողաբոյս՝ի նիւթոց փայտից՝ պսակաւ տենչարի պտղոյն քաղցրութեան , և անդատուան արգասաւորական պտղածին՝ ըստ ա-ւաքելոյ՝ զօրհնութիւն ընդունի զվերնայն , և պքան շանի մանանայն հացին՝ սակս երկնի , և ծով դրուա-տի՝ ունակ մարգարտի , ապա զորպիսի արժանաւոր գովինստ ընկալի մայրն սկզբնապատիւ , լուսարկու , գեղապանծ քորազարդ : Լոյլ և չնորհաշուք մօրն Արիովնի վերնումն ամրոցի , որ զած ծնաւ մարդացեալ , և օրինակին տեսակաւ զանորակին երկնեցեալ ան-ախտակիր կերպարան :

Դ. Ուստի և աւազանն կենդանարար տիրագոյ , զարքազգեստիցն վերնծայեաց զանհամար ազինս հոգեկրօնս համախորհուրդոյս՝ դասուց դասուց առա-ւելութիւն լրական շինութեան եկեղեցական կա-ռուցման ,՝ի միաբաւն զուգապարութիւն անմահից փառաբանողացն լուսակերպիցն : Վանդի անդ ելա-նէին ըստ դաւթեան ձայնին՝ ազգք ազգաց , ոչ ըզ-պաշտօնն Յակովայ վկայել պիտակ տիրապէս , այլ զածն երկնի՝ի յերկրի հիւթաւոր կերպիւ տեսա-նել : Աւ ոչ եթէ աթոռք արկեալ կան ձեռակերտա-

կան մարդկային բեմի՝ի յերկրի՝ կարծրադատ և կառ
կածափողը և վրիպակընտիր՝ մահացու դատել դա
տողաց, այլ դատաւորն համագոյից՝ կըողն մը-
տաց՝ և անդոյիցն նախագծող։ Ա, ա եղ զոմանս ա-
ռաքեալս՝ առ՝ի յինքենէ, զոմանս մարդարէս գու-
շակս ապառնեացն, զոմանս աւետարանիչս կենացն
բանի, զոմանս հովիւս առ տածումն ինսամոց, զոմանս
վարդապետս առ դատումն վարժից, 'ի հաստատել
վորս՝ի հողմոց խաբէութենէ, 'ի վաստակս գործոց
պաշտամանն առ որք : Աւ հասարակացիր մինչև 'ի
շինուածն 'ի յոքունց մասանց միասցի յօդեալ մաք-
րապէս 'ի գլուխն գովեալ տէրունի :

Ե. Ի՞ստանօր առ սմին բանի 'ի սոյն միութիւն
զուգափայլութեան, 'ի շառաւեկղէ երեալ, 'ի գեղեց-
կաստեղն ոստոց ընձիւղեալ, 'ի նախնեացն բուսեալ,
'ի հարցն վեհից երեեալ, 'ի տոհմէ հզօրէ յայտնեալ,
'ի պարագլսէն արդարոց ծագեալ, աբրահամեան գո-
գովն գգուեալ, 'ի վերուստ անտուստ վկայեալ, 'ի
յամպոց մաքրոց անձրեեալ, 'ի նորոգ գոյութեանց
ցողեալ, 'ի յելիցն արևու փայլեալ, յեղեմեան դի-
մացն ընտրեցեալ, 'ի գլխոց տարածման երկրի պար-
գեեալ, յաջողակն հողմոց զօրացեալ, յակնար-
կութենէ բարձրելոյն բերեալ, 'ի հարուստ դարուց
նկատեալ, հոգւովայ օծեալ, 'ի կամաց Ա, ին կոչե-
ցեալ, 'ի պատճառին բանէ հիմնացեալ, 'ի պարգեեն
լուսոյ յարդարեալ, 'ի պսակողէն վկայից հաստա-
տեալ, 'ի բարերարին բերանայ օրհնեալ :

Զ. Ի՞նունն խօրհրդական, կրօնին վերնական,
վարքն մաքրական, ընթացքն հրեշտակական, կո-
չումնն գովական, նկատումն ուղիղ միական, շաւիղն
ածական, կիրքն անհասական, աւանդն անշարժա-
կան, սէրն անկեղծական, լոյմն անշիջական, հաւատքն
անապական :

Է. Ո՞ինն յաղթական խմբից հազարաց, բա-
րեհամբաւն 'ի ժողովս ազանց, անուանին 'ի կոյսու
բազմաց, արձանագրեալն 'ի մատեանս ազգաց, ցրողն
աներեոյթ գաղանաց, ախոյեանն դիմամարտիկ զօ-
րաց դիւաց, քառամանեակն գեղեցկին լանջաց, նետն
արարողին կապարձաց, աղեղն լարեալ յաղթողին

գրկաց, քարն պարսից տէրունւոյն ձեռաց, գայխսոնն ընտիր հզօրին կամաց, գերակացեալն աշխարհիս մասնց, անկցորդն պարտեաց մեղանաց, անունակն նիւթոյ յանցանաց, տարօրինակն մարմնաւորաց:

Ը. 1 ոյսն ծագեալ՝ի ստորին երկրի, ակն արեւու՝ի մէջ աշխարհի, անձնահամայն իսկապէս՝ի հողեղինի, միջնորդ կենդանի դատողին բանի, ծիր նհանջման վշտաց տագնապի, սահման կենաց յընթացս ախտի, Ահարոն երկրորդ՝ նորս Ապրայէլի • ապաքինիչ մահու ՚ի խունկ բռւրաստանի, նշանակ կենաց՝ի մահու սաստի, ցանկ շնչական սաստակման վճռի, բժշկապետ մարմնոց յօդեալ ընդ հոգի, հրաշացեալ գեղով՝ի դէմն կերպի, զօրութի ազգման՝ի տուր հագագի, նշոյլ փրկուե շնորհացն ՀՅՄԻ: Արդ այսքանեօք նոււագօք՝ի զանազանակ մասունս բանի յաւետ պսակեալ, երջանիկդ՝ի գումարս գնդի հայրապետական մեծարեալ դասուն, ընտրեալ նոր Յակովը:

Թ. 1 Հեռաւորաց խուժային պարսկական ազանց դիւցազանց՝ շառաւեղ լրտսոյ ածպաշտութեան,՝ի հովուե որդւոյ Քետուրայ որ յԱրքահամէ՝ երկրորդ Յակոբ նախնոյն գերազանց փրկողին արեան անրիծ հարազատ՝ի վէմն կենաց կառուցեալ: Ո՞ի յեւթ նեակ ըերանոյ լրտսապատրոյդ Ճաճանչեղ տիրազօր Ճարպաւորական իւղալիր անձառապատկեր և խորախորհուրդ աշտանակակիր Ճրագացն տեսանողին ջահացեալ: Ի վիմաբեր և արձանակառ քարեն փրը կութեան: Օ օրաբաբելի՝ ակն միատեսող անհասիցն և ծածկեցելոցն, շինեալ հիմն վշտահութեան նմին պատկեր՝ զվարս բարիս քուահաճոյս, ոսկի ընդ արծաթ պատուական քարամբք, ըստ պաւղոսեան նշանագրութեանն: Պետ հարց հոգեսնունդ զաւակաց, երրորդական Ախն պայտօնեայ,՝ի կանոնագրացն հաւատասահման դաւանաւորաց հարցն Ախիայքակ տիչ լուծանող անպատուաստ խզմամբ սուսերաւ բանի՝ աղիոսեան բաժանմանն:

Փ. Տարացոյց հոգեւոր ժողովրդոց խրատու, ոչ եղծեալ՝ այլ գրեալ, ոչ մեռեալ՝ այլ կացեալ, ոչ բարձեալ՝ այլ մնացեալ, ոչ լռեալ՝ այլ ձայնեալ,

ոչ ղուղեալ՝ այլ յայտնեալ, ոչ պատեալ՝ այլ պատ
մեալ, ոչ ամփոփեալ՝ այլ տարածեալ, ոչ կարկա-
մեալ՝ այլ կարկառեալ, ոչ քակտեալ՝ այլ տնկեալ,
ոչ ունային՝ այլ պատարուն, ոչ ցրեալ՝ այլ ամբա-
րեալ, ոչ ստորնային՝ այլ վերնային : | լայն աս-
պարիսի երկրիս կենցաղի՝ նահատակ յաղթող . ոչ
սրով մահացու զինու խողխողեալ, այլ բովանդա-
կապէս աշխարհի խաշեալ . ոչ՝ ի փայտ դատապար-
տութեն սեեռեալ, այլ՝ ի պատուիրան երկիւղին այ
պնդեալ . ոչ բռնաձիգ դահճացն ձեռօք յակամայս
պարտաւորեալ, այլ անձամբ զանձն մատուցեալ :

ԺԱ. | ասկ իմաստասիրապէս յեղեղեալ զկոչումն
անուանող առ՝ ի պատկանիցն կցորդութիւն բանիս
բարդութեան, ոչ է տարագիր : | Բանզի Յակովը՝
այսինքն է խաբող ունող զընթացիցն գործի լշդով-
մայ, որ է հողեղին մարմնասէր անամսակենցաղ .
|| ամս որոյ՝ ի դէմն կերպաւորեալ մեկնապէս, որպէս
թէ զիարիսի ունողաց մասանց մարմնոյն անդամոց,
որովայնապարար բուռն հեշտութեն ախտից մոլուե,
զնա և զնորին մասին ազգակիցք՝ ի ձեռն ըմբռնման
ձեռինն ձգման տտինն առակաւ ընդ կրունկն բեր-
մամբ, 'ի գլուխ կացուցեալ ըմբշամարտապէս ա-
րուեստիւ ելլադական իւղեալ միցողաց պատկան
սարասիւ, խաբեաց քան եթէ յաղթեաց : | Արդ
պարզապէս տեսաւորեցաւ կցորդեալ ընդ առաջնոյն
կուման՝ երկրորդիս անուն : | Բանզի նա համասերմ
միաբոյս զուգաշաւիզ եղագոն յաղթեաց . իսկ ե-
րանեալս 'ի հրաշւ փառաց մեծս հայրապետ, տոհմ
արշակունեաց անուանակերտից, բարձընտրաց, գա-
հանշանաց, պատուապարզեից, պսակահիւսից, թա-
գաժառանգաց, զիիրս մննդակից աձման հասակին
'ի կոռուարանի այսր յաւիտենիս զօրաբար և արիա-
պէս կամ թէ հոգեպէս, իբր կենդանի անձնաւոր
զշնչականն քառաքայլ պարտեաց, և գերազանց գտաւ-
լշդովմայ, որպէս նախնին խաբող լշդովմայ :

ԺԲ. | և քանզի գեղեցկազան և վայելքակերպ ա-
րարչանորոգ ձահաւորեցան մարդկային ընթացք առ-
միայնակ յառումն նպատակի ընտրութեն ըստ ժողո-
վողին նախասացութեն, առաջի աշացն այ գոլ ձանա

պարհեց առն . և 'ի տնեւ փողձեցաւ լինել ըստ վեհին
Դաւթի գնացք բարի մարդկանս զարմի , և անբիծը
յընթաց այս ձանապարհի համայն երանին , ապա
սեռն և աներկեան մտաց տեսութե՛ք զյիշատակեցե-
լս հովուիս հզօրի սրբոյս Յակովը զհիմն սկսման
և զաւարտ լրման՝ կենցաղոյս աձման՝ յառաջ խա-
ղացման՝ տերամբ վկայեմք : Եւ արմատացեալ խարա-
խեալ պնդեալ զսա բազկի բարձրելցն , և 'ի ձեռն ձե-
ռին Եվին մշակեալ , և կենդանի հոգւովն նորոգեալ :
Եւ որ և բանին այ բարբառ նախաժամանեալ՝ շը-
մարտապէս գլխաւորեցաւ յասելն առ գովեալ գունդ
աշակերտացն , ես ընտրեալ անկեցի զձեզ , և եղի
կազմեցի 'ի մի և 'ի նոյն հիմն գովելի , զի դուք յա-
ռաջեալ պտղաբերեսջիք : Եւ դարձեալ՝ եթէ ես
որթ արմատաւոր , և դուք ուռ սաղարթաբեր , և
անպարադիրն հայր՝ հանդերձիս կազմիս երկրագործ :
Եւ դարձեալ՝ զանկցորդն ինքեան միութե՛ն առ պրա-
ղյն բերումն ամայի . և ես առ հօրն իւրում պա-
տուաիրեալ զբոլորիցս բարեարտւի , ամ տունկ ոչ
իմ արմատացեալ ձեռամբ հօր իմոյ՝ քակտեացի :

ՃԳ. Եւ արդ ստուգապէս խոստովանեսցի՞նը այս՝
միացեալ հաստատեալ՝ 'ի տունկն կենաց բարեացն
բերի , և ձգեալ ձգտեալ զել շառաւեղի կենացն
բանի հովուական ձայնի 'ի վեր քան զերկին , և անդր
քան զծով . և 'ի դամբանի գոլով երկրաւոր , ընդ
բարձրելցն գտաւ միաւոր . և մինչ երն յերկրի խսկ
կենդանաւոր անցաւոր , եղեւ անձնաւոր մշտնջենա-
ւոր . և 'ի խիստ վարս կրօնաւոր , վայելքապէս գոյր
պսակաւոր . և անպատսպար գաւազանաւոր , հո-
գեզրահ շնորհիւ զինաւոր . և հասարակաց գոյի
նիւթաւոր , մարմնացելցյ բանին կերպաւոր . և ստռ
րիցս աստեաց՝ անկարուոտիցն հանգունաւոր . և մա-
պատ գեղ պատկերաւոր՝ ըստ արփիաբնակ խմբին
լրտաւոր . և մաքրակենցաղ վարուք ճգնաւոր ,
բազմաժառանդ որդւովք պտղաւոր . և ընդ երկ-
նային ձրից պատմաւոր , արքայութե՛ն տն աւետաւոր .
և համօրէն սեռք բանաւոր , նա կրկնակի չնչող
հոգեոր . և այլք կայսերաց հրովարտակաւոր , նա
'ի վերտաստ մեզ պատգամաւոր . և մարգարէիցն

հետոց ուղեար, հզօրապէս փառօք թագաւոր. և տնանկօրէն կրիւք տիրաւոր, ընդդէմ վշտաց մահու ահաւոր. և՝ ՚ի դադտրման եղծման շիրմաւոր, արարչական բանին սպասաւոր. և թշուառապէս յերկրի աստ վտանգաւոր, ընդ ՚ի սիրով երկնաւոր. և միակի մերովս աղքաւոր, յոքնապատիկ պատուով բխւրաւոր:

ՃԴ. Եւ արդ յիրաւի զայսքանեաց դրուագս բղխման բանին այսր դատեցի. քանզի ամենայնիւ բարգաւաճեցաւ վերաճառելովքս տիրապէս՝ քան թէ մարդկապէս. յընթացս բանի, յազդումն ձայնի, ՚ի հրաման սաստի, ՚ի համբաւ բարի, յատեանս հրապարակի: Հոգիս դարձոյց անդրէն ՚ի մարմնի, յաջողուածս արար զօրութեան, մեռեալս կանգնեաց և կենդանացոյց. զո՞ն մահացոյց, և դարձեալ կեցոյց, զԱ իմին մեծի կատարեաց զհրաշս, աչաց ընծայեաց վերստին լրյս, աւուրս համառօտեալս յերկարաճգեաց, զյաճախութեան ամաց զգնացս փակեաց, նշանս գործեաց մեծապէս, զգոյնս հերաց նոր յեղանակեաց, ծերութիւն ՚ի տղայութէ կանխեցոյց, տգեղացոյց զմոլեալ պատկերս, ամօթով ծածկեաց՝ քան թէ վերարկուաւ, զհասակ օրիորդաց եցոյց պառաւունս: յըթէ օրհնեաց՝ լրաւ, եթէ անէծ՝ արձանացաւ, եթէ գուշակեաց՝ կատարեցաւ, եթէ մաղթեաց՝ խնկեցաւ, եթէ նուիրեաց՝ ձենձերեցաւ, եթէ բանս եղ՝ կառուցաւ: Ինդ երկնայնոցն կցորդեցաւ ՚ի կարգս բանից, զթանձրութի ՚յեմետրի էհերձ, զերկիր բաժանեաց նշանաւխաչին շեշտակի, քան թէ Վովսէս զծովն գաւազանաւն: աղբեւրս յանապատի բղխեցոյց, յանդընդոց երկրէ ջուրս խաղացոյց, ՚ի ստորին ծոցոյ անբաւ խորութեն վտակս կոչեաց, փրկուի ՚ի թշուառութեանց՝ բազմաց աղօթեաց, բարեպատեհ ամաց հանդիպեաց, զմեծն արքայից օրհնեաց, աջ կարկառեաց ՚ի գագաթն՝ զոր հրեշտակը պսակէին, իբրառ նուազ՝ լաւ օժանդակեաց, ՚ի շուք չնորհի զարդու անմարմնոցն տեսաւորեցաւ, մատակարար մարդկային կերպին՝ զնյ պաշտօնեայն հաճեաց, ՚ի տապանակի մարմնին զհոգին յառտեացս փրկեաց:

ԺԵ. Վանզի յիշատակեալ գլաստն ապրացու նոյեանն փայտի, յորում կեցին նուազք յանբաւից, և իսկոյն 'ի դէմն առեալ զխորհուրդն՝ իմաստապէս տպաւորեցոյց, զաշխարհ իւրայովքս պատկեր ծովու ծփեալ 'ի բազմաց, ոչ լուծական ալեօք կոծեցեալ, այլ 'ի զանազան պատահմանց շարժեալ, ախտիւ զայրացեալ, մեղօք պղտորեալ, յեղանակօք այլայլեալ, և ընդդիմակայ ներհակօք զիրեարս բախեալ։ Ո՞մ յաղթէ, և ոմն պարտի, փախնու արշաւէ յանապաւէնն սահման, և անդէն նշանջի։ Իբր գումար կենդանի զօրաց՝ միմեանց պատահին, և անդէն ցըին, քակտին, լուծանին։ Իբրև ազինք զանազան ազգաց 'ի զուր խոռվելոց յերկրէ կորուսեալ անշնչապէս բարբառին, անձայն աղաղակեն, անխորհրդաբար խիզախին։ Կեան և ոչ երևին, գոն և ոչ էանան, են և ոչ ճանաչին, ման և ոչ տեսանին։ Օ փոփոխումն էիցս առակեն, զխաղացումն ժամանակացս յայտնեն, զասասնումն աւուրց նկարեն, զանցաւորացս բարձումն գրեն։ Են 'ի ծովու զուղակք ահագինք՝ գլխաւորին սաստկութք զեիաթանն անուանեալ կիտաւ ։ Են և մանունք ընդ նովաւ տկարք, բազմացեալ օտարատեսակ այլազան զարմից։ բանայ զկոկորդն ըմբռնողական, և ձգէ զնոսա իբր 'ի վիչ մահու, և են նորա նիւթ պորտոյն պարարման։ Են և յերկրի բուռնք բռնադատիչք փոքունց, որք զօրեն սոցին, իբր նա նոցին։ և են կերակուր ժանեացն ծախման՝ ձկունք որսորդաց, իբր նոքին՝ կամաց զրպարտչաց։

Ժ. Այս ծով մեծ լիածիր և յոքնատարած, տիեզերագրաւ բոլոր էից գոդ, ծնելեաց սեռից անքայթ ծոց, և ընակ ընակի անդորր երևէի մարդկան ըստ 'Ղաւթիյատակաւոր կարծր պնդութքն, վասն որ արեգակամք պարարի, սակս որ երկնից բերմամք պարագրի, վասն պէտպէս չքնաղիմն իրաց։ որ սակաւուն զյոգունս ազդեն, և 'ի բազմին զշնչինսն նշանակեն։ մեծն 'ի փոքուն ճանաչի, և դոյզն զյաւէտն պարունակէ։ հզօրն յանկարծէն պատկառէ, և վեհն 'ի տկարէն ընդուսին։ տեղի յարդարէ ուժգինն քաղցուն, և առանց մարտի 'ի բացուստ հերքին։

Եւ են միամսդամնյս յամենից ըղձից զատուցեալ,
տրոհեալ, հեռացեալ՝ի հրաշիցն ծայրս. ծնող
անհնչական՝ հոգւով տնօրինեցելոց. մայր՝ որ զ՚ի
հարուստ դարուց ամբարեալմն՝ի քթթելական ար-
տադրէ, և երկնայնոցն՝ յաւիտենիւս մանկավար-
ժէ, և առ ապագայն ստացողապէս դաստիարակէ:
|| Կի մշտածին ինքնաւոր անարօրադիր բոյսս բիւ-
րաստեղունս, և ծառս զանազանս. սերք սերմանց
անձառից ընդգոգեալ՝ի մի, բանականաց տոհմից առ
պարէզ, և ձառք զանդէիցն աստուստ ընթեռնու:
|| Ծութեն ոտին հետարան. են և՝ի ծովու լախ ձա-
նապարհք, և շաւիզք նորա՝ի ջուրս, որ զանհա-
սութեն ձառ առակէ. այլ յաւէտ քատակ զնմանն
ունի երկիր զծովու, և են ընդ բնաւին հագներ-
գութեանն հայելի ստորին խորինս անցաւոր մարդ-
կան: Եւ խաղաց անդնդապետականաւն ծովակա-
նաց՝ սատանայ ընդ մերասեր ազգականութեանս. և
նշանակեալ ազդէ յայտնապէս զաղանդն ահարկու
պատրանաց երկրի՝ի շնչելն ուժդին,՝ի փշելն ախորժ-
օրինակաւ, ցոլման աստեղաց, ըստ տերունւոյն կամ
խասաց բանի:

Ճ. • Ի՞րդ ծանուցաւ իսկապէս համակերտութիւն
երկաքանչիւրոցն առ մի կերպարան տեսակի զու-
գեալ: Ի՞այց և՝ի խաղայապանման ծաղու ընդպահ:
կեն կաձառք կացից վերին հրեշտակացն՝ զվիշապն
յօդաւոր ընդ պարզականին, և ըմբռնեալ շօշափեն
զորմն մահացու՝ հին հնարիցն խորագիտութեն ընդ
վերնումն դասուն՝ և մարմնաւոր մաքրոցն մարտիկք:
և ածեն զսուրն մեծ և զսուրք՝ զսաստ հրամանի բա-
նին այ՝ի վերայ կամակոր օձին վիշապի. և իբր զնկուն
մի ձագ՝ կապանօք անկասկած բերեն ըստ լասայեայ,
Յոբայ և մեծին Դաւթի:

Ճ. • Այսպիսեաւ իմն պատրաստութք անձին հան-
գերձանաց կուռ վառեալ, անկապուտ պնդեալ՝ ան-
վան ամրացեալ նախապատիւս սրբոյս Յակոբայ,
նշար յիշատակի մասին օրհնութեն չափաբերակա-
նի՝ զապաւէնն քառոտանեաց մնաքրոց և անմաքրից,
զնախակերտն փայտի տախտակ իբրև զհինյիշատա-
կարան հաւուցն անցելոցն, վասն որ՝ի ժամանա-

կին առասպել վարկան, և զհաւատոցն աչս փակեցին առ անցեալ դարուցն յարմարավէպս և անվրէպ գործս . և իբր թէ չիցէ եղեալ իրին էութի, անսպիտան գրեցին զդէմս բանին և պարսաւելի՝ իբրե երկն և ծնունդ շաղակրատ մնտաց ընդվայրաձառից : ՚Ի՞անզի և յայլոնն անուն խուժական հեթանոսորէն փոխաքերեցին ուրուապէս՝ ՚Դեկադիոն ընդ՝ ՚Այս ասել . որ և զտապանին յարմարադրութին սադրեցին սովիմք եղանիլ : ՚Այսու պատճառաւ վրիպեցուցանողաւ՝ ՚ի կշտամբանս յանդիմանութեն թերահաւատիցն կացուցանէր զշնորհեալ շերտին զգոյի հատուածս . և այս էր կասկած վարկածից խորհրդոցն կարծեաց :

ԺԹ. ՚Ի՞անզի ոչ իբրե զկեանս համայն իսկապէս, այլիբր զկենդանեացն հաւաքարան զայս խնդիր գիտեաց : ՚Ո ամս զի զօրացելովն ՚ի կեանսն ընաւից, ՚ի փրկութիւն ազանց, ՚ի լրյան աշխարհաց, ՚ի նպատակն վարուց անբժաց, ՚ի յապաստանն տիեզերաց, ՚ի գանձն բարձանց, ՚ի լուծիչն մեղաց, ՚ի զարդն ածադրոշմ երեսաց, ՚ի ծիրն արուեստից արարչին կամաց, ՚ի խաչն հաստողին փառաց, ՚ի վարժարանն կրից կուսանաց, ՚ի կացարանն հողւոյն հոսանաց, աւելացրդ ուրեմն ՚ի մեծին նպաստ զփոքուն խուզել զիսորդարան, զգազանային խմբին ջոկարան, առտիրական բանին ուխտարան, և անպարտելի ձեռինն յաղթարան :

՚Ի՞ա յայտնապէս պատրուակ քողոյ բարեզարդութեան ճահաւարական բանիս անջրպետեցաւ, առ ծովն երկնալիր, առ տապանն ամենակիր, առ պյուն ածընտիր, առ կամսն անսպատիր, առ ուղիղ հաւատոյն խնդիր, առ խորհուրդն ճառագիր, առ դիմակն ամենադիր, առ եղական պատկերին իր : ՚Ոչ վայրապար ընթացք, ոչ անկայուն միտք, ոչ վրիպակ հետք, ոչ սասանեալ սիրտք, ոչ անխրատ երիկամունք, ոչ շինեալ իղձք, այլ ամենագոյ արդասիւցեալ շահաւետուք ածականաւ՝ հովիւս այս բարի :

՚ԻԱ. ՚Ո՛եծն առանցնորդաց, պարձանքն լաւաց, յարդարին եկեղեցականաց, հանդիսարանն նահաւակաց, ախոյեանն յաղթականաց, խրախոյսն համ-

բերողաց, նաւակասիմն մարտիրոսաց, ապաքինիչն մահու երկանց, սպեղանին խստութե վիրաց, այժելուն ապաւինողաց, ինամարարն յուսոյ պահողաց, դուռնն մտից վերնաւմ պարզեաց : Ա մատեանս սոփերի անեղծական գրոյ, 'ի տանէ խոհեմականի պետութե բարւոյ, 'ի ծովէ մեծէ ակն մարդարուոյ, 'ի դառնարմատ ծառոյ՝ ճաշակ նոր պտղոյ, 'ի փշագետին անդւոց՝ տահման դալարոյ, 'ի մթութեան ստուերէ՝ նշոյլ մեզ լուսոյ, 'ի տիրական կայենից՝ շառաւիզ յուսոյ, յանահնկալ գոյէ ստեղն խնկոյ, յանուշակ արդեանց՝ բռւրումն ծխոյ, 'ի մասն սիրոյ՝ պարզե զմուսոյ : Առիրակ մաքրութեան՝ աղբեւր ջրոյ, հանդարտ կերպարան՝ հեղութե հոգւոյ, կրակարան կենդանի՝ արփիափայլ հրոյ, ազգաթիւ բարբարոսականի զարմի անմաքրի, և մերձաւոր հպաւոր ընտանի՝ արեան երջանկի, որդի սեպհական քեռ սերմանողի լուսաւորչին մերոյ սրբոյն Գրիգորի :

ԻԲ. Եմուկը կենաց հաւատոց, ակօսատաքը խոհեմք 'ի նաւահանգիստն վերին . Երկիր լուսաւորք երկակի երկնի, երկուորիք ըստ առակողին և ոչ անորդիք, կրկին բարեաց տուրք ըստ մարդարէին, երկու ընդ միոյ՝ բարձրելցն քարոզք, երկու պետական գլխաւորութիւնք վեհից, ոմն սկզբան և ոմն լրումն կենաց . Եկեղեցւոյ շինուածոյ երկու տեսանելիք, երկակի ունկանց լսողաց՝ երկու օրէնսդիրք փառաց տէրութեանն յաջմէ և յահեկէ : Ա գաղանային բարոյից՝ նոխազք նուիրելիք, յանամնական կենդանեաց՝ ոչխարք պատարագելիք, 'ի չարեաց հեթանոսականաց՝ աննուազ բարիք, 'ի խաւարամունդ հարց մանկումք լուսոյ, փախակերտեալք Ք'ափւ առ այլից յայլմէ, 'ի սպանողաց մարմնոց՝ կենդանապարզելք հոգւոց : Լու այսու սաքին ոչ սուն մի ստորագրին, քան եթէ մեծապանծ պարծանօք 'ի լոյս ներքողին :

ԻԳ. Լու թէ պարտ է զտարացոյց փոքուն առ մեծին օրինակ դասել, որպէս սքանչանի թիւրակէ 'ի խածանող մահացու սոզնոց առ կենացս նիւթ պատրաստեալ, յորոց որք զբժշկայինն միշտ համբուրեն կրթականութիւն . 'ի թորմանէ բոսորակայլակ կաթ-

ուածոց քառութանեաց անմաքրից՝ ներկուածք կայ. սերական հանդերձից . 'ի զագիր գարշութեանց որ դանց՝ պատուական նիւթք մետաքսէից . 'ի գետնամուտ և վիմագարան գաղանաց՝ առ կերպասուցն գեղեցկութիւն ստեղք ասրէից . 'ի ժանեաց փղաց և կապկաց՝ աթուոցն յօրինեցան կառուցմունք հանդերձանաց արքայից : Այլ և 'ի խղայթից խոտոց արմատոց՝ որդան կարմրութիւն գուներանգ բարձից : Եշտ արդ վայելուչք 'ի տգեղաց, և ընկալուչք յանպիտաց, բարձունք 'ի խոնարհաց, և առաջինք 'ի կըրսերաց, ըղձալիք 'ի վատթարաց, և հրաշալիք 'ի յանարգաց : Համակերտ օրինակուիք առ չքնաղ ընտրուի սրբոցա՝ յարահիւսմամբ ճառիս բաղկացաւ :

Ի՞ն . Իսկ զանհնարիցն հնարաւորութիւն յերգագրութիւն բանից շարագրել, զկուղին փառայաձն կամ 'ի փշայ ողկոյզ խաղողոյ ասել փրկողին, ոչ զտնկոց այլայլականաց առ օտար բերումն պտղոց, այլ զասուն մսեղեաց բանաւորականաց զկամացն անփոփոխութիւն : Իսկ սոքա միաբանեալ ընդ միմեանս, ելին յերկրէ ըստ տեօանտղին, և սասանեցան յեղանակեցան ըստ դաւթեան երգոցն, որպէս երկիր 'ի նորոգ կրօնս, սոքա 'ի վերստին համբոյր և ընտրական բարս : Ա, ա զի և ոքս երջանկաց ոք Յակովը, 'ի յոմանց ազգաց փանարքին մտախոյզ իմաստական ախտարակաց խտրագիմայ հմայից, իբր թէ ստեղծքն ասեմ ազդեցմամբ կոչեցաւ Օքօն, այսինքն է հանդարտ . իբր թէ հեզ, որ է հաստատուն, այս է անփոփոխ . որ է լրութիւն կատարելութեան . որ և անունն իսկ թարգմանեալ մեկնապէս հիմն է հաձութէ : Վանզի սկիզբն զգնութեան զերկեւղ տն սահմանեալ ճառեաց Առողումնն : Իսկ անսասանապէս անյեցեղեղաբար կարծրակառոյց խարպիւեալ անտապակէլ, գերատրոհ մնալով տատանման մրրկածին շնչոյ ընդուստման, տանն է նշանակ վիմագրական անվտանգ անդղողելի . զոր փրկչականն բան գծագրեաց յաւետարանին : Յոր յարկ տիրաբնակ և անձեռակերտ, շնչաւորակոյտ բանաւորական՝ և երջանիկս այս պատկանեցաւ պնդապէս հոգւով 'ի կամն նորա յարակ :

Օ որ ազգապես սորին զսոյն առ սովորմբ, 'ի նմին՝ ազգեցմամբ այսու թելադրեալ բանն ամենունակ հայրենի, հաստատուն, ասելով, 'ի սէր իմ կացեք: Եւ դարձեալ, պետն պարու գնդին առաքելականի օրհնելոյ Պետրօս աւետէ, դուք 'ի վէմն կենաց շինիք տաճար հոգեւոր յանարատ քահանայուի: Եւ Պաղոս դարձեալ զնոյն երկրորդէ, դուք 'ի կենդանի արձանն շինիք 'ի բնակուի հոգւովն այ. և դարձեալ, հաստատուն եղերուք, անշարժ կացեք, զատեղի կալ թիք. և դարձեալ, օր հաստատեաց զձեզ 'ի սոյն նոր ած է:

Իւ. Եւ արդ 'ի պատճառն յարեալ կենաց՝ 'ի սկզբահայրն բարեաց ՀՅԱ, օրհնաբանեսցուք զնա 'ի նըս նորա ըստ առաջմոսողին. և վասն նորին՝ զերկիւղածս անուան փրկողին մերոյ հոգւոյ բարձրելցյն փառաւորեսցուք. և կնիք գլխաւորութեան բանիս աւարտման՝ զսուկալի և զպաշտելի անունն այ սահման փրկութէ և կէտ կենդանութէ նկարեալ դիցուք, իբր զգլուխ մարմնոյ զգայականի՝ առ պայման կառուցման անդամոցն բերման: Եւ քանզի յաղթէ սրբոյս այս պատիւ սակաւամասնեայ մերս գովեստի, և գերազանց փառացն նշոյլ՝ առ դասս խմբի երջան կացն պարու, և քան զնմանին յաղթական և պայծառագոյն, և հայաստանեայց պահպանութէ մերձաւորագոյն, և առ դէմս բանիս մերում տպաւորագոյն, վիճական դաւաղանի ընտրութէ մեզ ընտանեցոյն: Ուստի և մեք հետեւցուցաք զսուքհանդակ բանիս աւետապատճէն նամակամատոյց առ մեծի հովութիս պատուատարութի: Հյորումճառույիշատակի հրաշապատում դրուատականի՝ և հրեշտակական լեզուին դիւրերագ և հրանիւթական երգոցն գործի, բարեբան բանի յաղթական ձայնի, կասեալ նհանջի: Ու ասն զի եւ լուսակերպապէս 'ի թեթեթես բարձրութեան 'ի հովութէս մահացուայ երկրէ՝ յանդրանկացն վեհից վիճակ, 'ի նշան պարգեացն ուխտի, և կենդանւոյն՝ ըստ ասացելոյն, 'ի միջոյ մեղաւորաց փոխեցաւ: Վանզի 'ի պատուիրանաց հոգւոյն զարթուցեալ և իմաստնացեալ, ատեաց զամենայն չարեաց ընթացմունս, և զշուք շնորհին ՀՅԻ հապեկեր իւր կերպաւորեաց, և յապթող մահու եւ:

ըեւալ ցուցաւ, և գերակայ ապահովութեայ յայտ նեցաւ, և զվաստակ աւետաւորական ոտիցն ձգանց արիապէս՝ի գլուխ իւր կապեաց, և կայսերական դիմաց ահագին տեսաւորեցաւ, և 'ի մաքրականն դործականի որբութեան ազդումն աճեցոյց :

Իշ. Կյաղացոյց վտակս կենդանականս յապառաժ սրտէ, յանզզական ոգւոյ՝ հառաջանս հեծեծանաց հաստատեաց, 'ի տեսանելեաց աչաց արդարացուցիչ արտասուաց վիժակս վայրաբերեաց : Դրեւ կենդանի զօրեղ՝ մոլութեան սատակման սատրեաց, ընդդէմ դիւագունդ գասուն՝ հաւատոցն ըանիւ մոնէեաց . իրբենահատակ հանդիսայարդար՝ 'ի կատարածի լրմանն գոշեաց, և որպէս խրախոյս բռնրից երկրի՝ 'ի մրցանակ ձակատուն ձայնեաց, և նախաշատիղ առաջնորդական յանտարակոյսն յարկ հրաւիրեաց, և գայլթակզելոց անձանց՝ յարուցիչ ձեռն կարկառեաց, և զմեղացն կապ՝ աղօթիցն սուսերք խզեաց, և զպակատումն ամաց՝ մազթանացն հայցմամբ կրկնեաց, մահու և կենաց՝ երկատեսակ բուրումն բարդեաց, զհանդստեանն աճիւն՝ փրկութեան աւանդ մթերեաց, զգրեալ մուրհակս պարտուց գոյի՝ պարզեական բանիւ պատառեաց, զարծաթ փրկանաց անցաւոր վարձու՝ ոչ գրաւեաց, անկաշու ոտիկան ամենայն հոգւոց՝ խորհրդարարեաց, վայելւական հանդերձիւ փառաց՝ զինքն զգեստառութեաց : Եւ առավելորեն պահպանմամբ զիսայթոց բանսարկութիւն կոխեաց, և զանձն ընդ փայտ խաչին Հյոփ՝ տենչանօք կախեաց, և ածորդուոյն կենդանա արար կրիցն հաւասարեաց, և համբերական մարտին յաղթութեանն միաբանեաց, և կերպարանին խորհրդոյ կամացն իւրոց կցորդեաց, և նորոգապէս յարութիւ էական լուսոյն հաղորդեաց : Օ փականս երկնից խարոցաւն համայն հեղեաց, զհեթանուացն սիրտ՝ 'ի հնազանդութիւնն ուուաճեաց, և 'ի նեղութեան մեծ անդորրութիւն մեզ ընդարձակեաց, բնակքարձելոյն ոտից՝ 'ի յերկրի աստ հիմնաւորեաց :

Իէ. Եղողովրդոց բազմաց անբաւից դասս գումարեաց, կենդանաբաշխ աջքահանայից՝ յիմանալին համարձակեաց, զորբոց և զայրեաց հոյլ՝ ինքեանն

ՃԵՌՋ պաշտեաց, ընդ մարմնոյ կարեաց՝ և զոգւոց իշտս կատարեաց, և հաղարտապէտ կամ մատակարար՝ իմաստութեամբ բնաւից տնտեսեաց, և առատաբար զորութք հոգւոյն առ համօրէնս մասնաւթեաց։ Առ փերս օգտակարս և աշխարհակեցոյց՝ մատենա գրեաց. որով սահմանաւ կը ունեն բանի՝ զշարախօսաց բերանս կարեաց, և զհերձուածաղականն ինիստ դառնուի ամենայնիւ իսկ ըմբերանեաց, անջնջական կանոնս յաւիտեանս յարակայեաց։ Եշ իրեւ զայս մատունս հանդերձանաց բարութեց նիւթեաց, ապա մատուցաւ անարատապէս կամաց բարձրելցոն 'ի հոտ անուշից, զենունն հաճոյական և զոհ բանական, պատարագ. մաքրական և նուիրումն ընտրական բռ վանդակապէս քահանայապէտին մեծի, վերնայինն երկրի ընծայեալ։ Օի իրեւ զդժնեայ գոռող մարտակից՝ զմարմնոյց չարուի վանեաց, և անուանն իւրայիշատակ՝ զամենակալ զօրուի։ Եխն հրաւիրեաց։

Ի՞ւ. Եշ արդ արժանապէս և իրաւաբար համարձակութիւն այսքանեաց փառաց ամին գանձեցաւ, հոգւով սլացաւ 'ի վեր համբարձեալ յառհաւատչեայ ակնկալութեանն. և 'ի մասունս տակերաց մարմնոյն՝ զանձախելի պարզեան անկեաց, որով յուսացոյց և Եցոյց զյարութիւնն կենդանութե, խրամակարկատ գտաւ ցանկոյ հաւատոյ։ Խշտարակ կանդնեաց զբարետիպ դիտաւորութե շնորհին, արձան հիմնեցաւ զրով նկարեալ քածալերութե, մահարձան կենաց կառուցաւ հալածելոց ապաւինութիւ, սիւն երկաթի ձգեցաւ եկեղեցականաց ամրութեան, 'ի պատուար պղնձի պարունակեցաւ, ըստ Երեմիայի բանակարգութենն։ Այս զի զհամառօտն գլխաւորելով աստանօր, աշխարհ միանգամայն նովաւ ունի հանգերձեալ զառպագայիցն յուսադրութիւն. և 'ի նոյն ինքն յեցեալ կայ կանգուն, անդզրդելի նորոգ անկործան, միշնորդեալ երկնի և երկրի։

Ի՞ւ. Խայս նահատակ յաղթող՝ այսր հանդիսի, այս սպառազէն արի՝ այսմ ձակատու, այս մարտիկ բարեփառ՝ այսմ ասպարիսի, այս վկայ ձշմարիտ՝ այսմ պարզեի, այս աթոռակալ խնկելի՝ այսմ վեհագունի, այս պետ պանծալի՝ այսր աստիճանի, այս դա-

տաւոր դրուատեալ այնմիկ ատենի, այս պսակաւոր պայծառ՝ այնը հրապարակի, այս որդի պերծալի՝ այնքաղաքի, այս ժառանգ պճնեցեալ՝ այնմ իշու սաղէմի, այս կամարար օրհնեալ հօրն ԲՇի : Օ սա յիշատակեցաք, զսոյն բարձրացուցաք, սովիմք ազօթեցաք, կաձառ կացուցաք, պարս խմեցաք, լապտերս լուցաք, եւզս անուշութեն մատուցաք, կանթեղս աստեղօրէնս վառեցաք, հուր խորհրդական ընդ խունկ խառնեցաք, սովիմք լուսաւորեցաք, սովաւ բժշկեցաք, սովին ել մահու ընկալաք :

Լ. Որով և հայցեմք 'իքէն, բարերար նոր փառաց ՀՅ, հօրդ միայնոյ միածին որդի, բարեգթացեալ համետցիս հայել հոտոտել յայս զոհ պաշտաման մաղթանաց բանի. և հիմնեցուցես զայս քար գավիտի 'ի շինուած յարկի բումդ հանգստի դաւանարանի այս բարի հովուի, և փախաղրեսցես մեղ տուն բնակութեն զլուսապահոյց գաւիթ տաճարիդ արքայականի : Օ ի սովիմք միշտ 'ի բեղ պատուաստեցայց, բեեռեալ յուսով հաւատոյ պնդմամք, և գերակայ փորձութեց գտեալ, անտարակոյս Ճանապարհորդութեն անարատապէս առքեղ հետեւել : Եւ հոգելից զօրութեն օրհնեալ օժանդակեսցես կատարելապէս զայս պատմէն տառի . զի որ ընթերցի և վերծանիցի, հոգւովքո լցի, և բժշկեսցի 'ի պէս պէս ախտից կորստականաց անձին և մարմնոյ, բարեխօսութեն հայցման աղօթից սրբոյդ Հակովը : Որում կցորդեալ հաւասարեցուք մասամք հաւատոյ 'ի փառատրութիւն մեծիդ ժամանել . զերորդական միութիւն Ն հիդ փառաւորեսցուք օրհնաւաք ձայնիւ, զհայրդ երկնաւոր, և զորդիդ միածին, և զհամագոյ որ հոգիդ : Որում փառք, պատիւ և զրուի, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից ամէն :

ԳԱՆՉ Ի ԳԱՐԴԱՍ ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԻՈՑԻ.

Պանչ լուսոյ փառակից որդւոյ անձառ զօրութիւն ահեղ մեծութիւն, անքաւ բնութիւն, լսու ի լուսոյ, ոգի բարձրելցյ, պատկեր անփոփոխ, պարզ անզննելի, հաստիչ հոգւոց, հանդերձիչ մարմնոց, անուն պաշտելի, չշմարիտ բարի, անեղանելի, էակից ընդ հօր, և տէր բոլորից։ Ի՞չա ընկալցիս զերկրպագութիւնում դաւանողաց քեզ՝ ի հաճութիւն. աղայեմք։

Բարուն հանձարոյ տեսուն մերոյ, անթարգամանելլի խորոցդ այ, որ դու միայն մինդ յիսկութիւն տեսակ առանձին, ոգի տիրական ուրոյն կերպարան կատարելութեան, յորմէ դոյացան եղեալքս ամենայն. ուստի յօրինակ նորոյ փրկուն զնախնի խաւարն աշխարհատարած անզարդութեն հին նսեմուն գեղատիվուր անպատրաստութեն վայելսական հրաշազարդութիւն շրջմամբ քո՝ ի ջուրս բանիւ բղնողնդ՝ ի լոյս փոխեցր։ Ի՞չա ընկալցիս։

Լ զօրս վերինա փառատրողացն սրբաթանեալ կազմիչդ ամենից՝ ի կտակս օրինաց և մարգարեկից, աղդումն և պատճառ ՚ի տառս իմաստնոցն, և քարոզողացն առաքիչ և տէր. չնչումն ահաւոր և ձայն կենդանի, հանդերձիչ երկնի առ՝ լոյիւն և տիեզերահեղձոյց ծովուն ցամաքիչ, բաժանող շրթանց առաջին ձայնիցն մնոտիաժողով միաբանելոցն յայլ հրաւեկր նորոգ պանծալի համարբառ տպաւորութեն։ Հողմսաստիկ եգիպտակործան, և ամպ վերարկու տոհմին Յակովլսայ, ուժգին և հանդարտ նոյն առ Հեղիու, պատմաբանիս հրովարտակօք քոյինաւ շունչ պատգամագրութենց, և յապագայյն տեսաղութիւն հրամայեցեր ածայնապէս. որով շանսապարհ յաղթողին մահու և Իելիարայ՝ յաւուրս վերջինս այսուծանուցեր. Ի՞չա ընկալցիս։

Վովեատ քեզ անեղծ և տէր անստեղծ, ամենիշխան և թագաւոր երկնի, ինքնաձեռն աջ զօրեղութեն՝ մարդացելցոդ այ օծումն, կերպիւ աղաւնոյ ցուցեալ՝ ի Յորդանան, հաւասարափառ զուգաթիւնդ հօր հրամանատուր գործոցն չնի, և տնօրի-

նականացն մեծին գուշակումն, տեսութիւնը լուսոյ հովանի 'ի լերինն թարովրական արարչատես ներգործեցելոցն, 'ի ցոյցս դիմաց 'ի ձևս հրաշից 'ի յամ դարուց 'ի հարս նախնեացն առ ձեռն երեսոյթ տուեալ զօրինակն շշմարտութեն, նշանակ յայտնի կանխագրելոցն, կնիք ոկազմատիպ թագաւորութենց, օժման իւղոյն մաքրութեն՝ սահման և սկիզբն։ Այս ընկալցիս։

Ո՞վ զարմանաւոր և սքանչելապայծառ հեղեալ 'ի յէն բնութիւն անթերի, անհատ անդուստ և այդ աննուազ, բարեբանեալդ յօրհնեցելումն, յերեսս բոցոյ բուրելոյ իննկոցն Ճնշմամբ խառնելոյ, հիանշմար մրբիկ ահարկու ընդրուզական հրեղինաց լեզուացն բազմեալ 'ի պարձանս աշակերտելոցն։ յաւուրս լրման պենտակոստէից՝ զհրաժաշակ բաժակն կենաց մատուուակեցեր քոյոց սիրելեացն, զթերին խկապէս լցուցեր, զտարակոյան փարատեցեր, զտգի տուին իմասսնացուցեր, զբարեացն աւանդն կրկնեցեր, զփափաք ըղձիցն արձանացուցեր, սպասողացն քում ճանուցար, ամբարձելոյ ձեռացն աղերսիւ արագ յայտնեցար, պաղատանաց ձայնից հեծութենց փոյթ ժամանեցեր, զզօղեալսն երկիւղիւ խառնեալ խնդութիւնդ տիեզերս տարածեցեր, վկայ հաւաս տի լրման շնորհի խոստմանն աւետեաց ելից միածնին՝ յաւազանին ջուր միացուցեր, զշնորհիդ քո լոյս եկեալ 'ի յերկնից օդով քաղցրութեն ժառանգ անմահից կենաց յերկինս գրեցեր, Այս ընկալցիս։

Բոպէից մաքրումն և ազատարար խնամակալ զարեղ՝ բարեխօս և խաղաղաբար առ քեզ պաղատիմք ած անսկիզբն ստեղծիչ չնոց, հոգի կերպաւոր, անձն դիմաւոր՝ որդուոյ մերձաւոր՝ բնաւից թագաւոր՝ ընդ հօր միաւոր, որով նուն 'ի տուր պարզեի անաշառ բաշխմամբ բարձունք և ստորինք։ Անկալցիս զքու ընտրեալսն և զօրացուսցես 'ի հանդես քոց պատուի բանացդ, զբահանայապետն մեր դիտողութեան քոյինակրօն պատուոյդ որբութեն, զայցելուն դատման ընտրութեն՝ որ ընդ քեզն է կցորդութիւն, զպետս վարժից կրթութեն՝ որ ընդ քեզն է դաւանութիւն, զբազմամասնեայ գումարս դասուց յանուն քո ժո-

զովելոցս, զբարեպաշտ թագաւորն մեր՝ իւրովք զաւակօք, զինաւորօք և զօրապետօք՝ ածութեղ քոպաշտօնէիւք, ձիականօք և հետեակօք, սոսկականօք և քաղաքայնօք, ուխտաւորօք և նուիրողօք, ապաձեռնօք և ամենայն մարդկան հասակօք. որ հովուես և բարձրացուցանեա՝ ամենառատ տէր լիապարգե 'ի պէտս կարեաց փրկութե քումդ ազաշողաց: Ի՞չա ընկալցիս:

Ի քեզ նկատեալ հայի, բարեգործ, ամենայն ակնտեսողի, ապաւէն յուսոյ փրկութե կենաց առաջնորդ 'ի լոյսն վերին, գրգիւ կենդանեաց՝ հանգիստ մեռելոց, խնամող ուղեկից ամենավստահ, տեղի բերկութե և վայր ցնծուե, անսըրագրելի ունող համայնից, վերանորոգեալ դասակարգեացես զհրաժարեալսն 'ի քեզ հաւատով հանդիսիւ բարեբանական գթութե օրհնեալդ 'ի բարձունս: Ի՞չա յիշեացես և ողորմեսցիս ննջեցելոցն յուսով յարութե, խնդրեմք :

Եւ ևս առաւել զյորդորումն սիրոյ և զգործո բարեաց պարզեել մեզ խնդրեմք:

Պոտել զմարմինս մեր՝ 'ի մի շաւիլ ընտրուե շնչոյ սիրոյն որ առ տէր, խնդրեմք:

Դերազանց կոչումն և ձայն կենդանի, ահաւոր մեծանուն հզօր, հոգի հեղութե գթութե մարդասիւրուե և ողորմուե. բարեխօսութե կուսի իսկուհոյդ մօրդ կենդանեաց՝ հանգերձելցոյ 'ի քէն տիրամօրդ և անձանիդ, մաղթողական աղերսարկութե մեծին 'ի ծնունդս կանանց մլրտութեն լիարապետի, և համագոյակցիդ. քո ձեռնադրողի, խնկանուէր հայցմամք երջանկացն՝ առաքելոցն և մարդարեիցն, մարտիրոսական հանդիսիւ սրբոյն Ուտեփանոսի՝ և որ նովաւ զօրացան վկայք, մեծավաստակ առաքինութե դաւանողին զքեզ սրբոյն Դորիգորի և ամենեցուն մեր լուսաւորչի, մաքրակրօնից աղանց միամնձանց և զքեզ անձ խռատովանողաց: Ու 'ի վերջնումն աւուր մեծիյայտնիսնորոգել միայն ողորմած զ'ի քէն գոյացեալքս: Եւ այժմ ողորմեաց մեզ տէր անձ մեր ըստ մեծի ողորմութե քում:

ԳԱՆՉԻ Ի ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Պասնշ բաղձալի բարուե՛ մեծին գտեալ և ծածկեալ, լրուի անթերի քերող համայնից, և դու ինքնի բնաւս. զոր ոչ իսկ տանէր երկինն վերին անվայր քո խորան եթերն անմատոյց : Խնջրպետ ընդ քեզ զարմից հրանիւթից ցուցար սահմանեալ . անքանակ պատկեր գթուլթեց ինսամոց, յաթռոռ փառաց թագաւոր բարձանց՝ ՚ի վեր քան զբան : Խճա ընկալցիս զաղերս աղօթից յարմարեալ ինկօք յայս յարկ նուրիեալ սուրբ եկեղեցի, աղաչեմք :

Բախճան պերձալի՝ կոչումն ընտանի՝ ձայն ախորժելի անպարագրելի, որ ՚ի թևս թեթևս հողմային օդով ամենավստահ կառավարութե՛ բազմեալ տիրապէս՝ արկեր քեզ գահոյս յառակս խորհրդոյ աւետեաց ելիցն լրման՝ ածողդ ՚ի յարմար զիրին կատարումն՝ նկատեալ զվայր քոյին բնակութեղ, յաւէտ անջրպետ և յոդիս մեր միշտ, զոմն աթռոռ և զայն պատուանդան, տեղի լուսատարր ազանց բոլորից : Խճա ընկալցիս :

Իմաստագործ անսխալաստեղծ պատշաճակերտ կազմիչ համայնից, որ յսկզնածեռն յառաջակառոյց՝ զայս կերպարան հրաշազարդ իրի հաճեցար լինել : ՚ախս զմնակն՝ ապա զբազմեալն . ձգեցեր զերկին և անդ զերինայինսն . հաստատեցեր զլ' զին՝ և զինի զլ' գամ . զյօդուած տապանին՝ և ՚ի նմա զապրեալն . տաղաւար նախնոյն հիւրընկալուն աբրահամեան . օծեալ արձան և տուն այ . աանդուղք մերելից և հետքո իջման . ահարոնեան վրան պաշտաման և կտակ մատենի . դատիչ խօսողաց բարձր ՚աարիզին ընտրութե՛ . մեծին Առղոմնի՝ տաճար լուսակիր, լեառն տն և տուն այ, ամբարձեալ նշան յազգս հեռաւորս փողով ձայնարկու կոչման աշխապրհի ըստ տեսանողացն զանձառ քո խորհուրդ : Խճա ընկալցիս :

՚աեղապաճոյշ աշտարակ կանգնեալ, երկաթեղէն սիւն անկործանելի, և պատուար ամուգ եղեալ պղնձի, ոսկիածոյլ աշտանակ լուսոյ, կղզի պարփա-

ԳԱՆՉՔ
կեալ ալեօք ամրութե ըստ երկրորդ տեսուեն Եղե-
կիելի : Եր հրաւիրմամբ եկեալ՝ ի Ռուրայ, ի խըն-
դիր իմաստից դիմեալ՝ ի Արայ յօտարասերմ ա-
զանց Բանանու, յօժարընթաշ՝ ի Արելովիւ : Եյո-
յեալոգի սիրով փեսային, դուռն հիւսեալ մայրա-
տախտակօք, քարինք բիւրելք ընդ կարկեհանաց,
պաղպաջունք արփիանկարը մահարձանօք արծաթե-
ղինօք, քաղաք կենդանի շինեալ այ՝ հոգւոյ ազգեց-
մամբն խօսեալ ։ Եթի, լեառն պարարտ մածեալ սըր
բութք : Ի՞չա ընկալցիս :

Ուրախ լեր դշխոյ հարսն պանծալի՝ պատակաւոր
մեծ զարմանուհի, բազմազաւակ կուսութք բերկ
բեալ : Որ ի սկզբան անդ գծագրեցար, և աստ ի նո-
րումն հանողերձեցար՝ ոսկիափայլ չքնաղ գոյութք,
յեղանակաւ կոչմանն Հագարու՝ փոխեալ աղախ-
նոյն ի Ախնայէ ի Աղլիմ, եկեալ ինքնին անդրա-
նիկն հօր՝ առնուլ զքեզ կցորդ ընդ լքեցելոյ ազինն
Յակորայ. արկեալ քեզ հիմունս պաշտելիս զառա-
քելոցն գումարութիս, աստեղանիշ լուսաւորութք
բոցաձաձնն չքով պաշութեալ՝ յարգանդ մաքուր
և ի ծնունդս անամստս երկնեալ անդստին ժառանգս
այ . որ է օրինակ առձեռն յուսով ակնկալութեան
զեաղաղութին գտեալ իսկապէս : Ի՞չա ընկալցիս :

Պարուն լուսոյ հզօք թագաւոր փեսայն երկնա-
ւոր՝ անձառ խորհրդով՝ ի հանդէս իննձոյից պարու-
կարգեաց քեզ կանոնս անփոխելիս . բազմամասնեայ
օրինակ կերպից ի նոյն տեսութի բոլոր էութե , ի
կերպարանս բիւրատեսակս առ ՚ի շինուած կաթո-
ղիկէի . հասակ տոհմից զանազանութե՝ ի մի ժողով
ետող հնազմնդութե . տուն և տեղի և յարկ ծած-
կութի, ճարակ տօթոյ՝ և վէմ օգնականի, մարմնա-
գոյիցս հոգիածիր, զած ընդ մարդկան ընտանեցու-
թիւ, համանունակ ազանց կուտելոց, յոյս քաւութե՝
պարտաւորելոց, նախացուցակ համարձակելոց, կա-
տարելոց անձանց խմբարան : Ի՞չա ընկալցիս :

Իմաստութեն հօր բնակութի՝ եւթնաստեղեան
սեամբք կառուցեալ յորում օրհնեալն պատարագի
՚ի սպանդ կամաց Ճաշակման երկնաւոր հացին՝ ՚ի
դահաւորակ սըր սեղանոյն, կենաց մանանայն և գառն

Երկնաւոր՝ որ սառնայ զմեղս կենդանեաց և ննջեցելոց : Ի, ոյն ինքն ամենայն և յամենայնի՝ զենումն մեծ քան զհաբելին . ուր զցրուեալան տնօրինէ անբռնադատ եկաւորութ, 'ի գիրկս ստեանց սիրոյ քաղցրութե կոչէ ձեռամբ յամրոցն անմատոյց, փախուցելոցն պատսպարան, 'ի վերնայարկ սրահն հոգեկիր, ուր զաշակերտն զարմանագրեաց : Հորումեղեցին կար գեալք զօրութե գահերիցութիք վերադիտաղաց, 'ի պատիւ աւուրս քո ուրախացեալք՝ ունողք անկեան անբճացն պարու . զհայրապետն մեր եպիսկոպոսք քահանայիւք և տարկաւագօք, զվարդապետո դպրօք և հոգիապայցառ վարժապետական շնորհիւ, զթագաւորն մեր իւրովք զաւակօք, և որք ընդ նովաւ են իշխանութիք պետութիք և զինուորութիք հարազատ սիրով օրհնեալ յամենից : Դհա յիշեսցես և ողբամեսցիս հոգւոցն հանգուցելոց յուսով յարութեան, ինդրեմք :

Եշ ևս առաւել զյորդորումն սիրոյ :

Ոտել վերստին զմերժեալսն առ՝ 'ի քէն՝ միշնորդութե բազմելոյն 'ի քեզ, աղտօնեմք :

Ոտեալ ակն պատուական մարդարտի անձառներգործությաշխարհիս ծովու Ո'արիամ'որ անձածին, գուստը լուսոյ և մայր Ո'իովնի, անձեռագրծ հիման հաւատոյ չշմարիտ պատկեր՝ որոյ այսր օրինակի անուամբս օծեալ կնքեցար, հարմնարան միոյ բանին մարմնացելոյդ առ՝ 'ի քէն այ, բարեխօս ընդ քեզ ընկացիս առ՝ 'ի հաշտութիք պարտաւորելոցն զշառաւեղն անմահից կենաց զլարապետն կոչման սբց, և զՊատակն մարտիրոսաց, առաքելովք և մարդարեիւք, և որ մերն է Ո ուսաւորի՛ հանգերձ միտն ձամբք ձգնաւորօք, որք են ժառանգք այ՝ ծնեալք յորդէգրաւթի՞որ աւագանաւն՝ անանջրպետ հոգետուհութե, յորում կրկին հայցեսցես նորոգելը փոքրն 'ի մեծ լայնուի փառաց՝ անպարունակ բացարձակութե զմայրն մաքուք զաւակօք հանդերձ ուխտիւք պսակելովք յայնմ առագաստի յաւոր ահաւոր երեւման մեծիդ այ : Եշ այժմ ողորմեաց մեզ տէր ած մեր՝ ըստ մեծի ողորմութե քում :

ԴԱՆՉՔ Ի ՍՈՒՐԲ ԽԵԶՆ ԱՎՏՈՒԱՆԸՆԿԱԱ.

Պանչք անքնին, ծածկեալ մեծութի, զօրեղ ահաւոր միշտ բարի. և երեքսրբեան անսահմանելի՝ օրհնանուն կենդանի, անձառ խակութի փակեալ՝ ի զգալեաց, համագոյ անթարգմանելի, անհասանելի հեռաւոր և անընդմիջելի մերձաւոր անմահ թագու ւոր: Ի՞հա խնկեսցին մաղթանք մեր առաջի քո ամենակալ, աղաչեմք:

Ծովեից համայնից էից՝ ի կուսիցքառից՝ ի մի եղելութի զերկիր հաստատեցեր, խորհուրդ կրկին ձեռնարկ վերստին, ընդդիմակ միջոց միջնորդաց երկուց՝ եղծման և նորոգութե, տեսութե կենացդ փայտի: Ի՞հա խնկեսցին:

Ի բարձունս անքաւս՝ անհետազօտելի գովեստիւ տճեալ ահեղ անմատոյց, յանհանգչելի նուագներ բողից աղգաց հրանիւթից՝ պանծալի երգով պսակեալ զքեզ ած բոլորից: Ի սահմանս երկրակշռութեց երկնից՝ ի թեւս չորից արփիակերպից՝ բազմօք կարգեցեր քեզ պատիւս անպատումն: Ի դրախտն Իշինայ՝ ի տնկոյն պարտեալ՝ աղցեալ ձայնեցեր՝ ի ծառն օրհնութե: Ի՞հա խնկեսցին:

Գուշակ գարնայնոյ՝ ի թոիչս ամբարձման յօրի նակ երկնի կամաց զիմածիդ, ՚ի լաստն ամրացոյ նոյեան տապանիդ: Վատեկեր փրկութե կերպարան հրաշից ապատան յուսոյ գեր՝ ՚ի վերնացինան զնոր ժողովսւրդս ուխտիւ միջնորդեալ՝ ՚ի թեւս խաչիդ առ քեզ մատուցես: Ի՞հա խնկեսցին:

Ով գիր մատենի մատինդ այ կենսունակ տախտակ անխորտակելի, և աւանդ նորոյ օրինի սրբոմաննութեց անեղծանելի: Լրումն ցուցմանց կանիւս պատմութեց աւետեաց ըզմից, ՚ի բիւրուց հիւթից մեզ՝ ՚ի յօդնութի սոյն խսկ ծանուցար: Տիպ պաշտելի դրաւ աշխարհի շաւիդ անհետազօտելի՝ արեամբ արարչին նկարեալ՝ ՚ի փառս լուսոյ: Ի՞հա խնկեսցին գարձեալ խնդրուածք մեր առաջի քո ամենակալ, աղաչեմք:

Բարունեաց պետ և ձիր իմաստից տէր Ո՞յ ՞Ի՞ն,
միայն ուսուցիչ զանիմաննալիսն՝ որ ոչ գծագրի
յայսմյակիտենի, պատկեր հօր անհաս ՚ի վեր քան
զբան, ուղղեալ յայս նշան հաստատեա սովին պըն-
դութք զսիւնս աշխարհի. պահեալ ամրութք ըստ
քումդ իրաւանց՝ զչովուապետն խաշանց քոց բա-
նաւոր հօտի, զեպիսկոպոսունս երիցամբք և սար
կաւագօք, զվարդապետս դալրօք և բնաւին իսկ
պաշտօնէիւք եկեղեցականօք, զթագաւորն մեր իւ-
րովք ծննդովք, հանդերձ պետական նահանգօք
հնազանդեցելովք։ Երացես լինել երկիւղաձութք
սրտի խաջիդ պարծանաց ՚ի քեզ զօրացեալ։ Եհա-
ինկեցին։

Ե քեզ համբառնամք զձեռս զմիտս և զզգայու-
թիս հոգւոց իմաստից։ Երձանացուսցես զմեզ ան-
շարժ պնդութք ընդ հովանեաւ թեւոց ոգ խաջիդ,
զարքայութին յաղթող, զդատողութին անպատիժ,
զիշխանականն հանգարտս, զգինուարութին խրա-
տեալս, ձիալբարժիցն տուր սանձս, սոսկականացն
անբժութի, հետեւակացն խրախոյս, քաղաքայնոցն
պատուէր, նուիրողացն լրութի, ուխտաւորացն սփո-
փանս, ննջեցելոցն հանգիստ, և համօրէն ժողովըր-
դեան քումտպիսիք ամրութի պաշտպանութի քա-
ւութի առողջութի և ողորմութի օրհնեալ յաւի
տեան։ Եհա յիշեցես և ողորմեսցիս ննջեցելոցն
յուսով յարութե, հայցեմք։

Եւ ևս առաւել զյորդորումն սիրոյ։

Պոտել զմարմինս մեր ՚ի մի շաւիդ լնտրուե. հոգ-
ւոյ սիրոյն որ առ տէր, խնդրեմք։

Դոհաբանութիննամոց իննդրողին զիսաղաղութի
միշտ յերկրպագուացս, պաշտպանութք ծնողի փրկ-
չին և մարմնարանի անպարագրելի սեյն Ո՞արիամու-
նածնի և միշտ կուսի, աղեղափ և աղաւանօք
մլրտցն ջուրթք զհոգին հրաւիրողի կարապեաին մե-
ծին Յովաննու, պաղատանօք թագաւորելոցն օծու-
թք հոգւոյն առաքելոցն սրբազգեստից, նահատա-
կութք նախսկին վկային սեյն Ո՞աեփանոսի՝ որ է որդի
անդրանիկ փրկագործ կրից երկրորդն Եղամայ, ար-
դահատութք և աղօթիւք արի երջանկաց մարտիրո-

սայն կատարելոց , խոստովանողական գաւանութեա
սթին Դիրիգորի հայաստանեայցս լուսաւորչի և յան
մերձենալիսն նուիրողի , մշտապաշտօն բազկատարաւ
ծուք մաքուր միանձանց , և ամենայն ընտրելոց պառ
կելոցն ընդ քեզ խաչակիր վարուք յաւուրն մեծի :
Եւ այժմ ողորմեաց մեզ տէր ան մեր՝ ըստ մեծի
ողորմութեա քում :

ԾԱՆՈԳԵԱՆ

Ա ին աջոյ աջոյ ձեռին,
 աջոյն իւր աջ ընդ աջմէ հօր,
 հօր ընդ աջմէ լուսոյն փառաց:
 Ի ծոց ծնողին ծագումն անուն,
 յարփոյն ծագումն եկեալ՝ի սէր
 կուսին ծնեալ ծոցոյն ծաղիկ:
 Ռաղիկ ծոցոյ ծոց հայրենի,
 ամպոյ նըման իջեալ յերկնից,
 զսէր իւր՝ի մեզ քաղցրիկ ցողեալ:
 Ո էր՝ի յամապոյ ամպ սիրաշարժ,
 օդոյն ցողեալ՝ի նոյն գեղման,
 վայր իջուցեալ կաթս անձրեաց:
 Ի սիրոյ սէր ծանուցեալ,
 սիրաբողը տարփմամբ լցեալ,
 սիրով ընդ սէր միաբանեալ:
 Լ ուսինն՝ի լոյս՝ի լրումն եկեալ,
 ձոփս ձեմելով գիշերավարն
 ըզկնի ձեմելը բարկ աստեզօք:
 Վ բաւօտուն ցողիկն իջեալ,
 'ի նոր Ոին զծայրսըն տուեալ,
 քաղցր արեով արուսեկին:
 Պ արունաբեր գարնանաշարժ
 գեղգեղելով երփնազարդեալ,
 նոր հարսանեաց միաբանեալ:
 Ա կայք նոր մեք զուարձացեալ,
 վառ՝ի վառեալ տիպ ծալ՝ի ծալ
 թշփոյն տերև յօրինեսցուք:

Լ ըդ զարմանալի, երդ շարժվարժենի
 տեղի եղեր բարեկելոտին,
 խորհուրդ խորհուրդ համերամ
 զարդ երամից զարդ:
 Վ ոչ՝ի նոչ յեռից
 սափոր եղեգնաշէն տնկոյն,
 մատն օրինօրէն, նշդարենի ռահ:

Յունիցն նրբենից 'ի մի կից կամար ,
նէճեմ թէ նէճեմ մէջօրէի ժամն :

Լուքըն ծով'ի ծով ծիծաղախիտ
ծաւալսմայր յառաւօտուն ,
երկու փայլակնամեւ արեգական նման .
շողն 'ի ժմին իջեալ յառաւօտէ լոյս :

Յայտէն նռնենի սարդիատունկ
գեղաշխտակ ծայրից ծաղկանց .

որոյ սիւնն 'ի սրտին նուսիսայօրէն
կարկածայր սալթքերունի սէր :

Զեռացն եղիշոյ կամարակապ կապէր .
ատիճաղ պատիճաղ , սրտղի խտղի երգով :

Դիւսէր զելսելսն ընդ միմեանս ,
հանգարտիկ խաղայր , թիկնէթեկին Ճեմէր :

Ռերանն երկթերթի , վարդն 'ի շրթանց կաթէր .
լեզուին շարժողին քաղցրերգանայր տաւիղն :

Դ ժամին խեղեփին հազրէ զի նոյն սէր
հոգիազգեստեալ գեղն 'ի գինւոյն գոյն :

Վ արսիցն երամից զարդ՝ երամից զարդ
ոլորս են առեալ եռաշիւսակն բոլորեալ այտիւք :

Շ ոցըն լուսափայլ , կարմիր վարդով լոցեալ .
ծղեքըն ծիրանի մանուշակի հոյլք :

Խ նկեալ 'ի կընդրկէ բուրվառ հրովածայնով լոցեալ .
ձայն քաղցրանուագ որ 'ի նմանէ հնչէր :

Գ եղեցիկ պատմուանաւըն զարդարեալ էր ,
'ի կապուտոյ , 'ի ծիրանոյ , 'ի բեհեղս , 'ի յորդանէ ,
ոսկեշողէր գոյնն :

Դ օտին արծաթափայլ ոսկէտուն ,
կամարակապ յականց , յականց շափիւղայ ,

մանրամասին յօրինուածով պՃնեալ :

Լ ոճինն 'ի շարժել մարդարտափայլ գեղով .
ոտիցն 'ի գնալ շողն 'ի կաթել առնոյր :

Մ այն թագաւորին , այն նորածին փրկչին .
զբեղ պսակողին փառք յաւիտեանս . ամէն :

Աւաւ եմ գեղեցիկ
դուստր Խւայի Խրուսաղէմ .

ահա նա հարսն իմ ցանկալի ,
սիրով կապեալ ընդ փեսային :
 Աման է եղաօրորդին իմ
այծեմանց որթուց եղանց .
ահա նա ձայն եղաօրորդւոյն
խանդաղատեալ սիրով լցցեալ :
 Եկ իմ սիրելի , եկ մերձաւոր
հարսն՝ի մայրեաց | իբանանե .
ահա նա խայտայր , ինծորով զիս պատեցեք
տարեալ մուծեք՝ի տուն գինւոյ :
 Եք իւր աղաւնոյ ,
թե լայն կարմիր մանեակ ոսկւոյ .
ահա նա լեառն կընդրկի .
հոտ նարդոսի և զըմըռոսի :
 Ուղէր գովելի
մանուկ անհաս անժամանակ .
ահա նա լեառն դիտարան ,
շուշան հովտաց ծաղիկ դաշտաց :
 Ուասք մարդարէիցն
երգեն՝ի յայն բլրին վերայ .
ահա նա լեառն շուշանի ,
հոտն իւր վարդի կինամոնի :
 Ուրիք Ոիովնի
ելէք տեսեք՝ի Ռեթզահէմ .
ահա ելէք դուք՝ի յայրին ,
երկիր պագէք թագաւորին :
 Բնդ հովիւսն երգեցեք .
և ընդ մոգուցն երկըրպագէք .
ահա զոսկին թագաւորին ,
զիունկն այ հօր միայնոյ՝
 Որում փառք և գոհութիւն
և հանապազ փառատրութիւն .
յաւիտեանս յաւիտենից
• Վրիստոս օրհնեալ՝ի համայնից :

Յայտնութեան

Եւետիս մեծ խորհրդոյ ,
խորհուրդ ծածկեալ մեզ յայտնեցաւ :

Վւետիս, լյս հօր ծագեալ
 'ի ծոցածին յէութենէ .
 Վւետիս, յայտնեալ անձ
 'ի հողեղէն գոյացութիւնս .
 Վւետիս, առաքեցաւ
 հրեշտակապետըն Դաբրիել,
 Վւետիս տայր սրբուհւոյն,
 դստեր Դաւթիթ թագաւորին,
 Վւետիս քեզ տիրամայր
 բերկրեալդ ուրախ լեր, տէր ընդ քեզ,
 Վւետիս քեզ տիրամայր
 սրովըէանման քրովըէաթռու,
 հուպ երրակին լյս գերազանց,
 լուսոյն արփի վեհինաձեմ .
 սեռիցն ընթաց բիւրուցն իջեալ
 շողջողենի փողիողենէջ,
 մանրահեղեղ գաղտնի շաւիղ
 անծանօթի ճանապարհին .
 Վւետիս քեզ տիրամայր
 կոյս Արիամն տաճար բանին .
 Վւետիս տանն Եղամայ,
 այսօր լուծան անէծք մեղացն .
 Վւետիս նահապետացն,
 ահա տեսին ումցանկային .
 Վւետիս մարգարէիցն,
 այսօր եղև լրումն օրինացն .
 Վւետիս քեզ Բաթղահէմ
 երկիրդ Յուդայ տունդ Եփրաթայ :
 Վւետիս ծառոց ծաղկանց
 բողբոջախիտ խիտասաղարթ,
 գոյն գեղեցիկ պտղինաւէտ
 ախնահաճոյ համ քաղցրունակ,
 հոտ բուրազուարթ ֆունջ խուռներամ
 ծայրից վարդից փթթինազարդ
 թերթ տարածեալ ոսկէ ճանանչ
 տերևախիտ կանաչացեալ :
 Վւետիս, երկրպագէր
 մեծ կարապետըն Յովաննէս,
 Վւետիս, բառնայր'ի գիրկա
 Եղիսաբեթ մայրն Յովաննու,

- Վւետիս տույր Հովաննէս**
 յորդ աղբերաց հոյլ վտակաց
 ջուր մանուածոյ ծիծաղ ծաւալ,
 կարկաջահոս ուխինահոս,
 ծայթինասէր մանուածաւալ
 շրջանապտոյտ մանր աւագին .
 հոլով իրորոց մէտ մէտ զուգին
 վայր վեր անէջ վեր վայր 'ի վեր՝
 փութան 'ի ջուրսն Հորդանանու .
- Վւետիս քեզ Հորդանան ,**
 'Բրիստոս 'ի քեզ գայ մկրտիլ .
- Վւետիս քեզ Կարապետ**
 ձայն բարբառոյ յանապատէ :
- Վւետիս ինձ Հովաննու՝**
 ձեռն իմըզտէրըն մկրտէ :
- Վւետիս հրաւիրողիս**
 զհարսըն մաքուր սուրբ փեսային :
- Վւետեաց եմ կոչնատէրս՝**
 մի հրաժարիք 'ի հարսանեաց :
- Վւետիս Հորդանանու**
 Վհերմոնի և Անիրայ ,
 լերինաթինդ խոր վէմ 'ի վեր
 ծըփին 'ի նոյն շտապ յորձանից ,
 հրակօծ լերանց անծկին 'ի տապ
 բոյն 'ի ծաւալ ծով խոր հերձաւ
 ծապաղ ձեպով դարձ նոյն 'ի դարձ ,
 խաղայր փութով 'ի տեսանել :
- Վւետիս տիեզերաց ,**
 այսօր հնչեաց հայր 'ի բարձանց .
- Վւետիս որդւոց մարդկան ,**
 այսօր որդին գայ մկրտիլ .
- Վւետիս հողեղինաց ,**
 տեսին զհոգին աղաւնակերպ .
- Վւետիս , յայտնեալայսօր**
 խորհուրդ սրբոյ Երբորդութեն .
- Վւետիս միշտ երգեսցուք**
 'Բրիստոս օրհնեալ է յաւիտեան :

Ք. Առանձին

Պունդք սուրբ վկայիցն՝ ի սոսկալի պատերազմին,
 Հանդսիաւորեալ հասին՝ ի գլուխ ասպարիսին :
 Պոպէից պաշտօն բարենշամն երանութեամք,
 բանաւոր զենմունը ողջափիզեալք աստուածուեն :
 Ի կատարածին անտիրական յօժարութեամք
 ահազնակոչով՝ ի չարչարանսըն համբերեալը :
 Գուն մահու գործեալ սաստկակիծ քրանակայլակն
 խառնեն զարտասուսը վարդագոյն արեանն իւրեանց :
 Ողորմաղետիւ կողկողագին պաղատանօք
 մաղթանօք ինդրեն ըզտամնանացըն յաւելուած :
 Բաբունիք բարիք անհաւատաղք երկրաւորաց,
 բոսորերանգեան վայելութէ արիացեալք :
 Ի կիրըս մարմնոյ՝ ի կենակից մեր բնութենէս,
 ելին՝ ի յերկինս խառնեալ՝ ի զօրս երկնաւորացն .
 Երեւելապէս յայտնի բարողք տիեզերաց,
 տօնը հրեշտակաց՝ ի մատենի կենաց գրեալք :
 Երանաւետեալք անդ՝ ի վերինն Երուսաղեմ,
 տեալեամք զուարձանայք արտրողին տիեզերաց .
 Բախճանք պերձականք մերունական մարմնոյն սկերք .
 աստեղք աշխարհ՝ ի բարձրուեն երկնից տեսեալք .
 Գոհաբանութիւ արարողին անմահութեն
 նախընթացողին միշտ՝ ի խրախոյս նահատակաց :
 Ողքօք հիմնեցան եկեղեցիք ուղղափառաց .
 որոց գլուխ անկեան արարողին ներգործուի :
 Եմենապարզեւ բաշխեալ մասունս աղաչողաց .
 վերնաքաղաքին որդիք նորոգ նոր Ոիրվնի :
 Ետնումն հատուցման ահեղաւուրն կենաց միջնորդք
 յանդիման մեծի հրապարակին թագաւորեալք :
 Ողքօք առ՝ ի մէնջ ընկալ զաղօթու , երկայնամիտ,
 զմերս վասն սոցա , ամենագութ տեր , փառլք քեզ :

Ի յարութիւնն Ղաղարու

Ակզենազարդ գոյիւ անայր
 երբեմն՝ ի նոյն վայրին ,
 Այր Ճոխանեմին տաւիղ ,
 ամին բերելոյ օրհաս .

(Ծրհաս վաղաւէտ վըճիռ ,
սէր համբերապատ մահին .
Ո) ահինապողը ժամին ,
ժամին ժամանեալ աւուր ,
Ռւուրը ակնաթըթիթ հրաւէր
ժարակող՝ի նոյն՝ի լրոյն .
Լ քոյն անդրէն այժմ միշտ նորոգ
սէր սիրեցելոյ սրբտին ,
Ո) էր գիտին՝ի նոյն գիտին .
տօն յլ, յրուսաղէմ երթամք :
Երթամ զարթուցանել զլ աղար
զայն զորեքօրեայ զմեռեալն ,
Ո) եռեալ կենապէր մահին .
մեզ նոր աւետիք նորանորին գալուստ :
Դալուստ ահեղին աւուր ,
աւուրք հեղինաւորեալ ,
Գայ ՚ի Շեթանիա չարչարանացըն տուն ,
բերեալ զօրեղին փառօք
Օ աւետիս Ո) արիամու
զնոյն և Ո) արթայի այն սիրելի քերցն :
Քորք քաջահաւատ յաւսով
ընդ առաջ ելանեն փրկչին ,
Երկիր պագանեն ոտից ,
շրթամք համբուրեալ հեղուն ,
Հեղուն զարտասուս յորդահեղուս վըտակ ,
վըտակ՝ի վըտակ խառնեալ
յայտաթորելոյ այտից :

1 Կայ և այլ օրինակ հատուա
ծոյս ՚ի սկիզբն այլոյ տաղի այլով
գարծուածով :
Աւետիս հարացանին
նոյն և Ամբայի
այն սիրելի էւցին :
Քորտ +որդ նորակընդիր +
յասով էլուալ դրէնին .
Փըիւ տէր Եիսուս Քըիսոս ,
նէ ասք էիր դիպեալ ,
էլքայր մէր ու մեռանէր :
Եի և պէս զայէպ
էի և պէս զայէպ
աղեպախծ սրպից :

Արդից ձանագաբէ
անշնամելմ ,
Ճէմ յագինընթաց
գէրեզնանին դուռնա :
Դուռնա վիճակառաց
հրաման աբդունաոյն
դուռ վիքառեկ պէմբ :
Վէմ աբթնաշըայ
դէզ նոր աւելպի +
աւելպաւոր պէսիլ :
Տէսիլ զարմանալի
զարմանի ստանվէլի +
ստանվագործ խմբի :

Փրկիչ տէր { չխսուս ՚ ԲՌիստոս
Եթէ աստ էիր դիպեալ ,
Եղբայրն իմ ոչ էր մեռեալ .

Եկ և տես զաղէտ աղէտակոծ սըրտի :
Ուրտից ճանապարհ ձայն աղերսագոչ ողբոց .
Ճեմցովինընթաց գերեզմանի դուռն :
Դուք բաց արարէք ըզմէմդ .
Վէմ վիմակառոյց ընդ վիմափոր խըմբին :

Ձայն կենդանատուն ձայնէր, Ո աղար Եկ արտաքս .
արտաքս ելանէր մեռախն, տայր նոր զաւետիս
սքանչելահրաշ խըմբիցն :

Խումբս երամ տղայոցն երկնաթէրթից ծաղկանց
ոստինակոտոր արմաւենեաց նոմի :

Փունձ սօսին սաղարթ ստեղնաշխտակ տընկոցն
խուռն հազրէվարդին մանուշկաբեր բիւրին :

Ծիւր սիրողայնոց ածէր գոյն ծիածանին խառնեալ
խառն՝ ի խուռն ահին հզյլ ծերունեաց պերձից :

Տերե ծիթենեաց տարածանեն ընդ ոտիւք ,
ընդ ոտիւք մաքրողին մաքրինաձեմ հրարփին :

Տաւիդ եռաստորիչ բամբերգայնոյ տաւիդ ,
տաւիդ ապրձիու երգ գալիլեազուարձից :

Օ ուարձ գարնանաբոյս նոր Ոիտվնի ընծայ ,
ընծայ երկնայնոցն խիտ սիրամայր պատգամ :

Ո արաւ բաւենոյ ցող փոխանակ նոմից ,
որ զիմն ունելով վերամբառնայ՝ ի փառս :

Ո երոյ նըմաննոյ անմնըմանին րոպ
րոպ մասնաւորեալ մերունական կերպի :

Լն է ինքնէկն՝ ի միշտ էկն է .
փառք փառատուողին փառք և պատիւ միշտ
այժմ և հանապազ փառք յաւիտեանս . ամէն :

Ինոյն՝ նորոյ նորին ը նոյն ը նիւթ ,
նիւթէականին էնն յանէից գոյ .

Դոլըն յոչէից եղաւորեալ տիպ ,
Տիպ երանուեն ներընդունակ ներ :

1 Յօրինակին խանդարեալ էր սկիզբն տակիս և նորոյ :

՚, եր ներբողական նըւաստատիպ կերպ ,
 ՚ի երպ երամաղին և ցուցանի շուք :
 ՚ուք տարրաշըշ զեղ մէջ առյ զկէտ ,
 ՚ի էտ կատարելոց կցորդակցեալ և էակցեալ մէտ :
 ՚ի էտ տաղերամին ձախաստեղծեալ
     երպայական տըղայք ,
 ՚զայք գովասանական համանգամայն
     ձիթաստանեան ոստազըւարձ երգ :
 ՚յրգք ովսաննայաբեր արքայաձեմ ռահ ,
 ՚իահ արքայաձեմ ձորձածածուկ ծիածանին գնացք:
 ՚յնացք լուսաշաւիղ յաւանակաւ եկք ,
 ՚կըք հրէակոյտ ծերաժողով առքերելով .
     արմաւենաց ոստ :
 ՚իսոս արմաւենեաց վերատուելում
     պարգևողին փառք ,
 ՚ֆառը բազմելոյն վերայ իշոյ
     չնորհազարդեալ գերափառեալ մըտրուկ :
 ՚լուրուկ հանգերձ իշովն ՚ի սաբաւօթ-
     զօրելոյին բան ,
 ՚իանըն չնորհաւէտ կառավարեան
     լեռնաթափեան յլրուսաղէմ գայր :
 ՚յայր նախաշաւիղ տն ընդունակ ՚նեթանիա եղե .
 ՚Եղե խանդափորով սըրտաճըմիկ
     մարիամանց եղայրական գութ :
 ՚յութըն մեռելոյն չափ արտասուաց
     մեսիատես աղերսաւոր քորք .
 ՚Ի՞որք նորախմնդիր արտաշընչեալ
     արտաքերեալ զերիզապարգև :
 ՚Պարգև զանբանողին դարձուցանէր զդին .
 ՚Դին դիապատեալ հոգեզգեստեալ կեանս կոչողին
     նորատուելում կլնիք :
 ՚ինիք մահու լուծան դրժոխայնոց կիրք .
 ՚կիրք չընջին տուողին ՚ի հոյակապ ժողովն :
 ՚յողովք երպայական հոյլք բիւրուց
     երգաբանեն փառք .
 ՚ֆառը լուսատուին այժմյաւիտեանս . ամէն :

Յարութեան

Ուայլն այն իջանէր 'ի լեռնէն 'ի Ա'սեաց,
 և 'ի վերայ նորա աթոռք են կարգեալ,
 և 'ի վերայ նորա գահը ոսկեղէնք,
 և 'ի վերայ նորա բեհեղք ծիրանիք,
 և 'ի վերայ նորա որդի արքայի,
 և յաջմէ նորա վեցթեան սերովելքն,
 յահեկէ նորա բազմացեայ քերովելքն,
 առաջի նորա մանկունք գեղեցիկ,
 'ի գիրկս նոցա խան տէրունական,
 'ի ձեռին նոցա սաղմոսարան և քնար.
 Փառքը Կ'րիստոսի ամենազօր յարութեան :
 Աճեալ են աճեալ զսայլիկն,
 աճեալ են կացուցեալ.
 և ահա շարժէր սայլիկն այն՝
 և ահա շնաղայր անիւն այն :
 Եթէ հարիւր բարդ խոլըրձան, վեց կորընկան,
 մին մանուշակ խրձագիզեալ.
 'ի Ա'սեաց յաջ կողմանէն
 սայլիկն աճեալ են կացուցեալ
 և ահա շարժէր սայլիկն այն,
 և ահա շնաղայր անիւն այն :
 Եթէ սամիքն են արծաթի, լուծն էր ոսկի,
 և սամոտիքն ապրիշվի.
 փոկէր շարած շարանման հոյլ մարդարիտ .
 և ահա շարժէր սայլիկն այն,
 և ահա շնաղայր անիւն այն :
 Այն Ճորտն Ճոճ էր և Ճապուկ
 ուռամիջակ հաստաբազուկ
 լայնաթիկունք խարտիշակեղ ահեղակոչ
 նա ձայն ածէր եղն ամոլին
 կանչիւն առնէր աթոռակին :
 Եթէ եղինքն են սաթ ու սպիտակ
 ծաղկախայտուցք արագաքայլք ընթացականք,
 եղջեւըն ամէն խաշանման ,

և մազն ամէն հոյլ մարդարիտ .

և ահա շարժէր սայլիկն այն ,

և ահա խաղայր անիւն այն :

Ի յառեղէն առեալ շարժումն կուրծն սայլին
նա ձայն ածէր եղն ամոլին :

Ո այն 'ի Ոինեայ երկրորդ օրէնքն էր Ո՞վակէսի .
Եւ այն հարիւր բարդ խոլըրձանն՝
այն նահապէտքն են մարդարէք .

Լ այն վեց բարդ կորչնկանն՝
վեցօրեայ գործքն այ .

Խ այն մին մանուշակ՝
միաւորեալ Արրորդութիւնն :

Ե այն մանուկ խարտիշագեղն՝
այն Հովաննէսն էր մլրտիչն .

Շ այն չորս կուրծքն սայլին՝
աւետարանն էր ՞Վրիստոսին :

Ի գիւ գայր 'ի գիւ սայլիկն 'ի գիւ
'ի Ո՞ասեաց յաջ կողմանէն՝
սայլիկն 'ի գիւ գայր 'ի գիւ
և ճուրնալով գայր մոտանէր Արուսաղէմ,
և որդիք նոր Ոիովսի նոր երգէին զայս ասելով,
Փառըք ՞Վրիստոսի . Ո՞յաօր արձակեցաք :

Ո ս ձայն զառիւծուն ասեմ՝
որ գոչէր 'ի քառաթեխն ,

Ի քառաթեխն գոչէր ,
ձայն առնէր 'ի սանդարամետան :

Ո անդարամետն այն 'ի դող եղեալ
սասանէր 'ի ձայնէն ահեղ :

Վ հեղ ձայնս որ ես լուայ ,
սա քակէ զամուրս որ ունիմ :

Օ ամուրս իմ քակել կամի ,
գերելոցն առնել գերէդարձ :

Գ երեացն երանի ասեմ՝
որ եղեն 'ի յառն առիւծուն ,

Ի յառն առիւծուն եղեն՝
այլ չունին ակն տանջելոյ ,

Ո կն տանջելոյ չունին՝
ակն ունին անանց պսակին ,

Պասակ բոլորեալ առնուն
յառիւծէն յանմահ արքայէն .
Փառըս փրկողին տացուք ,
որ փրկեաց զգերեալսն՝ի բանտէն :

Հաւուն հաւուն արթնացեալ ,
դիտելով զչեթանոսս՝
Զայնէր ձայնէր տատրակին
սիրասնունդ սիրելոյն .
Դարձիր դարձիր սոմնացիդ
ընդ վիմին հովանեաւ .
Երկ հարմնուհիդ՝ի լերանց ընծուց
՚ի դաշտաց այծեմանց .
Երկեալ եկեալ տաւաղին
յլրփրայիմ բաեթելին .
Երկեալ ելեալ յասպարեցս
՚ի յայդին լիեդրոնի :
Հնձան կոխելով
գոյն՝ի գոյն բոսորի :
Մակեալ փայտ՝ի հաց ,
ըզզենլիս իւր զենեալ :
Խառնել՝ի գինի
զիառնելիս անուշից :
Բաժակ մատուցաւ
՚ի հրաւեր հարսանեաց :
Հրաւեր հարսանեաց ,
եկայք նոր ժողովուրդք ,
կերայք յիմ հացէս
և արքէք զիմ գինիս :
Օք կեցջիք յանսպառ
յանվախճան յաւիտեանս :

Մ նուն անեղին լին ած է .
Է միշտ յէութե յանհասութեն նպյն :
Երյն ինքն է նըմման նոյն մի և նոյն մի .
մի ոմն ՚ի յէից անդրէն ՚ի նոյն թիւ :
Ուիւ միշտ եռակի եզեռակի փառք .
փառք իմ դիմառից էից գոյէից գունդ :

Դունդ տրամք երամից կայք յանուրեք վայր -
վայր համբից բիւրից օր սահմանեալ գետ :

Դետքառանիւթեայք պաղպաջ երկնի փայլ փայլ -
փայլք փաղփինատար ան անծայրենի լոյս :

Լոյս գերազանցիկ երկնաշաւիղ ռահ .
ռահ արքունաձեմ վերայ ծովու քայլ :

Քայլ վէմ շարժելով տեղիարան նիստ .
նիստ արքունաձեմ անապատի տօթ :

Տօթ՝ի ծարաւուտ երկրի երկին կոյս .
կոյս արդիւնալուր սիրայիսնունդ սէր :

Աէր հարկաւորեալ կամից կատար կամ .
կամ ժամին հասեալ պատերազմի օր :

(Օ պարզ և թերի օր մի յայտնի տեառն .
տեառնագիր հրաման ես բարձրանամ դէտ :

Դիտեմ դիտանոց դէմ հարաւոյ ձեմ .
ձեմ պատմուձանի բռորայխոյ գոյն :

Դոյն ներկեալ արեեամք աղքիւր բըղնեալ կող .
կողիմնապատիր պարտեաց յառաջ ձայն :

Չայն տուք դտուրացըդ սիրնի զի՞ լայք .
զի՞ լայք ու աւաղեք պըսակ՝ի գլուխ իմ :

Իմ վարսս անձրեով քաղցրիկ ցողով լի .
լի ու լրումնօրէն զիս պըսակեաց մայր իմ :

Ուայր իմ հետեւող ժամադրողն օր .
օր երիցօրեայ ես տապանի դընիմ :

Դնիմ դէմ դրժոխոց աւարողն բուռն .
բուռն զօրութեք զօրեղինին զօր :

Օ օր զօրեղինին զօրինահաս գունդ .
գունդ նըւաստախումք աւետաբեր յոյս *

Յոյս յուսաբերին ժամայն հասէք լեառն ,
լեառն Դակիլեա մնդ տեսանեք ըզտեր :

Տէր յարեաւ կանայք գան՝ի հանդէտ փայթ ,
փոյթ պատուէր տուք իմոց պետրոսեան եքամին :

Եքամք երամից ձեզ երանեն միշտ ,
միշտ ձեզ երանեն զի նոր յարեաւ այսօր :

Եյօր նոր յարեաւ , փառք յարութերն նոն
նոն գոհուի փառք և պատիւ միշտ յաւիտեան :

Համբարձման

Են 'ի միշտ է էն անեղապէս ծընունդ
 ծածկեալըն յանքընին ծոցոյ
 ծագեալ 'ի հօրէ լուսոյ աշխարհի լսս :
 Սյսըն զիւրական ստեղծեալըն տիպ
 պատկեր տպաւորեալ լուսոյն
 ծածկոյթ հողանիւթ արփիական կերպին :
 Ակրպարանըն հօր առեալ ըզմերս,
 ծնեալն տնօրինաբար մարմնով
 խաչիւ և արեամբ աղատելով զբնութիս :
 Օքնութիս վայրանկեալ նորոգ յարութն իւրով
 ընդ իւր վեցյարուցեալ փառօք
 վեհից գերագոյն նրսուոյց յաթոռ փառաց :
 Փառաց թագաւորն հարեալ ըզպատերազմ,
 ըզգերողին առեալ զաւար,
 'ի բարձաւնս ելեալ բաշխեաց պարգևս մարդկան :
 Վարդկային մարմնով 'ի գոյն արեան ըզտէր
 անմարմնական տեսեալ զուարթնոց,
 ընկեր առ ընկեր հարցեալ թէ ով իցէ .
 Ով է սա, դիմեալ գայ յիշովմայ
 կարմրաձորձ 'ի բռստրայ,
 գեղեցիկ պլանեալ անձազարդ լուսով :
 Սյսըն հրեղինացըն ծանուցեալ բանիւ
 բուռն իմոյ զօրութք վանեալ
 զհըզօրըն կարծեալ արդարութք յերկրի :
 Օերկային գունոյ պատմուձանին ըզտարակոյս
 զարծեալ լուծանել հարցեալ
 զի՞ կարմիր հանդերձ քո ըստ լի կոխեալ հընձան :
 Հնձան 'ի խաչին հարեալ ասէ,
 կոխեցի զթշնամին կենաց,
 յերկիր ըզմեղաց հեղեալ ըզմաղձ նորա :
 Ա, որ անդրէն 'ի նոյն հարցարանեալ վեհիցն՝
 զի՞ այդ վերք 'ի ձեռս քո,
 որով 'ի հօգոյ ստեղծեր զպատկեր քո տեր :
 Տերըն զիւրականս ազդեալ բարեկամացն ըզկիրս՝
 զոր վիրաւորեալ եղէ
 'ի առան սիրելոյ խրայէլեան դասուն :

- Դասուց հրեշտակացըն ծանուցեալ թէ ով
առ գերագոյն կայիցըն հոյլս՝
աղաղակելով գոչեն բացեք ըզդրունս .
- Դրունք յաւիտենից փակեալ յերկինս
այսօր վերհամբարձցին հիմամբք ,
և մոցէ 'ի փառս փառաք եկեալ արքայ :
- Վրքայ երկնաւոր մըտեալ յերկինս երկնից ,
յորում էր 'ի սկզբան նոյն միշտ
'ի գիրկս հայրենի հոգւոյն սիրով պատիւ :
- Պատիւ 'ի հօրէ նըստեալ յաջմէ իւրմէ ,
մինչև զթշնամին 'ի սպառ
յապագայցն աւուր ներքոյ դիցէ ոտից :
Ոտից թշնամւոյն բնութիւն եղեալ ներքոյ՝
նըստի քրովեից յաթոռ ,
'ի յերկնաւորայցն երկըրպագի յաւէտ :
- Յաւէտ ցընծութիւ հողեղինացս այսօր
անձառ փառաց գոլով հաղորդ ,
ընդ հօր նըստելով առեալն 'ի մշնջ որդւոյ :
- Արդւոյդ միաձնի երկըրպագեմք և մեք
ընդ մետասանն ընտրեալ դասուն ,
հայցելով 'ի քէն զաւետարեր հոգիդ :
- Հոգիդ քո բարի առաջնորդեսցէ մեզ
առ քեզ վերաբերիւ հոգւով ,
վերելս 'ի սրտի դրնել տըրտմական հովտէս :
- Հովտէս լուծանել կենաց .
յահեղ քում գալըստեանդ աւուր
առ հայր վերացս ըզմեղ լըրմամբ սիրոյ :
- Ոիրելի սիրոյդ աջ ընդ աջմէ բազմեալ ,
հայցեա ընդ անդամոցըս գլուխ՝
միանալ ընդ քեզ քեզ ընդ միրոյ հօր և հոգւոյդ :
- Օ հոգիդ կենարար առ 'ի հօրէ բըղխումն ,
ընորհեա քո բանաւոր հօտիս
ըստ փոքուն հօտի 'ի վերնատունըն սուլրք :
- Ի սըրեարանիդ վերհամբարձեալ սուլրք
'ի ձայն փողոյ երգեմք քեզ զերգս
ընդ սերովքեիցն երեքսըրբեանըդ սուլրք :
- Ո ուրք Երրորդութեղ արժանացուք լինել
քընար միշտ հոգեոր հընչմանց
յայժմուս և յաւէտ երգել ըզֆառս յաւիտենից :

ին լախ անէին եղանի եղակ եղելի՝
 անեղիցն աներբից յաւիտեանս
 ինչաս իմանի անկէտ այժմուս հասու .
 ծոցածագենի ծագումն ծիր մշտածաւալ անփոխ :
 Ոինըն յէից զարմից յերազգայից ,
 համագոյ շաւիդ ոտիցընթաց :
 Ես լախ նըման աննըմանին իմոյ զիմն առեալ
 առից պատճառ բերեալ վերամբարձ երկնից օդոց ,
 Վատինայօրին պատկեր 'ի նոյն տիպ զարդարեալ
 վեհ երագընթաց շաւիդ կամ ելինագոյ
 Տաղաւար եղև առ կոյսն առաքողին կամք պարտեաց .
 բնդունակ ժամու եհաս , ահա ժամ կատարման :
 Ի նաչ բարձրանալ գիտին առ հայր համբարձումն ,
 ամբարձ յերամից յերազգայից վերասլացիկ
 սա զայրմացմամք .
 Ուեատրոհաթե շառաջմամք բոյլ հիւթ
 Ճոխարան դասուց՝ մի առ մի հրաւեր՝
 փոյթ յասպարէզ մատիք :
 Ո՞վ է սա սաստիկաշունչ բոսորաերփնազարդեալ .
 սա այն թագաւորն է քաջ կորովաբար
 'ի պատերազմէ եկեալ :
 Ի վեր համբարձէք իշխանք ըզդրումնս՝ առ հայր
 զաւետիսպատմեալ , ահա սիրելի քոսիրեցելոյ սրտիդ
 զոր վկայեցեր դա սիրելի որդի :
 Ի գիրկա հայրենի նստեալ 'ի համբոյր սրբութե
 նք հոգին սիրով պատուեալ , զիմ գնդին զհետ
 պարզես քեզ պարտ է նուռ անսուտ խոստմանց
 պարտիս . ընդ ձեզ եմ յաւիտեանս :

Դալստեան հոգւոյն

Յանկարձահնչեաց հայրաշարժ բղխումն
 հրահոսավտակ բոցաշաւեղ եռանդն .
 որոյ դրանդն 'ի յերկնից հողմահնչեաց
 բոց 'ի բոցատիպ խուռնամանուած լեզուաց :
 Ի ձայն բիւրակերպ օդինատիպ լրումն
 աւետաքարոզ տրտմականաց դասուց
 պետրոսեան երամ հրաւիրողակ բարեաց :

Հրով մաքրողին վերառաքեմք
իննաքար երգ՝ ինա մէտ .
եւ թնաղլի չնորհաց հոգւոյն սրբոյ՝
հոգի հօր , ելումըն նոյնատիպ դիմաց :

Հոգի կ'ստուծոյ , հոգի զօրութեն ,
հոգի հեղութեան , հոգի գիտութեան ,
իմաստութեն , հոգի խորհրդոյ և հանձնարոյ :

Ո՞ի իմայ և զիս մի դատապարտեր
զքո ձեռին շինեալ տաձարս .
յիս օթեվանեա , քո կամելդ գործ է կատարեալ :
Կամեցող բարեաց բարեգործեայիս 'ի բազմամեղս .
երգել երգենից պատիւ միշտ էականիդ
կամաւ քո և զիս վերնորոգեա 'ի փառու :

ԵԿԵՂԵՑՎՈՅ

Երկինքն 'ի յերկիրս և երկիրս 'ի յերկինքն ,
Այրէջք 'ի խոնարհ , և վերելք 'ի բարձունա .
Երկին նոր երկին լսյա արփազարդեալ ,
Երկին աւետիքն 'ի յերկիր ծաւալին .
Գուշակք 'ի յեից եւթնատես միակին ,
Խորհուրդն եթերեան նոյն 'ի թելս հողմոց .
Շանոյց տեսանողն 'ի յերկուց թոռւցելոցն ,
Արսինըք կանայք արծուաթռիք սրբընթացք ,
Եւ հողմք 'ի չորից վեր 'ի յօդն ամբառնին ,
Եւ յայն քառադեան գետըն վտակ բըսենոյր
Հուեր իջանէր անդր 'ի ծովն առաջին ,
Խաղայր ծաւալէր անդր 'ի ծովն որ յետոյ :
Շավուն առաջնոյ անդր երամք աղաւնեաց ,
Շովով երկրորդի ձագք արեամք թաթաւին .
Շաւալ ծով ծիծաղ քաղցր օդով շարժենայր ,
Արժէր սաբայեան 'ի կղզիս կընդըրկի .
Երակ շափիղայ տեառն յայգին Կեդրոնի .
Եխաղը գետոց հրով վառեալ բուրաստան ,
Եւ անդ մակաղին երամակըն Գեթայ ,
Ո՞միւ սարդենայ փառք պատիւ Կարմեղայ :

Յառաջ քան շարժիցն աները էիցըն կայք
 օրէն խորհըրդոյ և հրաւիրող բարեաց :
Խնձարիցըն ձարն ձարտարապետեալ
 եռահիւսակ զարդից խաղացմամբ՝ ի վայր
 գայր հասանէր աւուրբք :

Ոկիւ տ' նա հօրէն շառաւիղէն Դաւթի
 Աղողոմն արթայն մեծ քերական պերծիւք
 զարդարեալ ըզսա վայելալից փառօք :

Աէմն՝ ի սմա կանգնեալ եւթնաղաւնոյ աշաւք
 թագիւ թագ կապեալ խիտ խորանի ակամբ :

Հաւ պերձաբարոյ ցոփինաձեմ սեգ առեալ՝ ի խաղ
 այն սիրամարդն ասէր ովէ համբարձեալ զպա-
 րանոցն իւր յօդս :

Ես հապա՝ ի բաց, ես հապա՝ ի բաց գընամ
 յիմ յաշխատացեալ յըղեորէն եկեալ :

Դրիթատեսիլ ձառագայթիւք փայլեալ
 ծիր՝ ի ծիրայնւոյ վառի վառեալ ըզգէմն :

Ժամական նըման արեգական նըման,
 կաթուած գեղեցիկ՝ ի քեզ կաթէ զըմուռ :

Գեղեցկապաճոյձ մեզ քաւարան կազմեալ
 եթերանըման կամարակապ զարդիւք :

Չորիւք հիւսակօք հրաշազարդեալ սեղան
 կանգնեալ քառանկիւն զարմանասքանչ հրաշիւք :

Կքեզէ քազմեալ թագաւորաց արթայն .
 որում ոչ բաւեն երկինք անբաւ բանին :

Բաշխէ զփրկաւէտ զկենդանարար զմարմինն
 սուրբ զանմահարար զանապական արիւնն :

Դկումբ են առեալ զքե երկինային զօրացն,
 ահիւ սարսափմամբ ծածկեն ըզգէմն իւրեամսց :

Փառու՝ ի վեր երգեն եղանակաւ ձայնիւ
 բանիւ հաստողին առ հասարակ էիցս :

Քրիստոսի փրկչին պըսակողին ըզքեզ
 վայելէ պատիւ փառք յաւիտեանս ամէն :

¹ Այդպէս խանգարեալ յօրինակին :

Աւրդավառին

Գառհար վարդն վառ առեալ
 'ի վեհից վարսիցն արփենից :
Ի վեր 'ի վերայ վարսից
 ծաւալէր ծաղիկ ծովային +
Ի համատարած ծովէն
 պղպթէր գոյնն այն ծաղկին,
Լըրփին երփնունակ ծաղկին
 շողշողէր պտուղն 'ի ձղին :
Վըքում վակասիր պտուղն
 մնանէր խուռն տերեռվ.
Տերեւն տաւիդ տուողին
 զոր երգէր Դաւիթ հրաշալին :
Ի փունջխուռներամ վարդից
 գոյնըզգոյն ծաղկունք ծաղկեցան :
Վ.յդ սօս ու տօսախ ծառերդ
 վարդագոյն ոստս արձակեցին :
Վ.յդ նոճ ու բողբոջ ասրաւադ,
 զարդ առեալ վարդն շուշանին .
Շուշանն շողէր յովտին
 շողշողէր դէմարեգականն ,
Վ.յն հիւսիսային հաւէն ,
 հովհարեալ գոհար շուշանին ,
Հայն հարաւային լեռնէն ,
 քաղցր օդով ցողէր շուշանին ,
Շուշանն շաղով լցեալ
 շող շաղով և շար մարդարատով ,
Դաղկունքդ ամէն շաղ առին ,
 շաղն յամպէն ամպն յարեգակնէն ,
Վստեղքդ ամէն շուրջ առին ,
 դէմլուսնին գունդ գունդ բոլորին ,
Դառնդ գունդ խաչաձև գնդակ ,
 յօրինուած երկնից շուրջանակ :
Փառք հօր և որդւոյն յաւէտ
 սուրբ հոգւոյն այժմ և յաւիտեանս :

Արքայ վարդապետի յղներանեան մենաւորի գրիգորի համառօտիւք
բան խրատու վասն ուղիղ հաւատոյ և մաքուր վարուց առաքինութեան
՚ի ինդրոյ նորին հարազատի վարդանայ դիւանադպրի : *

Ա. **Տ**ԵՐՈՒՆԵԱՆՆ ՀԱւանեալ խրատու ; որ ըստ
պարգևասէր և յոքնառատ բարերարութեն տայ
ամի առատապէս և ոչ նախատէ . ըստ որում և ա-
սացն, ամ որ խնդրէ՝ առնու, և որ հայցէ՝ գտանէ :
Որ և զիմանալին սեղանաւորեաց հաց գիտութեան
և գինի իմաստուն՝ գեղեցկապէս նմին քաղցելոց
բանական անձանց . և բարձր ձայնիւ քարոզացն
կոչեաց ՚ի խրախնանութիւն հոգեոր ըստ առա-
կողին . և մեզ զնոցն օրինադրեաց ասելով , ամե-
նայնի որ խնդրէ՝ ՚ի քէն՝ տուր : Եւ եթէ զմարմնա-
կանն բարւոք է տալ կարօտելոցն պէտս , որոյ և փռ
խարէն զիսկզբանէ աշխարհի պատրաստեալ արքայ-
ութի պարզեեաց , ո՞չչափ ևս առաւել զհոգւոցն ՚ի

* Զոր բիւզանդացոց տպագիրը
յանուն նարեկացւոյ մակագրեն
զհառու զայս , յարեցաք ընդ ան-
երկարաց առ ՚ի նմանէ մատենա-
գրեալան , անխախտպահեալ զեր-
նագիր օրինակիս մերոյ գրելոյ ՚ի
թուիս էր Ռուծն : Ինորին անուն և
Ալբրոդէր գերմանացի հայագէտ
հատածս այլ և այլ ՚ի ճառէ աստի
ածէ ՚ի հայ քերպականութեան իւ-
րում յայտ է թէ չիշխէր այրն օտար-
ազգի անուանց փոփոխումն առ-
նել ՚ի ննագրին իւրում . որ և ե-
րեց է ժամանական իր լիմուն ա-
ճք քան զիտւզանդացոց առաջին
տպագիրն : Ա. յլ թէ անշուշն նո-
րին երանեւոյ իցէ մատենագրեալ
ճառս , ՚ի նախնեաց որ ինչ ցարգ-
ուու մեզ գաւանին վէսւք , չունիմք
արել հաւաստեաւ . և ՚ի վարս նորա
՚ի Յայսմաւուրս ՚ի մեջէկի ին մի
ըստ միոջէ թուեալամենայն գրու-
թինք նորա , զառաջիկայ ճառէդ
չիշատակի ինչ բնաւ : Նմին իրի

և առ մեզ թուեցաւ ումանց Գրի-
գորի սկեւուացւոյ արարեալ զսա .
թերևս այնու զի ազգակից է ոճով
ազօթագրոց սկեւուացւոյն ՚ի նոյն-
օրինակ զանազանութեան միոյ միոյ
յախակից և յուղցութեանց , անդ
խոստվանորէն մաղթանօք ան-
ցեալ ընդ բնաւսն , աստ խրատական
բանիւ . և կամ զի իմաստափրական
ոճ այսր ճառսի չփաբանից նարե-
կացւոյ քերթողական ոճոյն : Կացի
զայս որպէս և ամսործէ ոք . կամ
նախնեացն անիոյիթ արարեալ մա-
նըր թուել զամենայն գրեալն ՚ի
նարեկացւոյն առ ՚ի յետնոցս յի-
շառակ , և կամ չկ ամենայն պատ-
մական յիշատակացն հնոց առ մեզ
հասեալ : Մեք չել ՚ի ձեռին ունե-
լով ստուգագոյն ինչ ապացոյց գրա-
ւոր , ոչ իշխեմք զսրառւվի յառաջ-
նոց քան զմեզ երկատեսակ տպա-
գրաց յահուն նարեկացւոյն՝ ըլ-
ճառս զայս յանհարազատու գրել
նմու :

բարեայ աղքատութիւն լցուցանելէ գովելիս : Եւ այն քան առաւել , ըստ որում առաջին և մեծ և պատռական է ոգի քան զմարմին՝ տիրականին գոլով պատկեր , և սա երկրորդ նմին և հողանիւթ . զոր և որին գործով յարտ արարեալ : Քանզի զհետեւալն ինքեան ժողովուրդ՝ երկիցս միայն գրեալ՝ եթէ կերակրեաց հացիւ . բայց կենարար բանին վարդապետութեամբ , որ է հոգւոց կերակուր , ըստ այսմ , եթէ ոչ հացիւ միայն կեցցէ մարդ , այլ ամ բանիւ որ ելանէ 'ի բերանոյ այ , միշտ զհոգիս նոցա կերակրէ 'ի ժամու : Այլ և առակաւ իմաստուն ծառային տալ 'ի ժամու ծառայակցացն զկերակուր , և քանքարացն օրինակաւ՝ կրկնապատիկ շահողին և զլացողին , զնոյն նշանակեաց՝ եթէ պարտ է տալ ամի որ խնդրիցէ :

Բ . Խակ ինձ առ քեզ , ով սիրեցեալ անձին իմոյ , կրկին և ոչ մեկին է հարկաւորութիւն տալոյ : Ո՞ր ըստ վերագոյն ցուցեալ տեառն հրամանին , որ ամ ինդրողի օրինադրէ զտալն . և երկրորդ՝ ըստ բնաւոր արեանառու՝ մերձաւորուն և սննդակցութեան : Օ՞ր 'ի հեղգալն՝ երկնչիմ 'ի ձայնէ բարքառ փողոցն , մարդարէիցն և առաքելոց . միոյն զի ասէ , յինտանեաց զաւակի բո զակն 'ի վայր մի արկանիցես՝ անտես առնելով . և միւսոյն , եթէ ոք իւրոցն՝ մանաւանդ և ընտանեացն խնամ ոչ տանիցի , 'ի հաւատոցն ուրացեալէ , և չար ևս քան զանհաւատսըն : Բայց դու զդոյշ լեր՝ գործով փութալ 'ի կատարումն ասացելոց , ըստ նմանութեն ժիր և հաւատարիմ ծառային՝ որ արթնուք սպասէր ոնն գալստեան . զի ոչ եթէ լսելիք օրինացն արքարասցին , գրեալ է առաքեալ , այլ առնելիք օրինացն : Օ՞ք ըստ որում ես 'ի յոչ տալն դատապարտիմ իբր զլացող տէրունեացն , նոյնապէս և դու յոչ հետեւլ գործով տուեցելոցն : Օ՞ք որ զտէրունեանն թագուցանէ զբանին արծաթ՝ ասաց հանելյարտաքին խաւարն , նոյն և զարկեալն 'ի սեղանաւորս 'ի լսելիս մարդկան , 'ի լսողացն տոկոսեզ ասաց պահանջել . և զի-

1 Յօրինակին արեան՝ առ մեջտարութեն և անընդադրութեան :

տողացն զկամն տեառն և ոչ արարադացն , գան բազում ըմպել : Ի՞ յլ որ շտեմարանապետ է ամ բարեաց , և զամենեցուն կամի զկեալն , և 'ի գիտութիւն ձշմարտութե հասանել , տացէ և մեզ յիւրացն . առնուլ արժանապէս ըստ բարեսէր կամացն ան հաւատարիմ անտես գիտութե բանին , որ է հաց 'ի յերկնից իջեալ կերակուր հոգւոց , և օրինօք մատակարարել : Իշւ ձեզ մտադիւրութե և բարւոք հաւանութե ընդունել , և տալ պտուղ ըստ յոքնաբեղուն և պարարտ երկրին յաննախանձ սերմանողէն՝ զչորրորդն ընկալեալ մասն կենացն սերման :

Դ . Իշւ արդ սկսցուք ուստի սկսանելն է արժան , 'ի գաւանութե հաւատոյն ձշմարտութեան , որ է հիմն և արմատ ամենայն բարեաց : 'Ի՞անզի և որոն զայս եղ հիմն եկեղեցւոյ՝ ասելով առ նախնի դաւանողն Պիտրոս , թէ դու քո խոստովանութեղդ ես իբրև զվեմ հաստատուն և անշարժ . և 'ի վերայ այդըք վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ . այսինքն զամ հաւատացեալս և ձշմարիտ խոստովանողս համագոյ և զուգական Երրորդուն : Իշւ և շինին եկեղեցւոյ Պաւղոս ասէ . շինեալ էք 'ի վերայ հիման հաւատոյ առաքելոց և մարդարէից : Իշւ թէ ես իբրև զիմաստուն ձարտարապետ հիմն եղի զհաւատմն , որ 'ի որ Երրորդութիւն . յորոյ վերայ գեղեցկապէս յարմարի շինուած ամ առաքինութե :

Դ . Իշւ արդ այս է ձշմարիտ հաւատոյ գաւանուն : Հաւատալ զած հայր՝ էութե ձշմարիտ , գոյ կատարեալ , անեղ , անսկիզբն , անժամանակ , անպատճառ , անիմանալի , անտեսանելի , անշառելի , անհաս , պարզ , անզնին , անկէտ , անսահման , աներբ , անուր , անբովանդակելի , անայլայլելի , անփոփոխ , գերաբուն , գերագոյ , գերալոյս , գերանձառ : Ոչ յումեքէ եղեալ , և ոչ ինքն զինքն արարեալ . ոչ ինչ յառաջ քան զնա , և ոչ զյոգ ընդ նմին . այլ ինքն գոլով սկիզբն և պատճառ ամի , համագոյիցն ծննդեամբ և ելողութե , և եղականացն արարչութե :

Ե . Իսկ զի՞ իածինն բան նորին և ծնունդ՝ 'ի վեր քան զբան . կերպարան և ձառագայթ , էութեանն նկարագիր , ինիք կենդանի , իմաստուն՝ և զօրութե :

ամ ածավայելքական կոչմանզն հօր՝ էապէս ունող որպէս նոյնագոյ բնութի : Ան յայ . անեղ յանեղ . անժամանակ յանժամանակականէ . կեանք 'ի կենաց . լոյս 'ի լուսոյ : Այս կրտսեր քան զհայր՝ թէ և ծնունդ . այլ որքան հայր՝ հայր, և որդի՝ որդի . զի և հայր՝ որդւոյ հայր . և որդի ոչ ունելով, և ոչ զհայրութին ունել կարէ . ըստ որում և ոչ որդի՝ որդի առանց հօր . այլ յատկութիւնք երկաքանչիւրոցն 'ի միմեանց ձանացի :

Զ. Եւ հոգին որ բղխումն 'ի հօրէ անձառաբար . ոչ ըստ որդւոյ ծննդեամբ, այլ ելումն յէութենէն . ըստ որում, հոգին ձշմարտուեն որ 'ի հօրէ ելանէ . էակից հօր, և փառակից որդւոյ : Այն բնութէ համագոյիցն ամի հաղորդ և զուգական, որ ինչ զհօրէ և զորդւոյ ասացաւ անսեղութեն, և որ 'ի կարգին . Ա ամ զի ոչ ինչ առաւելութի և կամ նուազութի 'ի պաշտելի Երրորդուեն տեսանի . այլ համայնխիք գոլով զսց և հաւասար և միաւոր, բաց յանձնաւութենցն յատկուեց, և որ նոցին հետևի . այսինքն զի հայր՝ հայր, և որդի՝ որդի, և հոգի՝ հոգի : Եւ ոչ է իմանալ և կամ ասել զհայր՝ որդի և կամ հոգի . և ոչ զորդի՝ հայր կամ հոգի . և ոչ զհոգի՝ որդի և կամ հայր : Այլ հայր՝ միտ հայր . և որդի՝ միտ հոգի . և հոգի՝ միշտ հոգի այ :

Է. Եւ ըստ առանձնաւորութեանցն և յատկութիքն զանազանեալ . այսինքն ծնողուի, և ծնելուի, և ելողութիւն : Օի ոչ երբեք հայր՝ ծնունդ կամ ելողութիւն . և ոչ որդի՝ ծնող կամ ելումն . և ոչ հոգի՝ ծնունդ և կամ ծնող : Այլ միտ պատշաճի ծնողութիւն հօր, և ծնելուին որդւոյ, և ելողութիւն հոգւոյ . զի ոնկ առանձնաւորութիքն անփոփխելի, այսպէս և յատկութիքն : Ա, հայր պատճառ . և ըսկիզբն համագոյիցն ծննդեան և ելողութէ : Բայց եթէ 'ի ժամանակական որ այսու իջանէ 'ի կարծիս, և անպատճառ և անսկիզբն՝ մշտնջենաբար ընդ սկզբանն գոլով և պատճառի՝ նոյնագոյ ընութէ : Եւ ոչ երիցութիւն և կրտսերուի, ոչ մեծութիւն և փոքր կուի, ոչ անեղուի և արարչուի 'ի համարունան իմանի . այլ ամիւ բաց յառանձնաւորուեցն՝ հաւասար

և միաւոր բնութեամբ անծութք անեղութք զօրութեամբ մեծութք փառագ պատուով, անհասութք անտեսութք անձառութք, իմասառութք բարութք արարութեամբ նախախնամութք: Ի՞նեղ և եղելոց էակ՝ իմանալեաց և զգալեաց լոյս և լուսոյ արարիչ. կեանք և կենդանարար անի. իմաստուի և իմաստար բոլորից. որ և սրբոց պրեարար. բարի և բարեաց պարգեարաշն. զօրաւոր և զօրացուցիչ զօրացելոց. կատարեալ և կատարելոց կատարելագործ. լի և լցուցիչ կարօտելոց. յաւիտենական և յաւիտեանց գոյացուցիչ. անժամանակ և սահմանիչ ժամանակաց: Ո ամս զի ժամանակը և յաւիտեանք, և որ ընդ նորօք իմանալիք և զգալիք, նովաւ և ՚ի նորին ակնարկելոյ եղեն և կառավարին, և կան ման յանպոյծ հաստատութեան: Ո յսորիկ համաստիւք իրրորդութեանն խռատովանութիւն. յորս պարտ է յարել և զիսորդուրդ տնօրէնութեան:

Ը. ՚Ի՞նազի մինն՚ի յերից այս անբաւից անձնաւութեց, ծնեալն՚ի հօրէ անժամանակ և անմարմիննախ քան զյաւիտեանս, էակից և փառակից հոգւոյն, կամաւ և հաճուք համարնիցն՝ խռնարհի յանձնառ փառացն և յանքաւ բարձրութէնէն՚ի խընդիր եղծեալ և ապականէալ իւրաստեղծ պատկերին: Ո զընաւոր զօրութի ամենակարող իշխանութեն արկեալ՚ի կիր, այլ զամենահնար բազմապատիկ իմաստութիւնն: Ո ւետեօք հրեշտակապետին բնակի յարդանդի. հոգւով մաքրելոյ ամեներջանիկ և փառաւորեալ կուտին: ՚Ո արիամու. և ՚ի նորին բնուէն զգենու մարմին հոգւով և մտօք. մարդ կատարեալ և ած ձմմարիտ, անշփոթ միուք խառնեալ զանխառնելիսն՝ նոր և սքանչելի խառնմամբ. ՚Ի՞նազի ոչ պարզութի անյօդ և անմարմին էութեն ածութեն փոփոխեցաւ ՚ի նիւթական և յօդաւոր թանձրուի մարմնոյ, և ոչ հիւթաւոր և թանձր բնութի մարմնոյն յեղաւ յանօսր և աննիւթ ածութեն պարզութի. այլ երկաքանչիւրոցն յատկութիւն բնուեց պահեալ անշփոթ, և միացեալ անձառապէս, և ՚ի վեր քան զամ խառնումն և միուի: ՚Ո ՚ի որդի և միտէր քո ՚Ի՞ս յերկուց կատարելոց: ՚Եւ ՚ի քրայս

Հրակիր որովայնին ձուլեաց ամենաբռուեստն վերըստին զբնութիւն յառաջին անապականութիւն : Եւ զի ոչ մասամբ էր ապականեալ մեղօք մարդկութիւն, այլ բոլորովին հոգւով մարմնով և մտօք, վասն այնորիկ զբուրս զգեցաւ բանն և միացոյց յինքն . զի իւրով անմեղութիւն և անապականութիւն արասցէ զմեղանցականն անմեղ, և զապականեալն անապական :

Թ. Եւ զամկիրս մարդկայինս կրեալ բաց՝ ի մեղաց: Ի յսինքն քաղցեաւ, որ տայ կերակուր ամ կենդանեաց . ծարաւեցաւ, որ զկենաց ջուրն պարզեց հաւատացելոց իւրոց . վաստակեցաւ, որ հանգիստն է աշխատելոց . ննջեաց, որ պահէրն զիսրայէլ անքուն: արտասուեաց, որ եբարձ զամարտօսր յամ երեսաց . շրջեցաւ յաշխարհի զամն երեսուն, լուեալ և ոչ յայտնեալ զփառս ածութեան իւրոյ մինչեւ 'ի լրումն կատարեալ հասակին: Դայ այնուհետեւ 'ի մկրտութիւն ամենասրճն 'ի մեղաց և անկարօտն մաքրութեն . մկրտի 'ի յամշրդւոյն, 'ի մեզ զշնորհ մաքրութեանն ցուցանելով : Ո կայի 'ի հօրէ որդի սիրելի և կատարիչ կամաց նորա, զմեզ յորդեգրութիւն հօրն վերածեալ: Յայտնի և յազգակից հոգւոյն աղաւակերպ իջմամբն, որ 'ի մեզ պարզեց իջմանն խորհրդածի: Ո արի 'ի հոգւոյն յանապատ, պահեալ քառանախթիւ աւուրբք . և յաղթեալ փորձողին մերովս, զշնորհ յաղթուն և որ 'ի նմանէ բրաբիսն՝ մեզ պարզելով, և զմեզ ուսուցանելով պահօք յաղթել փորձողին: Եւ զգոռողն զբուամբ ածեալ և զհսկայն կապեալ, դառնայ այնուհետեւ զօրութեալ մեծաւ յաւարի առնուլ զստացուածնն անիրաւութեն, զոր յափշտակեալ էր պատրանօք և ոչ զօրութեալ: Եւ սկիզբն առնեն նշանաց վարդապետութենն . որով զամ դարձաց զկապուտն 'ի գերողեն:

Ժ. Եւ 'ի լրման այսորիկ ըստ նախատեսացն կան խաձայնուեն 'ի կամաւորն դայ 'ի չարչարանս: Օ ի թէպէտ և մարմնանարթին և անմեղութիւն մարմնոյն սրբեաց զբնութիւնն և արդար եցոյց առաջի հօր և հրեշտակաց և կարծեցեալ իշխանի աշխարհիս, քան զի ոչ ինչ յիւրոցն 'ի նմա եգիտ, այլ պարտիք նախագործելոց մեղացն տակաւին կայր 'ի վերացյ ընօւ-

Թեանս : Այսն որոյ տայ զիւր անմեղ մարմինն նըւէր և պատարագ հաշտութեն հօր ընդ արարածոց՝ եղն պարարեալ և գառնն անմեղ, և բառնայ զմեզս աշխարհի : Եւ զի անհնար էր ածային անչարչարելի և անմահ բնութեն չարչարանս և մահ ընդունել, նմին իրի և զարչարելիս զգեցաւ մարմին . զի չարչարեացի անչարչարն չարչարելեաւն, և մեռցի անմահն մահկանացուաւն, և պատեսցէ զպատժապարտքս՝ ի դատապարտութենէ յանցաւորութեն : Եւ ոչ եթէ այլ ոք էր որ չարչարիւր, և այլ որ ոչ չարչարիւր . և կամ այլ՝ որ մեռանէր, և այլ որ անմահ մնայր . այլ մի և նոյն գոլով՝ ի չարչարանսն էր անչարչարելի, և ՚ի մահուն անմահ :

ԺԱ. Եւ ոչ այաջափ միայն, այլ և անպարագիր և անվայրափակ գոլով բնութին, էր ՚ի խաչին՝ և ընդ ածմէ հօր . ՚ի գերեզմանին, և յաթոռն քառակերպեան . ՚ի ստորին վայրս դժոխոց, և գեր ՚ի վերոյ քան զամ բարձրութին . ՚ի դպրաց և փարիսեցւոց թշնամանեալ, և ՚ի սերովթեից ընդ հօր և հոգւոյ սրբաթանեալ . մարմնովն՝ ՚ի գերեզմանի, և հոգւովն՝ ՚ի խաւարաբնակ արգելանս դժոխոց . ոչ որոշեալ ածութիւնն՝ ՚ի մարմնոյն և ՚ի հոգւոյն : Յարուցեալ ածապէս և ինքնիշխանաբար նովին մարմնովն՝ որով չարչարեցաւ և մեռաւ, երեւեալ աշակերտացն և հաստատեալ զնոսա ՚ի հաւատս յարութեն տեսութք և շօշափմամբ և խօսելով և ՚ի կերակուր մերձենալով, համբառնայ յերկինս՝ ՚ի սեպհական փառսն հայրենի և նստի ընդ ածմէ հօր, յորմէ ոչ երբեք պակասեաց : Կյոստացաւ գալ միւսանգամ փառօք հայրենի և դատողական իշխանութեառնել յարուի արդեամբք յանլուծանելի կեանս և ՚ի մշտնջենաւոր անմահութիւն ամենեցուն, զոր այժմ յուսով նորոգեաց : Ես է հաւատ ուղիղ դաւանութեն կարձառութ բանիւ՝ ՚ի փրկական տնօրէնութիւն մարդացելոյն վասն մեր կամաւ հօր և հոգւոյն միածին բանին :

ԹԲ. Եյլ պարտ է գիտել, զի թէպէտ անուն հաւատոյն մի է, այլ՝ ՚ի բազումն զանազանին . զի մեծ և առաջին հիմն և արմատ ամենայն հաւատոյ՝ վերա-

գրեալդ է . այլ հետեւաքար այսորիկ պարտ է յամենայնսն հաւատալ յայ տուեցելոցն մեզ փրկական խորհրդոցն : Այսինքն հաւատալ զեկեղեցի Վշի որ ը տիեզերս . որք ճշմարիտ և աներկբայ հաւատով խոստովանին զհամագոյ և զպաշտելի Երրորդութին, և զներմարդկունե խորհուրդ միաձնին՝ ած և մարդ կատարեալ, և վասն մեր չարչարեալ և մեռեալ անչարչարելին և անմահն . յարուցեալ և 'ի յերկինս համբարձեալ և ընդ աջմէ հօր նստեալ . որ և գալոց է միւսանգամ: (Օ ամենեսեան որք ընդ այսպիսի խոստովանութէ՝ մի եկեղեցի Վշի համարեալ, և միոյ գլուխյն Վշի մարմին և անդամէ՝ ըստ առաքելոյ: Աչ բաժանել և պատառել հայհոյական բանիւ վասն դոյզն ինչ եկեղեցական աւանդութեն զմարմինն Վշի . զոր խաչիւ և չարչարանօք ստացաւ, և փրկական արեամբն գնեաց և սրբեաց և միացոյց ինքեան :

ԺԴ . Հաւատալ և 'ի մկրտութիւնն սուրբ՝ Եթէ մաքրիս է ամ յանցանաց . և զախտաւոր ծնունդս մարմնոյ անախտաբար ծնանի յորդիս երկնաւոր հօրն, և յեզրայրակցուն միաձնին, և 'ի հաղորդութի հոգւոյն սրբոյ, և 'ի ժառանգութ երկնից արքայութեն:

ԺԴ . Հաւատալ և 'ի մարմին և յարիւն որդւոյն այ, որ պատարագի 'ի վերայ սրբոյ սեզանոյն, թէ ճշմարտապէս է նա մարմին և արիւն Վշի: Վանդի այն . որ ասաց՝ երկինք և երկիր, որ անլուծանելիք են և հաստատունք՝ դիւրաւ անցանեն՝ քան թէ յինէն ասացեալ բանն անկատար մնայ, նուին բանիւ ասաց՝ այս է իմ մարմին և արիւն 'ի քաւութի և 'ի թողութի մեղաց, հաւատով և սրբութ ճաշակրղացն ետու զսա: Որք թէպէտ և մեղաւորք են, այլ խոստովանութն և ապաշխարութն սրբեալ՝ մերձենան յիս ճաշակմամբ 'ի ճշմարիտ կենդանուիս, և յիս քնակեն և ես 'ի նոսա . որ թէ և մարմնով մեռանին, այլ զսերմն ճշմարիտ կենացս յինքեանս ունելով, 'ի հոգեոր գարունն՝ որ է հասարակաց յարութի բողընեալ վերանորոգին ճշմարիտ և անմահ կենդանութի, ոչ առնլով զդառնաշունչ հոգւոց մահուն ճաշակ յաւիտեան:

ԺԵ. Հաւատալ և ապաշխարութեան մեղաց. զո՞ր մարդասէրն ած, որ ոչ կամի զմահ մեղաւորի, այլ զդառնալ նորա 'ի չար հանապարհէ և զկեան, ետ օճառ լուացման և սրբութե եկեղեցւոյ : Օի թէպէտ և առաջին կամք նորա է մնալն մեր սրբութք և արդարութ յանմեղուի, այլ ուզ արարիչ բը նուեն՝ գիտէ զտկարուիս մեր զի դիւրագթելք եմք և սիսալողք, և հանապազ 'ի վայր հակիմք 'ի բարձրութենէ առաքինուն, ունիմք և մարտակից (թը նամի յոքնահնար և բազմարուեստ և 'ի չար առնել իմաստուն, վասն այսորիկ երկրորդ կամճք որպէս առաջնով ըստ բազում ողորմութեան իւրոյ և անոխակալ գթութե և այնքան սիրոյն՝ զի հայրն բարերար զորդին ետ 'ի մահ վու մեր, և միածինն զինքն, և հոգին որ զիառակիցն, ետ և զիստովանութին, զի նեխեալքն և հոտեալքն յանդամոց Վոփ մեղօքն՝ առողջասցին ապաշխարութքն, և վերստին 'ի գլուխն պատկանեալ յօդեսցին : Ա ու որոյ պարտ է հաւատալ՝ զի սրբափ և մեծամեղքիցեն, զդմամքն և խոստովանութքն և արտասուօքն և ողորմութքն, պահօքն և աղօթիւք, և որ 'ի սոյն յարմարին բարեգործութիւնք, եթէ իցեն մեղքն իբրև զձանձախարիթ անլուանալի սեռութեամք իբրև զձիւն սպիտակասցին . և եթէ իցեն արեամք չափ որպէս ըզներկած որդան 'ի գոյն կարմրութեան անելանելի, իբրև զասր սրբեսցին :

ԺԶ. Հաւատալ և յարութեան մեռելոց և դատաստանին յաւիտենից, որ է սկիզբն և արմատ ամբ բարեգործութեանց . առանց որոյ անհնար է հաճոյ լնել այ : Օի եթէ ոք յարութեան յուսով ոչ է հաստատեալ, զիարդ տայ զանձն 'ի չգունս առաքինութեան . և եթէ 'ի դատաստան մոտանելոյ ակն ոչ ունիցի, եթք դադարէ 'ի մեղաց : Օի եթէ յարութե հաւատացեալ և դատաստանի ակն կալեալ օր ըստ օրէ 'ի չարիս յաճախեմք, զի՞նչ ոչ գործէաք եթէ ոչ էր երկիւղ դատաստանին . ապաքէն անխրտիր բերէաք յամենայն գարշութիւնս մեղաց, 'ի սպանութին, 'ի զրկանս, յանիրաւութին, 'ի յափըտակութին, 'ի պոռնկութիւն, յարուագիտութին, 'ի

Հպարտութիւն, 'ի նախանձ, յատելութիւն, և 'ի սոցին նմանս պէսպէս և բիւրապատիկ չարիս : Յաղագու որոյ յօյժ կարեռը է հաւատալ յարութեն և դատաստանին . զի իբրև սանձս 'ի բերան լինելով, զյարձակումն չարութեն յետս նահանջեալ՝ յառաջադէմ յառաքինութիւն լինիցիմք :

Ժէ . Հաւատալ և յայս՝ թէ յարութիւն և դատաստան ոչ հոգւոց միայն է լինելոց, ըստ որում ոմանց թուեցաւ, այլ և մարմնոց . և մանաւանդ սմա, քան զի հոգին անմահ է : Օի և մահն ոչ այլ ինչ էր, քան անջատումն հոգւոյ 'ի մարմնոյ. այսպէս և յարութիւն, վերստին նոցա կապիլ 'ի միմեանս անլոյծ միաւորութէ : Եւ ոնկ աստ 'ի միասին քաղաքավարեցան՝ լաւ և կամ վատթար գնացիւք, նմանապէս և յայնժամ'ի միասին վայելեսցեն և կամ տանջեսցին: Եւ ոչ ըստ դանդաշելոյ ոմանց՝ եթէ այլ մարմնն յարիցէ փոխանակ այնմ որ մեռաւն . այլ նոյն վախճանեալն : Օի և ոչ անհիրաւ է ած՝ զայլ փոխանակ այլոյ պատժել և կամ պսակել . ըստ առաքելոյ, ընդունի իւրաքանչիւր ոք իւրով մարմնով զոր ինչ գործեաց յառաջագոյն՝ եթէ բարի և եթէ չար :

ԺԸ . Հաւատալ դարձեալ՝ թէ և արքայուն երկնաւոր ընդունելոց են այնմիկ արժանացեալըն, և կեանք յաւիտենականք . զի այս է որ թեթեացուցանէ զմեռն օրինացն, և քաղցրացուցանէ զլուծ պատուիրանին, և առնէ զդժուարինսն դիւրինս, և զառապարն'ի հարթ ձանապարհս, և դիւրակիով զանձուկն և զնեղ քան զլայնն և ընդարձակ: Այս այս հաւատ զօրացաւ 'ի վերայ ամը ընդդիմահարաց մարմնոյ . կռիւեաց զհուր, և բժեաց զսուր, մարտեաւ ընդ դաշնս, խզեաց զկապանս, խորտակեաց զզէնս, փշրեաց զազեզունս, արհամարհեաց զքաղզ, նշկահեաց զմեր կութի, ոչ երկեաւ 'ի բռնաւորաց, խրոխտացաւ 'ի վերայ մահու, և միանդամայն զբոլոր 'ի վերայ յառուցեալ ներհակ զօրութիւնն կործանեաց :

ԺԹ . Օ այս վայելքական կարգ հաւատոց գտցես և յընդհանրական դաւանութիւն սուրբ և տիեզերական ժողովոյն՝ Աիկիոյ . զոր օր ըստ օրէ վերադրեն դասք հաւատացելոց բազմաձայն լեզուօք՝ մե-

ծամեծք և փոքունք : Վանդի յետ խոստովանելոց զհամարուն և պաշտելի Երրորդութին, և զներմարդութեն տնօրէնութի, յաւելուն՝ թէ հաւատամք և յայս միայն ընդհանրական և առաքելական եկեղեցի . 'ի մի մկրտութի, յապաշխարութի, 'ի թողութի մեղաց, 'ի յարութի մեռելոց, 'ի դատաստանն յաւիտենական հոգւոց և մարմնոց, յարքայութիւնն երկնից, և 'ի կեանսն յաւիտենից : Լուսորդիկ լի և անթերի հաւատոյ խոստովանութիւն, շինեալ՝ 'ի վերայ հիման առաքելոց և մարգարէից :

Ի . Ուկային ոչ կատարեալ փրկուի ինքն ըստ ինքեան առանց գործոց առաքինութեան . զի հաւատք առանց գործոց մեռեալ են՝ գրեալ է, ո՞յ և գործք առանց հաւատոյ . զի և դեք հաւատան ըստ առաքելոյ . և ոչ միայն հաւատան, այլ և սարսեն ևս . այլուս ինչ օգտին առանց գործոց : Լոյլ պարտ է ընդմաքուր ոսկւոյ հաւատոյն և զգանազան քարինս առաքինուել յեռել ըստ Ողողմնի . որք հանդերձեալ են արքայական թագ յօրինել և ընծայել երկնաւոր թագաւորին, որով մանաւանդ ինքեանց պատկեսցի դրուխ : Օ ի և այսորիկ հանձարին Պաւլոս ասէ . ես իբրև իմաստուն ձարտարապետ հիմն եգի զհաւատոյն վարդապետութի . քայց այլ է որ շինէն . և իւրաքանչիւր ոք զգոյշ լինիցի զիարդ շինեսցէ . զի եթէ ոք շինիցէ, ասէ, 'ի վերայ հիման հաւատոյն ոսկի, արծաթ, ականս պատուականս, փայտ, խոռ, եղէզն, որ են գործք . ոսկի՝ խոյհական իմաստութին . արծաթ՝ բանական առաքինութին . պատուական քարինք՝ պէտպէս և զանազան բարեգործուիք : Խոկ փայտ՝ խոռ և եղէզն՝ զեղեռնազործութեն բերե զնշանակ . փայտիւն՝ զթանձրագոյն և զգործով մեղսըն յայտ առնէ, որ է յատուկ մարմնոյ . և դիւրաշարժ և անհաստատ եղէգամբն՝ զյոքնաշարժ բանիւ յանցանսն 'ի ձեռն լեզուոյ . և յոքնաբոյս խոտովն՝ զբազմաբեղուն և բիւրակերպ մտաւորական շարժմանցն սիսալանս : Լու 'ի վերայ ածէ՝ թէ իւրաքանչիւր գործն յայտնելոց է, զի օր դատաստանին ընտրեսցէ . զի հրով յայտնելոց է դատաւորն . և իւրաքանչիւր գործն զիարդ և իցէ՝ հուրն փոր-

ՃԵԿԾ : Օ ի թէ ոսկի է կամ արծաթ, ոչ միայն թէ ծախի ՚ի հրոյն, այլ առաւել ևս զտեալ պայծառաւանայ . և թէ ուներ դուզնաքեայ ինչ խառնուած ժան կոյ՝ սրբեսցի և ճառագայթաձեւ փայլէ : Խսկ եթէ փայտ, խոտ և եղէզն, վաղվաղակի ծախեալ ապականի : Եշ զի մի կարծես, թէ ընդ կիզելի գործոցն և գործողն ծախեալ յոշէութի դառնայ, յաւելու՝ թէ ինքն կեցցէ : Եշ զի մի այնպէս իմասցիս՝ թէ զջշմարիտ կենացն ասէ, ածէ ՚ի վերայ. այլ այնպ՝ ոպ թէ ՚ի հուր : Օ այն յայտ արարեալ թէ անմահութիւն ունի և կիզելի . միշտ այրի, և ոչ մեռանի :

Իւ . Եշ արդ ՚ի վերայ այսպիսի գեղեցիկ և ածահաստատ և առաքելաշէն հիման, որ ոչ ՚ի չնչմանէ հողմոց շարժի և ոչ յիշմանէ անձրեաց անկանի և ոչ ՚ի յարուցմանէ գետոց կործանի, որ առակեալ են ՚ի զանազան փորձութիւն, յայնպիսի նիւթոց պարտ է յարմարել շինուածն, որ ՚ի հուր ընտրուել մերձենալով պայծառանայ՝ քան թէ ապականի . որ են հոգեկան և մարմնական առաքինութիւն :

Իր . Եշ զի նախաղաս է և պատուական ամիւանձն բանական քան զմարմին՝ իմանալին գոլոյ և ազգակից վերնոցն և տիրականին պատկեր, իրաւացի է նախ զնորայն զարդարել մասունա՝ իւրական և ընաւոր առաքինութիւն : Եշ վասն զի եռամանանայ գոլով ոգի՝ ունելով բան, ցասումն և ցանկութիւն, արարչաստեղծ հրամանաւ և դրութիւն, որով ուղիղ բնականին վարեալ ոչինչ ՚ի վերնոցն վերջանայ նմանութենէ : Եշ իւրաքանչիւր որքա ունին ինքեանց յատուկ առաքինութիւն : Եշ է բանականին առաքինութիւն խոհականութիւն, և ցանմականին արիութին, իսկ ցանկականին ողջախոհութիւն : Եշ խոհականին գործ է խորհեն և ընտրելն զլաւն ՚ի վատթարէն : Խսկ արիութիւն՝ զառ ՚ի խոհականէն ընտրեալս քաջապէս և արիաբարկատարել : Խսկ ողջախոհութիւն՝ ըստ ընտրութիւն և կատարմանն՝ ՚ի սերն որ առ ած բորբոքել . որով զնախաղասան ինքեան՝ սիրոյն ջերմութեամբ առաւել զօրացուցանէ ՚ի ընաւորմն ունակութիւնս :

Իգ . Բայց տեսանել արժան է և զբարեձեւ սոցա

կարգաւորութիւն : Ո՞ի նախ բանականն յաւաջադասի ողջ վեհ քան զայլսն, և իշխան և հրամանատար՝ ի վերայ նոցա . զի նորա է գործ խորհեցն և ըստ նմին աւանդել երկաքանչիւրոցն՝ ցասմնականին, և ցանկականին զարժանն : Իսկ ցասմնականին՝ հաւանութեք և արիութեք հրամայելոցն հետևել . ունել և սաստ՝ ի վերայ ցանկականին . զի զաւանդեալն նմա՝ ի բանականէն՝ ուղիղ ցանկութ առ ած և ածային պատուիրանն ամբողջ և անարատ պահեսցէ : Եւ է բանականն ինքնիշխան, ոչ ունելով և ոչ մի ոք համակարգիցն իշխանութիւն՝ ի վերայ նորա : Իսկ ցասմնականն իշխի՝ ի բանականէն և իշխէ ցանկականին : Իսկ ցանկականն իշխի՝ ի ցասմնականէն և ինքն այլում ոչ իշխէ :

ԴԴ. Հայտնէ զայս և կայութն նոցա՝ ի մարմինս : Ա ամս զի բանականին կայութն է՝ ի գլուխ և՝ ի խելապատակ և յուղիղ : Եւ ողջ գլուխ զվեհն և զառաջինն ընկալեալ նախադասուի յանդամն մարմնոյ՝ է իրբե զթագաւոր և զիշխան և հրամանատար՝ ի վերայ ամ մարմնոյն, այսպ և խոհականն անդ ունելով զնիստ արքունեացն՝ ողջ զթագաւոր իշխէ՝ ի վերայ խոնարհ կացելոցն՝ ցասմնականին և ցանկականին : Իսկ ցասմնականին կայութն է՝ ի սրտի՝ ի ներքոյ քան զգլուխ . իշխի՝ ի բանականէն՝ ի վերայ կացեալ քան զինքն, և իշխէ ցանկականին՝ որ՝ ի խոնարհ քան զնա : Իսկ ցանկականն ընակէ յերիկամունսն և՝ ի ներքին համն . վասն այնորիկ և իշխի՝ ի ցասմնականէն՝ որ՝ ի վերայ քան զնա, և ինքն ոչ իշխէ ումեք . զի և ոչ է զօրութիւն ինչ՝ ի խոնարհ քան զնա, եթէ հնազանդեսցի նմա :

ԴԵ. Լոյս բարւոք կարգաւորութիւն տեսանի և յոյժ հրաշափառապէս և պատկառելի յարացուցիւ : Ա ամս զի ած ինքնիշխան գոլով և թագաւոր՝ ի վերայ ամ եղելոց՝ իշխէ՝ ի վերայ բնաւից . որով և՝ ի վերայ մարդոյ, և ինքն անիշխան գոլով : Իսկ զմարդն՝ ի պատկեր իւր արարեալ՝ ասաց իշխել՝ ի վերայ երեւելի արարածոց ընդ իշխանութեք ինքեան . իսկ զգալիքս ամ ընդ իշխանութեք մարդոյն, ինքեանք ոչ իշխելով ումեք :

12. Երդ որբան այս կարգաւորուի վայելքապէս ըստ ընաւորն սահմանի ուղղի՝ ի մեզ, ամինչ բարեձև և ըստ առաքելց կարգի լինիցի . և տէրունականն՝ ի մեզ հրաման պատուիրանի անխափան կատարեցի : Օ ի խոհականն միշտ յածայինսն խոկասցի ըստ գրայն՝ եղիցին բանքս այսոքիկ՝ ի սրտի քում և յանձին քում . և խօսեսցիս նոքօք՝ ի նստիլ՝ ի տան, ի գնալ՝ ի ճանապարհ, ի ննջել և ի յառնել . և ըստ միւտոյն՝ յօրէնս տն խորհեսցի նա՝ ի տուէ և ի գիշերի : Աւ զի ամ գործոյ, եթէ բարի և եթէ չար, նախ խորհելն է և ապա առնեն, և առանց խորհելց ոք ինչ ոչ գործէ, ապա ուրեմն որ բարւոք և ուղիղ խորհի, ըստ նմին և զգործն կատարէ : Աւ յորժամ խոհականն զիշխանութիւն իւր և զգործ ամբողջ ունի, իշխէ՝ ի վերայ ցասմնականին, և հրաման տայ զամբարելաւութեց իրողուիս . և ցասմնականն արիութիւն քաջուք ամի հպատակեալ բարուք կատարէ : Այսպէս և ցասմնականն ընաւորութիւնն հետեւլով՝ կայ ի հնագանդութեան բանականին, և իշխէ՝ ի վերայ ցանկականին : Ասկ ցանկականն ուղիղ և ամբողջ պահելով զբնականն՝ ոչ ապստամբէ՝ ի հրամանէ ցասմնականին . այլ սոպ զծառայ հլու և հնագանդութիւն կատարէ զամբ հրամանսն, և ինքն ոչ ամբառնայ զեղիւր ի վերայ ուրուք . զի չէ ոք ընդ նորա իշխանութիւն :

13. Աւ այլ միւս ևս մասն բանականին, ոք կոչ արդարութիւն . և է սա կառավար և ուղղիչ և քատաւոր ամ մասանցն : Վանցի նովառ որպէս գործեաւ բանականն արտօնութիւն ուղղէ, զիւրաքանչիւր ոք յիւրումն անսայթաք պահելով ընաւոր շարժութիւն : Աւ այսմայսպէս լինելով այնուհետեւ է բանականն խոհական, և ցասմնականն արիական, և ցանկականն ողջախոհական : Աւ յայսմհետէ ոչ ինչ է խափան և արգել կամացն տն և պատուիրանացն՝ ի մարդն կատարելց . ըստ որում և ետ զգօրուին՝ ի մեզ, և պահանջէ զկատարումն : Ա ամն զի բանականն խորհի զուղիով և զօգտակարն, և արդարութիւն բաժանէ ստորակայիցն, և նոքա կատարեն անխափան : Ա ոչ զի է ցասմնականն՝ ի ձեռին

խոհականին ոնց զընտանի գաղան, այսինքն շուն. վ՛ա զի նոքա կրկին ունին քնաւոր շարժուիս . զտեար- սն և զընտանին սիրեն և շողոքորթեն և քծնին . իսկ օտարացն և անընդելից գաղանին, և վայրենի և պատառող բարս և գործառուիս ցուցանեն : Այս պէս և ցասմնականն յորժամ ուղիղ զբանականն ունի, ամ բարւոք խորհելոցն՝ ՚ի բանականէն՝ արիա բար սիրելի և բարեկամ և կատարող երեխ . իսկ հակառակ և անընտանի և օտար խորհրդոցն և գործոց ընդդեմ յառնէ ցասմամբ մեծաւ, և ՚ի բաց վարէ և կամ չարաշար պատառէ, ոչ բնաւ թոյլ տուեալ դրժիլ ինչ յընտանեացն :

Ի Ը. ՚ Մանսապէս և ցանկականն ՚ի բնականին գո- լով, լինի և անուանի ողջախոհու և սէր արիակա- նին վերակացութեամբ . անշարժ առ ախտաւորսն լինելով ցանկուիս, և գիւրաշարժ առ ամ բարեաց սէր և բաղձանս : Եւ սամառութեք արդարուեն ու- ղիղ կարգաւորէ զսիրոյն օրէնս, զառաջինն և զմե- ծըն այ տալով ըստ նորին օրինադրութեն . զի ասէ, սիրեսցես զտոր անձ քո յամ անձնէ քումմէ և յամ զօրութէ և ՚ի մտաց . և ոչ այլ ինչ նորա փոխանակէ յէիցս : ՚ սա որում և այսոցիկ տիրապէս ուղղեն ՚ Կաւիթ՝ ասէ . զի՞նչ կայ իմ բնաւ յերկինս, կամ ՚ի քէն զի՞նչ ևս խնդրեցից յերկրէ . նուաղեաց սիրտ իմ և մարմին իմ յառ անձ սէրն . անձ սրտի իմոյ, բա- ժին յաւիտեան : Որ ըստ փափագման ծարաւոյ ՚ի ջուր՝ բազմայր յանդիման լինել երեսացն այ, և յաւելոյր, դու ես յոյս և բաժին իմ յերկրին կեն- դանեաց : ՚ սկ զարմանալին Պաւոս յոյժ հրաշա- փառագոյնս զիւրոյ սիրոյն ցաւցանէ զառաւելութի. քանզի ասէ համարձակութ խրոխտացեալ ՚ի վերաց ամ դժնդակաց . ով մեկնեսցէ զիս ՚ի սիրոյն ՚ Յոի . նեղութէ , թէ անձկուի , թէ հալածանք , և այն . զի վասն քո, ասէ, մեռանիմ զօրհանապազ : Եւ զի ոչ միայն դառինքն և դժուարակիրքն են հակառակ այ սիրոյն, այլ ևս առաւել հեշտականքն և ախտք- ժելք, յաղագս որոյ և զայնս ՚ի վերայ բերէ և ասէ . հաստատեալ եմ՝ թէ ոչ կեանք, ոչ իշխանու- թիք, ոչ զօրութիք, ոչ բարձրութիք, ոչ հրեշտակը ,

ոչ պետք , ոչ այս աշխարհս յոր կամս , ոչ հանդեք ձեալ արքայուին , և ոչ թէ այլ ինչ արարած լինի քան զերկինս և զերկիր և որ 'ի սոսա բարութիք զոր մեք ոչ գիտեմք , կարեն մեկնել զիս 'ի սիրոյն ՚ի՞նի : Եւ զոր ասէն՝ այսպիսի ինչ է . թէ ոք ամ չարչարանօք և մահուամբք չարչարէ զիս և սպանանէ վասն 'ի ՚ի՞նի բաժանելցոյ , յօժարութք զամչար չարանսն և զմահունսն յանձն առնում , քան թէ 'ի ՚ի՞նի սիրոյն բաժանիմ : Եւ դարձեալ ասէ . թէ ոք տայր ինձ զերկինս և որ յերկնի են բարութիք , զերկիր ամ և որ յերկրի են ցանկալիք , և ոչ միայն զայս՝ այլ թէ և այլ ինչ լինէր քան զայսոսիկ մեծ և բաղձալի զոր մեք ոչ լուաք և ոչ տեսաք , և այսոքիւք կամէր զիս 'ի ՚ի՞նի սիրոյն մեկնել , զամարհամարհէի և անարգէի և իրրե զաղք անպիտան համարէի , և զ՚ի՞նի սէրն ընտրէի ինձ սեպհականէլ :

Իթ . Եւ յետ այսորիկ ապա երկրորդ մասն սիրոյն առ մարդիկ ցուցաննել . ըստ որում յօրէնսն և յաւետարանն է կարգեալ : ՚Ի անդի յետ աաելցն սիրեսցես զնոր անք քո յամ սրտէ քումնէ , ապա ասէ՝ թէ և լընկեր քո իրեւ զանձն քո . և յաւելու՝ թէ յայս երկուս պատուիրանս անմ օրէնք և մարդարէք կախեալ կան : Եւ սակայն թէպէտ և երկուս ասէ ; վասն զի յած և յընկերն բաժանէ , այլ մի է . վասն զի սէր է : Եւ ճշմարիտ ասաց ազգիւն ամ ճշմարտութե , թէ ամենայն պատուիրանք 'ի սէրն բովանդակի : Ո ի չէ ինչ պատուիրան որ արտաքոյ սիրոյն գտանի , յորժամ զաէրն ոք ուղիղ և անարատ և առանց կեղծաւորուե ունի առ անք և առ մարդիկ : Ո ի յորժամ զած 'ի բոլոր սրտէ սիրէ ոք , զամարհամարհէ որ ինչ խափան լինի այսիրոյն . այսինքն զփառս և զմեծութիւնս և զպատիւս և զիշխանութիւնս և զստացուածս , զհայր և զմայր և զեղսարս և զքորս և զկին և զորդիս , նա և զիւր անձն : ՚Ստ որում և ինքն նորն ասաց . եթէ ոք գայ առ իս , և ոչ ատեայ զհայր և զմայր , և որ 'ի կարգին , ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել : Եւ յայտ անտի է , զի որք ճշմարտապէս սիրեցին զած , ոչ թէ միայն զինչս և զփառս երկրաւորս արհամարհեցին , և զըն-

տանիս և զորդիս անտես արարին , այլ և զանձինս ևս պէսպէս և ազգի ազգի չարչարանօք՝ի մահ մատնեցին : Իսկ որ առ ընկերն անկեղծ և անարատ ունի զսէրն՝ ոչ ինչ չար խորհի նմա և ոչ առնէ . այսինքն ոչ ատէ զնա և ոչ նախանձի ընդ նմա , ոչ զրկէ զնա և ոչ անիրաւէ , ոչ գողանայ զինս նոր , ոչ խորհի նմա սպանութի , ոչ առ ոսոն հարկանէ , ոչ նենգէ նմա , ոչ ստէ , ոչ մատնէ՝ թէպէտ և բազում վասուց պարտաւոր գիտէ զնա , ոչ հպարտանայ ՚ի վերայ նորա , ոչ ամբարտաւանէ , ոչ գրգռի ընդ նմա , ոչ արհամարհէ , ոչ թշնամանէ , ոչ զրպարտէ , ոչ քսմուսէ , ոչ մախսայ , ոչ ոխս պահէ , ոչ բամբասէ , ոչ տրտնջէ . ոչ ինքն առնէ նմա չար , և ոչ կամի թէ պյլ ոք արասցէ . այլ զամ որ ինչ բարի է , կամի նմա . և որչափ կարող է , առնէ : Ի ամի լինել զնա ողջ մարմնով , և առաքինի հոգւով , և ամենայնիւ յաջողեալ ըստ կենցաղյս բերմանց . մարմնաւոր գոյիւք փարթամ , պատուով առաւելեալ , իշխանութէ բարձրացեալ , յամցունց փառաւորեալ , տամբ անողեալ : Կին ըստ մաի . որդիւք բարետեսակք և խրատեալք , մտօք խոհական , ՚ի բանս կարդաւոր . մինչ զի սիրելի լինել ամցունց : Եւ եթէ աղքատ է , ցանկայ նսուլ զկարօտութին . և եթէ տկար է , ՚ի բժշկութէ փութայ . և եթէ ներհակ ինչ ուստեք ՚ի վերայ յառնէ , որչափ ՚ի կարի է , ընդդիմակաց լինի . տրտմութե տրտմակից լինի , և խնդուն խընդակից . և ոչ երբեք է չար զոր կամինմա , և ոչ բարի զոր ոչ կամի : Եւ ոչ այսչափ միայն , այլ և զբազմութի մեղացն ծածկէ սէր . ոնկ և ատելուի զբարեացն : Օ ի զոր օրինակ զատելին , ՚ի բարեգործութեն տեսեալ՝ թուի չար առնել , այսպէս և զսիրելին ՚ի չարագործութեան տեսեալ՝ թուի բարի առնել : Օ այս ամ և առաւելքան զսյն և առաքեալ թուէ զսիրոյ մասունս : Տեսանես ահա , զի զամ զոր օրէնքն և մարգարէքն և աւետարանական վարդապետութին ուսուցանեն , սէրն յինքեան ունի զբովանդակն : Հօիրաւի ուրեմն և ՚ի՞ն ասէր աշակերտացն . այսու ծանիցեն զձեզ ամենքեան եթէ իմ աշակերտ էք , յորժամ զմիմեանս սիրիցէք : Ոչ ասաց՝ թէ

այն է իմ աշակերտուեն նշան, յորժամ զհիւանդս բժշկեք, կամ զկոյրս լուսաւորեք, կամ զանդամա լոյձս հաստատեք, կամ զդես հանեք, կամ զմեռեալս յարուցանեք, կամ զլերինս փոփոխեք. այլ յորժամ սիրեք զմիմեանս: Քանզի գիտէր թէ յորժամ ջրա մարիտ սիրով սիրեն զած և զընկերս, ընդ նմին և ամպատօւիրանք կատարին:

1. • Վրդ ո՞պ վերագոյն ցուցաք, յորժամ մասունք հոգւոյն ուղիղ զիւրեանց կարգաւորութիւն պահեն, զի իշխանն իշխանուեն կայցէ և իշխեցեալն 'ի հնա զանդութէ, ամ այսոքիկ բարեգործութիք անսր խալ կատարին: Խսկ եթէ եղծեալ ապականի վայելական կարգն, և ծառայքն 'ի վերայ տերանցն յառնեն և զիշխանութիւն յափշտակեն և զտեարն ծառայեցուցանեն, այսինքն ցանկականն ցառնա կանին և ցամմականն խոհականին տիրելով, ամ շփոթեալ վեր 'ի վայր կործանի, և իւրաքանչիւրքն 'ի հակառակ ներգործութիւնս շարժին: Խւ ըստ զործոյն և անուանցն փոփոխութն լինի. և այսուհետեւ ոչ խոհականութիւն և արիութիւն և ողջա խոհութի և արդարութի, այլ անմտութի և սրրտ մտութի և բղջախոհութիւն և անիրաւութի կո չին: Քանզի ոչ խոհականն զբարւոքն խորհի, և ոչ ցամմականն ընդդէմ չարին կըրի, և ոչ ցանկականն ողջախոհաբար այ և անձանոցն ցանկայ. և ոչ արդարութի այսոցիկ ուղղիչ լինի, վերակացու և կառավար, այլ 'ի բնականէն յանբնականն շարժեալ շարաւար աապալմամբ կործանի, ըստ առակողին բանի՝ թէ երիւք շարժի երկիր. յորժամ ծառայ թագաւորէ, և աղափին եթէ հանէ զտիկինն, և անմիտն եթէ լցոցի հացիւ: Քանզի ծառայ արտմբ տութիւն՝ թագաւորեաց 'ի վերայ իշխանականին, և աղափին բղջախոհութիւն՝ եհան զտիկին արիութի, և անզգամ անմտութի լցաւ հացիւ խոհակա նութէն, այսինքն ստուի հացիւ նանրախոհութէ, որով և շարժեցաւ ամ լաւն 'ի վատթարն կոյս. և զամնանրութի խորհի մոլար իշխանն այնուհետեւ, որ ծառայ եղեւ ախտից:

2. • Խւ այս է անիրաւ դատաւոքն 'ի բաղաքի

բնուվթես, զոր տէրն յաւետարանին ասէ՝ թէ յայ
ոչ երկնչէր, և 'ի մարդկանէ ոչ ամաչէր . զի խորհի
և ոչ տերամք, դատի և ոչ իրաւամբք : Եւ որ բնա-
ւորեալն էր յօրէնս նոն խորհէլ, ընդ ամ խոկումն
չարուե յածեալ լինի . և զի թէթև և դիւրաշարժ
գոլով բնուի, վաղվաղակի ընդ բիւրապատիկ գարշ
և աղտեղի ցանկուիս անցանէ խորհրդուլ . ինքն զազ-
րանայ խոկմամբն, և զզգայութիւն ընդ ինքեան շար
ժէ յախտակրուի : Եւ զի անտեսանելի գոլով բնուի
ոչ 'ի մարդկանէ ամաչէ . այլ թէ և մերձակայ է բազ
մաց՝ շարժի ըստ չար յօժարութե յամ պղծուիս, և
կատարէ զդործ անօրէնութեան, թէպէտ և ոչ
մարմնով : Վախճն ընդ որ ուներ զատելութիւն, յա
ժարախորժ կամօքն ընկէց 'ի պատուոյն, կողթապտեաց
յընչիցն, անարգեաց 'ի փառացն, կործանեաց յիշ-
խանութիւն, յարգել եղ անելանելի, պնդեաց 'ի
կոճեղս, տարաշխարհիկ արար զկարենորմն և հատ-
անգամս . և ոչ այսու շատացաւ, այլ և չարաշար և
դառն մահու մատնեաց : Եւ այս է ասելն որդւոյն
Որոտման, եթէ ամենայն որ ատէ զեղսայր իւր,
մարդասպան է . զի թէպէտ և մարմնով ոչ, այլ կա
մօքն և յօժարութիւն սպան : Եւ այս է կէս սպա-
նութե . զի մարդ հոգի է և մարմին . և հոգին է
մեծ քան զմարմինն . և նա հոգւովն սպան . զի ոնց
մարմինն արդեամբք սպանանէ, այսպէս և հոգին
կամօքն և յօժարութիւն :

Լ.Բ. Եւ եթէ ախտաւոր ցանկութիւն հարեալ է 'ի
սէր ուրուք, անարգելաբար երթեալ չնայցէ ընդ
նմա . թէպէտ և 'ի մէջ բազմացն է տոփեալն և ան-
ձեռնարկելի նման ըստ մարմնոյ : Ա ան զի ոչ արգե-
լու զնա . ոչ հեռաւորուի տեղւոյ, ոչ թշուառուի
ձանապարհի, ոչ լեառն բբացեալ, ոչ դաշտ տօթա-
դին, ոչ ծով լայնածաւալ, ոչ քաղաք պարսպեալ,
ոչ դղեակ ամրագոյն, ոչ աշտարակ անպարտելի, ոչ
աղիսեալ գրունք, ոչ երկիւղ պահապանաց . այլ զա-
մենեքումբք քայլեալ՝ աներկիւղ համարձակութ առ-
տոփելին հասանէ և զգարշ ցանկուին կատարէ : Եւ
այս է ասելն ոնն, թէ ամ որ հայի 'ի կին ցանկութիւն,
անդին և անդ շնացաւ ընդ նա 'ի սրտին . այսինքն

յոդւոջն : Եղիսաբէտ և եթէ կին՝ առն ցանկայ, նովին օրինակաւ շնացաւ . զի ամ ասացեալս ոնկ՝ ի վերայ առն է, նոյն և կնոջ : Եւ որպէս վասն սպանուեն ասացաք, նմանապէս և վասն այսորիկ, զի կէս շնուեն է . զի ոչ մարտնովն կատարեաց զշնութին, այլ հոդւովն : Կառնակ սոցին իման և առ ամ մեղս դիւրաշարժ գոլ զմտաւորական շարժմունն և դիւրակատար : Եւ զի վասն անտես գոլցն՝ ի մարդկանէ ոչ ամաչէ, այսպէս և վասն հեշտախտութեն և յիմարելցն ցանկութին յայ ոչ երինչի : Եւ ամենայն մեղաց պատճառ խոհականին մոլորութին և անընտրող յիմարութին լինի . և յորժամ նա որ իշխանն էր՝ ի վերայ այլցն և ուղղիչ, այսպէս ծառայական ախտիւք կաշկանդի, այլքն սորին մոլար ընտրողութին հետեւին . զի ամենայն ինչ եթէ բարի և եթէ չար, նաևս խորհի և ապա գործի :

1.9. Խսկ ցամանականն զօրութի յեղափոխեալ և այլ փոխանակ այլոյ եղեալ . վասն զի որ երբեմն քաշանայր ընդդէմ օտարացն, այսինքն բանսարկուին և նորին չար արկածիցն, այժմ դինի ընդդէմ ընտանեացն, այս է ամ բարեգործութեան . և մանաւանդ՝ ի համազգին և յեղեարսն գարձուցեալ ըզորտմութին գազանաբար յարձակի : Վանզի սըրտմութին նոցա ըստ նմանուեն օձին, այսինքն սատանայի, իժիւ քարբի դիւաց նորին . զի խցեալ են զականիս իւրեանց ընդդէմ ճարտար թովաց՝ մարգարէից և առաքելոց և վարդապետաց եկեղեցւոյ . և ոչ կամին առնոււլ յիմաստուն ըժշկաց զգեղ ապաշխարութեան և առողջանալ յախտէն : Եւ ոչ կարեն այնպիսիքն և ոչ դոյզն ինչ թշնամնաց համբերել . այլ եթէ դէպ լինի յումեքէ ինչ կարծիս հակառակութի առնոււլ, կամ արհամարհութեան և դրովանաց, վաղվազակի բարկուք մեծաւ ընդդէմ յառնէ . աղազակի, թշնամանէ նախատէ հայհոյէ անարգէ, ոնկ զիւելայեղ ոչ գիտէ զինչ խօսի : Օ ամ որ ինչ մոլար միտքն ծնանի եպերանաց բան, իբրև կորիւնս գազանաց արիւնաբրուս՝ ի գառագղէ սրտին լեզուաւն յառաջերէ . մինչ զի ի յանդուզն յարձակամնիէն և զթոյնան ընդ բանին արտաքս ժայթ-

քէ : Այլ և զձեռուն և զոտսն անհանձարաբար՝ ի հարուածս շարժէ . և յոլով անգամ եթէ դէպ լինի, և 'ի սպանութի : (Օ դիւահարացն ամիւ բերէ զնմանուի, մանաւանդ եթէ չար քան զդիւահարսն . որ քան նոքա ակամայ, և սոքա կամօք ջերանին յափստարն : Եւ ընդ որս թշնամութն բերին, ատեն մինչեւ խոպառ, ոխս պահեն անլուծանելիս, մախան, բամբասեն, գարանակալ լինին նենգութք, որոգայթս կազմեն բանիւք և արդեամբք՝ ընկենուլ՝ ի փառաց՝ ի պատուոյ յիշխանուէն՝ ի փարթամուէ : Եւ ոչ ինչ է նոցա ըղձալի, քան եթէ զնախանձելին՝ ի թշուառուեւ տեսանել . և ոչ ինչ դմնդակ, քան եթէ ըստ որուամ և իցէ իւիք բարեկրեալ տեսանել . ոչ այնքան ինքեանց թշուառութքն տիրին, որքան նոցա բարեկրութքն . զամնն որքան հնար է՝ շարժեն ընդ նոսա՝ ի թշնամուի, և կամին զի յամենեցունց ատեցեալք լիցին : Այսքան և ևս քան զոյնա է ատելութի և մախանէք անկարգաբար սրտմտելոցն :

1.Դ. Խսկ ցանկականն որ այլայլեցաւ՝ ի գեղեցիկ ողջախոհութէն, և 'ի սիրոյն որ առ ած և առ ընկերըս, իբրև զդանդաչեալ շրջի յամենայն նիւթականիս բաղձանս : (Օ ի 'ի ընաւոր և յողջախոհ սիրոյն անկեալ բերեալ լինի գարշ ցանկութք ընդ վաւաշոտ տուփանս . և ոչ սոսկ ցանկութք, այլ և լրմամբ կորըստական գործոյն, ոչ 'ի ընականան յատուկ, այլ և յանբնականն : Աստ այնմ զոր առաբեալ ասէ . թողեալ զընական պէտս իւգուեն՝ բորբոքեցան ցանկութք իւգրեանց՝ ի միմեանս . արուք ընդ արուս զիսայտառակութի գործէին, և զդարձ փոխարինին՝ որ պարոտ էր մոլորութեն նոցա, յանձինս իւրեանց ընդունէին : Այսինքն զկիզումն հրոյն և ծծմբոյն երկնատեղաց՝ նորորէն անձրեսեալ հրածին ամմակլք՝ ըստ նորագիւտ հրոյ ցանկուեն զօրէն բերեալ յաւիտենական և մշտավառ բոցոյն : Եւ ոչ զարուացն միայն ամբաստանէ, այլ և էգքն, ասէ, փոխանակեցին զպետրս բնականս՝ ի պէտս անբնականս :

1.Ե. (Ո) ողում ասել և որ քան զայսոսիկ է դմնդակ և անբնական և առաւել արտաքոյ բնուեն, որ յանասնայինս և 'ի գազանայինսն խոտորին զազբագոր-

ծուիս . զոր և ինքեանք իսկ անսասունքն և գազանք՝ թէպէտ և անկապ և արձակ գոյսվ բնութիք , զի և ոչ ընդ օրինաց են սահմանադրութիք , և ոչ սաստ պատուհասի և կամ տանջանաց է 'ի վերայ նոցա , այլ քնական օրինացն՝ որ ընդ ստեղծմանն եղաւ 'ի բնութիսն՝ հետեւելով , ոչ երբէք արտաքոյ ընտանի ազգակցացն Ելանեն իւրաքանչիւր ազգք կենդանեաց 'ի խառնակն իւրեանց : Օ ի ոչ ձի յարջառ , և կամ արջառ յոշխար , և կամ այլք յայլ օտարացեղ ազգս . այլ իւրաքանչիւր ազգք կենդանեացն առ իւրեանց ցեղսն դառնան . և զայն ոչ անչափութ , այլ ըստ սահմանեալ ժամանակի՝ միայն ծննդագործութեն տպասաւորեն արարչադիր հրամանին , որ սասաց՝ աճեցէք և բազմացարուք և լցէք զերկիր : Եւ այն զի ոչ բան ունին և իմաստութի՝ եթէ խորհրդեամբ և ընտրութի՝ 'ի վատթարացն խոտորին . այլ միայն բնական օրինացն հետեւելով : Խսկ մարդիկ և բանիւ և իմաստութ պատուեալ , որ մի ինչ յայսցանէ բաւական էր զնոսա 'ի չափ սահմանի արդարագործութեն պահել , զամենեքումքը զանց արարեալքան զգաղանս և զանսասունս անսմտագոյնք և զազրագործք գտանին : Եւ զայլ գարշ և աղտեղագոյնսն լուեմ որ յայնպիսի անհանձարիցն գործի , զոր և գիտեմ և ընդ լսելիս է անցեալ . այլ ոչ կամիմ զազրացուցանել զբանս , զի մի գուցէ ողջախոհ ոք լսելով տազտ կասցի . մանաւանդ թէ գիտողացն թողում . քանզի այժմ յայսոսիկ քաջահմուտք են ամենեքեան :

1.2. Այսպիսի մօլորեալքս 'ի Ճշմարիտ ցանկութենէն և 'ի սիրոյ որ առ ած և յածայինսան ամենայն , ընդ բոլոր ապականացու և ցնդելի նիւթականաց իւրը տոռամբ կապին 'ի սէր և 'ի բաղձանս , փոխանակեալք զՃշմարիտ կենացն սէր ընդ մնութեացս , և զանսապականին ընդ ապականացուիս , և զանայլայլելոյն ընդ փոփոխելեացս , և զերկնաւորին ընդ երկրաւորացս . քանզի քաղցրանասայ նմին անցաւորիս մեծութի , փառք պատիւ , իշխանութի , փարթամութի , որովայնամորութի , արբեցութի , զրկանք , ագահութի , անիրաւութի , յափշտակութի , և այլ ամենայն մնութեացս բաջաղանք :

Հ. Խակ արդարութիւնն յեղու յանիրաւութիւն. և
որ երբեմն՝ ի լաւագոյնն առաջնորդէր և կարգա-
ւորէր զըսդ. ինքեամբ մասունն, այժմ ներհակին
ընի անօրէն և առաջնորդ։ Այսպան և այսպիսի ան-
կարգութիւն բարեաց և կարգաւորութիւն բարեաց յանձ-
նական մասանցն՝ ի բնականացն խոտքրմանց և յան-
բնականացն հետևմանց լինին։ Ա ան որոյ բազում
գգուշուք և արթնուք պարս է հսկել ամ ումեք. զին
զբանական իւր հոգի, որ է պատկեր այ, իւրական
առաքինութեքն զարդարեսցէ. որով յառաջնոն փայ-
լեսցէ լուսատիպ կերպարան, և զնախատպին հրա-
շագարդապէս՝ յինքեան գաղափարեսցէ նմանութիւ-
նը լիցի տաճար և բնակարան անվայրափակ էու-
թեն՝ ըստ ասելզին, ես և հայր եկեսցուք, և օթեաւ-
նրս առ նմա արասցուք։

Հ. Պ. Մինչ այսպէս գեղեցկայարմար պատկանաւորութեալ սողեցաքզանձնական առաքինութինս, պարտ է նմին հետևեցուցանել և զմարմնական բարեգործութինս. որպէս զի ըստ առաքելոյ՝ լիցի մարդըն այ կատարեալ անմիւ և ոչ իւիք նուազեալ. Օ ի որպէս անձն մասամբքն զարդարի, այսպէս և մարմինն ³ զգայունքն պայծառանայ: Եւ են զգայունք հինգ, որ են այսպիկ. տեսանելիք, լսելիք, հոտոտելիք, ճաշակելիք, շօշափելիք: Եւ պարտ է նախյայտնել թէ զինչ զգայունքին իցէ, և ապա զնոսարնանի ներգործութինքն զարդարել:

ՀԹ. Օգայութիւն ասի այն, որ ըստ իւր ներգործութեան զինչ և իցե՛ արտաքուստ ընդունելով զկիրսըն՝ զգայ և ձանաշէ: Արպէս ակն զծագումն լուսոցնդունելով՝ զգայ և ձանաշէ և լուսաւորի, և նովաւ զամ զոր տեսանէ՝ զգայ և ձանաշէ թէ զինչ է: Եւ ունկն զհնչումն ձայնից ընդունելով զգայ թէ յումմէ է բացազանչումն: Եւ հոտութելիք զազդմունս զանազան հոտոց առնլով՝ զգայ և իմանայ և բացատրուհի զնն՝ ի միմեանց: Եւ ձաշակելիք զպէսպէս կերակրոցն և ըմպելեացն համագամն քաղցրունս, և դառինցն, պարարտագն և կծուագունիկն. ինքն ըն-

1 Յօրինակին հբաշակարէն : 3 Յօրինակին ո՞մն :

2 Յօվին. Աւր այսուհետեւ մարդկանց :

կալեալ՝ զգայ իւրաքանչիւր համադամացն ազդողութեանց : Եշ շօշափելիք զազգի ազգի նիւթոցն զանազանութիւն շօշափելովն զգայ և ընտրէ 'ի միմեանց զխոշորագոյնն և զողորկն , զընդդիմատիսպն և զփաղփունն : Արդ վասն այսորիկ զգայութիւք ասին :

Խ. Հայց են սոքա որպէս զգրունս՝ ի տաճ մարմնոյս մտից արտաքրուստ և ելից՝ ի ներքուստ՝ ամի որ է լաւ և կամ վատթար . ըստ մարգարէին որ ասէ , ընդ պատուհանս եմուտ մահ : Եշ զոր օրինակ ընդ դրունը ածեմք՝ ի տուն զամ գոյս պատուականն և պիտանիս , և ընդ նոյն դարձեալ եթէ ինչ անպիտան է՝ ի տաճ՝ արտաքս հանեմք , այսպէս և զամ հոգեռական փարթամութիւնս՝ որովք անկարուտ ձիքանայ անձնն բանական ըստ համազգեաց՝ հոգեղինացն՝ ընկալցուք՝ ի ներքս՝ ի մեզ ընդ զգայարանացս դրունս ընդ իւրաքանչիւր ներգործութեն : Եշ զապաւառ երկրաւոր ցանկութեց և ստորային սիրոյ , որ է որոմնացան թշնամոցն սերմանք , իբրև զինասակարս և մահացուս ընդ սոսին դարձեալ արտաքս հանցուք : Եշ զոր օրինակ ոչ միշտ փակեալ պահեմք զգրունս տաճ . զի թէ յար փակեալ կացցէ , զօգտակարսն ոչ հաւաքեմք փարթամութիս , նա և մեզ անպիտան առ բնակութիւն . և ոչ հանապազ բացեալ , զի և այնպէս թշնամեաց և դրժողաց գողոց և աւազակաց մուտ լինելով՝ ի կորուստ անձանց և՝ ի յափշտակուի ընչց , այլ՝ ի դէպ ժամանակի ըն պատշաճի բանամք և փակեմք , իմաստնոյն հաւանեալ խրատու՝ որ ամի ժամ և ժամանակ սահմանէ որ ընդ երկնաւ . այսպէս և զգդայութեց մեր դրունս ոչ հանապազ փակել պարտ է . զի և յի՞նչ պէտս եղաւ՝ ի բնութիւնս , եթէ միշտ փակեալ կայցէ . զի ական գործ է տեսանեն , և ունկան լսեն . նմաննապէս և այլոցն ըստ ինքեանց սահմանի : Եշ ահա անոպիտանք են եթէ զբնաւորմն ոչ ներգործեն . այլ՝ ի պատշաճ ժամանակի պարտ է բանալ՝ ի լաւագունիցն հաւաքումն , և յայլում ժամու փակել՝ ի մուտս վնասակարացն :

1 Յօրինակին ըստ իամա աղքեայ :

ԽԱ. Եւ զոր ասեմն այսպիսի ինչ է: Գարտ է խը-
նուլ զակն՝ իշխարատ հայեցուածոց, և ոչ զննել բրդ-
ջախոհ ցանկութեալ և վաւաշոտ տռ. փանօք զգեղի իդի և
կամ արուի ։ վասն զի ոնկ ՚ի կորովաձիգ աղեղաւորէ
տռնու անտի զնեստա հարուածոց կարեվէր խոցման
յոգիակողմն կոյս . որով անմահն մահ մեռանի : Ո՞՛
զի ախտաւոր հայեցմամբն կերպարանէ զցործ պըդ-
ծուեն, և անդէն չնայ ընդ նմա ըստ նն հրամանի որ
ասէ, որ հայի ՚ի կին ցանկութե, իսկոյն չնացաւ ընդ
նա ՚ի սրտին . և ամշուն և պոռնիկ, ըստ առաքելց,
ու ունի մասն և ժառանգութիւն յարքայութեն այ :
Ծառզում ասել և զարտաքոյ բնուե պղծուիս անաս-
նային և գաղանային՝ որպէս անարժան յիշատակի:

ԽԲ. Փակել արժան է գարձեալ զակն ընդդեմ
չարակնութե որ առ ընկերս . յորժամ տեսանէ զոք
բարեկրեալ ըստ կենցազոյս ինչ յաջողութեց, տան
և որդւոց և ստացուածոց, իշխանուե, պատուոյ, փա-
ռաց, բարեհամբաւ անուան, սիրոյ և ընդունելու-
թեան առ ամսն : Օ որ իբրև տեսանէ չարակնն, ոնկ
սայրասուր սրով հարկանի, նախանձի մահայ . և լաւ
համարի ինքեան մեծամեծ և գմնդակ տոյժս կրել,
քան եթէ զնա այնպէս փառաւորութե տեսանել : Յո-
ւովք և մահու դաւ գործեն ընդ որս չարակնութիւն
հային : Եւ ապացոյց բազումն այսորիկ ունիմք ՚ի
քրոց . և մանաւանդ թէ սկիզբն մեղաց և մահու՝
յայսմաննէ եմուտ յաշխարհ : Ո ասն զի չարակն բան-
արկուն ոչ կարացեալ տանել զմեսուիս վերունակ
փառաց նախաստեղծին, մատեաւ առ նա հրապու-
րամնօք խաթէուե, և զմահու ծօնեաց նմա ծաշակ :
Եւ Կայենի եղայրասպանութիւն ոչ այլ ինչ էր, այլ
զի ոչ կարաց հայելընդ համելի այ պատարագմն հա-
քելի : Եսկ եղապարքն Յովսէ փու և զանրջոցն յաշա-
զեալ բաղձալի տեսութիւն, կամեցան սպանանել զնա,
և ապա այլասերիցն վաճառեալ . ոնկ զնորն ՚ի չար-
չարանս և ՚ի մահ : Լա և բազմահնար մեքենայք
Դաւուղայ առ ՚ի սպանանել զ՞հաւիթ ուստի՞ այլ,
քան թէ սիրեցեալ և պատուեալ զնա յաւս ժողովըք
դեանն տեսաներ, և լսէր ՚ի պարաւորացն եթէ եհար
Դաւիթթ զբիւրս : Եսկ փարիսեցւոցն և դպրացն խաչ

կանգնեալ և զաւաշնորդն փրկութե՛ որ զնոսայն էր եկեալքարձրացուցանել և փառաւորել՝ զփայտէ կա խեալ, զի՞նչ այլ, քան թէ բիւրապատիկ պքան չելեաց և լուսաւոր վարդապետութե՛ կենարարին և փառաց և պատուոյ նորա որ 'ի ժողովրդոց՝ ոչ կարացեալ տանել։ (Օ ի թէպէտ և նա յայն սակս էր եկեալ զի մեռցի, և մահուամբ իւրով զմահու բարձ ցէ զգատապարտութիւն ազգի մարդկան, այլ նոքա 'ի նախանձուէն չարակնուը հեղձեալ խաչեցին վնա։ Ի այսպիսեաց ամի չարակնութեց ընդդէմ պարտ է փակել զակն, զի մի զկուրացուցիչ և զմահացուցիչ հոգւոց տեսութի՝ 'ի ներքս ընկալցի։

ԽԳ. | Ասկ ընդդէմ լաւայն և օգտակարացն բանալ յօժարութե՛. և զգիծ ամ ախտից, որ խափան գեղեցկագործ տեսութեն լինի, մաքրել. զի յատակ հայեցուածովք կարասցէ հայել և տեսանել զաքանչ և լի գործն այ. որովք և յարարչն գիտութիւն վայելապէս հասանէ, ըստ առաքելց, աներեւոյթքն այ 'ի սկզբանէ աշխարհի, ասէ, արարածովքս իմանցեալ տեսանին. այսինքն մշտնջենաւորուի և զօրութի և ածութիւն նորա։ | Եւ արդ Դաւիթթ ասէ. երկինք պատմեն զփառս այ։ | Որ և մեծափափագ տեսանօք մաղթեր զլուսաւորութիւն աչացն յայսպիսի հայել պքանչելիս. զարթո, ասէ, զաշս իմ, և նայեցայց 'ի պքանչելիս օրինաց քոց. և լոյս տուգր տեր աչաց իմոց, զի մի ննջեցից զմահուն քուն. և դարձո զաշս իմ 'ի նանրութենէ։ Հետ որոյ համարձակութ և պանծանօք ասէր. աւք իմ յամ ժամ առ առեն. և յառաջագոյն տեսանէի զտր առաջի իմ յամժամ ժամ, զի էր ընդդէմ իմէ՛ զի մի սասանեցայց. այսինքն զի մփացս աչօք հանապազ զած ինձ մերձակայ և լինդ աջմէ իմ կացեալ տեսանէի, և 'ի նորա տեսուէն երկուցեալ և պատկառեալ սասանէի 'ի մեղաց։ | Այս ոչ միայն Դաւիթի, այլ և ամումեթք այսպէս պատահէ. զի յորժամ զած ինքեան մերձակայ և տեսող հաւատայ, զիարդ կարէ մեղանչել։ | Ասորում որդին Արտօման ասէ. ամ որ յած է հաստատեալ, ոչ մեղանչէ։ (Օ ի եթէ յորժամ մարդ ոք ուրուք մերձակայ լինի և տեսող՝ ոչ առնէ չար ինչ, այս

ինքն ոչ շնայ , ոչ գողանայ , ոչ սպանանէ , և ոչ այլինչ
 'ի նմանեացն գործէ , որչափ ևս առաւել յորժամ
 զարարին անմի և զդատաւորն և զվրէժխնդիրն և
 զշատուցանողն ըստ գործոց՝ ինքեան մերձակայ և
 տեսող հաւատայ , յամ մեղաց և չար գործոց լրէ :
 Եւ զայս գիտելով՝ Իւաւիթ ասէ . աչք իմ յամ ժամ
 առ նոր են : Եւ ինքն ան ասէր մարդարէիւ . Իս-
 տուած մերձաւոր եմես և ոչ հեռաւոր : Որոյ ևնա-
 խանձաւորն Հեղիաս միշա առաջի զինքն համարէր :

ԽԴ . Եւ ոչ զմարմնոյ միայն տեսանէ զգործմն , այլ
 և զմտացն շարժմունս՝ Ը Իւաւիթայ . որքննես զցիր
 տըս և զերիկամունս ան . և այլուր , թէ ոչ որպէս տե-
 սանէ մարդ՝ տեսանէ ան . զի մարդ հայի յերեսս , և
 ան 'ի սիրտս : Եւ ոչ զսրտին խորհուրդն միայն տե-
 սանէ , այլ և զայն որ տակաւին ոչ խորհեալէ և գոր-
 ծեալ . ըստ այնմ , զանգործս իմ տեսին աչք քո : Եւ
 ոչ միայն տեսանէ զանգործմն , այլ և գրեալ պահէ .
 ըստ որում ասէ , և 'ի գիրս քո ամենեքեան գրեցան:
 Ի՞րդ զայնպիսի տեսող պարտ է ամ ումեք ինքեան
 մերձաւոր համարել . և յայնժամ ոչ ուղանչէ :

ԽԵ . Իւարձեալ բանալ պարտ է զակն 'ի տեսութի
 արարածոցս , և տեսանել զսքանցի գործս այ . և 'ի
 տեսանեն մարմնոյ աչօք ընդ նմին բանալ և զմտա-
 ցըն աչս , և իմաստութ տեսանել զզարմանագործութ
 արարածոցս . ըստ որում և Իւաւիթ տեսեալ ասէր ,
 տեսի զերկինս զգործս մատանցքոց՝ զլուսին և զաս-
 տեղս զսրս դու հաստատեցեր : Այսինքն հայել
 յերկնի բարձրութի և յենդարձակութի , 'ի լուսա-
 որդացդ պայծառութի և 'ի գեղեցկակարգաւորու-
 թի . և որ յետ այսորիկ յամաս , յանձրե , 'ի հողմն , 'ի
 ձիւն , 'ի սառն , 'ի կարկուտ , յերկիր , 'ի բոյան , 'ի տուն-
 կըս , 'ի մարդոյս գեղեցկակազմութի , յանաստւնս ,
 'ի գազանս , 'ի թուշունս , 'ի ծով , յաղբիւրս , 'ի գե-
 տըս . և զի ևս մի ըստ միոթէ ասացից , յայլ ամեղե-
 լութիս : Եւ յայսամանէ նախ ճանաչել զմեծութ և զի-
 մաստութի և զանչափ զօրուին այ և զբարերարուին ,
 թէ զայս ամ վտ մեր է արարեալ : Եւ որ քան զայս
 է հրաշափառագոյն , եթէ զիարդ նախախնամող
 զօրուէն կառավարէ զամ և ունի յանդոյծ հաստա-

տուե՞ . զի այս անբաւ ծանրուե՞ մարմնոյ աշխարհիս՝ երկրի և ծովու՝ ոչ գոյ հիմն և ոչ հաստատուե՞ և ոչ սիւնս . այլ ամենայնս՝ ի վերայ ուշնչի է հաստատեալ . մանաւանդ թէ , ի վերայ հրամանին այ ըստ առաքելոյ՝ թէ կրէ զամենայն բանիւ զօրութէ իւրոյ :

ԽԶ . Լրդ յայս ամ և՝ ի սոյնալիսիան պարտ է զակըն բանալ և տեսանել և ճանաչել զանհաս զօրուին այ և զիմաստուին և զմեծուին : Քանզի երկինք և երկիր՝ և որ՝ ի նոսա լինելուիք՝ ոնկ թէ գրով և բանիւ պատմեն զանբաւութին՝ այ : Բատ այնու , երկինք պատմեն զիփառս այ : Եւ՝ ի տեսանելն զայսպիսի անսպատմելի արարչուի , շարժել այսուհետեւ զմիտըս և գլեզու՝ ի փառաբանութին այ , և յամ եղելոց փառաւորել զարարին : Քանզի յայսոսիկ հայեցեալ անանիանքն՝ զամ արարածս յօրհնուի այ կոչեին ասելով . ամենայն գործք ոն՝ զմոր օրհնեցեք : Եւ՝ ի կարդ անկեալ՝ զերկին և որ երկնի , զօդ և որ՝ ի սմանուեին օրհնել զած : Եւ ոչ եթէ զի նոքա օրհնեն զած , վասն զի անբանոք են և անիմաստոք . այլ մարդիկ մոռաւորք և բանաւորք՝ տեսանելով զոր՝ ի նոսա սբանչելագործուի՝ փառաւորեն զարարին : Եւ ոչ միայն յայսպիսի հրաշազան և զարմանագործ տեսութէ իմաստաբար հայեցողքն զած փառաւորեն , այլ և յայնց տեսութեց օրյոլովից թուի թէ պատճառք շար եին . զի որ ընդ մարմնոյ ական և զհոգւոյ աչս բաց ունին , յայնցանէ յորմէ կուրացեալն հոգւով վնասին՝ նոքա մեծամեծս շահին , ըստ նամանութեան բժշկաց , որ բազում անգամ՝ ի վնասակարացն զօդտակար գեղմն առնուն . որպէս յօձից առնուն զլուծիս թունից նոցա , և յայլ մահացու դեղօց ստակական զօրութիւնս :

ԽԵ . Եւ եթէ ախորժէք , յեղելոց և՝ ի գրելոց իրաց ստուգեցից զասացեալս : Քանզի պոռնիկ ոնն հըռչակելի գեղեցկութեամբ յինտիոք քաղաքի , անուն Պիեղագիա , որ ոչ միայն՝ ի բաղաքին՝ այլ և յամ աշխարհին մերձակայ տարածեալ եր համբաւ գեղոյ նորա , որ և յամ կողմնոնց վաւաշոտ երիտասարդիք

1 Յօրինակին շահքառութիւն :

գային առնա, նայաւուր միումելեալ՝ ի բաղանեաց
և զգեցեալ բեհեզդս և ծիրանիս, և զարդարեալ ոս-
կով և մարդարտով և քարամբք պատուականօք զգը
լուխն և զլանջն և զպարանոց, և գրեթէ զամմա-
սունս մարմնոյն, և սեռութք զաշմն, և 'ի սպիտակէ և
'ի կարմրոյ զայտմն, և օծեալ անուշահոտ իւղով
գայր անցանէր լկտի կերպարանօք ընդ մէջ քաղա-
քին՝ 'ի բազմաց յայնոսիկ հեշտացելոց սպասաւո-
րեալ: Իսկ եպիսկոպոս ոմն, Ա, ոնոս անուն, նատէր եկե-
զեցականօքն հանդերձ՝ 'ի սրահ եկեղեցւոյն՝ ընդ որ
անցանէր պոռնիկն . որ և բազումք յողջախոհ ժա-
ռանգաւորացն դարձուցանէին զդէմն՝ 'ի տեսուէն:
Իսկ որ եպիսկոպոսն յար պշուցեալ հայեր ընդ նա:
մինչ զի և բազումք՝ 'ի տեսողացն՝ 'ի միտս իւրեանց
բամբասէին զնա՝ եթէ ընդ երկար նայի ընդ գեղ
պոռնկին: Իսկ նա յանկածակի ընդ արտասոււցըն
դեալայր դառնապէս: Իսկ մերձակայք որ բամբա-
սէին զհայեցուածն նորա, մատուցեալ հարցանէին,
թէ զինչ էր պշնուն ընդ գեղ պոռնկին և զինչ ող-
բոււմն: Իսկ նա տակաւին արտասուելով պատասխա-
նէր. վայ ինձ որդեակը, վասն զի տեսի զիինն զայն՝
զի ամ հնարիւք պէսպէս և զանազան զարդուք զար
դարեալ էր զինքն՝ որչափ և էր կարողութի. և այն
վասն մոլեկան և մեղսասէր երիտասարդացն, զի նո-
ցա հաճոյ երևեսցի, և զախտաւոր ցանկուին նոցա
շարժեսցէ խառնումն ինքեան: Իսկ ես երկնաւոր
փեսային եմ հարմացեալ. որ վասն անձառ սիրոյն
իւրոյ սուրբ որ յիս՝ յանբաւ բարձրուէ գերակայ փա-
ռացն խոնարհեցաւ յիմ գարշուիս, և խաջիւ և ա-
րեամբ գնեաց 'ի ծառայութենէ մեղաց, և սրբարար
աւազանաւն լուաց, և հոգւոյն չնորհօք զարդարեաց,
ետ և զգեղեցկացուցիչ պատուիրանս իւր և ուսոյց,
եթէ զիարդ նոքօք որ ըստ օրէ զարդարեցից զամ-
մասունս հոգւոյ և մարմնոյ, որով անձառելի սիրով
նա յիս բնակէր և ես 'ի նմա: Իսկ ես ըստ առակո-
ղին՝ 'ի փսխածն անդրէն դարձայ, և ընդ տիղմն թա-
ւալեցայ՝ յորմէ լուացայ, և զշնորհօք զարդարանն
որ 'ի նմանէ՝ մեղօք աղտեղացուցի, և ոչ փութացայ
վերատին ապաշխարութեն ջրով լուանալ զանձն, և

պատուիրանին պահպանութեք զարգարել՝ զի համայ գտայց երկնաւոր փեսային, որ սիրեացն զիս և զան ձըն իւր 'ի մահ մասնեաց վասն իմ։ Խւ լուեալ զայս զարմացան ընդ արթնուի մտաց նորա և ընդ անախտութիւն հոգւոյն, և փառաւորեցին զած։ Տեսանես ահա, զի փոյթքն և արթունքն ՚ի խասաւ կարացն շահին. բայց ծոյլքն և մեղկբն բազում ան գամել յօդտակարացն նշասին։

ԽԸ. ՚ լրդ առաջին դուռն զգայարանացս բարւոք փակեցաւ և բացաւ։ ՚ ալ պարտ է և զերկրորդն ըստ նմին օրինակի փակել ընդդէմամ մահացու և կորբա տական բանից։ Օ ի որպէս ակն տեսութեն խոտորի առ չարուին, և ընդ ինքեան շարժէ զսոլոր մարմինն ՚ի գործակցութի, այսպէս և ունին լսելութեն ապա կանի, և զապականագործ լուրն ՚ի ներքս ընդունելով՝ ՚ի շտեմարանս սրտին ամբարէ իբրև զկայժակն ընդ յարդիւ թաքուցեալ. որ ՚ի դիպոզ ժամանակի ՚ի չնչմանէ իրիք արծարծեալ զկիզողական բոցն բոր բռքէ։ Խւ է սա սկզբնաւորագոյն մեղք. զի և նախ քան զամ՝ բանսարկուն օձիւն մատուցեալ յունին նախամօրն եհեղ զթոյնս դառնութեն. որով ինքն մեռաւ, և եղեւ պատճառ մահու ծննդոց իւրոց։ ՚ լրդ առաջին մուտ ախտաւոր լսելուն է այս. յորժամ տոփողք իրերաց՝ այր և կամ կին՝ լսեն ՚ի միմեանց բան կակլութեն և թուլութեն, որ իբրև զսուր երկ սայրի յոգւոյն հարկանի, և զերի առեալ տանի տո ռամբք ցանկութեն ՚ի կատարումն մեղաց։ Այսուհետեւ

ԽԸ. ՚ Սոյն յարի և չար միջնորդացն բան, որ ՚ի մէջ երկուցն տանի և բերէ զկորստական պատճամ սըն. որպէս և օձն ՚ի մէջ ՚ աւայի և բանսարկուին։ ՚ այս առաւել աններելի է բան զնութի. զի թէ պէտ դժնդակ և չար յանցանք է շնութին, զի յար քայուին արտաքս հանէ և զեհենին ժառանգ առ նէ, այլ սակայն բռնաւորագոյն պատճառ և հարկեցուցիչ ՚ի մեղս՝ ունի զցանկուի մարմնոյն և զթելու դրուին սատանայի և զբորբռքումն յախտագարշն թի։ ՚ ասկ անօրէն միջնորդն որով պատճառաւ յան. հնարին յայս մեղս կործանի՛ ոչ և մի ինչ հարկ և կամ բռնուի ՚ի բնութեն ունելով. զի կրկին ըստ չափա-

Երկուցն յանցանաց՝ որոց պատճառ եղել մեղաց՝ և
ևս առաւելագոյն տացէ զվրէժ յաւուրն դատաստա-
նի՚ի կիզղական հօւր գեհենին :

Ծ. Դարձեալ՚ի ձեռն ունկան է և լսելութի՛ ամ-
շար խորհրդակցութե՛ և գործոյ անօրէնութե՛, աւա-
զակութե՛, գողակցուե՛ . յորմէ առակացն բան հրա-
ժարեցուցանէ ասելով. որդեակ, մի խաբեսցեն զքեղ
արք ամբարիշաք և ասիցեն, եկ ընդ մեզ կցորդ լեր
արեան . ծածկեցուք յերկրի գայր արդար՚ի տարա-
պարտուց . կցուք զնա կենդանուցն իբրև դժոխք .
Օ զրա խրատէ ասելով. մի երթար ձանապարհ ընդ
նոսա . խոտորեա զոտն քո՚ ՚ի շաւզաց նոցա . : Լա և
զմարդկանէ չարախօսուի ունկամբ՚ի սիրտ մտանէ
յանփակ լեզուացն և յանգուռն բերանոցն . որք գոր
ծիք սատանայի եղեալ՝ զնորա հեղեալ թոյնսն ին-
քեանց լեզուաւն ՚ի լսելիս այլոց մատուցանեն, և
շարժեն զնոսա ՚ի բարկութի՛, յատելուի, ՚ի հայհոյ-
ութի՛, յոխակալութի՛, ՚ի թշնամանս, ՚ի բամբասա-
նըս, ՚ի մասնուի, ՚ի դաւաձանուի, ՚ի զրաբարտութի՛,
յորոգայթագրուի, ՚ի սպանուի և ՚ի նոյնպիսի չարիս:

ԾԱ. Լ. դարձեալ և այս ունկան ախտ . յորժամ
ոչ ՚ի միջնորդաց բելուէ, այլ դէմ յանդիման կրէ
յումեքէ թշնամանս և նախատինս և զսրովանս և
արհամարհուիս և հայհոյութիս և զրկանս և յափը-
տակութի՛ և տուգանս և ոտնահարուի : Մրգ այս-
պիսեաց նամի, զոր վերագոյն ասացաք և որ նման է
սոցին, պրարտ է փակել զունկնն ընդդէմ և ոչ բնաւ-
տաւ մուտ լսելութե՛, զի մի ՚ի նախասացեալ չարիսդ
անկանիցին . քանզի իբրև զքաղցկեղ ձարակին այսպի-
սի ախտք զոգին : Նայ նախանձել զբարւոք նախան-
ձըն ընդ ՚ի աւթի որ ասէ . ՚ի հակառակել մեղաւո-
րին առաջն իմ, խուլ եղէ և խոնարհեցայ . և եղէ
ոնդ մարդ, որ ոչ լսէ : Օ ի որ կամի զոգին կեցուցանել,
կամ ակզբանն ոչ լսէ, և կամ թէ լուէ, ոչ զայրանայ
և ոչ առնու . ՚ի միտ և ոչ պատասխանէ :

ԾԲ. Լաւ զսոյն դարձեալ բանալ ընդարձակ ամ-
բարւոք լսելութե՛ մտից . այսինքն հառատոյ բանի և
պատուիրանաց նոյ . խօսել օրինօք և մարգարէիւք,
աւետարանական և առաքելական վարդապետուք :

Մ սել յօրինացն՝ որ ասէ. տր ած քո՝ տր մի է . և սիւրեացես զտէր ած բոյամ սրտէ քումնէ, և զընկեր քո իբրև զանձն քո . և մի սպանաներ, մի չնար, մի գողանար . պատուեա զհայր քո և զմայր : Եւ 'ի մարդարէիցն որ ասեն. խոտորեա 'ի չարէ և արա զբարի և երթ զհետ խաղաղուե : Եւ դարձեալ: լուացարուք 'ի մեղաց, սրբեցարուք յանօրէնուեց. ընկեցէք զբարութիւն յանձանց . ուսարուք գործել զբարիս. խնդրեցէք զիրաւունս . փրկեցէք զզրկեալն . դատ արարէք որբոյն , և տուք իրաւունս այրւոյն : Եւ թէ բրդեա քաղցելոց զհաց քո, և զաղքատս անյարկս տար 'ի տուն քո . եթէ տեսանես մերկ՝ զգեցո , և զզաւակ ընտանեաց մի անտես առներ : Եւ յաւետարանէն նըյ, եթէ որպէս կամիք զի արասցեն ձեզ մարդիկ, այնպէս և դուք արարէք նոցա . և սիրեցէք զթշնամիս ձեր, և բարի արարէք ատելեաց ձերոյ, և աղօթս 'ի վերայ լլկողացն զձեզ . և որ հարկանէ զձնօտ քո, մատո նմա և զմիւն . և որ հանէ 'ի քէն զբանձիսն քո, մի արգելուք և զշապիկս . և զանձեցէք ձեզ գանձս յերկինս . և տուք փոխ, ուստի ակն ոչ ունիք առնուլ : Եւ յառաքելոյն, եթէ ամենայն դառնութիւն և աղաղակ և սրտմտութիւն և հայհոյութիւն բարձցի 'ի ձէնջ ամշարութքն հանդերձ . և արեգակն 'ի վերայ բարկութեան ձերոյ մի մտցէ . և սպանէք զանդամն ձեր զերկրաւորս . 'ի բաց ընկեցէք զպունը կութիւն, զպղծութիւն, և զագահուի որ է կռապաշտութիւն, և զգեցարուք զգութ զքաղցրութ զերկայնմտութիւն . և 'ի բաց թօթափեցէք զամշարութիւն և զկեղծաւորութիւն և զնախանն և զամշարախսութիւն . և սիրեցէք զմիմեանս, զի սէր յայ է . և ամ որ սիրէ, յայ է ծնեալ և ձանաչէ զած . և մի բանիւք և լեզուօք սիրեցէք, այլ արդեամբք և ձշմարտութիւն : Եւ զայլն ամֆրկականս և ոգեկեցոյցս, որոց ոչ գոյթիւ : Ի՞անալ դարձեալ պարտ է զականջս և ամմազ թողի՝ որ զհարկաւորսն պահանջէ պէտս ըստ լրման մարմնոյ պիտոյից . և կամ հոգեւորական խրատուց, որ է մեծ և օգտակար քան զմարմնոյ նուլկարօտուր : Եւ այսպէս ըստ կամացն այլ լինի ընդարձակութ քո լըելեաց :

ԾԳ. Եւ զհոտոտելիսդ խիցը ընդդէմամենայն հեշտալի և ախտաւոր հոտոց, որ սովորաբար առ վաւաշոտմն է տեսանել. զի զնամ հնարյա անուշահոտութեն հնարին 'ի մարմին և 'ի հանդերձս առ 'ի նիւթե և զօրուկ տալոյ ախտաւոր ցանկուեն. որով զհատուատուի ոգւոցն մեղկացուցեալթուլացուցանեն 'ի վայր հոսելով 'ի բարձրուէ պնդակազմութեն արիական հանդիսիցն : Եւ զնոյն դարձեալքաց Քնի անուշահոտուեն, զոր առաքելովքն ծաւալեաց ընդ տիեզերա . ըստ որում և ասէ Պաւղոս, զհոտ գիտուեն իւրոյ յայտնի առնէ մեօք ընդ ամ տեղիս. և թէ հոտ անոյշ եմք Քնի առ ած 'ի մէջ փրկելոցն և 'ի մէջ կորուսելոցն . ումանց հոտ 'ի մահուանէ 'ի մահ, և ումանց 'ի կենդանութէ 'ի կեանս : Օի որք զգարշութիւն ախտաւոր հոտոց սիրեցին քան զկենդանացուցին զայն, նոցա 'ի մահ եղե՝ դատապարտելով զնոսա վասն անփափագ լինելոցն : Խսկ որք զզազրալիս զայս արհամարհեցին սիրով ձշմարտին, նոցատիրապէս կենաց եղե՝ պատճառ : Օ որ և լրզաւորն այսորիկ հարսնն պանծալի յերգոյ երգն հրատարակէ . իւղ թափեալ է անուն քո. վասն այսորիկ և օրիորդք սիրեցին զքեեզ, և անախտ սիրով յինքեանս ձգեցին զկեանսոդ, և միաւորութք կենացդ կենդանացն 'ի մշտնթենաւոր անմահութին :

ԾԳ. Պարտ է որք սրբութեամբ ամենասրբոյն ախորժեն լինել հաղորդ, և զՃաշակելիսն փակել ընդդէմ ամ վնասակար հեշտութեց : Օի թէպէտ և 'ի հարկաւորմն ընդարձակեալ է այ վայելել, ըստ որում և ասաց՝ ահաւադիկ ետու ձեզ զամենայն, կերիջիք իւրեւ զբաննար խոտոց, քանզի որպէս արարիչ մարմնոյ գիտէր զտկարուի նորա և զպէտու, բայց յաւելորդացն արգել յորկորստութեն անչափութէ : Օ որ անիմաստքն անյագաբարխնողեն զորովայնս . որ ոչ գիտեն զսահման բնուենս, եթէ կերակուր վասն այսորիկ տուաւ յարաբչէն կենդանեաց, որ զկենդանուին և զզօրուի և զառողջուի պահէ 'ի մարմինս . վասն զի հոսանուտ գորով բնութիւն զառեալս ոչ պահէ . և վասն այնորիկ թափեալն լրման կարօտանայ : Խսկ նոքա զայս անդիտանալով կար-

ծեն առաւել ջնորհ տալ որովայնի անյագութեն . որ
ոչ թէ միայն զոգին , այլ և զմարմինն զոր բարեգոր
ծել կարծեն , վնասեն և ընդ բազում ցաւովք արկա-
նեն , յոլով անդամ և ընդ մահաւամք , անմուգոյն
քան զանասունսն յայսոսիկ ցուցեալ . զի նոքա զբա
ւական պիտօյ կերակրոցն և ըմակելւոյն առնլով ,
թէ և բազումն այլ առաջի կայցէ , և ոչ հայել կամին
լընդ նոսա : Իսկ սոքա զպատճառս կենացն անչա-
փութեն մահու առնեն . զմարմինն աղցաւոր ցաւօք
վտանգեն , և զչոգին անմահ յաւիտենական մահուն
վիճակեն . մոռացեալք զառաքելոյ ոզմատմնն գինքեա-
նըս , որ ասէ . լալով առեմ զթշնամեաց խաչին Վ՛նի ,
որոց կատարածն կորուստ է , որոց ած որովայնն իւ-
րեանց է , և փառք ամօթն . այսինքն որովայննամո-
լութին : Եւ ոչ վայրապար այնպիսեացն ած անուանէ
զորավայնան , այլ չշմարտութ . զի այ պատիւն՝ ի պաշ-
տամանէ նորա ձանափ և 'ի պատուիրանին կատար-
մանէ . իսկ որովայնին 'ի նորին սպասաւարութենէ :
Վ՛նի որք որովայնին առաւել հպատակեն՝ քան այ
պատամանն և պատուիրանին , քանայայտ է զի ած
զորովայնն ունին , որում զսպասահարկութին մատու-
ցանեն . Հիրաւի և թշնամիս խաչին կոչէ զայնպի-
սին . փասն զի խաչին անուն չարչարանք են ըստ նո-
րուն տն քանի . որ կամի , ասէ , զինի իմ գալ , զխան
առցէ և եկեցէ . այսինքն զըարշարանան : Օ ի ես ,
ասէ , 'ի մարմնազգեցուես՝ խաչ և չարչարանացն ձա-
նապարհու գնացի . որով և 'ի սեպհականն իմ փա-
ռա մտի . և որ զչետ իմ ախորժէ գալ , և 'ի փառուն
իմ փառաւորել , խաչին՝ այսինքն չարչարանացն ձանա-
պարհու եկեցէ , որ է նեղ և անձուկ : Օ ի որ ընդ
լայնն և ընդ արձակն ընթանայ , որ է որկարստութին
և այլ մարմնական հեշտութիք , նա ոչ 'ի կեանսն և
'ի փառուն՝ այլ 'ի տանջանսն և 'ի կորուսոն ժամա-
նէ : Օ սոյն և առաքեալ յայտ առնէ յասելն . եթէ
չարչարանացն Վ՛նի կցորդ լինիմք , և փառացն նորա
հաղորդ լինելոց եմք :

ՆԵ . Օ ինչ ասացից և զարբեցողացն , որ յօյժ գեր
'ի վերոյ անցանէ չարութ՝ քան զկերակրոցն անյագու-
թիւն : Ո ո զի որք կերակրոցն անչափութք վարին ,

թէպէտ զհոդի և զմարմին վնասեն ըստ վերագոյն ասացելոցդ, այլ զբանական իմաստուին՝ որով յանքան կենդանեացն որոշեցաք, ոչ եղծանեն, այլ կան մնան ամբողջ բանաւորութեամբն և խոհականին ընտրողութք : Խսկ արբեալքն զբանական իմաստն, որ է պատկեր տիրափառին, ապականեն . զի ոչ խորհութել և ոչ առնել գիտեն ըստ պատշաճի : Եւ ոչ թէ միայն անամնոցն այսու հաւասարեն, այլ և յոյժ առ մըտագոյնք քան պնոսա երեխն : Ա ասն զի նորաթէպէտ և 'ի բանական հանձարոյ զրկեալ են, այլ ունին բնաւոր շարժուիս ըստ չափոյ պիտոյից կենաց իւրեանց՝ զօդտակարսն ինքեանց ընտրել, այսինքն որոշել 'ի միմեանց զվենդանական և զմահացու կերակուրսն . 'ի պատառող գաղանաց խուսեն, յորոգայթից խորշին, 'ի վախից և 'ի խորխորատից 'ի բաց կան, յամարայնի 'ի ցրտային լերինս ելանեն, 'ի ձմերունս 'ի տօթագին դաշտո իջանեն, և այլինչ բազում որ նման է սոցին՝ կերպարանս խոհականութեայինքն ետանաւութիւնն է սու այսչափ միայն, այլ և ոտիւք ուղիղ գնան, և աջօք անսխալ տեսանեն, և ունկամք արագ լոեն : Խսկ արբեալքն ոչ միայն զբանական իմաստուի և զխոհական ընտրողուին կորուսանեն, այլ և ոչ զանամնայինս զայսոսիկ յինքեանս ունին. զի զգայական ներգործութիւնն զնմ' կողուսանեն . զի ոչ սուիւք ուղիղ ընթանալ կարեն, այլ զայթ 'ի գայթ . և վաղվաղակի մանկեալ կործանին, և իրը զմեռեալ դի յայլոց բարձեալ բերին : Եւ ոչ մեկն ըստ պատշաճի տեսանտէ. մինչ զի և ոչ զբարեկամն և զթշնամիս տրոհել գիտեն 'ի միմեանց : 'Ա առ ունին ուղղակի լոե . զի բազում զուր բանից այլընդ այլոյ իմանայ : Եւ ոչ լեզույօդաւոր և ըստ կարգի շարժի առ 'ի բանին յարմարուի : Եւ ոչ ձեռք յարարողականոն պատշաճապէս շարժի գործառնուի : Խսկ շոայլեալ և զանհանձար ծախուցն զոր 'ի հանդանակի գինարբուցացն անմտաբար ծախսէ և յետոյ զզանայ, զի՞նչ պարտ է առել . զի յոլովք այն են, որ զառենայն պատճառու կենաց զգոյն 'ի միում աւուր վատնեն : Եւ ոչ այսչափ միայն են վնասք արքեցութեանն . այլքանզի խելայեղեալ է և ոչ գիտէ

զինչ խօսի և կամ գործէ, բանիւք՝ ի բանս անկանի և՝ ի գրգռուի և՝ ի հակառակուի, ՚ի բարկութի և՝ ի սրտմտութի, ՚ի կռիւ և՝ ՚ի թշնամնս, ՚ի հայհց ութի և՝ ՚ի նախատինս, յարհամարհանս և յոտնհարութի. և յայցանէ ՚ի հարուածս և՝ ՚ի գանս, ուստի բազում անգամ և սպանութիւնք. յորմէ ըանտ և կապանք և տուգանք և յափշտակուի ընչից և հատումն անդամոց և զրկումն ՚ի հայրենեաց և հալածանք յօտարուի և կամ մահ փոխանակ մահու. Տեսանե՞ս ահա, զի ոչ միայն անամնոց հաւասարէ արբեան, այլ և քան զիսոզս և զշունս և զգորտս և զայլ զազրագոյնս զեռնոց վատթարագոյնք են: Եշ այսոքիկ ըատ մարմնոյ, որ յոյժ փոքունք և նուաստք են առ բաղդատուի հոգեորական տուգանացն: Վանզի ընդ շունս և ընդ պունիկս և ընդ սպանոզս և ընդ այլ չարագործս զրկի յարբայութին, և զմշտավառն և զանշինանելի ժառանգէ զգեհեանն ըստ աւաքելական բանին՝ մի խաբիք, ասէ, զի ոչ շունք, ոչ պոռնիկք, ոչ իգացեալք, ոչ արուագէտք, ոչ բամբասոլք, ոչ արգեցողք, զարբայութին այ ոչ ժառանգեն:

ԾԶ. Ելլ բազումք են որ ոչ միայն որկորստաւքն և արբեցուցն արտաքոյ սահմանին ելանեն, այլ և զած ային օրինաք սահմանեալ պահսն լուծանեն. են որ ամհրաժարեցուցեալ կերակրօք, և են որ ձկամք և գինւով և ձիթով: Եշ բարուս կարկատեն ասելով. ած վասն կերակրոց ոչ բարկանայ ումեք. զի և յայն սակս արար զնա և ետ մեզ, զի վայելեցուք յառատ պարգևս նորա և փառաւորեցուք զնա: Օ սիրտ, ասեն, պարտ է պահել՝ ՚ի չարեաց և չար ումեք ոչ առնել. քանզի զայս միշտ ուսուցանեն ածային պատուիրանք:

ԾԷ. Ես որս ասեմք, թէ և որ զպահմն՝ օրինազրեաց, ոչ զսիրտ պղծել ասաց չարեօք, կամ զընկերն տրտմեցուցանել, այլ և զայն ընդ այսմ պահել. զի և ոչ միոյ պատուիրանի պահպանութի բաւական է յուղղուի: Եշ լուրյառաքելոյ որ ասէ. եթէ ոք զամ օրէնսն պահեցէ և միով իւկիք գթիցէ, եղէ

: Յօրինակին շատ հաղողական:

ամ օրինացն պարտական : Ի՞րդ որպէս զմարմին ոչ
միով կերակրով՝ այլ ամպիտանացուօքն կերակրեմք,
այտպէս և զհոգի՝ որոյ է կերակուր պատուիրանք
այ , ոչ միով կամ սակաւուք՝ այլ ամ պատուիրանք
պարտ է կերակրել . զի և տէրն ոչ սոսկ ասաց՝ թէ
կեցցէ մարդ բանիւ որ ելանէ 'ի բերանոյ այ , այլ
թէ ամ բանիւ :

ԾԲ. | Ասկ եթէ ոք ասիցէ, թէ հրաժարեցուցեալ
կերակուր միս է և որ ինչ 'ի մսոյ՝ զի ծնունդ կեն-
դանեաց է , իսկ ձուկն ջրոյ, և ձեթ և գինի պտղոց՝
զորս պարտ է անխտիր ուտել , ո ցուրտ և յիմար
պատճառիս . ոչ ապաքէն տարերքս նմ հաւասար են,
երկիր և ջուր, օդ և հուր . և 'ի նիւթական արարա-
ծոցս ոչ գոյ ինչ էուի , որ ոչ 'ի չորից տարերցսյայս-
ցանէ է գոյացեալ , բանաւորք և անբանք, կեն-
դանք և անկենդանք . | Ասկ եթէ ասիցէ դարձեալ,
թէ ած ասաց՝ բղխեսցէ երկիր շունչ կենդանի ըստ
ազգի չորքոտանի և սողունս և գազանս ըստ ազգի,
և դարձեալ ասաց՝ հանցեն ջուրք զեռունս շնչոց
կենդանեաց և թուշունս թեաւորս և կէտս և ձկու-
նըս և կայտառս զանազան , և ահաւասիկ անասունք՝
երկրի են ծնունդ , և ձուկն ջրոյ . վասն այնորիկ ըզ-
ձկունս պարտ է ուտել , և զանատունս ոչ : | ԱԼՅառա-
ջագոյն ասացի , թէ ոչ ինչ գոյ 'ի վերայ երկրի 'ի միայ
տարրէ գոյացեալ , և ոչ յերկուց կամյերից , այլ բո-
վանդակն 'ի չորից : | Աւ որ յերկրէ ասացաւ , ունի
զջուրն և զայլն ընդ ինքեան . նմանապէս և որ 'ի ջրոյ՝
ունի և զերկրի և զայլըն խառնուած : | Ասկ եթէ դար-
ձեալ հակառակիս՝ նուազ լինել զորս 'ի ջրոյ ասա-
ցաւ . քան զոր յերկրէ , ընդէր ոչ և զթոշունսն ուտես ,
քանզի և նոքա 'ի ջրոյ են . և կամ ընդէր ոչ 'ի բու-
սոց և 'ի սերմանեաց հրաժարես , զի և նոքայերկրէ
են : | Ասկ եթէ զկենդանին ասես պատճառ , ահա և
ձկունք կենդանի են և մեծ և յաղթանդամքան զամ-
կենդանիս որ 'ի վերայ երկրի :

ԾԹ. | Ալես ոչ ասեմզայս ինչ պատճառ կամ զայն,
այլ զանցանեն ընդ եդեալ սահմանս . զի և առաջին
պահոցն լուծումն որով անէծք և մահ յաշխարհ ե-
մուտ՝ ոչ մնով էր կամ ձկամք կամ գինւով և ձիթ ով .

այլպատղով։ | Ճառոյն, ասէ, գիտուե բարւոյ և չարի մի ուտիցէք։ | Հւ՝ 'ի պատժեն յետ յանցաւորութեն դարձեալ զնոյն երկրորդեաց։ Փոխանակ, ասէ, զի կերար 'ի ճառոյն, յորմէ ասացի չուտել, անիծեալ լիցի երկիր 'ի գործս քո։ և որ 'ի կարգին։

Կ. | Արդ ածային օրէնտիրքն որպէս զաւուրսն որոշեցին պահոց և ուտելց, նոյնպէս և զկերակուրսն զանազանեցին։ զգօրաւորսն և զհեշտալիսն և զախորժականսն մարմնոյ՝ զորս պատշաճ՝ դատեցան՝ օրինադրեցին ոչ ուտել յաւուրս պահոց։ ոչ թէ զի կարօտութիւն ունի ած մերոց պահոցն, այլ զի երևեսցուք ընդ հնազանդութեամբ հրամանինորա։ (Օ այս և 'ի մարդիկ է տեսանել. զի 'ի վերայ ընդ ձեռամբ անկելոցն ոչ այնքան զմեծամեծան կամ զփոքունսն քննեն զպատճառս, որքան զանհնազանդութիւնն և զպահամարհանս հրամանի իւրեանց։ այսպէս ամ ումեք պարտ է հնազանդել աստուածայնոյ օրինացրութեանն զոր 'ի ձեռն եկեղեցւոյ առաջնորդաց կարգեաց։ | Հւ զորս ըստ ածային հրամանին կարգեաց յինքենէ յաւուրս պահոցն զկերակուրս, մասնաւորել զայն կարօտելոցն հարկաւորացն։ | ա և զամաւելորդս գոյիցն, կերակրոց և զինչ և իցէ, առատապէս սփռել և տալ աղքատաց, զի արդարութիւն բարեգործուեն մնասցէ յաւիտեան։ հաւանեալ բարերարին խրատու, զապականացու և զցնդելի նիւթերկրաւորիս՝ որ ցեցոյ և ժանդոյ է կերակուր՝ որպէս վաճառականուք տալ 'ի ձեռս աղքատաց և գանձել յերկինս, որ անդրժեկին է գողոց և ցեցոյ։ և առնուլ փոխարէն զանապականն և զանայլայլելին զերկնից արքայունն ըստ նորուն տեառն երանաւէտ ձայնի որ առ բարեգործացն գասս. Եկայք, ասէ, օրհնեալք հօրիմոյ, ժառանգեցէք զպատրաստեալ ձեզ զարքայունն 'ի սկզբանէ աշխարհի. վասն զի քաղցեայ և ետուքին նա ուտել, ծարաւեցայ և արբուցէք զիս, օտար էի և ժողովեցիք զիս ընդ յարկաւ ձերով, մերկ էի և զգեցուցէք զիս, հիւանդ էի և տեսէք զիս, 'ի բանտի էի և եկիք առ իս։ Որք իբրև տարակուսեցան՝ տեսալ զնա յայնափիսի փառաւորուեն, և անարժաննմա զասացեալսն վարկանէին, և հարցին՝ թէ երբ տեսաք

զքեզ յայդպիսի կարօտութեան և բարեգործեցաք
որպէս գոհանասոր, պատասխանեաց նոցա և ասէ . ո
րովհետեւ արարէք միում 'ի փոքր և յարհամարհ թըր
ւեցելոց յայսցանէ, ինձ արարիք . զի ես էի որ նոցին
ձեռօք առնուի զողորմուին 'ի ձեռաց ձերոց : Այդ
ըստ վերագոյն գրելոցդ ամենայն վնասակարացդ այ-
դոցիկ ընդդէմ փակել արժան է զՃաշակելիս, և լա-
ւագունացդ բանալ, եթէ հանդերձեալ եմ ըստ ա-
րարչագիր սահմանին՝ շարժել զնա 'ի բնաւորակա-
նացն ներգարծութիւն :

ԿԱ. ՀԵՏ այսորիկ զնել արժան է սանձս և 'ի
վերայ լեզուոյ . զի թէպէտ և փոքր ինչ անդամը է,
այլ մեծամեծս բարբառի ըստ առաքելոյ : Եշ զարդ
անիրաւութեն զնա ասէ, և ամ մարմնոյն ապականիչ .
նովաւ, ասէ, օրհնեմք զնած, և նովաւ անիծանեմք
զմարդիկ՝ որ 'ի պատկեր այ արարան : Եշ քաղցր և
ողոքական բանիւ 'ի խրատ մատուցեալ, ասէ . ոչ է
պարտ, եղանգ, այսմ այսպէս լինել . զի որպէս աղբիւր
անդստին 'ի միոյ ականէ ոչ բգիսէ քաղցր և դառն,
այսպէս և լեզու՝ որ քաղցր և չնորհալից բանից գոր
ծարան յարարչէն 'ի բնութիւնս հաստատեցաւ, ոչ
է իրաւացի եթէ զդառնուի հայհոյուն և բամբա-
սանաց, կագի և հակառակուն, ստութեն և չարա-
խօսուն, թշնամանաց և զրպարտութեն, քսութեն և
մատնուն, խեղկատակուն և դաստարկաբանութեան,
երգմնահարութեն և շողոքարթուն, և այլ յոգնա-
պատիկ շաղակրատութեան յինքենէ բգիսեացէ : Այս
նաւանդ զանօրիէն և զհոգեկորոյս բանս յիշոցա-
տուուն, որ է սերմ որոմնացան թշնամնոյն 'ի նմանէ
սերմանեալ, և 'ի հաճոյակատար մշակաց իւլոց եր-
կրագործեալ և արդիւնացեալ : Որ և քան զնամ յան
ցանս է դժնդակ և ծանրագոյն, և առաւել խաւա-
րեցուցանէ զոգւոյն պայծառուի, և անհրաժեշտ ժա-
ռանդս կացուցանէ մշտավառ հրոյ անշիջանելի գե-
հենին : (Օ ի եթէ յիմար և մարոս ասել եղաօրն՝ ըստ
ոն բանին պարտաւոր առնէ գեհենին, որչափ ևս
առաւել զանհնարին և զդժնդակ առմ լսելուն անսար-
դանաց և նախատանաց բանն որպէս 'ի դժոխոց

յանգականեալ՝ մոտացն եւ՝ ՚ի լեզւոյն զգայուելով։

մինչ զի անսամնոց և գաղանաց առականօք անարդեն զ՚ի պատկեր նայ եղեալ մարդն։ որով վնախատիակն ած շարժեն ՚ի վերայ ինքեանց ՚ի բարկուի եւ ՚ի վը րէժինդրուի։ Հողով անգամ և զսուրբ և զանմեղ ողիսն հայհոյեն։ զոր ասաց տէրն՝ ոչ բնաւ ունել թողուի, ոչ յայսմաշխարհի եւ ոչ ՚ի համդերձեալն։

ԿԲ. Ի. ՚ի սանձել առ այս ամ անկարգ բերումն զլեզու, շարժել դարձեալ գեղեցկապէս զնա արժան է ՚ի խոստովանուի ՚որ և ուղղափառ հաւատոյ երից անձնաւորուեց եւ միոյ ածուե համարուն և զուգա կան Երրորդուեն։ եւ ՚ի դաւանութի աշխարհանո րոդ և փրկական տնօրէնութեն։ և յօրհնուի եւ ՚ի փառարանութի անսահման բարերարութեանն և յօքնառատ պարզեաբաշխութեն։ եւ ՚ի մաղթանս մշտանուերս վասն փրկութեն անձին և հոմասեռիցն։ և ՚ի խոստովանութի նախագործեալ յանցանացն՝ անպատկառապէս յանդիմանուք և գովելի ամօթ խածուք, ՚ի մեծամեծացն մինչ ՚ի մանունսն իջանելով, որ ըստ գործոց՝ բանից և խորհրդոց։ և ՚ի խը րատ եւ յօգտուի այնոցիկ, որ այսմապէտս ունին հո գերաց եւ մարմնաւորաց։ Ձեռն կարկառելով գլորելոցն։ միսիթարել զսգապէորս. կանգնել զանկեալս յուսահատուք։ բժշկել զբեկեալս թերահաւատութէ։ քաջալերել զվհատեալն հեղգուք։ պնդակազմել զյողդողդմն արիութեամք. զօրացուցանել զհաստա տունմն պնդութեամք։ Եշ մի երբեք խօսել զայն ինչ, որ ոչ ինքեան եւ ոչ լսողին է պիտանացու։ այլ զոր հասարակաց ամենեցուն է ՚ի յօգուտ, ըստ առա քելս զի ասէ։ լիցի բանն ձեր համեալ աղիւն ճըշ մարտութեան, զի տացէ չնորհս լսողացն։

ԿԳ. Ի արդաւորապէտ ապա եւ ՚ի շօշափելիսն իրաւացի է անցանել բանիւ, եւ զնորայննահանջել յանդուգն յարձակումն։ որով առձեռն պատրաստ է ՚ի շարուին ճանապարհ եւ մուտք ՚ի մեղս։ Եշ նախ ՚ի գարշ եւ ՚ի զազրալի շօշափմանէն կարձել, որ յամուսնութիւնն եւ ՚ի պոռնկութիւնն լինի ՚ի զեղիսան եւ ՚ի

1 Բիւղանդեան տպագիրքն, արտիանէւ կամ արգուանէւ։

շռայլեալն։ Ու ասեմ՝ ի զգաստան և՝ ի պարկեշտան։ քանզի նոքա խորչին յայսպիսի աղտեղուեց։ Ի՞ան զի ամենայն պիտանացու գործոյ ունի բնուեն յինքենէ պատշաճաւոր գործիս։ և որպէս յիւրաքանչիւր գործս իւրովք յարմարականօքն վարի, նմանապէս և յայնս իւրովքն շատացի։ Են ոմանք՝ ի վաւաշոտացն, որք և առանց գործակցի ինքեանք ընդ ինքեանս մաքառին, և զգարջ ցանկութիւնսն հոսմամբ ախտիյն կատարեն, որ ոչ ինչ նուազքան զպունկուեն է։ այլ զոյգ և հաւասար շնութեն մերժէ յարքայութենէն զգործունեայն, և առնէ ժառանգ գեհենին։ յորմէ առաւել պարտ է զգուշանալ։ վասն զի սակաւ է հեշտուին և յոլով պատուհան։

ԿԴ. Լ'ազելուկ պարտ է և՝ ի գողուժն զձեռս ըստ առաքելոյ հրամանի, որ ասէ։ որ գողանայր, մի ևս գողացի, այլ մանաւանդ վաստակեսցէ գործել ձեռովք իւրովք զբարիս։ զի բաւական իցէ տալ ում պիտոյ իցէ։ Ուօթափել և՝ ի կաշառաց զձեռս։ զոր դարովէ մարդարէն ասելով։ ձեռք իւրեանց յանօրէնուեն, և աջնոցա լի է կաշառօք։ Օի կաշառ կուրացուցանէ, ասէ, զառնելիմն առ՝ ի թիւրել զգատաստան։ զի անհնար է կաշառոց և իրաւանց ընթացակից լինել։ զի որպէս հուր զմում և ծուխ զմեղուս, այսպէս և կաշառօք զիրաւունս հալեն և փախուցանեն։ Խսկ զխոտորեալն յայսմանէ՝ բարեւանութեն հռչակեն ասելով, թօթափէ զձեռս իւր՝ ի կաշառոց։ թէ կաշառ՝ ի վերայ իրաւանց նա ոչ առնու։ և որ զայս արասցէ, նա մի՛ սասանեսցի յաւիտեան։ Ուտալ դարձեալ զարծաթ տոկոսեօք՝ ի վարձու։ քանզի զվաշխս և լտոկոսիս՝ ի տունս ամբարը տաց ասէ իմաստունն։ Լ'այլ թէ և ոչ ես կարող ըստ տեառն հրամանին տալ փոխ՝ յորոց ակն ոչ ունիս առնուլ, որպէս զկատարեալ Վ՛տի աշակերտ՝ զի առնուցու զայն բազմապատկութեն յարքայուեն, գոնէ տուր փոխ ըստ մեղաւորացն, զի առցէ անդրէն զհաւասար կշիռն։ Խսկ զանծնունդ բնութիւն արծաթոյն ծննդական առնել հակառակ է այ։ քանզի նա զկենդանիս և ոչ զարծաթ ծննդական սահմանեաց։ Եւ կենդանիքն մի անդամ՝ ի տարւոցն ծնանին։ իսկ արծաթ-

յամոջ։ Որքան զամե դժմնդակ և սռաւել ընդդէմ այ զի դու որպէս զօրաւոր և խմաստուն քան զնա՝ կարացեր առնել զայն յորում նա տկարացաւ։

ԿԵ. ՚ ՚ ա և ոչ ՚ ՚ հարուած ուրուք ձգել զձեռն ։ զի ոչ հարկանել ուսաք ՚ ՚ տնե, այլ հարկանելեաց մա տռւցանել զձնօտս։ ՚ ՚ զոր բանիւ վարդապէտեաց, գործով կատարեաց։ զի չար ծառային որ ած նմա ապտակ, ոչ ստատեաց և ոչ պատուհասեաց։ ՚ ՚ ի և բազում անդամ՝ թող զսաստկագոյնս՝ ՚ ՚ փոքրունց հարուածոց սպանութի գործի։

ԿԶ. ՚ ՚ արձեալ ոչ ձգել զձեռն ՚ ՚ զրկանս և ՚ ՚ յա փշտակուի ։ որ զարդարուք ստացեալն հրաման ընկա լաք սփուել և տալ կարօտելոց։ ՚ ՚ իբրե հակառակ կացս այսոցիկ և օրինօք հրաժարեցելոց ընդդէմ փակեմք զարձակումն շօշափելեաց, բացցուք նմա դրունս բարեգործութեան օգտակարս և պիտա նիս։ ամբարձցուք զնա մաքուր մազլթանօք և ան զքս մտօք առ ան ըստ ՚ ՚ աւթայ՝ ՚ ՚ գիշերի համ բարձէք զձեռս ձեր ՚ ՚ սրբութիւն, և օրհնեցէք զտր։ և ըստ ՚ ՚ աւղոսի՝ կամիմ, զի արք յամ ժամ ամբարձեն զտր ձեռս իւրեանց առ ան առանց բար կուն և երկմնուն։ ՚ ՚ ի քան զամ առաքինութիւն սա առաւել ընտանին և մերձաւոր է այ։ զի այլքն ամ իբրե հանդերձանք և պատրաստութիւնք են առ ան մտից։ իսկ սա դէմ յանդիման խօսակցութիւն է այ։ ՚ ՚ որպէս ամ աշխատութիւն երկրագործի վասն հաւաքելոյ զպտուղն է, և տաժանումն խոհագործի յաղագս կերակրելոյ, այսպէս և ան բարեգործութիւն զգաստուի և պարկեցուի վասն ձանապարհ գործելոյ մտացն անզբաղապէս՝ որպէս ընդ սիրելոյ բարեկամի այ խօսակից լինել ազօթիւք, և զպէտս ամ կարեաց հոգեորաց և մարմնաւորաց անձին և աշխարհի առաջի դնել, և ՚ ՚ ի նմանէ զյաջողումն ամ բարութեան հայցել, և զփրկութիւն յորոգոյթից թշնամնոյն։

ԿԷ. ՚ ՚ այս մասն առաքինուն ոչ է ընդ սահմա նաւ որպէս զայլմն. այլ անտահմանաբար յամ ժամու

առնել, ըստ տէրունական հրամանին որ ասէ . ար-
թուն կացէք, և յամենայն ժամ աղօթս արարէք: Ո՞ւ
և յօրինակ մեզ և՝ ի յորդորումն՝ ընդունողն ամմադը-
թանաց բազում անգամ զգիչերս՝ ի գլուխ հանէր
յաղօթսն այց: Եւ առաքեալ՝ ի նմանէ ուսեալ, ասէր.
յամենայնի գոհացարուք, անդադար աղօթեցէք:
՞ անզի և այսպէս վայելական է նախ յաղագս տը-
ւելոց բարեացն գոհանալ և ապա վասն առաջիկայ-
իցն մաղթել: Եւ ոչ միայն վասն անձին և տան և
որդւոց և ընտանեաց զայս առնել, այլ և վասն ամ
աշխարհի . իւրաքանչիւրոցն զպիտոյմն և զօդտա-
կարսն տնօրինել՝ ըստ ոգւոյ և մարմնոյ: Եւս առա-
ւել՝ ի վերայ թշնամեացն և ատելեացն, ըստ տեառն
բանին՝ թէ օրհնեցէք զմնիծիչս ձեր, և աղօթս ա-
րարէք՝ ի վերայ այնոցիկ՝ որ լլկենն զձեզ և հալա-
ծեն: ՞ անզի այս ամենայն զատելուի և զոխակա-
լութիւն հալածական առնէ . զի յաղագս որոց չըշ-
մարիտ և աներկեայ սիրով աղօթս առնէ, և՝ ի անէ
փրկութիւն հայցէ, և ընդ նոսա ոխակալուք զիարդ
կարէ լինել: Եա և թէպէտ լինի ունել ընդ ումեք
թշնամուին, նախ հաշտելպարտ է ըստ տեառն բա-
նին և ապա յաղօթս մատչել: (1) ի եթէ զպատա-
րագն խափանել հրամայեաց նախ քան զհաշտու-
թիւն, զի և ոչիսկ էր ընդունելի առանց այնորիկ,
որչափ ևս առաւել զաղօթմն . զի նախ զհաշտու-
թիւն պարտ է առնել, և զամ ատելուի և զոխս լու-
ծանել, և ապա յաղօթմն խնդրել նացա բարիս՝ ի
տեառնէ: Եւ զայս առնել, զի և մեք առաւելսպէս
ընդ կարեզք եմք . քանզի անբաղդատելի են առ մի
մեանս՝ յանցանք մեր որ առ անձ, և ընկերացն որ առ-
մեզ, ըստ թուոյ բիւր քանքարացն և հարիւր դա-
հեկանին: ՞ աղագս այնորիկ իրաւացի է թողուլ
պարտապանին զախաւն, զի գացուք և մեք թողու-
թիւն բազմացն: ՞ անզի ասաց տէրն . եթէ թողու-
ցուք իւրաքանչիւր եղոր. իւրում՝ ի սրտից ձերոց
զանցանս նոցա, թողցէ և ձեզ հայրն ձեր երկնաւոր
զանցանս ձեր . ապա թէ ոչ թողուցուք զանցանս
եղարց ձերոց, և ոչ հայրն ձեր երկնաւոր թողցէ
ձեզ զանցանս ձեր: ՞ զոդ յաղագս այսպիսի սոսկալի

և իրաւացի հքառնանի պարտ է յամենայն սրտել թռ ղուլպարտականացն և աղօթելս սիրով՝ի վերայ նոցա. զի առ այս զմեղ արար անձ իշխանս 'ի վերայ թռղութե մեղացն մերոց . զի որով սրտիւ մեք թռղումք նոցա զմեր պարտմն , և սէր և գութ ցուցանեմք 'ի վերայ նոցա , ըստ այն չափոյ և անձ զմեր յանցաննն թռղու , և զարարչական սէրն և զգթռութիւնն իւր սփուէ 'ի վերայ մեր :

ԿԸ . Եւ յամենայն սահմանեալ ժամ աղօթից տուրնցեան և գիշերոյ՝ պարտ է կանխել յեկեղեցի այ , և կամ յոր և իցէ տեղի աղօթից , ևս առաւել 'ի ժամ սոսկալի և մեղսաքաւիչ պատարագին : Օի եթէ տէրն քո վասն անձառ սիրոյն խոնսարհեալ յան բաւ բարձրութէն՝ պատարագի վասն բաւութե մեղաց քոց , եղեալ միջնորդ հաշտութե ընդ հայր և ընդ քեզ , ըստ որում և ասացն՝ այս է իմ մարմին որ վասն ձեր բաշխի 'ի թռղութիւ մեղաց մերոց , որչափ ևս առաւելքեզ իրաւացի է երթալ և անկանել առաջի , և գոհաննալ և շնորհ ունել զանբաւ բարերարութէն . որ վասն պարտաւորացս և անարժանիցս և ապստամբելոցս 'ի նմանէ բիւրապատիկ յանցաւորութիւ զիւր անձն տայ նուեր և պատարագ հաշտութե հօր ընդ պատժապարտացս : Եւ զի մեք յամենայն ժամու մեղանցեմք խորհրդով բանիւ և գործով , նմին իրի և նա յամենայն որ պատարագի , զի օր ըստ օրէ գործեալ մեղսն քաւեացէ : Եւ եթէ գնամք յամ օր 'ի ժամ սոսկալի խորհրդոյն կատարման , և գոհաննամք և շնորհ ունիմք զմարդասիրութէն , և ձանաչեմք զերախտիմն , և զմեր մաղթաննն և զարտասուն խառնեմք ընդ նորա զժութին և ընդ բիւրապատիկ երախտագործութիւն , կատարի 'ի վերայ մեր շնորհ , և ընդունիմք զթռղութիւ մեղաց : Խսկ եթէ հեղգամք և արհամարհեմք և ոչ գնամք 'ի ժամ սուրբ խորհրդոյն կատարման յեկեղեցին , և աղօթեմք և գոհաննամք զանբաւ բարերարութենէ և խնդրեմք զթռղութիւ մեղաց , այլ նախապատիւ համարիմք զհոյք մարմնականս և զբազանս մնոտիս , և զծուլուի և զհեշտուի մարմնոյ քան զաշխարհակեցոյ և զփրկագործ խորհուրդն , ոչ միայն թէ չօգ-

տիմք՝ ՚ի նմանէ, այլ և առաւել՝ ՚ի բարկուի շարժեմք զանախտակիր բնութին՝ ՚ի վերայ մեր փոխանակ արհամարհանացն և անտես առնելոյն։ Ո՞ի եթէ երկրաւոր ոք թագաւոր վասն բարեգործելոյ ինչ զքաղաք, և պարզես բաշխելոյ քաղաքացեացն եկեսցէ անդ, իսկ նորա ոչ եկեսցեն նմա յողջոյն և յերկրպատութիւն ե՝ ՚ի սպանաւորութիւն ե՝ ՚ի շնորհակալութիւն, այլ արհամարհութիւնը անփոյթ առնեն՝ իւրաքանչիւր ոք յիւր գործ և յաշխատութիւն զքաղելով, ոչ միայն թէ պարզես բարեաց ոչ բաշխէ նոցա, այլ և մեծապէս ցանուու և պատուհասէ, քանի ես ապայորժամերկ նաւոր թագաւորն եկեսցէ՝ զանմահ կենաց և զանապական ձիրս պարզեաց բաշխէ՝ անտես առնեմք, զապականացուու և զցնդելիս նախամեծար վարկանելով քան զանապականն. և որ միշտ նոյնպէս ունի, ՚ի բարկութիւն ե՝ ՚ի ցասումն շարժեմք զնա ՚ի վերայ մեր քան թէ յողորմութիւն։

Կթ. Եւ ոչ միայն ազօթել պարտ է առաջի սրբոյ պատարագին, այլ և հաղորդել վիրկական իորհրդոյն. զի հաղորդելոցն ասաց լինել՝ ՚ի թողութիւն մեղաց և ոչ անհաղորդիցն։ Վանզի նախ ասաց, թէ առեւ կերայք՝ այս է մարմին իմ. և ապայաւել՝ որ վասն ձեր բաշխի ՚ի թողութիւն մեղաց։ Դարձեալ ասաց. եթէ ոչ կերիջիք զմարմին որդւոյ մարդոյ և արբջիք զարիւն նորա, ոչ ունիք կեանս յանձին։ Եւ դարձեալ, որ ուտէ զմարմին իմ և ըմպէ զարիւն իմ, յիս բնակեսցէ և ես ՚ի նմա։ Տեսանես ահա, զի ձաշակողացն է՝ ՚ի փրկութիւն և ոչ անհաղորդիցն։ Շայց և ոչ վարկպարազի հաղորդել հրամայէ, այլ սրբութիւն։ Վանզի ասէ առաքեալ. փորձեացէ մարդ զանձն իւր, և ապա ՚ի հացէ անտի կերիցէ և՝ ՚ի բաժակէն արբցէ. զի որ ուտէ և ըմպէ անարժանութ, դատաւտան անձին իւրում ուտէ և ըմպէ։ Եւ թէ վասն այդորիկ իսկ են՝ ՚ի ձեզ բազում հիւանդք և ախտածետք, և շատ ևս այն են՝ որ և մեռեալքն են. այսինքն վասն անարժան հաղորդութէ։

Հ. Դայլթերես ասիցէ ոք արդեպ. ոչ յառաջագոյն ասացեր, թէ ինքն է քաւիչ յանցանաց ձաշակողացն, ըստ որում ասացն՝ այս է մարմին իմ որ

զինչխօսի և կամ գործէ, բանիւք՝ ի բանս անկանի և՝ ի գրգռութի և՝ ի հակառակութի,՝ ի բարկութի և՝ ի սրտմտութի,՝ ի կռիւ և՝ ի թշնամանս,՝ ի հայհութի և՝ ի նախատինս, յարհամարհանս և յոտնհարութի. և յայսցանէ՝ ի հարուածս և՝ ի գանս, ուստի բաղում անդամ և սպանութիւնք. յորմիշ բանտ և կապանք և տուգանք և յափշտակութի ընչից և հասումն անդամոց և զրկումն՝ ի հայրենեաց և հալածանք յօտարուի և կամ մահ փոխանակ մահու։ Տեսանեն ահա, զի ոչ միայն անամոց հաւասարէ արբեալն, այլ և քան զինով և զշտւնս և զգորտս և զայլ զալբագոյնս զեռնոց վատթարագոյնք են։ Եւ այսոքիկ ըստ մարմնոյ, որ յոյժ փոքրունք և նուասոք են առ բաղդատուի հոգեւորական տուգանացն։ Վանզի ընդ շունս և ընդ պոռնիկս և ընդ սպանովս և ընդ այլ չարագործս զբիի յարքայութեն, և զմշտավառն և զանշիջանսելի ժառանգէ զգեհեանն ըստ առաքելական բանին՝ մի խարիք, ասէ, զի ոչ շունք, ոչ պոռնիկք, ոչ իդացեալք, ոչ արուագէտք, ոչ բամբասողք, ոչ արբեցողք, զարքայութի այ ոչ ժառանցեն։

Ծ. 1. Այլ բաղումք են որ ոչ միայն որկարստութին և արբեցուքն արտաքոյ սահմանին ելանեն, այլ և զանձային օրինօք սահմանեալ պահմն լուծանեն. Են որ ամհրաժարեցուցեալ կերակրօք, և են որ ձկամք և գինւով և ձիթով։ Եւ բարուցս կարկատեն ասելով. ած վասն կերակրոց ոչ բարկանայ ումեք. զի և յայն սակս արար զնա և ետ մեզ, զի վայելեացուք յառատ պարզես նորա և փառաւորեսցուք զնա։ Օ սիրտ, ասեն, պարտ է պահել՝ ի չարեաց և չար ումեք ոչ առնել. քանզի զայս միշտ ուսուցանեն ածային պատուիրանք։

Ծ. 2. Որս ասեմք, թէ և որ զպահմն՝ օրինադրեաց, ոչ զսիրտ պղծել ասաց չարեօք, կամ զընկերն տրտմեցուցանել, այլ և զայն ընդ այսմ պահել. զի և ոչ միոյ պատուիրանի պահպանութի բաւական է յուղութի։ Եւ լուր յառաքելց որ ասէ. եթէ ոք զամ օրէնսն պահիցէ և միով իւիք գթիցէ, եղև

1 Յորինակին լուհագուան։

ամ օրինացն պարտական : Ի՞րդ որպէս զմարմին ոչ
միով կերակրով՝ այլ ամպիտանացուօքն կերակրեմք,
այսպէս և զհոգի՝ որոյ է կերակուր պատուիրանք
այ, ոչ միով կամ սակաւուք՝ այլ ամ պատուիրանք
պարտ է կերակրել. զի և տէրն ոչ սոսկ ասաց՝ թէ
կեցցէ մարդ բանիւ որ ելանէ 'ի բերանոյ այ, այլ
թէ ամ բանիւ :

Ծ.Բ. Խակ եթէ ոք ասիցէ, թէ հրաժարեցուցեալ
կերակուր միս է և որ ինչ 'ի մնոյ՝ զի ծնունդ կեն-
դանեաց է, խսկ ձուկն ջրոյ, և ձէթ և գինի պտղոց՝
զորս պարտ է անխտիր ուտել, ո՛ ցուրտ և յիմար
պատճառիս. ո՛ ապարէն տարերքս թմ հաւասար են,
երկիր և ջուր, օդ և հուր. և 'ի նիւթական արարա-
ծոցս ոչ գոյ ինչ էուն, որ ոչ 'ի չորից տարերցս յայս-
ցանէ է գոյացեալ, բանաւորք և անբանք, կեն-
դանք և անկենդանք : Խակ եթէ ասիցէ դարձեալ,
թէ ած ասաց՝ բլինեսցէ երկիր շունչ կենդանի ըստ
ազգի չորքոտանի և սողունս և գազանս ըստ ազգի,
և դարձեալ ասաց՝ հանցեն ջուրք զեռունս չնչոց
կենդանեաց և թռչունս թեւաւորս և կէտս և ձկու-
նըս և կայտառս զանազան, և ահաւասիկ անասունք՝
երկրի են ծնունդ, և ձուկն ջրոյ. վասն այնորիկ ըզ-
ձկունս պարտ է ուտել, և զանասունս ոչ : Լալլա յառա-
ջագոյն ասացի, թէ ոչ ինչ գոյ 'ի վերայ երկրի 'ի միոյ
տարրէ գոյացեալ, և ոչ յերկուց կամ յերից, այլ բո-
վանդակն 'ի չորից : Խա որ յերկրէ ասացաւ, ունի
զջուրն և զայն ընդ ինքեան. նմաննապէս և որ 'ի ջրոյ՝
ունի և զերկրի և զայլըն խառնուած : Խակ եթէ դար-
ձեալ հակառակիս՝ նուազ լինել զորս 'ի ջրոյ. ասա-
ցաւ քան զոր յերկրէ, ընդէր ոչ և զթռչունսն ուտես,
քանզի և նոքա 'ի ջրոյ են . և կամ ընդէր ոչ 'ի բու-
տոց և 'ի սերմանեաց հրաժարես, զի և նոքայերկրէ
են : Խակ եթէ զկենդանին ասես պատճառ, ահա և
ձկունք կենդանի են և մեծ և յաղթանդամքան զամ
կենդանիս որ 'ի վերայ երկրի :

Ծ.Բ. Լալլես ոչ ասեմզայս ինչ պատճառ կամ զայն,
այլ զանցանելն ընդ եղեալ սահմանս. զի և առաջին
պահոցն լուծումն՝ որով անէծք և մահ յաշխարհ՝ ե-
մբուտ՝ ոչ մսով եր կամ ձկամք կամ գինսով և ձիթ ով,

այլպաղով։ Եւ ծառոյն, ասէ, գիտուեն բարւոյ և չարի մի ուստիցեք։ Եւ 'ի պատճեն յետ յանցաւորութեն դարձեալ զնոյն երկրորդեաց։ Փոխանակ, ասէ, զի կերար 'ի ծառոյն, յարմէ ասացի չուտել, անիծեալ լիցի երկիր 'ի գործս քո։ և սր 'ի կարգին։

Կ. Երդ ածային օրէնսդիրքն որպէս զաւուրսն որոշեցին պահոց և ուտելոյ, նոյնպէս և զկերակուրսն զանազանեցին։ զօրաւորսն և զհեշտալիսն և զախորժականսն մարմնոյ՝ զորս պատշաճ դատեցան՝ օրինադրեցին ոչ ուտել յաւուրս պահոց։ ոչ թէ զի կարօտութիւննի անձ մերոց պահոցն, այլ զի երևեսցուք ընդ հնազանդութեամբ հրամանինորա։ (1) այս և 'ի մարդիկ է տեսանել, զի 'ի վերայ ընդ ձեռամբ անկերցն ոչ այնքան զմեծամեծն կամ զփոքունսն քննեն զպատճառս, որքան զանհնազանդութիւնն և զարհամարհանս հրամանի իւրեանց։ այսպէս ամումնք պարտ է հնազանդել աստուածայնոյ օրինադրութեանն զոր 'ի ձեռն եկեղեցայ առաջնորդաց կարդեաց։ Եւ զորս ըստ ածային հրամանին կարձեաց յինքենէ յաւուրս պահոցն զկերակուրս, մասնաւորել զայն կարօտելոցն հարկաւորացն։ Պա և զամաւելորդս գոյիցն, կերակրոց և զինչ և իցէ, առատապէս սիռել և տալ աղքատաց, զի արդարութիւնը գործուեն մնասցէ յաւիտեան։ Հաւանեալ բարերարին խբատու, զպականացու և զցնդելի նիւթերկրաւորին՝ որ ցեցոյ և ժանգոյ է կերակուր՝ որպէս վաճառականուն տալ 'ի ձեռս աղքատաց և գանձել յերկինս, որ անդրժելին է գողոց և ցեցոյ և առնուլ փոխարէն զանսպականն և զանայլայլելին զերկնից արբայրութիւն ըստ նորուն տեառն երանաւէտ ձայնի որ առ բարեգործացն դասս. եկայք, ասէ, օրհնեալք հօրիմոյ, ժառանգեցէք զպատրաստեալ ձեզ զարքայութին 'ի սկզբանէ աշխարհի. վասն զի քաղցեայ և ետուքինձ ուտել, ծարաւեցայ և արդուցէք զիս, պատրէնի և ժողովեցիք զիս ընդ յարկաւ ձերով, մերկ էի և զգեցուցէք զիս, հիւանդ էի և տեսէք զիս, 'ի բանտի էի և եկիք առ իս։ Որք իբրև տարակուսեցան՝ տեսեալ զնա յայնպիսի փառաւարուե, և անիծաննմա զասացեալսն վարկանէին, և հարցին՝ թէ երբ տեսաք

զքեղ յայդպիսի կարօտութեան և բարեգործեցաք
որպէս գոհանասով, պատասխանեաց նոցա և ասէ . ո
րովհետեւ արարեք միում՝ ի փոքր և յարհամարհ թր-
ւեցելոց յայսցանե, ինձ արարիք . զի ես էի որ նոցին
ձեռօք առնուի զողորմուին ՚ի ձեռաց ձերոց : Վագ-
ըստ վերագոյն գրելոցդ ամենայն խասակարացդ այ-
դոցիկ ընդգէմ փակել արժան է զջաշակելիս, և լա-
ւագունացդ բանալ, եթէ հանդերձեալ եմ ըստ ա-
րարչագիր սահմանին՝ շարժել զնա՝ ի բնաւորակա-
նացն ներգարծութիւն :

ԿԱ . ՀԵտ այսորիկ դնել արժան է սանձս և ՚ի
վերայ լեզուոյ . զի թէպէտ և փոքր ինչ անդամ է,
այլ մեծամեծս բարբառի ըստ առաքելոյ : Եւ զարդ
անիրաւութեն զնա ասէ, և ամմարմնոյն ապականիչ .
նովաւ, ասէ, օրհնեմք զած, և նովաւ անիծանեմք
զմարդիկ՝ որ ՚ի պատիկեր այ արարան : Եւ քաղցր և
ողոքական բանիւ՝ ի խրատ մատուցեալ ասէ . ոչ է
պարտ, եղբարք, այսմ այսպէս լինել . զի որպէս աղքիւր
անդստին՝ ՚ի միոյ ականէ ոչ բղնէ քաղցր և դառն,
այսպէս և լեզու՝ որ քաղցր և չնորհալից բանից գոր-
ծարան յարարէն՝ ի բնութիւնս հաստատեցաւ, ոչ
է իրաւացի եթէ զդառնուի հայհոյուեն և բամբա-
սանաց, կագի և հակառակուեն, ստութեն և չարա-
խոսուեն, թշնամանաց և զրպարտութեն, քսութեն և
մատնուեն, խեղկատակուեն և դատարկաբանութեան,
երդմնահարութեն և շողոքորթուեն, և այլ յօդմա-
պատիկ շաղակրատութեան յինքենէ բղնեսցէ : Ո՞ւ
նաւանդ զանօրէն և զհոգեկորոյս բանս յիշոցա-
տուուեն, որ է սերմ որոմնացան թշնամնոյն՝ ի նմանէ
սերմանեալ, և ՚ի հաճոյակատար մշակաց իւրոց եր-
կրագործեալ և արդիւնացեալ : Որ և քան զամ յան-
ցանս է դմնդակ և ծանրագոյն, և առաւել խաւա-
րեցուցանէ զոգւոյն պայծառութ, և անհրաժեշտ ժա-
ռանգս կացուցանէ մշտավառ հրոյ ամշինանելի գե-
հենին : Օ ի եթէ յիմար և մարոս ասել եղբօրն՝ ըստ
ուն բանին պարտաւոր առնէ գեհենին, որչափ ևս
առաւել զամհնարին և զդմնդակ ամլսելուեն ամար-
գանաց և նախատանաց բանսն որպէս ՚ի դժոխոց

յանգականեալ՝ մտացն և՝ ՚ի լեզոյն զգայուելով։
մինչ զի անասնոց և գաղանաց առականօք անարդեն
զ՚ի պատկեր այ եղեալ մարդն։ որով զնախատիան
ած շարժեն ՚ի վերայ ինքեանց ՚ի բարկուի և ՚ի վը
րէ թխնդրուի։ Հոլով անգամ և զառւրբ և զանմեղ
ոդիմն հայհոյեն։ զոր ասաց տէրն ոչ բնաւ ուսել
թողուի, ոչ յայսմաշխարհի և ոչ ՚ի հանդերձեախ։
ԿԲ. Վ. ՚ի սանձել առ այս ամ անկարգ թերումն
զլեզու, շարժել դարձեալ գեղեցկապէս զնա արժան
է, ՚ի խոստովանուի նբ և ուղղափառ հաւատոյ երից
անձնաւորուեց և միոյ ածուե համարուն և զուգա
կան Երրորդուեն։ և ՚ի դաւանութի աշխարհանո
րոգ և փրկական տնօրէնութեն։ և յօրհնուի և ՚ի
փառաքանութի անսահման բարերարութեանն և
յունառաւ պարգևաբաշխութեն։ և ՚ի մաղթանս
մշտանուելոս վասն փրկութեն անձին և հոմանեւիցն։
և ՚ի խոստովանութի նախագործեալ յանցանայի՝
անպատկառապէս յանդիմանուք և զովելի ամօթ-
խածուք, ՚ի մեծամեծացն մինչ ՚ի մանունն իջանե-
լով, որ ըստ գործոց՝ բանից և խորհրդոց։ և ՚ի խը-
րատ և յօգտուի այնոցիկ, որ այնմպէտո ունին հո-
գեորաց և մարմնաւորաց։ Ձեռն կարկառելով պար-
լոցն։ միթթարել զսգաւորս. կանգնել զանկեալսյու-
սահատուք։ բժշկել զբեկեալս թերահաւատութե-
քաթալերել զվհատեալսն հեղգուք։ պնդակազմել
զյողդողդան արիութեամբ. զօրացուցանել զհաստա-
տունն պնդութեամբ։ Եւ մի երեւք խօսել զայն
ինչ, որ ոչ ինքեան և ոչ լսողին է պիտանացու այլ
զոր հասարակաց ամենեցուն է, ՚ի յօգտու, ըստ առա-
քելոյ զի ասէ։ լցցի բանն ձեր համեալ աղիւն Ճը-
մարտութեան, զի տացէ շնորհս լսողացն։
ԿԳ. Կարգաւորապէս ապա և ՚ի շօշափելիան իրա-
ւացի է անցանելքանիւ, և զնորախնահանթել յան-
դուգն յարձակումն։ որով առձեռն պատրաստ է ՚ի
շարութին Ճանապարհ և մուտք ՚ի մեղս։ Եւ նախ ՚ի
գարշ և ՚ի զազրակի շօշափմանէն կարձել, որ յամուս-
նութիմն և ՚ի պոռնկութիմն լինի ՚ի զեղիսմն և ՚ի

¹ Բիւզանդեան տպագիլքն, արտիանէն կամ յագանէն։

շուայլեալսն : Այսեմ՝ ի զգաստն և 'ի պարկեշտն .
քանզի նոքա խորշին յայսպիսի աղտեղունց : Ի՞ան-
զի ամենայն պիտանացու գործոյ ունի բնուիս յին-
քենէ պատշաճաւար գործիս . և որպէս յիւրաքանչիւր
գործս իւրովք յարմարականօքն վարի , նմանապէս և
յայնս իւրովքն շատացի : Են ոմանք՝ ի վաւաշոտացն,
որք . և առանց գործակցի ինքեանք ընդ ինքեանս մա-
քառին , և զգաբշտակութիւնն հումամք ախտիցն
կատարեն , որ ոչինչ նուազքան զպոռնկուիսն է . այլ
զոյգ և հաւասար չնութեն մերժե յարքայութենէն
զգործունեայն , և առնէ ժառանգ գեհենին . յորմէ
առաւել պարտ է զգուշանալ . վասն զի սակաւ է
հեշտուին և յոլով պատուհան :

ԿԴ . Երգելուլ պարտ է և 'ի գողուն զձեռս ըստ
առաքելոյ հրամանի , որ ասէ . որ գողանայր , մի՛ ևս
գողացի , այլ մանաւանդ վաստակեացէ գործել ձե-
ռովք իւրովք զբարիս . զի բաւական իցէ տալ ում
պիտոյ իցէ : Ուօթափել և 'ի կաշառաց զձեռս . զոր
դարովէ մարգարէն ասելով . ձեռք իւրեանց յանօ-
րէնուն են , և աջնոցա լի է կաշառոք : Օի կաշառ-
կուրացուցանէ , ասէ , զառնելիսն առ 'ի թիւրել զգա-
տաստան . զի անհնար է կաշառոց և իրաւանց ըն-
թացակից լինել . զի որպէս հուր զմոմ և ծուխ
զմեղուս , այսպէս և կաշառք զիրաւունս հալեն և
փախուցանեն : Խսկ զխոսորեալսն յայսմանէ՝ բարե-
բանութք հոչակեն ասելով , թօթափէ զձեռս իւր 'ի
կաշառոց . թէ կաշառ 'ի վերայ իրաւանց նա ոչ առ-
նու . և որ զայս արասցէ , նա մի՛ սասանեցի յաւի-
տեան : Այս տալ դարձեալ զարծաթ տոկոսեգք 'ի վար-
ձու . քանզի զվաշխս և զտոկոսիս 'ի տունս ամբարը-
տաց ասէ իմաստունն : Ի ալ թէ և ոչ ես կարող ըստ
տեառն հրամանին տալ փոխ՝ յորոց ակն ոչ ունիս առ-
նուլ , որպէս զկատարեալ Ք՞նի աշակերտ՝ զի առնու-
ցու զայս բազմապատկուք յարքայուն , գոնէ տուր
փոխ ըստ մեղաւորացն , զի առցէ անդրէն զհաւասար
կշիռն : Խսկ զանձնունդ բնութի արծաթոյն ծննդա-
կան առնել հակառակ է այ . քանզի նա զկենդանիս
և ոչ զարծաթ ծննդական սահմանեաց : Խւ կենդա-
նիքն մի անդամ 'ի տարւոցն ծնանին . խսկ արծաթ-

յամնո՞յ : Ուր քան զամէ դժնիակ և առւաւել ընդդէմ այ . զի դու որպէս զօրաւոր և խմաստուն քան զնա՝ կարացեր առնել զայն յորում նա տեղարացաւ :

ԿԵ . ՚ ՚ ա և ոչ ՚ ՚ հարուած ուրուք ձգել զձեռն . զի ոչ հարկանել ուսաք ՚ ՚ նոնէ , այլ հարկանելեայմա տուցանել զծնուս : ՚ ՚ զոր բանիւ վարդապետեաց , գործով կատարեաց . զի չար ծառային որ ած նմա ապտակ , ոչ սաստեաց և ոչ պատկհասաեաց : ՚ ՚ ի և բազում անգամ՝ թող զսաստկագոյնս՝ ՚ ՚ ի փոքոնց հարուածոց սպանութիւն գործի :

ԿԶ . ՚ ՚ արձեալ ոչ ձգել զձեռն ՚ ՚ զըկանս և ՚ ՚ յա փշտակուի . որ զարդարուք ստացեալն հրաման ընկա լաք սփուել և տալ կարօտելոց : ՚ ՚ իրուե հակառակացս այսոցիկ և օրինօք հրաժարեցելոց ընդդէմ փակեմք զարձակումն շօշափելեաց , բացցուք նմա դրունս բարեգործութեան օգտակարս և պիտանիս . ամբարձուք զնա մաքուք մաշթանօք և անա զբօս մտօք առ ած ըստ ՚ ՚ աւմայ՝ ՚ ՚ ի գիշերի համբարձեք զձեռս ձեր ՚ ՚ սրբութիւն , և օրհնեցեք զտր . և ըստ ՚ ՚ աւղոսի՝ կամիմ , զի արք յամ ժամ ամբարձեն զտր ձեռս իւրեանց առ ած առանցբար կուել և երկմտուե : ՚ ՚ ի քան զամ առաքինութիւն սա առաւել ընտանի և մերձաւորէ այ . զի այլքն ամ իրուե հանդերձանօք և պատրաստութիւնք են առ ած մտից . իսկ սա դէմ յանդիման խօսակցութիւն է այ . ՚ ՚ ի որպէս ամ աշխատութիւն երկրագործի գան հաւաքելոց զպտուղն է , և տաժանումն խոհագործի յաղագս կերակրելոց , այսպէս և ամ բարեգործութիւն և զգաստուի և պարկեցտուի վասն ձանապարհ գործելոց մտացն անզբազապէս՝ որպէս ընդդէմիրելոյ բարեկամի այ խօսակից լինել աղօթիւք , և զպէտս ամ կարեաց հոգեռորաց և մարմնաւորաց անձին և աշխարհի առաջի զնել , և ՚ ՚ ի նմանէ զյաջողութն ամ բարութեան հայցել , և զփրկութիւն յորոգայթից թշնամւոյն :

ԿԷ . ՚ ՚ այս մասն առաքինուե ոչ է ընդ սահմանաւ որպէս զայլն . այլ անսահմանաբար յամ ժամու

1 Յորինակին հաւագործի :

առնել, ըստ տէրունական հրամանին որ ասէ . ար-
թուն կացէք, և յամենայն ժամ աղօթս արարէք: Ով
և յօրինակ մեզ և՝ ի յօրդորում՝ ընդունողն ամ մաղ-
թանաց բազում անգամ զգիշերս 'ի գլուխ հանելր
յաղօթսն այց: Եւ առաքեալ՝ ի նմանէ ուսեւալ ասէր.
յամենայնի գոհացարուք, անդադար աղօթեցէք:
Ի՞ անզի և այսպէս վայելքական է նախյաղագս տը-
ւելոց բարեացն գոհանալ, և ապա վասն առաջիկայ-
իցն մաղթել: Եւ ոչ միայն վասն անձին և տան և
որդւոց և ընտանեաց զայս առնել, այլ և վասն ամ
աշխարհի: իւրաքանչիւրոցն զպիտոյսն և զօգտա-
կարսն անօրինել՝ ըստ ոգւոյ և մարմնոյ: Եւս առա-
ւել՝ ի վերայ թշնամեացն և ատելեացն, ըստ տեառն
բանին՝ թէ օրհնեցէք զանիծիս ձեր, և աղօթս ա-
րարէք՝ ի վերայ այնոցիկ՝ որ լկենն զձեզ և հալա-
ծեն: Ի՞ անզի այս ամենայն զատելուի և զոխակա-
լութիւն հապածական առնէ: զի յաղագս որոց ճըշ-
մարիտ և աններկրայ սիրով աղօթս առնէ, և 'ի անէ
փրկութին հայցէ, և ընդ նոսա ոխակալուք զիանդ
կարե լինել: ի, ա և թէպէտ լինի ունել լինդ ումեք
թշնամուին, նախ հաշտել պարտէ ըստ տեառն բա-
նին և ապա յաղօթս մատչել: Օք եթէ զպատա-
րագն խափանել հրամայեաց նախքան զհաշտու-
թիւն, զի և ոչ իսկ էր ընդունելի առանց այնորիկ,
որքափ ևս առաւել զաղօթմն: զի նախ զհաշտու-
թին պարտէ առնել, և զեռմ ատելուի և զօխս լու-
ծանել, և ապա յաղօթսն իննդրել նոցա բարիս 'ի
տեառնէ: Եւ զայս առնել զի և մեք առաւելապէս
ընդ կարեգք եմք. բանզի անբաղդատելի են առ մի
մեանս՝ յանցանք մեր որ առ անձ, և ընկերացն որ առ-
մեզ, ըստ թուոյ բիւր քանքարացն և հարիւր դա-
հեկանին: Զաղագս այնորիկ իրաւացի է թողուլ
պարտապանին զսակաւն, զի գտցուք և մեք թողու-
թի բազմացն: Ի՞ անզի ասաց տէրն . եթէ թողու-
ցուք իւրաքանչիւր եղաօր. իւրում 'ի սրտից ձերոց
զանցանա նոցա, թողցէ և ձեզ հայրն ձեր երկնաւոր
զանցանա ձեր. ապա թէ ոչ թողուցուք զանցանա
եղարց ձերոց, և ոչ հայրն ձեր երկնաւոր թողցէ
ձեզ զանցանա ձեր: Վաղ յաղագս այսպիսի սոսկալի

և իրաւացի հքարհանի պարտ է յամենայցն սրտէ թռ ղուզարտականացն և աղօթելսիրով՝ի վերայ նոցա. զի առ այս զմեզ արար անձ իշխանս 'ի վերայ թռողու. թե մեղացն մերոց . զի որով սրտիւ մեք թռողումք նոցա զմեր պարտան , և սէր և գութ ցուցանեմք 'ի վերայ նոցա , ըստ այն չափոյ և անձ զմեր յանցանն թռողու , և զարարչական սէրն և զգթռութիւնն իւր սփռէ 'ի վերայ մեր :

ԿԲ. ԼՀԸ յամենայն սահմանեալ ժամ աղօթից տուընթեան և գիշերոյ՝ պարտ է կանխել յեկեղեցի այ , և կամ յոր և իցէ տեղի աղօթից , ևս առաւել 'ի ժամ սոսկալի և մեղսաքաւիչ պատարագին : Օի եթէ տէրն քո վասն անձառ սիրոյն խոնարհեալ յան բաւ բարձրութին՝ պատարագի վասն քաւութե մե. զաց քոց , եղեալ միջնորդ հաշտութե ընդ հայր և ընդ քեզ , ըստ որում և ասացն՝ այս է իմ մարմին որ վասն ձեր բաշխի 'ի թռողութի մեղաց մերոց , որչափ ևս առաւել քեզ իրաւացի է երթալ և անկանել ա. ռաջի , և գոհաննալ և շնորհ ունել զանթաւ բարերա. րութին . որ վասն պարտաւորացն և անարժանիցն և ապստամբելոցս 'ի նմանէ բիւրապատիկ յանցաւորու. թք զիւր անձն տայ նուեր և պատարագ հաշտութե հօր ընդ պատժապարտացն : ԼՀԸ զի մեք յամենայն ժամու մեղանչեմք խորհրդով բանիւ և գործով , նմին իրի և նա յամենայն օր պատարագի , զի օր ըստ օրէ գործեալ մեղմն քաւեացէ : ԼՀԸ եթէ գնամք յիմմ օր 'ի ժամ սոսկալի խորհրդոյն կատարման , և գոհաննամք և շնորհ ունիմք զմարդասիրութին , և ձա. նաշեմք զերախտիւն , և զմեր մաղթանն և զարտա. սուսն խառնեմք ընդ նորա գլութին և ընդ քիւ. րապատիկ երախտագործութիւն , կատարի 'ի վերայ մեր շնորհ , և ընդունիմք զթռողութի մեղաց : ԼԱԿ ե. թէ հեղգամք և արհամարհեմք և ոչ գնամք 'ի ժամ սուրբ խորհրդոյն կատարման յեկեղեցին , և աղօ. թեմք և գոհաննամք զանթաւ բարերարութենէ և խնդրեմք զթռողուհի մեղաց , այլ նախապատիւ համա. րիմք զհոգս մարմնականս և զբազանս մնութիւ , և զծուլուի և զհեշտուի մարմնոյ քան զաշխարհակե. ցոյց և զփրկագործ խորհուրդն , ոչ միայն թէ չօգ.

տիմք՝ ՚ի նմանէ, այլ և առաւել՝ ՚ի բարկուի շարժեմք զանախտակիր բնութին՝ ՚ի վերայ մեր փոխանակ արհամարհանացն և անտես առնելըն : Օ ի Եթէ Երկրաւոր ոք թագաւոր վասն բարեգործելոյ ինչ զքաղաք, և պարզես բաշխելոյ քաղաքացեացն եկեսցէ անդ, իսկ նորա ոչ եկեսցեն նմայողըն և յերկրապագութիւն և ՚ի սպասաւորուին և ՚ի շնորհակալութիւն, այլ արհամարհութիւն անփոյթ առնեն՝ իւրաքանչիւր ոք յիւր գործ և յաշխատութիւն զբազելով, ոչ միայն թէ պարզես բարեաց ոչ բաշխէ նոցա, այլ և մեծապէս ցանու և պատուհասէ, քանի ևս ապայ յորժամերկ նաւոր թագաւորն եկեսցէ՝ զանմահ կենաց և զանապական ձիրս պարզեաց բաշխել՝ անտես առնեմք, զապականացուս և զցնդելիս նախամեծար վարկանելով, քանի զանապականն . և որ միշտ նոյնպէս ունի, ՚ի բարկութիւն և ՚ի ցասումն շարժեմք զնա՝ ՚ի վերայ մեր քան թէ յողարմութիւն :

Կթ. Եւ ոչ միայն աղօթել պարտ է առաջի սրբոյ պատարագին, այլ և հաղորդել փրկական խորհրդոյն . զի հաղորդելոցն ասաց լինել՝ ՚ի թողութիւն մեղաց և ոչ անհաղորդիցն : Վանզի նախ ասաց, թէ առելք կերպյե՝ այս է մարմին իմ . և ապայ յաւել՝ որ վասն ձեր բաշխի ՚ի թողուի մեղաց : Դարձեալ ասաց . եթէ ոչ կերիջիք զմարմին որդւոյ մարգոյ և արթիք զարիւն նորա, ոչ ունիք կեանս յանձին : Եւ դարձեալ, որ ուտէ զմարմին իմ և ըմպէ զարիւն իմ, յիս բնակեսցէ և ես ՚ի նմա : Տեսանես ահա, զի ճաշակողացն է ՚ի փրկուին և ոչ անհաղորդիցն : Դայց և ոչ վարկապարազի հաղորդել հրամայէ, այլ սրբութիւն : Վանզի ասէ առաքեալ . փորձեսցէ մարդ զանձն իւր, և ապա ՚ի հայէ անտի կերիցէ և ՚ի բաժակէն արթցէ . զի որ ուտէ և ըմպէ անարժանութ, դատաւ տան անձին իւրում ուտէ և ըմպէ : Եւ թէ վասն այդորիկ իսկ են ՚ի ձեզ բազում հիւանդք և ախտաժետք, և շատ ևս այն են՝ որ և մեռեալքն են . այսինքն վասն անարժան հաղորդութեն :

Հ. ԴԱՅԼ Թերես ասիցէ ոք արդեսք . ոչ յառաջազոյն ասացեր, թէ ինքն է քաւիչ յանցանաց ճաշակողացն, ըստ որում ասացն՝ այս է մարմին իմ որ

վասն ձեր բաշխի՝ ՚ի քաւութի՝ և ՚ի թողութի՝ մեղաց. և այժմ՝ զառաքեալ՝ ՚ի մէջ բերես որ ասէ, որ ուտէ և ըմպէ անարժանութիւն, դատաստան անձին իւրում ուտէ և ըմպէ. և ահա տարակուսանք, զի հակառակ բարբառին։ Ե՞լլ լուր ով դու, զի ոչ ընդ հակառակ խօսին, այլ կարի քաջ միաբան. և է այսպէս։ Ո՞ւրդ հողանիւթեայ՝ մարմնոյ և արեան վիճակեալ՝ զիարդ ինքեան սրբութիւն արժանանայ ըստ ած միաւորել ձաշակմամբ մարմնոյ և արեան նորա։ Օ ի եթէ սերովմէն ոչ համարձակէր մերձենալ յօրինակն նորա, այլ ունելեաց կարօտանայր, մարդ՝ որ անչափ փոքրիւթիւն վերջանայ ՚ի նմանուել սերովմէի, որպէս կարողանայ մերձենալ ՚ի ձշմարտուին։ Ե՞լլ բարերար և մարդասերն ած ըստ անշափ սիրոյն իւրայ զոր ունի առ ազգս մարդկան՝ կառելով զսոսա միացուցանել յինքն՝ ետ սոցա պատճառ սրբութիւն դիստովանութիւն և զապաշխարութիւն։ Օ ի ամ ոք ձշմարիտ սրտիւ ըստ գիտակցութիւն մտաց իւրոց ՚ի շտեմարանս սրտին մտանելով մանրամասնաբար որոնեսցէ զամ միսալանս հոգւոյ և մարմնոյ և մտաց, զինորհրդոց զբանից և զգործոց, և խոստովանեսցի անսպատկառաբար և անծածկապէս որպէս զթըշնամւոյ ամբաստանելով զմեղացն. և առցէ ըստ չափոյ կարողութեն սահման ապաշխարութիւն, և ապաշխարեսցէ և սրբեսցի։

ՀԱ. Ակայն գիտել պարտ է, զի զամ մեզսն մինչ՝ ի մանուն իշանելով՝ ոչ ոք կարէ զմտաւ ածել կամ խոստովանել, թէ և բիւր անգամ ջանայ։ Եւ գրես ջիր՝ թէ զգործոցն կարէ յիշել և խոստովանել. իսկ զինորհրդոցն կամ զբանիցն որպէս։ Եւ եթէ յիմար ասելն և մորոս՝ գեհենին դատապարտէ, և դատար կարանութիւն ՚ի պահանջանս՝ համարոյ ածէ, ո՞ոք է որ զայս ամ մի ըստ միունց զմտաւ ածել կարէ և խոստովանել։ Ե՞րդ զոր մտածեացն և խոստովանեցաւ և ապաշխարեաց, այնու սրբեաց. և զոր ոչն կարաց յիշատակել, զայն մարմին և արիւն ՎՐՆԻ սրբէ։ Եւ ձշմարտի երկոցուն բան ոն և առաքելցն։ Օ ի որ

1 Յօրինակին ՚ի գործականական։

առանց խոստովանութեն և ապաշխարութեն ուտէ և
ըմպէ, դատապարտի ըստ առաքելոյ . և որ խոստո-
վանութեն և ապաշխարութեն, քաւի ըստ Վահի : (Օ այս
զայս յայտ առնեն և Որոտմանն որդի . եթէ ասեմք,
ասէ, եթէ մեղս ինչ մեք ոչ ունիմք, զանձինս խա-
բեմք, և ճշմարտութիւն՝ի մեզ ոչ գոյ . ապա եթէ
խոստովան լինիմք զմեղս մեր, հաւատարիմէ նա և
արդար առ ՚ի թողուլ զմեղս մեր . և արիւն Քիսու-
մի որդւոյն այ սրբէ զմեղ յամենայն անօրէնութե-
նէ : Ոյուի թէ զայն ակնարկէ . զի թէպէտ և խոս-
տովանեսցի ոք, բայց զկատարեալ թողութիւնն՝
հաղորդութիւն մեղսաքաւիչ մարմնոյ և արեամն
Վրիստոսի պարգետէ : Աւանիմք զայս և յօրինա-
կէ սերովթէին՝ որ առ մարդարէն . վասն զի խոստո-
վան եղեւ մարդարէն, թէ պիզծ շրթունս ունիմ,
և ՚ի մէջ պղծաշուրթն ժողովրդեան բնակեալ եմ
ես : Երւ ապա սերովթէն էառ ունելեզք՝ի հրոյ ան-
տի որ ՚ի վերայ սեղանոյն, եթեր մերձեցոյց՝ի բե-
րան մարդարէին և ասէ . ահա մերձեցաւ այդ՝ի
շրթունս քո, և հանցէ զանօրէնութիս քո, և զմեղս
քո սրբեսցէ՝ի քէն : Տեսանեն ահա, զի թէպէտ և
որ էր մարդարէն և առաւել քան զամ մարդիկ,
մինչ զի հոգւոյն էր բնակարանն և զնոր զօրութեամսց
ետես յաթոռ փառաց, այլ օրինակի մարմնոյն Վահի
կարօտացաւ առ ՚ի մեղացն մաքրութի :

ՀԲ. Եւյետ մաքուր մաղթանօք առ ած զձեռս
համբառնալոյ զարդարեսցուք զնա և այլովք բարե-
գործութեք . տրօք տնանկաց, և կարկառելով ձեռն
յաղքատս . զի և այս ոչ փոքր ինչ նպաստ լինի առ
՚ի մեղացն քաւուի . ըստ այնմ, զմեղս քո ողորմութիք
քաւեսցես, և զանօրէնութիս քո գթովք տնանկաց :
Դործել ձեռօք և տալ կարօտելոց՝ ըստ խրատուն
Պաւուաթ . զբարիս գործել, ասէ, մի ձանձրամնայք,
զի ՚ի ժամանակի իւրում հնձեսնիք առանց լքանելոյ :
Եւ ամ վտանգելոց որք կարօտ են օգնականուն,
հիւանդաց, տկարաց՝ ծերոց սպասաւորել առանց
չեղգութեան . որպէս իւրաքանչիւր ումեք կարեռ
սկզբն պահանջէ :

ՀԳ. Կա և զոտս ոչ է պարտ որոշել յընտանի ան-

դամոցն միաբանուե՛, և անխնամաբար առանց զարդարանաց թողով. այլ իւրովք բնաւորականներգործուեցն գործառնութեամբք պսակել զնա: Օք թե պէտ և 'ի զգայութեց ոչ է սա, այլ ոչ ինչ նուազ՝ 'ի նոցանէ իշխանական մտացն առաջնորդուե՛ յիւրաքանչիւրմն ունի շարժումն ընդդիմակ գործոց՝ բարւոյ և չարի: Ա ամն որոյ պարտ է խոհականին վերակացուե՛ իբր ստուար և անխզելի կապանօք արգելուկ զնա՝ 'ի չար ընթացից և 'ի գնացից անօրէնութեան. ոչ շարժել զնա՝ 'ի գողոց և յաւաղակաց միաբանուե՛ և 'ի հետևողութիւն, ըստ իմաստոնյն խրատու՝ որդեակ, ասէ, մի երթար ձանապարհ ընդ նոսա. խոտորեա զոտն քո՝ 'ի շաւղաց նոցա. զի ոտք նոցա՝ 'ի չարիս ընթանան, և երագունք են՝ 'ի հեղումն արեան: Ոչ և 'ի տուն պոռնկութե կամ արբեցուե՛. զի կատարած երկոցուն յատակս հայի դժոխոց: Ոչ՝ 'ի թատերս խաղուց և լկտի տեսութեանց, զի յօլովից չարեաց են պատճառ: Ոչ առ դիւթս և կախարդս, զի օտարացուցիչք են յայ: Ոչ և առ չար խորհրդակիցն և գործակիցս, խորհել և կամ առնել ու մեք չարուի: Եւ միանգամայն յամե՛ որ ընթացիւք ոտին լինի ապստամբուի՝ 'ի հրամանացն այց ներգործուե՛ չարի յինքն և կամ յայլս՝ խոտորել: Եւ արգելմամբ յայտ մանէ ուղղել՝ 'ի գնացս արդարութե. ըստ առակողին՝ 'ի ձանապարհս ձշմարտութեան գնամ, և 'ի շաւիզս արդարութեան շրջիմ: Եսինքն ստէպ ընթանալ յեկեղեցի այ և 'ի տունս աղօթից՝ 'ի փառաբանութիւն առգելոր խրատուց բաշխողս. խոստովանել զմեզա, և առնուլ խրատ ապաշխարուե՛ և բարեգործութե: Պանալ և յայցելուի հիւանդաց և որք՝ 'ի բանտի, և ըստ չափու զօրութե օգնական լինել: Եւ բոլորովին յամ որ ինչ ըստ պատուիրանաց այ է՝ գնալ, և 'ի հրաժարելոցն խոտորել: Ոչնչ զի կարել ասէլ ընդ Պաւթայ. 'ի ձանապարհս պատուիրանաց քոց ընթացայ, և զձանապարհս ձշմարտուե՛ քո ընդդեցի: Եւ լսել՝ 'ի տնի. դուք որ եկիք զկնի իմ, 'ի միւսանգամ գալստեանն իմոյ վայելեսնդիք՝ 'ի փառս իմ: Հայ. Եւ արգ ահաւասիկ շնորհօքն այ՝ մասանց

ոգւոյ և շարժմանց մոտաց և զգայութեանց մարմնոյ, որ ինչ մուտք մեղաց են՝ փակեցան, և որ ինչ առաջինութեն և սրբուն յառաջատուուիք՝ բացան։ Օք և այս իսկ է մարդ բոլորովին։ ոգի և զօրուիք իւր, միտք և շարժմունք իւր, մարմնն և զգայուիք իւր։ զոր պարտ է ըստ վերագրելոցդ ամ զգուշութե պահել։ Այսդ համարձակելոցն օտարանալ. զի մի ՚ի բարեոք և յընտանի կայից սողոսկեալ. ՚ի վայր քարշեսի մարդն այց, և բիծ ինչ արատոյ ընդ անարատ մաքրութին խառնեացի՝ եղծանելով զնախատպին պատկերի լուսանկար գեղեցկութի։ Քանզի վերագրելովք՝ յառաջինն յայն ամիւ զարդարեացի արարչաստեղծ կերպարան։ Ճոխ բոլորովին ըստ լաւագունին, և աղքատ ՚ի հակառակէն։ Օք թէ զամ, ասէ, զօրէնսն պահիցես, և միովլիւիք գթիցես, թերի ես և ոչ կատարեալ։ Օքը օրինակ եթէ ոք ամ անդամճք մարմոյն կազմ և յարդարուն իցէ, և միովլիւիք նուաղեալ՝ ակամք կամ ձեռամք կամ զոր և ասիցես յանդամոցն՝ ոչ ամ իրաք այնպիսին ընդ կատարեալն է, այլ թերի կոչի։ Ասոյն խորհուրդ և յօրինաւոր հրամանսն՝ զընծայեալսն այ պատարագ անարատս հրամայէր մատուցանել։ քանզի կաղն կամ միականին կամ ունչատն կամ պնչատն կամ որ այլ ինչ թերութի ուներ, չէր ընդունելի ՚ի պատարագան։ Եւ Պաւղոս զամ օրինակն՝ ստուեր հանդերձելոց բարեացս ասէ։ Աւստի ընդ այլն և զայս վարկանելի է ստուեր զի մարմնաւորն այն պատարագ՝ հոգեւորիս էր ապացոյց ։ զի որպէս անդ ըստ մարմնոյ կատարեալքն էին ընդունելի, աստ հոգեւորապէս լրացեալքն և անթերիք։

ՀԵ. Ունիմք և այլ յարացոյց զօրաւոր և աղդողական ՚ի նիւթականիս յաննիւթն, և յախտաւորէս յանպիստն բաղդատուի։ Քայց ինձ մաքրեցէք զմիտս և զնորհուրդս զամ հիւթական և ախտաւոր մտածութի ՚ի քաց քառնալով, և յստակ հայեցուածովք յանարատ խորհուրդն յառեսցուք։ Քանզի փեսայ Քաշէ, և կոչի եկեղեցւոյ։ և սա հարսն անախտաբար ՚ի բանն միացեալ. Որպէս և փեսաւէրն Յով-

Համնէս ասէր. որ ունի հարսն՝ նա է փեսայ : Եւ հարսնածուն Պաւղոս՝ խօսեցայ զձեզ, ասէ, իբրև զկոյս նը յանդիման կացուցանել փեսային ՎՇԻ : Խսկ փետայն եկեղեցւոյ՝ զիւր ընդ հարսինն եկեղեցւոյ լինել՝ ի սպն առակէ, միթէ մարթ ինչ իցէ ման կանց առագաստի սուր առնուլ՝ ցորքամ զփեսայն ընդ իւրեանս ունիցին : Խողում և զերգոյ երգոյն բան, որ՝ ի սկզբանէ մինչ՝ ի կատարած զնոյն յեղյեղէ՝ մարմնաւորօքն զհոգեորմն տպացուցանելով . ոչ այլ ինչ այսուշ յայտնելով, քան եթէ զառաւելութի ան չափ սիրոյն ՎՇԻ որ առ հաւատացեալս իւր : Եւ զի՞նչ գոյր այլ ինչ սիրոյ տեսակ յերկրաւորս առաւել քան զփեսայի և հարսին՝ որ կարողանայր զմէրն ՎՇԻ որ առ եկեղեցի՝ յանդիման կացուցանել . նմին իրի և այս առակեցաւ :

ՀԶ. Մըդ զոր օրինակ փեսայն զհարսնացեալն ինքեան ոչ կամի բնաւին թերուի ինչ ունել յանդամն մարմնոյն՝ այլ ամփու կատարեալ լինել, այսպէս և ՎՇ զհարսնացեալ ինքեան մաքուր անձնն կամի կատարելապէս ինքեան նուիրել սրբութ . զի և ոչ մի ինչ՝ ի մասանցն հոգւոյն կամ՝ ի զգայութեաց մարմնոյն հոււազիցէ՝ ի բնաւորական իւր ներդործութէն : Եւ որպէս փեսայն, թէակէտ և հարսն անթերի անդամք մարմնոյն, բայց կամի և զարդարանս պէսպէս զգեցուցանել հասին՝ իւրաքանչիւր յարմար ըստ պատշաճի անդամոցն,՝ ի զգեստուց և յոսկւոյ և՝ ի մարդարտոյ և՝ ի քարանց պատռականաց, զի առաւել զեղեցկասցի՝ ի հաճութի նմին, այսպէս և ՎՇ կամի զառապքին ոգին ոչ միայն՝ ի չարեաց ազատ լինել ըստ իւրաքանչիւր մասին և զգայութ, զի այն է անարատութի անդամոցն՝ յորժամ մեղաց խառնըւած ոչ ունիցի, բայց ոչ այսու շատանայ . այլ կամի իւրաքանչիւրոցն պէսպէս ոսկիանման և մարդարտատիպ և ականահանդէտ առաքինութեք ըստ իւրաքանչիւր բնաւորականացն ներդործութեանց զարդարել : ՎՇ այսորիկ պարտ է ամ ումեք փութալ, զի մի ինչ նուազ՝ ի պատշաճ առաքինութեանց գտանի, ըստ որում եցոյց բանս վերոյ, ըստ չոգւոյ և մասանց իւր, մնաց և շարժմանց իւր, մարմնոյ և

զգայութեանց իւր : Որովք և հաճոյ յաշս երկնաւոր փեսային երևեացի , և լուցեալ լապտերաւ ընդնմին մոցէ յառագաստ երկնաւոր հարսնարանին՝ անախտ միաւորութեամբ յանզուգական փառանվայելել՝ ի՞նչ քի՞ր մեր . որ է.օրհնեալ յափտեանս . լումն :

Յ Ա Ն Կ

կ.Ճ.	
1	Ուստեան Ողբերգութեան
267	Յեշատակարան
271	Մեկնութիւն Երգոց Երգոյն
361 ✓	Յեշատակարան
371	Պատոմութիւն Ապարանից
390 ✓	Ներբող ՚ի ոք Խաչն
407 ✓	Ներբող ՚ի ոք Կոյմն
420 ✓	Նորին Վերստին ՚ի Վերայ Գրոյ անուան իւրայ
422 ✓	Յեշատակադիր նամակ առ Ստեփանոս Մոկ.
424 ✓	Ներբող ՚ի ոք Առաքեալնն
439	Ներբող ՚ի ոքն Յակոբ Մծբնայ
455 ✓	Գանձ ՚ի գալուստ ոք Հոգւոյն
458 ✓	Գանձ ՚ի ոք Եկեղեցի
461 ✓	Գանձ ՚ի ոք Խաչն ածընկալ
464 ✓	Տաղք Ծննդեան և Յայտնութե
469 ✓	Տաղք Քառասնիցն
469 ✓	Տաղք ՚ի յարութիւն Ղազարու
473 ✓	Տաղք Յարութեան
477 ✓	Տաղք Համբարձման
479 ✓	Տաղք Գալստեան հոգւոյն աբյ
480 ✓	Տաղք Եկեղեցւոյ
482 ✓	Տաղք Վարդավառին
483	Խրատ

Sicne
Bookbinding Co., Inc.
300 Summer Street
Boston, Mass. 02210

THE BORROWER WILL BE CHARGED
THE COST OF OVERDUE NOTIFICATION
IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO
THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST
DATE STAMPED BELOW.

WIDEN ER
BOOK DUE
FEB 20 1981
6959554

WIDEN ER
BOOK DUE
JUL 14 1983
7690625

JUL 7 1983

OL 42225.1

Widener Library

006676393

3 2044 091 696 864